

**MUHAMMED BİN ÖMER EL-HALEBÎ'NİN MENÂKIB-I İMÂM-I A'ZAM
TERCÜMESİ (1-73 VARAK)**

(GRAMER İNCELEME- METİN- DİZİN-TIPKIBASIM)

(Yüksek Lisans Tezi)

Eyüp ACAR

Kütahya - 2007

T.C
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MUHAMMED BİN ÖMER EL-HALEBÎ'NİN MENÂKIB-I İMÂM-I A'ZAM
TERCÜMESİ (1-73 VARAK)
(GRAMER İNCELEME- METİN- DİZİN- TIPKIBASIM)**

Danışman
Yard. Doç. Dr. Bilâl AKTAN

Hazırlayan
Eyüp ACAR
0392040102

Kütahya – 2007

Kabul ve Onay

Eyüp ACAR'ın hazırladığı "Muhammed bin Ömer el Halebi'nin Menakıb-ı İmam-ı Azam Tercümesi (1-73 varak) başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip kabul edilmiştir.

19/03/2007

Tez Jürisi

Prof. Dr. Ali Torun

Yard. Doç. Dr. Bilâl AKTAN (Danışman)

Yard. Doç. Dr. Atilla BATUR

Özgeçmiş

18.09.1976'da Amasya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Amasya'da tamamladı. 1998 yılında üniversite öğrenimine başladığı Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2002 yılında mezun oldu. Aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı Meslek Yüksekokulunda Türk Dili Okutmanı olarak göreve başladı. 2003 yılında, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans programına girmeye hak kazandı. Halen Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı Meslek Yüksekokulunda Türk Dili Okutmanı olarak görev yapmaktadır.

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “ Muhammed bin Ömer el- Halebî Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam (Gramer İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Eyüp ACAR

ÖZET

Bu araştırma, H. 824 (M. 1431)'de yazılmış olan Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam adlı eserin ilk 73 varaklık bölümünün bir dil ve gramer incelemesidir. Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan böyle bir eseri incelemekle, Türk dili ve Edebiyatı tarihine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam üzerinde gramer, karşılaştırmalı metin incelemesi, dizin vb. çalışmalar yapılmamıştır. Ancak, eser İmâm-ı A'zam Ebû Hanife gibi büyük bir şahsiyete işaret ettiği için birçok fıkıh eserinde kaynak olarak gösterilmiştir. Eserin biyografik ağırlığı yanında, kullanılan dil bakımından da araştırmaya değer bir özelliğe sahip oluşu eseri incelememizdeki en önemli sebeptir. İncelememiz giriş kısmı dışında iki ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, eseri Türkçe'ye kazandıran mütercimi Muhammed bin Ömer el-Halebî'nin hayatı, eserleri, eserin konusu, yazılış tarihi, yazılış sebebi, Türkçeye yapılmış daha başka çevirileri ve eserin nüshalarının tanıtımı, sonrasında Arapça eserin müellifi Muhammed bin Muhammed el-Kerderî'nin hayatı ve eserleri, son olarak da esere konu olan İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'nin hayatına yer verilmiştir.

Birinci bölüm, Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam'ın ayrıntılı metin incelemesinin yapıldığı imla özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi, kelime grupları ve söz dizimi ile ilgilidir.

İkinci bölümde, eserin İstanbul kütüphanelerinde bulunan nüshaları arasından seçilen nüsha ile temel nüsha olarak kabul ettiğimiz nüshanın karşılaştırması ve çeviri yazısı bulunmaktadır.

İkinci bölümü oluşturan dizin bölümünde, bütün kelime çeşitleri, anlamlarına ve metindeki anlam farklılıklarına göre verilmiştir. Dizinde, aynı harfle verilen kelimelerin alfabetik sıralaması, kelime sonundaki eklerin metin takip numaraları, kelimelerin anlamları ve şahıs adları listesi bulunmaktadır.

ABSTRACT

This study is a linguistic analysis of first seventy three leafs of a work called Tercüme-i Menākıb-ı İmām-ı A'zam written in H. 824 (1431) By studying this kind of a work written in old Anatolian Turkish written Language, it is aimed at contributing to history of Turkish Language Literature

Grammer, comperative text research, index study etc haven't been done on Tercüme-i Menākıb-ı İmām-ı A'zam. However, as İmām-ı A'zam indicates great İmām as Ebū Hanīfe, it is shown as a source work in many İslam Law.

The most important reason to study this work is it's being valvable due to language used besides biographic value. The study sonsists of two main chapters except fort he introduction chapter.

In the introduction chapter life of the author Muhammed bin Muhammed el-Kerderi and his works, then the tife of the translator and at the same time the author of the work who contributes to Turkish Language whit his translation, the theme of the work, other translations to Turkish and other editions of the work are introduced.

Chapter one deals with a detailed text analysis in respect of grammatical points such as phonology morphology and syntax accompanied by several examples taken from the text.

In the second chapter there is a comparison and transcription of edition of the work chosen from the available editions in İstanbul libraries and the addition supposed to be the basic edition.

Chapter second consists of indexes of the words with their meanings and meaning differences used in the book. There is an alphabetical index of the words, text persecution numbers of word affixes, meanings of the words and person name list.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR.....	xiv
TEZ HAKKINDA	xv
GİRİŞ	1
MUHAMMED BİN ÖMER EL- HALEBÎ.....	1
Kimliği	1
Yaşadığı Yer ve Zaman.....	1
İlmî Kişiliği	1
Eserleri	2
Yazılış Sebebi.....	3
Yazılış Tarihi.....	3
Konusu ve Bölümleri	3
Eserin Nüshaları.....	6
MUHAMMED BİN MUHAMMED EL- KERDERÎ.....	7
Hayatı.....	7
İlmî Kişiliği	8
Eserleri	8
İMÂM-I A'ZAM EBÛ HANİFE	9
Hayatı.....	9
Tahsili.....	9
İctihâdı.....	10
Şahsiyeti ve Büyüklüğü.....	11
Vefâtı.....	11
Eserleri	11
İmâm- A'zam Ebû Hanife Hakkında Yazılan Menâkıbnâmeler	12

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ.....	16
1. 1. 1. Ünlülerin Yazılışı.....	16
1. 1. 1. 1. Kelimelerde Ünlülerin Yazılışı.....	16
1. 1. 1. 1. 1. (a) ünlüsü.....	16
1. 1. 1. 1. 2. (e) ünlüsü.....	17
1. 1. 1. 1. 3. (ı) ve (i) ünlüleri	17
1. 1. 1. 1. 4. (u) ve (ü) ünlüleri.....	18
1. 1. 1. 1. 5. (o) ve (ö) ünlüleri.....	18
1. 1. 1. 2. Eklerde Ünlülerin Yazılışı.....	19
1. 1. 1. 2. 1. Yapım Eklerinde Ünlülerin Yazılışı.....	19
1. 1. 1. 2. 1. 1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	19
1. 1. 1. 2. 1. 2. Fiilden İsim Yapan Ekler	21
1. 1. 1. 2. 1. 2. 1. Masterlar.....	21
1. 1. 1. 2. 1. 2. 2. Sıfat Fiiller.....	21
1. 1. 1. 2. 1. 2. 3. Zarf Fiiller	22
1. 1. 1. 2. 1. 2. 4. Fiilden İsim Yapan Diğer Ekler.....	22
1. 1. 1. 2. 1. 3. İsimden Fiil Yapan Ekler	23
1. 1. 1. 2. 1. 4. Fiilden Fiil Yapan Ekler.....	23
1. 1. 2. Ünsüzlerin Yazılışı.....	24
1. 1. 2. 1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı.....	24
1. 1. 2. 2. ç Ünsüzünün Yazılışı.....	24
1. 1. 2. 3. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı.....	25
1. 1. 2. 4. s ve ş Ünsüzlerinin Yazılışı.....	25
1. 1. 2. 5. g Ünsüzünün Yazılışı.....	26
1. 1. 2. 6. ñ ve ng Ünsüzlerinin Yazılışı.....	26
1. 1. 3. Şeddenin Yazılışı.....	26
1. 1. 4. Bitişik Yazılan Kelimeler	27
1. 2. SES BİLGİSİ	28

1. 2. 1. Ünlüler.....	28
1. 2. 1. 1. Ünlü Değişmeleri.....	28
1. 2. 1. 2. Ünlü Türemesi.....	29
1. 2. 1. 3. Ünlü Düşmesi.....	30
1. 2. 1. 4. Ünlü Uyumu.....	30
1. 2. 1. 4. 1. İncelik-Kalınlık Uyumu.....	30
1. 2. 1. 4. 2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	30
1. 2. 1. 4. 2. 1. Köklerde Uyumsuzluk.....	31
1. 2. 1. 4. 2. 2. Eklerde Uyumsuzluk.....	31
1. 2. 2. Ünsüzler.....	32
1. 2. 2. 1. Ünsüz Değişmeleri.....	32
1. 2. 2. 2. Ünsüz Türemesi :.....	32
1. 2. 2. 3. Ünsüz İkizleşmesi:.....	32
1. 2. 2. 4. Ünsüz Düşmesi.....	32
1. 2. 2. 5. Sadalılaşma :.....	32
1. 2. 2. 6. Benzer Hece Düşmesi :.....	33
1. 2. 2. 7. Hece Kaynaşması:.....	33
1. 2. 2. 8. Sürekli Ünsüzler Arasında Değişmeler:.....	33
1. 3. ŞEKİL BİLGİSİ.....	34
1. 3. 1. -lAr (Çokluk Eki) :.....	34
1. 3. 2. İyelik Ekleri.....	34
1. 3. 2. 1. Teklik 1. Şahıs : -m, -(u)m, -(ü)m.....	34
1. 3. 2. 2. Teklik 2. Şahıs : -ñ, (u)ñ, (ü)ñ.....	35
1. 3. 2. 3. Teklik 3. Şahıs : -i, -i, -sı, -si.....	35
1. 3. 2. 4. Çokluk 1. Şahıs : -muz, -müz, (u)muz, (ü)müz.....	35
1. 3. 2. 5. Çokluk 2. Şahıs : -ñuz, -ñüz.....	35
1. 3. 2. 6. Çokluk 3. Şahıs : -ları, -leri.....	35
1. 3. 3. İsim Tamlaması.....	36
1. 3. 3. 1. Belirli İsim Tamlaması.....	36
1. 3. 3. 2. Belirsiz İsim Tamlaması.....	36
1. 3. 3. 3. Eksiz Belirli İsim Tamlaması.....	36
1. 3. 4. İsim Çekimi.....	36
1. 3. 4. 1. İlgi Hâli Eki.....	36

1. 3. 4. 2. Yönelme Hâli Eki	37
1. 3. 4. 3. Bulunma Hâli Eki	37
1. 3. 4. 4. Ayrılma Hâli Eki.....	37
1. 3. 4. 5. Belirtme Hâli Eki	38
1. 3. 4. 6. Vasıta Eki	38
1. 3. 4. 7. Eşitlik Eki	39
1. 3. 4. 8. Yön Ekleri	39
1. 3. 4. 9. Sayı İsimleri.....	39
1. 3. 5. Fiil Çekimi	40
1. 3. 5. 1. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	40
1. 3. 5. 2. Görülen Geçmiş Zaman	40
1. 3. 5. 3. Geniş Zaman.....	41
1. 3. 5. 4. Gelecek Zaman	41
1. 3. 5. 5. Şimdiki Zaman.....	41
1. 3. 5. 6. İstek Kipi	42
1. 3. 5. 7. Emir Kipi.....	42
1. 3. 5. 8. Şart Kipi	43
1. 3. 5. 9. Gereklilik Kipi	43
1. 3. 6. Bildirme Ekleri.....	43
1. 3. 7. Soru Eki	45
1. 3. 8. Birleşik Fiiller	45
1. 3. 8. 1. İsimlerden Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller.....	45
1. 3. 8. 2. Tasvir Fiilleri	45
1. 3. 9. Yapım Ekleri	46
1. 3. 9. 1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	46
1. 3. 9. 2. Fiilden İsim Yapan Ekler	49
1. 3. 9. 2. 1. Fiilimsiler	49
1. 3. 9. 2. 1. 1. Masterlar.....	49
1. 3. 9. 2. 1. 2. Sıfat Fiiller.....	49
1. 3. 9. 2. 1. 2. 1. Geçmiş Zaman İfadeli Sıfat Fiiller	49
1. 3. 9. 2. 1. 2. 2. Geniş Zaman Sıfat Fiilleri	50
1. 3. 9. 2. 1. 2. 3. Gelecek Zaman İfadeli Sıfat Fiiller.....	50
1. 3. 9. 2. 1. 3. Zarf Fiiller	51

1. 3. 9. 2. 2. Fiilden İsim Yapan Diğer Ekler	53
1. 3. 9. 3. İsimden Fiil Yapan Ekler	53
1. 3. 9. 4. Fiilden Fiil Yapan Ekler.....	54
1. 3. 10. Şahıs Ekleri	55
1. 3. 10. 1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri.....	55
1. 3. 10. 2. İyelik Kökenli Şahıs Zamirleri	55
1. 3. 11. Zamirler	55
1. 3. 11. 1. Şahıs Zamirleri.....	55
1. 3. 11. 2. İşaret Zamirleri	55
1. 3. 11. 3. Dönüşlülük Zamirleri.....	56
1. 3. 11. 4. Belirsiz Zamirler	56
1. 3. 11. 5. Soru Zamirleri.....	56
1. 3. 11. 6. Bağlama Zamirleri	56
1. 3. 12. Sıfatlar.....	57
1. 3. 12. 1. Niteleme Sıfatları.....	57
1. 3. 12. 1. Belirtme Sıfatları.....	57
1. 3. 12. 3. İşaret Sıfatları	57
1. 3. 12. 4. Belirsizlik Sıfatları	57
1. 3. 12. 5. Soru Sıfatları.....	57
1. 3. 13. Zarflar	58
1. 3. 13. 1. Zaman Zarfları	58
1. 3. 13. 1. Yer Zarfları	58
1. 3. 13. 3. Miktar Zarfları	58
1. 3. 13. 4. Tarz Zarfları.....	59
1. 3. 14. Edatlar.....	59
1. 3. 14. 1. Çekim Edatları	59
1. 3. 14. 2. Bağlama Edatları.....	59
1. 3. 14. 3. Ünlem Edatları.....	60
1. 4. SÖZ DİZİMİ.....	61
1. 4. 1. Cümle.....	61
1. 4. 1. 1. Yapısına Göre	61
1. 4. 1. 1. 1. Basit Cümle.....	61
1. 4. 1. 1. 2. Birleşik Cümle.....	61

1. 4. 1. 1. 3. Bağlı Cümle	61
1. 4. 1. 1. 4. Sıralı Cümle	61
1. 4. 1. 2. Yüklemin Türüne Göre	62
1. 4. 1. 2. 1. Fiil Cümlesi.....	62
1. 4. 1. 2. 2. İsim Cümlesi	62
1. 4. 1. 3. Yüklemin Yerine Göre.....	62
1. 4. 1. 3. 1. Kurallı Cümle.....	62
1. 4. 1. 3. 2. Devrik Cümle	62
1. 4. 1. 4. Anlamına Göre	62
1. 4. 1. 4. 1. Olumlu Cümle.....	62
1. 4. 1. 4. 2. Olumsuz Cümle.....	62
1. 4. 1. 4. 3. Soru Cümlesi.....	63
1. 4. 2. Kelime Grupları	63
1. 4. 2. 1. İsim Tamlaması.....	63
1. 4. 2. 2. Sıfat Tamlaması	63
1. 4. 2. 3. Sıfat-Fiil Grubu.....	63
1. 4. 2. 4. Zarf-Fiil Grubu.....	63
1. 4. 2. 5. İsim-Fiil Grubu	63
1. 4. 2. 6. Edat Grubu.....	64
1. 4. 2. 7. Bağlama Grubu	64
1. 4. 2. 8. Ünvan Grubu.....	64
1. 4. 2. 9. Birleşik İsim.....	64
1. 4. 2. 10. Ünlem Grubu.....	64
1. 4. 2. 11. Sayı Grubu	64
1. 4. 2. 12. Birleşik Fiil	65
1. 4. 3. Kısaltma Grupları	65
1. 4. 3. 1. İsnad Grubu.....	65
1. 4. 3. 2. Yükleme Grubu.....	65
1. 4. 3. 3. Yaklaşma Grubu.....	65
1. 4. 3. 4. Bulunma Grubu.....	65
1. 4. 3. 5. Ayrılma Grubu	65
1. 4. 3. 6. Vasıta Grubu	65

İKİNCİ BÖLÜM
TRANSKRİPSİYONLU METİN

2.1. TRANSKRİPSİYONLU METİN	67
SONUÇ	144
KAYNAKLAR.....	145
DİZİN.....	148
ŞAHIS ADLARI LİSTESİ.....	252
EKLER.....	259

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
Ank.	: Ankara
AÜDTCF	: Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi
bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
Enst.	: Enstitü
F.	: Farsça
FT	: Farsça Türkçe
hz.	: Hazırlayan
İst.	: İstanbul
s.	: Sayfa
ss.	: Birden çok sayfa
S.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
VPN	: Vahit Paşa nüshası
YKN	: Yapı Kredi nüshası
Yay.	: Yayınevi

TEZ HAKKINDA

Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi, Muhammed bin Ömer el- Halebî'ye ait olan Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam adlı eserin harekesiz metninin transkripsiyon alfabesine aktarılması ve dil incelemesinin yapılmasıdır.

Araştırmanın Amacı

Eski Anadolu Türkçesi olarak adlandırılan dönem, çok sayıda eserin Türk dili ve Edebiyatı tarihine kazandırıldığı bir dönemdir. Üzerinde çalıştığımız metin de bu dönem eserlerinden biridir. Çalışmamızın amacı, söz konusu dil özelliklerinin metnimizde olup olmadığının tespitidir.

Araştırmanın Önemi

Yaptığımız çalışmalarla birlikte, Türk dilinin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait eserlerinden biri daha günümüz harflerine aktarılmış, eserin incelenmesiyle de Türkçe ve Türk yazı dilinin tarihi gelişiminin takibi kolaylaşmış olacaktır.

Araştırmada Hipotez

Eser, hangi amaçla ve hangi tarihte yazılmıştır?

Üzerinde çalışma yaptığımız metin, devrin dil özelliklerini içeriyor mu?

Eski Türkçe dönemine ait kalıntılar var mı?

Eserin nüshaları var mıdır, varsa nerede ve kaç tanedir.

Araştırmada Varsayım

Eski Anadolu Türkçesi ile çok sayıda eser verildiğini ifade ettik. Bu eserlerin büyük bir bölümünü dîni eserler oluşturmaktadır. Bu eserlerin gün yüzüne çıkartılması, devrin sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtması, halka sunduğu din ve tefekkür anlayışı ile günümüz medeniyetinin içinde bulunduğu düşünce dünyası arasındaki yakınlıkların, farklılıkların anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Çalışmamız, Muhammed bin Ömer el- Halebî`nin Menâkıb-ı İmâm-ı A`zam adlı eserinin ilk 73 varaklık bölümü ile sınırlıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamıza, Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A`zam adlı eserin nüshalarının tespit edilmesiyle başlanmıştır. Yapılan araştırmalar sonunda Kütahya Vâhit Paşa İl Halk Kütüphanesi, 524 numarada kayıtlı nüshanın en sağlam ve güvenilir nüsha olduğuna karar verilmiştir.

Çalışmamızın ‘Giriş’ bölümünde çalışmamıza esas olan, eserin müellifi Muhammed bin Ömer el- Halebî`nin hayatı ve eserleri, eserin yazılış sebebi, yazılış tarihi, konusu ve bölümleri, eserin nüshaları ile ilgili bilgilerle birlikte Hanefî mezhebinin kurucusu, büyük din âlimi, İmâm-ı A`zam Ebû Hanife`nin hayatı, eserleri ve hakkında yapılan biyografi (menâkıbnâme) çalışmaları ve eserin Arapça müellifi Muhammed bin Muhammed el- Kerderî`nin hayatı ve eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde, metnin imlâ özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimi bakımından incelemesi gibi konular bulunmaktadır.’

İkinci bölümde, eserin Kütahya Vâhit Paşa İl Halk Kütüphanesi, 524 numarada kayıtlı nüshası ile İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, 94 numarada kayıtlı nüshanın karşılaştırmalı metni, metne ait ‘Dizin’, metinde geçen şahıslara ait ‘Şahıs İsimleri Listesi’ ve tercüme metnin ‘Tıpkıbasımı’ yer almaktadır.

TEZ METNİ

GİRİŞ

MUHAMMED BİN ÖMER EL- HALEBÎ'NİN HAYATI

Kimliği

Eserin mütercimi, Sirâceddin Muhammed bin Ömer el- Halebî olarak bilinir. Bu durumu eserde şu şekilde ifade eder: “*Ammā ba’d bu fakîr ü haķîr Muḥammed bin ‘Ömer el-Ḥalebî ğafera’llahu lehu veli vālideyye ve aḥsene’l-yehîme (9) ve ileyhi eydür: Çün Haķ Te’ālānuñ ni’amı üzerümüze lā-tu’addü velā tuḥşî- idi. (10) Cümlesinden birisi bu-y-ıdı ki yog-iken vücūd ni’metin erzānî kıldı. (11) Ve mevcūdāt içinden cemād eylemedi. Belki cism-i nāmî kıldı. Ve ecsām-ı nāmîye içinden (12) cümle ḥayvānātdan kıldı. Ve ḥayvānāt içinden benî Ādem kıldı. Ve benî Ādem içinden (13) ehl-i tevḥîdden eyledi. Ve ehl-i tevḥîd içinden Muḥammed Muṣṭafā ve Ḥātem-i (14) Enbiyā şallā’llahu ‘aleyhi vesellem ümmetinden eyledi. Ve bu ümmet içinden ehl-i sünnet ve cemā’atden kıldı. Ve ehl-i sünnet içinden İmām-ı A’zam Ebū Ḥanîfe-’i Kūfînüñ (2) mezhebinden eyledi.”* Hakkında daha ayrıntılı bir bilgi bulunmamaktadır.

Yaşadığı Yer ve Zaman

Doğum tarihi bilinmemekle birlikte ölümü 1446 (H. 850)’ dir.¹ Tercüme nüshanın 7a sayfası kenarına düşülen; ‘H.834², culūs-ı sulṭan Murād Ḥān-ı şānī ibn-i Muḥammed Ḥān müddet-i salṭanat 20’ tarihi, eserin yazım tarihi ile birlikte müellifin yaşadığı dönemle ilgili verilen bilgilerle örtüşmektedir.

İlmî Kişiliği

İlmî kişiliği ile ilgili bilgimiz sınırlıdır. Edirne’nin fethiyle birlikte, Edirne Ayasofya Kilisesi I. Murad zamanında camiye çevrilmiş ve ilk Cuma namazı da burada kılınmıştır. Sultan II.Murad zamanında (1421-1451) bu kilisenin yanına medrese

¹ Sirâceddin Muhammed bin Ömer el- halebî için bk. **Keşfü’z-zünün**, Ş. Yaltkaya, R. Bilge C. II, İstanbul, 1925-1928, s. 1837, Aptullah Kuran, A Spatial Study of Three Otoman Capitals: Bursa, Edirne and İstanbul, Mugarnas, Vol. 13, 1996, pp. 114-131.

² H. 834 tarihi M. 1431 tarini karşılamaktadır. Dolayısıyla bu tarih Sultan II. Murat’ın saltanatının 20. yılıdır. Ancak Tercüme nüshanın 7a sayfasına düşülen tarih H. 824 olarak okunmaya daha elverişlidir. Bu durumdan hareketle tarihi düşen kişi sehven hata yapmış veya Arapça 2 ve 3 rakamlarında kendine has bir imla kullanmış olabilir.

eklenmiş, Sirâceddin Muhammed bin Ömer el- Halebî bu medreseye müderris tayin edilmiştir. Bundan sonra Ayasofya Kilisesi, Halebî camii olarak tanınmıştır.³

Bir başka bilgi ise II. Murad tarafından oğlu Fatih Sultan Mehmet'in eğitiminde görevlendirilmesidir: " II.Murad, Fatih'in eğitimine çok önem vermiş, en iyi hocalardan ders aldirtmiştir. Molla Gürânî, Fâtih'in yetişmesinde en büyük paya sahip olmakla birlikte, Hocazâde, Molla İlyas, *Sirâceddîn Halebî*, Molla Abdülkadir, Hasan Samsûnî, Molla Hayreddîn de çocukluk dönemi hocaları arasında sayılır.⁴

II.Murad tarafından Edirne'de kurulan Halebiye Medreselerinin, eserimizin müellifi Sirâceddîn Muhammed bin Ömer el- Halebî'nin ismini taşıması kuvvetle muhtemeldir.

Bu bilgilerden anladığımız kadarıyla Sirâceddîn Muhammed bin Ömer el- Halebî ilmi sınıfa mensup bir kişidir.

MUHAMMED BİN ÖMER EL- HALEBÎ'NİN ESERLERİ

Hâşiye alâ Şerhi'l- Kâfiye

Keşfü'l-Kâfiye, Keşfü'l- Keşf, Keşfü'l- Vâfiye fî Şerhi'l- Kâfiye, Keşfü'l- Vâfiye, Hâşiye alâ'l Vâfiye olarak da bilinir. Rükneddin el- Hasan bin Muhammed el- Esterâbâdî'nin Eş- Şerhu'l- Mutavassıt ya da el- Vâfiye adıyla yazdığı şerhe hâşiyedir.⁵ Arapça Gramer kitabıdır, dili Arapçadır.

Hâşiye alâ Şerhi İzzî fi' - Tasrif

Eser Zencânî'nin İzzî fi'-Tasrifine ve Taftâzânî'nin yazdığı şerhe hâşiyedir.

Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam

Hafizeddin Muhammed bin Muhammed el Bezzâzî el- Kerderî'ye ait olan eserin Türkçeye çevirisidir.

³ Önder Çetin, *Ortak Bir Geçmişin Son Yedigari Edirne Büyük Sinagogu*, Toplumsal Tarih, Sayı 98, Şubat 2002, s. 22 .

⁴ Ali Kusat, *Fatih Sultan Mehmet'in Kişiliği ve Fetihteki rolü*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Dergisi, S. 14, 2003/1, s. 137, Kayseri.

⁵ Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyetü'l-Ârifin Esmâü'l- Müellifin ve Âsâru'l- Musannifin* C.II, (Haz. İbnü'l- Emîn Mahmûd Kemâl-Avni Aktuç), Maarif Vekâleti, Maarif Basımevi, İstanbul, 1955, s. 196.

Yazılış Sebebi

Muhammed bin Ömer el- Halebî, Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam adlı bu eserin yazılış sebebi olarak Sultan II. Murad'ı gösterir:

“ İlä-cerem pâdişâh-ı İslâm mâlikü riķâbi'l-enâm şâhibü'l- 'adl ve'l-ikrâmü'l-mü'eyyid min 'indi'l-meliki'l-'allâme'l-mücâhidi fi-sebîli'llahi'l- ğâzî li-a'lâ-'i kelimetu'llah-i hâmi bilâd-ı ehl-i imân mâhî-i âşâru'l-küfr-i ve't-tuġyân nâşiru'l-hayrât câmi'i'l-mizât mürebbî ehl-i'l-ilm ve'l-'imâni'l-fâyiz 'aleyhim sicâli'l-luţfi ve'l-ihsân. Şehinşâh-ı berru baġr, ħüzâvend-i luţf ve ķahr, Sultânu'l-ġazât ve'l-mücâhidîn ķâtilü't-taġât ve'l-kâfirîn zıllu'llahi fi'l-arzîn, es-sultân bin es'sultân bin es'sultân Murâd bin es'sultân Muġammed bin Bâyezîd Ĥân naşra'llahu bi-naşrihi'l-'azîz ve eyyide 'aşâkirehu bi-luţfihi'l-'azîz bu ni'metlerüñ ba'zısuñ şükriñi edâ eylemek-içün bu faķîr ü ħaķîre işâret buyurdı kim İmâm-ı A'zamuñ menâķıbını 'Arabîden Türkiye naķl eyleyem. Tâ ki fâyidesi ihsânı gibi 'âm ola ve âyidesi en'âm gibi ķamu ħalkķa şâmil ola. Bu daġı pâdişâh-ı rü-yı zemînün 'ilme ve 'ulemâya muġabbetindendir.”

Yazılış Tarihi

Elimizdeki nüshada esrin yazılış tarihi ile ilgili net bir bilgi yoktur. Tercüme nüshanın 7a sayfasında, eserin yazılış tarihi ile ilgili olarak 'H. 834⁶, culûs-ı sultân Murâd Ĥân-ı şânî ibn-i Muġammed Ĥân müddet-i saltanat 20' ifadesine yer verilmiştir. Tarih çözümlendiğinde Milâdî 1431 tarihi bulunur ki, bu tarih II. Murâd'ın saltanatının 20. yılıdır. Bu tarih müellifin yaşadığı tarihle (H. 850/ M. 1446) de örtüşmektedir.

Konusu ve Bölümleri:

Eser bir menâkıbnâme örneğidir. Hanefiyye mezhebinin kurucusu İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'nin hayatını dile getiren bilgilerle birlikte, büyük alimlerin, ariflerin, fakihlerin ve talebelerinin de biyografik bilgileri verilmektedir. Hanefî âlimlerinin önde gelenlerinin fikir ve görüşleri aktarılarak bunlar üzerinde değerlendirmeler yapılmış, uygunluğu tartışılmış, hükümlerin delilleri ortaya konulmuştur. Bu arada, zaman zaman diğer mezhep imamlarının görüşlerine de yer verilerek sorulan sorular ve bu sorulara

⁶ H. 834 tarihi M. 1431 tarini karşılamaktadır. Dolayısıyla bu tarih Sultan II. Murat'ın saltanatının 20. yılıdır. Ancak Tercüme nüshanın 7a sayfasına düşülen tarih H. 824 olarak okunmaya daha elverişlidir. Bu durumdan hareketle tarihi düşen kişi sehven hata yapmış veya Arapça 2 ve 3 rakamlarında kendine has bir imla kullanmış olabilir.

verilen cevaplarla günün şartlarını ve sosyal ihtiyaçlarını ilgilendiren konulara el atması yönüyle kapsamlı bir fıkıh (İslam hukuk bilimi) kitabı görünümü de arz etmektedir.

Eserde 11 bāb, 15 fasıl olmak üzere toplam 26 alt konu başlığı bulunmaktadır. Eseri bütün haline getiren ana bölüm başlıkları eserden alındığı şekliyle şunlardır:

Muḳaddime fi beyāni't-Tābi'î (I.Bāb): Tabi'î'nin tanımını yapılır, Tabi'î kimdir sorusuna cevap aranır.

Faşlu evvel: fi beyân taḫşili'l-İmâm ve istifāde (I.Fasl): İmâm-ı A'zam'ın tahsilini ve istifādesini bildirir.

Faşlu şânî ma'rifet-i mezheb ehl-i sünnet ve cemâ'at (II.Fasl): Mezhebin marifetleri ile birlikte Ehl-i sünnet ve'l- cema'at'a değinilir.

El-faşlu's-şâliş fimâ zikra min ḫârici 'ale'l-bedâhete (III.Fasl): İmâm-ı A'zam'ın keskin zekası yanında sorulara düşünmeksizin çok net ve doğru cevaplar verışı anlatılır.

El-faşlu'r-râbi' fi aḫlâḳ (IV.Fasl): İmâm-ı A'zam'ın ahlâkı ile ilgili bilgiler verilir.

El-faşlu'l-hâmis fi aḫlâḳa ma'a'l-hulefâ'i ve'l-ümerâ'i ve'l-ulemâ'i (VI.Fasl): İmâm-ı A'zam'ın hulefâyla, ümerâyla ve 'ulemâyyla olan ilişkisini anlatır.

El-faşlu's-sâdis (VII.Fasl): İmâm-ı Azam Ebû Hanife'nin Kur'an'dan istifadesi, ashâbına söyledikleri, vasiyeti, gördüğü rüyaları anlatılır.

Ḥatime fi zikri icâbete da'vete ve maḳâmâtın revâhe lehu fi'l-menâm (VIII.Fasl): Duaların kabulünü ve davete icabetini bildirir.

El-Bâbu's-şânî fi feżâyil-i İmâme's-şânî ve fihi erba'ate fuşûl (II.Bāb): İmâm-ı Ebû Yûsuf'un faziletini bildirir.

El-faşl-ı evvel fi nesebe ve vefâte (I.Fasl): İmâm-ı A'zam'ın nesebini ve vefâtını bildirir.

El-faşlu's-şânî ibtidâ'i nazara fi'l-'ilm ve fazlihi (II.Fasl): İlim tahsilini ve faziletini bildirir.

El-faşlu's-şâliş fimâ yete'allku bi-kelâme ve münâzara (III.Fasl): Sözü'nün ve bahsinin büyüklüğünü bildirir.

El-faşlu'r-râbi' fimâ yete'allağu bi-kelâme ve hıfzâ ve 'adle (IV.Fasl): Sözü'nü tutmasını ve adaletini bildirir.

El-bâbu's-şâliş fi zikri'l-İmâmu's-şâliş Muhammed ibnü'l-Hasan (III.Bâb): İmâm-ı Muhammed ibn-i Hasan'ı bildirir.

El-faşl-ı evvel fi nesebe ve vefâte ve taşşile ve menâkıbe (I.Fasl): İmâm-ı Muhammed ibn-i Hasan'ın sıfatını ve doğduğu yeri ve vefâtını ve 'ilim taşşil edişini bildirir.

El-faşlu's-şânî fi fitnate: İkinci faşl zeyrekligini bildürür (II.Fasl): İmâm-ı Muhammed ibn-i Hasan'ın fikirsiz (çok çabuk, düşünmeye gerek kalmaksızın) cevâb verişini ve hulefâ ile kıssasını bildirir.

El-bâbü'r-râbi' fi menâkıbu'l-İmâm-ı 'Abdullah İbnü'l-Mübârek (IV.Bâb): İmâm-ı Abdullah ibnü'l- Mübârek'in faziletini bildirir.

El-faşlu'l-evvel (I.Fasl): İmâm-ı Abdullah ibnü'l- Mübârek'in soyunu, doğumunu ve vefatını bildirir.

El-faşlu's-şânî fi fazlihi (II.Fasl): İmâm-ı A'zam'ın faziletini bildirir.

El-bâbü'l-hâmis fi menâkıbu'l-İmâm-ı Züfer ibn-i Hüzeyl ibn-i Şabâhe'l-Kûfi (V.Bâb): İmâm-ı Züferin faziletini bildirir.

El-bâbu's-sâdis menâkıbu'l-İmâm-ı Dâvûde't-Ṭâyî (VI.Bâb): Dâvud-ı Ṭâyînin faziletini bildirir.

El-bâbu's-sâbi'u fi zikri Vekî' ibnü'l-Cerrâh (VII.Bâb): Vekî' ibnü'l-Cerrâh ibn-i Melîh ibn-i 'Adiy'in faziletini bildirir.

El-bâbu's-sâminü fi zikri Hâfş ibn-i Gıyâş ibn-i Tâk ebü Ömere'n-Neḥ'î'l-Kûfi (VIII. Bâb) : Hâfş ibn-i Gıyâş'ın faziletini bildirir.

El-bâbu't-tis'u fi menâkıb-ı Yahyâ bin Zekeriyâ ibn-i ebî Zâyide (IX.Bâb): Yahyâ ibn-i Zekerıyyâ'nın faziletini bildirir.

El-bâbu'l-'âşır fi zikri Hasan ibn-i Ziyâde'l-Levlî'l-Kûfi (X.Bâb): Hasan ibn-i Ziyâde'nin faziletini bildirir.

El-bâbu'l-hâdi'l-'aşera fi menâkıbu'l-aşhâbi vellezine sârvâ ileyhi min külli beledin ve eḥaze ve e'na (XI.Bâb): İmâm-ı A'zam'ın öğrencilerinin faziletini ve her vilâyetden gelen âlimleri bildirir.

Eserin Nüshaları

Eserin bilinen dört nüshası vardır. Bunların üçü İstanbul Kütüphanelerinde diğeri (çalışmamıza konu olan nüsha) ise Kütahya Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesindedir.

1. Tercüme-i Menâkıbi'l- İmâm-ı A'zam Ebü Hanîfe en- Nûmân :

Kütahya Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesi, 524 numarada kayıtlıdır. Harekesiz bir metindir. 4+218 varaktır. Her sayfada 17 satır vardır. Filigranlı kağıt kullanılmış, nesih yazı türü ile kaleme alınmıştır. Başlık ve cetveller tezhipli, sözbaşı kırmızıdır. Gömme salbek şemseli, zencirekli, kahverengi meşin cilde sahiptir.⁷ Metin karşılaştırmasında VPN (Vahit Paşa Nüshası) şeklinde gösterilmiştir.

2. Tercüme-i Menâkıbi'l- İmâm-ı A'zam Ebü Hanîfe ve Meşâihîhi ve Aşhâbihi :

Müellifi ile ilgili bir bilgi mevcut değildir. Eserin sonunda (1 Zilhicce H. 915) /M. 1509- 1510 tarihi verilmektedir. İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma

⁷ Katip Çelebi Keşfü'z-zünün, Ş. Yaltkaya, R. Bilge C. II, İstanbul, 1925-1928, s. 1837.

Kütüphanesi, 94 numarada kayıtlıdır. Harekesiz bir metindir. Toplam 223 varaktır. Her sayfada 17 satır vardır. Âhârlı kağıt kullanılmış, nesih yazı türü ile kaleme alınmıştır. Metin karşılaştırmasında YKN (Yapı Kredi Nüshası) şeklinde gösterilmiştir.

3. Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam :

Müellifi Hasan Ağazâde'dir. H.1007/M.1598-1599 senesinde yazılmıştır. Nuruosmaniye Kütüphanesi, 2615 numarada kayıtlıdır. Harekesiz bir metindir. Toplam 177 varaktır. Her sayfada 23 satır vardır. Abadî kağıt kullanılmış, nesih yazı türü ile kaleme alınmıştır. Cetveller yaldız ve renkli çizgili, başlık nefis tezhipli, söz başları bazen yaldız, bazen yeşil ve kırmızı, koyu kahverengi meşin, miklepli, şemseli cilt. III. Osman'ın tuğralı vakıf mührü vardır.

Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam :

Müstensihî Ahmed Güfî bin Mustafa Hâmid'dir. H.1149/ M. 1736-1737 senesinde yazılmıştır. Süleymaniye Kütüphanesi, Dügümlü Baba (Murad Molla Kütüphanesi), 543 numarada kayıtlıdır. Nüshalar içerisinde harekeli olan tek metindir. 342 varaktır. Her sayfada 11 satır vardır. Sarıca kağıt kullanılmış, nesih yazı türü ile yazılmıştır. Kahverengi meşin cilde sahiptir.

MUHAMMED BİN MUHAMMED EL- KERDERÎ

Kerderî, Tez çalışması olarak belirlediğimiz Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam adlı eserin Arapça yazarıdır. Kendisi de bir fıkıh âlimidir, fakihdir.⁸

Hayatı

14. ve 15. yüzyıllarda yetişen Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerindedir. İsmi Muhammed bin Muhammed, lakâbı Hâfızüddîn'dir. Kerderî⁹ ve Bezzâzî nisbetleriyle meşhurdur. Aslen Harezmi'nin Kerder köyündendir. Doğum tarihi belli değildir. 1424 (H.824) senesinde Mekke'de vefat etmiştir.¹⁰

⁸ Ali Kaşıkırık, **Günümüze Kadar Yapılan Hanefi Usulü Fıkıh Çalışmaları**, DİB, Akaçaabat-Darıca İhtisas Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Trabzon, 2005, s. 15.

⁹ Muhammed bin Muhammed el- Kerderî el- Bezzâzî için bk. Katip Çelebi **Keşfü'z-zünûn**, Ş. Yaltkaya, R. Bilge C. II, İstanbul, 1925-1928, s. 1837, Bağdatlı İsmail Paşa, **Hediyetü'l-Ârifin Esmâü'l- Müellifin ve Âsârü'l- Musannifin** C.II, (Haz. İbnü'l-Emîn Mahmûd Kemâl-Avni Aktuç), Maarif Vekâleti, Maarif Basımevi, İstanbul, 1955, s.55, C. Brockelmann, **Geschichte der Arabischen Litteratur** (Supplement Gant), C. III, Leiden, 1937, s. 42 .

¹⁰ **Yeni Rehber Ansiklopedisi**, C. 11, s. 354.

İlmî Kişiliği

Kerderî, ilim tahsiline memleketinde başladı. Dört sene kadar İbn-i Arabşâh'ın derslerine devâm edip, fıkıh ve usûl-i fıkıh ilimlerini ondan öğrendi. Kâdı Sa'düddîn bin Deyrî ile karşılaşp ondan ilim öğrendi ve onunla birlikte Kâhire'ye gitti. Orada bulunan Emin Aksârâyî onu kendisi ve cemâ'ati için alıkoydu. İlimde yüksek dereceye kavuşan Kerderî bir ara Kırım'a ve Eflâk'a giderek iki sene kadar buralarda kaldı ve ilim öğretti. Hac için Mekke-i mükerrmeye gittikten sonra, vatanına döndü. Osmanlı ülkesine gelip, Bursa'da büyük âlim Molla Fenârî'yle sohbette bulundu. Daha sonra Mekke-i mükerrmeye giderek, 1424 (H.827) senesi Ramazan ayı ortalarında orada vefât etti.¹¹

Eserleri

Kerderî'nin Bezzâziyye adındaki fetvâ kitabı çok meşhur ve müteberdir. İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe hazretlerinin hayatını anlatan Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe kitâbı da meşhurdur. İbn-i Hacer el- Heytemî'ye ait olan Manastırlı İsmail Hakkı tarafından Türkçeye çevrilen ve Azmi Bilgin tarafından sadeleştirilen Mevâhibü'r-Rahmân Fî Menâkıb-ı Ebî Hanîfete'n-Nu'mân adlı eserin mukaddimesinde Kerderî'ye ait olan bu eserin yazılış sebebi ile ilgili olarak şu bilgi verilir: "Allah (c.c.)'ın yardımından yoksun, mutaassıp ve inatçı bir kişi İmâm-ı Gazzâlî'ye nisbet edilen bir kitabı bana gösterdi. Bu kitabda müctehid ,imâmların en birincisi Ebû Hanife hakkında insaf ve iz'an sahiplerinin gönüllerini incitecek yakışksız bir dil kullanılmıştı. Daha sonra Hanefî fıkıhçılarından büyüklerinden Şemsü'l-Eimme El-Kerderî o kitaptaki görüşleri çürütmek ve İmâm-ı A'zam aleyhinde söylenenlere cevap vermek için bir risâle kaleme aldı."

Kerderî'nin cevaben yazdığı bu eserin "yanlış üzerine yanlış yapmak" şeklinde tarif edilecek gayesi ve üslûbu yine bu mukaddimedede eleştirilmiştir: "Burada yanlış üzerine yanlış bina etmek kabilinden İmâm-ı Şâfi'î'ye dil uzatılmış, ayıp ve kabahatle karşılık verilmiştir. Söz konusu kitap Şâfi'î mezhebinden olan İmâm Hücetü'l-İslâm Ebû Hâmid Gazzâlî'nin gerçekten kendi eseri olduğuna inanılarak Kerderî'nin karşılık olarak İmâm-ı Şâfi'î aleyhine söz söylemesi şöyle dursun Gazzâlî'ye sataşmaya kalkışması bile hoş karşılanamaz." Bunun dışında Hanefî fıkıyla ilgili Şerhu Muhtasar-ı Kudûrî adlı bir eser yazmıştır.

¹¹ Yeni Rehber Ansiklopedisi, C. 11, s. 354.

İMÂM-I A'ZAM EBÛ HANİFE

Hayâtı

Ehl-i sünnetin dört büyük imâmından birincisi, Hanefî mezhebinin kurucusu ve Ehl-i sünnetin reisidir. Kendisine İmâm-ı A'zam Ebû Hanife denmiştir. Asıl adı Numan'dır. 699 (H. 80) yılında Kûfe'de doğmuştur.¹² Bütün bilginler adının Numan olduğunu belirtmişlerdir. Bunda da ince bir sır vardır. Çünkü Numan 'kan' anlamındadır ve bedeni ayakta tutmaktadır. Numan sözcüğünün 'güzel kokulu çiçek' anlamına gelişini, İmâmın kemâlinin yüceligine, tabiatının güzelliğine işaret ettiğini söyleyenler olmuştur.¹³

İbadetteki gayreti, Allah'tan kokusu, dilini gereksiz sözlerden sakınması, elaçıklığı ve cömertliği, zühd ve takvası, güvenilirliği, aklını kullanma gücü, ferâseti, üstün zeka ve yüksek sezgisi, yumuşak huyluluğu gibi vasıfları sevilen ve övgüye değer görülen bir kişilik olmasını sağlamıştır.

Tahsili

İmâm-ı A'zam Ebû Hanife¹⁴ Kûfe'de doğup büyümüş, orada yetişmiştir. Emevi ve Abbasi devletlerinin yükseliş döneminde yaşamıştır.

Tebe'u't-tâbi'ındendir. Ashâb-ı kirâmdan Enes bin Mâlik'i, Abdullah bin Ebî Evfâ'yı, Vâsıla bin Eskâ'yı, Sehl bin Sâ'ide'yi, Ebû't-Tufeyl Âmir bin Vâsıla'yı görmüştür. Bunlardan hadis dinlemiştir.

¹² **Yeni Rehber Ansiklopedisi**, C. 10, s. 41.

¹³ Manastırlı İsmail Hakkı, Mevâhibü'r-Rahmân fî Menâkıbi'l-İmâm Ebî Hanîfete'n-Nu'mân, (Sadeleşiren Azmi Bilgin), Misvak Neşriyat, İst., 2003, s. 107

¹⁴ İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'nin hayatı ve eserleri için bk. Bardakoğlu, Ali, **Hanefî Mezhebi**, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, C. 16, s. 1-20, Öğüt, Salim, **Ebu Yusuf**, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, C. 10, s. 260, Özel, Ahmed, **Hanefî Mezhebi, Fıkıh Usûlüne Dair Eserler**, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, C. 16, s. 25-26, Tam İlmihâl Seâdet-i Ebediyye; (49. Baskı) s.1069, İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; c.2, s.236, Brockelman; Gal.1, s.169,171, Sup.1, s.284-287, Taşköprüzade, Miftahu's-Saade, Beyrut, 2002, II, 184. Hafîzu'd-Din b. Muhammed el-Kerderî, **Menâkıbu Ebi Hanife**, Daru'l-Kitabi'l-Arabi Beyrut, 1981, II, 221-222. Ebu Bekir Ahmed b. Ali Hatib el-Bağdadi, Tarih-u Medineti's-Selam, Daru'l-Ğarbi'l-İslami, Beyrut, 2001, XV, 498-9; et-Temimi, **A.g.e.**, I, 111-112, Ahmed Emin, **Duha'l-İslam**, Beyrut, 2004, II, 139. Şihabuddin Ahmed b. Hacer el-Mekki, Hayratu'l-Hisan, Daru'l-Erkam, Beyrut, ty. s. 40; Ebu Zehre, **A.g.e.**, s. 53, Eliaçık, Mustafa, **Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam Mesnevisi**, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Kayseri, 1997, Ahmed Cevdet Paşa, **Adab-ı Sedad min İlmî'l-Adab**, İstanbul, 1303, s. 3, FâideliBilgiler; (3. Baskı) s.42,156, Eshâb-ı Kirâm; (6. Baskı) s.325, Miftâhu's-Seâde; c.2, s.63, El-Cevâhirü'l-Mudiyye; s.26, Ebubekir Ahmed b. Ali el-Hatib el-Bağdadi, Tarih-u Medineti's-Selam, Beyrut, 2001, XV, 460. Yunus Vehbi Yavuz, "**Ebu Hanife'nin Hayatından Çizgiler ve Bıraktığı Miras**", İmam Azam Ebu Hanife ve Düşünce Sistemi (Tebliğ Metni), Kurav Yayınları, Bursa, 2005, I, 79, Muhammed Abdurreşid en-Nu'mani, Mekanetu'l-İmam Ebi Hanife fi'l-Hadis, Beyrut, 1416, s. 21 vd. İsmail Hakkı Ünal, **İmam Ebu Hanife'nin Hadis Anlayışı ve Hadis İlmindeki Yeri**, D.İ.B.Y., Ankara, 2001, s. 254.

Irak'ın büyük şehirlerinden biri olan Kûfe, ilim merkezi idi. En eski medeniyetlerin beşiği olan Irak, değişik dinlere ve itikatlara mensup kavimleri içinde barındırıyordu. Hatta, sapıklık ölçüsüne varmış inançlar ve hükümet gücünü eline geçirmek isteyen fırkaların birbirleri ile mücadeleleri hiç hız kesmiyordu. Böyle bir ortamda sağlam bir yapıya sahip olmak kaçınılmazdı. İmâm Ebû Hanîfe, ailesinden ve gittiği ilim meclislerinden aldığı bilgilerle kendini geliştiriyor, münâzaraları izliyor, keskin zekâsı ve derin anlayışıyla münâzaralara katılıp başarılar sağlıyordu.

İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'nin ilim öğrendiği çok sayıda hocası vardır. Buharalı İmâm-ı Ebû Hafs El- Kebîr, hocalarından dört bin kadarını bildirmiştir. Bu hocaların çoğu hadis aldığı hoca¹⁵lardır. O dönemde hadis ilmi kişilerin ağzından alınarak öğrenildiği için, bu ilmi öğrenmek isteyenler muteber senetle hadis işittikleri kimseleri hocaları kabul etmişlerdir.¹⁶

Fıkıh ilmini hocası Hammad'dan, Hadis ilmini ve Fıkıh müzakerelerini Zeyd bin Ali'den, Tasavvuf ilmini Muhammed Bâkır'dan, Cafer-i Sâdık'tan öğrenmiş, bununla birlikte silsile-i âliye'nin büyüklerinden ve tâbi'in'den ilim tahsil etmiştir.¹⁷

İctihâdı

Tartışılan bir konuda, doğruyu ortaya çıkarmak için karşılıklı konuşmaya “*Münâzara*”, taraflardan her birine de “*Münâzır*” denir. Hasmını susturmak için yapılan mübâhaseye ise “*Cedel*”, taraflardan her birine de “*Mücâdil*” adı verilir. Mücâdil'in amacı her nasıl olursa olsun konuştuğu kişiyi susturmaktır. Bu yüzden onun ameliyesi, bilgi edinme yollarından kabul edilmez. Fakat münâzırın gayesi, sadece gerçeği ortaya çıkarmaktır. Doğru, ister kendi tarafında, isterse de tartıştığı tarafta olsun değişmez. Mutlaka doğrunun ona aidiyetini kendisi için gerekli görmez.¹⁸ Münâzaranın sadece gerçeği ortaya çıkarmak amacıyla yapılması gerekir ki İmâm Ebû Hanîfe fıkıhla ilgili bir sorunun çözümünü Kur'an, Sünnet, İcmâ-i Ümmet, Kıyas gibi usullerle gerçekleştirirdi.

¹⁵ İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'nin hocaları için bk. Celâleddin Süyûtî, **Tebyîzü's-Sahîfe Fî Menâkıb-ı Ebî Hanîfe**

¹⁶ Manastırlı İsmail Hakkı, **Mevâhibü'r-Rahmân fî Menâkıb-ı İmâm Ebî Hanîfete'n-Nu'mân**, (Sadeleşiren Azmi Bilgin), Misvak Neşriyat, İst., 2003, s. 124

¹⁷ **Yeni Rehber Ansiklopedisi**, C. 10, s. 42.

¹⁸ Recep Yıldız, Ebu Hanife Münazaraları, **İnkışaf Dergisi**, S. 6 .

Şahsiyeti ve Büyüklüğü

İmâm Ebû Hanife âbid, zâhid, Allah'ı bilen, Allah'tan korkan ve ilmiyle sadece Allah rızasını murad eden bir zât idi.¹⁹ Dini dosdoğru anlatmak taraftarıydı, bu uğurda hiçbir şeyden çekinmezdi. Teklif edilen kadılığı ve hazine bakanlığını reddetmesinin nedeni Allah korkusuydu. Halka zulmeden idareler altında İslam'a göre hükmedememekten endişe ettiğinden dolayı memurluğu kabul etmekten imtinâ etti. Âhirette verilecek cezadansa dünyadaki cezayı tercih etti

Ebu Hanife (r.a.) müçtehit imamlar içerisinde en kıdemlisi ve ilmin menbâi Hz. Resulullah'a (s.a.v.) zaman itibariyle en yakın olanıdır. Onun (r.a.) rivayet ettiği bazı hadislerle Allah Resulü (s.a.v.) arasında sadece sahabe vardır. Her biri farklı bir İslami disiplinde mütehasıs 40 müçtehit ile 30 yıl içtihat etmiştir. 83 bin mesele hakkında fetva vermiş, mevcut problemleri çözdüğü gibi olma ihtimali olan fakat henüz olmayan meseleler hakkında da içtihat yapmıştır.²⁰

Vefâtı

İmâm Ebu Hanife'nin ilmi meseleler dışındaki konulara uzak duruşu, mazumlardan yana tavır alışı, Halifelerin uygulayacağı kanunları şer'i hükümlere dayandırma zorunluluğu, İmâm Ebû Hanife'nin bu tür durumları kabul etmemesi, kendisine önerilen makamları reddetmesi, özellikle de Abbasi Halifesi Mansur'un kadılık teklifini kabul etmemesi hapse atılmasına, sopayla dövülmesine neden oldu. İmâm Ebû Hanife bir müddet sonra hapisten çıktı ise de tekrar hapse atıldı ve burada (H.150 /M.769) vefât etti.

Eserleri

1. Risâle-i Redd-i Hâvâric ve Redd-i Kâderiye: İmâm-ı A'zam'ın usûl-i dinde ilk yazdığı eserdir.
2. El-Fıkhü'l-Ekber: Akâide dairdir. Bu eserin birçok şerhi yapılmış olup, başlıcaları şunlardır: El- Kavlü'l-Fasl; Muhyiddin bin Bahâeddin tarafından yapılan şerhidir.

¹⁹ İmâm-ı Gazâlî, İhyâ-i Ulûmi'd-Dîn, Merve Yayın-Dağıtım, s. 122.

²⁰ İlhan Şenocak, Ebu Hanife Müdafaası (Mukaddime-6), İnkışaf Dergisi, S. 6.

Bu kitap İhlas Aş. Tarafından basılmıştır. Pezdevî, Ebû'l-Müntehâ, İmâm-ı Mâturîdî tarafından yapılan şerhleri de meşhurdur.

İmam-ı Azam (r.a.) fıkıh ilmine yaptığı büyük katkıya rağmen bizzat kendisi fıkıha dair bir eser telif etmemiştir. Her ne kadar “El-Fıkhu'l-Ekber” in fıkıhla alakalı bir kitap olduğu 60 bin ya da daha fazla meseleyi içerdiği söylene de eldeki “El-Fıkhu'l-Ekber” nüshaları akide ile alakalı olduğundan, olmayan bir şey hakkında konuşup hüküm vermek doğru değildir.²¹

3. El-Fıkhu'l-Esbât: İmâm-ı A'zam bu eserinde istitâ'at (insan gücü) hayır ve şer, kaza ve kader meselelerini açıklamıştır.
4. Er- Risâle li 'Oşmân Büstî: Eserde iman, küfr, irca ve va'îd meseleleri açıklanmıştır.
5. Kitâbü'l-Âlim ve'l-Müte'allim: Bu eserde muhtelif meseleler hakkında Ehl-i sünnet îtikadını bildirmek için tertiplenmiş soru ve cevaplar vardır.
6. Vasiyet-i Nûkırû: Eserde Ehl-i sünnet ve'l-cemâatin hususiyetleri anlatılmakta, akâ'îd ve farzların hudutları açıklanmaktadır. Bu vasiyetten başka oğlu Hammâd'a ve talebesi Ebû Yûsuf'a yaptığı vasiyet olmak üzere on beş kadar vasiyetnâmesi vardır.
7. Kıssâ-i Nûmâniye:
8. El- Asl
9. El- Müsned li'l- İmâm-ı A'zam Ebî Hanîfe

İmâm- A'zam Ebû Hanife Hakkında Yazılan Menâkıbnâmeler

Değişik müellifler tarafından İmâm-ı A'zam Ebû Hanife ile ilgili pek çok menakıbnâme yazılmıştır. Milli kütüphane “Yazmalar.org” adresinde yer alan Menâkıbnâme başlıklı eserler ve bu eserlere ait nüshalardan bazıları ve buldukları kütüphaneler:

Arapça Menâkıbnâmeler

1. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam: Hafizeddin Muhammed bin Muhammed el Bezzâzî el-Kerderî (öl. 827/1424), Manisa İl Halk Kütüphanesi, 1340

²¹ İlhan Şenocak, Bütün Zamanların Müctehidi İmâm-ı A'zam, **İnkışaf Dergisi**, S.6.

2. Menâkıb-ı İmâmı'l- A'zam: Muhammed bin Muhammed el- Bezzâzî (öl. 827/1424) Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, 276/2
3. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam Ebû Hanîfe: Hafizeddin Muhammed bin Muhammed el Bezzâzî el- Kerderî (öl. 827/1424), Samsun İl Halk Kütüphanesi, 959
4. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam Ebû Hanîfe: Hafizeddin Muhammed bin Muhammed el Bezzâzî el- Kerderî (öl. 827/1424), Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi, 891
5. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam: Burdur İl Halk Kütüphanesi, 310/1
6. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam: Burdur İl Halk Kütüphanesi, 722/2
7. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam: Ziyâeddin Ebû'l-Müeyyid el- Muvaffak bin Ahmed el- Harezmi (484-568), Müstensih: Mahmud bin Abdurrahman bin Abdullah Kayserî, Manisa İl Halk Kütüphanesi, 1341
8. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam Ebû Hanîfe: Samsun İl Halk Kütüphanesi, 676/2
9. Menâkıbu'l- İmâmı'l- A'zam: Antalya Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi, 2603/2 Müstensih: Hasan bin Mehmed
10. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam: Ebû'l-Fazl Bekr bin Alî ez- Zerencerî, Antalya Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi, 2540
11. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 947/3 Müstensih: Mehmed Karabâlî
12. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam: Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 1243
13. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam: Ebû'l- Kasım Abdü'l-Kerîm bin Hevâzın el- Kureyşî (376- 465), Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi, 1434/2
14. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam Ebû Hanîfe: Ebû'l- Kasım bin Abdü'l-'alîm el- Kureyşî, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 6790/4

15. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam: Ahmed bin Hacer eş-Şâfi'î el- Mekkî, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 6790/4
16. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam: Ahmed bin Hacer eş-Şâfi'î el- Mekkî (955/1548'de sağ), Isparta İl Halk Kütüphanesi, 1749/6
17. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam: Malatya Darende İlçe Halk Kütüphanesi, 312/1
18. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam: Manisa İl Halk Kütüphanesi 260/2
19. Menâkıbu İmâmı'l- A'zam: İbn et- Tûtûnî Hasan bin Hüseyin bin Ahmed (832-909), Malatya Darende İlçe Halk Kütüphanesi, 313/1

Farsça Menâkıbnâmeler

1. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam: Kütahya Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesi, 1238

Türkçe Menâkıbnâmeler

1. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam: Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, 3794/2
2. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe ve Meşâhihi ve Ashâbihi: Bosna- Hersek Gazi Hüseyin Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
3. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe ve Meşâhihi ve Ashâbihi: Kayseri Râşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi, 907/1
4. Menâkıbu'l- İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe: Şemseddîn Ebû'-Senâ Ahmed bin Mehmed Sivâsî, Müstensih: Müezzin Ahmed, Süleymaniye Kütüphanesi, 1037/7
5. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam: Şemseddîn Ebû'-Senâ Ahmed bin Mehmed Sivâsî, Müstensih: Mustafa bin İbrâhim, Tokat İl Halk Kütüphanesi, 36

BİRİNCİ BÖLÜM
İNCELEME

1.1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

Metnin kuruluşunda en eski nüshaya ait metni esas aldık. Eserin yazılışı ile ilgili özellikleri de yine bu nüshaya göre değerlendirdik. Harekesiz fakat okunaklı bir nesih yazı ile yazılmış olan metnimiz, Eski Anadolu Türkçesi imlasına paralel özellikler göstermektedir. Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam Tercümesinin XV. Yüzyılın ilk yarısına ait bir eser oluşu özellikle de ünsüzlerin Arap ve Fars yazı dili özelliklerinden etkilendiğini buna karşılık, ünlülerin yazılışında Eski Türkçe yazı özelliklerini koruduğunu göstermektedir. Kullanılan hareketler daha çok yanlış okunma ihtimali olan sözcüklerde karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamıza esas olan metinde ünlüler, ara sıra kullanılan hareketler yanında çoklukla elif (ل), vav (و) ve ye (ي) ile karşılandığı gibi, kimi zaman hiçbir işaret kullanılmadan da karşılanmıştır. Pek çok kelime ve ek standart bir şekilde yazılırken, farklı yazım şekillerine sahip kelime ve eklerle karşılaşmak da mümkündür. Bu durum Eski Anadolu Türkçesindeki farklı yazım geleneklerinin varlığına işarettir, birçok eserde bu çeşitlilik görülür.²²

1. 1. 1. Ünlülerin Yazılışı

1. 1. 1. 1. Kelimelerde Ünlülerin Yazılışı

1. 1. 1. 1. 1. (a) ünlüsü

Ön seslerde (a) ünlüsünü karşılamak amaçlı elif kullanılır, kimi durumlarda üstünlü elif kullanıldığı da görülmüştür.

انك	anuñ (17b/09)	ادی	adı (14a/16)
اغاج	ağaç (64a/05)	اقچه	ağçe (45a/01)

İç seslerde (a) ünlüsü genellikle elif (ل) ile karşılanmıştır. Birçok durumda (a) ünlüsü seslerle iç içe durumdadır.

ارايه	araya (66a/06)	بوغاز	boğaz (55a/03)
چناق	çanağ (54a/07)	وار	var (12b/10)

²² Bu tür farklılıkları görmek için bk. Faruk. K. Timurtaş, *Şeyhî'nin Hüsrev ü Şirin'i*, İÜEF Yay., İst., 1963, s. 64, Zeynep Korkmaz, *Marzubân-nâme Tercümesi*, AÜDTCF Yay. Ank., 1971, s. 84, Mustafa Özkan, *Gülistan Tercümesi*, TDK Yay., Ank., 1992, s.21.

طانوقلره	tanuqlara (58b/02)	دغلندقدن	dağlandıqdan (13a/01)
----------	--------------------	----------	-----------------------

Son ses olan (a) ünlüsü bazen elif (ا) ile bazen he (ه) ile karşılanmıştır.

صفرا	şufra (36a/14)	قرا	qara (34a/03)
سكا	saña (20b/04)	اتا	ata (72a/07)

1. 1. 1. 1. 2. (e) ünlüsü

Ön ses durumundaki (e) ünlüsünün yazımında elif (ا) kullanılmıştır, çok az örnekte üstünlü elif (أ) kullanılmıştır.

الى	eli (63a/08)	الجلكه	ilçilige (42a/08)
اتمك	etmek (12b/06)	ار	er (60a/01)
ايدة	eyide (58a/04)	اكن	ekin (11a/05)

İç ses durumundaki (e) ünlüsü harekesiz harflerle gösterilir, nadiren de olsa üstün kullanılmıştır.

برى	beri (70a/11)	أغرر	öğredür (63b/03)
دلکم	dilegüm (49b/15)	بنكى	binegi (67a/04)

Son ses durumundaki (e) ünlüsü genellikle he (ه) ile gösterilmiştir.

بله	bile (19b/15)	سرکه	sirke (55a/04)
سزه	size (18a/09)	ينه	yine (57b/08)

1. 1. 1. 1. 3. (ı) ve (i) ünlüleri

Ön ses durumundaki bu ünlülerin büyük bölümü harekesiz, bir kısmı ye (ی) ile bir iki örnekte ise esre (.) ile gösterilmiştir.

الذدى	iletđi (14b/15)	الذزه	ıldıza (19a/08)
الکنى	iligini (27b/15)	بيک	bĩñ (17b/04)

İç ses durumundaki (ı) ve (i) ünlüleri çoğunlukla ye (ی), çok az örnekte esre (.) ile gösterilmiştir.

صوغسه	şıvıg-ısa (54b/10)	أچفسه	açıksa (13b/15)
-------	--------------------	-------	-----------------

دويت	divit (32b/06)	سیدکی	sidügi (68a/05)
------	----------------	-------	-----------------

Kelime sonundaki (ı) ve (i) ünlüleri çoğunlukla ye (ی), bazen esre (ـ) ile gösterilmiştir.

اصی	işşı (10b/14)	کشی	kişi (14a/03)
اوکردجینک	ögredicinüñ (45a/16)	اکی	iki (43a/12)

1. 1. 1. 1. 4. (u) ve (ü) ünlüleri

(u) ve (ü) ünlüleri ön ses olarak kullanıldıklarında çoğunlukla elif-vav ikilisi (او) bazen elif-ötreli vav (ؤ), çok az durumda ötreli elif (أ) ile gösterilmiştir.

اولو	ulu (17b/15)	اوچمه	uçmağa (10a/15)
اووتسون	uvatsun (8a/11)	ازرمة	üzerüme (14a/05)

(u) ve (ü) ünlüleri kelime ortasında çoğunlukla vav (و), bazen ötre ile (ؤ) gösterilmiştir.

بُرُن	burun (73b/17)	اللى	ölüleri (55a/17)
اوزون	uzun (60a/13)	طکوز	tonuz (66b/10)

(u) ve (ü) ünlüleri kelime sonunda da vav (و) ile gösterilmiştir.

دکلو	deñlü (52a/14)	دلو	delü (12b/09)
کزلو	gizlü (63a/11)		

1. 1. 1. 1. 5. (o) ve (ö) ünlüleri

(o) ve (ö) ünlüleri ile (u) ve (ü) ünlülerini ayırt edici herhangi bir işaret kullanılmamış, bu dört ünlü benzer şekillerle karşılanmıştır.

أرکچلو	örgüçlü (55b/09)	أرتسنده	ortasında (13b/06)
اوکرنجی	ögrenci (45b/04)	اموزی	omuzı (24b/05)
سیندی	soyundı (53b/11)	جوق	çok (17a/18)
سوز	söz (12a/07)	ثیله	şöyle (10b/04)

1. 1. 1. 2. Eklerde Ünlülerin Yazılışı

1. 1. 1. 2. 1. Yapım Eklerinde Ünlülerin Yazılışı

1. 1. 1. 2. 1. 1. İsimden İsim Yapan Ekler

-an, -en :

اغلان oğ(u)l-an (10a/05) اغلانچق oğlancuq (13b/13)

-cak :

يلنجق yalın-cak (55a/13) كوكچك gök-cek (23b/13)

-cı, -ci, -çı, -çi :

دعاجى du‘ā-cı (7b/04) يالانچ yalan-cı (60a/02)

+ez : Metnimizde tek örneği vardır.

ككز geñ-ez (48b/16)

+ca : Eşitlik eki olan bu ek, kimi zaman kalıcı isimler kurar.

نيجه ni-ce (54a/03) قَوْلجه kavıl-ce (13b/03)

+da : Bulunma hal eki olan bu ek, zaman bildiren sözcüklere eklendiğinde zaman zarfı yapar.

يلده yıl-da (39a/01) كونده gün-de (35b/12)

dAş : Ortaklık, beraberlik ve bağlılık bildiren bir ektir.

يولداشلىرى yol-daş-ları (63b/11) قرداشنى kardaşını (72a/02)

+di : Kalıplaşmış tek örnekte görülür ve tek şekillidir.

شمدى şim-di (53b/14)

+dın : Aslında ayrılma hal eki olan bu ek bazı kelimelerle kalıplaşmış olarak görülür.

اوكدن öñ-din (66a/11)

+düz : Zaman bildiren isme gelerek zaman zarfı yapan bir ektir. İşlek değildir.
 كندز gün-düz (68a/09)

In : İşlek olmayan bir ektir. Metnimizde iki örneği vardır.

اوزون uzun (60a/13) يقين yakın (58b/08)

-la :

سينله sinle (38a/02) طكجق tañ-la-cağ (10a/16)

-layın, -cılayın :

انجلين an-cılayın (10b/16) كركيلين gerekleyin (31b/12)

lık :

قوللق şul-lık (31b/12) قوشلق kuşlık (47b/13)
 اجلق açlık (12b/06) برابرلق berāberlik (18b/13)

+lu :

صولو şulu (54b/13) ادلو adlu (62a/07)
 خيرلو ħayırlu (20a/02) قیغلو ħayğulu (23a/16)

+miş : Sayı isimleri yapar.

التمش altmış (16a/14) يتمش yetmiş (16a/14)

-(D)ncı : Sıralama sayı isimleri yapar.

طقزنجی toğuzıncı (33a/17) التنجی altıncı (38b/07)

+rAK : İşlek olmayan bir ektir.

يكرک yigrek (13b/08)

-sul : İşlek olmayan bir ektir. Tek kelimedede karşımıza çıkar.

يوقسللق yoqsullıq (11b/05)

-suz : İsimden sıfat yapan işlek bir ektir.

دواسز	devāsuz (12a/05)	صوسزلق	şusuzlık (12b/06)
فقھسز	fıķıhsuz (49a/14)	دلسز	dilsüz (59a/09)

1. 1. 1. 2. 1. 2. Fiilden İsim Yapan Ekler

1. 1. 1. 2. 1. 2. 1. Masterlar

-mAK :

بوغزلق	boğazla-maķ (17a/11)	صقلمق	şaklamak (59a/11)
اوکنمکیجون	ögün-meg-içün (24b/13)	سوکمک	sögmek (27b/11)

-mA :

اشتمسنی	işit-me-sini (13b/10)	دوا اولمسی	devā ol-ma-sı
اوینمسنی	oyna-ma-sını (61b/10)	اجمسی	içmesi (67b/11)

-(y)Iş : Diğەر master ekleri kadar işlek olmayan bir ektir.

یکلشمز	yañlışumuz (27b/07)
--------	---------------------

1. 1. 1. 2. 1. 2. 2. Sıfat Fiiller

-dUK :

جقدقن	çık-duķ-dan (56a/11)	ارشدکی	iriş-dügi (37a/04)
یدکی	yi-dügi (67a/05)	اشتدکی	işit-dügi (14a/06)

-mIş :

ازمش کشییی	az-mış kişiyi (61b/01)	geçmiş kazāya bir fā'ide hāşıl olmaduğından (10b/13)
------------	------------------------	--

-AcAK :

صورجق	şor-acaķ kişi (54a/04)	بتجک یرده	bitecek yirde(65a/15)
-------	------------------------	-----------	-----------------------

-Ası : Metnimizde işlek bir kullanıma sahip değildir.

کلسی زمانه	gel-esi zamāna (22b/07)
------------	-------------------------

-An :

كجن علما	geç-en ‘ulemā (30b/13)	بلن	bil-en (32a/11)
كلن	gel-en (56a/04)	كرنه	gör-en-e (8a/03)

1. 1. 1. 2. 1. 2. 3. Zarf Fiiller**-IcAK :**

حکمه کلجک حکم اتمزلردی hükemā gel-icek hüküm itmezler-idi. (29a/05)

-IncA :

دیمینجه	dimeyince (26a/01)	کرمینجه	girmeyince (26b/14)
---------	--------------------	---------	---------------------

-mAdIn :

ویرمدین	virmedin (56b/02)	یولمدن	yolmadan (63b/05)
اورلمدن	urulmadan (69a/15)		

-i-ken :

وارکن	variken (33a/11)	یوغکن	yoğiken (6b/09)
-------	------------------	-------	-----------------

-dUkÇA : Metnimizde tek örneği vardır.

قلدقجه	qaldıqca (24a/03)		
--------	-------------------	--	--

-Up :

ملول اولب	melül olup	اختیار ایلیب	ihtiyār eyleyüp (11b/08)
-----------	------------	--------------	--------------------------

1. 1. 1. 2. 1. 2. 4. Fiilden İsim Yapan Diğer Ekler**-GU :**

قیغولولر	qayğulular (39b/17)	چلغویله	çal-ğū-yla (67b/09)
----------	---------------------	---------	---------------------

-ıcı, -ici :

قورترجی	qurtar-ıcı (28a/13)	اغلیجیلر	ağla-y-ıcı-lar (37a/13)
اکردجینک	ögred-ici-nüñ (45a/16)	اسردجی	esrüd-ici (66b/07)

1. 1. 1. 2. 1. 3. İsimden Fiil Yapan Ekler

-a, -e : بکزر beñ(i)z-e-r (67b/01)

-da, -de : استدم is-te-düm (71b/01)

-la, -le : بغشله bağış-la (31b/13)

-sa: صوسادی şu-sa-dı (55a/02)

1. 1. 1. 2. 1. 4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-ar, -er : جقرردی çık-ar-urdu (50a/10)

-ur, -ür : بتورردی bit-ür-ürdi (70b/05)

-gür : اړكوردی ir-gür-di (49b/13)

-t : ایتدی eyitdi (49b/15)

-dur : قرشدره qarış-dur-a (54b/17)

-der, -ter : کوندررلردی gön-der-ürleridi (17b/03)

-l : یرادلیدرر yarad-(ı)l-up durur (56b/12)

-n : النمش al-(ı)n-mış (17a/15)

-ş سويلشسه söyle-ş-se (70b/02)

1. 1. 2. Ünsüzlerin Yazılışı

Ünlülerin yazılışında olduğu gibi ünsüzlerin yazılışında da hem Arap, Fars imlâsının hem de eski Uygur imlâsının etkisi devam etmektedir.

Arap yazısında p, ç, g, ñ seslerini karşılayan özel işaretlerin bulunmaması yüzünden, metnimizde bu sesler genellikle (ك, ب, ج) veya () ile karşılanmıştır.

(ك) sesi ile aynı zamanda ñ sesi de karşılanmaktadır. Uygur imlâsının etkisi altında ñ sesi birkaç yerde (نك) ile gösterilmiştir. Bunun dışında d ünsüzü ile kalın ve ince sıradan kelimelerde yer alan t, ʈ, s, ʂ ünsüzlerinde farklı kullanımlar görülmektedir. Bu ünsüzlerle ilgili özellikler ve örnekler şu şekildedir:

1. 1. 2. 1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı

Metnimizde geçen Türkçe kelimelere ait b ünsüzü (ب) ile karşılanmıştır.

بلدی	bildi (11b/17)	بلك	bölük (41b/16)
بونلار	bunlar (32b/06)	كبی	gibi (10a/16)

Türkiye Türkçesinde p- ile söylenen ve yazılan “parmak” sözcüğü metnimizde b->p- değişimine uğramamıştır, (ب) ile gösterilmiştir.

برمقده	barmakda (73b/13)
--------	-------------------

Metnimizde ön seste p sesi yalnızca Farsça kelimelerde görülmektedir:

بیر	pīr (27b/06)	بالان	pālān (37b/14)
بادشاهلرنك	pādišāhlarınuñ (35a/16)	بالوده	pālūde (35b/03)

İç ses ve son ses durumundaki p’ler Türkçe ve Farça kelimelerde (ب) ve (پ) gibi farklı şekillerde gösterilmiştir.

طبراق	toprak (38a/02)	كبرسندن	köbrüsinden (46a/16)
كورب	görüp (19a/15)	دوكب	döküp (60a/13)
قوبمدی	qopmadı (50b/16)	دبلیلر	depeleyeler (67a/09)

1. 1. 2. 2. ç Ünsüzünün Yazılışı

Türkçe ve yabancı kelimelerde ön, iç, son sesler için (چ) ve (ج) kullanılmıştır.

چرکدر	çürügidür (31a/10)	چوق	çok (17a/08)
چکرکه	çekürge (17a/10)	اوجنجی	üçüncü (42a/03)
اغاج	ağaç (64a/05)	قاج	kaç (72b/03)

1. 1. 2. 3. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı

Ön ses durumundaki t'lerin bir kısmı Eski Anadolu Türkçesi imlasında tonlulararak d'ye dönüşme eğilimindedir. Bunların pek çoğu dal (د) ile yazılırken üç kelimedede hem dal (د) hem de tı (ط)'lı şekliyle yazılmıştır.

دغلدر	dağladılar (12b/17)	طغدی	tağladı (11b/03)
دانقلق	danuqlıq (58a/17)	طانقلق	tanuqlıq (30b/01)
دوتسه	dutsa (20a/09)	طوتسون	ıtusun (24a/01)
درلودر	dürlüdür (54a/15)	دوکنه	dükene (21b/08)

İlk hecelerinde kalın ünlü bulunan Türkçe kelimelerdeki t sesi, genellikle tı (ط) ile, ince ünlü bulunan kelimelerde ise te (ت) ile karşılanmıştır.

طاغ	tağ (48a/07)	طالدى	taldı (47b/10)
طوغدى	toğdı (10a/04)	طوردى	turdı (10a/08)
طبراق	toprak (38a/02)	ترکلر	Türkler 12b/12

İç ve son ses durumundaki t sesi için te (ت) ile birlikte dal (د) kullanılır.

کتورلم	getürelüm (11b/11)	ايتسه	işitse (73b/11)
سود	süd (55a/04)	اکرتمکه	öğretmege (45a/07)
استرسک	isterseñ (60b/02)	ارتدى	artdı (65b/13)

1. 1. 2. 4. s ve ş Ünsüzlerinin Yazılışı

Yabancı kelimelerin yazılışında, ince ve kalın ünlülere göre s'nin yazılışı sin (س) ve sat (ص) ile bir düzenlik arz etmektedir. Türkçe sözcüklerin yazılışında ise, kelimelerin çoğunun ön, iç, son seslerinde, kalın ünlülerin yanında sad (ص)'la birlikte sin (س) de görülmektedir. İnce ünlüler yanındaki s'ler ise daima sin (س) ile yazılmaktadır.

صقله	şakla (59a/10)	سقلدى	saqladı (11b/06)
صقمنغدى	şakinmağdı (11a/13)	سقنك	saşınıñ (23b/09)
صتردى	şatardı (35a/10)	صايدلر	şaydılar (36b/14)
سجمز	şeçemez (54a/06)	سوكلو	sevgülü (34b/13)

1. 1. 2. 5. g Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde ön, iç ve son seslerdeki tonsuz k sesi ile tonlu g sesinin ayırımında bir kural yoktur. Her iki ses için de kef (ك) kullanılmıştır.

كبي	gibi (10a/16)	كوككوزه	gönlünüze (34b/12)
كنشى	kişi (14a/03)	اسكى	eski (34a/12)
كسمك	kesmek (17a/14)	كوزلمك	gözlemek (61b/13)

1. 1. 2. 6. ñ ve ng Ünsüzlerinin Yazılışı

ñ ünsüzü tek kelimedede (Tangrı) kırk altı yerde nun-kef (نك) ile, bunun dışındaki kullanımlarda sürekli olarak kef (ك) ile gösterilmiştir.

تتكرى	Tangrı (14a/12)	ككزلكله	geñezlik-ile (57a/05)
اكدم	añdum (12b/02)	ياكلمدى	yañılmadı (40b/14)
اوكدن	öñden (16a/15)	بکزندى	beñzetdi (19a/08)

1. 1. 3. Şeddenin Yazılışı

Metnimizde Arapça ve Farsça kelimeler yanında ünsüz türemesi sonucu bazı Türkçe kelimelerde de şedde kullanıldığı görülmektedir. Metnimiz harekesiz olmasına rağmen Arapça ve Farsça kelimelerde şedde düzenli olarak kullanılmıştır.

كوجك	küccük (31b/01)	اصى	ışşı (10b/14)
اسيله	issiyle (13a/05)	ظنى	zannī (68b/11)
نييت	niyyet (51b/04)	توكل	tevekkül (10a/16)

1. 1. 4. Bitişik Yazılan Kelimeler

Çoğu edat, bağlaç, ek-fiil niteliğinde olan bazı kelimeler, metnimizde kendinden önceki kelimelerle bitişik yazılmıştır.

1. ile edatı:

كلامه	kelām-ıla (60b/07)	علميله	‘ilmiyle (50b/09)
امامه	imām-ıla (27a/13)	عورتله	‘avrat-ıla (54a/05)
كشيله	kişiyle (70b/02)	سنتله	sünnet-ile (57b/02)

2. için edatı: Ayrı yazılması yanında metnimizde büyük ölçüde bitişik yazılmıştır.

اکرتمکيجون	öğretme için (9b/17)	خسته ليجون	hastalığı için (12b/06)
انکجون	anuñ için (17b/09)	اسرککيجون	esrükliği için (66b/06)

3. dahı edatı: Genellikle ayrı yazılır. Zamirlerle birlikte kullanıldığında bitişik yazılmıştır.

اولدى	ol dahı (38a/02)	سندخى	sen dahı (27b/12)
-------	------------------	-------	-------------------

4. durur: Bildirme göreviyle kullanılan durur kimi zaman bitişik kimi zaman ayrı yazılmıştır.

يکدرر	yig durur (32a/12)	جو قدرر	çok durur (37a/04)
-------	--------------------	---------	--------------------

5. i- yardımcı fiilinin değişik kipleri:

اشتدکسه	işitdük-ise (46a/06)	اولديسه	oldıysa (8a/16)
يوغکن	yog-iken 6b/10	اير اگکن	ırağ-iken (42b/09)
دکلدى	degül-idi 43b/03	اماميدى	imāmıydı (50a/15)

1. 2. SES BİLGİSİ

1. 2. 1. Ünlüler

1. 2. 1. 1. Ünlü Değişmeleri

Ünlü değişmeleri, genelde ses olayları diye bilinen konunun bir yönünü teşkil etmektedir. Ses olaylarını şu şekilde tanımlamak mümkündür: Kelime içindeki sesler, dilin tarihi boyunca başka seslere dönüşürler, düşerler, türerler, yer değiştirirler, başka seslere benzerler. Sesle ilgili olarak meydana gelen bu gibi olaylara ses olayları denir.²³

Eski Anadolu Türkçesinde karşımıza çıkan belli başlı ünlü değişmeleri şunlardır:

i>e değişimi: Eskiden beri Türkçe'de çok yönlü (i>e, e>i, i>é, e>é, é>e) değişmelerin olması, bu meselenin kesin olarak ispatını güçleştirmiştir. Aynı kelimenin hem e'li hem i'li şekillerinin bulunması, bu iki sesi bünyesinde bulunduran ve sonradan i ve e şeklinde gelişme gösteren bir kapalı e'nin varlığını düşündürmüştü de, bu konuda yapılan çalışmalar bu değişimin hangi yönde olduğunu kesin olarak ortaya koyamamıştır.²⁴

Metnimizde bu tür sesleri tespit ederken kelimelerin yazılış şekillerini esas aldık. Buna göre;

İ şeklinde yazılıp bugün e olarak ifade edilen kelimelerden bazıları şunlardır.
di-, gice, girü, il, ir, irgür-, iriş-, irişdür-, it-, iy, vir-, viribidi-, yi-, yig, yir, yit-, vd.

Allah rahmet eylesün Ebū Ḥanīfeye dünyāyı baña çok yidürdi (50a/05).

kaçan ki andan özge müftî olsa mekrūh djimişlerdür (41b/15).

Eski Türkçede e yazılıp metinde de e olarak gösterilen; ancak günümüzde i'li kullanılan kelimelerden bazıları şunlardır:

eyü<edgü, eylük<edgülük

Ol gün eyü 'amel iden elli kişinüñ ki āmil kişidür (20a/17).

Ve eyüye eylük eylemek mürüvvetdendür (36a/05).

Eski Türkçedeki şeklini bugün de muhafaza eden kelimelerden bazıları şunlardır: *ev, ekin, eşşek, kendü, el, geyik, gerek* vd.

Evj irag-iken ānesini alurdi, terāviḥ kıлмаға қатına varurdi (42b/09).

²³ Zülfikar (ve diğerleri), **Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri**, YÖK Matbaası, Ankara, 1994, s. 76.

²⁴ Özkan, **A.g.e.**, 2000, s. 99.

Oğlan kaçan kim şığır-ıla eşek ortasında fark eylese cāyızdır ki hadiṣ işide ve rivāyet eyleye (10b/06).

Nā-gāh bir geyik geçti, oğul kapusın kodı ve geyik ardına düşdi (43a/09).

u>ı ve ü>i değişimi: Günümüz Türkçesinde i'li kullanıma sahip bazı sözcükler, Eski Anadolu Türkçesi döneminde aslına uygun olarak yuvarlak (u) kullanılmıştır.

İmām-ı A 'zam altmış biñ mes'ele düzdi (70b/12).

Şaṭranc düzdiler katında oynadılar (62b/13).

o>u ve ö>ü değişimi: Arap harfli yazıda Türkçe'nin yuvarlak ünlülerini göstermek için farklı işaretler mevcut değildir. Bu bakımdan ilk hecelerdeki yuvarlak ünlülerin dar mı yoksa geniş mi oldukları yazılışlarından belli olmamaktadır. Bazı kelimelerdeki o ve ö'lerin Rumeli şivesi tesiri ile u, ü olduğunu söyleyen dilciler, teşekkülün yeni olduğu görüşündedirler.²⁵

Biz de metnimizde yer alan bu tarz sözcüklerin okunuşunda 15. yüzyılın ortalarından itibaren yuvarlak ünlülerin bir kısmının düzleşerek, bir kısmının da yuvarlaklaşarak oluşturdukları uyumu göz önünde bulundurduk.²⁶

Yürürlerdi (34a/12), yuḡarı (36a/08), degül (12a/02)

ö>e değişimi : Az görülen bir ünlü değişimidir.

Eger eyle olmasa cāyīz görmezüz (13b/11).

1. 2. 1. 2. Ünlü Türemesi

Yabancı kökenli kelimelerde sıklıkla rastlanan bir durumdur. Bu ses hadisesi Türkçe kelimelerde sınırlı olarak görülür. *akl>akıl, asl>asıl, ilm>ilim, fikr>fikir*

Bir gün iki ekin ortasından geçdüm, birisinden bir baş aldum, andan peşimān oldum. (43a/13)

Pes bu şıfatda 'akıl hüküm idemedi kim evvel mi ḡayırdur, āḡir mı (19b/16).

²⁵ Özkan, A.g.e., s.100.

²⁶ Mustafa Argunşah, Muhammed b. Mahmud-ı Şirvani, **Tuhfe-i Murādi (İnceleme-Metin-Dizin)**, Ank.,1999, s.52.

1. 2. 1. 3. Ünlü Düşmesi

Bu hadise daha çok kelime içinde görülür. Düşen ünlü, ikiden fazla heceli kelimelerin vurgusuz olan orta hece ünlüsüdür. Eski yazıda kelime içindeki ünlülerin bir kısmının gösterilmeyişi, düşen ünlünün tespitini zorlaştırmaktadır. Fakat kelimenin bugün Türkiye Türkçesinde kullanılışı ve bilhassa manzum eserlerde vezin, ünlü düşmesini görebilmemizde yardımcı olmaktadır.²⁷

Buna göre, kelime ortasında yer alan, orta hece görevi üstlenen vurgusuz ünlü genellikle düşer. Düşen ünlü kelime bünyesinde olabileceği gibi ek içerisinde de bulunabilir.

Metinden bazı örnekler:

ayır-ı : *Ba'zılar eyitdiler, ayrı yirde gömeler* (55b/08).

boyun-ı : *Atam beni boynına götürdi* (14b/14).

eyü-lük : *Ve eyüye eylük eylemek mürüvvetdendir* (36a/05).

1. 2. 1. 4. Ünlü Uyumu

1. 2. 1. 4. 1. İncelik-Kalınlık Uyumu

Kelimelerdeki ünlü düzenini incelik-kalınlık bakımından ayarlayan dil benzeşmesi, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde çok kuvvetlidir. Hatta bugün uyuma aykırı olan *-ki* aitlik eki ile imlada bitişik yazılan *ile*, *içün* edatları, *i*-yardımcı fiilin geçmiş zaman isim fiili *i-dük*, hikaye ve rivayet şekilleri kalın, sıradan kelimelerle de uyuma girmiştir. (*andağı, duzağdağı, uçmağdağı; anuñ-ıla, ğaraz-ıçun; var-ıdı, yoğ-ısa*)²⁸

Metinden bazı örnekler: *anuñ-ıla* (17a/12), *var-ıdı* (23b/10), *çanağdağı* (54a/10)

1. 2. 1. 4. 2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Dil uyumu kadar köklü ve eski olmayan düzlük-yuvarlaklık uyumu, Eski Anadolu Türkçesinin en önemli fonetik özelliklerinden biridir. Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlaklaşma ve düzleşme, dudak uyumunu büyük ölçüde bozmaktadır.

²⁷ Leyla Karahan, *Erzurumlu Darîr: Kıssa-i Yûsuf*, TDK Yay., Ankara, 1994, s. 53.

²⁸ Özkan, *A.g.e.*, s.101.

Bu iki fonetik özellikten dolayı dudak uyumunun bu dönemde çok zayıf olduğunu söyleyebiliriz.²⁹

Eski Anadolu Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumu sınırlı sayıda sözcükte bulunmaktadır. Uyumsuzluk köklerde ve eklerde olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkar.

eyü 20a/17, *kendü* 22a/11, *ayru* 55b/08, *içün* 56b/12,

1. 2. 1. 4. 2. 1. Köklerde Uyumsuzluk

Kelime köklerinde bulunan yuvarlak ünlüler Eski Türkçedeki kullanımlarını devam ettirmiş (*eyü*, *dilkü*, *ılduz vb.*), bir bölümü ise b, p, m, v dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşmışlardır. (*demür* (53a/14), *semüz* (30b/02), vb.)

demür (53a/14), *artuğ* (23a/01), *ılduza* (19a/08)

1. Bir kısım kelimelerin şekil ve yapı bakımından, Eski Türkçe şekillerini korumaları ya da küçük değişmelerle devam ettirilmelerinden oluşan uyum bozuklukları:

şamu (<*şamuğ*), *bellü* (<*belgölüg*), *içün* (<*üçün*)

2. Eski Türkçede birden fazla heceli sözlerin son seslerinde bulunan -ğ/-g ünsüzlerinin Güney-Batı Türk Dili kollarına geçerken eriyip kaybolınca geride kalan düz, dar ünlüleri yuvarlaklaştırmalarından ya da dudak ünsüzlerinin yanlarındaki bilhassa düz, dar ünlüleri yuvarlaklaştırmalarından ileri gelen bozukluklar:³⁰

ayru (55b/08) <*adırg*, *şamu* (12b/02) <*şamuğ*

Her düşmenin mutlaka bir yuvarlaklaşmaya, dolayısıyla dudak uyumsuzluğuna yol açtığını söylemek de zordur. *arı* (54a/07) <*arığ*, *çeri* (17a/08) <*çerig*

1. 2. 1. 4. 2. 2. Eklerde Uyumsuzluk

Eklerin en eski şekillerini devam ettirmeleri ve b, p, m, v dudak ünsüzlerinin yanlarındaki ünlüleri yuvarlaklaştırmalarıyla oluşan bir durumdur.

yaradıl-updurur (56b/12), *añıl-updur* (31a/11)

bil-düm (31b/12), *karış-dur-a* (54b/17), *didügi* (65a/06)

²⁹ Kâzım Köktekin, *Yūsuf-ı Meddah: Varka ve Gülşah (Giriş-Gramer İncelemesi, Metin, Dizin)*, AÜFEF Yay., Erzurum, 2001, s. 31

³⁰ Korkmaz, *A.g.e.*, s. 108.

1. 2. 2. Ünsüzler

Metnimizdeki bazı kelimelerin imlasında farklı kullanımlar karşımıza çıkmaktadır. *dut>tut, dur>tur, dürlü>türlü, uçmak>uçmağ* vb.

1. 2. 2. 1. Ünsüz Değişmeleri

ķ>ğ değişimi *yoğsulları* (34a/05)

g>v değişimi *dögmek* (37b/15)

ğ>v değişimi *sovuğı* (13a/05)

b>p değişimi *barmağda* (73b/13) Eski Anadolu Türkçesi döneminde kimi sesler, Eski Türkçe'deki şekliyle kullanılmıştır. *b* sesi *p*' ye dönmemiştir.³¹

b>v değişimi *var-* (50b/13), *vir-* (24a/04)

t>d değişimi *dürlüdür* (54a/15)

1. 2. 2. 2. Ünsüz Türemesi :

İki ünlü çatışmasını önlemek amaçlı türetilen seslerdir. Türkçe ve yabancı asıllı kelimelerde örneklerini görmek mümkündür.

-y- ve -n- yardımcı sesleri: *bu-n-ca* (20b/15), *deri-y-e* (54b/06), *dāyim* (53a/07)

1. 2. 2. 3. Ünsüz İkizleşmesi:

Düşen sesler, kelimelerin fonetik yapısını çeşitli şekillerde etkilemişlerdir. Bu tür etkilerden biri de ses düşmesinden sonra gerçekleşen ünsüz ikizleşmesidir.

küccük (31b/01), *ışşı* (10b/14)

1. 2. 2. 4. Ünsüz Düşmesi

y düşmesi: *ılduz<yılduz* (19a/08), *ırak<yırac* (23a/07)

-k- (-ķ-) düşmesi: *şekk<şek* (15a/11), *ħaķ<ħaķķ* (28b/01)

Orta hecede -l- düşmesi: *otur<ol-tur* (41b/10), *getür<kel-tür* (44b/03)

1. 2. 2. 5. Sadalılaşma :

İki sadalı ünlü arasında kalan p, ç, t, k, ķ ünsüzlerinin b, c, d, g, ğ seslerine dönüşüdür. Metnimizde konuyla ilgili çokça örnek vardır.

artuķlığı (34b/05), *diregi* (26b/07), *iledüp* (52a/02)

³¹ Özkan, A.g.e., s. 106.

1. 2. 2. 6. Benzer Hece Düşmesi :

Bildirme göreviyle sıkça kullanılan dur- yardımcı fiilinin geniş zaman şekli durur'un hecelerinden biri düşer –dur/-dür şekline dönüşür. dur<turur, dur<durur Metnimizde çok sayıda örnek vardır.

yigdür (15b/05), *yig durur* (32/12)

1. 2. 2. 7. Hece Kaynaşması:

nesne (18a/09) <*ne+erse+ne*, *nite* (26b/12) <*ne it-*

1. 2. 2. 8. Sürekli Ünsüzler Arasında Değişmeler:

-ñ-> -n- : *yalıncağ* (55a/13) (<*yalın*)

-r-> -l- : *dülbent* 73b/17 (F. *ter-bend*)

1. 3. ŞEKİL BİLGİSİ

1. 3. 1. -lAr (Çokluk Eki) :

+lAr çokluk eki: Eski Türkçede çokluk eki olarak kullanılan bu ek, bugünkü yazı dilinde de aynı şekilde kullanılmaktadır.

Çokluk eki eklendiği ismi diğer kelimelerle münasebete geçirmez. Yani kelimeler arasında bağlar kuran bir kelime münasebetleri eki değildir.³² Ancak, cümle içerisindeki kullanımlarına bakıldığında çeşitlilik gösterdiği görülür. Buna göre:

1. İsim köklerine gelerek çokluk yapar.

kendü-y-ile ataları bir yirde toğmış ola (36b/05).

2. İsimleri sınıf anlamında kategorize eder.

Ne müselmānlarda ve ne kāfirlerde sinlelenni örküclü eylemeyeler (55b/08).

3. Belirtili isim tamlamalarında tamlayan eki görevini üstlenirler.

Vācibdür Müselmānlar üzerine ki Ebī Hanīfeye du 'ā eyleyeler (29b/02).

4. Arapça çokluk halindeki kelimelere eklenebilirler.

Mecmū' dünyā halkı 'ulemāların getürseler biz İmām-ı A 'zamı getürsevüz bize tākatları olmaya-y-ıdı (48b/14).³³

1. 3. 2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri aitlik, sahiplik bildiren eklerdir. 1. ve 2. şahıs teklik ve çokluk kullanımlarında yuvarlak, 3. şahıs teklik ve çokluk kullanımlarında ise düz ünlüdür.

1. 3. 2. 1. Teklik 1. Şahıs : -m, -(u)m, -(ü)m

Eski Anadolu Türkçesinde teklik 1. şahıs iyelik eki *m'*dir. Ünlüyle biten kelimelere doğrudan eklenirken, ünsüzle biten kelimelere ise araya yardımcı ünlü (u, ü, ı, i) alarak eklenir.

Qur'ānı beş yaşumda ezberlemiş-idüm (13b/16).

Uyğudan uyandum şol kadar kayğum var ki Allah bilür (66a/07).

³² Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İst., 1997, s. 221.

³³ +lAr çokluk ekinin incelenmesinde Gürer Gülsevin'in sınıflandırmasından yararlandık Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK., Ank. 1997, s. 9, 10.

1. 3. 2. 2. Teklik 2. Şahıs : -ñ, (u)ñ, (ü)ñ

Eski Anadolu Türkçesinde teklik 2. şahıs iyelik eki *-ñ* 'dir. Yardımcı ses *-u-*, *-ü-* 'dür.

'Ulemādan işitdügümüz sözüñ kamūsın senüñ katuñda buluruz (50a/14).

1. 3. 2. 3. Teklik 3. Şahıs : -ı, -i, -sı, -si

Eski Anadolu Türkçesinde teklik 3. şahıs iyelik ekleri ünlü ile biten kelimelere *-ı, -i*; ünsüzle biten kelimelere *-sı, -si* şeklinde eklenir, daima düz ünlülüdür.

'Ulemāyı üç nesneden men' eylerdüm. Birisi bāzāra varmağdan, birisi begler kapusına varmağdan, birisi 'ilm öğretmege ücret almağdan (45a/11).

Ne dırsın bu mes'elede ki bir kişi öldi. Oğlını kardaşını kodı (72a/01)

1. 3. 2. 4. Çokluk 1. Şahıs : -muz, -müz, (u)muz, (ü)müz

Çokluk 1. şahıs iyelik eki *-muz, -müz* 'dür. Ünsüzle biten kelimelere eklendiğinde araya *-u-*, *-ü-* yardımcı ünlüleri girer.

Her nesne ki Tañrıdan Peyğamberden şahābeden başumuz gözümüz üzerine. (18a/09)

Eger yañlışumuz var-ısa bize öğret (27b/07).

1. 3. 2. 5. Çokluk 2. Şahıs : -ñuz, -ñüz

Çokluk 2. şahıs iyelik eki *-ñuz, -ñüz* 'dür. 1. teklik ve çokluk şahıs iyelik eklerine benzemek suretiyle yuvarlaklaşan bir yapıya sahiptir.

İy halk! Tañrıñuz bir ve atañuz bir āgāh oluñ (34b/04).

Benüm aşhābum yılduz gibi dururlar, kanķısına uysañuz maķşūduñuza irişürsüz (32a/16).

1. 3. 2. 6. Çokluk 3. Şahıs : -ları, -leri

Çokluk 3. şahıs iyelik eki *-ları, -leri* 'dir. lArI, teklik 3. şahıs iyelik eki *-ı, -i* 'nin çokluk eki +lAr ile birleşmesinden oluşmuştur.

Bu dört kimesne ümmetüñ mihlarıdır. Nice ki tağlar yirüñ mihlarıdır (48b/01).
Ebü Hanifenüñ kitāblarını yuyan kimdür (52b/14).

1. 3. 3. İsim Tamlaması

1. 3. 3. 1. Belirli İsim Tamlaması

Belirli isim tamlaması, bir mülkiyet, nisbet ve aidiyet ifade eder.³⁴ İlk isim (tamlayan) ilgi (genetif) hali eki, ikinci isim (tamlanan) iyelik eki alır.

İmāmuñ 'ilmini, kitāblarını Horāsāna ol iledüp meşhūr eyledi (52a/01).

Müselmānlaruñ ölüleri kāfir ölüsi-y-le qarışsa eger nişān olsa (55a/17)

1. 3. 3. 2. Belirsiz İsim Tamlaması

Belirli bir aidiyet anlamı yoktur. İlk isim ek almazken (ilgi eki), ikinci isim iyelik ek alır. Benzetme amaçlı kullanılır. İlk isim ikinci ismin cinsini ve çeşidini bildirir.

Girü ol 'avrat imām halkasına geldi (59b/02).

Bu düş ıssı sen degülsin (24a/17).

1. 3. 3. 3. Eksiz Belirli İsim Tamlaması

Bu tür tamlamalarda ilk isim ilgi eki almadığı halde, tamlamada ifade edilmek istenen anlam açıktır. Şekil itibarıyla belirsiz isim tamlamalarına benzeyen bu kelime grubuna eksiz belirsiz isim tamlaması demek daha doğru olacaktır.³⁵

'İzzetüm ve celālüm haqqı-y-çün seni hüş eylemezem (12a/06).

1. 3. 4. İsim Çekimi

1. 3. 4. 1. İlgi Hâli Eki

Bu hâl ismin başka bir isimle münâsebeti olduğunu ifade eden hâlidir. İlgi hâli ismin bir isimle ilgisi olduğunu, kendisinden sonra gelen bir isme tabi bulunduğunu gösterir.³⁶ Bunu sağlayan ek ilgi hâli ekidir.

Ünsüzle biten kelimelerden sonra *-un, -ün*; ünlü ile biten kelimelerden sonra *-nun, -nün* şeklindedir.

Müseyyib çekürgeñüñ ölmüşini yimek mekrūh görür-idi (17a/15).

Ebū Hanīfe Enesüñ vefāti gün on üç yaşında ya on bir yaşında ola (10a/06).

³⁴ Özkan, A.g.e., s. 112.

³⁵ F. Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yy., Gramer, Metin, Sözlük*, İst.1994, s. 67.

³⁶ Ergin,1997, A.g.e., s. 228.

1. 3. 4. 2. Yönelme Hâli Eki

Yönelme hâli eki *-a, -e*'dir. Ünlü ile biten kelimeye eklendiği zaman araya yardımcı *-y-* sesi girer. Eski Türkçedeki *-ga/-ge, -ka/-ke* ekinden gelmiştir. Batı Türkçesinde şahıs zamirlerinin yönelme hâlinin (*baña, saña, aña*) *ñ* sesini taşıması, ekin başındaki *g* ve *ğ* seslerinin sonradan düşmüş olduğunu göstermektedir.³⁷

On yıl peygâmbere hizmet eyledi (9b/16), *Bu dağı pâdişâh-ı rû-yı zemînüñ 'ilme ve 'ulemâyâ muhâbbetindendir* (7a/13).

Ebû Hanîfe katına vardum (48a/09), *Ehl-i Hırasân üzerine özge halka imâm olmağa bu söz münâfi degül* (23a/05).

1. 3. 4. 3. Bulunma Hâli Eki

En eski kullanımlarından günümüze değin değişikliğe uğramayan *-de, -da, -te, -ta* şeklini koruyan hâl ekidir.

Zamanda ve yerde bulunma anlamı verir. Zaman ifade eden kelime ile birlikte kullanıldığında zamanda bulunma, zaman anlamı taşımayan kelimeler ile birlikte kullanıldığında ise yerde bulunma anlamıyla kullanılır.

Tebük gazâsında yetmiş biñ kişi hizmetindeydi (8a/09).

Âd ve Semüd tâ'ifesin añdum ki içlerinde tabîb çoğ-ıdı (12b/02).

Ve her meclisde ki İmâm hâzır olurdu. (49b/11).

1. 3. 4. 4. Ayrılma Hâli Eki

Eski Anadolu Türkçesinde *-dan/ -den* şeklinde olup t'li biçimleri sonradan ünsüz uyumuna bağlı olarak ortaya çıkmıştır. *-dın/ -dın* şekli ise yalnızca kalıplaşmış olarak belli kelimelerde kullanılmaktadır.³⁸

Âdemden soñra evvel helâk olan ümmet çekürge oldu. Anuñ-çün Âdem Peygamberden artan balçıqdan yaradıldı (17b/07).

Âhir Ebî Leylâ oğlından zekât almağa muhtâc oldu (37a/12).

'Ülemâdan işitdügümüz sözüñ kamūsın senüñ katûnda buluruz (50a/14).

Gözümden özge nesneye meşgülem, didi (12a/15).

Eger kaftâna dirhemden çok irişse namâzın i'âde eylesün (67a/15).

İmâmdan öñdin bunca şahâbe ve Tâbi'in İslâma gelüp dururlar (22a/09).

³⁷ Özkan, 2000, **A.g.e.**, s. 114.

³⁸ Özkan, **A.g.e.**, s. 116.

1. 3. 4. 5. Belirtme Hâli Eki

Eski Türkçede ünlü uyumuna bağlı olarak *-ı -ğ, -i -g/ -u -ğ, -ü -g* şekilleri bulunan ekin Batı Türkçesine geçince *ğ* ve *g*'leri düşünce geriye kalan yardımcı ünlü, ekin görevini üstlenerek asıl ek durumuna geçmiştir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde daima düz ünlülü olmuştur. Düşen *ğ* ve *g*'lerin etkisiyle yuvarlaklaşmamış olması, herhalde 3. şahıs iyelik ekleri gibi yazılmasından ileri gelmektedir. Eski Türkçede isimlerden sonra *-ı-ğ -i-g*, zamirlerden sonra *-nı, -ni*, 3. şahıs iyelik eklerinden sonra *da-n* olmak üzere üç türlü yükleme hâli eki kullanılmıştır. Ancak *-nı, -ni* kullanım alanından düştüğü için sadece arkaik olarak bir iki örnekte görülmektedir: *serhoş-ı, dünyā-y-ı, sözi-n (sözünü), arkası-n (arkasını) vb.*³⁹

Kelime gruplarında ve cümlelerde fiilin doğrudan doğruya tesir ettiği isimler akuzatif halinde bulunurlar. Karşılıdığı hareket doğrudan doğruya bir isme tesir eden geçişli bir fiile bağlayan hâldir. Şu halde akuzatif hâli ismi kendisine tesir eden geçişli bir fiile bağlayan hâldir.⁴⁰

İlāhî! Nice ki dünyā devletiñ erzāni kılduñ, āhîret devletiñ dağı erzānî kııl (7a/15); *Ol hastalığūñ devāsıñ didiler* (12a/04).

İmām-ı A 'zamuñ menākıbını 'Arābiden Türkiye naql eyleyem (7a/11).

1. 3. 4. 6. Vasıta Eki

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan vasıta ekleri *-ıla, -ile; -la, -le* ve *-n'* dir. Bağlama edatı *-ıla, -ile* ve bu ekin ekleşmiş hali *-la, -le*'nin yanında Eski Türkçeden beri kullanılan vasıta eki *-n* de Eski Anadolu Türkçesinde oldukça işlektir.

Metnimizde *-(I)n* vasıta hâli eki kalıplaşmış şekiller (*degin, için, uzun gibi*.) dışında kullanımdan düşmüş gibidir.⁴¹

Metnimizde, kalıplaşmış ek hâlinde daha çok zamirlere gelen *-leyin, cIIAyIn* eklerinin bünyesindeki *n*'ler birer vasıta hali ekidir. *-cIIAyIn* ekindeki *-cI*, eşitlik hâli eki olan *-cA*'dır.⁴²

Her kimse ki ihlāş-ıla gönlinden lā-ilāhe illa'llah dise uçmağa girür (10a/14), *Göñli 'ilm-ile ve hikmet-ile tolmış ola* (22b/07).

Öyleden öyleye deg(i)n bir ābdest alur-idi (29a/03).

³⁹ Özkan, A.g.e., s. 115.

⁴⁰ Ergin, A.g.e., s. 231.

⁴¹ *Uzun ve degin* kelimeleri için bk. Zeynep Korkmaz, **Türkçede Eklerin Kullanış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları**, AÜDTCF Yay. 2. bas., Ankara 1969, s., 25.

⁴² Timurtaş, A.g.e., s. 75.

1. 3. 4. 7. Eşitlik Eki

Eşitlik eki *-ça/-çe: -ca, -ce*'dir. Ekin kullanımında bugünkünden farklı bir durum yoktur. Ekin eşitlik dışında karşılaştırma, miktar, kadar, benzerlik gibi çeşitli anlam ve fonksiyonunun bulunduğu, gibi, göre ve tarafından edatlarının yerini tutan kullanışlara sahip olduğu görülmektedir.⁴³

-ca, -ce'den kalıplaşmış olan *-cılayın, -cileyin* eki de benzetme ve eşitlik bildirir.⁴⁴

Bu iki kavilçe İmāmuñ bu şaḥābīden rivāyeti şaḥīḥdür.(13b/03)

Amma ba'zılar rivāyetince zahirdür. (13b/04)

1. 3. 4. 8. Yön Ekleri

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan yön ekleri *-ra, -re; -aru, -erü* ve *-ru, -rū*'dür. Metnimizde yön gösterme ekleri, Eski Türkçede olduğu şekilde çekim eki değil, Türkiye Türkçesindeki şekliyle bazı kelimelerde daha çok kalıplaşmış halde kullanılmıştır. Bu konuda oldukça kapsamlı bir inceleme vardır.⁴⁵

-ra, -re : *Andan şoñra baña eyitdi* (72a/01).

-aru, -erü : *Birisi gibi hiçbir imāmuñ ne ilerü ve ne şoñra hiçbir şākird gelmedi* (29b/10).

-ru, rü : *Haḥ Te'ālā ol kerāmātı girü virdi* (13a/03).

1. 3. 4. 9. Sayı İsimleri

Belirtme sıfatı olarak kullanılan sayıların bazılarında ses değişikliği görülür. Bunun dışında, sayıların bugünkünden farklı şekilleri mevcut değildir.

Yüz seksen tokuz yılında vefāt eyledi (37b/05).

İmām yigirmi kezden ziyāde Başraya girdi (10a/07).

-ncı, -inci sıra sayı eki bu dönem Türkçesinde daima düz ünlülüdür.

Yüz yedinci yılda vefāt eyledi (43b/06).

Dördüncü şaḥābe ki İmām aña irişdi (14b/02).

⁴³ Zeynep Korkmaz, Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, s. 12-84 .

⁴⁴ Özkan, A.g.e., s. 116 .

⁴⁵ Suzan Duran, Türkçede Cihet ve Mekan Gösteren Ek ve Sözcükler, TDAY- Belleten 1956, 2. bas. Ankara, 1988.

1. 3. 5. Fiil Çekimi

1. 3. 5. 1. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde öğrenilen geçmiş zaman eki *-miş, -miş'*dir. Ekin ünlüsü daima düzdür. Metnimizde *-miş, -UpdUr* ekleri kullanılmıştır.

1. teklik : *Ġalat eylemişem anuñ hakkında* (27a/16).
2. teklik : *Gāfil olmışsın ki oğlancuk şeyhün secdesi yerine işemiş* (39b/14).
3. teklik : *Gördi ki koyun tağlamış* (43a/10).
1. çokluk : *i'tikād eylemişüz* (43a/01).
2. çokluk : Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.
3. çokluk : *Ba'zular eyitmişler ki nerd ve şatrancdur* (62b/08).

Metnimizde geçen *-(y)up dur(ur)* eki, *-up* zarf fiil ekiyle *dur(ur)* bildirme ekinin birlikte kullanımından oluşmuştur. Türkiye Türkçesinde *mİş+kişi* veya *mİştir* şeklinde aktarılabılır.

Zarf-fiil eki olduğu halde, metnimizde öğrenilen geçmiş zamanı ifade eden bir şekil ve zaman eki durumundadır.

Öğrenilen geçmiş zamandan ziyade görülen geçmiş zaman gibi kullanılır.⁴⁶

Şanasın kim fiğh için yaradılup durur (56b/12).

Hağ Te'ālā şöyle buyurupdur ki (12a/10); *Ammā şoğbet itmiş kimesne kalmayup durur* (8b/08).

1. 3. 5. 2. Görülen Geçmiş Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde görülen geçmiş zaman eki *-dı, -d'*dir. Ekin ünlüsü teklik ve çokluk 1. ve 2. şahıslarda yuvarlaklaşırken, teklik ve çokluk 3. şahısta düzdür.

Seni ve senüñ mezhebüñde olanı kıyāmete dek yarlığadum (31b/14).

Bu sözleri ki söyledüñ gücümüz kudretümüz buña irişdi (70a/17).

İmām-ı Mālik güldi (71b/10), *Bize irişmedüñüz nice tanuğsız* (58a/07)

Peyğamber-ile gāzāya varduğ, çekürge yirdük (17a/10), *'İlmi öğrendiler ve öğretidiler* (60b/09).

⁴⁶ Korkmaz, A.g.e., s.84.

1. 3. 5. 3. Geniş Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde geniş zaman için *-r*, *-ar/-er*, *-ur/-ür* ekleri kullanılmıştır.

Rūm pādişāhı baña ne yazmış ki 'aceblerem (42a/10); *Kaṅkı 'amelūnden Tañrıdan katı korḳarsın*(43a/12); *Bu söz delālet ider ki şahābe de görmek kifāyet ider* (8b/08); *İmāmuñ kavli-y-ile 'amel iderüz* (28b/17); *Benüm aṣḥābum yılduz gibi dururlar, kaṅkısına uysañuz maḳşūduñuza iriṣürsüz.* (32a/16), *İmāmuñ ḥālını yeg bilürler*(18a/07).

1. 3. 5. 4. Gelecek Zaman

Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik gelecek zaman eki *-isar/-iser*'dir. *uç-ısar*, *görme-yiser*, *ol-ısar-dur* gibi. Bazen *-ası/-esi* isim-fiil eki şahıs eki olarak gelecek zaman eki yerine kullanılmıştır. *Eyle ol-ası-sın, gör-esi-dür* vb.⁴⁷

(y)AcAk işlek bir sıfat-fiil eki iken XV. yüzyıldan itibaren yazı dilinde çekimli gelecek zaman eki olarak kullanılmaya başlamıştır.⁴⁸

Üzerüñe ol daḫı bu daḫı toprak saçmayısar mı (38a/02).

Mervīdür ki dört kiṣi gibi ne geldı ve ne geliserdür (52b/01).

Ehl-i Kūfe anuñ gibi görmeyiserler (53b/11).

Şanasın kim fiḫ için yaradılıpudurur (56b/12).

1. 3. 5. 5. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman çekiminde geniş zaman eki *-r*, istek eki *-a/-e*, kullanılır.

İmām-ı A'zam düşinde gördi ki Peygamberüñ kabirini açar ve kemiklerini gögsine cem' ider; bu düşden korḳdı (24a/14).

(İy) Tañrı uçmaḡuñ sağ yanındaḡı köşki dilerem (41a/05).

Rūm pādişāhı baña ne yazmış ki 'aceblerem (42a/10).

Şimdiki zamanda süreklilik sağlamak için bir tasvir fiili kuruluşundaki *-a/-e* durur ve *-a/-e* yorur şekilleri kullanılır. *kaç-a turur, geç-e yorurken, oyna-yu dururlardı* gibi.⁴⁹

⁴⁷ Zeynep Korkmaz, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK Yay., Ankara, 1995, s.555.

⁴⁸ Gülsevin, 1997, *A.g.e.*, s.103.

⁴⁸ Korkmaz, 1995, *A.g.e.*, s.555.

⁴⁹ Ekle ilgili olarak bk., Özkan, *A.g.e.*, s. 138-141.

1. 3. 5. 6. İstek Kipi

Eski Anadolu Türkçesinde istek, niyet ifade eden ek *-a, -e* ekidir. Bu dönem Türkçesinde çeşitli fonksiyonlarda kullanılmıştır. Bunlar: doğrudan istek, gelecek zaman, şart, gereklilik, emir, ihtimal ve şimdiki zaman kullanımlarıdır.⁵⁰

Ek; şart amaçlı kullanıldığında başına *ger, eger* gibi şart edatlarını alır. Gereklilik görevi üstlendiklerinde ise *gerek, gerekdür* kelimeleri ile birlikte kullanılır.⁵¹

Zirā ki fiḫ rivāyet eyledükde gerekdür ki fiḫ 'ilmīni bile (37a/02).

Eger didüğüñ gerçek ise peygamber sünnetinde bir iş işleyesin ki senden öñdin kimesne ānı işlememiş ola. (66a/11)

Her kişi ki üzerümüze āmīr olsa sözni işidevüz. Aña muḫi' olavuz (16b/12), İmām-ı A'zamuñ menākıbını 'Arābīden Türkīye naḫleyleyem (7a/11).

1. 3. 5. 7. Emir Kipi

Emir Kipinde her şahıs için ayrı ekler kullanılmıştır. Buna göre:

Teklik 1. şahıs: *-ayın, -eyin; -ayım, -eyim* :

Devem koyuvireyim, tevekkül mi ideyim; yoḫsa bağlayayım, tevekkül mi ideyim.(11a/11)

Teklik 2. şahıs: Bazen eksiz, bazen *-gıl, -gil* eki ileler.

Kendüyi öldürene günāhkār digil (12b/08); *Bilgil ki uçmağa girmek iki dürlüdür* (10a/17); *Bizi sögmekde ifrāt eyleme, şulḫa daḫı bir yir ko*(43a/04).

Teklik 3. şahıs: *-sun, -sün* :

Her kim ki 'ilm-i meḡāzī taleb eylese Medīneye varsun. 'İlm-i menāsikī taleb eylese Mekkeye varsun, 'ilm-i fiḫ taleb eylese Kūfeye imāma imāmuñ aḫḫābına varsun. (56b/14-15-16); *Eyidelüm gelsün* (66a/09).

Çokluk 1. şahıs: *-alum, -elüm* :

Ḳatuñda ābdest alalum ve namāz kılalum (27b/07); *Allahuñ yardımı-y-la anı daḫı zikir beyān eyleyelüm*(37a/06); *Ol vaḫit ki tabīb getürelüm* (11b/11).

Çokluk 2. şahıs: *-ñ, -ñuz, -ñüz* :

Buña ḫadīş işitdürmeñ ki küccükdür (14a/01).

⁵⁰ Geniş bilgi için bk. Özkan, A.g.e., s. 140-141.

Şeytāna yardım eyleyicilerden olmañ (69a/15).

Çokluk 3. şahıs: *-sunlar, -sünler* :

Yarın cem' olsunlar, bahş eylesünler (52b/16).

1. 3. 5. 8. Şart Kipi

Esas cümledeki oluş ve kılışı şarta bağlı olarak gösteren şart kipi *-se/-sa* eki ile kurulmaktadır. Çekiminde kullanılan şahıs ekleri, teklik 1. ve 2. şahıs ile çokluk 2. şahısta iyelik eki menşeli, çokluk 1. şahısta ise zamir menşelidir.⁵²

Kaçan bir nesne işitsem ki ma'nisini bilmesem melül olup Ebū Hanīfe meclisine gelürdüm (48b/07); *Kaçan bir kişiyi görseñ ki imāmı müsāvī eyler. Bilgil ki 'ilmi azdur* (52a/12); *Meşelā murdār yağ arı yağa qarışsa* (54a/17). *Eger yañıldıñ dirsevüz şāyed kaқыya* (27b/05); *Benüm aşhābum yılduz gibi dururlar, kañkısına uysañuz maқşūduñuza irişürsiz* (32a/16).

1. 3. 6. Gereklilik Kipi

Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik kipi için kullanılan farklı bir ek yoktur. Bu fonksiyonu bazen istek eki *-a, -e* karşılarken çok zaman gerek, gerekdür, *-sa gerek*⁵³ gibi yapılar karşılar.

Pes imān bir ola, bir iki üç olmaya (71b/09). *gerekdür ki fiğih 'ilmini bile* (37a/02); *İmām-ı Mālik üzerine teқaddümünüñ beyānı gelse gerek* (9a/17). *Bir kişi tāhir olsa gerek ki aña Nu'mān bin Şābit dirler* (18b/03). *Ceddümüñ sünneti öldükden soñra diri eyleseñ gerek* (23b/14).

1. 3. 7. Bildirme Ekleri

Eski Türkçede er- şeklinde olan cevher fiili, normal bir yardımcı fiil şeklinde olup bütün kipleri bulunmaktaydı. Batı Türkçesine geçerken r'si düşmüş, e>i değişmesiyle ünlüsü de değişerek i- biçimi ortaya çıkmıştır.⁵⁴

i- fiili, isimlerin yüklem olmasını sağlarken, fiillerin hikaye, rivayet, şart birleşik şekillerini oluşturur.

⁵² A.g.e., s.143.

⁵³ Faruk K. Timurtaş *-sa gerek* yapısının, Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik yanında bazen gelecek zaman anlamı verebildiğini belirtmektedir. bk. Timurtaş, A.g.e., s. 132.

⁵⁴ Özkan, A.g.e., s. 144.

Teklik 1. şahıs: -am, -em; -van, -ven; -vanın, -venin; -vam, -vem; -ın, -in

Ebū Hanîfê benem(24b/01).

Çaçan şorurılsa ol gün falân ulunuñ oğlıyam ya hışımıyam dimek ıssı eylemez
(34a/09).

Teklik 2. şahıs: sın, -sin

Ya şeyh biz yañıluruz. Sen pîr kişisin.(27b/06)

Sen ol Nu 'mānsın ki bize İbrāhîm senden haber virdi.(23b/17)

Teklik 3. şahıs: -durur, -dur

Kur'ānı yeg bilen 'ilmi artuğ olan mücerred nesebi olandan imāmetliğe yig
durur (32a/11); *Şahābî olmağda bir yıl ya iki yıl peygamber-ile şöbet itmek dağı iki*
nevet-i gāzāya varmağ şartdur (7b/16).

Çoklu 1. şahıs: -uz, -üz: -vuz, -vüz

Ammā saña fā'idesi olmayan nesneden biz senden müsteħağ ve evlāyuz
(25b/16); *Anlar kişidür, biz dağı kişiyüz* (18a/11).

Çokluk 2. şahıs: -sız, -siz

Ne bî-edeb halksız. İlme ve ehl-i ilme ma'rifetünüz azdur(27b/17).

Siz Tañrınıñ tanuğlarısız yirde (57b/12).

Çokluk 3. şahıs: -dururlar

Zîrā ki halkuñ cennete irişdüklerine anlar sebab dururlar.(70a/10)

Niçün ki maħlūğātuñ kulāğüzı dururlar ve Tañrınıñ emîni dururlar.(70a/08)

Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesi döneminin bazı eserlerinde olduğu gibi Menākıb-ı İmām- ı A'zam Tercümesinde de 'ol' fiilinin 3. teklik çekimi bildirme görevi ile kullanılmıştır.⁵⁵

Yedi kez Peyğamber-ile gāzāya varduğ, çekürge yirdük. Çaçan ki başı kesilse
ittifākı helāl olur(17a/10).

⁵⁵ Karahan, A.g.e., s. 105.

1. 3. 8. Soru Eki

Soru eki *-mı, -mı'* dir. Ekin ünlüsü daima düzdür.

Üzerüñe ol dağı bu dağı toprak saçmayısar mı? (38a/02)

Hiç senden a'lem var mı? (43b/06); *Muħkem binegi olsa ve 'avratını boşasa bu iş olur mı?* (67a/05) 15)

Pes bu şıfatda 'akıl hüküm idemedi kim evvel mi hayırdur, âhîr mı? (19b/15);

Tabîb getürelüm mü? (12a/14); *Ebū Ğanîfe mi efkahdur ya Süfyân mı?* (57a/12)

1. 3. 9. Birleşik Fiiller

Birleşik fiil, yardımcı fiil ile bir isim veya fiilin meydana getirdiği kelime grubudur. İsim ve fiil unsuru önce, yardımcı fiil sonra gelir. İsimlerle oluşturulan birleşik fiillerde asıl anlamı isim unsuru taşır.⁵⁶

1. 3. 9. 1. İsimlerden Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Yabancı asıllı kelimeler, *it-, kıl-, eyle-, ol-, bulun-* yardımcı fiilleri kullanılarak fiil haline getirilmektedir. Bunlardan *it-, kıl-, eyle-* ile yapılanlar geçişli *ol-* ve *bulun* ile yapılanlar geçişsiz anlama sahiptirler. Aslında yardımcı fiil olmamakla birlikte *bul-, dut-, gel-, gör-, var-, vir-, tur-, ur-* fiillerinin oynadığı rol de hemen hemen yardımcı fiillerin ki gibidir.⁵⁷

Anlamca kaynaşma yoluyla oluşmuş birleşik fiiller, bir isim ve bir fiil unsurundan meydana gelir. Unsurlarından biri veya hepsi sözlük anlamları dışında kullanılır. Bunların bir kısmı deyimleşmiştir.⁵⁸

Tābi' oldur ki şaħābī -y-ile sohbet itmiş ola (7b/13); *Kaçan ħalīfe ölse kâzī ve beg 'azl alınmaz, soñra gelen beg 'azl itmeyince* (72a/15); *Bu ni'metlerüñ ba'zısınıñ şükrüni edā eylemek-içün bu fakīr ü ħaķīre işāret buyurdı* (7a/10); *ābdest almak* (54b/15), *fāyda bulmadılar* (65b/03).

1. 3. 9. 2. Tasvir Fiilleri

Fiillerin *-a, -e; -ı, -i* ve *-u, -ü* zarf fiil şekillerine bazı özel fiiller eklemek suretiyle yapılır. Bu birleşmede yardımcı fiiller, zarf fiilin anlattığı kılış ve oluşu tasvir

⁵⁶ Özkan, A.g.e., s. 146.

⁵⁷ A.g.e., s., 147.

⁵⁸ Karahan, A.g.e., s. 39.

eder, onun nasıl, ne şekilde olduğunu veya yapıldığını belirtirler. Süreklilik, tezlik, yaklaşma ve yeterlik fiilleri olmak üzere dörde ayrılır.⁵⁹

Süreklilik fiili : zarf-fiillere *gör-, gel-, dur-* yardımcı fiilleri getirilerek yapılır.

Ve ol hikāyet budur ki: Bir gün Hammād binü giderdi (45b/13).

Çağan ki Mis'ar İmāmı görse anuñcun туру gelürdi (48a/03).

Tezlik fiili : *vir-* yardımcı fiili ile yapılır.

Devem koyuvireyim, tevekkül mi ideyim; yoħsa bağlayayım, tevekkül mi ideyim (11a/12).

Çağan şoruvirirse ol gün falān ulunuñ oğhyam ya ħaşımyam dimek ıssı eylemez (34a/09).

Yaklaşma fiili : *yaz-* yardımcı fiili ile yapılır. Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

Yeterlik fiili : *bil-* yardımcı fiili ile yapılır. Yeterliliğin olumsuzunda *u-* fiilinin olumsuz şekli kullanılır, zarf fiili eki ile *u-* arasına yardımcı ses girmez, derilme hadisesi sonucu *u-* düşer. Eski Anadolu Türkçesinde yeterlilik fiilinin olumlu ve olumsuzunda çok defa *-a/-e* yerine *-ı/-i* bazen de *-u/-ü* zarf fiilleri kullanılmaktadır. *Başarı bil, turu bil, döne bil, inandırılmaz, di-y-ü-mez, ayrıl-a-ma-duğ vb.*⁶⁰

Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

1. 3. 10. Yapım Ekleri

1. 3. 10. 1. İsimden İsim Yapan Ekler

-An: Yaygın bir ek değildir. Kalıplaşmış örneklerde görülür.

Bir gün oğlanuñ başını yomag-ıçün da'vet eyledi (36a/01).

Biz daħı erenlerüz didügi daħı buña işāretdür (22b/01).

+CA: Eşitlik hali ekidir. Sıfatlara eklenir, yakınlık bildirir.

Ĥudebyiyye ve Ĥayber ve daħı nice ġazālarda ħāzır oldı.(13a/15).

Her tağdirce ġerekse İmām yalıguz olsun ġerekse İmāmeyn-ile olsun anuñ söziyle 'amel iderüz.(29a/01-02)

⁵⁹ A.g.e., s., 148.

⁶⁰ Özkan, A.g.e., s. 148

+CI: En işlek eklerdendir. Daha çok meslek isimleri yapar. Sürekli düz-dar ünlü ile kullanılmıştır.

Ol vilāyetüñ halkını ki ilçiyi halife eylemezler.(42a/10)

Ben eyitdüm ki bu Nāfi' ya gāyet ahmağdur ya katı yalancıdur.(60a/02)

+CAK: Küçültme ve sevgi gösteren isimler türetir. Sıfat fonksiyonlu kelimeler yapar. Menşe bakımından -çA ekiyle ilgili olup oğ/ök kuvvetlendirme edatıyla birleşerek kalıplaşmaya uğramış bir ektir.⁶¹ Ek içindeki -çA çekim eki görevini yitirmiş, yapım eki olarak kullanılmıştır.

Ne gökcek tavrı ve ne çok fiğhi var.(23b/13)

Anuñla namāz kıla. Yalıncağ kılmaya.(55a/13)

+cUK: Küçültme ve sevgi görevli bir ektir.

Dört yaşında bir oğlancuğ gördüm ki Me'mün Halifeye getürdiler (13b/13).

+dAŞ: Ortaklık, beraberlik bildirir.

Bunca ola ki kendü helāk olur, yoldaşları sağ kıla (62b/12).

+IİK: İşlek bir ektir. Metnimizde çok sayıda örneği vardır.

İrişmedügiñüz kişiler üzerüne nice tanuğlık virürsüz (58a/08).

arañüzda düşmenlik ve sevmemek bırağa (63b/12).

+IU: İsimden sıfat yapan ektir.

Her bir kayğulunuñ kayğusını gideresin (23a/16).

Belki her Rūmlu Peyğamberüñ 'ammüsü oğlı olaydı (33b/03).

+rAK: Üstünlük bildiren isimler kurar.

Ammā yigreğ budur ki oğlanuñ hāline nazār olına (13b/08).

+sUZ: -lu, -lü'nün olumsuzudur. Sıfat yapar.

Ol cāhiller 'ilimsüz fetvā virürler (31a/04).

⁶¹ Zeynep Korkmaz, *Türk Dilinde -ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme*, Ankara, 1960, s. 275-358.

Gözsüz oldu. Du'ā eyledi, Haḫ Te'ālā gözün virdi (38b/15).

+ez: İşlek olmayan bir ektir. Metnimizde iki yerde geçer.

Müşkilâtını geñez eyledi (48b/17).

+dIn: Ayrılma hal ekidir. İsim yapar.

İmāmdan öñdin bunca şahābe ve Tābi'in İslāma gelüp dururlar (22a/09)

+düz: Zaman zarfı yapar.

Gice ve gündüz 'ilm öğretmetmege şabr iderdi (70b/08).

+IAyIn: Zarf yapar.

Ancılayın imāmuñ dahı Kūfede dükkānı vardı ki kumāş şatardı (73b/09).

+IA:

Ṭañlacaḫ ac ṭururlar, gice toḫ dönerler (10a/16).

+KI: İlgi eki -ki'dir. Ünlü uyumuna giren örnekleri azdır.

Ḳanḳı 'amelüñden Tañrıdan ḫatı ḫorḫarsın (43a/12).

+mıḫ: Kalıcı isimler yapar.

Gice yatmazdı. Altmış yıl öyleden öyleye bir ābdest alurdı (53b/08).

+(I)ncI :

Yüz otuz altıncı yılında vefāt eyledi (38b/08).

+sul: Tek örnekte görülür. Sıfat yapmıştır.

Ya'ni öğrenciyi bay eyle ve öğrediciyi yoḫsūl eyle (45b/03).

1. 3. 10. 2. Fiilden İsim Yapan Ekler

1. 3. 10. 2. 1. Fiilimsiler

1. 3. 10. 2. 1. 1. Mastarlar

Mastarlar fiillerin isim şekilleridir. Bu yüzden bir ismin gireceği bütün hallere girer ve isimlerin aldığı bütün ekleri alırlar.⁶² Mastarlar umumiyetle bir hareket, oluş ve işin mücerred ismi olurlar.⁶³ Mastarlar hareket fonksiyonunu kaybederek isim olmuşlardır.

-MAK: En işlek mastar ekidir.

'Ulemāyı üç nesneden men' eylerdüm: Birisi bāzāra varmağdan, birisi begler kapusına varmağdan, birisi 'ilim öğretmege ücret almağdan.(45a/11-12)

-mA: Eski Anadolu Türkçesinde bu ekle daha çok muşahhas anlamda isim yapılmaktaydı. Ekin hareket ve oluş ismi olarak ve *-mek* mastarının hafifletilmiş biçimi olarak kullanılması, sonradan ortaya çıkmıştır.⁶⁴

Eger söz añlamak, su'āle cevāb eylemekde kādır ve zeyrek olsa hadiṣ işitmesini cāyız görevüz (13b/09).

-(y)Iş: Hareket ve oluş isimleri türetir.

Eger yañlışumuz var-ısa bize öğret (27b/07).

1. 3. 10. 2. 1. 2. Sıfat Fiiller

Fiillerin zamana bağlı sıfat ve isim şekilleri olan sıfat fiiller yalnız, iyelik veya hâl ekleri almış olarak cümle içinde bir isim, bir sıfat gibi kullanılmışlardır.⁶⁵

1. 3. 10. 2. 1. 2. 1. Geçmiş Zaman İfadeli Sıfat Fiiller

-dUK : Eski Türkçeden beri beri yaygın olarak kullanılan bir ektir. Eski Anadolu Türkçesinde ekin ünlüsü yuvarlaktır.

⁶² Gülsevin, 1997, **A.g.e.**, s.122.

⁶³ Faruk K. Timurtaş, **Türkçede Kelime Yapımı ve Yanlış Türetilen Kelimeler, Makaleler**, Ankara, 1997, s., 326.

⁶⁴ Özkan, **A.g.e.**, s. 121.

⁶⁵ Korkmaz, 1995, **A.g.e.**, s.557.

Ammā İmāmuñ rażiya'allahu 'anhuşahābī gördügi ve şahābī den rivāyet eyledügi delil budur ki (9b/01).

-mİş : Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde ünlü uyumuna tabi değildir. Kalıplaşmak suretiyle kalıcı isimler yapar. İşlek bir ektir.⁶⁶

Geçmiş kazāya bir fāyide hāşıl olmaduğundan ya bir ziyān düşdüğinden derdi ve fikri yok (10b/13).

-mAdUK : Yalnızca olumsuz taban üzerine –duk sıfat-fiil ekini, mİş anlamında bulmaktayız.

Fesāddan hālī olmadukları gibi (12b/15).

1. 3. 10. 2. 1. 2. 2. Geniş Zaman Sıfat Fiilleri

-(y)An : Yaygın olarak kullanılan bir sıfat fiil ekidir. Eski Türkçedeki –ğan/-gen şeklinin başındaki ğ ve ğ'lerin düşmesi sonucu meydana gelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde hem geçmiş hem de geniş zaman anlamı taşıyan fiiller türetmede kullanılmıştır.⁶⁷

Aña feth olan 'ilim bize olmadı (47b/02).

-r; -ar, -er/-ur, -ür : Eskiden beri olumlu geniş zaman ifadesi taşıyan sıfat fiil olarak kullanılmıştır. Geniş kullanım alanına sahiptir. Kalıplaşmak suretiyle kalıcı isimler yapmıştır. *köm-ür, bñ-ar, tav-ar* gibi.⁶⁸

Buña benzer ne var-ısa harāmdur, necisdür (67b/01).

-mAz : Olumsuz geniş zaman sıfat fiilidir.

Bir kişi bir 'avrat alsa ol 'avrat toğurmaz çıksa (65a/04).

1. 3. 10. 2. 1. 2. 3. Gelecek Zaman İfadeli Sıfat Fiiller

-AcAK: Ekin gelecek zaman ve gereklilik sıfat fiil eki olarak ilk defa XIII. yy'da görüldüğü, daha sonraki yıllarda da yaygınlaştığı kabul edilmektedir. Eski Anadolu

⁶⁶ Özkan, A.g.e., s. 149.

⁶⁷ A.g.e., s. 150.

⁶⁸ A.g.e., s. 150.

Türkçesinde isim ve sıfat olarak yaygın şekilde kullanılmış ve gelecek zaman çekiminin teşkilinde şekil ve zaman eki durumuna geçmiştir.⁶⁹

Ve şoracak kişi dağı olmasa taħarrī ide (54a/04).

-AsI: Eski Anadolu Türkçesi döneminde ortaya çıkmıştır.⁷⁰

Belki gelesī zamāna naħar ola (21b/07).

1. 3. 10. 2. 1. 3. Zarf Fiiller

“Cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden etkileyen, fiilden bazı eklerle yapılmış, şahıs ve zaman belirtmeyen kelime”⁷¹dir. Yalnızca hareket kavramı ifade eden fiil şekilleridir. Zarf fiiller cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden tamamlarlar ve zarf olarak kullanılırlar. Yani zarf fiiller, fiillerin zarf şekilleridir, isim veya fiil gibi çekime girmezler.⁷²

-a, -e: Eski Türkçe devresinden beri Türkçenin her alanında görülmektedir. Türkiye Türkçesinde tek ve yalın olarak kullanılışı azdır. Daha çok tekrarlı biçimde kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde –u, –ü’lü zarf fiillere nispetle daha az kullanılmaktadır.⁷³ –arak, –mak için, –mak suretiyle anlamlarında tarz ve gaye ifade eden bir hâl zarfı olarak da kullanılmaktadır.

Birisi budur ki şanuħlara ikrām ve ‘izzet itmekle buyurđı, ħāşā ki bir nesneyi buyura ve işleme (58b/02-03); Belki du‘āda i‘tidā eylemek budur ki çağıra çağıra feryād eyleyüp dileye (41a/14).

-All : Bugün olduğu gibi “bir zamandan beri” anlamıyla kullanılır. Berü edatı, ayrılma ve eşitlik ekleri ile genişletilebilir.⁷⁴

Ĥammāddan baña bu ħikāyet irişelī sever oldum (45b/12).

-ArAk : -a, -e zarf fiil ekinin –rak, –rek ekiyle genişletilmiş şeklidir. Esas olarak tarz ifade eden bir hal zarfı olarak fiile bağlanmaktadır.⁷⁵ Bu ekin (y)Irak şekilleri de vardır. Fazla işlek değildir.⁷⁶ Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

⁶⁹ A.g.e., s. 151.

⁷⁰ -AsI ekinin yapısı ve kullanılışı ile ilgili geniş bilgi için bk. Korkmaz, -ası/esi Gelecek Zaman İsim-Fiil Ekinin Yapısı Üzerine, **Türk Dili Üzerine Çalışmalar**, Ankara, 1995, 1. cilt, s. 145-150.

⁷¹ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, s. 178.

⁷² Özkan, A.g.e., s. 151.

⁷³ A.g.e., s. 152.

⁷⁴ Korkmaz, 1995, A.g.e., s. 558.

⁷⁵ Özkan, A.g.e., s.152.

-dUkça: *-duk, -dük* sıfat fiil eki ile *-ça, -çe*'nin birleşmesinden meydana gelmiştir.”...nca, *-dığı zaman, -dığı sürece, -dığı müddetçe*” anlamlarında zaman ifadesiyle kullanılmaktadır.⁷⁷

İslām dīni bāķī ƙaldukça aĥkām bāķī ƙala (24a/03).

-dUkdA: *-duk, -dük* sıfat fiil eki ile *-da, -de* bulunma hal ekinin birleşmesinden oluşmuştur.” ..nca, *-dığı zaman* anlamında zamandaşlık ifadesiyle; “*-dıktan sonra, -mesinden sonra*” anlamında da sonralık ifadesiyle bir zaman zarfı olarak fiilebağlanmaktadır.⁷⁸

Ĥilim başda ‘aķıl oldukda degül ĥilim oldur ki ƙaķıdukda kendüyi ƙta (42a/07).

-ı, -i, -u, -ü: Türkçe'nin her alanında görülmektedir. Tarihi devrelerde hem tek başına hem de tekrarlı olarak kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde tarz ifade etmektedir.

Kalıplaşmış edat olarak kullanılmıştır. *di-y-ü (diye), gir-ü (sonra), karış-u (karşı)*

Eger bu diregi altundur diyü da ‘vī eylese işbāt itmek elinden gelür-idi (26b/08).

IcAk, IcAğAz: *-ıca, -ıcağ* ekinin bir birleşik ek olduğu kabul edilmekle birlikte, hangi eklerin birleştiği olduğu tam olarak belirlenmiş değildir. *-cağ* ise *-ıcağ*'lı şeklin genişletilmiş biçimidir. “*-ınca, -dıkda, -dığı zaman*” anlamlarında zaman ifade eden zarf fiil ekidir.⁷⁹

Gelicek cevābum ‘arz eyledüm. (59a/04), *Murdār yağı gidericek ƙalanı arıdur.* (54b/02)

-mAdIn: *-u/-ü* ve *p*'li zarf-fiillerin olumsuzudur. Bu ekin yapısı üzerinde sağlam bir sonuca ulaşabilmek için, ekin Türk dilinin başka alanlarındaki ve tarihi devirlerindeki aynı yapıyı temeline dayanan öteki türlerini de (varyant) göz önünde bulundurmak gerekir.⁸⁰

Eger birisi ölse ƙalanını ere virmedin almaķ cāyızdır (56b/02).

⁷⁶ Gülsevin, 1997, **A.g.e.**, s. 131.

⁷⁷ Özkan, **A.g.e.**, s. 153.

⁷⁸ **A.g.e.**, s. 153.

⁷⁹ **A.g.e.**, s. 153.

⁸⁰ Korkmaz, 1995, **A.g.e.**, s. 151-159.

-IncA: Eski Türkçedeki –gınça, -ginçe; -kınça, -kinçe zarf fiil ekinden başta ünsüz düşmesiyle gelişen bir ektir. Batı Türkçesinin ilk devrelerinden beri görülmektedir. “-dıkda, -dıği zaman, -ıncaya kadar, -dıği sırada” anlamlarında zaman ifadesiyle kullanılmaktadır.⁸¹

İy halk! Fıkıhsuz hadîs okumağ fâ'ide eylemez ve faķih olmazsız, Ebū Hanīfenūñ şākirdleri meclisine varmayınca (49a/14-15).

-iken, -ken : ‘i’ fiili ile kullanılır. Ünlü uyumuna girmez.⁸²

Ebū Hanīfe rahmetu 'llahi girer-iken işitdüm (47a/14).

-up, üp: Ünlü ile biten kelimeye geldiği zaman araya yardımcı –y- sesi girmektedir. Eski Türkçedeki –p zarf fiilinden gelişmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılmıştır. –up, -üp’ün yanında –ıp, -ip ve-p şekillerine de rastlanmaktadır.⁸³

Ve ol hikāyet budur ki bir gün Hammād binüp giderdi. Kaftānı yırtıldı (45b/13).

1. 3. 10. 2. 2. Fiilden İsim Yapan Diğer Ekler

-ıcı, -ici: *İllā anuñ mezhebini āhîret hāķķında kırtarıcı buldum* (28a/12).

-(U)k : *Kur'ānı yeg bilen 'ilmi artuķ olan mücerred nesebi olandan imāmetliğe yig durur* (32a/11).

-(A)k : *Sevrīden on yaş büyük-idi* (39a/11).

-gAn : *Eger bu mes'eleler deñilmesse-y-idi halk azğunlığda kalurlardı* (70b/15).

-gu, -gü, -ku, -kü: *Uyğudan uyandum şol kadar kayğum var ki Allah bilür* (66a/07).

-mur : *Benüm ümmetümünñ meşeli yağmur meşeli gibidür* (19b/05).

-İş : *Eger yañlışumuz var-ısa bize öğret* (27b/07).

-me : *Neye geldün? 'İlm öğrenmege geldüm didi* (59b/04).

-u, -ü, -ı, -i: İzzetlünüz Tañrı katında taķvāsı, ‘ibādeti ve kırkusı çoğ olandur (33b/17).

1. 3. 10. 3. İsimden Fiil Yapan Ekler

+A- : Geçişli ve geçişsiz fiiller yapar.

Seni ve senünñ mezhebünñde olanı kıyāmete dek yarlığadum (31b/14).

⁸¹ Özkan, A.g.e., s. 154.

⁸² Gülsevin, 1997, A.g.e., s. 130.

⁸³ Özkan, A.g.e., s. 154.

+(A)r- : Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir.

Belki du'āda i'tidā eylemek budur ki çağıra çağıra feryād eyleyüp dileye (41a/14).

+dA : Yansımalarından geçişsiz fiiller yapar. Seyrek kullanılmıştır.

Beni bir 'avrat aldı ve bir 'avrat fāḫīh eyledi (59a/06).

+ı- : *Ḥalāyıkā kaḫıdum, eyitdüm ki: Gāfil olmışsın ki oğlanuç şeyḫūñ secdesi yirine işemiş* (39b/13).

+Ik- : *Ammā kaçan acıksa ağlardı* (13b/15).

+IA- : Her türlü isimden fiil türeten bir ektir.

Bir nesneye delālet iden işleyen gibidür, gerek ḫayır ve gerek şer (14a/11).

+IAn- : +IA- ekinin -n- çatısıyla genişletilmiş şeklidir.

Allah üzerüne gerçek tevekkül eyleseñüz kuşlar rızıqlandığı gibi siz daḫı rızıqlanayduñuz ki tañlacak ac tururlar (10a/16).

+sA : *Meşelā ḫatī şusadı ya boğazına luḫması tırdı* (55a/02).

+ele : *'Allāmeden menḫüldür ki Her kim ki mestliḡi 'Ādet idinse depeleyeler* (67a/08).

1. 3. 10. 4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-dUr : *Ol cāhiller 'ilimsüz fetvā virürler. Kendüleri daḫı azar, ḫalkı daḫı azdururlar* (34a/04-05).

-It : *Her kim ki 'ilim virilse 'ilim anı ağlatmasa ol 'ilim aña fā'ide eylemez* (40a/16).

-Ur : *Andan özge dostlaruñ ḫācetini bitürürdi* (70b/05).

-Gur : *Ebū Yūsufa didüm ki Ḥaḫ Te 'ālā seni murāduña irgürdi* (49b/13).

-der : *Daḫı hergiz bir kişi baña bir söz söylemedi ki illā ben ol sözi ezberledüm. Bir daḫı dönđermege ḫācet olmadı* (42a/16).

-t- : *Beni İsrā'ilde iki ḫardeş var-ıdı. Birisi birisine eyitdi* (43a/11).

-l- : Döğülmekliği ḫabül eyeldi. Ululuḡı ḫabül eylemedi (70b/11).

-n- : *Daḡlandıḡdan soñra eyitdi ki: Nür görürdüm ve āvāz işidürdüm ve feriştehler baña selām virürlerdi* (13a/01).

-n- (dönüşlülük) : *Ne murādına irişmekden sevinür ve ne irişmemekden yirinür* (11a/04).

-ş- : Bir mes'elede benüm-ile söyleşdi (50a/11).

1. 3. 11. Şahıs Ekleri

1. 3. 11. 1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik 1. şahıs için *-am, -em, -van, -ın, -in*; teklik 2. şahıs için *-sın, -sın*; çokluk 1. şahıs için *-uz, -üz, -vuz, -vüz*; çokluk 2. şahıs için *-sız, -süz*; çokluk 3. şahıs için *-lar, -ler*; teklik 3. şahıs için ayrı bir ek yoktur.

1. 3. 11. 2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik 1. şahıs için *-m*, teklik 2. şahıs için *-ñ*, teklik 3. şahıs için şahıs eki kullanılmamıştır. Çokluk 1. şahıs için *-k*, çokluk 2. şahıs için *-ñuz, -ñüz*, çokluk 3. şahıs için *-lar, -ler* eki kullanılmıştır.

1. 3. 12. Zamirler

1. 3. 12. 1. Şahıs Zamirleri

Şahıs zamirleri *ben, sen, ol, o ve şol*'dur. Türkçede zamirlerin çekiminde kökte değişiklik olur. 3. şahıs zamiri 'ol' ve 'olar' çekiminde en fazla değişiklik gösteren zamirlerdir. *anı, aña, anda, andan, anuñ, anlara, anlarda, anlardan, anlaruñ*.⁸⁴

Tabīb getürelüm mi, didiler. Beni tabīb hasta eyledi, didi (12a/14).

İy Tañrı seni gerekileyin bildüm (31b/11); *Her kim ki anı sevse bilürüz ki ehl-i sünnetdür* (47a/03).

1. 3. 12. 2. İşaret Zamirleri

Bu, şu, ol, o ve şol'dur. Şahıs zamiri ol ile işaret zamiri ol arasında hiçbir fark yoktur. İşaret zamiri bu'nun çokluğu, *bular* ve *bunlar* olmak üzere iki türdür.⁸⁵

İmām Başrīden ol dağı rivāyet eyledi (23b/15); *Ḳandaydı bular, didiler*.(8a/14)

Bu sözden şol fehm olındı ki İmāma bu fāzilet düş-ile şābit olur.(24b/06)

1. 3. 12. 3. Dönüşlülük Zamirleri

Dönüşlülük zamirleri *öz, kendü* ve *kendüz*'dür.

Bir rivāyetde budur ki bu düşi kendü göremedi.(66a/13).

⁸⁴ A.g.e., s. 122.

⁸⁵ A.g.e., s. 122.

Bir kişi 'ilm-i kelāmda māhirdüm diyü kendüzini medh eyledi.(61b/05)

1. 3. 12. 4. Belirsiz Zamirler

Eski Anadolu Türkçesinde; *kimi, kimse, kimesne, kimsene, her ki, her kim, her biri, her birisi, biri, birkaçı, ne kim, her ne, kamu, kamusu, kankısı, kangısı, ayruk, hiç kes, niceler, cümle, özge, dükeli, dükelisi, biregü, degmesi, degme kiři, fūlan* vb.⁸⁶ belirsiz zamirleri kullanılmıştır.

Her kimi ki hayırla añarsız uçmāk vācib oldı (57b/10).

Bilmez ki kankısı arıdur, kankısı murdārdur (55a/09).

Bundan özgesi harām degül (72a/14).

Cümlesinden birisi bu-y-dı ki yog-iken vücūd ni'metin erzāni kıldı (6b/10).

1. 3. 12. 5. Soru Zamirleri

Metnimizde karşımıza çıkan soru zamirleri *kim, ne, kankı, kanı* dır.

Ol kişi gıtdükden soñra eyitdi: Bilür misiz bu kimdür (17a/02).

Ne dilersin, didiler, Tañrıdan mağfıret dilerem, didi (12a/13).

kankısınıñ şākirdi çoğdur (36b/13); *Kanı İmām ki müşkilümüzi hal eyleye* (49a/10).

1. 3. 12. 6. Bağlama Zamirleri

Bağlama zamiri '*kim*' ve Farsçadan geçen '*ki*' dir.

Bu sözi kim işitdüm öğrenmege ve öğretmege meşgül oldum (66a/12).

Bilgil ki uçmağa girmek iki dürlüdür (10a/17).

1. 3. 13. Sıfatlar

1. 3. 13. 1. Niteleme Sıfatları

Nitelik bildiren pek çok kelime niteleme sıfatı olarak kullanılır. Sıfatlarda karşılaştırma ve üstünlük derceleri -rak, -rek eki ile yapılmaktadır. *Yigrek, tizrek, katırak, tatlurag* gibi. Sıfatlarda kuvvetlendirme ve pekiştirme ise bazen sıfatın ilk

⁸⁶ A.g.e., s. 122.

hecesine p,s,m,r ünsüzlerinden birinin eklenmesiyle meydana gelen hecenin sıfat önüne getirilip birleştirilmesiyle, bazen de sıfatın tekrarlanmasıyla yuapılmaktadır.⁸⁷

Ammā yigrek budur ki oğlanuñ hāline nazar olma (13b/08).

1. 3. 13. 2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatı olarak kullanılan sayı isimleri bugünden farklı değildir.

On yıl fikir eyledüm şahābe sözine nazar eyledüm (71b/16).

1. 3. 13. 3. İşaret Sıfatları

Eski Anadolu Türkçesindeki işaret sıfatları *bu, şu, ol, o, uşbu, işbu, şol, ol* ve *şolok* şekilleridir.

Uyğudan uyandum şol kadar kaygum var ki Allah bilür (66a/07).

Bu sözi kim işitdüm öğrenmege ve öğretmege meşgül oldum.(66a/12)

1. 3. 13. 4. Belirsizlik Sıfatları

Az, azacuk, ayruk, bir gün, birkaç, nice, cümle, özge, dögme kişi, fūlan, vb.

Gözümden özge nesneye meşgülem, didi (12a/16).

Birisi budur ki birkaç bardağ ya çanak arı şulu, birkaç bardağ murdār şuluya karışdı (54b/12).

1. 3. 13. 5. Soru Sıfatları

Soru sıfatı olarak kankı ve ne kullanılmıştır.

Kankı 'amelüñden Tañrıdan katı korğarsın (43a/12).

Kişi ne vaķit müfti olur (50b/17).

1. 3. 14. Zarflar

Zarflar şekil yönünden sıfatlardan farksızdır. Bir kelimenin sıfat mı zarf mı oluşu cümle içindeki yerinden belli olur. Zarfların bir kısmı isimlerin çekim eki ve edatlarla kalıplaşmasından meydana gelmiştir. Ayrıca yabancı asıllı kelime de zarf olarak kullanılmıştır.⁸⁸

⁸⁷ A.g.e., s. 123.

⁸⁸ A.g.e., s. 124.

1. 3. 14. 1. Zaman Zarfları

Bunların bir kısmı doğrudan doğruya zarf olan kelimelerdir. *imdi, şimdi, girü, hermişe, kaçan, kaçan ki, kaçan kim, nice, nice bir, çü, çün* gibi. Bir kısmı ise Türkçe ve yabancı asıllı pek çok isim ve sıfatın zarf gibi kullanılmasından meydana gelmiştir. *andan, gāh, gehi, dem be dem, dün ü gün* gibi. Bir kısım zaman zarfları da edat grubu halindedir. *-dan beri, -a dek, -a degin, -dan girü, içre gibi*.⁸⁹

Nāgāh bir kişi çağırdı ve eyitdi (71a/06); Münāfiķ olan kişinin üç 'alāmet vardur: Kaçan söylese yalan söyler, kaçan va'de eylese va'desine muhālefet ider, kaçan katında emānet kosalar emānete hıyānet ider (16a/09-10-11).

1. 3. 14. 2. Yer Zarfları

añaru, ara, ardınca, berü, girü, dapa, her kanda, içerü, ilerü, kancaru, kanda, karşu, orta, yir yir gibi.

Bu niyyetle mescide girdüm. Muhālefet idemedüm, girü Hammāduñ halkasında oturdum (58b/17). Kandeyidi bular, didiler (8a/13).

1. 3. 14. 3. Miktar Zarfları

Miktar bildiren zarfların bir kısmı doğrudan zarf olan kelimelerdir. Bir kısmı ise kelimelerin tekrarı ile oluşmuştur. *çok, igen, igende, iñen (pek, çok, ziyade), katı (çok), key (pek çok), yigin (çok), biraz, bir katre, bir zerre, hezar, ol kadar, nice kez, katre katre* gibi.⁹⁰

Allah rahmet eylesün Ebū Hanīfeye dünyāyı baña çok yidürdi.(50a/05); Her gice şol kadar ağlar ki secdesi yiri yaş olur.(39b/15)

1. 3. 14. 4. Tarz Zarfları

Bu zarflar, tarz, hal, durum, sebep, sonuç, beraberlik, ayrılık, tekerrür vb. anlamlar ifade eder. *anca, ancılayın, añul (yavaş), arkun arkun (yavaş yavaş), ayru, ayruk, böyle, bu denlü, buncılayın, eyle, eyle kim, geñez, yine, gine, girü, heman, lā-cerem (şüphesiz, elbette), nāgah, nice, ol denlü, ser-ā-ser, şöyle kim* gibi.⁹¹

Belki 'Arablar ve Türkler ve Hindiler ādetidür, du'ā dağı ancılayın (12b/16).

⁸⁹ A.g.e., s. 125.

⁹⁰ A.g.e., s. 125.

⁹¹ A.g.e., s. 126.

ve eger eyle olmasa cāyīz görmezüz (13b/11).

1. 3. 15. Edatlar

Türkçede isimlerden sonra gelerek, ait olduğu isimle cümle içindeki başka kelimeler arasında türlü ilgiler kuran, cümle yapısı bakımından da yanına eklendiği isimler ile birer grup oluşturarak sıfat görevi gören sözlerdir.⁹²

Dilimizde Eski Türkçe döneminden beri var olan edatların bir kısmı isim ve fiillerden kalıplaşarak (gibi, için, göre, üzere vs. gibi) doğrudan edat olarak kullanılan kelimelerdir. Bir kısmı ise isim, sıfat ve zarf oldukları halde edat gibi kullanılan sözlerdir. Bunların da bir kısmı *ger*, *meger*, *lākin*, *illā*, *hatta* gibi yabancı asıllıdır.⁹³

1. 3. 15. 1. Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek, birlikte olduğu isim unsuru ile cümlenin öteki unsurları arasında çeşitli ilişkiler kurar. Genellikle yalnızca edat göreviyle kullanılırlar. *artuk*, *aşaga*, *ayru*, *ayruk*, *berü*, *gibi*, *bile*, *birle*, *çün*, *dahı*, *daşra*, *taşra*, *dek*, *degin*, *diyü*, *girü*, *denlü*, *göre*, *içre*, *içerü*, *içün*, *ile*, *ilerü*, *kadar*, *karşu*, *nitekim*, *öñdin*, *öte*, *ötrü*, *özge*, *soñra*, *teg*, *tā*, *togru*, *üzere*, *üzre*, *yukaru*, *yana* gibi.⁹⁴

Ve *bile* ğazā itdiler (19b/15).

Ebū Hanīfe dünyā deñlü Mālikden efkadur (52a/14).

1. 3. 15. 2. Bağlama Edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri biçim ve anlam yönünden birbirine bağlayan edatlardır.

Şart ifadesi taşıyanlar: *bari*, *çün*, *eger*, *egerçi*, *ger*, *gerçi*, *kaçan*, *kaçan ki*, *kim*, *meger*, *tā ki*, *vb.*

Eger ikisi dahı toñmış ise añā ihtilāt-ı mücāvere dirler (54b/01).

Zıtlık anlamı taşıyanlar: *ammā*, *ancak*, *illā*, *eyle olsa*, *lākin*, *līk*, *līkī*, *līkin*, *velī*, *velīkin*.

Lākin kardeşlerüm benden soñra gelenlerdür (20b/06).

İstisna anlamı taşıyanlar: *meger*, *illā*

Ehl-i ictihāddan sen kaçkısın ihtiyār eylerseñ eyle ve illā İmāmuñ sözi-y-ile ‘amel eyle (28b/15).

⁹² Korkmaz, 1995, A.g.e., s. 94.

⁹³ Özkan, A.g.e., s. 126.

⁹⁴ A.g.e., s. 127.

Sebeup anlamı taşıyanlar: *çün, çünki, çünkim, zira, vb.*

Çün yılduzı çerāğa beñzetdi.(19a/11); *Zirā ki halkuñ Cennete irişdüklerine anlar sebeb dururlar* (70a/09); *Çünki Ebū Hanīfe zāhir oldı* (49b/09); *Meger ki diri alınmış ola* (17a/15)

Sıralama ve atıf anlamı taşıyanlar: *bile, birle, dahı, hem, ile, ilen, yā, yāhut, eger, gerek...gerek, hem...hem, ne...ne, veya, veyāhut, yogsa, ya...ya, eyle ki, pes, yani, şöyle kim.*⁹⁵

Pes İmām-ı Şāfi'inüñ gāyib üzerine cenāze namāzını kılamak cāyızdır.(24a/08)

Bir nesneye delālet iden işleyen gibidür, gerek hayır ve gerek şer.(14a/11)

Hicretüñ seksen beş ya altısı ya yedisi ya sekizi yılında (14b/11)

1. 3. 15. 3. Ünlem Edatları

Bazı edatlar, çağırma ve seslenmeleri, his ve heyecanları; korku, sevinç, keder, ıstırap, nefret, hayıflanma, şaşkınlık, acıma gibi ruh hallerini; yasaklama, tasdik, red, gösterme, sorma gibi anlatım biçimlerini ifade eder, bunlara ünlem edatı adı verilmektedir.

ā (Farsça asıllıdır. 'ey' anlamıyla isimlerin sonuna eklenir.), *i, iy, eyā, hāy, hey, yā, yāhū, āh, dirīg, dirīgā, vāy, zihī, zinhār, uş, uşda, ne, n,ce, nişe, neden, nite, niçün, aceb, kanı, kanda, kandan, belī, evit* vs. gibi.⁹⁶

İy! Tañrı seni gerekleyin bildüm (31b/11).

Yā! Bilāl 'arş Tañrısından yoqsullık cihetinden korqma (11b/05).

İy kişi bir kişi müsāvi eylesin ki mecmu' ümmet 'ilmüñ dört bahşında üç bahşın aña müsellem eylediler (21b/13); *Yā Dāvud!* (18b/14)

⁹⁵ A.g.e., s. 131.

⁹⁶ A.g.e., s. 132.

1. 4. SÖZ DİZİMİ

1. 4. 1. Cümle

Metnimizde farklı cümle yapılarını görmek mümkündür. Buna göre;

1. 4. 1. 1. Yapısına Göre

1. 4. 1. 1. 1. Basit Cümle

Tebük gazāsında yetmiş biñ kişi hizmetindeydi (8a/08).

'Ulemā meclisine varurdum (48b/07); Göñlüme bir nūr hāşıl olurdu (48b/09).

1. 4. 1. 1. 2. Birleşik Cümle

İçinde yargı bildiren temel cümle ile temel cümleyi anlam ve görev bakımından tamamlayan bir veya daha fazla yan cümlenin bulunduğu cümlelerdir.

Şartlı birleşik cümle ve iç içe birleşik cümle olmak üzere iki grupta incelenir.

Kaçan çekürge helāk olsa kalan ümmet birbiri ardınca helāk olurlar.(17b/06)

Ol zamānuñ sultānı eyitdi: "Memleketüñ hazāyinini kabül eyle yāhūd döğülürsin" didi (70b/11); Allahdan du`ā dileseñ ki gözün hoş ola (12a16); Kaçan bir nesne işitsem ki ma`nīsini bilmesem melül olup Ebū Hanīfe meclisine gelürdüm (48b/08)

1. 4. 1. 1. 3. Bağlı Cümle

Bilgil ki uçmağa girmek iki dürlüdür (10a/17).

Şöyle gördüm ki peygamber hazretinüñ `a.m kabrini açaram ve kemiklerini bir araya yığaram ve gögsüm üzerine koram (66a/05-06).

Her taqdirce gerekse İmām yalıguz olsun gerekse İmāmeyn-ile olsun anuñ sözi-y-le `amel iderüz (29a/01-02).

1. 4. 1. 1. 4. Sıralı Cümle

Kaçan söylese gerçek söyler, kaçan va`de eylese va`desine vefā eyler, kaçan katında emānet qosalar emāneti issına degürür (16a/08-09).

1. 4. 1. 2. Yüklemin Türüne Göre

1. 4. 1. 2. 1. Fiil Cümlesi

Allah Te 'ālānuñ rızķını yir (17b/13); *Kūfede 'ilmüñ nūrı soyundu* (53b/11)

Hîç İmāmdan faķīh, İmāmdan namāzı gökcek görmedüm (29b/05).

Her kim ki bir kişiuñ kāfir olduğın dilese ol kişi kāfir olmadan kendü kāfir olur (61a/15); *Anuñ-çün ki çok müşkillerüm sorardum* (50a/01).

1. 4. 1. 2. 2. İsim Cümlesi

Siz dostlarsız, soñra gelenler kardeşlerümdür.(19b/01).

Bunlar bu şehruñ çerāķlarıdur (32b/07); *Māl kamū oğluñdır* (72a/02)

Şatranc-ıla oynamaķ savaş bilmege sebebdür (63a/01);

1. 4. 1. 3. Yüklemin Yerine Göre

1. 4. 1. 3. 1. Kurallı Cümle

İki omuzı arasında bir beñ gördi.(24b/01) *Hicretüñ altmış yılında Reyde toğdı* (39a/03); *Horāsān vilāyetinde Halefden yig kimesne gelmedi* (53b/02)

1. 4. 1. 3. 2. Devrik Cümle

Hased eyledüm bu kişiye 'ilm ve 'aķlı kāmil olduğına.(27a/15)

Ġalat eylemişem anuñ haķķında.(27a/16)

1. 4. 1. 4. Anlamına Göre

1. 4. 1. 4. 1. Olumlu Cümle

Sıçan kaçan yağa ya bala düşse eger katıysa sıçanı gidereler.(54b/09)

Daħı Ebī bekr-i Şiddīķuñ Mekke de dükkānı vardı ki ķumāř şatardı (73b/08)

1. 4. 1. 4. 2. Olumsuz Cümle

Bir rivāyetde budur ki bu düşi kendü görmedi.(66a/13)

Harām oldur ki Ķur'ānda ve hadīşde aslı olmaya (72a/12)

1. 4. 1. 4. 3. Soru Cümlesi

Yārın varacaḡ yirüñ sinle degül mi, üzerüñe ol daḡı bu daḡı toprak saçmayısar mı (38a/02)?

1. 4. 2. Kelime Grupları

Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler topluluğudur.⁹⁷

1. 4. 2. 1. İsim Tamlaması

Ol ḡastalıḡuñ devāsın didiler (12a/04); Ol zamānuñ sultāñı eyitdi (70b/10).

Fāris pādışāḡlarıñuñ neslindendür (35a/17).

Niçün ki mecmū'sı Allahuñ birliğine inandılar (70a/03).

Malıñuñ yarusını Ka'benüñ ḡizmetkārlarına virdi (31b/09).

1. 4. 2. 2. Sıfat Tamlaması

Fikrüm buydı ki 'ilm-i kelāmdan ulu 'ilim yoḡdur.(60b/05)

Ammā bu sözde naḡar var (12b/09); Ve ol tevekkül oldur (11a/08)

1. 4. 2. 3. Sıfat-Fiil Grubu

Ādemden soñra evvel ḡelāk olan ümmet çekürge oldı.(17b/07)

Belki bir kez görene ḡaḡbī dīrler (8a/03); Ammā soḡbet itmīḡ kimesne ḡalmayup durur (8b/08)

1. 4. 2. 4. Zarf-Fiil Grubu

Bizde bir ḡā'ife vardur aña mü'min dimezler inḡā'llah dimeyince.(71b/12)

'İzzetüm ve celālüm ḡaḡḡı-y-çün seni ḡoḡ eylemezem devā itmeyince (12a/06)

vefat eyledükde toḡsan bir yaşında-y-ıdı (14b/01)

1. 4. 2. 5. İsim-Fiil Grubu

Eger girmekden bu ḡirmek dilense iḡlāḡdan murāda'llah ḡaram eyledüḡi nesneden yıḡlanmaḡdur.(10b/01-02); İllā üç nesne-y-le. Bir oḡımak, bir oḡıduḡını bilmek ve bir oḡıduḡıyıla 'amel eylemek(15a/12-13)

⁹⁷ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi, Ankara, 1997, 4. baskı, s. 11.

1. 4. 2. 6. Edat Grubu

Fesad gibi, hacamāt gibi, müşhil içmek gibi, issiyi şovug-ıla şovugı issiyle muālece eylemek gibi (13a/04-05); 'ilmi artuğ olan mücerred nesebi olandan imāmetliğe yigdurur (32a/12); Şimdiye degin İmām-ı A'zamuñ meşāyihini ve üstādlarını zikr eyledük

1. 4. 2. 7. Bağlama Grubu

Her taqdirce gerekse İmām yalıguz olsun gerekse İmāmeyn-ile olsun anuñ söziyle 'amel iderüz (29a/02).

Şahābī olmağda bir yıl ya iki yıl peygamber-ile şöhet itmek (16) dağı iki nevbet-i gāzāya varmağ şartdur (7b/15); Buña hadīs iştdürmeñ ki küccükdür (14a/01).

1. 4. 2. 8. Ünvan Grubu

Bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur.⁹⁸

sultān bin es-sultān bin es-sultān bin es-sultān Murād bin es-sultān Muhammed bin Bāyezīd Hān naşarahu'llahü binaşrihi'l-'azīz (7a/08-09) '

1. 4. 2. 9. Birleşik İsim

Birleşik isim ile birleşik kelime birbirine karıştırılmamalıdır. Keçiören, Ulukışla gibi kelimeler, herhangi bir kelime grubunun unsurlarının birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Halbuki birleşik isimler, yan yana sıralanan özel isimlerle kurulur.⁹⁹

'Ālim-i Rabbānī Muhammed bin Muhammedü'l-Kerderī tertib eyledi (7b/06).

1. 4. 2. 10. Ünlem Grubu

İy Nūh! Halef bin Eyyüb üzerüne namāz kılduñ necāt bulduñ (53b/05).

Yā Ya'kūb! Ebū Hanīfeye mülāzemet eyle (47b/05).

1. 4. 2. 11. Sayı Grubu

Yüz yigirmi biñ aqçesi var-ıdı.(37a/11) Allah Te'ālā biñ ümmet yaratdı:

Altı yüzi deñizdedür, dört yüzi kurudadır (17b/04-05); İki yüz 'ālim-i fiğih meclisinde dāyim hāzır olurlardı (53a/07).

⁹⁸ Karahan, A.g.e., s. 31.

⁹⁹ Karahan, A.g.e., s. 32.

1. 4. 2. 12. Birleşik Fiil

*Buḥārî-y-le Müslim Kitâb-ı Hacda andan bir hadîş rivâyet eylediler (40a/11).
aḳrân üzerine tercîh itmek vâcib ola (57b/01); Müslim Enesden rivâyet eyler ki
(57b/05); Sebebe meşgûl olmak (12a/01)*

1. 4. 3. Kısaltma Grupları

1. 4. 3. 1. İsnad Grubu

Saçı kıvrığ-ıdı, yaşşı burunluydı, kavlağıdı, bir gözi kördi (40b/01).

1. 4. 3. 2. Yükleme Grubu

Ol Meşelleri halk için beyân iderüz (41b/03).

1. 4. 3. 3. Yaklaşma Grubu

Ve öyleden öyleye degin bir âbdest alurdı (29a/03).

1. 4. 3. 4. Bulunma Grubu

*kendü halkıyla sırr-ıla gizlü ayda bir ya yılda bir kez oynasa; şöyle ki hiç
kimesne görmese bilmese harâm degül ve mekrûh degül (63a/11-12).*

1. 4. 3. 5. Ayrılma Grubu

Ol kişi gitudükden soñra eyitdi (27a/01).

İmâmdan önnden bunca şahâbe ve Tâbi'in İslâma gelüp dururlar (22a/09).

1. 4. 3. 6. Vasita Grubu

ve kullığı ihlâs-ıla eyledüñ (31b/14). okıduğı-y-ıla 'amel eylemek (15a/13).

Zirâ ki mesâ'ili delil-ile söylemek (21a/14).

İKİNCİ BÖLÜM
TRANSKRİPSİYONLU METİN

2.1. TRANSKRİPSİYONLU METİN

/ **6b** / Bismi'llahi'r-rahmāni'r-raḥim

(2) Ḥamd-ı bî-inḳızā ve ſenāyi bî-intihā ol ḥāliḳu'l-eſyā Rabbu'l-ārzı ve's-semā'ihī (3) ki meſābiḫ-i 'ilm-ile gönlümüz meſaḳḳātini münevver eyledi ve cānumuzuñ dimāğını enbiyā ve (4) resül mütāba'atiyle ve ſaḥābe ve tābi'in iḳtidāsi-y-la mu'aṭṭar kıldı. Ve dilümüzü (5) kelime'-i ſehādet-ile 'andelib-ſıfat menābir-i tevḥid ve ağſān-ı tefrīd üzerine (6) nāṭıḳ ve gūyā eyledi. Ve ſalavāt-ı nāmiye ve taḥiyyāt-ı zākiye Seyyid-i Resül ve Hādī-'i (7) sübülün muṭahhar ravzasına ve muḳaddes marḳadına olsun. Ammā ba'd (8) bu faḳir ü haḳir Muḥammed bin 'Ömer el-Ḥalebī ḡafera'llahu lehu veli vālideyye ve aḥsene'l-yehīme (9) ve ileyhi eydür: Çün Ḥaḳ Te'ālānuñ ni'amı üzerümüze لا تعذب ولا تحصى idi. (10) Cümlesinden birisi bu-y-ıdı ki yoğ-ıken vücūd ni'metin erzānı kıldı (11) ve mevcūdāt içinden cemād eylemedi. Belki cism-i nāmı kıldı ve ecsām-ı nāmiye içinden (12) cümle ḥayvānātdan kıldı ve ḥayvānāt içinden benī Ādem kıldı ve benī Ādem içinden (13) ehl-i tevḥidden eyledi ve ehl-i tevḥid içinden Muḥammed Muſṭafā ve Ḥātem-i (14) Enbiyā ſallā'llahu 'aleyhi vesellem ümmetinden eyledi. Ve bu ümmet içinden ehl-i sünnet

/ **7a** / ve cemā'atden kıldı ve ehl-i sünnet içinden İmām-ı A'zam Ebū Ḥanīfe-'i Kūfīnün (2) mezhebinden eyledi. lā-cerem pādiſāh-ı İslām, mālik-i riḳābi'l-enām ſāhibü'l-(3) 'adl ve'l-ikrām el-mü'eyyid min 'indi'l-meliki'l-'allām el-mücāhidi fi-sebīli'llahi'l- (4) ḡāzī li-a'lā-'i kelimetu'llah, ḥāmī bilād-ı ehl-i imān māḥi-i āſāru'l-küfri (5) ve't-ṭuğyān nāſiru'l-ḥayrāt cāmi'i'l-mizāt¹⁰⁰ mürebbi-i ehli'l-'ilm ve'l-'imān, el-fāyiz (6) 'aleyhim sicāli'l-luṭfi ve'l-iḥsān. ſehinſāh-ı berru baḥr, ḥüzāvend-i luṭf (7) ve ḳahr-ı Sulṭānu'l-ḡazāt ve'l-mücāhidin ḳātilü't-ṭaḡāt ve'l-kāfirin zıllu'llahi (8) fi'l-arzīn, es-sulṭān bin es'sulṭān bin es'sulṭān bin es'sulṭān Murād¹⁰¹ bin es'sulṭān (9) Muḥammed bin Bāyezīd Ḥān naſra'llahu bi-naſrihi'l-'azīz ve eyyede 'aſākiḥu bi-luṭfihi'l-'azīz (10) bu ni'metlerün ba'zısmuñ ſükrini edā eylemek-içün bu faḳir ü haḳire iſāret (11) buyurdu kim İmām-ı A'zamuñ menāḳıbını 'Arabīden Türkiye naḳl eyleyem. Tā ki fāyidesi (12) iḥsānı gibi 'ām ola ve āyidesi en'āmı gibi ḳamu ḥalkā ſāmil ola. Bu daḫı pādiſāh-ı (13) rü-yı zemīnün 'ilme ve 'ulemāya muḥabbetindendir. Ḥuſuſā 'ulemā-'i Ḥanefiyyeye ki

¹⁰⁰ مبرات (a.i.): sevinç, surur, neşe VPN ميزات, YKN مبرات

¹⁰¹ YKN: Satır altına sıkıştırılmış 'Murād-ı ṣānī' ibaresi var.

(14) devleti gölgesinde ve rā'feti sāyesinde belki mecmū' re'āyā ve ümem müreffehu'l-ḥāl (15) ve fāriḡu'l-bāl dururlar. İlähî! Nice ki dünyā devletin erzānî kılduñ āḥiret (16) devletin daḡı erzānî kııl. Ābā ve ecdādın ġarîḡ-i raḡmet eyle ve 'adl-ı (17) dādın ve tevfiḡin ziyāde kııl. A'vān ve enşārın ve şāhzādelerin ki

/ **7b** / şemere-i devḡa-'i salṡanāt ve meyve-'i şecere-'i memleket dururlar. 'Ömr-i ṡavīl ve devlet-i (2) cezīl erzānî kııl. Şi'r: من قال آمين ابقى الله بهجته فان هذا دعاء يشمل البشر ا آمizdür ki bu kitāb 'ayn-ı 'ināyet-ile melḡūz ve bu (4) du'acı en'ām-ı 'ām-ile maḡzūz ola. Bilgil kim bu muḡtaşar İmām-ı A'zam (5) Ebū Ḥanīfe raḡmetu'llahi 'aleyhinūñ ve meşāyihininūñ ve yārānlarınūñ ba'zı (6) menāḡıbındandır. 'Ālim-i Rabbānī Muḡammed bin Muḡammed el-Kerderi¹⁰² tertīb eyledi. (7) Bir muḡaddimeye birḡaç faşla ve ḡātimize munḡaşımdur.¹⁰³ Ammā muḡaddime ma'nī-yi (8) tābi't bildürmekdedür. Bilgil ki tābi'tinün (ṡoḡması,YKN) peyḡamber zamānında olmak (9) şartı degüldür. Daḡı şāḡābī-y-le şoḡbet olmak¹⁰⁴ şart degüldür. Belki tābi't oldur ki şāḡābīyi görmiş ola gerekse şāḡābīden ḡadīs rivāyet (11) eylesün gerekse eylesün. Ammā muṡlaḡ tābi't oldur ki şāḡābīye muṡāba'at itmiş (12) ola, Ḳıyāmet ḡünine deḡin. Ḥatīb Ḥāfız-ı Baḡdādī şöyle didi ki: Tābi't (13) oldur ki şāḡābīyle şoḡbet itmiş ola. Şöyle ki şāḡābī oldur ki Ḥazreti (14) Risālet-ile şoḡbet itmiş ola. Fuḡahā ve usūliler ıṡlāḡında Sa'id bin (15) Müseyyib eydür: Şāḡābī olmakda bir yıl ya iki yıl peyḡamber-ile şoḡbet itmek (16) daḡı iki nevbet-i ḡazāya varmaḡ şartdur. Ammā 'ulemā-i ḡadīs ḡatında (17) bu nesne şart degül. Buḡārī raḡmetu'llahi 'aleyh: Şāḡābī oldur ki Peyḡamberi

/ **8a** / görmiş ola. Peyḡamber-ile şoḡbet itmiş ola. Şāḡīb-i Ḳavāṡı' eydür: (2) Muḡaddişler ıṡlāḡ iderler şāḡābīyi her kimsenūñ üzerine ki Peyḡamberden (3) bir ḡadīs ya bir kelime rivāyet itmiş ola. Belki bir kez görene şāḡābī dirler. (4) Muşannıf-ı kitāb eydür: Bu söze delālet ider. İbn-i Şalāḡ-ı Şāfi'-i (5) Ebī Zer'adan rivāyet kılduḡı ki Ebī Zer'aden su'āl olındı ki Peyḡamber (6) Ḥazretinden ḡaç kişi ḡadīs rivāyet eyledi. Ebī Zer'a eyitdi ki: (7) Kimdür ki rāvīleri zābt eyler Vedā' Ḥaccında kırḡ biñ kişi peyḡamber-ile (8) ḡazır oldu. Tebük ḡazāsında yetmiş biñ kişi ḡizmetindeyidi. (9) Ve daḡı Ebī Zer'adan su'āl olındı ki şöyle dirler ki: Peyḡamberden (10) dört biñ ḡadīs naḡl olındı. Eyitdi: Her kim ki bu sözi (11) didi-y-se Tañrı dişlerini uvatsun. Bu zanādıḡa

¹⁰² YKN: "Kurdür" şeklinde yazmış. VPN : Satır altına 'Bezāziye şāhibidür' ibaresi düşülmüş.

¹⁰³ YKN: Munḡaşımdur, kelimesi yoktur.

¹⁰⁴ olmak, YKN: itmek

ķavlidür. Anuñ ĥadıŝi (12) ŝayılr mı. Dünyādan ķabz olınuķda yüz bin daķı on dört (13) biñ kendülerden¹⁰⁵ĥadıŝ rivāyet eylemiŝ ĥadıŝ iŝitmiŝ ŝaĥābī (14) var-ıdı. Ķanda-y-ıdı bular, didiler. Eyitdi: Eĥl-i Medīne ve eĥl-i Mekke ve Mekke (15) Medīne arasında kim var-ısa ve A'rāb ve Ĥaccretü'l-Vedā'da kim bile (16) ĥāzır oldı-y-ısa ve Her kim anı ĝördi-y-se ya andan nesne iŝitdi-y-se (17) Ebū Zer'anuñ bu sözi ŝarīĥ-i delālet ider ki ŝaĥābī olmaķda (ķoķ YKN) ŝoĥbet

/ **8b** / itmek ŝartı sākıtdur icma'-ile. Zīrā ki 'ulemā icma' eylediler ki Fetih ĝazāsında müselmān (2) olanlaruñ ba'zısı ve Cerīr ibn-i 'Abdullah el-Becelī ŝaĥābīden idiler. Ma' (3) hazā andan ŝoñra ĝazā olmadı. Belki Ĥazreti Risālet ŝalla'llahu (4) 'aleyhi vesellem bir yıl belki buķuķ yıl ķalmadı. Bir delīl daķı ŝaĥābīde (5) ŝoĥbet ŝartı bātıl-idüĝine budur ki Ŝu'abīden rivāyet olındı ki (6) Enes ibn-i Mālike ŝordum ki: Hiç senden özge ŝaĥābeden ķalup mıdır.¹⁰⁶(7) Cevāb virdi ki A'rābdan birkaç ķalupdur ki Ĥazreti Risāleti ĝördiler. (8) Ammā ŝoĥbet itmiŝ kimesne ķalmayup durur. Bu söz delālet ider ki ŝaĥābede (9) ĝörmek kifāyet ider, ŝoĥbet ŝart degül. Bu ĥilāf ŝaĥābīdedür (10) Ammā tābi'ti ekŝer-i 'ulemā bunuñ üzerinedür ki tābi'tide ŝaĥābī-y-le ŝoĥbet (11) itmek ŝart degül. Belki ŝaĥābīyi ĝörmek kifāyet ider. Ba'zılar eyitdiler ki: (12) Tābi'ti Ĥudeybiyye ĝazāsından ŝoñra Müselmāñ olan ŝaĥābīye (13) dirler. Ĥālīd ibn-i Velīd ĝibi ve 'Amr ibni'l-'Ās ĝibi ba'zılar eyitdiler: (14) Ĥazreti Risālet zamānında bir ta'ife var-ıdı. Anlara Muĥadremīn (15) dirlerdi. Tābi'in anlardır. Müslim yigirmi kiŝidür, didi. 'Oŝmān Nehdī (16) ve Süveyd bin Ĝafle'l-Kendī ve 'Amr ibn-i Meymūn ĝibi. Ammā Ĥākim Ebū (17) 'Abdullah eydür: Bir cemā'at ŝaĥābe zamānında tābi'inden ŝayılrđı.

/ **9a** / Hiç kimse anları ŝaĥābeden ŝaymaz-ıdı. İbrāĥīm bin Süveyd bin Neĥa'ti (2) ve Bekīr bin 'Abdullah bin el- Eŝecce. Bu sözler delīdür ŝuña ki tābi'ti olmaķda (3) ŝaĥābī ĝörmek rivāyet eylemeden kifāyet ider. Ĥafā yoķ ki imāmumuz (4) rażiya'llahu 'anhu ba'zı ŝaĥābī ĝördi. Belki Nizā' ŝaĥābeden rivāyet (5) itmegindedür. Pes İmām rażiya'llahu 'anhu tābi'ındendür, dāĥıldür. Bu āyetüñ (6) taĥtinde والذین اتبعوهم باحسان ورضى الله عنهم ورضو عنه واعذلهم جنات تجري تحتها الانهارخالدين فيها أبداً ذلك الفوز العظيم¹⁰⁷ Pes İmām rażiya'llahu 'anhu efzāl (9) ve muraĥĥac ola. Ķalan e'immeden ki mezĥebleri

¹⁰⁵ kendülerden, YKN: kendüden

¹⁰⁶ Ķalup mıdır, YKN: ķalupdur mı

¹⁰⁷ "Onlara ĝüzellikle tābi olanlardan (Muhacir ve Ensar), onlar için altlarından nehirler akan cennetler hazırlanmıŝtır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte bu ķoķ büyük bir saadettir. Orada ebedi olarak kalacaklardır." (Tevbe, 100)

meşhürdür. Eger su'âl (10) olursa ki İmâm-ı Mâlik dağı rażiya'llahu 'anhu şaḥâbîye (11) irişüpdür. Belki rivâyet dağı idüpdür. Cevâb virmişler ki (12) irişdügi memnû'dur. İbn-i eş-Şalâḥ eydür: İmâm-ı Mâlik Tebe'u (13) tâbi'ındendür. Tâbi'ine irişüpdür. Şaḥâbeye irişmeyüpdür. Müsellem (14) ki şaḥâbî ye irişüpdür. Żararı (ammâ YKSÇN) yoğ. Ğâyeti budur ki İmâm-ı Mâlik bu faziletde İmâm-ıla müşâreket eyledi ve ma' hâzâ (16) İmâmuñ fazlına mu'terif ve taqaddümine kâ'ildür ve İmâm-ı Mâlik üzerine (17) teqaddüminüñ beyânı¹⁰⁸ gelse gerek İnşâ'allahu Te'âlâ. Ammâ İmâmuñ rażiya'

/ **9b** / allahu 'anhu şaḥâbî gördügi ve şaḥâbeden rivâyet eyledügi¹⁰⁹ delil (2) budur ki İmâm-ı Aḥmed bin Muḥammed bin Aḥmed el-Müdmînî ve Müdmîne Ḥarzem (3) kal'alarından bir kal'adur. Dağı Tâci'l-İslâm 'Abdu'l-kerîm ibn-i Muḥammed es-(4) Sem'ânî dağı Ebû'l-Mevâlî dağı Fâzl bin Sehl el-Ḥalebî rivâyet (5) iderler: Ebî Na'im Fażıl bin 'Amr ibn-i Ḥammâddan ki meşhürdür. İbn-i (6) Dekîn-ile rivâyet ider, Mevâlî Ebî Ṭalḥa bin 'Abdu'llah et-Teymîden (7) ki İmâm rażiya'llahu 'anhu hicretüñ sekseninde toğdı. Dağı (8) ancılayın vâkıdı. Ve Sem'ânî Ebî Yüsufdan rivâyet iderler dağı Sem'ânî (9) rivâyet ider: Mezâḥim bin Ziyâddan ki altmış birinde toğdı. Ammâ (10) evvel ki rivâyet çoğdur ve muḥkemdür. Muḥaddişler ittifağ eylediler ki şaḥâbeden (11) dört kişi İmâmuñ zamânında diri-y-idi. Ol dört şaḥâbenüñ (12) birisi Ḥazreti Risâletüñ şalla'llahu 'aleyhi vesellem hizmetkârı Enes bin (13) Naşır bin Żamzam bin Zeyd bin Ḥarâm bin Cündeb bin 'Âmir bin Ğanem bin (14) 'Adiy bin Menât bin 'Adiy bin 'Amr ibn-i Mâlik bin el-Neccârî'l-Enşârî (15) el-Ḥazercîdür. Peyğamber 'aleyhi's-selâm Medîneye geldükde bu Enes on yaşında-y-ıdı. Ba'zılar kâtında¹¹⁰ toğuz yaşında-y-ıdı. On yıl peygambere (17) hizmet eyledi. Ḥazreti 'Ömer ḥilâfetine ḥalka 'ilm-i fıkh öğretmek-içün

/ **10a** / Başraya müntakıl oldı. Şaḥâbeden Başrada âḥir olan Enesdür. Hicretüñ (2) toğsan bir yılında ba'zılar kâtında toğsan üç yılında vefât eyledi. (3) Dünyâdan nağl eyledüginde¹¹¹ ömri yüz üç yıldı. Ba'zılar kâtında toğsan (4) toğuz-ıdı. İbn-i el-'Abdu'l-berrî rivâyet eyledi ki, yüz veledi toğdı. Ba'zılar (5) eydür: Seksen veledi toğdı. İkişi kız-ıdı, kalanı oğlan-ıdı. Pes İmâm (6) Ebû Ḥanîfe Enesüñ vefâtı gün on üç yaşında ya

¹⁰⁸ YKN: teqaddümünün beyan+Ø نقد منك بيان

¹⁰⁹ YKN: İmâmuñ rivâyet eyledük+Ø امامك رواية ايلدك

¹¹⁰ VPN: tamamında (kayında) قنده şeklinde yazılan bu kelime YKN: (kâtında) قنده

¹¹¹ YKN: eyledüginde' (-den) ayrılma hal eki ile yazılmış

on bir yaşında ola. (7) İnşā'allah gelse gerek ki İmām yigirmi kezden ziyāde Başraya girdi. Gāh (8) bir yıl gāh iki yıl tırdı Mu'tezile ve ehl-i bid'āt-ile münāzara eylemege. Ammā (9) Seyyid el-Ḥuffāz Şehriyār bin Şiyrūyet ed-Deylemī daḡı Burhānū'l-İslām el-Ġaznevī (10) şaḡīḡ isnādlar-ıla rivāyet eylediler. İmām-ı Ebū Ḥanīfeden ki eyitdi: Enesden (11) rażiya'llahu 'anhu işitdüm ki eydür ki: Ḥazreti risāletden şalla'llahu 'aleyhi ve sellem (12) işitdüm ki eydüdi: من قال لا اله الا الله خالصا مخلصا من قلبه دخل الجنة ولو ¹¹² Ya'ni: Her kimse ki ihlāş-ıla (15) gönünden lā-ilāhe illallah dise uçmağa girür ve eger Allah üzerine gerçek (16) tevekkül eyleseñüz kuşlar rızıklanduğı gibi siz daḡı rızıklanaydıñuz ki tañlacağ (17) ac tıururlar. Gice toğ dönerler. Bilgil ki uçmağa girmek iki dürlüdür. Biri

/ 10b / evvelā girmekdür ki fā'izler girmegidür. Eger girmekden bu girmek dilense ihlāşdan (2) murād Allah ḡarām eyledüği nesneden yığlanmağdur. Şöyle ki peygamber ḡazret (3) bir rivāyetde bu ḡadışüñ āḡirinde eyitdi: واخلاصا ان يحجره عن محارم الله تعالى في جوابŞöyle ki (5) 'Allāme-'i Seyyid Celāl el-Milletī ve'd-Dīni'l-Kirlāmī rivāyet eyledi. Ve eger girmekden (6) muḡlağ girmek dilense ki Cehennemden çığmağdan soñra girmekdür. Ya evvelā (7) 'afv ya şefā'at sebebi-y-ile girmekdür. İhlāşdan murād nifāğı gidermekdür. (8) Daḡı bilgil ki tevekkül iki dürlüdür: Bir tevekkül budur ki peygamber şalla'llahu 'aleyhi ve sellem (9) anı şābığlara şıfat eyledi. Nice ki buyurdi: ¹¹³ هم اللذن لا يرقون ولا يسترون ولا يكرون ولا يكفرون وعلى ربهم يتوكلون (11) Ya'ni: şābığlar anlardur ki bir kişiyeye efsün eylemezler ve kendülerine (12) daḡı efsün eylemezler.(Ve kendülerine ve ġayrı kişiyeye dağ eylemezler. YKN) Ve Tañrıları üzerine tevekkül eylerler ve bu tevekkül (13) nefşüñ rāzı olmasıdır. Geçmiş қаzāya bir fā'ide ḡāşıl olmaduğından (14) ya bir ziyān düşdüğinden derdi ve fikri yoğ ve ıztırāb ve aşşı (15) ve ziyān bir olmaduğı bu dürlü tevekküle münāfidür ve ziyān ider ve daḡı (16) ancılayın bu tevekküle münāfidür ve ziyān ider. Sebebe meyl eylemek ve sebebe (17) meşğül olmağ. Pes murād Peyğamberüñ şalla'llahu 'aleyhi vesellem: ولو توكلتم على الله

¹¹² “Kim salih bir kalp ile “lā ilāhe illallah” derse cennete girer.” (Kütüb-ü Sitte, 2436)

“Siz Allah'a hakkıyla tevekkül edebilseydiniz, sizleri de kuşları rızıklandırığı gibi rızıklandırırdı. Sabahleyin aç çıkar, akşama tok döndürürüz.” (Kütüb-ü Sitte, 4859)

¹¹³ “Onlar, kendilerini dağlatmayanlar, rukyeye başvurmamayanlar, teşāüme (uğursuzluğa) inanmayanlar ve Rabblerine tevekkül edenlerdir.” (Kütüb-ü Sitte, 4034)

/ 11a / didüğinden bu tevekküldür. Ya'ni eger kuşuñ şıfatı-y-ıla muttaşif olsañuz (2) şöyle ki bir aşşınıñ olmamasından ya bir ziyānuñ olmasında derdüñüz (3) ve ferañuñuz olmasa şöyle ki kuşlaruñ şıfatıdır. Ne murādına irişmekden (4) sevinür ve ne irişmemekden yirinür. Ezel-i āzelde size kısmet olınan (5) nesneye irişe-y-idüñüz ekin ekmeden ya bir sebebe mübāşeret itmeden. (6) Bu nev'i tevekküldür ki peygamberümüñ bu tevekküle kığırđı ve terğīb eyledi. (7) الله لو توكلتم على الله didi. Tevekkülün bir dürlüsi budur ki aña izin (8) virilmiş. Ammā aña kığırılmamış. Ve ol tevekkül oldur ki ziyān ve āfāt (9) def itmek-içün ola. (Ve bu tevekkül tevekkül-i nākış ola. YKSÇN) Bu tevekkül-i nākışdur. Şöyle ki 'Amr İbn-i Ümeyye ez- (10) Zāmīri Peyğamber hāzretine didi:¹¹⁴ بل قيّد وتوكل¹¹⁵ Peyğamber hāzreti eyitdi: ¹¹⁶ Devem¹¹⁶ koyuvireyim¹¹⁷ (12) tevekkül mi ideyim yoħsa bağlayayım, tevekkül mi ideyim, didi. Buyurdı ki: Ayağımı¹¹⁸ (13) bağla ve tevekkül eyle. 'Amruñ murādı tevekkülden devesini yitmekden şaқınmağ-ıdı. (14) Każā ve kağere i'timād itmek degül-ıdı. Anuñ-çun Peyğamber tevekkülüñ ikinci kısmıyla (15) cevāb virdi. Zīrā 'Amruñ meşvereti¹¹⁹ anda vāki' oldu. المستشار موتمن dağı ikinci kısmı-y-la cevāb virdi. من توبتي ان انخلي من مالي (17) Ka'ab ibn-i Mālike Tebük (17) gāzāsından kağalduğında eyitdi:

/ 11b / Peyğamber cevāb virdi ki: بقّ عليك بعض مالكة¹²⁰ Ya'ni: Tevbemden cemī-i (2) mālumdan geçmekdür. Cevāb virdi ki: Ba'zı mālunuñ kendüñe ko. Dağı Sa'd bin (3) er-Rebī'aya ki Peyğamber hāzreti añı tağladı oқ demreni-y-le ammā Bilāle (4) eyitdi: انفق العرش اقلا لا Ya'ni: Hārc it (5) yā Bilāl! 'Arş Tañrısından yoқsullıқ cihetinden qorқma, didügi (6) dağı ol vaқit ki Bilāl Peyğamber 'aleyhi's-selām içün ħurma şaқladı. (7) Peyğamber aña eyitdi: Tañrıdañ qorқmaz mısın ki Cehennem odında ħasf (8) olasın, didügi tevekkülüñ evvelki kısmın ihtiyār eyleyüp cevāb virdi. (9) Zīrā ki Peyğamber hāzretinün tevekkülü kāmil-ıdı. Göñli Allahuñ kağında (10) olan nesneyle sākın-ıdı. Hāzı-ı nefse iltifātı yoğ-ıdı. Ebū bekr-i (11) Şiddik dağı bu tevekküle meyl eyledi. Ol vaқit ki tabīb getürelüm (12) didiler. الطيب مرضني didi. İbrāhīm el Hālil

¹¹⁴ (Devemi) koyuvireyim tevekkül mü edeyim, bağlayayım tevekkül mü edeyim. (Kütüb-ü Sitte, 5977)

¹¹⁵ "Bağla ve tevekkül eyle." (Kütüb-ü Sitte, 5977)

¹¹⁶ YKN: devem+Ø

¹¹⁷ Koyuvireyim, YKN: koyurayım (Devemi koyurayım tevekkül ideyim mi yoħsa ayağın bağlayam tevekkül ideyim)

¹¹⁸ YKN: ayağın+Ø

¹¹⁹ YKN: 'Amruñ meşveret+Ø

¹²⁰ YKN: 'ebki'

'aleyhi's-selātu ve's-selām (13) dağı bu tevekküle işāret eyledi. Ol vağıt ki: فاذا مرضت وهو يشفين didi. Ammā Ḥāzreti Risālet şalla'llahu 'aleyhi vesellem kendüyi (15) muavvizeteyn-ile efsün eyledi. Ol vağıt ki Lebīd ibn-i A'sam sihir eyledi. (16) Ya andan ötrü ola ki ümete ta'līm eyledi ki sebebe meşğul olmağ (17) cāyiz-imiş ya andan ötrü ola ki bildi ki Allahuñ tağdiri efsün

/ **12a** / eylemekdedür. Tađdire itā'at eylemek-içün eyledi. Sebebe meşğul olmağ (2) degül ve her vağıt ki Peyğamberi Ḥāzret devā idindi. Cevāb budur. Ba'zı (3) 'ulemā naql eylediler ki Müşā 'aleyhi's-selām ḥasta oldu. Ol ḥasta (4) lıguñ devāsın didiler. Cevāb virdi ki: يعافيني هو من غير دواء Ya'ni: (5) devāsuz beni hoş eyler. Ḥastalığı üzen-idi. Ḥađ Te'ālā vađy eyledi. 'İzzetüm (6) ve celālüm ḥađkı-y-çün seni hoş eylemezem devā itmeyince. Dilersin ki ḥikmetüm (7) bāıl eyleyesin. Çün söz bağşı tedāvīye müncerr oldu. Tedāvīde (8) mezāhib beyān idelüm. Bilgil ki Ḥasan bin Ziyāduñ mezhebi budur ki devā (9) idinmek cāyiz degül. Niçün ki tevekkülü¹²¹men' eyler. Ma' hāzā Ḥađ Te'ālā (10) şöyle buyurupdur ki: ¹²²على الله فتوكلو ان كنتم مؤمنين Ya'ni: Allaha tevekkül eyleñ eger mü'min isenüz. Ve Ebū'd-Derdādan mervīdür ki: (12) Ḥastalığında şikāyetüñ nedendür, didiler. Günāhdandur, didi. (13) Ne dilersin, didiler. Tañrıdan mağfıret dilerem, didi. Taḃīb (14) getürelüm mi, didiler. Beni taḃīb ḥasta eyledi, didi. Dağı Ebūzer rażiya'llahu (15) 'anhu gözi ağrıduğda devā idinseñ, didiler. Gözümden özge nesneye (16) meşğulem, didi. Allahdan du'ā dileseñ ki gözüñ hoş ola, didiler. (17) Gözümden dağı mühim dilerem, didi. Ve Rebi' bin Ḥaşım mefluç oldu.

/ **12b** / Devā idinseñüz didiler. Eyitdi: Dilerdüm ki devā idine-y-idüm ammā Ād (2) ve Semūd tā'ifesin añdum ki içlerinde taḃīb çođ-ıdı. Qamū helāk (3) oldılar. Ammā bizüm mezhebümüz budur ki devā cāyızdır. Ve izin virilüpdür. (4) Ammā sevgülü degül. Tahkik-i kelām bu mes'eledde budur ki sebep ki ḥastalığı (5) giderür. Üç dürlüdür. Birisi budur ki ḥastalığı giderdüğü kat'idür. (6) Şu gibi, etmek gibi, şusuzlık ve açlık ḥastalığı-y-çün, bunuñ gibi (7) devāyı terk itmek ḥarāmdur, tevekkül degül. Eger kıdret var-ıken yimek (8) ve içmek terk eylese ol 'āsī ola. (Kendüyi depeleyen gibi, ba'zı talebe ḥikāyet eyler ki bir kitābda gördüm ki, YKN) Kendüyi öldürene günāhkār digil. (9) Zirā bu işi işlemez. İllā delü işler. Delü ḥod mükellef degül. Ammā bu sözde (10) nağar var. Zirā

¹²¹ YKN: tevekkül+Ø men' eyledi.

¹²² "Eğer siz, mü'min iseniz Allah'a tevekkül edin." (Maide 23)

hadîşe muhâlifdür. Bir dürlüsi budur ki hastalığı (11) giderdüğü mevhumdur. Ya'ni: devâ olmaması gâlibdür. Dağlanmak gibi ve (12) du'â itmek gibi. Şart-ı tevekkül budur ki bunu terk ide. Nice ki Peygamber (13) mütevekkilleri şıfatladı geçen varakda. Eğer su'âl itseñ ki dağlanmak (14) kaṭ'î sebeblerendür, faşd gibi. Cevâb virürüz ki eğer şöylemesse-y-di (15) cemî'-i şehirler bundan hâlî olmayalardı. Faşddan hâlî olmadukları (16) gibi. Belki 'Arablar ve Türkler ve Hindiler âdetidür, du'â dağı ancılayın. (17) 'İmran bin Huşayndan mervîdür ki: Hısta oldu, dağladılar.

/ **13a** / dağlandıktan sonra eyitdi ki: Nür görürdüm ve âvâz işidürdüm ve ferişteher¹²³ (2) baña selâm virürlerdi. Hemân ki tağlandum¹²⁴, kamu benden munḳatı' oldu. (3) Andañ sonra tevbe eyledi. Haḳ Te'âlâ ol kerâmâtı girü viridi. Esbâbuñ (4) üçüncisi maznündür. Ya'ni devâ olması gâlibdür. Faşd gibi hacâmet gibi (5) müşhil içmek gibi, issiyi şovuğ-ıla şovuğı issi-y-le muâlece eylemek gibi. Bu maznünü (6) sebep idinmek münâfi'-i tevekkül degül. Tevekküle ziyân itmez, mevhum eyledüğü gibi. (7) Ammâ işlemesine buyruk yoḳdur ki eger terk itse harâm ola, Sebeb-i (8) maḳtu' gibi. Lâkin destür virilüpdür ki eger olsa bu maznün devâ-y-ıla (9) mu'alece itmese günâhkâr olmaz, belki müşâb olur ammâ tevekkülün ikinci (10) kısmına münâfi' degül. Zirâ hadîş-i meşhûrda gelüpdür ki ferişteherden (11) hiç bir cemâ'atden geçmedüm. İllâ baña didiler ki ümmetüne hacâmet buyur. İmâm (12) dan rivâyet olınan hadîş temâm oldu. Ol dört şahâbînün ikincisi (13) İmâm zamânın diriyidi. Ebu İbrahîm 'Abdullah bin Ebî Erfâ¹²⁵ bin 'Alḳame bin (14) Ḳays bin Hâlid bin el-Hâriş bin Ebî Useyd bin Rufâ'a bin Şa'lebe bin (15) Hevâzin bin Elsem el-Eslemîdür. Hudeybiyye ve Hayber ve dağı nice gâzâlarda hâzır (16) oldu. Ve Hâzreti Risâlet dünyâdan naḳil idince Medînede-y-di. (17) Andan sonra (Ḳüfeye vardı ve, YKN) Ḳüfede vefât eyledi. (Vefât, YKN) İtdükde gözsüz olmışdı. Hicretün

/ **13b** / seksen¹²⁶altısında ya seksen yedisinde vefât itdi. Pes İmâmuñ (2) 'ömri bu şahâbî vefât eyledükde ekşer ḳatında yedi ya altı-y-ıdı. Ammâ ba'zılar (3) ḳatında yigirmi dört ya yigirmi beş-idi. Bu iki ḳavilce İmâmuñ bu şahâbîden (4) rivâyeti şahîhdür. Ammâ ba'zılar rivâyetince zâhirdür ve ammâ ekşer (5) rivâyetince İbn-i Şalâh, Mûsâ bin

¹²³ ferişteher, YKN: ferüşte

¹²⁴ tağlandum, YKN: dağlandum

¹²⁵ Ebî Erfâ, YKN: Ebî Evfâ

¹²⁶ seksen, YKN: heştâd

Hārūndan şöyle rivāyet eyledi kim: Oğlan (6) kaçan kim şığır-ıla eşek ortasında fark eylese cāyızdır ki ḥadīş işide (7) ve rivāyet eyleye. İbn-i eş-Şalāḥ eydür: Ehl-i ḥadīşüñ ittifākı¹²⁷ bunun üzerine (8) dür ki ḥadīş işitmege beş yaşında olmak kifāyet ider. Ammā yigrek budur ki (9) oğlanuñ ḥāline nazār olına. Eger söz añlamak, su'āle cevāb eylemekde kādır (10) ve zeyrek olsa ḥadīş işitmesini cāyız görevüz ve egerçe beş (11) beş yaşında yoğ-ısa daḥı ve eger eyle olmasa cāyız görmezüz. Egerçe (12) beş yaşındadır, belki elli yaşındadır. Rivāyetdür İbrāhīm bin (13) Sā'id el-Cevheriden ki eyitdi: Dört yaşında bir oğlancuḳ¹²⁸(14) gördüm ki Me'mūn Ḥalīfeye getürdiler ki Kur'ānı ḥatm itmişdi ve rā'ı-y-le (15) söz söyledi. Ammā kaçan acıksa ağlardı. Daḥı rivāyetdür Qāzı 'Abdullah (16) bin Muḥammedi'l-İşfihāniden ki eyitdi: Qur'ānı beş yaşumda¹²⁹ ezberlemiş-idüm. (17) Ve Ebī bekr bin el-Muḳrī ḳatına¹³⁰ilettiler. Dört yaşumda-y-ıdum. Ba'zı ḥāzırlar

/ **14a** / eyitdiler: Buña ḥadīş işitdürmeñ ki küccükdür.¹³¹İbn-i el-Muḳrī eyitdi: ḳul yā eyyühā'l- (2) kāfirūn sūresini oḳı. Oḳudum. İze's-şemsü kuvviret sūresini (3) oḳı, didi. Oḳudum. Ḥazırlardan bir kişi Mürselāt suresini oḳı, didi. (4) Oḳudum, yañılmadum. İbn-i Muḳrī eyitdi: Buña ḥadīş işitdürüñ¹³²uhdesi benüm (5) üzerüme eyle olsa. İbn-i Ebī Evfādan rażıya'llahu 'anhu İmāmuñ ḥadīş (6) işitdügi ve rivāyet itdügi münker olmaya. Seyyidü'l-Ḥuffāz ed-Deylemī, İmām (7) dan rivāyet eyledi ki: İmām rażıyla'llahu 'anhu eyitdi: 'Abdullah bin Ebī (8) Evfādan işitdüm ki Peyğamberden şalla'llahu 'aleyhi ve sellem işitdüm ki eyitdi: (9)¹³³حَبِّكَ الشَّيْءِ يَعْمَى وَيَصْمُ Ya'ni: Bir nesne'i sevdüğüñ ol nesnenüñ (10) 'ayıbını görmekten ve işitmekten kör ve ker eyler. ¹³⁴والذَّالِ كَمَثَلِهِ Ya'ni: (11) Ḥayra delālet iden ḥayır işleyen gibidür.YKN) Bir nesneye delālet iden işleyen gibidür gerek ḥayır ve gerek şer. ¹³⁵وانالله يحب اغائه اللهفان (12) Ya'ni: Mazlūmlara yardım eyleyeni Tañrı sever. (13) Ol dört şaḥābīnüñ üçüncüsü Sehl bin Sa'd es-Sā'id bin Ḥālid bin (14) Şa'lebe bin Ḥārişe bin 'Ömer ibnü'l-Hazreci'l-Enşārīdür

¹²⁷ YKN: ehl-i ḥadīşüñ ittifāk+Ø

¹²⁸ YKN: oğlan+Ø

¹²⁹ YKN: yaşında

¹³⁰ VP'de فینه şekliyle gördüğümüz kelime YKN'de فتنه şeklinde karşımıza çıkmıştı. Şimdi ise aynı kelimeyi فینه (16b/04) şeklinde harekeli olarak görüyoruz.

¹³¹ küccük, YKN: küçük

¹³² işitdürüñ, YKN: işitdürmeñ

¹³³ “Bir şeyi sevmek o şeyin ayıbını görmekten ve işitmekten kör ve sağır olmaktır.”(Kütüb-ü Sitte, 5903)

¹³⁴ “(Bir nesneye) delālet eden işleyen gibidir.” (Kütüb-ü Sitte, 4681)

¹³⁵ “Mazlumlara yardım eyleyeni Tanrı sever” (Kütüb-ü Sitte, 3316)

raẓıya'llahu 'anhu. (15) Adı Hüzün-idi. Peyğamber 'a.m adını Sehl ıodı. Zırā ki Peyğamberüñ (16) şalla'llahu 'aleyhi ve sellem 'ādeti bu-y-ıdı ki yatlu adı eyüye deñşürürdi. Tefā'ülden (17) ötrü. Peyğamberi ıazret 'a.m. Medıneye geldükde Sehlüñ yaşı onbeş-idi.

/ **14b** / vefat eyledükde toksan bir yaşında-y-ıdı. Ba'zılar didiler: (2) Seksen¹³⁶sekiz yaşında idi. Medıne de şahābeden āhir olan-ıdı. Dördünci (3) şahābe ki İmām aña irişıdi. Ebu't-Tufeyl 'Āmir bin Vābıla bin 'Abdu'llah (4) bin 'Ömer ibn-i Cābir bin Sa'd bin Leys el-Kinānīdür. Hāzreti Risālet (5) dünyādan naql eyledüğinde Āmir sekiz yaşında-y-ıdı. Mekke de vefāt eyledi, (6) Hicretüñ yüz iki yılında. Mecmu' dünyāda şahābeden āhir olan Āmir-idi (7) Yiryüzünde andan şoñra şahābe ıalmadı. Muħaddisler ittifākı-y-la. El'hāşıl (8) İmām bu dört şahābenüñ zamānına irişmesine ittifāk eyleyüp dururlar. (9) Ammā kütüb-i menākıbda ve kütüb-i fıkhda zıkr olınmış ki 'Abdullah bin (10) el-Hāriş 'Abdullah bin Me'dī Kereb bin 'Ömer ibn-i Zübeyd, Mışırdı (11) vefāt eyledi. Hicretüñ seksen beş ya altısı ya yedisi ya sekizi yılında. (12) İmāmuñ yaşı ol vaıitde beşden sekize degin-idi. Kāzı'l-Kuzāt (13) Ebü Manşür ibn-i Muħammed bin Hüseyn bin Muħammed el-Bağdādī rivāyet (14) eyledi: Hilāl ibn-i Ebī el-'Ulādan İmāmdan ki eyitdi: Atam beni boynına (15) götürdi. 'Abdu'llah ibn-i el-Hāriş ıatına iletđi. 'Abdu'llah ibn-i el-Hāriş (16) babama: Ne dilersin. didi. Babam didi: Dilerem ki oğluma ĥadış rivāyet (17) idesin. 'Abdullah eyitdi: Hāzreti Risāletden işitdüm, eydürdi:

/ **15a** / ¹³⁷اغائه الملهوف فرض على كل مسلم Ya'ni: Mazlūma yardım (2) eylemek farzdur her Müselmāna. Dağı işitdüm, eydürdi: ¹³⁸من تفقه في دين الله كفاه الله ما اهمه ورزقه من حيث لا يحتسى (4) Ya'ni: Her kim Allahuñ dīninde 'ilm-i fıkh öğrense Hāķ Te'ālā mühimmen (5) kifāyet ider ve ummaduğı yirden rızık virür. Oğlancuğı (6) boynına 'ādetde beşinde ya aña ıarīb götürürler. Dağı bu ĥadış (7) gibidür ki rivāyet eyledi. Hüseyn, 'Ömerden raẓıya'llahu 'anhu Hāzreti (8) Risāletden şalla'llahu 'aleyhi vesellem: من انقطع الى الله كفاه ¹³⁹الله كل مؤنة ورزقه من حيث لا يحتسب Ya'ni: Her kim (10) Allaha dönüp ĥalkdan kesilse Hāķ Te'ālā me'ūnetini kifāyet ider ve ummaduğı (11) yirden rızık virür. Şek yok ki

¹³⁶ seksen, YKN: heştād

¹³⁷ "Mazlumlara yardım eylemek her müslümana farzdır."

¹³⁸ "Her kim Allah'ın dininde fıkh ilmi öğrense Hakk Te'ala mühimmen kifayet eder ve ummadığı yerden rızık verir."

¹³⁹ "Her kim Allah'a dönüp halktan kesilse, Hakk Te'ala ihtiyaçlarını yetirir ve ummadığı yerden rızık verir." (Kütüb-ü Sitte, 4213)

dünyâda fakîh olmak olmaz, illâ Allaha (12) dönüp halkdan kesilmek-ile olur. Niçün ki fıkıh hâşıl olmaz. İllâ üç nesne-y-le: (13) Bir okımak, bir okuduğunu bilmek ve bir okuduğu-y-ıla ‘amel eylemek. Bu üç nesne (14) olmayınca fıkıh hâşıl olmaz. Dağı menâkıbda zıkr olunupdur ki Vâşıla bin Eska‘ (15) bin ‘Abdullah el ‘İzzî bin Ğabre bin Sa’d bin Leys bin Bekr bin ‘Abd-i Menât (16) bin ‘Alî ibn-i Kinânete’l Leysi gördi. Peygamberi Hâzret Ceyşü’l-‘Üsra yırağın ider-iken (17) Vâşıla Müselmân oldu. Ve üç yıl peygambere hizmet eyledi ve aşhâb-ı şuffadan-ıdı.

/ 15b / Peygamberden şöıra (Başraya vardı, andan Şâma geldi. Balaıda olurdu. Dımışğdan üç mîl irak, andan şöıra, YKN) Kudüse sene hamse ya sitte ve şemânîn yılında müntâkı (2) oldu. İmâmdan mervîdür ki eyitdi: Vâşıladan işitdüm ki eyitdi: Hâzreti (3) Risâlet şalla’llahu ‘aleyhi ve sellem işitdüm ki eydürdi: لا يظنُّ احدكم انه يتقرب الى الله تعالى باقرب من هذه الركعات¹⁴⁰ Ya’ni: Şalâti’l-hamse. Ya’ni: (5) Biriñüz gümân itmesün ki Allaha beş vaķit namâzdan yig nesne-y-le yaķın ola bunuñ (6) gibi. Meymüne ki Hâzreti Risâletün haremi-y-idi. Hâzreti Risâletden şalla’llahu ‘aleyhi vesellem (7) rivâyet eyledi ki: ما تقرب الى في مثل اداء فريضتي¹⁴¹ Ya’ni: Benüm kulum baña (8) Fârîzümü edâ itmekden ğayri¹⁴² nesne-y-ile baña yaķın olmaz. Bu sebebden İmâm eyitdi: (9) Farz Hac efzâldür, nâfile Hâcdan. Dağı buña delâlet (ider, YKN) eĥâdîşde mervî (10) olan ki: انَّ النقصان المتكَّن في الفريضة يجبر يوم القيمة بالنوافل¹⁴³ (11) Ya’ni: Ol noķşân ki farîzalarda hâşıl olur. Kıyâmet güninde nevâfil-ile (12) cebr olunur. Dağı ‘ulemâdan mervîdür ki nevâfil tâbi’a ve ferâ’iz aşıldur. Şek (13) yok ki ‘uşul-ile teķarrüb ve ‘ibâdet itmek yigdür tevâbi’-ıla teķarrüb eylemekden. (14) Ammâ bilgil kim ba’zı ehl-i ĥadîş zıkr eylediler ki İmâm rażıya’llahu ‘anhu bu geçen (15) üç şahâbe’i görmedi. Ammâ aşhâbı menâkıbı isnâd-ıla zıkr eylediler ki gördi. İmkân-ı (16) şâbit ve nâķıl-ı ‘adldur. Pes câyizdür ki görmüş ola. Dağı İmâm rażıya’llahu (17) ‘anhu ĥadîşden mes’ele çıkarmağa meşğül-idi, rivâyete meşğül az olurdu.

/ 16a / Nice ki ekâbir-i şahâbe Ebî bekr ve ‘Ömer gibi ki ‘amele meşğül-idiler, rivâyete az meşğül (2) oldılar. Andan ötrü rivâyetleri az bulundu. Dağı mervîdür ki İmâm rażıya’llahu (3) ‘anhu Ma’ķal bin Yeşâr bin Mu’abbiri gördi. Menâkıbda şöyle zıkr olındı ki İmâm (4) rażıya’llahu ‘anhu eyitdi: Ma’ķalden işitdüm ki eydürdi:

¹⁴⁰ “Biriniz zannetmesin ki Allah’a beş vakit namazdan başka bir nesneyle yakın ola.”

¹⁴¹ “Benim kavlim bana farzlarımı eda etmekten başka bir nesneyle yakın olamaz.”

¹⁴² ğayrı, YKN: özge

¹⁴³ “Ol noksanlar ki farzlarda, Kıyâmet günü nâfilelerle düzeltilir.”

Peygamberden şalla'llahu 'aleyhi (5) vesellem işitdüm ki eydürdi: علامات المؤمن ثلاث اذا قال صدق واذا وعد وفا واذا أئتمن ادّى وعلامات لمنافق ثلاث اذا قال كذب واذا وعد اخلف واذا أئتمن خان¹⁴⁴ Ya'ni: Mü'min olanuñ üç nişân vardır. Kaçan (8) söylese gerçek söyler, kaçan va'de eylese va'desine vefâ eyler, kaçan katında (9) emānet kosalar emāneti issına degürür. Münāfik olan kişiuñ üç 'alāmet vardır. (10) Kaçan söylese yalān söyler, kaçan va'de eylese va'desine muhālefet ider kaçan (11) katında emānet kosalar emānete hıyānet ider. Su'āl olinsa ki hadīşde iki vech-ile (12) işkāl vardır. Birisi budur ki Ma'kal rażiya'llahu 'anhu Başrada sâkin oldu. (13) Hâzreti Risāletden soñra Başrada vefāt eyledi. Ziyād bin 'Abdu'llah ya Mu'aviye (14) zamānında. Vefātu Hicretüñ altmış ya yetmiş yedisinde-yidi. İmāmuñ vilādeti¹⁴⁵seksen-(15) idi.¹⁴⁶Pes Ma'kaluñ vefātu İmāmuñ vilādetinden öñden ola. Pes görmek mütehaqqık (16) olmaya. İkinci işkāl budur ki ehl-i sünnet katında ne kadar kebire günāh işlese kāfir (17) olmaz i'tikād eylemeyince. Görmez misin ki Yūsuf Peygamberüñ kardeşleri 'ahidlerine

/ 16b / muhālefet eylediler. Ve yalān söylediler ve Yūsuf anlara emānet virildi. Hıyānet (2) eylediler. Ma'hāzā ki münāfik degüldiler. Belki Peygamber oldılar. Pes bu hadīş ehl-i sünnet (3) ve cemā'at aşlına muhālif ola. (Pes merdūd ola, YKN) Cevāb eşkāl-i evvelden budur ki İmāmuñ vilādeti sene (4) ehadī ve sittin olduğu kavilce hadīş işitdükde altı yaşında olmuş ola. (5) Cevāb eşkāl-i şāniden budur ki maqşūd bu hadīşden zecrdür, qorqutmaqdır. (6) Müselmānları ki bu üç günāhı 'ādet idinmeyeler ki 'ādet olsa şāyed (nifāka irişse, YKN) münāfik olalar. (7) Bir cevāb dağı budur ki bu üç haşlet münāfiklar haşletidür. Pes her kim bu günāhları (8) işlese münāfiklara beñzer, bu degül ki münāfiklardan ola. Nice ki Haq Te'alā: Her kim ki Hacc itmese (9) yirine kim kāfir olsa didi. Ve men kefera didükde dağı eyitdiler ki İmām Ebū Hanīfe, Cābir bin (10) 'Abdu'llah bin 'Ömer ibn-i Hirāmı gördi. İmām eydür: Cābirden işitdüm ki eydürdi: يا يعنا رسول الله عليه وسلم على السمعى والطاعة والنصيحة لىكى مسم Ya'ni: Peygamber-ile 'ahid eyledük ki her kişi ki üzerümüze āmīr olsa sözini (13) işidevüz, aña muṭī' olavuz. Ve eger 'ayıbına muṭṭali' olmağ olsa (14) naşihat idevüz. Hayır yolına delālet idevüz. Zīrā ki İmāmuñ fesādı (15) ra'iyetüñ fesādıdır. Yağud ma'nīsi bu ola ki Peygambere muṭī'

¹⁴⁴ “Mü'min olanın üç alameti vardır: (ne zaman ki söylese) doğru söyler, (ne zaman ki va'd eylese) va'dine vefa gösterir, (nezaman ki emanet kosalar) emaneti korur; münafik olanın üç alameti vardır: (ne zaman ki söylese) yalan söyler, (ne zaman ki va'd eylese) va'dine muhalefet eder, (ne zaman ki katında emanet kosalar) emanete hıyanet eder.” (Kütüb-ü Sitte, 5765)

¹⁴⁵ YKN: imāmuñ vilādet+Ø.

¹⁴⁶ seksen-idi, YKN: heştādda-y-ıdı

olavuz, (16) sözünü işidevüz. Ve her müselmāna ki üzerümüze beg ola. Naşihat (17) idevüz. Dağı Şadr el-E'immeti el Mekki ve Seyyidi'l-Huffāz ed-Deylemi ve Burhān el-Ahlām¹⁴⁷ el-

/ **17a** / Ğaznevī rivāyet eylediler ki İmām rażiya'llahu 'anhu 'Abdu'llah bin Enise (2) irişdi. Menākıbda Dāvud-ı Tā'iden mervīdür ki eyitdi: İmāmı işitdüm, (3) eydürdi ki: 'Abdullah bin Enis Hicretüñ toksan dört yılında Kūfeye geldi (4) ve ben on dört yaşumda-y-ıdum. İşitdüm, eydürdi: Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem işitdüm, (5) eydürdi: ¹⁴⁸ حبك الشئ يعنى ويصم Ya'ni: Bir nesne'i sevdüğün seni kör ve sağır (6) eyler. Dağı Seyyid el-Huffāz ed-Deylemi eyitdi ki : İmām 'Āyişe binti 'Acerdi gördi. İmām eyitdi: (7) İşitdüm, 'Āyişe eydürdi ki : Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem eyitdi: ¹⁴⁹ الجراد اكثر جند اله فى الارض لا احله ولا حرمه (8) Ya'ni: Çekürge Allah Te'ālānuñ çok çerisidür. (9) Ne helāl eylerem¹⁵⁰ ve ne haram. Bilgi ki Şahih-i Müslimde mezkürdür. 'Abdu'llah bin (10) Evfādan rażiya'llahu 'anhu ki eyitdi: Yedi kez Peyğamber-ile gāzāya varduğ, ¹⁵¹ çekürge yirdük. (11) Kaçan ki başı kesilse ittifaki helāl olur. Zirā ki boğazlamak yirindedür. İhtilāf (12) şundadır ki bir sebebe ki anuñla ola. Muhtāc mıdır yok mı, ekser 'ulemānuñ üzerine (13) dür ki muhtāc degül. Belki hükmi balık hükmi gibidür. İmām-ı Mālik rażiya'llahu 'anhu: Elbette (14) bir sebep gerek başını ya ayağını ya kanadını kesmek gibi ya oda bırakmağ gibi. Sa'īd bin el (15) Müseyyib çekürgenüñ ölmüşini yimek mekrüh görür-idi. Meger ki diri alınmış¹⁵² ola. Dār-ı Kutnī (16) ibn-i 'Ömerden rażiya'llahu 'anhu rivāyet ider: Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem (17) ki buyurdi: ¹⁵³ احلت لنا ميتان الحوت والجراد Ya'ni: Bize iki meyyite¹⁵³ helāl

/ **17b** / oldı. Biri balık, biri çekürge. İbn-i Māce isnād-ıla Enesden rażiya'llahu 'anhu rivāyet (2) eyledi ki Enes eyitdi: Peyğamber 'a.m. hazretünün 'avratları çekürgeyi tabağ-ıla birbirine armağan (3) gönderürler-idi. 'Ömerden rażiya'llahu 'anhu mervīdür ki eyitti: İşitdüm Peyğamberden (4) şalla'llahu 'aleyhi vesellem eydürdi: Allah Te'ālā biñ ümmet yaratdı: Altı yüzi deñizdedür, (5) dört yüzi kırudadır. Ve bu ümmetlerüñ

¹⁴⁷ Burhāni'l Ahlām, YKN: Burhāni'l-İslām

¹⁴⁸ "Bir şeyi sevdin, seni kör ve sağır eyler."

¹⁴⁹ "Çekürge Allah'ın çok askeridir. Ne helal eylerim ne haram." (Kütüb-ü Sitte, 3917)

¹⁵⁰ eylerem, YKN: eyledüm

¹⁵¹ varduğ, YKN: vardum

¹⁵² alınmış, YKN: olunmuş

¹⁵³ meyyite, YKN: nesne

evvel helāk olanı¹⁵⁴ çekürge dūr. Kaçan (6) çekürge helāk olsa kalan ümmet birbiri ardınca helāk olurlar. Hekīm-i (7) Tirmidī eydür: Ādemden soñra evvel helāk olan ümmet çekürge oldı. (8) Anuñ-çun Ādem Peyğamberden artan balçıqdan yaradıldı. Ādemoğlı helāk (9) olduqdan soñra mecmu' ümmetler helāk olurlar. Niçün, anuñ-çun ki kāmūsı (10) Ādemoğlı-içün¹⁵⁵ yaradıldı. Haq Te'ālā şöyle buyurdu kim: هو الذى خلق لكم ما فى الارض جميعا¹⁵⁶ (11) Bilgil kaçan çekürge bir yirde ziyān eylese 'ulemā ihtilāf (12) eylediler. Ba'zı 'ulemā eyitdiler ki: Kırmak cāyiz degül. Niçün Allah Te'ālānuñ (13) halkından bir halk-ı 'azīmdür. Allah Te'ālānuñ rızqını yir. Ma' hazā mükellef (14) degül. Ve Hazreti Risālet şalla'llahu 'aleyhi vesellem buyurdu: Çekürgeyi öldürmeñ ki Allah (15) Te'ālānuñ ulu çerisidür. Ammā ekşer-i 'ulemā anuñ üzerinedür ki öldürmek cāyizdür (16) anuñ-çun ki Müselmānlara ziyān ider. Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi ve selem müselmān kişi (17) öldürmege kaçan ziyān eylese ruşşāt virüpdür. Dağı mecmu'-ı 'ulemā yılanı

/ 18a / ve 'akrebi öldürmege ittifāk eylediler. İbn-i Māce Cābirden, Enesden rivayet (2) eyledi ki Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem çekürge üzerine du'ā eylese, eydürdi ki: اللهم اهلك كباره و اقل صغاره افسد بيضه اقطع دابر هوخذبا فواهه عن معايشنا و رزقنا نك سمع الدعاء Hāşıl-ı kelām (5) budur ki bir cemā'at muħaddişlerden İmām ya'ni Ebū Hānīfe şāhābeyi gördüğünü inkār eylediler. (6) Ammā İmāmuñ aşhābı isnād-ı şāhīh-ile işbāt eylediler. Ve İmāmuñ aşhābı (7) İmāmuñ hālını yig bilürler. İşbāt idici ki 'adl-ı 'ālim ola, yigdür nefi eyleyenden. (8) Dağı İmāmuñ hadişlerini cem' eylediler. Elli hadişe irişdi ki şāhābeden (9) rivāyet eyledi, bu söze işāret eyledi. İmām ki eyitdi: Her nesne ki Tañrıdan Peyğamber (10) den şāhābeden başumuz, gözümüz üzerine ve her nesne ki Tābi'iden (11) irişse: فهم رجال ونحن رجال Ya'ni: Anlar kişidür, biz dağı kişiyüz. Bu sözden (12) ma'lūmdur ki İmām Tābi'ine müzāhım ve berāberdür fetvāda. Pes mezhebi¹⁵⁷ (13) kāmū mezāhibden muħaddem ola. Bir delil dağı mezhebi kāmū mezāhibden (14) muħaddem olduğına budur ki rivāyet eyledi. İmām-ı Zāhid Muħammed bin İşhāk es-(15) Sirācī el-Hārezmī, Ebī Hureyreden, Ebū Hureyre Peyğamberden şalla'llahu (16) 'aleyhi vesellem

¹⁵⁴ YKN: helāk olan+Ø

¹⁵⁵ Ādemoğlı-içün, YKN: oğlan-çün

¹⁵⁶ “ O ki arzın üzerinde ne varsa hepsini sizin için yarattı.” (Bakara, 29)

¹⁵⁷ YKN: mezheb-+Ø

سيكون في امتي رجل يقال له ابو حنيفة هو سراج امتي هو سراج امتي يوم القيمة¹⁵⁸ سيكون في امتي رجل يقال له ابو حنيفة هو سراج امتي هو سراج امتي يوم القيمة¹⁵⁸
Dağı rivāyet

/ 18b / eyledi. Mekkî-yi Ābbāndan, ibn-i ‘Abbāsdan, Enesden, Peyğamberden şalla’llahu ‘aleyhi vesellem ki (2) buyurdu: سيكون رجل يقال له النعمان بن ثابت و كنى باى حنيفة
¹⁵⁹ Ya’ni: bir kişi t̄ahir olsa gerek ki aña Nu’mān (4) bin Şābit dirler. Künyetī Ebū Ḥanīfe ola. Allahuñ dīnini ve benüm sūnnetūmi (5) diri eyleye. Dağı rivāyet eyledi. İmām-ı Başrī, Ebī Lühey‘adan Peyğamberden şalla’llahu ‘aleyhi vesellem (6) في كلى قرن من امتي سابقون وابوحنيفة سابق في زمانه¹⁶⁰
Pes Peyğamber şalla’llahu ‘aleyhi vesellem İmām-ı A‘zamı¹⁶¹vücūda (8) gelmeden üç şıfat-ıla şıfatladı. Bir sirāc-ı ümmet-ile bir muḥyī’ş-şer‘-ile bir sâbık-ıla. (9) Bu üç şıfatuñ her birisi bir tercīhde kâfīdür. Eger su’āl olınsa (10) ki evvel ki şıfat-ıla şıfatlanmağ bātıldur. Anuñ-çün ki Ḥaḡ Te‘ālā kelām-ı mecīdde (11) Peyğamberi şalla’llahu ‘aleyhi vesellemi sirāc-ı münīr-ile şıfatladı. Nice ki buyurdu. (12) وداعيا الى الله بازنه و سراجا منيرا¹⁶² Eger İmāmuñuz dağı sirāc-ıla (13) şıfatlansa peyğamber-ile berāberlik lāzım gelür. Cevāb budur ki Ḥaḡ Te‘ālā Ādeme (14) ve Dāvuda¹⁶³‘aleyhime’s-selām ḡalīfe didi. Yā Dāvud! انا جعناك خليفته
(15) Dağı ulu imāma ḡalīfe didi. (16) ḡalīfe dimekden¹⁶⁵berāberlik lāzım gelmez. Pes çerāḡ dimekden dağı berāberlik (17) lāzım gelmez. Dağı hiç kimsenüñ nizā‘ı yoḡdur ki mü‘min efzaldür ıldızdan,

/ 19a / güneşden. Ḥāl oldur ki Ḥaḡ Te‘ālā kitāb-ı kerīmimde Güneşe çerāḡ didi. (2) Mü‘min-ile Güneş arasında berāberlik mi olsun. Dağı bir cevāb (3) budur ki: Bir ‘ālim Peyğambere şalla’llahu ‘aleyhi vesellem bir şıfatda berāber olmağdan (4) mecmu‘-ı nesnede berāber olmağ lāzım gelmez. Dağı bir cevāb budur ki: Egerçe (5) Peyğamber dağı İmām dağı çerāḡdur. Ammā Peyğamber Ḥazreti şalla’llahu ‘aleyhi vesellem (6) mülküñ, melekütüñ, ümmetüñ çerāḡıdır. İmām ancak ümmetüñ sirācıdır. Pes (7) sirāc olmağda dağı berāber olmayalar. Eger su’āl olınsa ki Peyğamber şalla’llahu (8) ‘aleyhi

¹⁵⁸ “Ümmetimden bir kişi Tāhir olsa ona Ebū Hanife derler. O kıyamet günü ümmetimin ışığıdır, ümmetimin ışığıdır, ümmetimin ışığıdır.”

¹⁵⁹ “ Bir kişi Tahir olsa gerek ki ona Numan bin Sābit derler, künyesi Ebū Hanife ola, Allah’ın dinini ve benim sūnnetimi diri tuta.”

¹⁶⁰ “Ebū Hanife bütün zamanların içinde ve zamanında ümmetimin öncüsüdür.”

¹⁶¹ YKN: imām-ı A‘zam+Ø

¹⁶² “Alla’ın izniyle bir davetçi ve nur saçan bir kandil” (Ahzâb, 46)

¹⁶³ YKN: Ādem+Ø ve Dāvud+Ø

¹⁶⁴ “Ey Dāvud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık.” (Sād, 26)

¹⁶⁵ dimekden, YKN: dimeklikden

vesellem aşhâbı ıldıza beñzetdi. Nice ki aşhâbına en-Nücum didi. Pes (9) Tâbi'î sirâc-ıla şıfatlansa aşhabdan¹⁶⁶ efzal olmağ lazım gelür. Cevâb (10) budur ki şahabîyi yıldıza beñzetdüğinden çerâğ olmamağ lâzım gelmez. Niçün ki, (11) çün yıldızı çerâğa¹⁶⁷ beñzetdi. Nice ki didük. Pes şahâbî dağı çerâğa (12) beñzetmek cāyiz ola. Bir cevâb dağı budur ki lâ nüsellim ki çerâğuñ nûrı (13) yıldız nûrından ziyâde ola. Müsellim ki çerâğuñ nûrı yıldız nûrından ziyâde (14) dür. Bundan lâzım gelmez ki İmâm aşhâbdan efzal ola. Görmez misin ki (15) şahâbe rızvānu'llahi 'aleyhim ecma'in mu'cizātı¹⁶⁸ görüp imān getürdiler. (16) Şoñra gelenler görmeyüp imān getürdiler. Şek yok ki ikinci yigdür. Nice ki (17) Peyğamber işâret eyledi: ¹⁶⁹والذين ياتون بعدكم اخواني Ya'ni:

/ 19b / Siz dostlarumsuz. Şoñra gelenler kardeşlerümdür. Ma 'hazā bundan lâzım (2) gelmez ki şoñra gelenler muṭlaqā efzal ola. Bunuñ muḳarreri ve muşaddıḳıdır. (3) Ol nesne ki ehl-i ḥadîş zıkr eylediler, bu iki ḥadîşüñ tevfiḳinde. Birisi (4) budur ki Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem: ¹⁷⁰خير ام اوله خير ام اخره Ya'ni: benüm ümmetümünñ meşeli yağmur meşeli gibidür. Bilinmez ki evveli mi (6) yigdür, yoḡ-ısa āḫiri mi yigdür. Bir ḥadîş dağı budur ki buyurdi: خير القرون قرنى الذي انا فيهم ثمّالذى: ¹⁷¹يلونهم الى اخر الحديث Ya'ni: Zamānenünñ (8) yigreği benüm zamānumdur. Andan şoñra benüm zamānumdañ şoñra olan zamāndur. (9) Ḥadîşin āḫirine degin bu iki ḥadîş egerçe zāhirā müte'arızdur. Zīrā ki (10) evvel ki ḥadîşden fehm olınan budur ki: Bu ümmetünñ āḫiri evveli gibi ola. (11) Hiç eyülikde evvel-ile āḫir ortasında fark olmaya. İkinci ḥadîşden (12) añlanan budur ki: Bu ümmetünñ evveli yig ola şoñundan. 'Ulemā bu iki (13) ḥadîşüñ tevfiḳinden şöyle didiler ki: Bu ümmetünñ evveline āḫiri aḫvâlde (14) ve şıfâtda beñzer. Zīrā nice ki evāyil Peyğambere şalla'llahu 'aleyhi vesellem yardım eylediler (15) ve bile ğazā itdiler. Evāḫir dağı yardım eylediler. Deccāl-ıla ğazā eylediler. Pes bu (16) şıfâtda 'aql ḥükm idemedi kim evvel mi ḥayırdur āḫir mi. Ammā şāri'-i evvelde (17) gelen ümmetünñ fazlına, ḥayriyyetine ḥüküm eylemedi.¹⁷²Zīrā ki evvelkiler ğayba ve şehâdete

¹⁶⁶ aşhabdan, YKN: şahâbeden

¹⁶⁷ çerâğa, YKN: çerâğ-ıla

¹⁶⁸ YKN: mu'cizāt+Ø

¹⁶⁹ "Sizler dostlarımsınız, sonra gelenler ise kardeşlerimdir."

¹⁷⁰ "Ümmetimin misali yağmur misali gibidir, bilinmez ki evveli mi hayırdır ahırı mı."

(Kütüb-ü Sitte, 4522)

¹⁷¹ "Zamanın hayırlısı benim zamanımdır, ondan sonra benim zamanımdan sonra gelen zamandır, hadisin sonuna kadar." (Kütüb-ü Sitte, 4363)

¹⁷² eylemedi, YKN: eyledi

/ 20a / inandılar, sonra gelenler gabya inandılar. Pes evvelki hadîşde berâber (2) oldukları 'aqla¹⁷³ nazar oldu. İkinci hadîşde evvel şoñdan hayırlı¹⁷⁴(3) olduğu şer'a nazar oldu. Ammā müte'ahhîrlerüñ müteḳaddimler¹⁷⁵üzerine terciḥine (4) şahîḥ hadîşler delâlet ider. Birisi budur ki Ebū Cum'a rażıya'llahu 'anhu (5) buyurdu: قلنا يا رسول الله هل لنا احد خير منا Ya'ni: Hiç bizden yig (6) kimesne var mıdır. Var, didi. Bir kavim ola ki beñden şoñra geleler. Bir kitāb (7) bulalar. Anı gerçekleyeler. Anlar sizden yigdür. Birisi daḥı oldur ki Ebū (8) Ümāme eyitdi ki: İştüm Peyğamber ki eydürdi: Ahîr zamān vaşfında her (9) kim ki Allahuñ buyruğunu dutsa āḥîr zamānda: كتب له اجر خمسين¹⁷⁶ Ya'ni: Elli kişinüñ (11) şevābın ki beni görüp ve naşîḥātüm işidüp ve baña imān getürmiş (12) ola, Haḳ Te'ālā aña vire. Birisi budur ki Ebū Şa'lebe rażıya'llahu 'anhu (13) rivāyet eyledi Peyğamberden şalla'llahu 'aleyhi vesellem ki buyurdu: ايتمر وابلالمعرف وتا هوا عن امنكر (14) Ya'ni: Emr-i ma'rūf ve nehy-i münker idük. Kaçan ki (15) āḥîr zamānda ḥalḳdan çok günāh ve buḥul ve imsāk ve her kişi kendü (16) fikrini beğenmek görseñ kendü nefsiñi islāḥ (17) eylemege meşḡul ol. Ol gün eyü 'amel iden elli kişinüñ ki āmil kişidür, şevābı ola. Şahābe

/ 20b / eyitdiler: Anlardan elli yā Resūla'llah. قال لابل منكم eyitdi: Belki sizden (2) birisi daḥı budur ki 'Avf bin Mālik el-Eşca'î rażıya'llahu 'anhu rivāyet (3) eyledi ki: Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem (bugün.YKN) bize eyitdi: Kāşkî kardeşlerümi göre-y-idüm. (4) Eyitdük: Yā Resūla'llah kardeşlerüñ biz degül miyüz, saña imān getürdük ve (5) seniñ-ile hicret eyledük ve saña mutābe'at eyledük ve saña yardım eyledük. (6) Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem: Ha'e didi. Bir daḥı didük. Ha'e didi. Lākin kardeşlerüm (7) benden şoñra gelenlerdür. Baña imān getürürler, beni severler ve yardım iderler (8) ve inanurlar. Kāşki kardeşlerümi¹⁷⁷ göre-y-idüm. Bir rivāyetde eyitdük: Yā Resūla'llah (9) biz kardeşlerüñ degül miyüz. Eyitdi: Yok belki aşḥābumsız. Kardeşlerüm benden (10) şoñra gelenlerdür. Birisi daḥı budur ki İbn-i 'Abbās rażıya'llahu 'anhu rivāyet (11) eyledi ki: Peyğambere bir gün eyitdüm ki: من

¹⁷³ aql-ıla, YKN: akl-a عقله şeklinde gösterilmiştir.

¹⁷⁴ YKN: ḥayr+Ø

¹⁷⁵ YKN: müteḳaddimlerüñ

¹⁷⁶ "Hakk Te'ala, beni görüp, nasihatimi işidip, bana iman getirmiş kişiye elli kişinin sevabını verir."
(Kütüb-ü Sitte, 4758)

¹⁷⁷ YKN: kardeşlerüm+Ø

اعجب الخلق ايما Ya'ni: Kimüñ (12) imānı eyüdü. Eyitdiler: Ferişteler buyurdu, melā'ike. Nice imānları muhkem (13) olmaya ki ālem-i ğaybı görürler. Eyitdiler: Peyğamberler yā Resūla'llah, eyitdi: (14) Peyğamberler nice imān getürmeyeler ki Cebrā'il anlara Allahuñ hükmini getürür. (15) Eyitdiler: Şahābe yā Resūla'llah. Eyitdi: Şahābe nice imān getürmeyeler ki bunca (16) mu'cizāt görürler. Anuñ-çun imānları muhkem olur. Bir kavim ola ki benden (17) şoñra geleler, görmeden imān getüreler. Kardeşlerüm anlardur. Bu mecmū'

/ 21a / zıkr olanlar müte'aḥḥirlerüñ faẓiletine delālet ider. Şahābenüñ ve (2) Tābi'inüñ daḥı faẓiletine delālet idici ḥadīşler çoḡdur. Pes 'aḡıl (3) herbirisini terciḥ eylemekde teveffuḡ eyledi. ¹⁷⁸ مثل امّتى كمثل المطر لا يدرى اوله ام اخره. (4) Bu işaretdür. Ammā şübhe yoḡ ki efzāliyyet sema'-ıla (5) olur. Peyğamberden: خير القرون قرنى ḥadīşi buña işaretdür. Ba'zılar (6) eyitmişler ki ḥayru'l-kurūndan murād maḥşuş kişilerdür. 'Aşere-'i mübeşşere (7) gibi ve ḥulefā-i erba'i gibi baḡisinde evvel ve āḥir berāberdür. Ammā eyelük şeref-i (8) şoḡbet eyle ki ve müşāhede-'i mu'cizāt eyle ki dür. Ve eyle kimesne berāber degül. (9) Nice ki Ḥazreti Risālet buyurdu şalla'llahu 'aleyhi ve selem: طوبى لمن ¹⁷⁹ Ya'ni: Sa'ādet ol (11) kimsenüñ ki beni gördi daḥı ol kimsenüñ ki beni göreni gördi daḥı (12) ol kimsenüñ ki beni göreni göreni gördi. Şimdiye degin didügümüz (13) sözler mecmū'sı İmām Ebū Ḥanīfenüñ қalan imāmlardan terciḥine (14) ve faẓlına delālet ider. Zırā ki mesā'ili delīl-ile söylemek ve ḥışm-ı hüccet-ile (15) ilzām eylemek andan özge hiçbir imāmdan naḡl olinmadı. Eger su'āl (16) olınsa ki İmām şerī'atı ve dīni diri eyle-y-icilik-ile şıfatlanmaḡ cāyiz (17) degül. Zırā ki lazım gelür ki şerī'at ve dīn bundan öñden olmış ola.

/ 21b / Ve bundan ilerü¹⁸⁰ gelenler dīn öldürmüş olalar. Bu ḥod خير القرون قرنى ḥadīşine muḥālifdür. Cevāb virürüz ki lā-nüsellim ki dīni diri (3) eylemek bundan öñden olduḡını iḡtizā eyleye. Ḳatāde raẓıya'llahu 'anhu bu (4) ayetüñ tefsirinde: وكنتم امواتا فاحياكم Eyitdi ki: Cimād-idüñüz sizi (5) diri eyledi. Ekşer-i 'ulemā eyitdiler ki: Cemāda ölü demek mecāzdur. Pes imāmdan (6) öñden dīn-i ḥaḡıḡatde ölü olmaya. Müsellim ki murād-ı

¹⁷⁸ “Ümmetimin misali yağmur misali gibidir, bilinmez ki evveli mi hayırdır ahırı mı.”

(Kütüb-ü Sitte, 4522)

¹⁷⁹ “Saadet o kimsenindir ki beni gördü, beni göreni gördü, beni göreni göreni gördü.”

(Kütüb-ü Sitte, 4364)

¹⁸⁰ ilerü, YKN: önden

ḥaḳīkatde ölü-y-idi. (7) Diri eyledi demek geçen zamāna nazar olmaya. Belki gelesi zamāna nazar ola. Niçün (8) ki gelesi zamānda ehl-i ictihād dükene ya az ola. İmām rażıya’llahu ‘anhu (9) şol kadar mesā’il çıkardı ki āḫir zamāna degin ḥalḳ anuñ-ıla menfa’at (10) görür ki eger İmām degülmese-y-idi āḫir zamānda dīn ölürdi müctehid ḳalmaduḡı-y-çün. (11) Pes mesā’il-ile kitāblar-ıla şakirdler-ile dīni diri eyledi. Bu söze işāret (12) eyledi. Şureyh oḡlı ki şāfi’i-y-di. Ol vaḳit ki işitdi. Bir kişi İmām (13) Ebū Ḥanīfe’i müsāvi eyler, eyitdi: İy kişi bir kişi müsāvi eylersin ki (14) mecmu’-ı ümmet ‘ilmüñ dört baḫşında üç baḫşın aña müselleme eylediler. (15) Ol dörtten birisini daḡı anlara müselleme eylemez. Belki anda daḡı nizā’ (16) eyler. Bu sözüñ ma’nisi nedür, didiler. Eyitdi ki: ‘İlm-i fiḳḥ su’āldür, cevābdur. (17) Su’āl ki fiḳḥuñ yarusıdır. Ḳamu su’ālden daḡı cevāb

/ **22a** / virdi. Ḥaşm eydür: Ba’zı cevābda şavāb söyledi. Ol ba’zı müselleme eyledi. (2) Ve ba’zı cevābda ḥaḫā eyledi. İmām ḫaşma nizā’ eyler ki: ḥaḫā eylemedüm. Pes (3) fiḳḥuñ üç rebı’i İmāma müselleme ola. Bir rebı’inde daḡı nizā’ eyler. Pes anı (4) şerı’ati diri eylemek-ile şıfatlanmak cāyiz ola. ‘Aceb budur ki muşannıf (5) müsābiha-i muḫyi’s-sünne dirler ya’ni sünneti diri eyleyici. Ma’ hāzā ki (6) taşnıf eylemedi. Ya’ni, kendüden nesne söylemedi. Belki ḫadışler cem’ eyledi. (7) İmāma ki kendüden bunca mes’ele ictihād eyledi, niçün dinilmeye.¹⁸¹Eger su’āl (8) olınsa ki İmām sābıḳ şıfatı-y-la şıfatlanmak cāyiz olmaya. Niçün ki sābıḳuñ (9) ma’nisi İslāma ilerü gelmekdür. İmāmdan öñden bunca şaḫābe ve (10) Tābi’in İslāma gelüp dururlar. Cevāb virüz ki murād-ı sābıḳdan (11) kendü zamānında olan ḫalḳdan sābıḳ olandır. Lafz-ı ḫadış daḡı (12) buña meş’urdur: ¹⁸² فى كلِّ قرن من امتى سابق Ya’ni: Her zamānda ümmetümde bir (13) sābıḳ vardır. Pes ma’lüm oldı ki murād-ı sābıḳdan zamāne (14) ḫalḳından sābıḳ olandır. Şek yok ki İmām kendü zamānında olan (15) olan ḫalḳdan sābıḳ-ıdır. Daḡı İmāmuñ: ¹⁸³ ما جاء عن الصحابة فعلى الرأس والعين وما جاءنا عن التابعين فهم رجالٌ ونحن رجالٌ Ya’ni: (17) şaḫābeden ne ki bize irişür-ise baş göz üzerine. Tābi’inden ne gelür-ise

/ **22b** / anlar daḡı erenlerdür, biz daḡı erenlerüz. Didüḡi daḡı buña işāretdür. Daḡı (2) İmāmuñ fazlına delālet ider. Ol nesne ki Başrı rivāyet eyledi ‘Abdullah bin (3)

¹⁸¹ dinilmeye, YKN: diyilmeye

¹⁸² “Bütün zamanda, ümmette bir sabık vardır.”

¹⁸³ “Şahâbeden bize ne ulaşırsa başımız, gözümüz üzerine, Tabi’inden ne gelirse onlar erenlerdir, biz de erenleriz.” (İmâm-ı A’zam Ebû Hanife)

Mu'kilden 'Alīden kerrema'llahu vecchühü ki buyurdi: *الانبتكم برجل من كوفت بلدكم هذايكنى* باباحنيفه قد ملء قلبه علماً و حكمتة وسيهلك به قوم في آخر الزمان كماهلك الرافضة بابي بكر وعمر رضى الله
¹⁸⁴ Ya'ni: Haber vireyin¹⁸⁵ mi bir kiři-y-ile size ki Kūfeden çıka künyetī (7) Ebū Ḥanīfe ola. Göñli 'ilm-ile ve hikmet-ile tolmış ola. Āhir zamānda bir kavim anuñ (8) sebebi-y-le helāk ola. Nice ki Rāfıziler Ebū bekr ve 'Ömer sebebinden helāk (9) oldılar. Ya'ni, 'Alīyi seveler ve Ebu bekr-ile 'Ömeri sevmeyeler. Murād-ı helākdan (10) Cehennemde ebedī kalmağdur. Ḥilāfetlerine münkir olduğı-y-çün ya Peyğamber (11) şalla'llahu 'aleyhi vesellem sevdiğı-y-çün sevmemektür. Zīrā fetvālarda zıkr olunmuş her (12) kimse ki eyitse: Qabağı sevmzem, niçün ki Peyğamber anı severdi. Kāfir olur.¹⁸⁶(13) Anuñ-çün ki sevmedüğünüñ 'illetin Peyğamberüñ sevdiğini eyledi. Ammā kaçan ki (14) ḥilāfetlerine ve fażiletlerine mu'terif olsa, ammā 'Alīyi çok severem (15) dise inşa'llah ki günāhkār olmaya. Nice, peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem didi (16) Ā'işe haqqında: ¹⁸⁷ هذا قسمي فيما املك فلا تؤاخذني فيما لا املك (17) Ya'ni: Elümden gelen 'avratlarımıñ arasında 'adl eylemekte budur.

/ 23a / Elümden gelmeyen nesne-y-ile Āyişe'i artuğ sevmek de beni mu'āhez eyleme. (2) Dağı İmām-ı Başrī rivāyet eyledi: Cerīr bin Sa'īd bin ez-Zuḥākdan ibn-i (3) 'Abbāsdan rażıya'llahu 'anhu ki eyitdi: Peyğamberden soñra cemi'-i Ḥorasān (4) üzerine bir kiři ola ki künyetī Ebū Ḥanīfe ola. Ya'ni, İmām ola. Ehl-i Ḥorasān (5) üzerine özge ḥalka imām olmağa bu söz münāfi degül. Belki Ḥorasānı anuñ-çün (6) zıkr eyledi ki imāmuñ 'ilmi evvel anda zāhir oldı. Nice ki İmām-ı Ebū Yūsufdan (7) mervīdür ki İmām-ı Muḥammed didi: Qāzı'l-quzzāt olduğundan soñra 'ilmi¹⁸⁸ İrağ vilāyetinde (8) meřhūr oldı. Mışır qaızılığını kabül eylesün ki Mışırda dağı ve Şāmda (9) dağı 'ilmümüz zāhir ola, maşlaḥatdur. İmām-ı Muḥammed kabül eylemedi. Zīrā ki İmām-ı A'zama (10) iktidā eyledi. Ammā Ebū Yūsufdan soñra altı ay qaızılık eyledi. Ya icthād-ı (11) mütebeddel oldı. Ya'ni evvel icthādı¹⁸⁹ qaızı olmağa oldı. Āhir olmağa (12) oldı ya Ebū Yūsufdan soñra müte'ayyin-idi. Zīrā ol vaqıtde andan (13) ālim yoğ-ıdı. Dağı İmām-ı Buḥteriden rivāyetdür ki: İmām-ı A'zam Cā'fer-i Şādık (14) oğı İmām-ı

¹⁸⁴ "Size bir kiřiyle haber vereyim mi? Kufeden çıka, künyesi Ebū Hanife ola, gönlü ilim ve hikmet ile dolu ola, Ahir zamanda bir kavim onun sebebiyle helak ola. Nice ki Rafiziler, Ebubekir ve Ömer sebebiyle helak oldular." (Hz. Ali)

¹⁸⁵ vireyin mi, YKN: virmeyin mi

¹⁸⁶ olur, YKN: ola

¹⁸⁷ "Elimden gelen budur, elimden gelmeyenle beni eleştirme."

¹⁸⁸ 'ilmi, YKN: 'ilmümüz

¹⁸⁹ YKN: İctihād+Ø

Bâkır atına geldi. İmâm-ı Bâkır İmâm-ı A'zamı¹⁹⁰ gördi, eyitdi: Şöyle (15) gelür hâtıruma ki ceddümün sünneti öldükden şöıra diri eyleseñ gerek. (16) Dağı her bir mazlûma yardımcı olasın. Her bir aygûlunun aygûsını (17) gideresin. Mûtehayyirler oğrı yola kulağuzlayasın. Allahdan saña yardım

/ 23b / ve Tevfik ola. Şâyed İmâm-ı Bâkırın bildüği ferâset-ile ola. Nice ki (2) 'Oşmandan razıya'llahu 'anhu mervîdür ki: Ba'zı şahâbe bir 'avratun yüzine (3) çok bağdı. Andañ sonra Emîre'l-Mü'minin 'Oşman atına geldi. Emîre'l-Mü'minin (4) 'Oşman eyitdi: ¹⁹¹ايدخل احدكم علىّ بعين زانية فقال اوحياً بعد رسول الله قال لا لکن فراسة Ya'ni: biriñüz benim üzerüme zîna idici (6) göz-ile girer. Ol şahâbe eyitdi: Peyğamberden şöıra vahy olur mı. 'Oşman (7) eyitdi: Vahy degül lâkin ferâsetdür. Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem buyurdi: (8) ¹⁹²اثقو فراسة المؤمن فانه ينظر بنورالله Ya'ni: Mü'minün ferâsetinden (9) sakınun ki mü'min Allahuñ nûrı-y-ıla bağar. İmâm-ı A'zamuñ 'ilm-i ferâsetde (10) kemâli var-ıdı. Dağı İmâm Tâcü'l-İslâm-ı Süm'anî Ebî Hâmzadan rivâyet (11) eyledi ki: Ebî Hâmza eyitdi: İmâm Bâkır atında-y-ıduk. İmâm-ı A'zam (12) geldi. Biraç mes'ele İmâm-ı Bâkırđan şordı ve gitdi. İmâm-ı Bâkır eyitdi: Ne (13) gökcek avrı ve ne çok fıı var. İmâm-ı Bâkırđan bu medh-i ğıybetde (14) İmâm-ı A'zamuñ kemâl-i dînine ve keşret-i 'ilmine delîldür. Dağı Zâhid-i Sirâcî (15) rivâyet eyledi, İmâm Başrîden ol dağı rivâyet eyledi, İmâm-ı Hezhâddan (16) ki eyitdi: İmâm-ı Hammâd atındaydum. Ebü Hanîfe geldi. Hammâd eyitdi: Sen (17) ol Nu'mânsın ki bize İbrâhîm senden haber virdi, eyitdi: Allah hoş

/ 24a / utsun. Ol zamânı ki anda bir kişi gele ki adı Nu'mân ola. Künyetî (2) Ebü Hanîfe ola. Allah Te'alânun hükmini ve Peyğamberün hükmini diri eyleye. Ve andan (3) şöıra İslâm dîni bâkî alduça akâm bâkî ala. Ol akâm-ıla 'amel iden (4) helâk olmaya. Yâ Hammâd eger aña irişseñ benden selâm vir. Bu söz (5) İbrâhîmden kerâmetdür. Ve kerâmât ırâğı yakın eylemek ve yakın ırâğ (6) eylemek gibi câyîzdür. Nice ki enbiyâya ve evliyâya dağı olur. Peyğamber (7) şalla'llahu 'aleyhi vesellem Necâşî üzerine cenâze namâzın ıldığı bu arîkatden¹⁹³(8)-ıdı. Pes İmâm-ı Şâfi'inün

¹⁹⁰ YKN: İmâm-ı A'zam+Ø

¹⁹¹ " Biriniz benim üzerime zina edici gözle girer. (Sahâbe) Peyğamberden sonra vahiy olur mu dediler, (Hz. Osman) vahiy değil lakin firasettir." (Hz. Osman)

¹⁹² "Mü'minin firasetinden sakın ki, (O) Allah'ın nuruyla bakar." (Kütüb-ü Sitte, 672)

¹⁹³ arîkatden, YKN: arîkden-ıdı

ğāyib üzerine cenāze namāzını kılmak cāyīzdür. (9) Bu ḥadīş-ile didüğü ḥüccet olmaya. Zīrā ki Necāşī gāyib degül-idi. Belki namāzın (10) kılduğda Peyğamber-i Ḥazret anı görür-idi. Pes iltifāt olınmaya Muḥammed bin (11) Yūsuf sözine ki eyitdi: Her kim ki eyitse İbrāhīm bin Edhem ‘arife güninde (12) ‘Arafātda ve Başrada gördiler, kāfir olur. Niçün ki ṭayy-ı mesāfet (13) kerāmātdur. Mu‘cize degüldür. Dağı İmām-ı Başrī rivāyet eyledi, Muḥammed bin (14) Ebī Na‘īmden ki İmām-ı A‘zam düşinde gördi ki Peyğamberüñ ḳabirini (15) açar ve kemiklerini gögsine cem‘ ider. Bu düşden ḳorḳdı. İbn-i (16) Sīrīn ḳatına vardı. Ve bu düşi ‘arz eyledi. İbn-i Sīrīn eyitdi: (17) Bu düş ıssı sen degülsin, belki bu düşüñ ıssı Ebū Ḥanīfedür. İmām

/ **24b** / eyitdi: Ebū Ḥanīfe benem. İbn-i Sīrīn eyitdi: Arḳañı aç göreyim. Açdı. İki omuzı (2) arasında bir beñ gördi. Eyitdi: Sen ol ḳişisin ki Peyğamber şalla’llahu (3) ‘aleyhi vesellem ḥaḳḳuñda didi: ¹⁹⁴ يخرج في امتي رجل يقال له ابو حنيفه بينه وبينه كنفية خال يحيي الله دينه على يديه Ya‘ni benüm ümmetümde bir ḳişi çıḳa (5) künyetī Ebū Ḥanīfe ola. İki omuzı ortasında bir beñi ola. Ḥaḳ Te‘ālā dīnini (6) anuñ eli üzerine diri eyleye. Eger su‘āl olınsa ki bu sözden şol fehmi (7) olındı ki İmāma bu fażīlet düş-ile şābit olur. Düşüñ ekşeri (8) taḥayyülātdur. Ğāyet bu ola ki kerāmāt ola. Kerāmāt izḥār eylemek cāyīz (9) degül. Cevāb budur ki Peyğamber şalla’llahu ‘aleyhi vesellem eyitdi: ¹⁹⁵ الرؤيا الصالحة جزء من سنة واربعة جزء من النبوة Ya‘ni: Eyü düş peyğamber (11) liğüñ ḳırḳ altı baḥşında bir baḥşdur didüğü düşüñ eyüligine (12) ve taḥayyül olmaduğına ve Tañrıdan olduğuna delālet ider. Ma‘ hazā ki İmām (13) bu düşi ¹⁹⁶İbn-i Seyrīne didüğü yormağ-ıçun idi, ögünmek-ıçün degüldi. Eger su‘āl (14) olınsa ki düş Peyğamberliğüñ ḳırḳ altı ya yetmiş baḥşından nice bir (15) baḥşı olur. Cevāb budur ki İmām-ı Ḥattābī eyitdi: Müddet-i vaḥy yigirmi üç (16) yıldur. Vaḥy gelmeden altı ay düş görür-idi. Altı ay yigirmi üç yıla nisbet (17) ḳırḳ altı baḥşından bir baḥşıdur. Dağı mü‘min-i sāliḥuñ düşi ¹⁹⁷ḳırḳ altı

/ **25a** / cüz‘den bir cüzdür. Mü‘min-i fāşıḳuñ düşi peyğamberliğüñ yetmiş baḥşından (2) bir baḥşdur. Dağı İmām-ı Başrī rivāyet eyledi: ‘Abdu’l-kerīm bin Mes‘urdan ki eyitdi: (3) Ehl-i ‘ilmüñ bir cemā‘atinden işitdüm ki eydürlerdi. Tevrātta Ka‘abü’l-Aḥbāruñ (4)

¹⁹⁴ “ Benim ümmetimden biri çıkacak ki künyesi Ebū Hanife ola, iki omuzu arasında bir beni ola, Allah Te‘ala, dinini onun iki eli üzerinde diri eyleye.”

¹⁹⁵ “ Salih bir düş (rüya), peyğamberliğin kırk (altı) cüz‘ünden bir cüz‘dür.” (Kütüb-ü Sitte, 957)

¹⁹⁶ YKN: düş+Ø

¹⁹⁷ YKN: Mü‘minüñ düş+Ø

dağı Nu'mān bin Şābitūn ve Muḳātil bin Süleymānuñ şıfatları yazılıp durur, didi. (5) Dağı İmām-ı Başrī 'Abdu'r-rahman-ı Muḳrīden, Müs'irden, Muḳammed bin Ḥalidden (6) Ka'abü'l-Aḥbārdan rivāyet eylediler ki Ka'ab eyitdi: Ben fikh ehlinüñ adlarını (7) Tevrātta buluram.¹⁹⁸ Adları-y-la şıfatları-y-la bir kişi buluram¹⁹⁹ ki Nu'mān bin (8) Şābitdür. Ve künyeti Ebū Ḥanīfedür. Fıkhda ve hükümde ve 'ibādetde ve zühdde (9) kāmildür. Maḥsūd dirile ve maḥsūd öle. Ol zamānuñ 'ulemāsından ulu (10) ve a'lem ola. Eger su'āl olınsa ki Tevrāt-ıla istidlāl eylemek sāḳıtdur. (11) Andan ötrü ki Tevrātuñ hükmi-y-le 'amel eylemek cāyız degül. Şāyed ki taḥrīf (12) ve tağyīr olunmuş hüküm ola. Dağı Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem buyurdı ki: لا تصدّ قوا اهل الكتاب²⁰⁰ ولا تكذبوهم²⁰⁰ (13) Ya'ni: Ehl-i kitāb ki Yehūd²⁰¹ ve Naşārī (14) dür. Ne gerçeklik ve ne yalanlık. Cevāb budur ki Tevrāt ve İncil (15) içindeki-y-le 'amel eylemek ol vaḳit cāyız degül ki kitābumuzuñ ve e'immemüzüñ (16) hükmine muḫālif ola. Bī-şek merdüddür. Ammā meskūt olur.²⁰² Hüküm ki (17) ne muḫālif ve ne muvāfiḳ ola. Anda tevaḳḳuf vardır. Bu bahş-i kitāb

/ 25b / ḥududda Peyğamber-i Ḥazret şalla'llahu 'aleyhi vesellem iki Yehūdī zinā eylediler. (2) Recm eyledüğü bahşında tamām müstevfī mezkürdür. İmām-ı Ġaznevī rivāyet (3) eyledi, Muḳammed bin Selemeden Ḥalef bin Eyyūbden ki eyitdi: 'İlm Allahdan Muḳammede (4) geldi. Muḳammedden şaḫābeye geldi. Şaḫābeden Tābi'ine, Tābi'inden Ebū Ḥanīfeye (5) Ebū Ḥanīfenüñ aşḫābına geldi. فمن شاء فليرض ومن شاء فليسخط²⁰³ (6) Ya'ni: Kim diler-ise rāzı olsun, kim diler-ise ḳaḳısun. Murād-ı 'ilmden (7) uşūl-i fikh ve kelām ve fikh ve ḥadīş ve tefsīrdür. Bunlardan (8) özge 'ilme²⁰⁴ i'tibār yoḳdur aşla. Nice ki 'Amr ibnü'l'Aşdan hikāyet (9) olunur ki: Ol vaḳit ki Emīre'l-Mü'minīn 'Ömer rażiya'llahu 'anhu ḫilāfetinde (10) İskenderiyyeyi fetḫ eyledi. İskenderiyyede Yaḫyā adlu ḫükemā-yı felāsifeden (11) bir kişi var-ıdı ki felāsife içinde dirlerdi. Ya'ni (12) Neḫevī dimek olur. Bu Yaḫyā mel'un Naşrāni-y-idi. Teşlīşe kāyıl- idi. (13) Ya'ni Tañrı üç dirdi. Teşlīşden rucū' eyledi. Naşārī Mışırda anuñ-ıla (14) nizā' eylediler. Ve ḫürmetini giderdiler. Bir gün bu Yaḫyā 'Amra eyitdi:

¹⁹⁸ YKN: bulurdum

¹⁹⁹ YKN: buldum

²⁰⁰ "Ehl-i Kitāb ki (Yehūd ve Naşārī) ne gerçeklik, ne yalanlık." (Kütüb-ü Sitte, 674)

²⁰¹ "Yehūd", YKN'de 'Yehūdī

²⁰² olur, YKN: olan

²⁰³ "Dileyen rāzı olsun, dileyen karşı dursun (kızısın)."

²⁰⁴ 'ilme, YKN: 'ilm-ile

(15) Şehri ve vilāyeti alduñ. Saña fā`idesi olan nesnede senüñ-ile kimsenüñ (16) niza`ı yok. Ammā saña fā`idesi olmayan nesneden biz senden müsteħaķ (17) ve evlāyuz.²⁰⁵ ‘Amr eyitdi: Nedür ol. Yaħyā eyitdi: Ĥazīnedeki ĥikmet kitābıdır, didi. ‘Amr

/ **26a** / eyitdi: Emīre`l-Mü`minīne dimeyince olmaz, didi. Emīre`l-Mü`minīn ‘Amr rażiya`llahu ‘anhu (2) mektub yazdılar. Emīre`l-Mü`minīn cevāb yazdı ki: Ol kitāblar ki didüñ, (3) Allahuñ kitābına muvāfiķ-ısa Allahuñ kitābı anlardan muğnīdür. Ya`ni Allahuñ (4) kitābı var-ıken anlar gerekmez ve eger Allahuñ kitābına muħālif-ise anları yoğ (5) eyle, gider, didi. Āün mektub ‘Amr ibnü`l-‘Āşa irişdi. Mecmū`-ı kitābları (6) İskenderiyenüñ ĥammāmlarına viribidi ve buyurdi ki: Külħānda yaķalar. Altı (7) ayda bu kitāblar yandı ve āħir oldı. Futūħāt-ı Şamda gördi ki eyitmişler. (8) Ol vaķit ki İskenderiyye fetħ olındı. Biñ ĥammām ve on iki biñ (9) terre-furūş dükkānı var-ıdı. Daħı İmām Mevlānā Cemāleddīn (10) ‘Ömere`n-Nesefī raħmetu`llahi ‘aleyhi rivāyet eyledi, Ĥalefden ki eyitdi ki: Eger bir (11) kişi İmām Ebū Ĥanīfeye taķlīd eylese kendü-y-le Allah ortasında İmāmı²⁰⁶ (12) ĥüccet getürse āmīz budur ki ‘āzābdan ĥalāş bula. Daħı Cemāleddīn (13) rivāyet eyler, Ĥalid bin Zeydden ki eyitdi: Ebū Ĥanīfe ve (14) Ebū Yūsuf ve Muħammed ve Züfer ve Ĥammād bin Ebū Ĥanīfe raħimehumu`llahi (15) bir ĥavimdürler. ‘İlm-i Kelām-ıla ĥuşümetde ĥaşma²⁰⁷ ġālīb oldılar. Ve (16) herbirisi ulu ‘ālimdür. Eger su`āl olınsa ki ĥuşümetde ġālīb (17) olmaķ zemdür, medħ degül. Cevāb budur ki ĥuşümet-i izħār ĥaķķı-ċün

/ **26b** / memduħdur. Ammā ĥuşümet işbāt-ı bātıl-iċün mezmūmdur. Daħı (2) İmām-ı ‘Adl Ebū`l-Me`ālī el-Esferānī rivāyet ider ‘Abdu`llah bin (3) el-Mübārekden eyitdi, İmām-ı A`zam eyitdi: Bir kişi eyitdi: Ĥayırdı mı şerde mi (4) epsem ol, didi. Āyet ĥayırdı dinilür, ġāyet şerde dinilür āyet dinilmez. Nice ki (5) Ĥaķ Te`ālā buyurur: وجعلنا²⁰⁸ ابن مريم وامه اية²⁰⁸ Ya`ni: Oğlını (6) ve ānesini āyet eyledük. Daħı İmām-ı Şāfi`iden mervīdür ki İmām-ı Mālike (7) eyitdi: Hiċ Ebū Ĥanīfeyi gördüñ mi. Gördüm, didi. Eger bu diregi (8) altundur diyü da`vī eylese işbāt itmek elinden gelür-ıdı. Eger (9) su`āl olınsa ki bunuñ gibi söz İmām-ı Mālikden nice şadır (10) ola. Belki ba`zı muħaddişler eyitdiler bu söz-ile İmām-ı Māliküñ (11) ‘adāleti²⁰⁹ sākıt olur. Cevāb budur ki bunuñ

²⁰⁵ evlāyuz, YKN: ulu

²⁰⁶ YKN: İmām+Ø

²⁰⁷ ĥaşma, YKN. ĥaşmdan

²⁰⁸ “Biz Meryem oğlu (İsa) ve annesini bir mucize yaptık.” (Mü`minün, 50)

²⁰⁹ YKN: İmām-ı Māliküñ ‘adālet+Ø

gibi söz mübālağa (12) kaçd olunduğda dinilür. Nite ki Hâk Te'ālā buyurur küffâr hakkında: ²¹⁰ولا يدخل الجنة حتى يلج الجمل في سم الخياط (13) Ya'ni: Cennete (14) girmezler. Deve igne yurduzına girmeyince. Mağşüd girmekde mübā (15) lağadır. İmām-ı Mālîk munşîf-ıdı. İmām-ı A'zamı medh itmekde mübālağa (16) eyledi. Bunuñla 'adālet sākıt olmaz. Dağı İmām-ı Žumeyrî rivāyet (17) eyledi, 'Abdu'llah ibn-i'l-Mübārekden ki eyitdi: İmām-ı Mālîk katında-y-ıdum.

/ **27a** / Bir kişi geldi. Katı 'izzet eyledi ve şadra geçürdi. Ol kişi gitdükden (2) şöña eyitdi: Bilir misiz bu kimdür. Yok didük. Bu Ebū Hānife-yi (3) 'Irākîdür, didi. Eger bu direge altundur dise işbāt ider. Allah Te'ālā (4) buña 'ilm-i fikh, tevfiğ virdi ki 'ilm-i fikhda hiç zahmeti yokdur. (5) Andan şöña bir kişi dağı girdi. İmām yirinden aşığa yir eyledi (6) Gitdükden şöña eyitdi: Bu Süfyān-ı Şevrîdür. Fıkhını ve zühdini (7) medh eyledi. Dağı İmām 'Abdu'llah bin el-Mübārekden mervîdür ki eyitdi: (8) Şām vilāyetine geldüm. Beyrüt vilāyetinde İmām-ı Evzā'îyi görmege (9) vardum. Baña eyitdi: Kimdür bu mübtedi' ki Kūfeden çıkpudur. Kūnyeti (10) Ebū Hānîfedür. Odama vardum. İmām-ı A'zamuñ mes'elelerinden üç (11) gün yazdum. Evzā'îye getürdüm. Baña eyitdi: Nu'mān kimdür ki bu mesā'ili (12) andan naql eylemişsin. Ebū Hānîfedür, didüm. Bir müddetden şöña (13) ikisi Mekke uğraşdılar. Evzā'îyi gördüm. İmām-ıla bahş iderler-idi. (14) Ol yazduğum mes'elelerden İmām müşkülünü hal iderdi. Ayrıldığundan (15) şöña Evzā'îye eyitdüm: Nice gördüñ, (didüm,YKN) eyitdi: Hased eyledüm bu kişiye (16) 'ilm ve 'ağlı kāmîl olduğına. Ğalat eylemişem anuñ hakkında, tevbe (17) eyledüm. Aña mülāzemet eyle. Gör Evzā'înüñ inşāfını dağı 'Abdu'llah

/ **27b** / bin el-Mübāreküñ edebini ki üstādından Evzā'îyi necisi hūsn ü hulğ-ile (2) def eyledi. Buña münāsibdür. Hāsan ve Hüseyyinden razıya'llahu 'anhümā (3) rivāyet olunur ki: Fırat üzerinde-y-idiler. Gördiler ki bir pîr-i 'Arab (4) geldi. Abdest ve namāz itdi. Geregi gibi kılmadı, eyitdiler: Eger yañıldıñ (5) dirsevüz şāyed kaçıya. Hāğğa muṭi' olmaya, eyitdiler: Ya şeyğ biz (6) yañılırız. Sen pîr kişisin. Ābdest ve namāzı şāyed ki sen bizden (7) yig bilürsin ola. Katuñda ābdest alalum. Ve namāz kılalum. Eger yañlışumuz (8) var-ısa bize öğret. Ābdest aldılar. Ve namāz kıldılar cedlerinden şalla'llahu 'aleyhi (9) vesellem gördükleri gibi. Ol 'Arab tevbe eyledi. Ābdest namāz öğrendi. (10) Meşāyihuñ ve ekābirüñ muhālîf-ile bahş ve emr-i ma'rūf (11) eyledüklerinde tarîkleri bu-y-ıdı. Kaçımak, sögmek, incidmek degül-idi. (12) Sen dağı

²¹⁰ "Hatta, deve iğnenin deliğinden geçmedikçe Cennete giremezler." (A'raf, 40)

anlaruñ t̄arīkine m̄ülāzemet eyle. Dağı H̄ayyān bin M̄ūsā eydür: (13) ‘Abdu’llah bin M̄übārek halk̄a ḥadis rivāyet eylerdi. Ḥaddiṣini (14) Nu’mān bin Ṣābit didi. Ba’zı oturanlar Nu’māndan murāduñ kimdür, (15) didiler. Eyitdi: ‘İlmüñ muḥyīni dilerem, ya’ni iligini ki Ebū Ḥanīfedür. (16) Ba’zılar naql eyledi ki ḥadīṣi yazmaḡdan s̄akit oldılar. (17) ‘Abdullah bini el-M̄übārek eyitdi: Ne bī-edeb halk̄sız. ‘İlme ve ehl-i ‘ilme

/ **28a** / ma’rifetüñüz azdur. Hiç kimesne muḡtedā olmaḡa Ebū Ḥanīfeden lāyık (2) yoḡdur. İmām zāhid-idi, taḡī-y-idi, faḡīh-idi. ‘İlmi zeyreklik-ile keṣif eyledi. (3) Ve ḡal kıldı. Her kim ki ‘ilmi anuñ t̄arīkinden özge t̄arīkde t̄aleb eylese (4) azar. Andan ṣoñra and içdi ki bir ay ḥadīṣ naql eylemeye. Eger su’āl (5) olınsa ki bu söz ṣuña delālet eyler ki ba’zı cemā’at sözini ḡabūl (6) eylemezlermiş. Dağı ḥadīṣ naql eylememek ‘ilme baḡldur. Cevāb budur ki (7) ḡaçan faḡl ve ni’met ıssı ḡālī oldı ḡāsedden. Görmez misin (8) ki Peyḡamber ṣalla’llahu ‘aleyhi vesellem ne ḡadar ḡasūdları var-ıdı. Ammā (9) baḡl didüḡüñ baḡl degül. Belki ‘ilm ve ḡikmeti ḡayr-ı ehlinden men’ eylemek (10) dür. Zīrā ki ‘ilmi ḡayr-ı ehline ta’līm eylemek düṣmana silāḡ virmekdür. (11) Dağı Sem’ānī Ebī Yūsufdan rivāyet eyledi ki: Hiçbir nesnede (12) İmāma muḡālefet eylemedüm. İllā anuñ mezhebini āḡiret ḡāḡḡında (13) ḡurtarıcı buldum. ‘İlm-i ḡadīṣe meyl eylesem ṣāḡīḡini benden yig (14) bilür-idi. Eger su’āl olınsa ki eyle olsa hiçbir mes’elede imāma (15) muḡālefet eylemek dürüst olmaya.²¹¹ Ebī Yūsuf sözi-y-le ‘amel olınmaya. (16) Ma’ hazā ki eyitmişler ki: ḡazāya te’alluḡ nesnede fetvā Ebī Yūsuf (17) ḡavli üzerinedür. Zīrā ki tecrīsi çoḡdur. Cevāb budur ki Āḡiret

/ **28b** / ḡāḡḡında ḡurtarıcıdur didüḡinden lāzım gelmez ki İmāmuñ ḡavli ḡāḡ ola. (2) Ancaḡ Ebū Yūsuf ḡavli bāḡıl ola. Belki ma’nīsi budur ki İmāmuñ (3) mezhebi iḡtiyātludur. Dağı Neseḡiden mervīdür. ‘Abdu’l-‘azīz bin (4) Zermden ki Tevbe bin Sa’ad, İmām meclisine ḡāzır oldı ve çoḡ ‘ilim (5) İmām-ı A’zāmdan aldı. ḡazāya da İmām ḡavlından geḡmez-idi ve eydürdi: (6) Benüm-ile Tañrı ortasında İmāmuñ mezhebi yiter. Niçün ki birḡaç nesne (7) cem’ eyledi ki anuñ sebebi-y-le aña iḡtidā lāzımdur. Biri²¹² ‘ilm biri taḡva ve biri uṣūl (8) bildüḡi ve bu Tevbe (didüḡimüz) Merv vilāyetinüñ İmāmı-y-ıdı ve dīnde muḡkem ve ṣālīḡ-idi. (9) Naṣır bin Ziyād eydür: İmām-ı Mālīk ḡatında-y-ıdum. Tevbe bin Sa’ad añıldı. (10) İmām-ı Mālīk eyitdi: Kaṣkī ḡatumuzda anuñ gibi bir kiṣi ola-y-ıdı. Naṣır eydür: (11) Ṣeddād bin Ḥāḡīm ḡatına yigirmi dōrt ḡün

²¹¹ olmaya, YKN: degüldür

²¹² YKN: Bir+Ø

olmadan vardum. Ve eyitdüm: (12) Eger saña ecel irse İmāmuñ ve aşhābınuñ mezhebi-y-le fetva vireyim²¹³ mi. (13) Ha' didi. Eyitdüm: Zamāne halkı baña muhālefet eyleseler. Eyitdi: Fetvā (14) virme illā kavli-y-le, eyitdüm: Eger aşhābı-y-la muhālefet eylese. Eyitdi: Ehl-i (15) ictihāddan sen kanķısın iħtiyār eylesen eyle ve illā İmāmuñ (16) sözi-y-ile 'amel eyle. Fetvāda mezkūr olan budur ki eger İmāmeynüñ (17) birisi-y-le olsa İmāmuñ kavli-y-le 'amel iderüz. Ve eger yalıguz²¹⁴ olsa

/ **29a** / muhayyirüz. 'Abdu'llah bin Mübārek eydür: Her taķdirce gerekse İmām yalıguz (2) olsun gerekse İmāmeyn-ile olsun anuñ sözi-y-le 'amel iderüz. Ve bu (3) Şeddād Belh 'ulemāsınuñ²¹⁵ ulusu-y-dı ve zamānesinüñ 'ābidi-y-idi ve öyleden öyleye degin (4) bir ābdest alur-ıdı. Ve altmış yıl hergiz gice yatmadı. Daķı 'Oşmān bin 'Affān (5) es-Sencerī eydüdü: 'Irāķ 'ulemāsı mesāyilde iħtilāf iderler-idi. Hükemā gelicek hüküm (6) itmezler-idi. İllā İmāmuñ kavli-y-le muhālefet itmege ķorķarlardı. Zīrā bilürlerdi ki (7) her mes'eleyi bir muhkem uşūlden çıkarupdur. Görmez misin ki 'ulemā bugüne degin söz (8) lerinden bir sözi bāṭıl itmek istediler, idemediler. Daķı İbn-i'l-Fazlu'z-Zāhid (9) rivāyet eyledi: Muṭi' bin 'Abdu'llahdan ki eyitdi: 'Ulemā-i ḥadişde Süfyāndan (10) fakīh görmedüm. Ebū Ḥanīfe andan efķah-idi. İmām-ı Ḥasan ibn-i 'Alīden (11) mervīdür ki, Ebī Aşımdan şordum ki Ebū Ḥanīfe mi efķahdur yoķsa (12) Süfyān mı . Eyitdi: Ebū Ḥanīfenüñ kavli efķahdur Süfyāndan. İmām-ı Ḥarişī (13) eydür: Ebū Aşım şor ne eyitdi: Yā cāḥil ķullarınuñ eñ küçügi efķah (14) dur Süfyāndan. Daķı İbn-i Mezāḥim eyitdi: 'Abdu'llah bin el-Mübārek eyitdi: (15) Ḥalkuñ 'ābidi 'Abdu'llah bin Ebī Revvād ve zāhidi Fāzīl bin 'İyāz dur. (16) Ve 'Ālimi Sevrīdür. Ve fakīhi Ebū Ḥanīfedür. Hiç andan fakīh görmedüm. (17) 'Abdu'llah bin Dāvuddan mervīdür ki eyitdi: Kaçan ki eşer-i vera' dilesen

/ **29b** / Süfyāna mülāzemet eyle ve eger deķāyık-ı 'ulüm dilesen Ebu Ḥanīfeye (2) mülāzemet eyle. 'Abdu'llah bin Dāvud eydür: Vācibdür Müselmānlar üzerine (3) ki Ebī Ḥanīfeye du'ā eyleyeler. 'İlm-i fiķh ve sünneti öğretdügi-y-çün. Fazl bin (4) Dükeyn eyitdi: İmām Mesā'ile talebci-y-idi. Melīh bin Vekī' rivāyet ider atasından ki (5) eyitdi: Hiç İmāmdan fakīh, İmāmdan namāzı gökcek görmedüm. İmām (6) Ebū'l-Fazl el-Kirmānī atasından Ḳāzī Ebū bekr bin Dāvuddan rivāyet (7) eyler ki: İmām Ebū

²¹³ vireyim mi, YKN: vireyin mi

²¹⁴ yalıguz, YKN: yaluñuz (يلوگز)

²¹⁵ YKN: Tamlayan eki –nun, -nün yerine ayrılma hal eki kullanılmıştır. ulemādan ulusu-y-dı

Ḥanīfenüñ mezzebini qalan mezzebler üzerine muqaddim (8) eyledük. Niçün ki mezzebi iqdām ve muhkemdür. Muhtaşardur. Qur'āna (9) ve hadiše muvāfiqdur ve şahābeye mutāba'atı çoqdur. Şākirdleri a'lem (10) ve a'zamdur. Birisi gibi hiçbir İmāmuñ ne ilerü ve ne şoñra hiçbir (11) şākird gelmedi. Anlaruñ birisi ki 'ilm-i fiqh ve hadiṣ-ile kāmil İmāmu'l-Müslimīn (12) Kāzi'l-Ḳuẓẓāt-ı ecma'in Ebü Yūsuf Ya'qūb bin İbrāhīm el-Enşārīdür. (13) Birisi İmām Muḥammed bin el-Ḥasanü's-Şeybānīdür. Birisi İmām-Züfer el-Huẓeyle' (14) t-Temīmīdür. Birisi İmām Ḥasan bin Ziyāddur. Birisi İmām Vekī' bin el-Cerrāhdur. (15) Birisi İmām 'Abdu'llah bin el-Mübārekdür. Birisi İmām Beşīr bin Ğiyāş el (16) -Müreysīdür. Birisi İmām Davūd eṭ-Ṭā'idür. Birisi İmām Ebü Yūsuf bin (17) Ḥālīddür. Birisi İmām Mālik bin Ma'z el-Becelīdür. Birisi İmām Nūḥ bin

/ 30a / Ebī Meryemdür. Bu mezkūr imāmlaruñ her birisi ferīd-i 'aşr ve vehīd-i (2) dehdürler. 'İlm-i fiqh ve tefsīrde kāmil ve ḥisābda fāzıldılar. Ḳaysı²¹⁶ (3) İmāmuñ bunlaruñ gibi şākirdleri vardur. İmām-ı A'zam rażıya'llahu 'anhu (4) bunlaruñ meşvereti-y-le mezzebini vaż' eyledi. Kendü yalıguz istidlāl-ile (5) vaż' eylemedi. Müselmānlara fā'ide çoq olmağ-ıçun bir mes'ele ortaya birağur-ıdı. (6) Kendü bildügin dirdi ve anlara bildüklerin²¹⁷ şorardı. Ve gāḥ olurdı ki bir (7) mes'elede bir ay ya daḥı çoq anlaruñla baḥş idirdi ve rüşen ve muhkem (8) deliller getürürdi. Mecmū'sı kabül eyleyüp yazarlardı. Pes ol mezzeb ki (9) bunıñ gibi 'ulemā ortasında olmış ola, yigdür. Ol mezzebden ki kendü (10) yalıguz kendü fikriyle vaż' olınmış ola. Andan şoñra Ḥaḳ Te'ālā tevfiḳ (11) virdi ki vefāt itmeden mezzebini taşyih²¹⁸ eyledi. Ve cevābı ḳat'i eyledi (12) ve şavābı taleb kıldı. Ma' hazā ki Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem İmāmuñ (13) zamānı²¹⁹ ḥayır olduğına ve şoñra gelen zamāndan yig olduğına ve şoñra (14) gelen zamān andan aşağa olduğına işāret eyledi. Ve buyurdı ki: (15) خير القرون قرنى
²²⁰ Ya'ni: (17) Zamānuñ eyüsi benüm zamānumdur, andan şoñra gelendür andan şoñra yalān

/ 30b / āşikāre ola. Bir kişi ṭanuḳlığa kığırmadan ṭanuḳlıq vire ve and virmeden (2) and içe ve semizlik ḥaḳda çoq ola ve semizliğüñ ol zamānda çoğ (3) olduğı dünyā sevgüsü

²¹⁶ ḳaysı, YKN: ḳansı

²¹⁷ bildüklerin, YKN: bildüklerinden

²¹⁸ YKN: taşyih (iyileştirme) VPN'de taşyih şeklinde yazılmıştır.

²¹⁹ YKN: İmāmuñ zamān+Ø

²²⁰ “Zamanın iyisi benim zamanımdır ve ondan sonra gelen zamandır. Sonra yalan ifşa olur. Bir kişi çağırılmadan tanık olmalı, and vermeden and içmeli.” (Kütüb-ü Sitte, 4363)

halkda çoğ olduğundan ola. Semizligüñ (4) bir ‘alâmeti dağı oldur ki Âhiretten gâfil ola. Belki himmeti nefsinı beslemek (5) ola. Cism egerçe sağ olur. Ammâ gönli²²¹ hastedür. Ammâ ilerü ki halkuñ (6) ğarazi yimekten Tañrınıñ buyruğını tutmağa kuvvet hâşil eylemek-idi. (7) Andan ötrü İmāmumuzuñ kuvveti²²² hergün sıvıqdan iki dirhem vezin-idi. (8) Eger su’al olınsa ki çok şâlihler ve ‘âlimler semürürler.²²³ Cevâb budur ki (9) mezmûm olan semürmek-içün kendüyi beslemekdür. Ammâ evvelki ihtiyârsuz. (10) Allah Te’âlâ şöyle yarada ol mezmûm degül. Zîrâ kavluñ anda ihtiyârı (11) yoğdur. Çün geçmiş zamân yig oldı gelen zamândan. Pes (12) İmām dağı yig ola soñra gelen imâmlardan. Dağı İmām Ebü (13) Hanîfenüñ rażıya’llahu ‘anhu bir kemâli dağı budur ki geçen ‘ulemâ (14) ‘ilmlerin kitâblarda yazmadılar. Belki herbirisi ‘ilmını gönlinde hıfz (15) iderdi. Çün İmām gördi ki ‘ulemâ ölmek-ile ‘ilm zâyi’ olur. Nice ki (16) Hâzreti Risâlet şalla’llahu ‘aleyhi vesellem buyurdi: انّ الله لا يقبض العلم انتزاعا ولكن يقبضه بقبض العلماء حتّى اذا ا مات العلماء اتخذ الناس رؤسا جهّالا فلفقوا بغير علم فضلوا واضلوا

/ 31a / ²²⁴ Ya’ni: Allah Te’âlâ ‘ilmi²²⁵ ‘ulemâ gönlinde gidermez. Mādām ki ‘ulemâ ölmez (3) lakin ‘ilm olduđı²²⁶ ‘ulemâyı gidermek-ile öldürmek-ile ‘ilm zâyi’ olur. ‘Ulemâ öldükden (4) soñra halk cāhilleri ulu idinürler. Ol cāhiller ‘ilmsüz fetvâ (5) virürler. Kendüleri dağı azar. Halkı dağı azdururlar. Çün hikâyet (6) böyle-y-idi. İmām A’zam ‘ilmi zâyi’ olmamağ-ıçün kitâblara yazdı. (7) Dağı tahâretten başladı. Niçün ki tahâret namāzuñ şartıdır. Evvel (8) tahâret olmayınca namāz cāyiz degül. Andan namāzı zıkr eyledi. Niçün ki (9) imândan soñra vâcib olan namāzdur. Andan soñra zekât zıkr eyledi. (10) Niçün ki malıñ çürüğüdür. Ma’ hazâ ki Kur’ânda seksen²²⁷ iki âyetde (11) namāz-ıla añılupdur. Çün ‘ibâdet temâm oldı. Mu’âmelâta şürü’ eyledi. (12) Andan kitâbını (kitâb, YKN) veşâyâ-y-ıla temâm eyledi. Niçün ki Âdem ođlınıñ âhir (13) hâlidür. Bu tertib gör ki ne hüb tertibdür. Her kim ki imâmdan soñra (14) geldi bu tertibi imâmdan öğrendi. Dağı Şadr el-E’immeden mervîdür ki (15) eyitdi: İmām Ebü Hanîfeden mervî olan mesâ’il beşyüz biñ (16)

²²¹ YKN: gönül+Ø.

²²² YKN: İmāmumuzuñ kuvvet+Ø

²²³ semürürler, YKN: semüz olurlar

²²⁴ “ Allah Te’ala ilmi ulemanın gönlünden gidermedikçe ulema ölmez, lakin ulemanın ölümü, ilmi gidermekle, öldürmekle ilm zayı’ olur. Ulema öldükden sonra halk cahilleri ulu edinirler. (İlimsiz fetva veren bu cahiller) azar ve azdırırlar.” (Kütüb-ü Sitte, 4138)

²²⁵ ‘ilm+Ø

²²⁶ öldüğü, YKN: alduğı

²²⁷ seksen, YKN: heştad

mes'eledür ki kendüden vazı' eyleyüpdür. Dağı İmām Haşîrdan (17) mervîdür ki: Keşîşlerden bir keşîş çün İmām-ı Muḥammedüñ Cāmi''i'ş-Şāğîr

/ 31b / adlu kitābın gördi. Ve sözlerine muḥḥalı' oldı. Küccük Muḥammedüñ kitābı (2) budur. Ulu Muḥammedüñ kitābı²²⁸ne ola, didi. Ol kitābuñ bereketi-y-le Müselmān (3) oldı ve eyitdi: Eger bu dîn ḥaḥ degülmese-y-idi bunuñ gibi İmām-ı Ḥanefî ḥaḥ (4) olduğına iḥrār ve i'tirāf eylemeye-y-di. Bir imām ki bunca mes'e eleleri. (5) kendüden dürütmiş ola ve bunuñ gibi imāmlar şākirdleri ola. Lā (6) yıḥdur ki mecmū'sından efzāl ola. Ḥuşūşā ki 'ibādetde ve zühdde (7) ve namāzda ve ḥacda. Mervîdür ki elli beş def'a ḥac eyledi. İmām-ı Hemedānî (8) Ḥazāne adlu kitābda getürüpdür ki İmām şoñ ḥaccını ki eyledi. Malınuñ (9) yarusını Ka'benüñ ḥizmetkārlarına virdi ve eyitdi: Baña Ka'be'-i Şerrefehā' (10) İlahu ḥālî eyleñ. Çün Ka'beye girdi. Sağ ayağınuñ üzerine ḥurdı (11) ve bir rek'atde Ḳur'ānı ḥatm eyledi ve eyitdi: İy Tañrı seni geregleyin²²⁹ (12) bildüm. Ammā gerekleyin ḥullıḥ idemedüm ḥullıḥıñ eksükligini bilmemeği²³⁰ (13) bağışla. Āvāz geldi Ka'benüñ bucağından ki: Bildüñ ve eyü kıldüñ (14) ve ḥullıḥı iḥlās-ıla eyledüñ. Seni ve senüñ mezhebüñde olanı (15) ḥıyāmete dek yarlıḡadum. Eger su'āl olınsa ki Peyḡamberüñ şalla'llahu 'aleyhi (16) vesellem: ²³¹الایمة من قريش Ya'ni: İmāmlar Ḳureyšden didüğü dağı (17) Ḳureyšî taḥdīm idüñ. Hiç kimesneyi Ḳureyš üzerine taḥdīm eylemeñ

/ 32a / didüğü dağı: ²³²تعلموا من قريش ولا تعلموه Ya'ni: Ḳureyšden (2) öğrenüñ, Ḳureyšî öğretmeñ didüğü delālet ider ki İmām-ı Şāfi'î (3) rażiya'llahu 'anhu muḥaddemdür ḥalan imāmıardan. Niçün ki Ḳureyšden (4) andan özge imām gelmeyüp durur²³³ki ḥallı mezhebine kıḡıra ve dağı Peyḡamberüñ (5) 'ammūsi oḡlıydı Ve dağı 'Arab luḡatını özgeden yig bilürdi. Pes (6) anuñ mezhebi²³⁴ḥalan mezheblerden yig ola. Cevāb budur ki (7) eger imāmlar Ḳureyšdendür didüğinden murād namāzda imām-ısa (8) bāḥıldur. Niçün ki Peyḡamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem Mu'āza buyurdi ki: Ehl-i (9) Ḳubāya imāmetliḡ eyledi. Dağı 'Ömer rażiya'llahu 'anhu ol vaḥit ki şāḥābeyi (10) terāviḥ

²²⁸ YKN: Muḥammedüñ kitāb+Ø

²²⁹ gereg-leyin, YKN: gereginleyin

²³⁰ Metinde "bilmemeği" isim-fiili (بلمكمه) şeklinde yanlış yazılmıştır.

²³¹ "İmāmlar Ḳureyšden."

²³² "Ḳureyšden öğrenin, Ḳureyšce öğretmeyin."

²³³ YKN: gelmeyüpdür

²³⁴ YKN: anun mezheb+Ø

kılmaya cem' eyledi. Übeyyi imâm eyledi. Ma' hazâ ki Kureyşden 'ulemâ (11) çoğ-ıdı. Dağı 'ulemâ icmâ' eyleyüpdür ki Kur'ânı yig bilen 'ilmi artuk olan (12) mücerred nesebi olandan imâmetliğe yig durur. Eger murâd 'ilimde imâmetliğ-ise (13) ya'ni 'ulemâ Kureyşdendür. 'Âlim olmağa 'ilm şartdur, neseb neylesün. (14) Görmez misin ki Peygamber şalla'llahu 'aleyhi ve selem: (Mu'âz-ı Enşarîyi 'anhu 'ilm öğretmege viribidi dağı, YKN) ²³⁵اقتديتم اصحابى كالنجوم بايهم اقتديتم didi. Hiç neseb aınadı. Ya'ni benüm şahâbem (16) yıldız gibi dururlar, kaçkısına uysañuz maşşuduñuza irişürsüz. Dağı (17) Müselmânlık şehirlerinde geçmiş zamanda ulu 'âlimlerüñ çoğı

/ 32b / şerîfü'n-neseb degüldiler. Ebî Mūsâ ve Huzeyfe gibi 'Irâkda ve Zeyd bin (2) Şābit ve Zührî gibi Hicāzda, ve Mu'âz ve Ebî Ümāme gibi Şāmda, Üsāme (3) bin Zeyd ve Şuheyb ve Selmān gibi. Mervīdür ki 'Alī rażiya'llahu 'anhu 'Abdu' (4) İlah bin Mes'üddan şoñra Kūfeye vardı. 'Abdu'llah bin Mes'ūduñ (5) şākirdlerinden gördi ki hālka 'ilm-i fiğh öğredürler ve dört yüz (6) divit gördi ki meclisde fiğh 'ilmini yazarlar. Eyitdi: Bunlar (7) bu şehriñ çerâklarıdır. Ma' hazâ ki hiç birisi Kureyşî degül-ıdı. Dağı (8) icmâ'-i 'ulemâ bunuñ üzerinedür ki bir vilāyet halkı kaçan bir 'ālime muhtāc (9) olsalar ki fiğh 'ilmin öğrede ve ol vilāyetde fağihler çoğ olsa (10) kaçkısının 'ilmi çoğ olsa imâm ya'ni hālife aña rızık vire. Eger (11) mecmu'sı 'ilimde berāber olsalar içlerinde bir Kureyşî ālim olsa ol (12) ālim Kureyşîye rızık virmege müte'ayyin ve maşşuş olmaz. Belki İmām (13) kaçkısına dilerse vire. Eger nesebün i'tibarı virmese-y-ıdı İmām muhayyer (14) olmaya-y-ıdı. Belki Kureyşîye vire-y-ıdı. Ancağ (Pes, YKN) ma'lūm oldu ki el-e'immete min Kureyşden (15) murâd hilāfet-imiş. Ammā evvel ki Peygamberden nağl eylediler ki buyurdi:²³⁶تعلّموا من قریش ولا تعلّموا هالاصلا (16) Bu sözüñ aşlı yoğdur. Peygamber Hāzreti (17) şalla'llahu 'aleyhi vesellem nice gümān olına ki Kureyşî cehl üzerine çoñ, öğretmeñ

/ 33a / diye. Görmez misin ki İmām-ı Şāfi'î rażiya'llahu 'anhu 'ilm-i ferāyızda Zeyd bin (2) Şābit mezhebi-y-le 'amel eyledi. Ma' hazâ ki Zeyd Kureyşî degül-ıdı. Dağı Emire'l-Mü'minîn (3) 'Alī rażiya'llahu 'anhu 'Abdu'r-rahman es-Selīme buyurdi ki: Hāsan, Hüseyyine Qur'ân (4) öğret. Ma' hazâ ki 'Abdu'r-rahman Kureyşî degül-ıdı. Dağı Sa'id ibn-i el-Müsyeb (5) Kureyşî-y-ıdı. 'İlmi Ebî Hureyreden öğrendi. Ma' hazâ ki Ebü Hureyre Kureyşî degül-ıdı. (6) Dağı İmām-ı Şāfi'î ki Kureyşî-y-ıdı. İmām-ı Mālikden

²³⁵ "Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarmanız maksudunuza erişirsiniz." (Kütüb-ü Sitte, 4368)

²³⁶ "Kureyşden öğrenin, Kureyşe öğretmeyin." (Metne göre aslı olmayan bir söz, sahih olmayan bir hadis)

ve İmām-ı Muḥammedden Beşr el-Mürīsiden (7) ve Müslim bin Ḥālidden öğrendi. Ma' hazā ki bunlar Kureyşî degüller-idi. (8) Daḥı Şāfi'îye dise ki bir şehirde kamu halkı Kureyşîler olsa, içlerinde (9) bir 'ālim olsa ki Kureyşî olmasa ol şehir halkı bir mes'eleye muhtāc (10) olsalar ol 'ālime şorsalar ol 'ālim cevāb virsin mi virmesin²³⁷ mi. (11) Eger cevāb virsün dirse mezhebini terk itmiş ola. Zīrā Kureyşî var-ıken (12) ğayr-ı Kureyşden öğrendiler. Eger cevāb virmesün dirse baḥl eylemiş ola (13) ve 'ilmi gizlemiş ola. Bu ḥod aşla cāyiz degül. Ammā Şāfi'iden özge imām-ı (14) Kureyşî bulmaduk ki halkı mezhebine kığıra-y-ıdı, didügi eyle degül. Zīrā ki (15) çok 'ulemā geldi ki Kureyşî degüller-idi. Ma' hazā ki çok Kureyşî görürüz ki (16) Ebū Ḥanīfe mezhebindedür. Ammā Peyğamberüñ şalla'llahu 'aleyhi vesellem 'ammüsü (17) oğlıdur, didüklerine cevāb budur ki Peyğamber-ile toḫuzuncı mertebede ya onuncı

/ **33b** / mertebede irişür. Eger böyle olan Peyğamberüñ 'ammüsü oğlu olsa-y-ıdı her Kureyşî (2) belki her 'Arab 'ammüsü oğlu ola-y-ıdı. Zīrā İsmā'il Peyğamberde Peyğamber-ile (3) cem' olur. Belki her Rūmlu Peyğamberüñ 'ammüsü oğlu ola-y-ıdı. Zīrā ki (İbrahīm Peyğamberde Peyğamber-ile 'aleyhi's-selām kavuşur. Belki mecmū' Ādem oğlu Peyğamberüñ 'ammüsü oğlu ola-y-ıdı zīrā ki, YKN) Peyğamber-ile (4) şalla'llahu 'aleyhi vesellem Ādem Peyğambere kavuşur. Daḥı Peyğamber zamānında (5) şimdiye degin mezhepleri biri birinden mes'elederi-y-ile terciḥ olunur. Hiç kimesne (6) mezhebini neseb-ile terciḥ eylemedi. Eger terciḥ eylemek ḥaḫ messe-y-ıdı (hergiz neseb, YKN) olan-ıla neseb olmayan (7) ortasında nizā' ve muḥālefet olmaya-y-ıdı. Ma' hazā ki çok nizā' olupdur. (8) Daḥı İmām-ı Şāfi'î 'Arab luğatini bilür, didi: Cevāb virürüz ki Müsellem (9) bilürdi. Lākin andan özge İmām bilmedügi memnū'dur. Belki İmām-ı Mālik (10) Medīnede olup dururdu. İmām-ı A'zam Benī Leysden ki kaçdı. Çok (11) zamān Mekke Medīnede mücāvır oldı. Ma' hazā ki İmām-ı Faḥre'r-Rāzī (12) ki Şāfi'î'l-mezhebdür, eyitmiş ki: İmām Ebū Ḥanīfenüñ şi'ri İmām Şāfi'î (13) şi'rinden faşih ve laḫif-ıdı. Şi'irüñ eyüligi olmaz. İllā belāğat (14) ve feşāhat-ile. Pes ma'lūm oldı ki İmām-ı A'zam daḥı 'Arab luğatini (15) gerekleyin bilürmiş. Daḥı i'tibār taḫvāyadur, mücerred nesebe degül. Nice ki (16) Ḥaḫ Te'ālā buyurur: ²³⁸ *انّ اكرمكم عندالله التقىم* Ya'ñi: ki 'İzzetlünüz (17) Tañrı katında taḫvāsı ve 'ibādeti ve ḳorḳusı çoğ olandır. Bu āyet

²³⁷ virsin mi, virmesin mi, YKN: vire mi, virmeye mi

²³⁸ "Gerçekten Allah'ın katında en iyiniz, Allah'tan en çok korkup sakınanınızdır." (Hucurât, 13)

/ 34a / Benī Beyāza hakkında indi. Ol vakit Peygamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem anlara buyurdu ki: (2) Bir 'avratı²³⁹ enşāruñ bir kula vireler. Eyitdiler: Bir kula 'avrat nice virelüm. (3) Görmez misin ki Loqmān Hekīm bir yoğun dudaklı kara kul-ıdı. Haq Te'ālā (4) anuñ haqqında: ²⁴⁰ ولقد اتينا لقمان الحكمة didi. Ya'ni: Loqmāna hikmet (5) virdük. Murād hikmetden 'ilm-i fiḫdur, dimişler. Dağı şahābenüñ yoḥsulları (6) zāhidleri 'amel-ile çok şerifü'n-nesebden muḫaddem-idiler. Görmez misin ki (7) Allah Te'ālā 'amelsüz olan nesebüñ fāyidesi nice nefi eyledi. Bu āyet-i kerīmede ki: فاذا نفع في الصور ²⁴¹ Ya'ni: Қақан (9) şoruvirile ol gün falān ulunuñ oḡlıyam ya hışımıyam dimek (10) assı eylemez. Dağı mervīdür 'Abdu'llah bin Mübārekden ki bir gün meclisinden (11) çıqdı. Latīf, fāḫir kaftān giymiş önünde, ardında çok cemā'āt ve (12) hizmetkārlar yürürlerdi. Bir seyyid şahīhi'n-neseb eski kaftānlar giymiş (13) yaluḡuz²⁴²yolda 'Abdu'llaha uğradı. Eyitdi: İy Müselmānlar mübārek oḡlını (14) görüñ ve Peygamber oḡlunuñ ḫālini görüñ. 'Abdu'llah ibn-i el-Mübārek eyitdi: (15) Mübārek oḡlı ceddüñüñ sünneti-y-ile 'amel eyledi. Anuñ 'izzetinden aña irişdi. (16) Sen mübārek oḡlı tarīkine varduñ, Anuñ ḫorluḡından saña irişdi. (17) İmām-ı Taberī rivāyet eyledi: Peygamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem ki bir gün ḫuḫbesinde

/ 34b / eyitdi: ياأيُّالناس الا انّ ربكم واحد وانّ اباكم واحد الا لا فضل لعربي على عجمي ولا لعجمي على عربي ²⁴³ Ya'ni: İy ḫalk! Tañrıñuz bir ve atañuz bir, āḡāḫ oluñ. (5) bilüñ ki 'Arabuñ 'Acem üzerine artuḡlığı yoq, ('Acemüñ 'Arab üzerine; qaranuñ kızıl üzerine, kızılıñ kara üzerine artuḡlığı yoq, YKN) Meger taḫvā-y-ıla perhīzkārılıḡ-ıla (6) ve şalāḫiyyet-ile irişdüdüñ mi. Hā'e, didiler. Hāzır olan ḡāyib olana (7) irişdürsün, didi. Dağı Ebī Mālik-i Eş'ariden mervīdür ki eyitdi: (8) Peygamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem eyitdi: انّ الله لا ينظر الى انسابكم ولا الى احوالكم ولا الى اموالكم ولكن ينظر الى قلوبكم فمن كان له قلب صالح تحنن الله عليه وانما انتم ²⁴⁴ Ya'ni: Haq Te'ālā nazar eylemez nesebüñüze ve māluñuza, belki nazar eyler (12) göñlüñüze. Her kimüñ ki göñli şālih olsa aña raḫmet eyler. Qamuñuz

²³⁹ YKN: 'avrat+Ø

²⁴⁰ "Yemin olsun biz Lokman'a hikmet verdik." (Lokman, 12)

²⁴¹ "Sūr'a üfürüldüğü vakit, artık o gün aralarında ne bir nesepleri kalmıştır ne de birbirlerine soracak kimse." (Mü'minün, 101)

²⁴² Yaluḡuz, YKN: yaluñuz

²⁴³ "Ey İnsanlar! Rabbiniz bir ve atanız bir, iyi bilin ki Arab'ın Acem üzerine, Acem'in Arab üzerine; kızılın siyah üzerine, siyahın kızıl üzerine üstünlüğü yokdur, üstünlük takvadadır. Sizlere bunları salahiyetle bildirdiğime şahit misiniz?" (Veda Hutbesi)

²⁴⁴ "Muhakkak ki Allah, nesebinize ve malınıza nazar eylemez lakin, kalplerinize nazar eyler, kimin ki kalbi salih olsa Allah ona rahmet eder. Sizler Ademoḡlusunuz, O'na sevgili olan muttakī olanınızdır."

(13) Âdem oğlusuz. Aña sevgülü olan sizden muṭṭaḳı olandur. Daḫı (14) İmām-ı Mâlik eydür: ²⁴⁵لا ادب الا ادب الله تعالى لا ادب الا باء والا مهات والخير خير الله تعالى لا خير الا باء والامهات Edeb Allah Te'âlâ (16) virdügi edebdür. Ata, ana edebi degül. Ḥayru'llahi Te'âlâ virdügi ḫayırdur. (17) Ata, ana ḫayrı degül. Görmez misin Bilâl rażiya'llahu 'anhu nice yaḳın-idi.

/ **35a** / Ebî Leheb ve Ebü Ṭalib nice ırağ-ıdı.²⁴⁶ Andan soñra aşḫâb-ı tevārîḫ İmām-ı A'zamuñ (2) nesebinde ihtilâf eylediler. İmām-ı Cezerî Cāmi'i'l-Uşul adlu kitâbda eyitmiş ki: (3) Nu'mân bin Şābit bin Züvṭā bin Māhdur, Kābilden. Ba'zıları eyitdi: Bābilden. (4) Ammā Kāfi-i issi eyitdi: Nu'mân bin Sābit bin Ṭāvus bin Hürmüz, Benî Şeybānuñ (5) melikidür. Bu taḳdirçe 'Arabdan olur. Zirā ki Bağdāda²⁴⁷ zamān-ı ḳadimde (6) Bābil dirlerdi. İmām Ebü Muṭı'-i Belḫi eydür: İmām-ı A'zam 'Arabdur. Enşār (7) ḳabilesindendür. Nu'mân bin Şābit bin Züvṭā bin Yaḫyā bin Rāşid el-Enşārî (8) dür. Ba'zı kitâblarda gördüm. Mülük-i 'Acem neslindendür. Āferidüñ oğlan (9) larındandur. İmām-ı Ġaznevî rivāyet eyledi, Şāliḫ bin Aḫmedden ki İmām-ı A'zam (10) Kūfidür. Teymî ḳabilesindendür. Bezzāz-ıdı. Kemḫā şatardı. Naşr bin Muḫammed bin (11) Naşr el Merüzî eyitdi: Şābit, Ḥorasāndan-ıdı. Ḥāriş ibn-i İdris eyitdi: (12) Tirmizden-ıdı. Aḫmed bin Behlül eyitdi: Anbārdan-ıdı. Ḳāzı'l-Ḳuzzāt (13) Muḫammed bin Ḥasan el-Esterābādî eyitdi ki, Ḥammād eyitdi: Şābit bin Züvṭā (14) Kābilden-ıdı. Ammā Züvṭā ḳul-ıdı. Efendisi Teymu'llah bin Şa'lebeye şatdı. (15) İmām-ı Zāmîrî eyitdi ki : İsmā'il Ḥammād oğlu İmām-ı A'zam oğlu eyitdi: (16) Şābit Nu'mân oğlıdur. Nu'mân Merzübān oğlıdur. Fāris pādişāhlarınıñ (17) neslindendür. Ḥusrev²⁴⁸ dururlar. Hergiz ḳul olmadılar.²⁴⁹ Şābit, Emirel'l-Mü'minîn

/ **35b** / 'Alî ḳatına vardı. Emire'l-Müminîn bereket-ile du'â eyledi Şābite ve zürriyetine. (2) Nu'mân bin Merzübān oldur ki Emire'l-Müminîn 'Alīye rażiya'llahu 'anhu (3) nevrüz gün pālüde viribidi. 'Alī rażiya'llahu 'anhu eyitdi: Her gün (4) nevrüzümüzdur. Eger su'al olinsa Vāḳı'ât adlu kitâbda Şeyḫ (5) Ebî (Ḥafş-ı, YKN) Kebirden mervidür ki: Eger bir kişi Tañrıya elli yıl (beş, YKN) 'ibâdet eylese (6) andan soñra nevrüz günü ol günün ta'zimi-y-çün bir müşrike hediye (7) virse kâfir olur ve mecmû' 'âmeli yoğ

²⁴⁵ “Edeb Allah Te'alanın verdiği edeptir, ata ve ana edebi degildir; Hayır Allah Te'alanın hayırdır, ata ve ana hayrı degildir.” (İmâm-ı Mâlik)

²⁴⁶ YKN: yırağ-ıdı

²⁴⁷ YKN: Bağdadda

²⁴⁸ خسرو دررلر Ḥüsrev dururlar (VPN), حسر دررلر Ḥüsrev dururlar (YKN)

²⁴⁹ olmadılar, YKN: degüllerdür

olur. Çün armağān (8) virmenüñ hāli böyle olsa armağān almağ hāli dağı böyle olur. (9) Niçün ki bāṭıla rāzı olmağdur. Görmez misin ki ribā virmek nice (10) ḥarām oldı-y-sa (ribāyı, YKN) almağ dağı şöyle ḥarām oldı. Rüşvet almağ nice (11) ḥarām oldı-y-sa virmek dağı şöyle ḥarām oldı. Cevāb budur ki (12) Müselmān, kāfire ol günde armağān virmenüñ ḥarām olduğından (13) almağı ḥarām olmağ lāzım gelmez. Zīrā ki almağında ḥüsn-i ḥulğ ve mürüvvet (14) vardur. Görmez misin ki Ḥağ Te‘ālā buyurdı ki فقولاله²⁵⁰ (15) Ya‘ñi: Fir‘avna²⁵¹ yumuşak söz söyleñ ve bu mes‘elede bir ḥikāyet (16) vardur ki fetāvāda zıkr olunmuş ki sözüümüze delīldür. Ve ol (17) ḥikāyet budur ki: Bir Mecūsī Müselmānlaruñ dervīşlerine ḥayr iderdı.

/ 36a / Bir gün oğlanuñ başını yolmag-içün da‘vet eyledi. Müselmānlardan çok (2) kişi da‘vetine ḥazır oldı. Hediyeler getürdiler. Ol şehruñ ‘ālimine bu iş (3) katı geldi. Üstādına ki Şeyḥü’l-İslām Ebī el-Ḥasan es-Sa‘īd-idi. Yazdı ki (4) bu şehruñ ḥalkı mürted oldılar ve kışşayı bir bir didi. Üstād cevāb (5) yazdı ki: Ehl-i zımmetüñ da‘vetine varmağ cāyızdır ve eyüye eylük eylemek (6) mürüvvetdendir. Müselmānlaruñ bu kadar nesne-y-le küfrine ḥüküm eylemek ma‘ḳul²⁵²(7) degül. Bu ḥikāyetden añlandı ki kāfirüñ hediyyesini қа‘bül eylemek ḥüsn-i ḥulğdandır ve mürüvvetden ve keremden. Ma‘ hazā ki, YKN) du‘āsın (8) қа‘bül eylemekden yuğaru degül ki Ḥağ Te‘ālā İblisüñ du‘āsını қаbül eyledi. Nice ki (9) Kur‘ānda buyurur: (rabbī, YKN) انظرنى الى يوم بيعثون قال فانك من المنظرين (10) Dağı Emīre’l-Mü‘minīn ‘Alīden raḫıya‘llahu ‘anhu mervīdür ki: Kılıcın şavāş (11) günü kendü-y-le şavaşan kāfire virdi. Zīrā ki bilürdi ki kılıcı elinden (12) gine²⁵³ alır ve anı öldürür. Ve illā ḥarbiye şilāḥ virmek ḥarāmdu. Dağı (13) ba‘zı selef gündüz düşman-ıla²⁵⁴ cenk eylerdi. Gice olduğda mecmū‘ını (14) kığırurdu. Şofra döşerdı, yimek yidürürdi. Pes ma‘lūm oldı ki ḥüsn i (15) ḥulğ ve mürüvvet ve kerem eylemek egerçe kāfir-ile-y-se dağı menhī degül. (16) Ammā rüşvet anuñ-çun cāyız olmadı ki bāṭıla ve zulme yardım eylemekdür. (17) Ḥattā eger def-i zulm-içün olsa rüşvet virmekden özge çāre

²⁵⁰ “Ona yumuşak söz söyleyin.” (Tâ-Hâ, 44)

²⁵¹ YKN: Fir‘avn+Ø

²⁵² ma‘ḳul, YKN: mümkün

²⁵³ gine, YKN: girü

²⁵⁴ YKN: Türk-ile تركله, VPN: gündüz düşmen-ile cenke eyler-idi.

/ 36b / bulmasa cāyīzdür, günāhı yoqdur. Görmez misin ki vaşīye ve mütevellīye yetīmüñ (2) ba'zı mālını, vāqfuñ ba'zısın qalanın²⁵⁵şaklamağ-ıçun virmek cāyīzdür. (3) Dağı ribāda qaçan zarūret olsa şöyle ki hācet almağ-ıla bitse günāh (4) viren üzerinedür, alan üzerine degül. Bilgil ki tevfiğ İmāmuñ nesebinde (5) vāqı' olan rivāyetde budur ki cāyīzdür ki kendü-y-le ataları bir (6) yirde toğmış ola, bir yirde vağan idinmiş ola, bir yirde büyümiş (7) ola, ve bir yirde evlenmiş ola. Her birisine nisbet itmek dürüstdür. (8) Nice İmām-ı Ebū bekr el-Ḥarezmī ānesi Ḥarezmiyyedür. Atası Ṭaberīyyedür. (9) Aña Ḥarezmī dağı dirler, Ṭaberī dağı dirler, dağı İmām Ebū'l-Ḳāsıma (10) Bağdādī dirler. Niçün ki Belḥde toğdı, Bağdādda büyüdi. Rivāyet eyledi (11) İmām-ı Ebū Ḥafz Ebī Ḥafz-ı Kebīrden ki: Bir gün İmām Ebū Ḥanīfenüñ (12) şakirdleri-y-le İmām-ı Şāfi'inüñ şakirdleri ortasında nizā' oldı ki (13) qanqısınuñ şakirdi çoqdur. İmām Ebū Ḥafz-ı Kebīr eyitdi: İmām-ı (14) Şāfi'inüñ şakirdlerin şaydılar, seksen²⁵⁶kişīye irişdi. İmām-ı (15) A'zamuñ şakirdlerin şaydılar dörtbiñ kişīye irişdi. (16) İmām-ı A'zamuñ bu nesne fezāyilinden bir sehilce faziletüdür. İntişār (17) adlu kitābda şöyle mezkūrdur: Eger su'al olınsa ki Buḥār'inüñ

/ 37a / şakirdleri on biñe irişdi. Cevāb budur ki ḥadīş rivāyet itmek fiğh rivāyet (2) itmek gibi degül. Zīrā ki fiğh rivāyet eyledükde gerekdür ki fiğh 'ilmini bile, ammā ḥadīş (3) rivāyet eyledükde bu şıfāt lāzım degül. Andan ötrü ḥadīş rivāyet eyleyenler (4) çoq dururlar. Çün İmām-ı A'zamuñ irişdüğü şaḥābeyi temām zıkr eyledük. Tābi'inden (5) tebe'-i tabi'inden kime irişdi ve kimden 'ilm öğrendi. Allahuñ yardımı-y-ıla anı (6) dağı zıkr ü beyān eyleyelüm. Birisi İmām Muḥammed bin 'Alī bin Ḥüseyin bin 'Alī bin Ebī (7) Ṭālībdür. Şöhreti²⁵⁷bāqır-ıladur. Yüz on yedide öldi, altmış üç yaşında-y-ıdı. (8) Baqī'de gömdiler, Ḥasan (bin 'Alī, YKN) razıya'llahu 'anhümā künbetinde. Birisi Muḥammed bin (9) Ḳaysdur. Birisi Ebū 'Abdu'llah bin el-Münkedir bin 'Abdu'llah bin Rebī'adur. (10) Yüz otuz yılında vefāt eyledi. Birisi Ebū'l-'Avn Muḥammed bin 'Abdu'llah es (11) -Sa'īdi'l Kūfi, seksen²⁵⁸sekiz ḥac eyledi. Yüz yigirmi biñ aqçesi var-ıdı, (12) Ḳamusını taşadduğ eyledi. Āḥir Ebī Leylā oğlından zekāt almağa muḥtāc oldı. (13) Tābi'inden dört kişī var-ıdı ki anlara Bekkā'un dirlerdi. Ya'ni ağlayıcılar dimekdür. (14) Birisi Ebū'l-'Avn Muḥammeddür. Birisi Żarār bin Merredür. Birisi 'Abdu'lmelik

²⁵⁵ YKN: vaqfuñ ba'zısını, qalanını

²⁵⁶ seksen, YKN: heştād

²⁵⁷ YKN: şöhret+Ø

²⁵⁸ seksen, YKN: heştād

bin el- (15) Cerdür. Birisi Ebū Sināndur. Birisi Ebū Zübeyr Muḥammedü'l-Mekkīdür. Birisi Muḥammed bin (16) Zübeyr el-Enşārīdür. Birisi Muḥammed bin 'Abdu'r-raḥman bin Zerrāddur. Birisi (17) Muḥammed bin 'Abdu'r-raḥman ki meşhūrdur. İbn-i Ebī Leylā-y-ıla yüz kırk sekiz yılında

/ 37b / vefāt eyledi. Birisi Muḥammed bin Mālik bin Zübeyd el-Hemedānīdür. Birisi Muḥammed bin (2) 'Ömerdür. Birisi İbrāhīm bin Muḥammeddür. Birisi İbrāhīm bin 'Abdu'r-raḥmān el- (3) Kūfīdür. Birisi İsmā'īl bin Ebī Ḥālīd el-Becfīdür. Birisi 'Abdu'llah bin (4) Ebī Evfādur. Yüz kırk altı yılında vefāt eyledi. Birisi İsmā'īl bin (5) Ümeyyedür. Yüz seksen²⁵⁹toğuz yılında (Mekke, YKN) vefāt eyledi. Birisi İsmā'īl bin (6) 'Abdu'l-melikdür. Birisi Eyyub bin 'Ābid et-Ṭayyībdür. Birisi İsmā'īl bin (7) Müslīm el-Mekkīdür. Birisi İshāq bin Şābitdür. Birisi İbrāhīm bin el-Muhācīrdür. Birisi (8) Ebū'l-Hākīm el-Mü'ezzīndür. Birisi İbrāhīm en-Neḥe'īdür. Birisi Bilāl bin Ebī Bilāl (9) dür. Birisi Bilāl bin Mirdāsdur. Birisi Bilāl bin Vehebdür. Birisi (10) Būhz bin el-Ḥākīm bin Mu'āviyedür. Birisi Behlül bin Ḥamzatu's-Şūvfī el- (11) Mecnūndur. Yüz seksen²⁶⁰sekiz yılında hac eyledi. İttifākā Harun er-Reşīd (12) daḡı o yıl hacca vardı-yı. Çün Behlül Reşīdi gördi. Eyitdi: Yā Emīre'l- (13) Mü'minīn 'Ömer bin 'Abdu'llah el-'Āmirden şöyle işitdüm ki eyitdi: (14) Gördüm, Peygamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem bir deveye binmiş eski pālān üzerine, (15) öñinde kimseyi dögmek, sürmek, git demek yoğ-ıdı. Andan soñra bu (16) şi'iri okıdı: هب ائك قد ملكت الارض طران ودان لك

²⁶¹ Ya'ni: العبادو كان ماذا اليس غدا مصيرك جوفه قبرو و يحثو التراب هذائم هذه

/ 38a / Ṭut ki cemi'-i dūnyāya mālīk olduñ, ve daḡı mecmū' kullar saña muṭī' (2) oldu. Yārın varacaḡ yirüñ sinle degül mi, üzerüñe ol daḡı bu daḡı toprak saçmayısar mı. (3) Reşīd çün bu sözi işitdi. Yā Behlül eyü söz daḡı söyle, didi. Behlül eyitdi: (4) Her kime ki Ḥaḡ Te'ālā māl virse ve ḡüsn virse mālından fuḡaraya taşadduḡ (5) eylese ve ḡüsninde şālīḡ olsa ebrār dīvānında yazılır. Reşīd çün (6) bu sözi işitdi. Şandı ki maḡşūdı nesne dilemekdür. Reşīd Behlüle māl (7) buyurdı ve eyitdi: Bunuñla borcuñ öde. Eyitdi: Saña viren beni unutmaz. Rızıḡ, (8) Allah üzerinedür. Senüñ üzerüñe degüldür. Birisi Cāmi' bin Şeddāddur. Birisi (9) Ca'fer bin Muḥammed bin 'Alī bin

²⁵⁹ seksen, YKN: heştād

²⁶⁰ seksen, YKN: heştād

²⁶¹ "Tut ki bütün dünyanın sahibi oldun ve bütün kullar sana itaat etti, Yarın varacak yerin mezar değil mi, o, bu üzerine toprak saçmayacak mı?"

(Hüseyn bin 'Alī bin, YKN) Ebī Ṭālibdür. Seksen²⁶²(10) yılında doğdı. İmām-ı A'zam doğdu²⁶³yıl, yüz kırk sekiz yılında vefāt (11) eyledi. Baḳī'de Ḥasan-ıla 'Abbās ḳubbesinde²⁶⁴defn olındı. Atası İmām-ı Bāḳır, (12) ceddī Zeyne'l-'Ābidīn ḳatında. Birisi Ḥabīb bin Ebī Şābitdür. Birisi Ḳays (13) bin Dīnārdur. İbn-i 'Abbāsı İbn-i 'Ömeri raḳıya'llahu 'anhumā gördi. Yüz on (14) tokuz yılında vefāt eyledi. Birisi Ḥuşeyn bin Sa'iddür. Birisi Ḥamīd el (15)-A'rec el-Mekkīdür. Birisi Ḥāriş bin 'Abdu'r-raḳman el-Hemedānīdür. Birisi (16) Ḥuşayn bin 'Abdu'r-raḳman el-Kūfidür. 'Ammāre'i, Şu'biyi ve İbn-i el-Cübeyri (17) gördi. Yüz otuz altı yılında vefāt eyledi, ṭoḳsān üç yaşında-yıdı.

/ **38b** / Birisi Ḥammād bin Müslim, yüz yigirminci yılında vefāt eyledi. Birisi Ḥāriş bin (2) Yezīddür. Birisi Hākīm bin Şüheybdür. Birisi Ḥüseyn bini'l-Ḥārişdür. Birisi (3) Ḥāriş bin Ḥatībdür. Birisi Ḥar bin eş-Şabbāḥ el-Kūfidür. Birisi Ḥaccāc bin el-Artāş el-(4) Kūfidür. Birisi Ḥāriş bin 'Alḳame el-Hemedānīdür. Birisi Ḥuşrem bin 'Abdu'r-raḳman (5) dur. Birisi Ḥālīd bin 'Abdu'l-a'lādur. Dāvud bin 'Abdu'r-raḳmandur. Birisi (6) Dāvud bin Naşīr eṭ-Ṭāyīdür. Birisi Ebū 'Ömer el-Hemedānīdür. Birisi Ribāḥ el- (7) Kūfidür. Birisi Rebī'a bin 'Abdu'r-raḳmāndur. Yüz otuz altıncı (8) yılında vefāt eyledi. Birisi Zeyd bin Eslemdür. Birisi Ziyād bin Küleybdür. (9) Ziyād bin Meyser el-Kūfidür. Birisi Zübeyd bin el-Ḥāriş ibn-i 'Abdu'l-kerīmdür. (10) Birisi Ebū Üsāme Zeyd Ebī Enīsedür. Az yaşı-y-ıla ulu Ṭābi't-y-idi, (11) Rūhāda sākin oldı, otuz altı yıl yaşadı, yüz yigirmi dört (12) yılında vefāt eyledi. Birisi Zekerıyyā bin Zāyidedür. Birisi Zekerıyyā bin el-Ḥāriş el- (13) Kūfidür. Birisi Zeyd el-Sekenīdür. Birisi Semmāk bin Ḥarb bin Üveys (14) bin Ḥālīd bin Mu'āviye bin Ḥāriş bin Rebī'a el-Kūfidür. Ulu kişīdür. (15) Seksen²⁶⁵şahābeye irişdi. Gözsüz oldı, du'a eyledi, Ḥaḳ Te'alā gözin (16) virdi. Birisi Süleymān es-Sinānīdür. Birisi Seleme bin Küheyl bin Ḥuşayndür. (17) Tabi'inüñ ulularından-ıdı. Zeyd bin Arḳame ve Cündeb el-Gaffārīye irişdi.

/ **39a** / Ḳırḳıncı yılda doğdı, 'aşüre gün fevt oldı, yüz yigirmi bir yılında. Birisi (2) Sālīm bin 'Aclāndur. Birisi Süleymān bin Mihrān ki A'meş-ile meşhūrdur, Hicretüñ (3) altmış yılında Reyde doğdı, yüz kırk sekizinde vefāt eyledi. Birisi (4) Süleyman bin el-

²⁶² seksen, YKN: heştād

²⁶³ doğduğı, YKN: doğduğı

²⁶⁴ ḳubbesinde, YKN: ḳatında

²⁶⁵ seksen, YKN: heştād

Muğayredür. Birisi Seleme bin Laķıtdür. Birisi Sa'îd bin (5) Mesrûkdur. Süfyân atası zamânında şalâhiyyetde meseli yoğ-ıdı. (6) Birisi Sa'îd bin Ebi 'Arvedür. Birisi Mihrân bin Süfyân-ı Başrîdür. (7) Ehl-i Başrânuñ zâhidlerindendür. Başrada evvel taşnîf eyleyendür. Yüz (8) altmış beş yaşında vefât eyledi. Birisi Sa'îd bin el-Merzübândur. Birisi (9) Şebîb bin 'Arķude el-Bārikîdür. Birisi 'Abdu'l-lah bin Şehābdur. İmām-ı Şāfi'î (10) Eyitdi: Eger bu 'Abdullah degülmese-y-idi 'Irākda ilm-i ḥadîş bulunmazdı. Şevrîden (11) on yaş büyük-idi, Ba'dāda²⁶⁶iki kez geldi, seksen üç yılında toğdı, (12) yüz altmış yılında vefât eyledi, yetmiş üç yaşdı. Birisi Şerḥîl bin Sa'd (13) dur. Birisi Şerācîl bin Müslimdür. Birisi Şeddād bin 'Abdu'r-raḥman el-Başrîdür. (14) Birisi Şeybān 'Abdu'r-raḥman el-Kūfidür. Birisi Şalet bin Behrāmdur. (15) Birisi Şāliḥ bin Şāliḥ el-Hemedānîdür. Birisi Ebū 'Abdu'llahdur. 'Abdu'llah bin (16) Ebī Evfādan ve Enes bin Mālīkden rivāyet eyler. Yüz on iki yılında (17) vefât eyledi. Birisi Süfyân Ṭalḥa bin Nāfi'dür. Meşhurdur, Tābi'indendür.

/ 39b / Cābir-ile altı ay mücāvīr oldı. Birisi Ṭalḥ bin Ḥabīb el-'Anevī, meşhūr (2) zâhidlerdendür. 'Abdu'llah bin Zübeyrden ve Cābirden ve İbn-i 'Abbāsdan (3) rivāyet eyledi. Birisi Ṭarîf bin Süfyân el-Başrîdür. Birisi Ebū Muḥammed 'Abdu'llah (4) bin Ḥasan bin Ḥasan bin 'Alī bin Ebī Ṭālib, Benī Hāşimūñ ulularından-idi. (5) ānesi Fāṭimā binti el-Ḥüseyn bin 'Alī kerrema'llahu vechehu Mañşūr-ı Dāniķīnūñ (6) ḥabsinde öldi. Kırk altı yaşında-y-ıdı. Birisi 'Abdu'llah bin Necīḥ', yüz (7) otuz bir yılında öldi. Birisi 'Abdu'llah bin 'Oşmān el-Mekkîdür. Birisi 'Abdu'llah (8) bin Kūfidür. Yüz beş yılında öldi. Birisi 'Abdu'r-raḥman el-Mekkîdür. Birisi (9) 'Abdu'llah bin Ḥālid el-Kūfidür. Birisi 'Abdu'llah bin Nāfi'dür. Birisi (10) 'Abdu'llah bin 'Ömerdür. Birisi 'Abdu'r-raḥman bin 'Ömerdür. Birisi Ebū 'Ömer el-(11) Evzā'idür. Ehl-i Şāmuñ imāmıdur. Ḥadîşi Yemāmede yazdı. Beyrutda vefāt (12) eyledi, yüz elli yedi yılında. 'Abbās ibn-i el-Velīd eydür: Bir gün muşallāsına (13) girdüm. Secde eyledüğü yirde yaş gördüm, ḥalāyķa kaķıdüm, eyitdüm ki: Gāfil (14) olmışsın ki oğlancuķ şeyḥūñ secdesi yirine işemiş. Eyle degül, didi. Belki²⁶⁷(15) her gıce şol kadar ağlar ki secdesi yiri yaş olur. Düşde gördiler, (16) eyitdiler: Bizi bir 'amele delālet eyle ki anuñ-ıla Tañrıya yaķın olavuz. Eyitdi: (17) Bunda kaγgulular menzili gibi hiç menzil görmedüm. Birisi 'Abdu'llah bin 'Ömer bin

²⁶⁶ Bağdād, VPN: Ba'dād, muhtemelen imladan kaynaklanan bir yazım şekli.

²⁶⁷ belki, YKN: bel

/ **40a** / Hıfş bin 'Āşım bin 'Ömer bin el-Ĥattābdur, rażıya'llahu 'anhu. Ulu 'ālim-idi. Yüz (2) kırk yedi yılında öldi. İbn-i 'Abbāsı İbn-i Zübeyri İbn-i 'Ömeri gördi ve anlardan ḥadīş (3) rivāyet eyledi. Birisi 'Abdu'r-raḥman bin 'Abdu'llah el-Mes'ūdīdür. Birisi 'Abd (4) u'r-raḥman bin Mervān el-Ezdīdür. Birisi 'Abdu'l-melik bin Süveyd el-Kūfīdür. (5) İmām-ı Şu'aybden şoñra қаzı oldu. Cüneyden ve Cābirden rivāyet eyledi. (6) Emīre'l-Müminin 'Alīyi ve Muğireyi gördi. Yüz otuz altı yılında vefāt eyledi. (7) Birisi 'Abdu'l-melik bin el-Meyserdür. Birisi 'Abdu'l-melik bin Ebībekir ibn-i Hıfş (8) dur. Birisi 'Abdu'l-melik bin Ayās el-Kūfīdür. Birisi 'Abdu'l-'azīz bin Refī'adur. (9) Kūfede sākin oldu. İbn-i 'Abbāsdan ve Enes bin Mālikden ḥadīş işitdi. (10) Ā'işeyi gördi. Toḫsandan artuḫ yaşadı. Birisi Ebū Ümeyye 'Abdü'l-kerīm bin (11) Ebū'l-Meḥārīkdur. Buḥārī-y-le Müslim Kitāb-ı Hıccda andan bir ḥadīş rivāyet (12) eylediler. Yüz yigirmi yedi yılında vefāt eyledi. Birisi 'Abdu'l-'alā el-Kūfīdür. (13) Ṭāvusdan, Ḥasandan, Mücāhidden, Mekḫūlden rivāyet eyledi. Mekkede (14) sākin oldu. 'İlmi Mekkede taḫşil eyledi, eydürdi: İy Tañrı ḳorḳumuzu (15) artur. Saña secde eyledüğümüzden şoñra yüzümüzü od-ıla yaḳma. Ve eydürdi: (16) Her kim ki 'ilim virilse 'ilim anı aḡlatmasa ol 'ilim aña fāyide eylemez dirdi. (17) Birisi 'Ubeyd bin Muḡtb ez-Zābīdür. Birisi 'Alī bin el-Aḳmer el-Hemedānīdür. Birisi

/ **40b** / 'Aṭā ibn-i Ebī Ribāhdur. Saçı ḳıvrıḡ-ıdı²⁶⁸, yaşşu burunlu-y-ıdı, ḳavlaḡ-ıdı²⁶⁹. (2) Bir gözi kördi, andan şoñra gözsüz oldu. Mekke fakīhlerinün birisi-y-ıdı. (3) İmām-ı A'zam eydür rażıya'llahu 'anhü: Ḥammāddan fakīh görmedüm, (4) 'Aṭādan 'ālim görmedüm. İmām andan çok rivāyet eylerdi. Ḥadīşi (5) İbn-i 'Abbāsdan, İbn-i 'Ömerden, Ebū Hüreyreden ve Ebū Sa'ıdden, (6) Cābirden, 'Āyişeden rivāyet eyledi. Yüz on beş yılında vefāt (7) eyledi, seksen²⁷⁰sekiz yaşında-y-ıdı. Birisi 'Aṭā bin es-Sāyib bin (8) Zeyddür. Yüz otuz altı yılında öldi. Birisi 'Aṭā bin 'Aclān el- (9) 'Aṭṭār el-Başrīdür. Birisi 'Uṭye bin Sa'd el-Kūfīdür. Birisi 'Uṭye (10) bin el-Ḥārīş el-Hemedān el-Kūfīdür. Birisi 'Āşım bin Süleymān el-Ehūl, (11) Medāyinūñ қаzısıdur. Birisi 'Āşım bin Küleyb ibn-i Şehāb el-Kūfīdür. (12) Birisi Ebū bekr 'Āşımdur. Ḳur'ānı Ebī 'Abdu'r-raḥman Süleymden oḳudı. (13) Āvāzı ḥüb-ıdı. Ḳur'ānı ḥüb bilürdi. Yıllar ḥaste oldu. Saḡ (14) olduğından şoñra Ḳur'ān oḳudı, bir ḥarf yañılmadı. Yüz yigirmi (15)

²⁶⁸ ḳıvrıḡ-ıdı, YKN: ḳıvrıcaḡ-ıdı

²⁶⁹ ḳıvrıḡ-ıdı, YKN: ḳulaḡ-ıdı

²⁷⁰ seksen, YKN: heştād

sekiz yılında öldi. Birisi ‘Amr ibn-i Merre el-Mezārīdür. Şu’be razıya’llahu (16) ‘anhu eydür: ‘Ömer ibn-i Merre hiç bir namāzda görmedüm. İllā ki elbette (17) du’āsı müstecāb olur, didüm. Du’āda çok zārılık ve tazarru’ ve

/ 41a / ictihād eyledüğinden. Eger su’āl olsa ilhāh ve mübālağa du’āda i’tidādur. (2) İ’tidā hod cāyiz degül. Şöyle ki Hāḡ Te’ālā buyurur: ان الله لا يحب المعتدين (3) Ya’ni: Allah du’āda ḡadden geḡenleri sevmez. İbn-i Mācce’i Ḳazvīnī rivāyet (4) eyledi: ‘Abdu’llah bin Muḡaffelden ki oḡlunu²⁷¹ bir gün iḡitdi ki eydürdi: (5) اللهم ائى اسئلك القصر الابيض عن يهين (5) Yani: (İy, YKN) Tañrı uḡmaḡuñ (6) ḡaḡ yanındaḡı köḡki dilerem. ‘Abdu’llah bin Muḡaffel eyitdi: İy oḡul! Allahdan uḡmaḡ (7) dile ve tāmūdan saḡın ki ben Peyḡamberden iḡitdüm, eyitti: ²⁷³ ان الله يكون بعده قوم يعتدون فى الدعاء Ya’ni: Benden ḡoñra bir ḡavim olisar ki (9) du’āda ḡadden geḡerler. Cevāb budur ki talebde mübālağa eylemekde ḡabūl (10) olmaḡa cehd-i ḡırḡ eylemekde Allah bi-l-kūlliye müteveccih olmaḡda i’tidā (11) yoḡdur. Şöyle ki Bedir ḡazāsında Bedr-i risāletden ve Şems-i nübūvetden (12) mervīdür ki: Ḳün Tañrıdan yardım nuḡret dilemekde mübālağa eyledi. (13) Ebū bekr-i Şiddīk razıya’llahu ‘anhu eyitdi: Yeter yā Resūla’llah ki Allah saña va’de (14) eyledüğünü virür. Belki du’āda i’tidā eylemek budur ki ḡaḡıra ḡaḡıra feryād (15) eyleyüp dileye. Yāḡūd bir peyḡamberüñ menzilin dileye. Zīrā ki maḡāli istemiḡ (16) olur. Yaḡud Ḳur’ānda ḡadīḡde olmayan du’ālar-ıla du’ā eyleye. Bu mecmū’sı (17) du’ā ḡabūl olmaḡa mānī’dür. ‘Amr ibn-i Merre el-Mezārī eydür: Ḳur’ānda her bir mes’ele ki

/ 41b / iriḡürem, ma’nīsini bilmeden geḡmek baña ḡoḡ gelmez. Niḡün ki Allah Te’ālā buyurur: ²⁷⁴ وتلك الامثال نضربها للناس وما يعقلها الا العالمون Ya’ni: Ol meḡelleri (3) ḡalk için beyān iderüz ve ol meḡelleri te’aḡḡul eylemez illā ‘ālimler daḡı. (4) Mes’urdan ḡordılar ki ‘ulemādan kimi fāzıl gördüñ, Eyitdi: Şanmazam ki (5) ‘Ömerden fāzıl gördüm ola ki eyitdi: İblīs-i la’īn eydür: Ādemoḡlı (6) benden nice ḡurtula ḡāḡıduḡda burnında olurum, sevīndükde ḡöñlinde (7) olurum. Birisi ‘Ömer bin Dinār el-Mekkīdür. ḡadīḡi ‘ibādile-’i ḡelāḡeden iḡitdi. Ya’ni üç (8) ‘Abdu’llahdan ḡadīḡ iḡitdi. ‘Abdu’llah bin

²⁷¹ YKN: oḡlın+Ø

²⁷² “Muhakkak ki Allah (duada) ḡadden geḡenleri sevmez.”

²⁷³ “Benden sonra duada ḡadden geḡecek bir kavim olacak.”

²⁷⁴ “İḡte bu misaller var ya, Biz onları insanlar için beyan ediyoruz, ama onlara ancak alimler akıl erdirirler.” (Ankebüt, 40)

‘Ömerden, ‘Abdu’llah bin (9) ‘Abbāsdan, ‘Abdu’llah bin Zübeyirden. Hişām bin ‘Abdu’l-melik eyitdi: (10) Otur halka fetva vir ki saña rızık virem. Qabül eylemedi. Eger su’al olınsa ki (11) fetvā virmekden imtinā’ eylemek dağı fetvā virmege nesne almak cāyiz midür. (12) Cevāb budur ki eger almakdan özge çāresi olmasa almak cāyizdür. Eger (13) alduğı nesne helāl tayyib olsa. ‘Ömer bin Dīnār almaduğı anuñçun-idi ki (14) bilürdi ki Benī Ümeyyenüñ ekşer mālī helāl degül-idi. Qabül eylemedüğinden²⁷⁵sebebi bu-y-ıdı. (15) Yāhūd bu-y-ıdı ki ekşer-i ‘ulemā fetvā virmeği kaçan ki andan özge müftī olsa (16) mekrūh dimişlerdür. Bu ‘Ömer bin Dīnār Mekke imāmı-y-ıdı ve gıceyi üç bölük (17) eyleyibidi.²⁷⁶Bir bölüğini yatardı, bir bölüğünü namaz kılardı, bir bölüğünü hadiş iderdi.

/ 42a / Yüz yigirmi altı yılında öldi. Birisi ‘Ömer bin ‘Abdu’llah bin ‘Alī el-Hemedānīdür. (2) Birisi ‘Ömer ibn-i Şu’aybdür. Birisi ‘Āmir bin Şerācīl bin ‘Abdu’llah eş-Şu’ābiyyī el-(3) Kūfidür. ‘Ömer hilāfetinüñ üçüncü yılı toğdı. Yüz on üçüncü yıl vefāt eyledi. (4) Mervīdür ki ‘Āmir eyitdi: Beşyüz şahābeye irişdüm ki qamūsı eydürdi ki ‘Oşmān (5) ve ‘Ali ve Talha ve Zübeyir uçmağdadurlar. Mervīdür ki bu beyit ‘Āmire hoş (6) gelür-idi: ²⁷⁷ليس الاحلام فى حين النهى انما الاحلام فى حال الغضب Ya’ni: (7) Hilm başda ‘akıl olduqda degül, hilm oldur ki kağıduqda kendüyi (8) tuta. Mervīdür ki ‘Abdu’l-melik Şu’beyi Rūm pādīşāhına ilçilige viribidi. Çün (9) risāletden fāriğ oldı. ‘Abdu’l-melike geldi. ‘Abdu’l-melik eyitdi: Şu’abiye ki Rūm (10) pādīşāhı baña ne yazmış ki ‘aceblerem. Ol vilāyetüñ halkını ki ilçiyi halife (11) eylemezler. Şu’abī eyitdi: Ya Emīre’l-Mü’minīn diledi ki beni öldürmege seni terğib (12) ide ve qandura. Benüm-ile saña hased eyledüğü-y-çün bu haber Melik-i Rūma irişdi. (13) Eyitdi: Tañrı hayır virsün Şu’abīye maqşūdum bu-y-ıdı ve dağı Şu’abī (14) eydürdi: Şi’rden size rivāyet az eylemem. Eger dilesem bir ay şi’r okuyam. Dağı (15) Şu’beden mervīdür ki: Hergiz bildüğüm²⁷⁸kağıda yazmadum. Dağı hergiz bir kiři (16) baña bir söz söylemedi ki illā ben ol sözi ezberledüm. Bir dağı döndürmege hācet (17) olmadı. Nāfi’ eydür: İbn-i ‘Ömer rażıya’llahu ‘anhu Şu’abīyi işitdi ki gāzā hikāyetini

²⁷⁵ qabul eylemedüğinden, YKN: qabul eylemedüğünüñ

²⁷⁶ eyleyibidi, YKN: eyleyüpdür-idi

²⁷⁷ “Halim, aklım başımda olduğum vakit değıl, kızdığımda kendimi tutabilmektir.” (Beyit)

²⁷⁸ bildüğüm, YKN: bilmedüğüm

/ 42b / ider. İbn-i 'Ömer eyitdi: Ġazāda kavm-ile hāzırdum. Ammā bu benden yig bilür. (2) Birisi Ebū berde 'Āmir bin 'Abdullah bin Qays bin Ebī Mūsā el-Eş'arīdür. (3) Ĥadīşi atası Ebī Mūsādan ve 'Aliden ve ibn-i 'Ömerden işitdi. Şureyhden (4) soñra Kūfede każı-y-dı. Ĥaccāc 'azl eyledi. Birisi 'Oşmān bin 'Abdu'llahdur. (5) Medīne ehlerinden-idi. 'İraqda sākin-idi. Ĥadīşi²⁷⁹Ebū Hureyreden işitdi. (6) Birisi 'Oşmān bin 'Āşım el-Kūfīdür. Birisi 'Oşmān bin 'Abdu'r-raḥmāndur. (7) Birisi 'Addī bin Şābitdür. Birisi 'Ömer ibn-i Zer bin 'Abdu'llah el-Kūfīdür. (8) Kūfenüñ 'ālimlerinden ve zāhidlerinden-idi. İmām Ebū Ĥanīfe rażıya'llahu (9) 'anhu evi ırağ-ıken ānesini alurdu. Terāvīḥ kılmağa katına varurdu daḥı (10) va'zın diñlerdi ve va'zda ve du'āda 'acāyib sözleri vardur. Cümle (11) ad'ıyyesinden birisi budur ki eydürdi: اتعدّ بنا يا ربّي وفي اجوافنا: التوحيد لا اراك تفعل اللهم اغفر لمن لم يزل على مثل حال السحرة في الساعة التي غفرت لهم فانهم قالو امنا بربّ ذلك منك²⁸⁰ Ya'ni: İy (15) Tañrı! içimüzde senüñ tevhīdün var-ıken bize 'azāb ider misin. (16) Gümān itmezem ki idesin. İlāhī! Mūsā Peyğamberüñ sāḥirlerinüñ ḥālī²⁸¹üzerine olanı²⁸²(17) sen yarlığa ki anlar 'ālemler Tañrısına imān getürdük didiler. Yarlıgaduñ.²⁸³Biz daḥı

/ 43a / dirüz ve i'tikād eylemişüz. Ve İmām Ebū Ĥanīfe aña eydürdi: Senden soñra (2) va'z itmek ḥarāmdur. 'Abbās mentüf dāyima 'Ömer ibn-i Zerri müsāvi iderdi (3) ve sögerdi. 'Ömedr ibn-i Zerri bir gün aña eyitdi: Bizi sögmekte²⁸⁴ifrāṭ eyleme, şulḥa daḥı (4) bir yir ko. Birisi 'Amr ibn-i Büşir el-Hemedānīdür. Birisi 'Ammār bin 'Abdu'llah el-Kūfīdür. (5) Birisi 'Avn bin 'Abdu'llah bin 'Atebe bin Mes'ud el-Hezlıdür. Ebū Hureyre (6) den ve Ebū Mūsā el-Eş'arīden işitdi. Mes'ud oğlanlarından 'Avndan (7) eyü 'amellü yoğ-ıdı ve bu 'Avn eydürdi: Kur'an 'ilmini terk idüp ḥadīş 'ilmini (8) isteyenüñ meşeli şunuñ gibi kişi meşeline beñzer ki: Koyun ağılınuñ қаpusında (9) тұrdı. Nā-gāḥ bir geyik geçti, ağıl қаpusın қодı ve geyik ardına düşdi, (10) geyige irişemedi. Döndi, gördi ki koyun tağlamış. Ne geyige irişdi ne қoyunu (11) buldı. Daḥı 'Avn Eyitdi: Benī İsrā'ilde iki қарdeş var-ıdı. Birisi birisine (12) eyitdi: Қаңқı

²⁷⁹ YKN: ḥadīş+Ø

²⁸⁰ “Ey Rabbim! İçimizde senin tevhidin var iken bize azab eder misin? Sanmam ki edesin. İlahi ! (Musa Peygamberin) sahirlerinin hali üzerine olanları sen bağışla ki onlar Alemlerin Rabbine iman getirdik derler biz de diyoruz, bunun üzerine akd ediyoruz.” (Amr ibn-i Zer'in duası)

²⁸¹ YKN: Mūsā Peyğamberüñ sāḥirlerinüñ ḥāl+Ø

²⁸² YKN: olan+Ø

²⁸³ VPN'de 'yarlıgaduñ' görülen geçmiş zaman 2. teklik şahısla çekimlenen bu fiil YKN'de yarlıgaduğ şeklinde gösterilmiştir.

²⁸⁴ sögmekte, YKN: sögmege

‘amelüñden Tañrıdan çatı qorqarsın. Eyitdi: Bir gün iki ekin (13) ortasından geçdüm. Birisinden bir baş aldum. Andan peşiman oldum, (14) bırağdum. Bilmezem alduğum ekine mi bırağdum, bilmezem almaduğum ekine mi bırakdum. Birisi (15) eyitdi: Qaçan namāza²⁸⁵ırsam qorqaram ki bir ayağum üzerine birisinden çok (16) duram. Ataları sözlerini işidürdi, eyitdi: İlähî! Eger bunlar gerçekseler bunları (17) al. Fî'l-ğâl ikisi dağı öldi. Eger su'âl olınsa ki şuleğānuñ heläkine du'ā

/ **43b** / eylemek cāyiz midür. Hüşüşā ki atanuñ oğula (ola, YKN). Cevāb budur ki şerāyi'a muhtelifdür. (2) Şāyed ki ol şerī'atde cāyiz-idi ola. Görmez misin ki ol oğlanı öldürmek(3) ħazıra cāyiz-idi. Mūsāya 'aleyhi's-selām cāyiz degül-idi. Birisi 'İkrimedür. 'Abdu'llah (4) bin 'Abbāsuñ qavli aşlı Berberdendür. Mekke 'ālimlerüññ birisi-y-idi. Mevlāsından (5) Ebū Hureyreden ve Ebū Sa'idden ve Āyişeden ħadiş işitdi. (6) Yüz yedinci yılda vefāt eyledi ražya'llahu 'anhu. Sa'id bin Cübeyre didiler ki: Hiç senden (7) a'lem var mı. Hā'e 'İkrime benden a'lemdür, didi. Birisi 'Alqame bin Meziddür. (8) Birisi 'Abdu'llah bin Ebī Lebānedür. Birisi 'Ulā bin Züheyr el-Kūfidür. Birisi (9) 'Amīr ibn-i Sa'id el-Kūfidür. Birisi 'İsā bin 'Alī eş-Şayyerfidür. Birisi (10) 'İmrān bin 'Amīrdür. Birisi Ebū Hālid 'Abdu'llah bin Ribāğ el-Enşārīdür. (11) Enşāruñ fakihlerinden-idi. Ulu tābi'idür. Qatādeden, Ebū Hureyreden (12) ve Mu'āviyeden ražıya'llahu 'anhum rivāyet ider. Birisi 'Abdu'r-rağman (13) bin Hezimdür. Enesden rivāyet eyler. Birisi Ġālib bin Huzeyl el-(14) Kūfidür. Birisi Ferās bin Yağyā el-Kūfidür. Birisi Kāsım bin (15) 'Abdu'r-rağman bin'Abdu'llah bin Mes'üddür. Birisi Kāsım bin Muğammed el-Kūfidür. (16) Birisi Qays bin Müslim el-Kūfidür. Birisi Qatāde bin Dü'āmedür. (17) 'İlmi Enes bin Mālikden işitdi. Altmış yılında toğdı. Yüz on yedi

/ **44a** / yılında vefāt eyledi. Birisi Kirām bin 'Abdu'r-rağman bin el-Kūfidür. Birisi Mūsā (2) bin Talğa bin 'Abdu'llah el-Kureyšīdür. Birisi Mūsā bin Küseyrdür. Birisi Mūsā bin (3) Müslimi el-Kūfidür. Birisi Minhāl bin el-Cerrāğdur. Birisi Minhāl bin Hālīf el-Kūfidür. (4) Müslim el-Kūfidür. Birisi Manşūr bir Zāden el-Vāsıfīdür. Birisi Manşūr bin (5) Dīnārdur. Birisi Mis'ar bin Kūdāmdur. Birisi Meymūn bin el-A'ver el-Kūfidür. Birisi (6) Meymūn bin Mihrāndur. İbn-i 'Abbāsdan ibn-i 'Ömerden Ebī ed-Derdādan ražıya' (7) llahu 'anhum ecma'in ħadiş işitdi. Yüz on sekizde öldi. Birisi (8)

²⁸⁵ ırsam, YKN: dursam

Meymūn bin Sīnāndur. Birisi Meḥālid bin ‘Amīr el-Kūfidūr. Birisi Miḥvel bin (9) Rāşid bin Miḥrāki el-Kūfidūr. Birisi Mālik bin Enes el-Medenīdūr. Ehl-i (10) Medīnenūñ imāmı-y-ıdı. Birisi Mu‘āviye bin Rāfi‘ el-Kūfidūr. Birisi Nāşih bin (11) ‘Aclān el-Başrīdūr. Birisi Haşim bin Ḥabīb el-Kufidūr. Birisi (12) Hişām bin ‘Urve bin ez-Zübeyr el-‘Avām el-Ḳureyş el-Medenīdūr. ‘Ammūsı ‘Abdu’llah (13) bin ez-Zübeyrden ve İbn-i ‘Ömerden işitdi. Cābir anasını²⁸⁶ve Sehlī gördi. (14) Maşşūr katına Bağdāda geldi. Altmış bir yılda toğdı. Bağdāda yüz (15) kırk altıda vefāt eyledi. Birisi Hişām bin ‘İmād el-Esed el-Kūfidūr. (16) Birisi Yaḥyā bin Sa‘īd bin Ḳays bin ‘Amr ibn-i Sehl bin Şa‘lebe bin el (17) -Ḥāriş bin Zeyd bin Şa‘lebe bin Ğanem bin Mālik bin el-Necārī el-Enşārīdūr.

/ **44b** / Enesden ve Sāyib bin Yezīd ve ‘Abdu’llah bin ‘Āmir bin Rebī‘a ve Sa‘īd bin el (2) -Müseyyib ve Ḳāsım bin Muḥammed bin Ebī bekr ve Süleymāndan ki İbn-i Yesārdur. Bunlardan (3) işitdi. Medīnede ḳazı-y-ıdı. Benī Ümeyye tarafından āḫir Maşşūr ‘Irāka getürdi. (4) Yüz kırk üçüncü yılda vefāt eyledi. fakīh-ıdı, ‘ālim-ıdı, zāhid-ıdı, (5) dīn-ile fıkh-ile meşhūr-ıdı. Birisi Yaḥya bin ‘Ömer ibn-i Selemedūr. Birisi Yaḥyā bin (6) ‘Abdu’llah el-Kendīdūr. Birisi Türīd bin Şuheyb el-Mışrīdūr. Birisi Yūnus bin (7) ‘Abdu’llah el-Medenīdūr. Birisi Ya‘le bin ‘Aḫā‘ et-Ṭāyfidūr. Birisi Yāsīn bin (8) Mu‘āz ez-Ziyāt el-Kūfidūr. Birisi Ebū bekr bin ‘Abdu’llah el-Cehm Ebū es-Süvārdur. Birisi (9) Ebū ‘Abdu’llah bin ‘Ömerdür. İmām-ı A‘zamuñ ba‘zı üstādları ki bize (10) irişdi. Bu-y-ıdı ki zıkr olındı. Lākin bunlaruñ ortasında İmām-ı (11) Ḥammād bin Ebī Süleymān el-Kūfiye çok mülāzemet eyledi. Niçün ki Ḥammād (12) ḳamusından efḳah-ıdı. İmāmdan şordılar ki: Gördüğün üstād (13) lardan ḳanḳısı eyü faḳīh-ıdı. Eyitdi: Ḥammād bir rivāyetde Ca‘fer-i Şādıḳdur, (14) didi. Şadr el-e‘immete Mekkī eydür: Tevfik bu iki rivāyet ortasında budur ki (15) Ca‘fer-i Şādık ehl-i beytūñ efḳahıdur ve Ḥammād efḳahdur muṭlaka. İmām-ı (16) Nīsābūrī eyitdi ki: İmām-ı Ḥammād katında ramāzānda her gice elli (17) kişī oruç açardı. Bayrām gicesi olduḳda her birisine ḫil‘at

/ **45a** / ve yüz aḳçe virürdi. Mervīdūr ki bir kişī İmām-ı Ḥammāda geldi, eyitdi: Oğlum²⁸⁷bir mu‘allime (2) virdüm ki (benden her ayda otuz aḳça ister, YKN) her ay

²⁸⁶ anasını, YKN: atasını

²⁸⁷ YKN: olgum+Ø

otuz aqça virürem ve bu kadar aqçayı azırğanur. Oğlumı (3) ol mu'allimden al,(alup, YKN) bir mu'allime dağı vir.(vireyim mi, YKN) Eyitdi: andan alma her ayda kendümüzden (4) yüz aqça virelüm. Eger su'al olınsa ki ücret almak Qur'an ta'limine bizüm (5) katumuzda bātıldur. Hammād nice cāyız gördi. Cevāb budur ki nesne virmekden (6) ücret almak lāzım degül. Şāyed ki hediye ola. Ma' hazā ki fetvā budur ki Qur'an (7) öğretmege ücret virmek cāyızdır. Zirā ki Beytü'l-Māldan 'ulemānuñ vazıfesi (8) kesilüpdür. Tāhaddi ki eyitdiler: Oğlanuñ atasını hediye virmeyege cebr ideler. (9) Niçün ki ma'hūd-ı meşrūḡ gibidür. Ya'ni ki 'ādetde ve 'örfde olan nesne (10) şart olınmış gibidür. İmām-ı faḡih Ebu'l-Leyṣ eydür: 'Ulemāyı üç nesneden (11) men' eylerdüm. Birisi bāzāra varmağdan. Birisi begler kapusına varmağdan. (12) Birisi 'ilm öğretmege ücret almağdan. Şimdiki hālide bu üç nesneyi²⁸⁸ cāyız (13) gördüm.²⁸⁹ Destür virürem.²⁹⁰ Hāşıl-ı kelām budur ki muhtār şimdiki (14) zamānda budur ki Qur'an ve fıkh öğretilmege ücret almak cāyızdır. Niçün ki (15) cāyız degül diyü fetvā virilse Qur'an ve 'ilm zāyi' olur. Niçün ki (16) öğredicinuñ öğretmege rağbeti kalmadı ve öğrencinuñ mürüvveti²⁹¹ kalmadı. (17) Andan ötrü 'ulemā eyitdiler ki oğlanuñ atası eger ücret virmese ve ol

/ 45b / ma'hūd yirlerde hediye virmese cebr ideler. Dağı Peyğamberden şalla'llahu (2) 'aleyhi vesellem mervīdür ki eyitdi: ²⁹² اللهم اغنى المتعلمين وافقر المعلمين (3) Ya'ni: öğrenciyi bay eyle ve öğrediciyi yoḡsül eyle. Bu du'ānuñ vechi (4) budur ki öğredici kaçan yoḡsül²⁹³ olsa ve öğrenci bay olsa (5) elindeki mālā ve cāhā ṡama' idüp öğredür. 'İlm zāyi' olmaz. İmām-ı (6) Şems el-E'imme el-Ḥilvānīden şordılar ki bu 'ilme ne-y-ile irişdüñ, eyitdi: Bāy (7) āyeti-y-le ve zeyrek göñül-ile. Dağı mervīdür ki Ebū'z-Ziyād Kūfeye ḡarāc getürdi. (8) Bir kişi Hammāda eyitdi: Şefā'at eyle ki Ebū'z-Ziyād bañā biñ aqçe virsün. (9) İmām-ı Hammād eyitdi: Ben saña beş biñ aqça vireyim ve biñ aqça-y-ıçun (10) aña söylemeyeyim.²⁹⁴ Ol kişi İmām-ı Hammāda ḡayır du'ā eyledi. İmām-ı Ḥāfız-ı (11) Sicistānī İmām-ı Şāfi'ī den raḡıya'llahu 'anhu rivāyet eyler ki İmām-ı Şāfi'ī (12) eyitdi: Hammāddan baña bu ḡikāyet irişeli sever oldum ve ol ḡikāyet (13) budur ki:

²⁸⁸ YKN: nesne-y+Ø

²⁸⁹ gördüm, YKN: görürem

²⁹⁰ virürem, YKN: virdüm

²⁹¹ YKN: öğrencinuñ mürüvvet+Ø

²⁹² "Allahım! Öğrenciyi zengin, öğreticiyi fakir eyle."

²⁹³ yoḡsül, YKN: yoḡsül

²⁹⁴ söylemeyeyim, YKN: söylemeyim

Bir gün Ḥammād binüp giderdi. Kaftānı²⁹⁵yırtıldı. Bir derzī geçdi. (14) Diledi ki Ḥammād ine-y-idi, derziye, dikdüre-y-idi. Derzī Ḥammādı inmege kıomadı. (15) At üstinde-y-iken dikdi. Ḥammād bir kise çıkardı. Ol derziye virdi. (16) And içdi ki andan özgeye mālİK degülem. Dağı fezāyili çokdur. Bu hikāyete (17) münāsib bu hikāyeti atamdan işitdüm. Üstād Mevlānā Hümāme'd-dīn el-

/ 46a / -Ḥārezmīden naql eyledi ki bir gün binüp giderdi. Yeñinden bir kīse ki (2) içinde elli dīnārı var-ıdı. Düşdi, bir kişİ aldı. Hümāme'd-dīne virdi. (3) Hümāme'd-dīn almadı²⁹⁶ve eyitdi ki: Senüñ rızkuñdur. Allah Te'ālā saña rızık eyledi. Al, (4) git, didi. Şimdiye degin İmām-ı A'zamuñ meşāyihini ve üstādlarını (5) zıkr eyledük. Şimdīden soñra buña münāsib nesnelere zıkr eyleyelüm (6) İnşā'llah Te'ālā. İmām-ı Ḥārīşī eydür: İmāmuñ rā'yinden ne işitdük-ise (7) ekşeri-y-le 'amel eyledük. İmām bin Ma'īn eydür: Yaḥyā bin Sa'īd İmāmuñ (8) rā'yine mutāba'at iderdi ve kıavlini ihtiyār iderdi. Hārūn bin Sa'īd (9) İmām-ı Şāfi'iden rivāyet eyler ki eyitdi: Ebū Ḥanīfeden efķah görmedüm. (10) Ḥaḫīb-i Bağdādī eydür: Görmedüm didüginüñ ma'nīsini²⁹⁷bilmedümdür. Niçün ki İmām (11) Ebū Ḥanīfe vefāt eylediği yılda İmām-ı Şāfi'ī rażıya'llahu 'anhu toğdı. (12) Ebū 'Abīd, Şāfi'iden rivāyet eyler ki eyitdi: Kim dilerse ki faķīh ola (13) İmām-ı Ebū Ḥanīfeye ve aşhābına mütāba'at eylesün ki mecmū' halk (14) fıķıhda Ebū Ḥanīfenüñ 'ıyālīdür. Süfyān bin 'Uyeyne, Şeybāndan (15) rivāyet eyler ki Şeybān eydür: Gümān eylemezdüm ki Ḥamzanuñ kırā'atı (16) ve Ebū Ḥanīfenüñ mezhebi köbrüsinden²⁹⁸geçe. 'Aķıbet bu ikisi āfāķa (17) irişdi. Yaḥyā bin Ma'īn eyitdi: Benüm kıatumda kırā'at Ḥamzanuñdur. Re'y

/46b/ Ebū Ḥanīfenüñdür. Ca'fer bin Rebī'a eydür: Beş yıl İmām-ı Ebū Ḥanīfe kıatında (2) oldum. Andan az sözlü kişİ görmedüm. Kıaçan ki bir mes'eleden şorsalar (3) sil gibi 'ilm okurdı. İmām-ı Evzā'īden ve 'Ömerden mervīdür ki eydürlerdi: (4) Ebū Ḥanīfe gibi müşkil mes'eleleri kimse bilmez. 'Alī bin el-Ḥüseyn bin Muḫammed rivāyet (5) eydür: 'Abdu'r-raḫmandan ki eyitdi: Abdesti ve namāzı Ebū Ḥanīfeden öğrendük. (6) İmām-ı Ebū'l-Me'ālī eydür: Bir kişİ Ebū Ḥanīfeye ḫaḫā eyledi, didi. Eyitdi: Nice dīrsin ki (7) kıatında Ebū Yūsuf ve Züfer gibi kişİ var kıyāsda ve Yaḥyā bin Ebī Zāyide (8) ve Ḥaḫş

²⁹⁵ YKN: kıaftān+Ø

²⁹⁶ almadı, YKN: aldı

²⁹⁷ ma'nīsī, YKN: ma'nāsı

²⁹⁸ köbrüsinden, YKN: köprüsinden

bin Ğıyās ve Ḥayyān ve Mendil gibi kişiler vardır İlm-i ḥadīşde. (9) Kāsım bin Maʿīn gibi kişi vardır, ʿilm-i fıkhda ve ʿArabıyyetde. Dāvud ve (10) fażıl bin ʿİyāz gibi kişiler vardır zūhdde. Hergiz ol ḥaṭā (11) eylemez. Eger ḥaṭā eylese Ḥaḫḫa döndürürler. ʿÖmer ibn-i Ḥammād eydür: İştüdüm (12) İmām-ı Ebū Yūsufdan ki eydürdi: Dünyāda Ebū Ḥanīfe meclisinden ve Ebū (13) Leylī meclisinden baña sevgülü nesne yoğ-ıdı. Ebū Ḥanīfe gibi faḫīh ve Ebū (14) Leylī gibi każı görmedüm. Mervīdür ki Aḫmed bin Muḫammed el-Bağdādīden ki (15) eyitdi: Yaḫyā bin Maʿīne İmāmdan şordum, eyitdi: Ne gümān idersin (16) bir kişi ḫaḫḫına ki ʿAbduʿllah bin Mübārek ve Vekīʿ anı taʿdīl eylediler. (17) Mervīdür ki ibn-i Cerīḥ katında İmām añıldı. İbn-i Cerīḥ eyitdi: İmām

/47a/ ulu faḫīhdür. Üç kez Hişām bin Yūsuf eydür: Andan efḫah hīç kimesne (2) görmedüm. ʿAbduʿl-ʿazīz eydür: Bizüm-ile ḫalḫ arasında Ebū Ḥanīfe ḫuccetdür. (3) Her kim ki anı sevse bilürüz ki ehl-i sünnetdür. Her kim ki anı sevmese (4) bilürüz ki ehl-i bidʿatdür. ʿAbduʿllah bin Yezīd eydür: Ḥaber virdi bize Şāh-ı (5) Merdān (Ebū Ḥanīfe, YKN) Aḫmed bin

Ḥacı-yı Nisābūrī eydür: Müslim bin Ḥālīd ḫalḫasında ḫāzır (6) oldum. Ol meclisde Muḫammed eṭ-Ṭāyifī var-ıdı. Ebū Ḥanīfe añıldı. Müslim medḫine (7) mübālağā eyledi. Ṭāyifī eyitdi: Ḥelāl degül bunca anı ögmek. Müslim: Belī ḫelāldür, didi. Ṭāyifī (8) epsem oldı. Muḫırī gibi yaʿni muḫır ve muʿterif olanlar gibi. Ve Müslim bin Ḥālīd (9) İmām-ı Şāfīʿinüñ üstādı-y-ıdı. Mekkenüñ şerrefehaʿllahu meşāyihinden-ıdı. Aşḫāb-ı (10) ḥadīş ve fıḫh ve kelāmdan-ıdı. Muʿtezilī-y-ıdı. Vāḫıdı. Eydür: İmām-ı Mālīk (11) çoğ olurdı ki İmāmuñ ḫavli-y-ile ʿamel iderdı. Egerçe izḫār eylemezdi. (12) İsmāʿīl bin Ebī Fedīk eydür: Gördüm İmām-ı Mālīki ki Ebū Ḥanīfenüñ elini (13) tutmuş bile yürürler-ıdı. Çün mescide irişdi.²⁹⁹Girmege Ebū Ḥanīfeʿi (14) taḫdīm eyledi. Ebū Ḥanīfe rahmetuʿllahi girer-iken işitdüm, eydürdi: بِسْمِ اللَّهِ هَذَا مَوْضِعُ الْإِيمَانِ فَاْمَنْتِي مِنْ عَذَابِكِ وَنَجْنِي مِنَ النَّارِ³⁰⁰ Yaʿni: (16) Bu yir amān yiridür, ʿazābuñdan beni emīn eyle ve oddan ḫurtar. İmām (17) Ebū Żamire eydür: ʿAceblerüm İmām-ı Ebū Ḥanīfeyi ki bunca şugulu var-iken nice

/47b/ ʿibādet eyler. Muğīr eydür: Ṭalebeden bir kişidür. Ebū Ḥanīfe-y-le Ḥammāda (2) mülāzımduk. Aña feth olan ʿilm bize olmadı. Ebū Yūsufdan mervīdür ki (3) eydürdi:

²⁹⁹ irişdi, YKN: irişdiler

³⁰⁰ “Bu yer aman yeridir; azabından beni emin eyle, ateşinden beni korusun.” (İmām-ı Aʿzamʿın duası)

İbn-i Ebî Leylâya mülâzemet iderdüm. Ortamızda mülâzemet düşdi. (4) İmâma mülâzemet eyledüm. Bir gün Ebî Leylâya uğraşdum. Baña eyitdi: (5) Yâ Ya'kûb Ebû Hânîfeye mülâzemet eyle. Kesilme ki anuñ gibi 'ilmde ve fıkhdı (6) görmezsin. Leysi eydür: Ol vaqıt ki İmâm Ebû Hânîfe kazılığı almadı. (7) Hâbisten çıkardılar ve şehri gezdurdiler. İbn-i Şirîme eyitdi: Bu miskîn (8) ne ola-y-ıdı. Eger kabûl eylese-y-idi³⁰¹ ibn-i Ebî Leylâ eyitdi: Senüñ, benüm qatında miskîndür. (9) Ammâ yarın senden, benden uludur. Ruqıyye bin Süfle eydür: İmâm 'ilm (10) deñizine taldı ve maqşüdına irişdi ki hiç kimesne anuñ gibi talmadı. Mervîdür ki (11) Mis'ar bin Kirâmdan ki eyitdi: Şabah namâzından soñra mescidüñ bir (12) bucağında ben otururdum bir bucağında İmâm otururdu. Qalan aşhâb (13) hâcetlerine giderler-idi. Quşlık vaqtinde qamusı cem' olurlardı. Ba'zısı (14) oqurdu, ba'zısı nesne şorardı, ba'zısı bahş iderdi. Mescidde (15) âvâz gavgı olurdu. Qamusına cevâb virürdi ve ilzâm iderdi. Epsem (16) olurlardı. Ben eydurdüm: Bir kişi bunuñ gibi kişileri ilzâm eyleye ve (17) bu gavgayı diñdüre. İslâm dîninde qatı³⁰²uludur. Dağı Mis'ar eydürdi:

/48a/ Kûfede iki kişi vardur. Birisi İmâmdur fıkhdı, birisi Hüseyn bin Şâlih (2) dür zühdde ve taqvâda. 'Abdu'llah bin Mübârek eydür: Qaçan ki Mis'ar İmâmı³⁰³ (3) görse anuñ-çun tûru gelürdi. Qaçan otursa öñinde otururdu. Dâyimâ (4) ta'zîm iderdi ve ögerdi. Mis'ar Kûfenüñ ulularındandır zühdde ve (5) 'ilimde. Bir gün İmâmı Şerik qatında añdılar. Eyitdi: Bu kişi bizden soñra (6) geldi qamumuzdan gâlib oldu. İmâm Yâsîn-i Zeyyât eydür: Ebû Hânîfenüñ (7) aşhâbı tağ elmasına beñzer. Yılda iki def'a biter. Ve bu İmâm-ı Yâsîn 'ilm-i hadîşde (8) kâmil-idi. Eydür: Bir gice bir mühim mes'ele baña müşkil oldu.³⁰⁴Elbette elbette gice (9) şorsam gerekdi. Ebû Hânîfe qatına vardum, gördüm namâz kıılır. Temâm olunca³⁰⁵(10) oturdum ve ol mes'ele'i şordum. Cevâb virdi, şöyle ki: Ol müşkilüm (11) hal oldu. Andan soñra her namâzuñ ardınca aña du'â iderdüm. Ve Zeyn (12) bin 'Abdu'llah eydür: İmâm-ı Yâsîn Mekkedede işitdüm ki qatı âvâz-ıla (13) qatındaki cemâ'ate eydürdi: Ebû Hânîfeye varuñ ve anuñ meclisini (14) gânimet görüñ ve 'ilmini öğrenüñ ki anuñ meclisi³⁰⁶gibi bulamazsız (15) helâl, harâm bilmege ve anuñ gibi kişi dağı bulamazsız ve eger ol gitse (16) çok 'ilm gider.

³⁰¹ eylese-y-idi, YKN: eyleye-y-idi

³⁰² qatı, YKN: gayet

³⁰³ YKN: İmâm+Ø

³⁰⁴ oldu, YKN: geldi

³⁰⁵ temâm olunca, YKN: dükedince

³⁰⁶ YKN: anuñ meclis+Ø

Yaḥyā bin Eyyüb el-‘Ābid eydür: İbn-i Semmāk eyitdi: (17) Evtād dördür: Süfyān-ı Şevrîdür, Mâlik bin Mi‘veldür, Dāvud-ı Tāyîdür,

/48b/ Ebū Neḥşelîdür. Ya‘ni bu dört kimesne ümmetüñ miḥlarıdur. Nice ki (2) tağlar yirüñ miḥlarıdur. Ve dördi bile Ebū Ḥanîfenüñ meclisine gelürlerdi (3) ve andan ḥadîs rivāyet iderlerdi.³⁰⁷Ve ibn-i Semmāk dāyimā İmāma du‘ā (4) iderdi ve ḥalkı aña mutābe‘at eylemege ḳandururdi. Kūfe ḥalkınuñ uluları (5) ve vā‘izlerinden-idi. Ḥalife ḳatında ‘izzetlü ve ḥürmetlü-y-di. Reşîd zamanına ḳaldı. (6) ve ağlamaḳdan gözsüz oldı. Ḥalef ibn-i Eyyüb eydür: ‘Ulemā meclisine (7) varurdum. Ḳaçan bir nesne işitem ki ma‘nîsini bilmesem melül olup (8) Ebū Ḥanîfe meclisine gelürdüm. Andan şorardum. Ol müşkilüm ḥal (9) iderdi. Göñlüme bir nūr ḥaşıl olurdu.³⁰⁸İbrāhîm bin Süleymān eydür: (10) Bir gün Ebū Ḥanîfe İsrā‘îl ḳatında añıldı. Eyitdi: Zamāne ḥalkına ḥelâlden (11) ḥarāmıdan gerek olan nesneye andan ‘ālim yoğ-ıdı. Ve İsrā‘îl Yūnus (12) bin İşşāḳ el-Kūfîdür. Ehl-i Kūfenüñ ‘ilimde ve ḥıfẓda ekābirindendür, (13) imāmdur, imām oğlıdur, imām ḳardaşı , imām atasıdur. Müseyyib bin Şerîk (14) eydür: Mecmū‘ dünyā ḥalkı ‘ulemāların getürseler biz İmām-ı A‘zamı getürsevüz (15) bize ḫaḳatları olmaya-y-ıdı ve mülzem olalardı. Ebū Mu‘āviye eydür: İmām-ı (16) A‘zam ‘ilm yolını ḥalk-ıçun açdı. Me‘ānilerini şerḥ eyledi. Müşkilâtını geñez (17) eyledi. Aña kim irişdi Allahuñ minneti anuñ üzerine uludur.³⁰⁹ Allah anuñ

/49a/ günāhın yarlıgaya ve sa‘yini ḳabül eyleye. İy Kūfe ḥalkı! Ḥaḳ Te‘ālā sizi ululadı. (2) A‘meş-ile ve Ebū Ḥanîfe rażıyallahu ‘anhumā ile. İy Kūfe ḥalkı! Ḥaḳ Te‘ālā sizi müşerref eyledi Ebū Ḥanîfe-y-le (3) ve A‘meş-ile. Ebū Mu‘āviye ehl-i Kūfenüñ ulularındandır. Gözsüzdür. Hārūn er (4) -Reşîd ḳatına vardı. Ḳatı ‘izzet eyledi ve yimeḳ getürdi. Yindükden³¹⁰şoñra (5) Ḥalife kendü eli-y-le Ebū Mu‘āviyenüñ eline şu ḳoydı. Ebū Mu‘āviye elin (6) yudı. Ḥalife eyitdi: Elüñe şu ḳoyan kimdür bilür misin. Yoğ didi. Emîre‘l (7) –Mü‘minîndür didi. Ebū Mu‘āviye eyitdi: ³¹¹اكرمك الله كما اكرمك العلم (8) Ya‘ni: Allah seni ‘azîz eylesün. Nice ki ‘ilme ‘izzet eyledüñ. Ḥalife eyitdi: Benüm (9) daḫı şu ḳoymaḳdan maḳşûdum bu-y-ıdı. Bir gün Vekî‘ meclisinde bir ḥadîs (10) müşkil oldı.

³⁰⁷ iderler-idi, YKN: eylerler-idi

³⁰⁸ olurdu, YKN: iderdi

³⁰⁹ olur, YKN: uludur.

³¹⁰ yindükden, YKN: yimeḳden

³¹¹ “Allah seni aziz eylesin nice ki ilme izzet eyledin.” (Muaviye’nin İmâm-ı A‘zama duası)

Vekī' āh eyledi ve eyitdi: Peşimānlık fā'ide eylemez. Qanı İmām ki (11) müşkülümüzi hal eyleye. Dağı Vekī' eyitdi: İy kavm! Hādīs oqursız ammā te'vīlin (12) ma'nīsini bilmezsiniz 'ömrünüzi ve dīnünüzi zāyi' eylersiz. Kāşkī Ebū Hānīfe (13) fikhınıñ ondan birisi benüm ola-y-ıdı. Muḥammed bin Zārīf eydür: Vekī' katında (14) hādīs oqurduq. Bir gün eyitdi: İy halk! fikhısız hādīs oqumaq fā'ide (15) eylemez ve faqih olmazsız. Ebū Hānīfenüñ şakirdleri meclisine varmayınca. (16) Naşır bin İsmāil eydür: Süfyān-ı Şevrī cehd eyledi ki İmāmuñ sözini (17) aşğa qoya. Başaramadı. Sözi dağı geçmedi. Bildi ki anuñ işi Allahdandır. Hiç

/49b/ kimesne aña hīle idemez. Ebū Na'im eydür: Qamu halk gerek gerekmez İmāma muḥī' (2) munqād-ıdı. Hergiz halk ve galebe mescidinden ve qapusından gündüz de (3) ve ba'zı gicelerde kesilmez-idi. Yaḥyā bin Ādem eydür: İmāmuñ 'ilmi Allah-içün (4) idi. Eger dünyā-içün meseyidi ḥasūdları böyle çoğ-iken āfākı mezhebi (5) tutmaya-y-ıdı. Dağı Yaḥyā bin Ādem eydür: Şerik ve Dāvud Ebū Hānīfenüñ (6) kemter qulları ve şakirdleri-y-ıdı. Ve kāşkī sözini añlayalardı. Bu Yaḥyā bin Ādem (7) 'ulemānuñ qavlini³¹²ve 'ilm-i hādīs³¹³ve fikhı eyü bilürdi. Ve dağı Yaḥyā bin (8) Ādem eyitdi: Kūfenüñ mescidleri fuqahā-y-ıla tolı-y-ıdı. İbn-i Ebī Leylā ve ibn-i (9) Şibrime ve Hāsan bin Şālih ve Şerik gibi. Çünkü Ebū Hānīfe zāhir oldı. (10) Qamusınıñ sözi Ebū Hānīfe sözi katında şındı. Ve hulefā ve ḥakimler (11) ve begler sözi-y-le 'amel eylediler. Ve dünyāya yayıldı. Ve her meclisde ki İmām (12) ḥāzır olurdı, hīç kimesne söylemezdi ve i'timād³¹⁴anuñ sözine-y-ıdı. Eşma'ī (13) eydür: Ebū Yūsufa didüm ki Haq Te'ālā seni murāduña irgürdi. Dağı hiç (14) nesne temennī ider misin. Belī, didi. Mis'ar bin Kūdāmuñ zūhdin ve Ebū Hānīfenüñ (15) fikhını. Bir rivāyetde eyitdi: Dilegüm budur ki mecmū' mālumuñ³¹⁵yarısını (16) virem Ebū Hānīfenüñ bir meclisi baña ḥāşıl olsa. Ve mālī iki biñ (17) kez biñden ziyāde-y-ıdı. Eşma'ī eyitdi: Anuñ meclisinde ḥāzır olmağı

/ 50a / Neye dilersin.³¹⁶Eyitdi: Anuñ-çun ki çok müşkillerüm şorardum. 'İşām bin (2) Yūsuf eydür: Ebū Yūsufa eyitdüm: 'Ulemā ittifaq eylediler ki senden 'ilmde (3)

³¹² 'ulemānuñ qavlin+Ø

³¹³ 'ilm-i hādīs+Ø

³¹⁴ i'timād, YKN: i'tiḳād

³¹⁵ mālumuñ, YKN: maluñ

³¹⁶ dilersin, YKN: dilersün

kimesne geçmedi. Eyitdi: İmām ‘ilmi katında benüm ilmüm küccük³¹⁷ırmaç gibidür. Fırāt katında (4) ne ulu mertebesi vardur. Dünyā ve Āhıret yolu anuñ-çun fetḥ oldı. Daḥı Ebū Yūsuf (5) eyitdi: Allah raḥmet eylesün Ebū Ḥanīfeye dünyāyı baña çok yidürdi. Daḥı (6) Ebū Yūsuf eydür: Kaçan benüm kavlım aña³¹⁸muḥālif olsa nefsumde tağlar gibi şek ve za’if (7) bulurdum. Ve Kaçan ki benüm kavlım imāmuñ kavline müttefik olsa nefsumde kuvvet (8) ḥāşıl olurdu. Ve daḥı Ebū Yūsuf eydür: Ḥadīşüñ ma’nīsini bilmekte andan (9) yig bulmadum. Bir mes’elede iḥtilāf iderdük. Katına gelürdük. Güyā yeñinden (10) çıkarurdu ve virürdi. Ebū Yūsuf eydür: Başrada Ebī Sa’īde mülāzemet (11) iderdüm. Kōdum imām katına Kūfeye geldüm. Ebū Sa’īd daḥı Kūfeye geldi. Bir mes’elede (12) benüm-ile söyleşdi. Baña eyitdi: Yā Ya’kūb! Bu muḥkem sözleri Ebū Ḥanīfeden mi (13) alduñ. Hā’e didüm. Andan soñra imām-ıla cem’ oldılar. İstişnā mes’elesinde (14) baḥş itdiler. Sa’īd eyitdi: Yā Ebā Ḥanīfe! ‘Ülemādan işitdügümüz sözüñ (15) kamūsın senüñ katūñda buluruz. Ve Ebū Sa’īd Ehl-i Başranuñ imāmı-y-ıdı. (16) Hıfzda ve fıkhda ve zühdde kāmil-ıdı. İmām Kūfeden Başraya (17) aña armağān virürdi. Ebū Sa’īd anuñ-ıla iftiḥār iderdi. Yūsuf bin

/ 50b / Ḥālīd eydür: Başrada ‘Oşmān-ı Beşşī katına mülāzemet iderdüm. Kendümü³¹⁹ ‘ālim (2) bilürdüm. Kūfeye imām meclisine geldüm. Kendümü şöyle ḥor gördüm ki (3) şanasın ki hiç nesne bilmezem. Bunca vaḳıtte ne kadar şübhem var-ısa ḥal (4) oldı. ‘Abdu’r-raḥman bin el-Mehdī eydür: Ḥadīş ḥıfz iderdüm ve nakl (5) eylerdüm. Süfyān-ı Şevrī (‘ulemānuñ, YKN) Emīre’l Mü’mīnīn gördüm. İbn-i ‘Uyeyneyi Emīr el (6) ‘Ulemā gördüm. Şu’beyi ‘Ayyār-ı Ḥadīş gördüm. İbn el Mübāreki ‘Ayyār-ı Ḥadīş³²⁰ (7) gördüm. Yaḥyā bin Sa’īdi Kāzī’l-‘Ulemā buldum. Ebū Ḥanīfeyi Kāzī’l Kūzzā (8) buldum. ‘Alī bin Ebī Āşım eydür: Eger İmāmuñ ‘ilmi³²¹zamānındaki ‘ulemānuñ (9) ‘ilmi-y-le çekilse kamūsından imāmuñ ‘ilmi ziyāde gele-y-di.³²²Muḥammed bin Sa’dān (10) eydür: Yezīd bin Hārūn katındaydum. Ve Yaḥyā bin Mu’īn ve ‘Alī bin el (11) - Medānī ve Aḥmed-i Ḥanbel ve Züheyr bin Ḥarb ol meclisde ḥāzır-idiler. (12) Bir kişi geldi. Bir mes’ele istiftā eyledi. Yezīd bin Hārūn Eyitdi: (13) Ehl-i ‘ilm katına var. ‘Alī bin el-Medānī eyitdi: Bu ḥāzırlar ehl-i ‘ilim degüller mi. (14) Yezīd bin Hārūn eyitdi:

³¹⁷ küccük, YKN: küçük

³¹⁸ aña, YKN: İmāmuñ kavline

³¹⁹ Kendüm+Ø

³²⁰ ‘ayyār-ı ḥadīş, YKN: Sarrāf-ı ḥadīş

³²¹ İmāmuñ ‘ilm+Ø

³²² gele-y-di, YKN: ola-y-ıdı

Ehl-i 'ilm Ebū Ḥanīfenüñ aşhâbıdır. Mecmū'ı (15) ehl-i ḥadīṣ ittifaḳ eylediler ki Vāsıḫdan Hārūn gibi 'ilmde ve (16) zühdde envā'-ı fezāyilde ḳopmadı. İbrāhīm bin 'Abdu'l-'azīz eydür: (17) Hārūna ṣordılar. Kişi ne vaḳit müftī olur. Eyitdi: Ḳaçan ki Ebū Ḥanīfe gibi

/ 51a / ola. Muḥammed bin Aḥmed eydür: İmām gibi müteḳaddimlerde işidilmedi. Anuñ sözün (2) erkekler sever zeyrekler añlar. Aḥmed bin 'Ali bin Mūsā eydür: İmām ḳaçan ki söylese (3) 'ulemā aña münḳād ve muṭī' olurlardı. Lebīd eydür: Yezīd bin Hārūn ḳatında (4) yduk. Bir kişi Peyḡamberüñ ḥadīṣini naḳl eyledi-y-idi. Yezīd eyitdi: İy aḥmaḳ! (5) Ḥadīṣi neylersin. Çün ma'nīsini añlamazsın. Himmetüñüz işitmekdür, bilmek degül. (6) Eger himmetüñüz bilmekmesseydi³²³imāmuñ kitāblarına baḳa-y-duñuz, bileydüñüz. Ve ol (7) kişiyi meclisden çıkardılar. 'Abdu'l-kerīm el Cezirī ki Ehl-i Cezīrenüñ imāmıdır. (8) Bir gün bir mes'eleye fetvā virdi. Ebū Ḥamza ki imāmuñ ṣākiridi-y-idi. Eyitdi: (9) Cevāb bu degül. Eyitdi: Ya nicedür. Eyitdi: İmām şöyle didi. Cezirī daḫı imāmuñ (10) ḳavli-y-le 'amel eyledi. 'Affān bin Sinān eydür: Ebū Ḥanīfe ṭabīb-i ḥāzıḳ³²⁴dur,(11) her ḥastalıḡuñ devāsını bilür. Cāriha bin Muṣ'ab ki Seraḥsuñ (12) imām-ı kāmīlidür. Fetvāda ve ḥadīṣde merci'-idi. İmāmdan rivāyet iderdi.(13) Daḫı imāmuñ 'ilmini Ḥorāsān iḳliminde meṣḥūr eyledi. Eyitdi: Biñ (14) 'ālim gördüm içinde üç ya dört 'ālim gördüm. Birisi imām Ebū Ḥanīfedür. (15) Her vaḳit ki imāmı görürdüm. Ḳatında ḥaḳīr olurum. Ve sözine (16) muṭī' olurum fiḳhından ve zühdinden. İbrāhīm bin Rüstem (17) eydür: Biñ 'ālim gördüm hıç birisi tefsīrde, 'ilmde ve 'amelde ve 'akılda

/ 51b / İmāma beñzemez-idi. Ümmet-i Muḥammed-içün eyü 'ālim-idi. Ḥālid bin Süleymān eydür: (2) Ḥārice ḳatındaydum, 'ulemāyı ve zāhidleri añdılar. Eyitdiler: Allaha³²⁵İmāmuñ (3) fiḳhı-y-ıla varmaḡı mı seversin yāḥūd 'Abdu'l-'azīz 'ibādeti-y-le. Eyitdi: (4) Eger niyet ṣaḥīḥ olsa İmāmuñ fiḳhı-y-ıla varmaḡı severem. Zīrā ki (5) Ehl-i İslāmuñ muḥakkī-idi. İbrāhīm bin Rüsteme eyitdiler: Çok 'ulemā gördüñ (6) İmāmdan rivāyet idersin. Eyitdi: Anuñ-çun ki dāyirenüñ ḳuṭbudur. (7) Ḳamu 'ulemā aña dāyiredür. 'Abdullah ibn-i el Mübārek eydür: 'Ulemāda anuñ gibi (8) kişi getürüñ yoḡ-ısa bizi üşendürmeñ. Daḫı Abdullah bin el-Mübārek (9) eydür: İḳlimler gezdüm. İmāma uğramayınca ḥelāl, ḥarām bilmedüm. İbn-i Sa'īd (10) eydür: Eger Tañrı-y-ıla kendü

³²³ bilmekmisse-y-idi, YKN: bilmekse-y-idi

³²⁴ ṭabīb-i ḥāzıḳ, YKN: tabīb-i ḥād

³²⁵ Allah+Ø

arasında bir muhkem iş yokmasaydı, bunca (11) tevfiğ bulmaya-y-ıdı. Ebū Ḥamza eydür: İmām gelmeyince bey'-i fāsidi şahīḥden (12) fāsīd namāzı dürüst namāzdan bilmeñ. İbrahīm ibn-i Rüstem eydür: Her kim ki (13) gümān ider İmāmdan müstağnīdür, cahīldür. Şeddād bin el-Ḥakīm eydür: (14) Her meclis ki Nūḥ bin Meryem-ile olayduğ. Ekşer meclisini imāmuñ medhi-y-le³²⁶geçürürdi. (15) Ve hiçbir ḥadīşi selefden naql eylemezdi. İllā ardınca imāmuñ sözin (16) naql iderdi ve eydürdi ki: Hiç kimesne 'ilmi imām gibi tefsīr eylemedi. (17) Ve eydürdi: İmām-ıla muşāḥib oldum. Andan soñra aña beñzer kimesne bulmadum.

/ 52a / Ve Nūḥ Ḥorāsānda ulu imām-ıdı. İmāmuñ 'ilmini kitāblarını Ḥorāsāna (2) ol iledüp meşhūr eyledi. Ma'rūf bin Ḥassān eydür: İmāma eyitdüm ki (3) Nūḥ senden çok rivāyet eyler ve senden işitmedügümüz mes'eleler (4) söyler. İmām eyitdi kim: Nūḥ zeyrekdür. Bizüm-ile çok şöḥbet eyleyüpdür. Ne ki (5) bizden rivāyet iderse kabūl eyleñ. Mervde қази oldı. Bākī aḥvālī (6) inşallah gele. Muḥammed bin Yezīd eydür: 'Āmire mülāzemet eylerdüm. Baña (7) eyitdi: İmāmuñ kitāblarına muṭāla'a eyle. Ben eyitdüm. Ḥadīş isterem anuñ (8) kitabları baña gerekmez. Eyitdi: Ben yetmiş yıl ḥadīş taleb eyledüm Ebū Ḥanīfenüñ (9) kitābların görmeyince istincā almağ öğrenmedüm. 'Abdu'llah bin el-Mübārek (10) eydür: Biñ 'ālim gördüm. Üç kişiden 'akıl görmedüm. İbn-i 'Avn-ı Zāhid (11) ve Ebū Ḥanīfe ve Süfyān-ı Şervī. Daḥı 'Abdu'llah bin el-Mübārek eydür: Қақан (12) bir kişiyi görseñ ki imāmı müsāvī eyler. Bilgil ki 'ilmi azdur. Aña i'tibār (13) eyleme. Қақан ki imāmı ögse ağlamaқdan şakaalı yaş olurdi. 'Uṭbe bin İsbāṭa (14) şordılar ki: Mālik mi efḫahdur, Ebū Ḥanīfe mi. Ebū Ḥanīfe dünyā deñlü³²⁷(15) Mālikden efḫahdur, didi. Ca'fer bin Rebi'a eydür: Beş yıl қапусına (16) mülāzemet eyledüm, andan epsem olur kişi görmedüm. Қақан ki nesne (17) şorsalar cevāb virürdi. Andan özge dünyā sözin söylemezdi.

/ 52b / Mervīdür ki dört kişi gibi ne geldi ve ne geliserdür. İmām gibi fıkhıda, (2) Ḥalīl gibi naḥivde, Cāḥız gibi taşnifde, Ebū Temām gibi şı'irde. Ebū (3) 'İşma çün işitdi ki: bir қавим 'Abdu'llah bin el Mübāreki Ebū Ḥanīfeden (4) a'lemdür, didiler. Eyitdi: Bunlar Rāfızīler gibidür. 'Alīyi imām eylerler. (5) 'Alīyi imām eyleyen ki 'Ömerdür. İmām eylemezler. Belki 'Abdu'llah bin el-(6) Mübārek İmāmuñ mezzebine nuşret iderdi. İftihārı imām-ıla-y-ıdı.(7) Ve imāma şakird olmağ-ıla-y-ıdı. Şeyḥ bin 'Ömer el-

³²⁶ medhi-y-le, YKN: sözi-y-le

³²⁷ deñlü, YKN: tolu

Verrāk eydür: Fazıl (8) bin Şemîl katında imāmuñ kitāblarını Māhāna getürdiler. (9) Māhāndaki ‘ulemā imāmuñ kitāblarını şuya yudılar. Hālid bin (10) Şabīh ki Merv kaçısı-y-ıdı. Bu haberi işitdi. Āl-ı Şaḥīh-ile (11) Fazl bin Şemîl katına geldiler. Şabīh ehlerinden ve kavminden ol (12) vaqıtde elli kişi kaçılığa yarar kişi var-ıdı. Fazıl daḡı bu (13) hikāyeti Me’mūñ Hālīfeye eyitdi.³²⁸Ebū Hānīfenūñ (14) kitāblarını yuyan kimdür. Eyitdi: Birkaç kişi şimdi düreyüpdür. Birisi (15) İshāk bin Rāhūye, birisi Aḡmed bin Zehīr. Me’mūn eyitdi: (16) Yarın cem’ olsunlar. Baḡş eylesünler. İshāk ve yārānları bu (17) haberi işitdiler, eyitdiler: Yarın anlarıñla kim baḡş eyler. Aḡmed bin

/ 53a / Zehīri ihtiyār eylediler. Yarındası Me’mūn katına cem’ oldılar. Me’mūn (2) Eyitdi: Niçün şöyle eyledüñüz. Aḡmed eyitdi: Anuñ-çun ki kitāba ve sünnete muḡalīfdür. (3) Me’mūn, Hālid bin Şabīha bir mes’ele şordı. Hālid İmāmuñ kavli-y-le cevāb (4) virdi. Me’mūn eyitdi: Eger bu Ebū Hānīfenūñ kavli³²⁹kitāba ve sünnete muḡalīf (5) messeydi anūn-ıla ‘amel eylemezdük. Daḡı böyle eylemek eger Hālid bin Şabīh (6) içüñüzde olmasaydı size ‘ıḡāb ve ‘azāb eylerdüm. Mervīdür ki Me’mūn (7) evvel ki Baḡdād da taḡta geçdi. İki yüz ‘ālim-i fih meclisinde dāyim (8) ḡāzır olurlardı. Birisi ölse yirine bir daḡı (ulu, YKN) getürürdi. Me’mūn daḡı (9) ‘ālim-i fiḡh-ıdı. Hāmid bin Ādem eydür: Hāḡḡ uyurdi, İmām uyandurdi. (10) İbrāhīm bin Fīrūz atasından rivāyet eyler ki eyitdi ki: İmāmı³³⁰gördüm ki (11) Mescid-i Hārāmda oturmuşdı. Maşrıḡ ve maḡrib ḡāḡına fetvā virürdi. (12) Ulu ‘ālimler ve faḡihler meclisinde ḡāzır idiler. Hālef bin Eyyūbden (13) bir mes’ele şordılar. Eyitdi: Ebū Hānīfe ve Ebī Yūsuf böyle didiler. (14) Eyitdiler. Sen bu mes’elede ne dirsın. Eyitdi ki iki demür ḡāḡdan rivāyet (15) eylerem ve eydürsiz ki sen ne dirsın. Ve bu Hālef Belḡdendür. İmāmdan (16) ve Ebī Yūsufdan rivāyet eyler. Ol zamān ḡāḡıñuñ ā‘bid ve ezhedı (17) idi. ‘Abdu’llah bin Mübārek katına geldi. ‘Abdu’llah bin Mübārek aña eyitdi:

/ 53b / ‘Alāmetüñ Cennet ḡāḡıñuñ ‘alāmetine beñzer. Hāmmād bin Seleme eydür: ḡorāsān (2) vilāyetinde Hālefden yig kimesne gelmedi. Ol vaqıt ki ikiyüz elli (3) yılında vefāt eyledi. Nūḡ bin Esed ki Belḡuñ emīri-y-ıdı. Cenāzesini götürdi (4) ve üzerine namāz ḡıldı. Selām virdükde hevādan bir āvāz işitdi ki: İy (5) Nūḡ! Hālef bin Eyyūb üzerine namāz ḡıldıñ necāt bulduñ. Şeddād bin (6) Hāḡīm eydür: İmām ve aḡḡāb

³²⁸ eyitdi, YKN: didi

³²⁹ Ebū Hānīfenūñ kavli+Ø

³³⁰ İmām+Ø

degülmeseydi ne-y-ile ‘amel eyledüğümüzi (7) bilmezdük. Ve Şeddād bin Hākīm Belhden-idi. Zamānesinde³³¹andan zāhid (8) yoğ-ıdı. Gice yatmazdı. Altmış yıl öyleden öyleye bir ābdest alurdı. (9) İkiyüz on üçüncü yıl vefāt eyledi. Naşır bin ‘Alī eydür: Şu‘be (10) çatında hāzırduk ki imāmuñ vefātı haberi geldi. ³³²انا لله وانا اليه راجعون (11) didi. Kūfede ‘ilmüñ nūrı soyundu. Ehl-i Kūfe anuñ gibi (12) görmeyiserler. İmām-ı Deylemī eydür: İmām-ı Şu‘be İmāma çok du‘a iderdi. (13) Her bār ki çatında añılrsa elbette du‘a iderdi. Kārih eydür: İmām-ı Mālike (14) sorıldı. Bir kişiden ki iki kaftānı var-ıdı. Birisi tāhir birisi necis. Namāz (15) vaqtı³³³hāzır oldu. Bilmez ki kañkısı arıdur kañkısı necisdür, neylesün. (16) Ben eyitdüm. Ebū Hanīfenüñ kavli budur kim bir gün biri-y-le bir gün birisi-y-le. (17) İmām-ı Mālik bu sözle fetvā virdi. Eger su‘āl olırsa ki bu cevāb

/ 54a / Mezhebe muhālifdür. Belki cevāb budur ki ol kaftān ıssı taħarrī (2) ide. Ya‘ni geregi gibi fikir ide. Kañkısına ki fikri düvlenürse anuñ-ıla (3) ‘amel ide. Nice ki bir kişiyeye kıble müştebeh olsa bilmesey ki kıble kañkı cānibedür (4) ve şoracak kişi daħı olmasa taħarrī ide. Kañkı tarafa göñli düvlenürse (5) ol tarafa kıla ammā bu mes‘elelerde ki menkūhası ecnebī ‘avrat-ıla kañkısı (6) Şöyle ki seçemez ya hālāyıkı ecnebī-y-le kañkısı. Şöyle ki temyīz idemez. Yāhūd (7) boş ‘avrat menkūhası-y-ıla kañkısı. Yāhūd arı çanağ necis çanağ-ıla (8) kañkısı. Ya necis ğalibdür ya arı-y-ıla necis berāberdür. Bu mes‘elelerde (9) taħarrī eylemez. Belki kamu ‘avratları harām olur. Menkūhası ve hālāyık daħı (10) ol çanağdağı şuyı döker ve teyemmüm alır. Cevāb budur ki imāmuñ (11) bir gün birisi-y-le kılsun bir gün birisi-y-le didügi ol vaqıtdür ki (12) taħarrī ide. Hiç göñli birisine³³⁴düvlenmeye. Eger su‘āl olırsa ki taħarrī (13) mes‘eleleri meşhūr kitāblarda zıkr olınmamışdur³³⁵beyān-ile. Cevāb (14) budur ki taħarrī üç yirdedür. Birisi namāzda, birisi zekātta, birisi daħı (15) kañkısında. Bizüm baħşimüz üçüncüsidür. Ve ol daħı iki dürlüdür.(16) Birisi iħtilāt-ı mümāzecedür. Ya‘ni birbirine girmekdür. Birisi iħtilāt-ı mücāvere (17) dür. Ya‘ni birbiri yanında olmağdur. Meşelā murdār yağ arı yağa kañkısı

³³¹ VPN: zamānesinde, YKN: zamānında

³³² “Muhakkak ki dönüş Allah’adır.”

³³³ Namāz vaqt+Ø

³³⁴ birisine, YKN: bir nesneye

³³⁵ olunmamışdur, YKN: olunmuş degüldür

/ **54b** / eger ikisi dağı toñmıř ise aña ih̄tilāt-ı mŭcāvere dirler. Karıřmađuñ (2) ziyānı³³⁶yođ. Belki tađarrī ide, murdār yağı gidericek şalanı arıdur. Eger (3) birisi řıvıķ olsa birisi toñmıř olsa girŭ tađarrī ide. Necisi gidere, (4) arıyı yiye. Eger ikisi dağı řıvıķ olsa dağı birbirine şarışsa tađarrīye (5) mecāl yoğ. Belki ikisi dağı eger berāber olsa ya necis ğālib olsa aşla (6) intifā' cāyiz degŭl. Ne yiye ve ne řata ve ne yağa ve ne deriye sepi-y-çŭn (7) dŭrte. Eger řāhir ğālib olsa yimek cāyiz degŭl. Ammā yimek ğayrında intifā' (8) cāyizdŭr. Ĥilāf řafi'inŭñ ki bunuñ-ıla dağı intifā' řarāmdur, didi. (9) Muřlaķā evvel ki gibi bunuñ gibidŭr. Sıçan ķaçan yağa ya bala dŭřse (10) eger ķatı-y-sa sıçanı gidereleler. Ķalanı řāhirdŭr. Eger şıvığ-ısa intifā' (11) cāyiz degŭl aşla necisden³³⁷ih̄tilāt-ı mŭcāvere ki birbirinŭñ yanında (12) ola. Dŭrt dŭrlŭdŭr. Birisi budur ki birķaç bardaķ ya çanaķ arı (13) şulu birķaç bardaķ murdār şuluya şarışdı. Hiç niřān yok ki (14) anuñ-ıla seçile. Eger arısı çoğ-ısa tađarrī ide. Ķanķısına ki ğŭñli dola (15) nursa anuñ-ıla ābdest ala. Tađarrī itmeden ābdest almaķ cāyiz degŭl. (16) Eger necis ğālib olsa ya ikisi berāber olsa tađarrī eylemeye. Belki teyemmŭm (17) ala. Ammā evlāsı budur ki ya ķamusını dŭke ya ķamusını birbirine şarışdura. Andan

/ **55a** / Teyemmŭm ala. Ķatı şusuz olup řarurī olsa bu mes'elde tađarrī ide.(2) Zırā řarŭret vaķtinde necisi³³⁸içmek cāyizdŭr. Meřelā ķatı şusadı. (3) ya boğazına loķması şurdı. İçmese helāk olur. Anuñ gibi vaķitde řamr (4) içmek cāyizdŭr. řu gibidŭr ķamŭ řıvıķ nesnelere, yađ gibi sŭd gibi sirke (5) gibi. İh̄tilāt-ı mŭcāverenŭñ ikinci ķısım budur ki murdār et arı etle (6) şarışmış olsa ve hiç niřān yođ ki anuñ-ıla seçile. Eger řāhir necisden (7) çoķ olsa tađarrī ide. Ve eger necis ğālib olsa ya berāber olsa (8) tađarrī itmeye. İllā řāl-ı řarŭretde nice ki didŭk. Ŭçŭncŭ ķısım ķaftāndur. (9) řāhir ķaftān necis ķaftān-ıla şarışdı. Bilmez ki ķanķısı arıdur. Ķanķısı (10) murdārdur. Namāz vaķti dağı irişdi. Gerekse řāhir ğālib olsun (11) gerekse necis ğālib olsun gerekse berāber olsun tađarrī ide (12) Zırā ki ķaftānuñ řŭkmi řafıfdŭr. Ğŭrmez misin ki ķaçan bir ķaftān (13) olsa ki dŭrtden biri arı olsa ancaķ ğiye. Anuñ-ıla namāz kıla. Yalıncaķ (14) kılmaya. Ammā Ķaçan ki dŭrtden birden az olsa ya ķamŭsı necis olsa (15) muřayyerdŭr. Dilerse ğiysŭn kılsun ruķŭ', sucŭd-ıla, dilerse yalıncaķ (16) kılsun imā'-ile. Ĥilāf imām-ı Muřammedŭñ ve Zŭferŭñ ğiysŭn kılsun (17) ruķŭ'-ıla sucŭd-ıla. Dŭrdŭncŭ mŭselmānlarŭñ űlŭleri kāfir űlŭsi-y-le şarışsa eger

³³⁶ Karıřmađuñ ziyān+Ő

³³⁷ necisden, YKN: necisdŭr

³³⁸ necis+Ő

/ 55b / nişān olsa anuñ-ıla seçile, sünnetlenmek gibi anuñ-ıla hükm olına. Eger (2) temyīz olmasa ‘alāmet olmaduğıçun şöyle ki cehūd ölüsi-y-le qarışsa (3) eger müselmān gālib olsa qamūsına namāz kılına. İllā du‘āsını müselmānlara (4) niyyet eyleye ancak ve yuna ve müselmānlar maqberesine³³⁹ gömüle. Ve eger küffār çoğ (5) olsa hıç yumayalar ve namāz kılmayalar ve küffār maqberesinde gömeler. (6) Eger ikisi berāber olsa yumayalar ve namāz kılmayalar. Ammā müselmānlar (7) maqberesinde gömeler. Ba‘zılar eyitdiler: Küffār maqberesinde gömeler. (8) Ba‘zılar eyitdiler: Ayru yirde gömeler. Ne müselmānlarda ve ne kāfirlerde (9) sinlelerini örküclü eylemeyeler. Belki üstün yaşşı eyleyeler. Ammā şāhib-i (10) Kāfi eydür: Küffār maqberesinde gömeler. Dağı bu ihtilāf gibi (11) ihtilāf eylediler. Ol ‘avratdan ki kāfire olsa ve eri müselmān (12) olsa ve ol ‘avrat bu müselmān erden hāmile olup vefāt (13) itse ne yirde gömeler. Şāhābe üç qavl üzerine ihtilāf itdiler. (14) Nice ki didüñ eger su‘āl olınsa ki ‘avratda ya cāriyede niçün (15) taḥarrī cāyiz olmadı. Meşelā qaçan ki bir kişinüñ on ḥalāyıkı olsa (16) birisini azād eylese andan soñra āzād olan cāriyeyi unutsa (17) hıç qanqısını taḥarrī -y-le cimā‘ eylemek cāyiz degül ammā hıle cimā‘nuñ

/ 56a / ḥelāl olmasında budur ki mecmu’sına nikāḥ ide. Āzād olan (2) cāriyeyi nikāḥla cimā‘ itmiş olur. Āzād olmayan cāriyeyi mülk (3) lik-ile cimā‘ itmiş olur ve nikāḥ ziyān itmez. Ḥarezmi ‘ulemāsı bundan (4) aldılar ki eyitdiler. Tatardan gelen ḥalāyıklarını nikāḥ ideler. Andan (5) cimā‘ ideler. Niçün ki Tataruñ begleri müselmānlardur. Dağı aḥkām-ı (6) İslām cārīdür. Lākin Tataruñ çoğı kāfirdür. Oğlanlarını, (7) kızlarını şatarlar. Pes ihtiyāḥ oldur ki nikāḥ ideler. Eger ḥalāyık-ise (8) nikāḥ zarar eylemez. Ḥalāyık degül-ise nikāḥ-ile cimā‘ ḥelāl olur. Dağı (9) ancılayın qaçan bir kişinüñ dört ‘avratı olsa birisini³⁴⁰ boşasa (10) andan soñra ol boş olanını unutsa taḥarrī eylemeye. Belki qamūsı (11) ḥarām olur. Ta‘ine-i hıle budur ki eger ḥalāḳ-ı ric‘ī-y-ise qamūsı-y-ıla (12) ric‘at ide. Eger bāyin-ise qamūsına kabin kıya. Eger üç (13) ḥalāḳ ise her bir ‘avrata ḥalāḳ-ı ric‘ī vire. Qamūsını ‘iddet (14) çıkınca qoya. ‘İddet çıkıduktan soñra eger birbiri ardınca (15) olursa üçünüñ nikāḥı³⁴¹ cāyizdür. (16) Dördüncinüñ nikāḥı cāyiz degül. Zīrā ki muḥallaqa-i şelāse olmağa ol

³³⁹ maqberesine, YKN: maqberesinde

³⁴⁰ Birisin+Ø

³⁴¹ üçünüñ nikāḥ+Ø

/ 56b / müte'ayyin oldu. Eger mecmūsını def'aten nikāh eylese qamūsunuñ (2) nikāhı cāyiz degül bir ere virmeyince. Eger birisi olsa qalanını ere varmadan (3) almak cāyizdür. Eger on kiři olsa her birisinin bir qalāyığı olsa (4) birisi qalāyığını āzād eylese āzād eyleyen kiři bilinmese ve āzād olan (5) qalāyığı dağı bilinmese her birisine vardır ki cāriyesine cimā' ide ve taşarruf (6) ide. Bey' gibi ve Şirā gibi. Niçün ki cehālet iki tarafdandır. Eger mecmū'sını (7) bir kiři olsa evvelki mes'ele olur. Cevāb budur ki taḥarrī bir nesnede (8) olur ki zārüretde mübāḥ ola. Fūrūc nikāhsuz hiç bir hāl-ile mübāḥ (9) olmaz. İbn-i 'Uyeyne eydür: Sa'īd bin Ebī 'Urūbeye geldüm. Baña eyitdi: (10) Ebū Ḥanīfe gibi kiři görmedüm. Ne olaydı anuñ-ıla olan 'ilmi müselmānlaruñ (11) göñline bırağa-y-dı Allah Te'ālā, fıkhda anuñ-çun çok fetḥ eyleyüpdür. (12) Şanasın kim fiqh için yaradılup durur. Bu Sa'īd ehl-i Başranuñ (13) imāmı-y-ıdı. Hasan-ı Başrī den şoñra dağı İbn-i 'Uyeyne eydür: Her kim ki (14) 'ilm-i meğāzī taleb eylese Medīneye varsun. 'İlm-i menāsikī taleb (15) eylese Mekkeye varsun. 'İlm-i fiqh taleb eylese Kūfeye İmāma İmāmuñ (16) aşḫābına varsun. Ḥallād eydür: Sa'īd bin Mu'āviye qatına vardum. (17) Ne yirden gelürsin, didi. Ebū Ḥanīfe qatından gelürem, didüm. Eyitdi:

/ 57a / Vallah anuñ-ıla bir gün oturduğı benüm-ile bir ay oturduğından yigdür. (2) 'Abdullah bin Dāvud Eyitdi: Her kim cehl-i ḥorlığından qurtulmağı³⁴²(3) ister. İmāmuñ kitāblarına müṭāla'a eylesün. İmām-ı Şāfi'ī eydür: Her kim ki (4) imāmuñ kitāblarına nazar eylemez fıkhda kāmil olmaz. Dağı İmām-ı (5) Şāfi'ī eydür: İmāmuñ sözi geñezlik-ile def' olmaz. Ve Yaḥyā ibn-i (6) Ma'in eydür: Fuqāhā dördür. Mālikdür, Evzā'ī dür, Şevrīdür, (7) Ebū Ḥanīfedür. Yezīd bin Hārūndan şordılar ki Māliküñ rā'yı (8) Ebū Ḥanīfenüñ rā'yı nicedür. Eyitdi ki: Fıkh Ebū Ḥanīfenüñ şan'atı (9) dur. Hiç kimesneyi görmedüm ki fıkhda Ebū Ḥanīfe-y-le baḥş itdi.(10) İllā ki Ebū Ḥanīfe añā ilzām eyledi. Fıkh 'ilmi kendünüñ ve şākirdlerinüñ (11) şan'atıdır. Güyā ki anuñ-çun yaradılup dururlar. Ebū 'Aşım-ı Nübyele (12) şordılar. Ebū Ḥanīfe mi efqahdur ya Süfyān mı. Eyitdi: Vallah (13) Ebū Ḥanīfe efqahdur. Hergiz anuñ gibi 'ilm-i fıkhda qādir görmedüm. (14) Eger su'al bu naql eyledüğüñ 'ulemānuñ şehādetlerinüñ (15) tercihde eşeri var mı. İmāmuñ mecmū' 'ulemādan ā'lem olduğına (16) delālet ider mi. Cevāb budur ki çün maşrıq, mağribüñ 'ulemāsı İmām-ı (17) A'zamuñ 'ilmine ve fazlına ve teqaddümüne mu'terif oldılar ve şehādet

³⁴² Kurtulmaq+Ø

/ 57b / itdiler. Pes şehadetleri-y-le 'amel eyleyüp³⁴³ akrân üzerine tercîh itmek (2) vâcib ola. Kitâb-ıla, sünnet-ile ammâ kitâb şöyle ki Hâk Teâla buyurur: (3) *و كذلك جعلناكم أمة* ³⁴⁴ *وسطاً لتكونوا تهاداء على الناس* (4) ba'zı müfessirler eyitdiler: Murâd dünyâda birbirine tanıklık virmekdür (5) bunâ muqavvîdür. Müslim, Enesden rivâyet eyler ki: Bir gün bir cenâze geçdi. (6) Hâyır-ıla aındılar. Peyğamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem: Vecebet, didi üç kez. (7) Ya'ni vâcib oldı. Andan soñra bir cenâze dağı geçdi.(Şerr-ile aındılar, YKN) Üç kez (8) yine didi. Ömer rażıya'llahu 'anhu eyitdi: Atam, anam saña kırbân (9) olsun Yâ resula'llah! Ne vâcib oldı. Peyğamber hâzreti şalla'llahu (10) 'aleyhi vesellem buyurdı ki: Her kimi ki hâyır-ıla aıarsız uçmâk vâcib oldı. (11) Her kimi ki şerr-ile aıasız cehennem vâcib oldı. ³⁴⁵ *انتم شهداء الله في الارض* (12) Ya'ni: Siz Tañrınuñ tanıklarısız yirde. Eger su'al olınsa (13) müfessirler şöyle zıkr eylediler ki: Murâd şehadetden âyetde 'Âhıretde ümmetler (14) üzerine peyğamberleri Tañrı buyruğını irişdürdüklerini tanıklık (15) virmekdür. Şöyle ki Buğarî ve 'Abdullah bin el Mübârek rivâyet eyledi: (16) Peyğamberden şalla'lahu 'aleyhi vesellem ki buyurdı: Kıyâmet güninde amennâ (17) ve şaddeknâ Hâk Teâlâ Nuğ peyğamberi kığıra Nuğ peyğamber 'aleyhi's-şalâtü vesellem

/ 58a / *لبيك وسعديك يا رب* diye. Benüm buyruğımı ümmetüñe (2) irişdürdüñ mi diye. İrişdürdüm yâ Rabbi! diye. Ümmetine size buyruğımı (3) irişdürdü mi diye. Ümmeti hiç bize peyğamber gelmedi diyeler. Tañrı Te'âlâ (4) ve teğaddes Yâ Nüh! Tanuđuñ kimdür diye. Nüh eyide: Muğammed ümmeti (5) tanuğumdur, diye. Ümmet-i Muğammed tanıklık vireler ki Nüh Tañrınuñ (6) buyruğını ümmetine degürdi. Nühüñ ümmeti³⁴⁶ eyideler: Bize irişmedüñüz (7) nice tanıksız. Tañrı Te'âlâ ve teğaddes eyide: İrişmedüğüñüz kişiler (8) üzerine nice tanıklık virürsüz. Ümmet-i Muğammed eyideler: Bize resül (9) ve kitâb virüpdüñ ve kitâbuñda buyurduñ ki: Nüh kıvmine (10) buyruğımı irişdürdü. Andan ötrü şehadet iderüz. Tañrı (11) Te'âlâ buyura ki gerçek eyitdüñüz. ³⁴⁷ *و كذلك أمة وسطاً* ayetinüñ (12) ma'nısı budur. Dünyada şehadet degül. Cevâb budur ki 'avâm-ı (13) ümmetüñ kıyâmetde şehadetleri mağbül olsa 'ulemânuñ dünyâda (14) bi't-ıtarıkı'l evlâ mağbül ola. Bu ayetde birkaç fâyide var (15) dur. Birisi budur ki

³⁴³ eyleyüp, YKN: idüp

³⁴⁴ “Ve böylece sizi vasat bir ümmet yaptık, insanlar üzerinde hak şahitler olabilirsiniz.” (Bakara, 143)

³⁴⁵ “Siz Allah'ın yerdeki tanıklarısınız.” (Kütüb-ü Sitte, 4508)

³⁴⁶ Nühüñ ümmet+Ø

³⁴⁷ “Ve böylece sizi vasat bir ümmet yaptık.” (Bakara, 143)

hādise’i görmeden şāhib vāqa’dan işitmeden (16) tanuqlık virmek cāyizdür. Kaçan tevātür-ile bir haber işitse (17) beş nesnede işitmek-ile danuqlık³⁴⁸virmek cāyizdür didüklerini

/ **58b** / bundan aldılar. Bir fā’ide daħı budur ki Hāḡ Te’ālā bu ümmete vasat didi. Ya’ni (2) vasat ‘adil demek olur, Cennetlikdür. Birisi budur ki tanuqlara ikrām (3) ve ‘izzet itmek-ile buyurdu ki hāşā ki bir nesne’i buyura ve işlemeye. Allaha şükür ki (4) kitābuñ muḡaddimesinden ḡurtulduḡ. Şimdiden girü fuşule şürü’ (5) idelüm. **El-faşlu’l evvel** evvelki faşl imāmuñ taḡşilinde ve (6) istifādesindedür. İmām-ı Ġaznevī Züferden rivāyet eyledi ki (7) Eyitdi: İmām-ı A’zam şöyle buyurdu ki: Eyitdi: ‘İlm-i kelāmda ḡayete irişmişdüm. (8) Şöyle ki barmaḡ-ıla baña işāret iderlerdi. Hāmmād meclisine yaḡīn (9) otururdum. Bir gün bir kişi benden şordı ki: Bir kişinüñ ‘avratı (10) cāriye olsa ‘avratına sünnet-ile nice ḡalaḡ virsün. Cevāb (11) viremedüm. Eyitdüm: Hāmmāddan şor ne dirse bana di. Andan şoñra (12) ‘ilm-i kelām baña gerekmez didüm. Terk eyledüm ve Hāmmād meclisine vardum. (13) Her mes’ele ki dir-idi. Ezberledüm. Şöyle oldı ki kaçan bir mes’ele (14) şorsalar ben cevāb virürdüm ve aşḡāb ḡaḡā iderlerdi. Öñümde (15) ol otursun, didi. On yıl mülāzemet eyledüm. Andan şoñra (16) ḡaşd eyledüm ki başıma meclis eyleyem ve ders idem. Bu niyet-ile mescide (17) girdüm. Muḡālifet idemedüm girü Hāmmāduñ ḡalkasında oturdum.

/ **59a** / Başradan bir ḡısımınüñ ölüsi ḡaberin ḡetürdiler. Beni yirine ḡodı. Kendü (2) Başraya gitdi. İki ayda ḡeldi. Gelince altmış mes’ele şordılar ki cevābın (3) Hāmmāddan işitmedüm-idi. Kendümden cevāb virdüm ve cevābumı yazdum. (4) Gelicek cevābum ‘arz eyledüm. Yigirmisinde baña muḡālifet eyledi. And içdüm (5) ölünce ayrılmayam. On sekiz yıl mülāzemet eyledüm. Tāc el-İslām Sem’ānī (6) eydür: İmām eyitdi: Beni bir ‘avrat aldadı ve bir ‘avrat faḡīh eyledi (7) ve bir ‘avrat zāhid eyledi. Ammā evvelki ‘avrat şöyle-y-idi ki bir (8) yoldan ḡeçerdüm. Yolda düşmiş bir nesneye bu ‘avrat işāret (9) eyledi. Şandum ki dilsüzdür ve ol düşen nesne anuñdur. Ol nesne’i (10) aldum ki kendüye virdüm. Eyitdi: Şaḡla ki ıssına viresin. Kendü almadı ki (11) şaḡlamaḡ aña vācib ola. Baña aldurdu ki şaḡlamaḡ baña vācib oldı. (12) İkinci ‘avrat şöyle-y-idi ki ḡayızdan baña bir mes’ele şordı ki (13) cevāb viremedüm, baña verhem eyledi. Anuñ ḡayretinden fiḡha dürişdüm. (14) Üçüncü ‘avrat şöyle-y-idi ki bir gün bir yoldan

³⁴⁸ danuqlık, YKN: tanuqlık

geçerdüm. Bir ‘avrat (15) eyitdi: Bu ol kişidür ki yatsu âbdesti-y-le şabaḥ namâzını kılar. (16) Zaḥmet-ile birkaç gün kıldum ki âdet oldı. Min ba’d terk (17) eyledüm. İmâm Ḥalebî rivâyet ider, Ḥuşayndan ki: Bir ‘avrat İmâm

/ **59b** / ḥalkasına geldi. Bir mes’ele şordı. Kimesne cevâb virmedi. Ḥammâda (2) vardı. Ḥammâd cevâb virdi. Girü ol ‘avrat imâm ḥalkasına geldi. (3) Cemâ’ate verhem eyledi. İmâm-ı Ḥammâd ḥalkasına vardı. Ḥammâd eyitdi: Neye geldüñ. (4) ‘İlm öğrenmege geldüm, didi. Ḥammâd eyitdi: Her gün üç mes’ele öğren, her gün (5) üç mes’ele hıfz eyle. Aña degin ki fakîh oldı. İmâm-ı Zerencirî (6) eydür: Ebü Ḥafz-ı Kebîrden rivâyet eyledi ki Ebü Ḥafz-ı Kebîr eyitdi ki (7) İmâm-ı A’zam ‘ilm-i kelâmda kâmil-idi. Bir gün lâ mes’elesini katında (8) aındılar, bilmedi. Nefsine mülâzemet eyledi ve eyitdi ki vâcibi terk eylerem (9) kelâmı terk eyledi fıḫha meşğül oldı. İmâm-ı Ebü el Ḥasan ibn-i ‘Ali (10) bin ‘Abdu’l’azîz el Merğınânî rivâyet eyledi. Na’ım ibn-i ‘Ömerden ki (11) İmâm-ı A’zam eyitdi: Ḥaccâc güninde bâzârda mu’âmeleye meşğüldüm. ‘İlm-i (12) kelâmda bir farîzdan baña şordılar, bilmedüm. Baña eyitdiler ‘İlm-i kelâmda ki (13) kıldan incedür söylersin saña farz olmuş nesne’i bilmezsin. (14) Ḥacîl oldum. Şu’abîye vardum. Gördüm ki saçını şakalını boyamış (15) şatranç oynar. Bir mes’ele şordum cevâb virmedi. Kâtâde katına (16) vardum. Gördüm ki kaderde söyler. Ma’ hâzâ ki selef söylemedi. İbn-i ez-Zübeyr katına vardum, gördüm ki İbn-i ez-Zübeyr dilini ne gerekse söylemekden şaklamaz. (17) Nâfi’a vardum ki İbn-i ‘Ömerüñ mevlâsıdır. Gördüm ki mevlâsı İbn-i

/ **60a** / ‘Ömerden er ‘avratın Tañrı buyurmaduğı yirden cimâ’ itmek ruḥşatını (2) rivâyet eyler. Ben eyitdüm ki bu Nâfi’ ya gâyet³⁴⁹ aḥmaḳdur ya katı yalancıdır. (3) Bir taḳdır ki mevlâsından işitmiş ola gerekdür ki bunuñ gibi (4) sözi söylemeye. Ḥammâda mülâzemet eyledüm. İmâm-ı Deylemî, Yahyâdan (5) rivâyet eyler ki eyitdi: İmâm-A’zam eyitdi: Bir gün Şu’abîden geçdüm. (6) Baña eyitdi: ‘İlme mülâzemet eyle ki sende zeyreklilik görürem. Bu söz (7) sebep oldı ‘ilme meşğül oldum. Kâsım bin ‘Adî eydür: İmâma didiler ki: (8) Nicesi Ḥammâdı ihtiyâr eyledüñ. İmâm eyitdi: Allah Te’âlânuñ tevfiḳı-y-le (9) ‘ulûma te’emmül eyledüm. Gördüm ki ‘ilm-i kelamuñ ‘âkıbeti yaramaz, nef’i (10) az. Bu ‘ilmi katı bilen âşikâre diyemez. Eger dirse mübtedi’dür, dirler. (11) ‘Ulûm-ı edebüñ luğati naḥiv, şarf gibi âkıbeti oğlancuḳlar-ıla oturmaḳdur. (12) ‘İlm-i şî’irüñ âkıbeti bir kişiyi medḥ idüp gedâyılıḳ eylemekdür. (13)

³⁴⁹ gâyet, YKN: katı

Ya 'ırzımı döküp hiciv eylemekdür. 'İlm-i kıra'atın ākıbeti uzun (14) ömre zaḥmet çeküp yigitler-ile oğlancuqlar-ıla oturmaḡdur. 'İlm-i (15) fıḡhuñ ākıbeti meşāyih-ıla oturmaḡdur. Ahlāqları-y-la müteḡhallıḡ (16) olmaḡdur. Haḡ Teālānuñ tekālīfini edā eylemek olmaz. İllā bunuñ-ıla (17) olur. Dünyāda Āḡiretüñ devleti³⁵⁰bunuñladur. Eger dünyā dilersen

/ **60b** / bunuñla olur. Zīrā ki bir ḡādiḡe olsa ḡamu saña muḡtācdur. Ve eger (2) 'ibādet isterseñ bunsuz 'ibādet olmaz. Yaḡyā bin Şeybān eydür: (3) İmām eyitdi: 'İlm-i kelāmda māhir-idüm. Başrada mübtedi'ler çoḡ-ıdı. (4) Yigirmi kezden ziyāde ḡāh bir yıl ḡāh ziyāde oturdum. Ehl-i (5) bid'at-ile baḡş iderdüm ve ilzām iderdüm. Fıkrüm bu-y-ıdı ki 'ilm-i kelāmdan (6) ulu 'ilm yoḡdur. Bir müddet bunuñla 'ömür geçürdüm. Bir ḡün fıkr eyledüm (7) ḡātıruma bu ḡeldi kim selef ḡaḡāyıkı yig bilürlerdi. Hiç 'ilm-i kelām-ıla baḡş (8) ve cedel eylemediler. Belki epsem oldılar. Şerāyī'a meşḡül oldılar (9) ve bu 'ilmi öğrendiler ve öğretdiler ve bu 'ilmde baḡş ve münāzara (10) eylediler. 'İlm-i kelāmi terk eyledüm. Fıḡha meşḡül oldum. Daḡı (11) gördüm ki 'ilm-i kelāma meşḡül olanlaruñ yüzi şālihleruñ yüzine (12) beñzemez. Gönüllerini ḡara. Kitāba sünnete selef-i şālihine muḡālifet (13) eylemekden dertleri yok. Eger bu 'ilmde ḡayır varmasa-y-ıdı geçen şālihīn (14) 'ulemā buña meşḡül olalardı. Eger su'al olınsa ki 'ilmüñ şerefi (15) ve ululıḡı, ma'lūmunuñ şerefi-y-le ve ululıḡı-y-ladur. Ya'ni, her 'ilmde (16) ne bilinürse ve neden baḡş iderse ve mes'elesi ne-y-ise ol baḡş (17) eylediḡi mes'ele ne kadar ulu-y-ısa ol 'ilm daḡı ol ḡadar ulu ve şerīf

/ **61a** / dür. 'ilm-i kelāmda baḡş olınan Allahuñ zātı ve şifātıdır. Ve daḡı (2) mümkinātuñ dünyada ve Āḡiretde ahvālidür. Bu ḡamu didüḡümüz nesne şāni'i (3) bilmeḡe sebebdür. Daḡı mükellefe evvel vācib olandur. Daḡı mülḡidleruñ şübhesi (4) ve ehl-i bid'atüñ şekkī bunuñla gider. Ve eger fā'idesi taḡlīdden (5) taḡḡıḡa çıḡmaḡdan özge daḡı yoḡ-ısa bu fā'ide-y-içün bu (6) 'ilme meşḡül olmaḡ ḡalan 'ulūm üzerine bu 'ilmi ihtiyār eylemek (7) yiter. Eyle olsa pes nice bu 'ilmi imām terk ide ya ḡa'n ide. (8) Cevāb budur ki imāmuñ sözi 'ilm-i kelāmda oldur ki oḡlı ḡammāda (9) didi. Ol vaḡit ki ḡammādı gördi. 'İlm-i kelāmda baḡş eyler. Nehy eyledi. ḡammād eyitdi: (10) Sen bu 'ilmde bāḡş eylerdüñ, beni neye nehy eylersin. İmām eyitdi: Biz baḡş (11) eyledüḡümüzde anuñ-çun baḡş eylerdüḡ ki baḡş eyledüḡümüz kişiyi ilzām iderdüḡ (12) ve ḡoḡrı yola ḡetürürdüḡ. Olmasın ki baḡş eyledüḡünüḡ kişiyi ilzām (13) ide. Siz ḡoḡrı

³⁵⁰ Āḡiretüñ devlet+Ø

yoldan çıkarasız. Her kim ki bir kişiyi doğru yoldan (14) çıkarmak dilese anuñ küfrin dilemiş olur. Her kim ki bir kişinin kâfir (15) olduğun dilese ol kişi kâfir olmadan kendü kâfir olur. İmāmuñ (16) nehy eylediği kelām budur. Dağı İmām Ebī Yūsufdan mervī olan ki (17) mütekellim ardınca namāz kılmak cāyiz degül ve eger haq söylese dağı bu kelāmdur.

/ **61b** / Ammā eger murād Haqqa irişmek olsa ya bir azmış kişiyi yola getürmek (2) olsa anuñ gibi kişi müteberrikdür ve muqtedā olmağa lāyıkdur, cāyizedür. (3) Murād kelām-ı menhiden kelām-ı hukemā ola, kelām-ı meşāyih olmaya. Muşannıf-ı (4) kitāb eydür: Vālidüm eyitdi: İmām-ı Şālihī katında-y-dum. Bir kişi 'ilm-i kelāmda (5) māhirdüm diyü kendüzini medh eyledi. Ben eyitdüm: Eger maqşūduñ kelām-ı (6) meşāyih-ısa lāyıkdur medhe. Eger maqşūduñ kelām-ı hukemā-y-ısa müsteħaḳ-ı (7) medh degül. Zīrā ki selef taşrīh eylediler ki evāyilin kütübün okumak (8) ḫarāmdur. Bu söz egerçe fi nefse eyü sözdür. Ammā münāsib budur ki (9) murād kelāmdan 'ilm-i dīndür. Eger su'al olınsa İmām-ı A'zam Şu'abīnūñ (10) şaḫranç oynamasını inkār eyledi. Ma' hāza ki ihtilāf eyleyüp dururlar. (11) İmām-ı Mālik ve İmām-ı Şāfī cāyiz görüp dururlar. İmām-ı Seraḫsī (12) Edeb-i Kāzīde zıkr eyledi. İmām-ı Ebī Yūsufdan dağı Şezzada şöyle (13) dir: Niçün ki ḫarb ta'līm idüp fırsat gözlemek gibi ve düşmanı def' etmek gibi (14) pes yay gibi at gibi ola. Mes'ele-i ihtilāfide inkār gerekmez. İmām-ı Timürtāşī (15) eydür: Yokdur saña ki inkār eylesin. Bir müteħide taḳlīd (16) idene ya bir delil ictihād idene cevāb budur ki müsellemler ki mubāḫdur. (17) Lākin 'ilmi bir kişiden öğrenmek gerek (göñül, YKN) aña i'timād ideler. Ma' hazā ki

/ **62a** / Mubāḫ olduğı memnu'dur belki ḫarāmdur. Şöyle ki peygamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem (2) buyurdi: ³⁵¹ ملعون من لعب بالشطرنج وناظر اليه كاكل لحم خنزير (3) Ya'ni: Şaḫranc oynayan mel'undur. Aña nazar eyleyen ḫınzīr etin (4) yemiş gibidür. Dağı delāyil ki yirinde añılupdur. Eger su'al olınsa ki ḫarāmlığına (5) delālet iden delillerden cevāb vir. ³⁵² Zīrā ki şaḫranc-ıla oynamak (6) belvā-yı 'āmdur. Cevāb budur ki İmām-ı 'Abdu'llah El Ḥalimī Minḫāc-ı Uşul ed- (7) Dīn adlu kitābında eyitdi: Bir ḫadiş budur ki peygamber şalla'llahu 'aleyhi (8) vesellem eyitdi: ³⁵³ من لعب بالشطرنج فقد عصى الله ورسوله (9) Ya'ni: Her (9) kim ki şaḫranc oynasa Tañriya ve peygamberine 'āşī olmuş olur. Dağı

³⁵¹ “Şaḫranc oynayan mel'undur, ona bakan domuz eti yemiş gibidir.” (Kütüb-ü Sitte, 5337) numaralı ḫadis: “Kim tavla oyunu oynasa elini domuz kanına bulamış gibi olur.”

³⁵² cevāb vir, YKN: zıkr eyle

³⁵³ “Kim ki şaḫranc ile oynar Allah'a ve resulüne āsi olmuş olur.”

mervīdür ki (10) Emīre'l Mü'minīn 'Alī rażıya'llahu 'anhu Benī Temīm kabilesinden geçdi. (11) Gördi ki şaṭranc oynarlar. Eyitdi: Tañrı haqqı-y-çun bunuñ-çun (12) yaradılmaduñuz. Dağı bir gün bir qavimden geçdi ki şaṭranc oynarlardı. (13) Eyitdi: ما³⁵⁴ هذه التماثيل التي انتم لها عاكفون لان يمسن احدكم جمراخير من ان يمسن الشطرنج Ya'ni: Biriñüz eline (15) od almak yigdür şaṭranc almakdan. Dağı Ebū Mūsā El Eş'arī eyitdi: (16) لايلعب³⁵⁵ بالشطرنج الا خاطي Ya'ni: Oynamaz şaṭranc-ıla illā günāh (17) kār kişi. Ebū'l Ca'fere şaṭrancdan şordılar. Eyitdi: Koñ bizi

/ **62b** / Bir Mecūsī işinden. Dağı uzun hadīşde peygamber şalla'llahu 'aleyhi vesellem buyurdi: (2) من لعب بالشطرنج والترد والجوز والكعب مقته الله تعالى ومن جلس الى من يلعب بالترد³⁵⁶ Ya'ni: Her kim ki şaṭranc ve nerd ve koz ve aşık oynasa Allah Te'ālānuñ (6) düşmanıdır. Dağı nerd ve şaṭranc oynayanlar katında otursa anlara baksa kamu (7) ḥasenāt ve ḥayrı gider. Dağı Allah Te'ālānuñ düşmanı olur. Dağı Kurtubī Ve'l-Enşāb (8) tefsirinde murād-ı Enşābdan ḥācdur. Ba'zılar eyitmişler ki nerd ve şaṭrancdur. (9) Eger su'āl olınsa ki Emīre'l Mü'minīn 'Ömere rażıya'llahu 'anhu şordılar. Şaṭranc (10) dan nedür. Ol didi. Eyitdiler ki: Bir 'avratuñ bir pādīşāh oğlu varmış. (11) İttifāk bir gün şavāşda kendü helāk olur. Yoldaşları olmaz. (12) 'Avrat işitdi, eyitdi: Bunca ola ki kendü helāk olur yoldaşları (13) sağ qala. Şaṭranc düzdiler, katında oynadılar çün gördi. Şāh (14) yiñilürmiş yoldaşları sağ-iken. Epsem oldı. 'Ömer rażıya'llahu 'anhu buyurdi: (15) Altı ḥarb olan nesne lā-bā'sdur. Cevāb budur ki bu sözde şaṭrancuñ (16) mubāḥ olduğına ḥucdet yoqdur. Niçün ki altı ḥarb olan nesne (17) lā-bā'sdur. Şaṭranc lā-bā'sdur dimedi. anı dağı ki didi. Şandı ki şaṭranc-ıla

/ **63a** / oynamak savaş bilmege sebebdür. Ya'ni eger ḥarb aleti-y-ise lā-bā'sdur. Dağı her (2) kim ki mubāḥ olduğu rivāyet olındı, buna maḥmūldür ki altı ḥarb şandı (3) ya buña maḥmūldür ki bu hadīşler anlara irişmedi. Ammā beyān-ı mezāhib şaṭrancda (4) budur ki İmām-ı Şāfī ve aşhabı mubāḥdur didiler. Tāḥaddi ki ba'zı Şāfī'yye (5) mubāḥdan ḥadd-i nedbe ya'ni istiḥyāya irişdürdi ve medresede şakladı. (6) Kaçan ki ṭālibü'l-'ilm muṭāla'adan yorılsa mescidde oynardı ve şāḥābī ye (7) ve ṭābī'ine isnād iderlerdi

³⁵⁴ “Bu temsiller nedir? Öyle ki sizler ibadet edenlersiniz. Sizlerden birinizin eline ateş alması satranc almasından iyidir.” (Hz. Ali)

³⁵⁵ “Günahkar kişi illā satranc ile oynamaz.” (Ebū Musa El Eş'arī)

³⁵⁶ “Herkim ki satranc ve nerd ve koz ve aşık oynasa Allah Te'alanın düşmanıdır. Kim ki nerd ve satranc oynayanlar katında otursa, onlara baksa bütün hasenatı ve hayrı gider, Allah Te'alanın düşmanı olur.”

oynadılar diyü. İbn-i el 'Arabî eydür: Hergiz (8) bu olmadı ve hiçbir müttekî şālīhūñ eli bunı tıtmadı. Ve eydürler ki (9) teşhīz-i zihni eyler. Ya'ni, zihni tīz eyler. Zāhir bu söz kizbdür. (10) Zeyrek bunı şan'at idinmez. İmām-ı Mālikden mervīdür ki her kim ki evinde (11) kumār eylese evinde kendü halkı-y-la sırr-ıla gizlü ayda bir ya yılda bir kez (12) oynasa şöyle ki hiç kimesne görmese bilmese haram degül ve mekrüh degül (13) belki ma'furdur. Ve eger 'adet idinse ve meşhūr olsa 'adāleti (14) sākıt olur. Tanuqlığı tıtılmaz. 'Abdu'llah bin 'Abdu'lhakīm İmām-ı (15) Mālikden rivāyet eyledi: فماذا بعد الحق الا الضلال tefsirinde (16) Ya'ni Haktan sonra degül illā bātıllı ki nerd ve şatranc zalāldendür. (17) Eşheb eydür: İmām-ı Mālike şatranc oynamağdan sordılar. Eyitdi:

/ 63b / Anda hayr yokdur ve nesne degül ve bātıldur. Gerekdür ki 'ākılıñ saçalı nehy (2) ide bātıllı nesneden. İmām Ebū el Faẓl El Maqdisī Mescid-i Akşāda bahş (3) içinde eydürdi ki: Şatranc harb öğredür. İmām-ı Tarsūsī aña eyitdi: (4) Belki harbi bozar. Niçün ki maksūd ve maṭlūb olan harbde (5) begi tıtmakdur ya helāk itmekdür. Şatrancda şahı yolmadan gider (6) dirsek bu hōd harbe muḥālīfdür. Hāzır olanlar geldiler eşaḥ budur ki (7) İmām-ı Mālik bize muvāfiḳ dururlar. Ba'zı müfessirler eyitdiler: Nerd ve şatranc-ıla (8) kumār olsun olmasun haramdur. Niçün ki Hakk Te'ālā çün hamrı haram (9) eyledi. Niçün ki haram olduğunu daḥı bildürdi. Eyitdi: انما يريد الشيطان ان يوقع بينكم العداوة والبغضاء في الخمر والميسر { ويصدكم عن ذكر الله وعن الصلوة }³⁵⁷ (11) Ya'ni: Dilemez şeytān hamr içmekden illā bunı diler ki (12) arañüzda düşmenlik ve sevmemek birağa. Daḥı Allahı añağdan ve namāz (13) kılmağdan men' ide. Çün hamruñ haram olduğu bundan ötrü olsa (14) her nesnede ki bunlar bulınsa ol daḥı haram ola. Eger su'āl (15) olınsa ki hamr esrider. Anuñ-çun bu işler olur. Şatranc ve nerd esritmez. (16) Pes bu işler olmaya. Cevāb budur ki ol işler mevḳūf degül (17) esrimege, eylemesse-y-idi meysiri daḥı hamr-ıla añağmaya-y-ıdı, ikisinūñ haram olduğunūñ

/ 64a / 'illeti bir olayıdı. Ma' hāzā ki meysir esritmez. Pes ma'lūm oldu ki haram (2) olduğu sekriden ötrü degülmiş. Hamruñ daḥı bir çatresi esritmez. Ma' hāzā ki (3) bir çatresi daḥı haramdur haddi urulur. Niçün ki namāz kılmağa ve Tañrıyı (4) añağa daḥı dostlar arasında düşmenlik ve buğuz bırakmağa (5) irişdürür. Bu iki ağaç ki nerd ve şatrancdur. Bu dört nesneye irişdürür. (6) Yāḥūd bu iki ağac-ıla oynamağda ğaflet ḥāşıl olur. Ol ğaflet (7) esrimek gibidür. Nice ki esrimekten bu dört nesne olur. Ğafletden

³⁵⁷ “Ancak ve ancak şeytan aranızda düşmanlık ve kin düşürmek ister, şarap içerek ve kumar oynatarak sizi Allah'ı zikir etmekten ve namaz kılmaktan alıkoymak ister.” (Māide, 91)

dağı (8) bu dört nesne olur. Eger su'âl olınsa İmām-ı A'zam razıya'llahu 'anhu (9) Nāfi'ün mevlası İbn-i 'Ömerden rivāyet eylediği ne niçün inkār eyledi. (10) Ma' hāzā ki Qur'ānuñ zāhiri ol rivāyete muvāfiğdur. Hağ Te'ālā buyurdi. (11) اثاتون الذکران من 358 العالمين وتزرون ما خلق لكم ربکم من ازواجکم (12) Ya'ni: Hağ Te'ālā buyurur, Lūt kavmi hağğında: 'Älemde erkek (13) lere varursız. Tañrı sizünçün 'avratlarıñuzdan yaratduğunu (14) çorsız. Ya'ni, ol erkekte olan nesne 'avratlarıñuzda dağı (15) vardur. Pes niçün anı çorsız erkeklere varursız. Cevāb (16) budur ki añun gibi 'avratlarıñuzda vardur didüğünün ma'nisi (17) teskīn-i şehvetde ve lezzet-i cimā'da anuñ gibidür. Bu degül ki oğlan

/ 64b / dübüri gibi 'avratıñuzun dağı dübüri vardur. Oğlana varmañ, 'avratıñuzuñ (2) dübürine varuñ diye. Eger su'âl olınsa ki Nāfi'den, İbn-i 'Ömerden, (3) Sa'īd bin El Müseyyibden ve Muğammed bin Ka'ab el-Çurrafi ve 'Abdu'melik (4) ibn-i el Māciş-i Mālikiyeden bu rivāyet şābit olupdur. İbn-i Mācişden (5) Kitābü's Siyerde İmām-ı Mālikden naql eyledi. Cevāb budur ki 'allāme (6) eydür: Delīl-i muğkem olduğda bunlarıñ kavli bātıldur. Şöyle ki (7) Hağ Te'ālā buyurur: 359 فأتواهنّ من حيث امرکم الله dağı buyurur: (8) 360 نسأؤکم حرث لكم dağı buyurur: 361 فأتوا حرثکم bu çamū delīl (9) çatı'dur ki mağall-i harş gerek. Ya'ni, ekin yiri gerek. Necis yiri gerekmez (10) ve dağı şağıh hadişler delālet iderler ki livāta harāmdur gerek (11) erde gerek 'avratda. Dağı İmām ibn-i 'Abdi'lber eyitdi: 'Avratı (12) dübürden vağ itmeñ, hürmeti icmā'-ı 'ulemā-y-ıla şābit olupdur. Zīrā ki (13) 'ulemā ittifağ eyleyüp dururlar ki retkā 'aybı-y-la redd olunur. Ya'ni, kaçan (14) bir kişi bir kız alsa ve ol kız bitāgū çıkısa aña retkā dirler. (15) Bu 'ayb-ıla ol kız red eyleye. Zīrā ki mağşūd ki cimā'dur. Fercede (16) hāşıl olur. Eger dübürden cimā' eylemek helāl messe-y-di mağşūd (17) hāşıl olurdi, redd itmeye-y-di ol 'ayb-ile . Pes bu icmā'-i 'ulemā delīl oldı

/ 65a / hürmetine. Eger su'âl olınsa ki retkā 'aybı-y-la redd olınuğı niçün yaramaz ki (2) tevālūd-i tenāsül olmaduğından ötrü ola. Ferceden cimā' mümkün (3) olmaduğı-y-çun egerçe dübürden mümkündür. Cevāb budur ki eger (4) eylemesse-y-di gerekdi ki bir kişi bir 'avrat alsa ol 'avrat (5) çoğurmaz çıkısa redd ide-y-di. Ma' hāzā ki redd

³⁵⁸ “Siz şehvetle erkeklere mi gidiyorsunuz? Alemlerde yapılmayan bir şeyi (yapıyorsunuz), ve Rabbinizin sizin için yarattığı zevcelerini bırakıyorsunuz.” (Şuarâ, 165-166)

³⁵⁹ “Allah'ın emrettiği yerden onlarla münasebetde bulunun.” (Bakara, 222)

³⁶⁰ “Kadınlarınız sizin tarlalarınızdır.” (Bakara, 223)

³⁶¹ “O halde tarlalarımıza varın.” (Bakara, 223)

olunmaz icma'-ıla. Ammā (6) Nāfi'den bu rivāyet sābitdür didüğü Kisāyī Ebī en-Nāşırdan rivāyet (7) eyledi ki Ebī en-Nāşır eydür: Nāfi'a eyitdüm, senden naql eyerler ki (8) şöyle dirmişsin: Benüm üzerüme yalān söylerler. Sa'īd bin (9) Yesār eydür: İbn-i 'Ömere eyitdüm: Taḥmīşa ne dirsün. Taḥmīş (10) nedür, didi. Eyitdüm: 'Avratı dübürden cimā'lamaq. Eyitdi: Müselmān olan (11) bu işi işler mi daḡı ibn-i Vehem ve 'Ali bin Ziyād İmām-ı Mālike (12) eyitdiler: Senden ḡalk naql eyerler ki şöyle dirsın. Eyitdi: (13) Naql eyleyen yalān söyler. 'Arab degül misiz bilmez misiz ki ḡarş (14) olmaz. İllā mevzī'-ı nebetde ya'ni, Ḥaḡ Te'ālā ekin, didi. Ekin olmaz (15) illā bitecek yirde. İmām-ı Neseфі rivāyet eyler Ḥafışdan Yaḡyā (16) ibn-i Zekerıyyā Ḥammād bin Selimden ki İbrāhīm-i Neḡa'īden soñra Ḥammād (17) ibn-i Ebī Süleymāndan Kūfede müftī-y-di. Çün Ḥammād ibn-i Ebī

/ **65b** / Süleymān vefāt eyledi. Yirine İsmā'ıl ki oḡlı-y-dı dikdiler ya'ni müftī itdiler. (2) Atasınuñ aşḡābı Ebū bekr-i Neḡşelī gibi Ebī İşḡāḡ Şeybānī gibi Cābir bin Zeyd (3) gibi üzerine cem' oldılar. Hiç fāyda bulmadılar. İmām-ı A'zam ḡatına geldiler. (4) Eyitdiler: İster misin ki 'ilm-i ulā meşḡül oldı. İmām-ı Neseфі rivāyetinde (5) budur ki imām anlara eyitdi: Benüm-ile on kişi 'ahd eylesün ki bir yıla degin (6) baña mülāzemet eyleye. 'Ahd eylediler ve 'ahidlerine vefā ḡıldılar. Ḥulḡ ıssı-y-ıdı, (7) cömerd-ıdı. Anlara çok eylük eyledi. Andan soñra Ebū bekr ve Ebū berze (8) ve İbn-i Cābir ve Ebū Ḥuşayn ve Zeyd bin Şābit geldiler. Andan soñra üzerine (9) ulu 'ulemā cem' oldılar. İmām-ı Ebū Yūsuf, Esed bin 'Ömer ve Ḳasım İbn-i Ma'in (10) Züfer ibn-i el Hezıl, Ebū bekr Hendīlī, Velīd bin Abān, Hasan bin Ziyād, (11) Yūsuf bin Ḥālid, Dāvud bin Zāhid, Nūḡ ibn-i Ebī Meryem ibn-i Ebī Meryem, Yaḡyā İbn-i Zekerıyyā, (12) 'Abdu'llah bin Mübārek, Muḡīre ibn-i Ḥamza, Muḡammed ibn-i el Ḥasan gibi ḡün (13) begün teraḡḡı eyledi. Aşḡābı şākirderi artdı. Şöyle oldı ki ḡalkası (14) ḡamū ḡalkalardan ziyāde oldı. Mecmū' ḡalk aña yüz tıtdı. Ḥalīfeler (15) daḡı ḡatı 'izzet ve ikrām eylediler. İşler işledi ki 'ulemā-ı 'aşr andan 'āciz (16) ḡaldılar. Taḡdıre daḡı muvāfaḡat eyledi. Şuña irişdi ki ḡasüderi çoḡ oldı. (17) İbn-i Ebī Leylā gibi, İbn-i Şibrime gibi Şerīk gibi İmām-ı Neseфі Ḳırāt ibn-i

/ **66a** / Maḡbūbdan ve Ebī Muḡātilden ki Semerkandīdür. Yaḡyā bin Naşırdan (2) rivāyet eyledi ki evvelki İmām-ı A'zam vaż' eyledi. Kitābü'ş Şalāt idi. (3) Adın Kitābi'l

‘Arūs kodı. Andan sonra meclis-i ‘ilmi³⁶²terk eyledi. Ashāb (4) eyitdiler: Bu ‘ilme bizi da‘vet eyledüñ andan sonra terk eyledüñ. Eyitdi: (5) Bir düş gördüm korkdum. Şöyle gördüm ki peygamber hazretinüñ ‘a.m kabrini (6) açaram ve kemiklerini bir araya yığaram ve göğsüm üzerine koram. Uyğudan (7) uyandum şol kadar kayğum var ki Allah bilür. Kabri açmak ol dağı Seyyidü‘l (8) Mürselîn kabri ola. ‘İlmi terk eyledüm. Eyitdiler: İbn-i Sīrīn ‘ilm-i ta‘bīrī (9) igen eyü bilür eyidelüm gelsün. Yok belki ‘ilme varmak gerek. (10) İbn-i Sīrīn katına vardı bu düşi aña didi. İbn-i Sīrīn eyitdi: Eger didüğüñ (11) gerçek ise peygamber sünnetinde bir iş işleyesin ki senden öñden (12) kimesne ānı işlememiş ola. Bu sözi kim işitdüm öğrenmege ve öğretmege (13) meşğül oldum. Bir rivāyetde budur ki bu düşi kendü görmedi. Belki (14) İbn-i Hēzīme anuñ-çün gördi. Bir rivāyetde budur ki kendü varmadı. (15) Belki bir dostı giderdi, aña didi. Bir rivāyetde budur ki kendü Başraya (16) bir kişi viribidi. Ve bu düş ramazān āyınıñ āhir onında-y-dı. (17) **El faşlu‘ ş şānī** İkinci faşıl İmām-ı Ğaznevī Yaḥyā ibn-i Naşīrdan

/ **66b** / Nūḥ ibn-i Meryemden rivāyet eyledi ki İmām-ı A‘zamdan şorduk ki (2) sünnet ve cemā‘at nedür. Eyitdi: Ebū bekr ve ‘Ömeri tafzīl eylemekdür. (3) ‘Oşmān, ‘Alīyi sevmekdür. Allah Te‘ālānuñ kaderine ḥayrdan şerden inanmakdür. (4) Kamūsın Allahdan görmekdür. Adına mesh eylemekdür. Nebīd-i cerre‘i ya‘ni (5) destide ışlanmış nesne‘i ‘ibādete kuvvet ḥāşıl olmağ-çün (6) ḥelāl görmekdür. Ammā eger esriklik-içün içşe ḥarāmdur. Eger su‘āl (7) olınsa ki māhir ‘ālimlerüñ bu esridici nesnelerde müşelles gibi boza gibi (8) kurma nebīzi gibi bal gibi dağı ne ki bunlara beñzer, ḳavl nedür. Cevāb (9) budur ki İmām-ı Şāfi‘inüñ kitāblarında budur ki her müsikir az olsun (10) gerek çoğ olsun ḥarāmdur, toñuz eti gibi. Misbāḥ adlu (11) kitābda İmām-ı Şāfi‘ī eyitdi ki cimriler yidügi mestlik eger esriderse ḥarāmdur. (12) Konya ḥavāseşinde Mevlāna Seyfe‘ddīn ‘Allāmeden menkūl (13) olan budur ki her kim mestlik yimegi ‘ādet idinse öldürmek-ile (14) ‘uḳūbet ideler. Yetimetü‘d Dehr adlu kitābda zıkr olındı ki mestlik (15) yimek İmām-ı Taḥāvī ve İmām-ı Müznī zamanında oldu. İkişi dağı (16) ḥarāmlığına fetvā virdiler. Ḥürmetine ittifāḳ eylediler. Şimdiye degin (17) mecmū‘e‘imme anlara muvāfaḳat eylediler. E‘imme-‘i Ḥanīfiyenüñ kitāblarında

/ **67a** / zıkr olınan budur ki benci yiyen kaçan ‘avratın boşasa boş (2) olmaz didükleri şuña maḥmūldür ki devā-içün yimiş ola, Ammā (3) ‘Abdu‘l‘azīz Tirmīdī eydür: Ebū Ḥanīfeden ve Süfyān-ı Şevrīden (4) şordum ki bir kişi benc yise ve başına çıkısa ya‘ni

³⁶² YKN: meclis-i ‘ilm+Ø

muḥkem binegi olsa (5) ve ‘avratını boşasa boş olur mı. Cevāb virdiler ki: Yidügi vaḳit (6) ne yidüginin bilse ‘avratı boş olur ve eger bilmese boş olmaz. Bu söz (7) delālet ider ki benc ḥamr gibidür. Kaḳan ki esirmek-içün yise bir Müselmān (8) ḥelāldür diyemez. ‘Allāmeden menḳüldür ki her kim ki mestliḡi ‘ādet (9) idinse depeleyeler. Daḡı zıkr olındı ki bencden, yund südinden esirmek (10) ḥarāmdur. Kaḳan ki esirmek niyyetine içseler ol şuḡraḡı ḥarāmdur (11) süci gibi İmām-ı Mālīk mezḫebi daḡı İmām-ı Şāfi’ī mezḫebi gibidür. Azı (12) ve çoḡı ḥarāmdur. İmām-ı Taḫāwī Muḫtaşarında, İmām-ı Hişām Nevādirinde, (13) İmām-ı İḳānī ve İmām-ı Maşşūrī ve ‘Uyūn-i issi İmām-ı Muḫammedden (14) rivāyet eylediler ki her şarāb ki esride. Ḥamr gibidür. Azı daḡı (15) ḥarāmdur necisdür. Eger kaftāna dirhemden çok irişse (16) namāzın i’āde eylesün. Bu söz delālet eyler ki İmām-ı Muḫammedüñ (17) daḡı mezḫebi İmām-ı Mālīk, İmām-ı Şāfi’ī mezḫebi gibidür. E’imme’i Ḥanefiyyenüñ

/ **67b** / Müte’ahḡirlerinüñ daḡı ihtiyārı budur ki bal ve bozada ve müşelleş ve buña benzer ne (2) var-ısa ḥarāmdur, necisdür. Ammā İmām-ı A’zam ve İmām-ı Ebū Yūsuf katında (3) budur ki ḥamrdan ḡayrı esritmeden ḥelāldür. İmām-ı Ebū Ḥafz-ı (4) Kebürden şordılar ki boza içmek ḥelāl midür. Ḥelāl degül, didi. (5) Eyitdiler: Ebū Ḥanīfeye, Ebū Yūsufa muḫālefet eyledüñ. Eyitdi: (6) Anlar ḥelāldür didükleri yimek segirmek içündür. Bu zamanda ḡalk (7) içdügi fişḡ u fücür için içerler. Böyle içmek icmā’ī ḥarāmdur. Bu söz (8) şuña delālet ider ki bu zamāne ḡalkınüñ ‘aḡd-ı meclis eyleyüp (9) ayru çalḡu-y-la içdügi ḥarāmdur. Bundan daḡı ‘aceb budur ki (10) ‘ulemā fetvā virdiler. Şek günü ‘avāma oruç tutmaḡ cāyiz degül. (11) Niyyetini başarmaduḡlarından ötrü nice bu müskir atuñ içmesi ḥelāldür (12) dirler. Ma’ hazā ne niyyet-ile içmek gerek bilmezler. Belki çoḡı ḥelāldür (13) diyü içir. Ol ki ḥarāmdur, dir. lehv ü lu’b fişḡ u fücürdur. (14) Şāḡib-i Hidāyenüñ ve şāḡib-i Fuşūlinüñ sözi ve (15) Şadr el İslāmuñ Mebşūḡda sözi budur ki ḡubūbdan buḡdāy arpa gibi (16) eyledikleri nesne kaḳan esritse ḥarāmdur, necisdür. Ḥadd daḡı vācibdür. (17) Tā içmekden münzecir olar ya’ni, memnūc olar. Fesād yir yüzinde

/ **68a** / götürile. Eger su’āl olınsa ki ḡamr necisdür icmā’-ı ümmet-ile. Ḳalan esridi (2) cilerüñ necāsetinde ihtilāf var. Pes ḥarām olmaḡda süci gibi (3) olmayalar. Pes ḡadd vācib olmaya. Cevāb budur ki ḡadd bir ḥarām içmek-ile (4) dür ki ḡabī’at aña meyl ide ve fāsıḡlar içmesine cem’ olalar. Mecmū’ (5) şarāblar bu ḡükümde ḡamr gibidür. Görmez misin ki sīdügi içmek-ile ma’ hazā ki (6) ḥarāmdur ḡadd vācib olmaz. Niçün ki

ṭabi'at anā meyl itmez. Dağı (7) mestlik yimek-ile ḥadd urulmaz. Niçün ki 'ağd-ı meclis idüp yinmez. 'Abdu'llah (8) ibn-i Mubārek eydür: Adına mesh eylemekden İmām-ı A'zamā sordılar. (9) İmām eyitdi: Gündüz rüşenliği gibi olmayınca meshā ḳāyil olmadum. 'Abdu'r (10) raḥman el Müşnī eydür: İmām-ı A'zam Ebū bekri ve 'Ömeri tafzīl iderdi. (11) Şahābe ḥaḳḳında ḥayr dirdi ve eydürdi: Bir şahābe peygamber ḳatında 'a.m (12) bir sâ'at oturduğı bizüm mecmū' 'ömrümüzde³⁶³ ibādet eyledüğümüzden (13) yigdür. Bilgil ki ba'zı 'ulemā-ı mütekellimīn eyitdiler: Şahābeyi birbirinden (14) tafzīl eylemezüz. Ammā cumhūr mezhebi³⁶⁴ budur ki şahābenüñ ba'zısı (15) ba'zısından efzaldür. Andan şoñra ihtilāf eylediler. Ekşeri (16) eyitdi: Ebū bekr-i Şiddīḳ rażıya'llahu 'anhu efzaldur. Hıttābiyye (17) eyitdiler: 'Ömer rażıya'llahu 'anhu efzaldür. Rāvendiyye eyitdiler: 'Abbās

/ **68b** / efzaldür. Rāfiziler eyitdiler 'Alī rażıya'llahu 'anhu efzaldür. (2) Ammā ehl-i sünnet ve cemā'at ittifaḳ eylediler. Şeyḥeyn ya'ni, Ebū bekr-i (3) Şiddīk ve 'Ömer rażıya'llahu 'anhumā efzaldür. Andan şoñra 'Oşmān ve 'Alīde (4) ihtilāf eylediler. Ba'zı eyitdiler rivāyetdür imāmdan ki 'Alī efzaldür (5) 'Oşmāndan ammā ehl-i sünnetüñ çoğı ve İmām-ı A'zamuñ eşaḥ ḳavli (6) budur 'Oşmān efzaldür 'Alīden rażıya'llahu 'anhumā. Bu dördten şoñra (7) 'aşere-'i mübeşşerenüñ ḳalānı andan şoñra Bedir ḡazāsına ḥāzır olanlar (8) andan şoñra (Aḥad ḡazāsına ḥāzır olanlar, andan şoñra bī'at idenler, YKN) iki ḳible namāz ḳılanlar. Ba'zı 'ulemā eyitdiler ki peygamber 'a.m (9) ḥayātında şahābeden vefāt idenler efzaldür Peygamberden şoñra (10) ḳalanlardan. Ammā bu söz maḳbūl degül andan şoñra ihtilāf eylediler ki (11) bu tafzīl ḳaṭ'ī midür, zannī midür, zāhir midür, yoḥsa zāhirān ve bāṭınān (12) mıdur. Her birisi bir ṭā'ifenüñ mezhebidür. İmām-ı Nesefī rivāyet eyledi: Ebī Muḳātil-i (13) Semerḳandīden ki İmām-ı A'zam rażıya'llahu 'anhu eydür: Günāh-ı kebīre (14) eyleyene ḥayır du'ā eylemek efzaldür. Ammā la'net eylese günāhkār (15) olmaya. Niçün ki la'netüñ ma'nisi günāhına cezā virmekdür. (16) Günāh oldur ki günāhsuza cezā virdiler. Ammā ḥayır-ıla du'ā eylemek (17) efzaldür, iki delīl-ile bir delīl ḥürmeti imāndan ötrü. Zīrā ki

/ **69a** / imāndan efzal yoḳdur. Nice ki günāhda küfürden a'zam yoḳdur. (2) Pes tevḥīdden a'zam yoḳ ola. İkinci delīl budur ki (3) Ḥaḳ Te'ālā kebīre işleyene ḳaṭ'ī 'azāb virdüğü ma'lūm degül. Şāyed ki (4) 'afv eyleye. Ḥāşıl-ı mes'ele budur ki mecmū' kāfire

³⁶³ YKN: 'ömrümüz+Ø

³⁶⁴ YKN: cumhūr mezheb+Ø

la'net eylemek (5) cāyizdür. Ammā vācib degül. Gerek ḥarbī olsun gerek zimmī (6) ammā bir mu'ayyen kāfire ekşer-i 'ulemā ve eşā'ire ḫatında cāyiz degül. (7) Ammā ba'zı 'ulemā ḫatında kāfir-i mu'ayyene la'net eylemek cāyizdür, zāhir (8) ḫāline nazar ammā günāhkārlara müselmānlardan la'net itmek cāyizdür. (9) Zīrā ki la'netüñ ma'nīsī Cehennemde muḫalled ḫalmaḫ degül ḫilāf-ı mu'ayyini (10) 'āşidedür. Bizüm ḫatumuzda cāyiz degül. Niçün ki Buḫārī ve Müslim rivāyet (11) eylediler ki: Bir şārib-i ḫamrı birkaç kez peygamber ḫatına şalla'llahu 'aleyhi vesellem (12) getürdiler. Ba'zı ḫāzırlar eyitdiler: لعنه الله ماكثر ما يؤتى به Ya'ni: Tañrı (13) la'net itsün buña ne çok getürdiler bunı. Peygamber 'a.m buyurdi: (14) لا تكونوا اعوان الشياطين على اخيكم³⁶⁵ Ya'ni: Şeytāna yardım (15) eyleyicilerden olmañ. Ba'zılar ḫadd urulmadan la'net eylemek cāyizdür (16) didiler. Ḥadīşden cevāb virdiler ki ol kişiyē ḫadd urulmuş-ıdı. (17) Ammā ḫaçan ki tevbe eylese yā ḫadd-i iḫāmet olınsa la'net cāyiz degül ammā

/ **69b** / zāhir-i ḫāl Müslimden budur ki her laḫzā tevbe ide. Ḥaḫ issi daḫı (2) ḫaḫḫından giçe. Ḥuşuşā Ekrem el-ekremīn pādişāḫlar pādişāḫından (3) peygamberüñ daḫı şalla'llahu 'aleyhi vesellem şefā'atı ḫamū 'āşilere ümmetinden (4) 'āmdur. Bu ḫadīş daḫı şābitdür ki Her kim ki bir nesne'i ki la'net ehli (5) degül, la'net eylese ol la'net kendüye gelür. Bu sözden añlandı ki (6) peygamber-ile şalla'llahu 'aleyhi vesellem şoḫbet idene la'net itmek cāyiz degül. Bu daḫı (7) fehm olındı ki her kim ki küfr üzerine vefāt eylese aña la'net eylemek mubāḫdur. (8) Meger ki peygamberüñ şalla'llahu 'aleyhi vesellem atası, anası. İmām-ı Ḳurtübī tefsirinde (9) getürüpdür bir ḫadīş ki Ḥaḫ Te'ālā peygamberüñ atasını, anasını peygamber-içün (10) diri eyledi. İmān getürdiler gine öldiler. Eger su'al olınsa ki bu söz ḫadīşe (11) muḫālifdür. Zīrā ki bir kişi eyitdi: Yā resūla'llah atam ḫanı. Eyitdi: (12) Benüm atam ve senüñ atañ oddadur. Cevāb budur ki bu ḫadīş şāyed (13) atası, anası diri olmadan-idi ola. Yaḫyā ibn-i Muḫātil rivāyet eyler (14) İmāmdan ki eyitdi ki: İmān taşdıḫ ve iḫrārdur. Mecmū' ḫalk (15) İmanda üç kısımdu. Birisi budur ki dil-ile ve gönül-ile taşdıḫ ider. (16) Bu kişi Tañrı ḫatında daḫı ḫalk ḫatında daḫı mü'mindür. Birisi budur ki (17) dil-ile taşdıḫ ider gönül-ile eylemez. Tañrı ḫatında kāfirdür. Ḥalk ḫatında

/ **70a** / Müselmāndur. Birisi budur ki gönül-ile taşdıḫ ider dil-ile eylemez. Tañrı ḫatında müselmāndur (2) ḫalk ḫatında kāfirdür. Ve yir ve gök ḫalkınun evvelin āḫirin ve

³⁶⁵ “Şeytana yardım eyleyicilerden olmayın.”

peygamberleruñ (3) imānı birdür. Niçün ki mecmū'sı Allahuñ birligine inandılar. Egerçe farīza-i (4) muhtelife-ise daħı ancılayın küfür daħı birdür. Egerçe küffāruñ şifātı³⁶⁶(5) muhtelife-ise mecmū'muz peygamberler imān getürdüklerine imān getürdük. Ammā (6) anlaruñ şevābı ziyādedür. Tañrı bize bu nesnede hiç zılm eylemedi. Niçün ki (7) haqkımuzdan nesne eksimedi. Belki anlara ziyāde şevāb virdi ta'zīm (8) itmek-içün. Niçün ki maħlūqātuñ kulāgūzı dururlar ve Tañrınuñ (9) emīni dururlar ve mertebede anlaruñla hıç kimesne bir degül. Zīrā ki halkuñ (10) Cennete irişdüklerine anlar sebeb dururlar. Maqşūd bu sözden budur ki (11) İmām-ı A'zam ehl-i sünnet cemā'atden-idi. İ'tizālden biri-y-di. Egerçe (12) Mu'tezililer eyitdiler ki: Mu'tezilīdür. Bu söz daħı anlardan ulu (13) lıgına delālet ider. Zīrā ki İmām-ı A'zam e'imme içinde peygamberler (14) içinde İbrahīm peygambere beñzer. Zīrā ki Yehūdiler bizdendür, dirlerdi. (15) Naşrāniler bizdendür, dirlerdi. Haq Te'ālā buyurur: ³⁶⁷ ما كان ابراهيم يهوديا ولا نصرانيا ³⁶⁷ (16) Ya'ni: İbrahīm Peygamber 'a.m Yehūdī degül-idi (17) ve Naşrānī degül-idi. İmām-ı 'Abdu'lmeccid bin Mīkā'il-i Hārezmī eydür ki:

/ 70b / İmām-ı A'zam ibrişim şatardı. Giceleride az yatardı. Hādīşi ve fıkhı³⁶⁸hüb (2) bilürdi. Halka ihtilāf az eylerdi. Kaçan bir kişi-y-le söyleşe lutf-ıla (3) yumuşaklıg-ıla söyleşürdi, kākımaz-ıdı. İbn-i Hubeyre kaızı olmağ-çun katı dögdü. (4) Kāzī olmadı. Ehl-i İslāmdan kimi işitdük ki kāzī olmağa dögdü. Andan özge (5) dostlaruñ hācetini bitürürdi. Hayır ve ihsān iderdi. Zāhid ve şālih-idi. (6) Eydürdi ki: Ehl-i Kıble kamūsı mü'min dururlar. Günāh eylemek-ile imāndan çıkmazlar. (7) Fazıl bin 'Iyāz eydür: Fıkh-ıla meşhürdü. Zühd-ile ma'rūf-ıdı. Mālī çoğ-ıdı, (8) fazlı, ihsānı aşhābına çoğ-ıdı. Gice ve gündüz 'ilm öğretmege şabr iderdi. (9) Az söylerdi. Sultān malından kaçardı. Emānetkār-idi. Ol zamānuñ (10) sultānı eyitdi: Memleketuñ hazāyinini qabül eyle yāhūd dögülürsin, (11) didi. Döğülmekligi qabül eyledi. Ululığı qabül eylemedi. Mālik ibn-i Enes (12) eydür: İmām-ı A'zam altmış biñ mes'ele düzdü. İmām-ı Ebū bekr-i 'Aqīk (13) eyitdi: Beş yüz biñ mes'ele vaż' eyledi. Haṭīb-i Hārezmī eydür: (14) Üç yüz biñ³⁶⁹ve seksen³⁷⁰biñ mes'ele vaż' eyledi. Otuz sekiz biñ (15) 'ibādetde bākīsi mu'amelede eger bu mes'eleler degülmesse-y-idi halk azgunlıgda (16) qalurlar-ıdı.

³⁶⁶ YKN: küffāruñ şifāt+Ø

³⁶⁷ "İbrahim ne Yahūdī ne de Hıristiyan'dı." (Âl-i İmrān, 67)

³⁶⁸ YKN: Hādīş+Ø ve fıkh+Ø

³⁶⁹ üç yüz biñ, YKN: üç bīñ

³⁷⁰ seksen, YKN: heştād

İmām-ı Ebu'l Me'ālī el Halebī eydür: Hasan ibn-i Ziyād eyitdi ki: İmām-ı A'zam (17) eyitdi: Bu sözleri ki söyledüñ gücümüz kudretümüz buña irişdi. Her kim ki

/ 71a / yig söyler-ise şevāb anuñdur, söz anuñdur. Vekī' eydür: İştüdüm Ebū (2) Hanīfe eydürdi: Mescid içinde işemek yigdür kıyās bozmağdan. (3) Niçün ki mescidüñ bevli yumağ-ıla yā günle tahir olur. Mescid mescidlikden (4) çıkmaz. Ammā kaçan ki kıyās bozılsa o hüküm ki anuñ-ıla şābitdür bozılır. (5) Zehīr bin Mu'āviye eydür: İmām katındaydum ve Ezher bin el Eğırr-ile (6) bahş iderdi ve kıyās iderdi. Nāgāh bir kişi çağırdı ve eyitdi: (7) Evvel kıyās eyleyen iblisdür. İmām eyitdi: İy kişi! Sözi yirinde söylemedüñ (8) Ol la'tın kıyās eyledi Allahuñ kitābın red eylemek-içün, buyruğunu (9) şımağ-çun bir mes'eleye kıyās iderüz, Allahuñ kitābına peygamberüñ (10) sünnetine ya icmā'-ı ümmete muvāfiğ olsun için kanı ol kanı bu. (11) Ol kişi eyitdi: Sözümde tevbe eyledüm. Hağ Te'ālā gönlüñi münevver (12) eylesüñ. Nice ki benüm gönlümi münevver eyledüñ. Hālid bin Şabīh rivāyet (13) eyler, Züferden ki eydürdi: Muḥālifler sözine iltifāt eylemeñ. İmām-ı A'zam (14) sözi kitābdandır ve sünnetdendir ve şaḥābe sözindendir. Bunlardan (15) olmayanı bunlara kıyās ider. 'Abdu'l melik ibn-i 'Abdu'l azīz ki Mekkenüñ (16) imāmıdır. Eydürdi: İmām fetvā virmedi. İllā bir muhkem aşıldan her (17) mes'eledede eger dilesek diye-y-di.³⁷¹ Ömer ibn-i Hammād ibn-i el- İmām eydür:

/ 71b / İmām-ı Mālik katında bir müddet tırdum. Çün gitmek istedüm eyitdüm ki: (2) Şāyed ḥasūdlar ceddümi senüñ katuñda hilāf vākı' söyleyeler. Ceddümüñ (3) mezhebini naql eyleyeyim. Eger begenürseñ hoş ve illā baña naḥat (4) eyle. Benüm ceddüm hıçbir aḥad-i günāh-ıla imāndan çıkmaz, dirdi. Eyitdi: (5) Şavāb budur. Eyitdüm: Ādem³⁷²öldürene kāfir dimezdi. Eyitdi: Her kim ki (6) bundan özge dir, ḥaḥā ider ve yalan söyler. Eyitdi: İştüdüm ki (7) eydürmiş: İmānum Cebrā'il imānı gibidür. Eyitdüm eyle dimezdi belki. (8) Eydürdi: Allah Te'ālā Cebrā'ili peygambere virdi ki ḥalk imāna da'vet (9) eyleye. Pes imān bir ola. Bir iki üç olmaya. Zeydüñ imānı-y-la 'Ömerüñ (10) imānı bir ola. Bu degül ki anuñ imānınuñ gayrı ola. İmām-ı Mālik güldi. (11) Nesne dimedi. Eyitdüm: İmāna şek eylemegi inkār ider-idi. Eyitdi: İmānda (12) şek nedür. Eyitdüm: Bizde bir tā'ife vardır ana mü'min dimezler (13) inşā'llah dimeyince. Bu söze inkār eyledi ve eyitdi: Bu sözi kim (14) söyler. Yaḥyā ibn-i Zekeriyā eydür: İmām-ı

³⁷¹ diye-y-di, YKN: diye-y-dük

³⁷² Ādem, YKN: kişi

A'zamaya eyitdüm: Niçün cediti (15) ata gibi eyledüñ. Ma' hāzā ki şahābe ihtilāf eylediler. Eyitdi: Şöyle (16) şanursın ki güzaf-ile eyledüm. On yıl fikr eyledüm şahābe sözine nazar (17) eyledüm. Ebū bekr-i Şiddīk, İbn-i 'Abbās sözinden şavāb bulmadum,

/ **72a** / Andan şoñra baña eyitdi: Ne dirsın bu mes'elede ki bir kişi öldi. (2) Oğlını qardaşını qodı. Eyitdüm: Māl qamū oğluñdır. Eyitdi: Ne dirsın (3) bu mes'elede ki oğlunuñ oğlını ve qardaşını qodı. Eyitdüm: Māl (4) oğulu oğlunuñdur. Eyitdi: Ne dirsın bu mes'elede ki atasını ve qardaşını (5) qodı. Eyitdüm: Mal atanuñdur. Eyitdi: Ne dirsın bu mes'elede ki atasınıñ (6) atasını ve qardaşını qodı. Epsem oldum. İmām eyitdi: Nice ki oğul oğlı (7) oğuldır. Ata atası dağı atadur. İbn-i 'Abbās razıya'llahu 'anhu eyitdi: (8) Zeyd bin Şābit Tañrıdan niçün qorqmadı ki oğlı oğlını oğul (9) eyler. Ata atasını ata eylemez. Yahya ibn-i Ya'qūb ki İmām-ı Ebī Yūsufuñ (10) tayısıdur. Eydür: İmām-ı A'zamaya eyitdüm: Ben halka va'z iderdüm ve ba'zı (11) 'ulemā eydürler ki: Va'z itmek harāmıdur. İmām-ı A'zam eyitdi: Harām (12) oldur ki Qur'ānda ve hadīşde aslı olmaya. Ya sözin bezemek-içün (13) artuq, eksük söyleye ya halka va'z eyleye ve kendü tütmaya. (14) Bundan özgesi harām degül. Muhammed bin Semā'a eydür: İmām-ı A'zam (15) kitāblarında yetmiş biñ hadīş zıkr eyledi. Hasan bin Ziyād (16) eydür: A'zam dört biñ hadīş rivāyet eyledi. (17) İki biñ hadīş Hammāddan rivāyet iderdi. İki biñ hadīş

/ **72b** / Qalan meşāyihden rivāyet iderdi. Sehl ibn-i Mezāhim eydür: İmām-ı (2) A'zam meclisinde hāzırdum ve şākirdlerinden otuz kişi halkada (3) oturmuşdı. Şordı ki: Qaç yılda bāliğ olduñuz. Çoğı eyitdiler: On (4) sekizde ba'zılar eyitdiler: On toquzda. Oğlanuñ müddet-i buluğını (5) on sekiz yılda va'z eyledi. Bizüm mezhebde kızuñ bāliğ (6) olduğunuñ 'alāmeti hāmile olmağdur ya hayz görmekdür ya ihtilām (7) görmekdür. İmām-ı Ahmed bin Hanbel mezhebinde hayzdur ancak. Ammā (8) fetvā oğlanda kızda on beş yıldur. Muhyıñ şerhinde oğlan (9) on iki yaşında bāliğ olur, didi. Yigirmi dört yılda cedd (10) olur. Qız toquz yaşında bāliğa olur. On toquz yılda cedd (11) olur. İmām Ebū Muṭı'-ı Belhī kızuñ toquz yaşında bāliğa olduğına inkār (12) iderdi. Bir kıızı var-ıdı. Toquz yaşında bāliğa oldı. Bu kıızı bizi (13) rüsvāy eyledi, didi. İmām-ı Zehır bin Kīsān eydür: 'Aşır namāzın (14) Rızāfī mescidinde kıldum. İmām mescidine vardum. İmām 'aşır namāzın (15) şol kadar geç kıldı ki giçe diyü qorqđum. Andan şoñra Süfyān qatına (16) vardum dağı 'aşır namāzın kılmamış. Tañrı rahmet eylesün İmām Ebū (17) Hanīfeye ki Süfyān gibi 'aşır namāzın te'hīr eylemedi. Eger su'āl olınsa ki

/ **73a** / İmām-ı Süfyān cāyızdır ki ba'zı mu'teziliye muvāfaqat eylemiş ola ki (2) namāzı āhır vaqtinde kılmak gerek dirler. Niçün ki her kişi kul hakkından (3) hālī degül. Pes vācib oldur ki evvel kul hakkını ödeye andan Tañrı (4) hakkını. Niçün ki iki hak cem' olsa kul hakkı muqaddemdür. Muhtāc (5) olduğu-y-çun ammā āhır vaqıtde eger kul hakkına meşgül (6) olsa Tañrı hakkı fevt olur. Cevāb budur ki bu söz bātıldur. Niçün ki (7) kul hakkı farīza hakkında zāhir olmaz. Görmez misin ki Mevlā kulını, (8) er 'avratını namāzdan men' itmege mālīk degül. Amma cum'adan hacdan gāzādan (9) men' ider belki, şavāb budur ki İmām-ı Debbūsī eyitdi ki namāz te'hīr itmek (10) bizüm mezhebde efzaldür didüğümüzden murād budur ki vaqtüñ ikinci (11) yarusınıñ evvelinde kılmak gerek. Haşm katında evvelki yarusınıñ (12) evvelinde ödemek efzaldür. Pes İmām-ı Rızāfī Haşm mezhebi-y-le 'amel (13) eyledi. Ve İmām-ı A'zam nısf-ı şānīnün evvelinde kıldı. İmām-ı Süfyān (14) āhır vaqtinde kıldı. İmām-ı Neseфі İmām Ebī Süleymān el-Cürçānīden rivāyet (15) eyledi ki eydürdi ki: Kaçan halīfe ölse kāzī ve beg 'azl olunmaz şoñra (16) gelen beg 'azl itmeyince. Nice ki Ebū bekr-i Şiddīk rażıya'llahu 'anhu (17) Üsāme hakkında didi: والله لا حلّ لعقدها رسول الله

/ **73b** / صلى الله عليه وسلم ولو صارت المدينة مأوى السباعى (2) Ya'ni: Tañrı hakkı-y-çun çözmezem bir bāğı ki peygamber 'a.m bağlamış ola (3) ve eger Medīne aşlānlar durağı olursa, dağı pes ma'lūm oldı ki 'āmil (4) ma'zūl olmaz 'amel ıssı ölmek-ile. İmām-ı Zerencīrī eydür: İmām-ı A'zam (5) dayimā cehd iderdi ki Emīre'l Mü'minīn Ebī bekr-i Şiddīk sözi-y-le (6) 'amel eyleye. Niçün ki efzal ve a'lem ve evra' ve etka ve efkah ve ezhed (7) ve ā'bid ve ecved ve eşhī-y-idi. İmām dağı tābi'inün a'limi ve efkahı (8) ve ecvediy-di. Dağı Ebī bekr-i Şiddīkuñ Mekke de dükkānı vardı ki (9) kumāş şatardı. Ancılayın imāmuñ dağı Kūfede dükkānı vardı ki (10) kumāş şatardı. Hādīse ve şahābe sözine mutāba'atı çoğ-ıdı. (11) Kaçan ki hādīş işitse yā şahābe sözin işitse kıyās-ıla 'amel (12) eylemezdi. Belki kıyāsdan dönerdi. Hādīş-ile eşer-ile 'amel eylerdi. Şöyle ki (13) baş barmağda diyeti artuğ buyururdu kalan barmaqlardan. Çün (14) Peygamberün 'a.m bu hādīşi ki buyurdu: الا صايح سواء كلها Ya'ni: (15) Barmaqlar kāmūsı berāberdür. Ol sözden rucū' eyledi. Nice ki (16) Ebū bekr -i Şiddīk rażıya'llahu 'anhu eydürdi ki: Diyet burunda kulaklardan (17) çoğdur. Niçün ki kulaklar dülbend-ile örtülür, burun açuğ kalur. Pes

/ **74a** / burnuñ bezekliğı kulakdan çoğ ola. Çün peygamberün hādīşini (2) işitdi ki kulakda temām diyet vardır. Ol sözden Ebū bekr (3) hāzreti raż. döndi. Dağı İmām-ı

A'zam evvel eydürdi: Hayzũñ (4) evvel müddeti³⁷³ on beş gündür. Çün Enesden rażıya'llahu 'anhu (5) İmāma bu hadīs irişdi ki peygamber 'a.m buyurdi: اول الحيض³⁷⁴ (6) ثلثة الى عشرة والزاید استحاضة³⁷⁵ (6) Ya'ni: Hayzũñ azı üç (7) gündür. On güne degin on günden ziyāde olan istiḥāza (8) dur. Evvel ki sözden döndi. Dağı Halef el Aḥmer eydür: İmām rażıya'llahu 'anhu (9) bayram namāzından öñden ve şoñra namāz kılmazdı. Andan şoñra (10) gördüm ki bayrām namāzından şoñra namāz kılırdı. Şordum eyitdi: (11) 'Alīden rażıya'llahu 'anhu baña irişdi ki bayrām namāzından şoñra (12) dört rek'at namāz kılırdı. Aña iktidā eyledüm. Dağı çok (13) mes'elede kıyāsdan şaḥābī sözine dönüpdür. Bu söz delālet (14) ider ki eşer ki şaḥābī sözidür. Kıyāsdan muḳaddemdür.

³⁷³ evvel müddeti, YKN: ekşer müddet+Ø

³⁷⁴ evvelü'l ḥayzi, YKN: eḳallü'l-ḥayzi

³⁷⁵ "Hayzın azı üç gündür, on güne degin on günden fazla olan istihazadır."

SONUÇ

Muhammed bin Ömer el- Halebî'nin Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam adlı eserini incelediğimiz bu çalışmada mümkün olduğunca detaylara inmeye çalıştık.

Öncelikle müellifin kimliği konusunda genel kabul gören düşüncelerin ihtiyatla karşılanması gerekir. Çalışmamızda eserin ne zaman yazıldığı konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte 7a sayfası kenarına iliştirilen 'Culûs-ı sultan Murâd Hân-ı şânî müddet-i saltanat 20' içerikli bilgi, yazılış tarihi ile ilgili problemi ortadan kaldırmaz niteliktedir. Çünkü II. Murat'ın saltanatının 20. yılı Ayrıca eserde kullanılan dilin 15. yüzyıl Türkçesine ait oluşu ve müellifin ifadesiyle de eserin Sultan II. Murad tarafından Türkçeye çevrilmek istenmesi, eserin kime sunulmuş olabileceği ile ilgili bilgiler vermektedir.

İncelememize esas olan metnin harekesiz oluşu ile birlikte eserde dile getirilen çok sayıda kişi adının doğru okunması problem oluşturmuş, bu da diğer nüshalarla yapılan karşılaştırmalarla giderilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızda dikkate değer hususlardan biri de Eski Türkçenin izlerinin kısmen de olsa görülebilmesidir. (Tañrı, depelemek, uvatmak vb.)

Eserin hareket noktası İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe'dir. 11 bab, 15 fasıldan meydana gelen bu eserin büyük bir bölümünde rivayet yoluyla elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi söz konusudur. Kimi durumlarda problemler üzerine mülâhazalar ve münâzaralar yapılmıştır. Fıkhî konuların ele alındığı eserde, Arapça ve Farsça birçok kelimeyi görmek mümkündür.

Edebî yönüyle, Hanefî mezhebinin kurucusu İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe'nin hayatına ışık tutan bu eserin, dil ve anlatım yönüyle de kullanıldığı dönemin özelliklerini yansıtması, eserin bilin dünyasına kazandırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeptendir ki eserin günümüz Türkçesine çevrilmesi ve incelenmesi son derece önemlidir.

KAYNAKLAR

ARGUNŞAH, Mustafa, **Muhammed b. Mahmud-ı Şirvani, Tuhfe-i Murâdi İnceleme-Metin-Dizin**, Ank.,1999.

BAĞDATLI, İsmail Paşa, **Hediyâtü'l-Ârifin Esmâü'l-Mü'ellifin ve Âsâru'l-Musannifin**, (Haz.: İbnü'l-Emin Mahmud Kemal- Avni Aktuç), C. II, Maarif Vekaleti, Maarif Basımevi, İstanbul, 1955.

BANGUOĞLU, Tahsin, **Türkçenin Grameri**, Baha Matbaası, İstanbul, 1974.

BİLMEN, Ömer Nasuhi, **Hukûkî İslâmiye Kamusu**, VIII Cilt, Bilmen Yay., İstanbul, 1967.

_____ **Büyük İslam İlmihali**, Karaman Yayıncılık, İstanbul, 1994.

BROCKELMANN, **Geschichte der Arabischen Litteratur** (Supplement Gant), C. III, Leiden, 1937.

ÇELEBİOĞLU, Âmil, **Muhammediye**, MEB Yay.: 3027, İstanbul, 1996.

ÇETİN, Önder, **Ortak Bir Geçmişin Son Yadigarı Edirne Büyük Sinagogu**, Toplumsal Tarih, Sayı 98, Şubat 2002.

DAĞISTÂNÎ, Ömer Ziyâeddîn, **Zübdetü'l-Buhârî Tercümesi**, Salah Bilici Kitabevi, İstanbul, 1977.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yay., Ankara, 1997.

DURAN, Suzan, **Türkçede Cihet ve Mekan Gösteren Ek ve Sözcükler**, TDAY- Belleten 1956, 2. bas. Ankara, 1988.

ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yay., İstanbul, 1997.

GÜLSEVİN, Gürer, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yay., Ankara, 1997.

İmâm-ı Gazâlî, **İhyâ-i Ulûmi'd-Dîn**, Merve Yayın-Dağıtım, İstanbul, 1997.

İslam Alimleri Ansiklopedisi, İhlas Matbaacılık, VII. Cilt.

İslam Ansiklopedisi, XVI. Cilt, TDV Yay.

İslam Ansiklopedisi (MEB), IV. Cilt.

KARAHAN, Leyla, **Türkçede Söz Dizimi**, Akçağ Yay., Ankara, 1997.

_____ **Erzurumlu Darîr: Kıssa-i Yûsuf**, TDK Yay., Ankara, 1994.

KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, **Seyf-i Sarâyî Gülistan Tercümesi (Kitâb-ı Gülistan bi't-Türki)**, TDK Yay., Ankara, 1989.

KAŞIKIRIK, Ali, **Günümüze Kadar Yapılan Hanefi Usulü Fıkıh Çalışmaları**, DİB, Akaçaabat-Darıca İhtisas Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Trabzon, 2005.

KORKMAZ, Zeynep, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, TDK Yay., Ankara, 1995.

_____ Türk Dilinde –ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, TDK Yay., Ankara, 1995.

_____ **Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları**, AÜDTCF Yay. 2. bas., Ankara 1969.

_____ Türkiye Türkçesindeki –madan/-meden <-madın/-medin Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, TDK Yay., Ankara, 1995.

_____ uçun-üçün-için vb. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, TDK Yay., Ankara, 1995.

KÖKTEKİN, Kâzım, **Yûsuf-ı Meddâh: Varka ve Gülşâh (Giriş-Gramer İncelemesi-Metin-Dizin)**, AÜFEF Yay., Erzurum, 2001.

KUSAT, Ali, **Fatih Sultan Mehmet'in Kişiliği ve Fetihteki rolü**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Dergisi, 2003/1.

Manastırlı İsmail Hakkı, **Mevâhibü'r-Rahmân fi Menâkıbı'l-İmâm Ebî Hanîfete'n-Nu'mân**, Misvak Neşriyat, İstanbul, 2003.

MANSUROĞLU, Mecdût, **Türkçede –ğay/-gey eki ve Türemeleri**, j. Deny Armağanı, TDK Yay. Ankara, 1958.

TDK, **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara, 1983.

ÖZKAN, Mustafa, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2000.

_____ (Prof. Dr. F. Kadri Timurtaş) **Makaleler**, TDK Yay., Ankara, 1997.

_____ **Gülistan Tecümesi**, TDK Yay., Ankara, 1992.

ŞEMSEDDİN, Sami, **Kamus-ı Türki**, Çağrı Yay., İstanbul, 2002.

ŞENOCAK, İlhan, **Bütün Zamanların Müctehidi İmâm-ı A'zam**, İnkişaf, Sayı:6.

TİMURTAŞ, F. Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi XV. Yy.**, Gramer, Metin, Sözlük, İst.1994.

Yeni Rehber Ansiklopedisi, C. X.

YILDIZ, Recep, Ebu Hanife Münazaraları, **İnkişaf Dergisi**, Sayı: 6.

Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara, 1998.

ZÜLFİKAR, Hamza, **Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler**, TDK Yay., Ankara, 1995.

DİZİN

ābā (A.) : atalar, babalar

a. 7a/16

‘Abbās (öz. ad) :

a. 38a/11, 39b/12, 43a/02, 68a/17
a.+dan 23a/03

āb-dest (F.) : namaz vesaire için din icabına göre el, ağız, burun, yüz; dirseklere kadar kolları ve aşık kemiği üstüne kadar ayakları yıkama, kulaklara, boyuna ve başa meshetme

a. 27b/04, 27b/06, 27b/07, 27b/08, 27b/09, 29a/04, 53b/08, 54b/15, 54b/15

a.+i 46b/05

a.+iyle 59a/15

‘Abdül‘aziz (öz. ad) :

a. 47a/02, 51b/03
a.+bin zerm 28b/03
a.+tirmidi 67a/03
a.+bin refi‘a

‘Abdü‘l-kerim (öz. ad) :

a.+bin mes‘ürdan 25a/02
a.+ibn-i Muhammed el-Sem‘ānī 9b/03
a.+ilcezīrī 51a/07

‘Abdu‘llah (öz. ad) :

a.+bin‘abbās 41b/08, 43b/03
a.+bin‘abdu‘lḥakim 63a/14
a.+bin āmir bin rebī‘a 44b/01
a.+bin dāvud 29a/17, 29b/02, 57a/02
a.+bin ebī evfā 14a/07, 37b/03, 39a/15
a.+bin evfādan 17a/09
a.+bin ebī lebāne 43b/08
a.+bin enīs 17a/01, 17a/03
a.+bin ḥālid el-kūfī 39b/09
a.+bini‘l-ḥāriş 14b/09
a.+bini‘l-mübārek 26b/02, 27a/17, 27b/17, 51b/08, 52a/09, 52a/11
a.+bin mübārek 27b/13, 46b/16, 48a/02, 53a/17, 53a/17, 57b/15, 65b/12
a.+bin mübārekden 34a/10
a.+ibn-i el-mübārek 26b/17, 52b/03, 68a/08
a.+bin kūfī 39b/07
a.+bin mes‘ūd 32b/03, 32b/04
a.+bin muğaffelden 41a/04

a.+bin mükilden 22b/02

a.+bin necīḥ 39b/06

a.+bin‘osmān el-mekkī 39b/07

a.+bin‘ömer 39b/10

a.+bin şehāb 39a/09

a.+bin yezīd 47a/04

a.+bin zübeyir 39b/02, 41b/09, 44a/12

a.+ibn-i el-ḥāriş 14b/15, 14b/15

a.+ibn-i el-mübārek 34a/14, 51b/07

‘Abdü‘lmelik (öz. ad) :

a.+bin‘ıyas el-kūfī 40a/08

a.+bin ebī bekr ibn-i ḥafş 40a/07

a.+bin el-Cer 37a/14

a.+bini‘l-meysr 40a/07

a.+bin süveyd el-kūfī 40a/04

a.+e 42a/09

a.+ibn-i‘abdü‘l-azīz 71a/15

a.+ibn-i el-māciş 64b/03

‘Abdu‘r-raḥman (öz. ad) :

a.+bin‘abdu‘llah el-mes‘ud 40a/03

a.+bin ḥuzeym 43b/12

a.+bin el-mehdī 50b/04

a.+bin mervān el-ezdī 40a/03

a.+bin nāfī 39b/09

a.+bin‘ömer 39b/10

a.+ı muḥrīden 25a/05

a.+i‘l-mekki 39b/08

a.+e‘s-süleymī 33a/03

a.+ül-müşennī 68a/10

ābid (A.) : ibadet eden

a. 53a/16, 73b/07

a.+i 29a/15

a.+iydi 29a/03

ābid (öz. ad) :

a.+bin muğṭb ez-żābī 40a/17

acāib (A.) : çok tuhaf şey, anlaşılmaz

a. 42b/10

aceb (A.) : acaba, hayret, şaşılacak şey

a. 22a/04, 67b/09

aceble-: hayret etmek, şaşırarak

a.-rüm 42a/10, 47a/17

acem (A.) : Arap olmayan, Arap`tan gayrı, İranlılar

a. 34b/05

acık- : açlık duymak, acıkmak

a.-sa 13b/15

āciz (A.) : beceriksiz, kabiliyetsiz, güçsüz

a. 65b/15

aç : yemek yeme ihtiyacı olan,

a. 10a/17

a. 24b/01

- aç-** a.+lık 12b/06
: açmak, bir şeyi kapalı durumdan kurtarmak, kök
a.-ar 24a/15
a.-aram 66a/06
a.-ardı 44b/17
a.-dı 24b/01, 48b/16
a.-mak 66a/07
- açuk** : açık
a. 73b/17
- ad** : bir kimseyi, bir şeyi anlatmada kullanılan söz, isim
a. 12b/01
a.+ı 14a/16, 14b/12, 24a/01
a.+ın 66a/03
a.+uña 66b/04
a.+ını 14a/15
a.+larını 25a/06
a.+larıyla 25a/07
a.+lu 18a/07, 25b/10, 31b/01, 31b/08, 35a/02, 35b/04, 36b/17, 62a/07, 66b/10, 66b/14
a.+una 68a/08
- adâlet** (A.) : zulüm ve haksızlıktan uzak muamele, adalet
a. 26b/16
a.+i 26b/11, 63a/13
- âdem** (A.) : Âdemoğlu, insan
a. 17b/08, 33b/04, 71b/05
a.+den 17b/07
a.+e 18b/13
a.+oğlu 17b/08, 41b/05
a.+oğlunuñ 31a/12
a.+oğulsız 34b/13
a.+oğlu-y-çün 17b/10
- âdet** (A.) : görenek, örf, teamül
a. 16b/06, 16b/06, 59a/16, 63a/13, 66b/13, 67a/08
a.+de 15a/06, 45a/09
a.+i 14a/16
a.+idür 12b/16
- âdiye** (A.) : itiyât edilmiş, alışılmış
a.+sinden 42b/11
- adl** (A.) : doğruluk
a. 58b/02, 7a/16
- âfâk** (A.) : ufuklar
a.+a 46a/16
a.+ı 49b/04
- âfat** (A.) : afetler
a. 11a/08
- Āferīd** (öz. ad) : yaratılmış, mahluk
a.+ün 35a/08
- ‘Affān** (öz. ad) :
a.+bin sinān 51a/10
- ‘afv** (A.) : suçunu bağışlama
a. 10b/07
- ağac** : ağaç
a.+64a/05
a.+la 64a/06
- āgāh** (F.) : bilgili, haberli, uyanık
a.34b/04
- ağıl** : Büyük baş hayvanlardan koyun, keçi barınağı
a. 43a/09
a.+ınuñ 43a/08
- ağla-** : ağlamak
a.-makdan 48b/06, 52a/13
a.-rdı 13b/15
a.-yıcılar 37a/13, 38a/01
- ağlat-** : ağlatmak
a.-masa 40a/16
- ağrı** : ağrı, acı
a.+dukda 12a/15
- ağsān** (A.) : dallar, budaklar
a.+itefrīd 6b/05
- aḥad** (A.) : bir
a.+ı günāh-ıla 71b/04
- aḥid** (A.) söz verme, and, ahd
a. 16b/12, 65b/05, 65b/06
a.+leri 51b/02
a.+lerine 16a/17, 65b/06
- āḥir** (A.) : son, sonraki, en son
a. 10a/01, 14b/02, 14b/06, 19b/11, 19b/16, 20a/08, 20a/09, 20a/15, 21a/07, 21b/09, 21b/10, 22b/07, 23a/11, 26a/07, 31a/12, 37a/12, 44b/03, 66a/16, 73a/02, 73a/05, 73a/14
a.+i 19b/06, 19b/10
a.+iaḥvālide 19b/13
a.+in 70a/02
a.+inde 10b/03
a.+ine 19b/09
- āḥiret** (A.) : öbür dünya, öteki dünya
a. 28a/12, 28a/17, 50a/04, 7a/15
a.+de 57b/13, 61a/02
a.+den 30b/04
a.+ün 60a/17
- aḥkām** (A.) : hükümler
a. 24a/03
a.+islām 56a/05
a.+ıla 24a/03
- aḥlāk** (A.) : insanda bulunan ruhi ve zihni haller
a.+larıyla 60a/15
- aḥmaḳ** (A.) : pek akılsız, sersem, şaşkın
a. 51a/04
a.+dur 60a/02

Ahmed (öz. ad) :

- a. 53a/02
- a.+bin ‘alī bin mūsā 51a/02
- a.+bin behlül 35a/12
- a.+bin hācī-yi nisābūrī 47a/05
- a.+bin Muḥammed el-bağdādī 46b/14
- a.+bin züheyr 52b/15, 52b/17
- a.+i ḥanbel 50b/11

Ahşen (A.) : pek güzel

- a.+e'l-yehīme 6b/08

aḥvāl (A.) : haller, durumlar, oluşlar

- a.+i 52a/05
- a.+idür 61a/02

aķça : eski bir para birimi, akçe

- a. 45a/01, 45a/02, 45a/04, 45b/08, 45b/09, 45b/09
- a.+sı 37a/11
- a.+yı 45a/02

‘aķd (A.) : bağ, bağlama, düğümleme

- a.+imeclis 67b/08, 68a/07

ākıbet (A.) : nihayet, son

- a. 46a/16
- a.+i 60a/09, 60a/11, 60a/12, 60a/13, 60a/15

‘aķl (A.) : düşünme, anlama ve kavrama

- gücü, akıl, us
- a. 19b/16, 21a/02, 42a/07,
- a.+ı 27a/16
- a.+da 51a/17
- a.+uñ 63b/01

ākıl (A.) : akıllı kimse

- a.52a/10

aķrān (A.) : eş ve benzer olanlar, yaşlılar

- a. 57b/01

aķreb (A.) : zehirli küçük bir hayvan,

- akrep
- a.+i 18a/01

āl : yüce, yüksek

- a.+i şaḥīḥile 52b/10

al- : bir şeyi, bir kimseyi bulunduğu

- yerden almak
- a. 45a/03, 46a/03
- a.-a 54b/15, 54b/17, 55a/01
- a.-alum 27b/07
- a.-an 36b/04
- a.-dı 28b/05, 46a/02
- a.-dılar 27b/08, 58b/01
- a.-duğı 41b/13
- a.-duğum 43a/14
- a.-dum 43a/13, 43a/17, 59a/10
- a.-duñ 25b/15, 50a/13
- a.-ma 45a/03
- a.-madı 46a/03, 47b/06, 59a/10

a.-maduğı 41b/13

a.-maduğum 43a/14

a.-mağa 37a/12

a.-mağı 35b/13

a.-mağında 35b/13

a.-maķ 35b/08, 35b/10, 35b/10,

41b/11, 41b/12, 45a/04, 45a/06,

45a/14, 54b/15, 56b/03, 62a/15

a.-maķdan 41b/12, 45a/12, 62a/15

a.-sa 56b/07, 64b/14

a.-ur 36a/12, 54a/10

a.-urdu 29a/04, 42b/09, 53b/08

‘alāmet (A.) : belirti, iz, işaret

a. 55b/02

a.+i 16a/09, 30b/04, 72b/06

a.+ine 53b/01

a.+üñ 53b/01

alda- : yanıltmak, aldatmak

a.-dı 59a/06

aldur- : aldirmek

a.-dı 59a/11

ālem (A.) : dünya, cihan

a. 29b/09, 43b/07, 57a/15, 73b/06

a.+de 64a/12

a.+i ğaybı 20b/13

a.+ler 42b/17

a‘lem (A.) : en (daha, pek, çok), bilen, bilgin

a.25a/10

a.+dür 43b/07, 52b/04

ālet (A.) : vasıta, aygıt

a.+i ḥarb 62b/15, 62b/16, 63a/02

a.+iyse 63a/01

‘aleyhi (A.) : onun üzerine

a.+nüñ 7b/05

alın- alınmak

a.-mış 17a/15

‘Alī (öz. ad) : Hz. Ali

a. 32b/03, 35b/01, 35b/03, 42a/05,

62a/10, 68b/01, 68b/04

a.+bin ebī ‘āşım 50b/08

a.+bin el-aķmer el-hemedānī 40a/17

a.+bin el-ḥüseyn bin muḥammed

46b/04

a.+bin el-medānī 50b/10, 50b/13

a.+bin ziyād 65a/11

a.+de 68b/03

a.+den 22b/03, 36a/10, 42b/03,

68b/06, 74a/11

a.+raziya`llahu ‘anhu33a/03

a.+ye 35b/02

a.+yi 22b/09, 22b/14, 40a/06, 52b/04,

52b/05, 66b/03

ālim (A.) : bilgin, ālim

- a. 18a/07, 19a/03, 23a/13, 32a/13, 32b/11, 32b/12, 33a/09, 33a/10, 40b/04, 48b/11, 50b/01, 51a/14, 51a/14, 51a/17, 52a/10, 53a/07, 53a/09
a.+dür 26a/16
a.+e 32b/08, 33a/10
a.+i 29a/16, 73b/07
a.+idi 40a/01, 44b/04, 51b/01
a.+ine 36a/02
a.+ler 30b/08, 41b/03, 53a/12
a.+lerinden 42b/08
a.+lerinin 43b/04
a.+lerin 32a/17, 66b/07
- ‘Alkame** (öz. ad) :
a.+bin mezîd 43b/07
- Allah** (öz. ad) : Allah (c.c.), Tanrı
a. 10a/15, 17a/08, 17b/14, 23b/17, 26a/11, 38a/08, 41a/010, 41a/03, 41a/13, 48b/17, 49a/08, 49b/03, 50a/05, 66a/07
a.+a 12a/11, 15a/10, 15a/11, 15b/05, 51b/02, 58b/03
a.+dan 12a/16, 23a/17, 25b/03, 41a/06, 66b/04
a.+dandur 49a/17
a.+ı 63b/12
a.+te‘âlâ 17b/04, 27a/03, 30b/10, 31a/02, 34a/07, 34b/15, 41b/01, 46a/03, 56b/11, 71b/08
a.+te‘âlânuñ 17b/12, 17b/13, 24a/02, 62b/05, 62b/07, 66b/03
a.+uñ 11b/09, 11b/17, 15a/04, 18b/04, 20a/09, 20b/14, 23b/09, 26a/03, 26a/03, 26a/03, 26a/04, 37a/05, 70a/03, 71a/08, 71a/09
- ‘allâme** (A.) : çok bilgin
a. 64b/05
a.+den 66b/12, 67a/08
a.+i seyyid celâl el-milletî ve`d-dîn el-kirlâmi 10b/05
- altı** : altı (6)
a. 16b/04, 17b/04, 23a/10, 24b/11, 24b/14, 24b/16, 24b/16, 24b/17, 24b/17, 26a/06, 37b/04, 38a/17, 38b/11, 39b/01, 39b/06, 40a/06, 40b/08, 42a/01, 9b/15
a.+da 44a/15
a.+ncı 38b/07
a.+sı 14b/11
a.+sında 13b/01
a.+ydı 13b/02
- altmış** : altmış (60)
a. 16a/14, 29a/04, 37a/07, 39a/03, 39a/08, 39a/12, 43b/17, 44a/14, 53b/08, 59a/02, 70b/12, 9b/09
- altun** : altın
a.+dur 26b/08, 27a/03
- ‘ām** (A.) : genel, umumi, hepsi
a.+dur 69b/04
a.+ile 7b/04
a.+ola 7a/12
- amān** (A.) : eminlik, korkusuzluk
a. 47a/16
- ‘amel** (A.) : iş
a. 20a/17, 24a/03, 25a/15, 28a/15, 28b/17, 29a/02, 34a/15, 47a/11, 53a/05, 53b/06, 54a/03, 57b/01, 73a/12, 73b/04, 73b/06, 73b/11, 73b/12
a.+de 51a/17
a.+e 16a/01, 39b/16
a.+i 35b/07
a.+ile 34a/06
a.+lû 43a/07
a.+süz 34a/07
a.+ünden 43a/12
- A‘meş** (öz. ad) :
a.+ile 39a/02, 49a/02, 49a/03
- āmīl** (A.) : emeli olan isteyen
a. 20a/17, 73b/03
- ‘Āmir** (öz. ad) :
a. 14b/05, 16b/12, 42a/04
a.+bin şu‘ayb el-kūfî 42a/02
a.+e 42a/05, 52a/06
a.+idi 14b/06
- āmīz** (F.) : ...le karışık, ...yı içine alan
a. 26a/12
a.+dür 7b/03
- ammā** (A.) : fakat, lakin
a. 10a/08, 11a/08, 11b/03, 11b/14, 12b/01, 12b/03, 12b/04, 12b/09, 13a/07, 13a/09, 13b/02, 13b/04, 13b/04, 13b/08, 13b/15, 14b/09, 15b/14, 15b/15, 17b/15, 18a/06, 19a/05, 19b/16, 20a/03, 21a/04, 21a/07, 22b/13, 22b/14, 23a/10, 25a/16, 25b/16, 26b/01, 28a/08, 30b/05, 30b/05, 30b/09, 31b/12, 32b/15, 33a/13, 33a/16, 35a/04, 35a/14, 36a/16, 37a/02, 42b/01, 47b/09, 49a/11, 54a/05, 54b/07, 54b/17, 55a/14, 55b/06, 55b/09, 55b/17, 57b/02, 59a/07, 61b/01, 61b/08, 63a/03, 65a/05, 66b/06, 67a/02, 67b/02, 68a/14, 68b/02, 68b/05, 68b/10, 68b/14, 68b/16,

- 69a/05, 69a/06, 69a/07, 69a/08,
69a/17, 69a/17, 6b/07, 70a/05,
71a/04, 72b/07, 73a/05, 73a/08,
7b/07, 7b/16, 8b/08, 8b/10, 8b/16,
9a/17, 9b/09
- ‘Ammār** (öz. ad) :
a.+bin ‘abdu’llah el-kūfī 43a/04
- ‘ammū** (A.) : amca
a.+si 32a/05, 33a/16, 33b/01, 33b/02,
33b/03, 44a/12
- ‘Amr** (öz. ad) :
a. 25b/17, 25b/17, 26a/01
a.+a 25b/14
a.+dan 41b/05
a.+ibn-i ümeyye ez-zamīrī 11a/09
a.+ibn-i el-āş 26a/05
a.+ibn-i el-āşdan 25b/08
a.+uñ 11a/13, 11a/15
a.+übn-i’l-āş 8b/13
a.+übn-i meymūn 8b/16
- añ-** hatırlamak, anmak
a.-arsuz 57b/10
a.-asuz 57b/11
a.-dılar 48a/05, 51b/02, 57b/06,
59b/08
a.-dum 12b/02
a.-madı 32a/15
a.-mağa 64a/04
a.-mağdan 63b/12
a.-mañ 47a/07
a.-mayaydı 63b/17
- ana** : anne
a.+m 57b/08
a.+sı 69b/08, 69b/13, 36b/08, 39b/05
a.+sını 69b/09, 26b/06, 42b/09,
44a/13
- ‘anber** (A.) :
a.+denidi 35a/12
- ancağ:** o kadar, öyle, ancak
a. 19a/06, 28b/02, 32b/14, 55a/13,
55b/04, 72b/07
- ancılayın** : onun gibi, o kadar, öyle
a. 10b/16, 12b/16, 56a/09, 70a/04,
73b/09, 9b/08
- and** : ant, yemin, söz verme
a. 28a/04, 30b/01, 30b/02, 45b/16,
59a/04
- andelib** (A.) : bülbül
a. 6b/05
- anı** : onu
a. 10b/09, 11b/03, 20a/07, 22a/03,
22b/12, 24a/10, 36a/12, 37a/05,
40a/16, 46b/16, 47a/03, 47a/03,
- 47a/07, 62b/17, 64a/15, 66a/12, 8a/16
- añıl-** : anılmak, hatırlanmak
a.-dı 28b/09, 46b/17, 47a/06, 48b/10
a.-sa 53b/13
a.-updur 31a/11, 62a/04
- añla-** : anlamak
a.-dı 56a/04
a.-mağ 13b/09
a.-mazsın 51a/05
a.-nan 19b/12
a.-r 51a/02
a.-yalardı 49b/06
- añlan-** : anlaşılmak
a.-dı 36a/07, 69b/05
- ara** : ara, arasında
a.+ñuzda 63b/12
a.+sında 19a/02, 22b/17, 24b/02,
47a/02, 51b/10, 64a/04, 8a/15
a.+ya 66a/06
- ‘Arab** (öz. ad) : Arap kavmi
a. 27b/09, 32a/05, 33b/02, 33b/08,
33b/14, 65a/13, 8a/15
a.+dan 35a/05, 8b/07
a.+dur 35a/06
a.+lar 12b/16
a.+uñ 34b/05
- ‘Arabī** (A.) : Arap kavmine mensup
a.+den 7a/11
- ‘Arabiyyet** (A.) : Arapça ile ilgili olan
a.+de 46b/09
- ‘Arafāt:** (öz. ad) : Mekke civarında
mukaddes dağ
a.+da 24a/12
- A‘rāb** : Çölde yaşayan Araplar
a. 8a/15
- arı** : temiz, saf
a. 54a/07, 54a/17, 54b/12, 55a/05,
55a/13
a.+dur 53b/15, 54b/02, 55a/09
a.+sı 54b/14
a.+yı 54b/04
a.+yla 54a/08
- ārife** (A.) : belirli bir günün, olayın öncesi
günü, günleri
a. 24a/11
- arğa** : sırt, arka
a.+ñı 24b/01
- armağān** : (F.) : armağan, hediye
a. 17b/02, 35b/07, 35b/08, 35b/12,
50a/17
- arpa** : arpa
a. 67b/15
- ‘arş** (A.) : göğün en yüksek katı
a. 11b/05

- art** : art, arka, geri
a.+ına+(ardına) 43a/09
a.+ında+(ardında) 34a/11 çık-dı
a.+ınca+(ardınca) 17b/06, 48a/11, 51b/15, 56a/14, 61a/17
- art-** : artmak, çoğalmak
a.-an 17b/08
a.-dı 65b/13
a.-ur 40a/15
- artuk** : fazla, ziyade
a. 23a/01, 32a/11, 40a/10, 72a/13, 73b/13
a.+lığı 34b/05
- 'arz** (A.) : sunma, bildirme
a. 59a/04
- āsar** (A.) : eserler
a.+el-küfr 7a/04
- aşhāb** (A.) : Hz. Muhammed`i sağlığında gören kişiler
a. 47b/12, 53b/06, 58b/14, 66a/03
a.+dan 19a/09, 19a/14
a.+ı 15b/15, 18a/06, 18a/06, 19a/08, 48a/07, 63a/04, 65b/02, 65b/13
a.+ıdur 50b/14
a.+ıhadīs 47a/09
a.+ına 19a/08, 25b/05, 46a/13, 56b/16, 70b/08
a.+ınuñ 28b/12
a.+ıyla 28b/14
a.+um 32a/15
a.+umsız 20b/09
- 'aşl** (A.) : asıl, esas, kök, gerçek
a.+dan 71a/16
a.+dur 15b/12
a.+ı+(aslı) 32b/16, 43b/04, 72a/12, 72a/12
a.+ına 16b/03
- 'Āşım** (öz. ad) :
a.+bin küleyb ibn-i şehāb el-kūfī 40b/11
a.+binsüleymanilehul 40b/10
- āsī** (A.) : mahzun, kederli
a.+dedür 69a/10
- 'āşī** (A.) : isyankar, isyan eden
a. 12b/08, 62a/09, 69b/
- 'aşla** (A.) : hiçbir zaman, kesinlikle
a. 25b/08, 33a/13, 54b/05, 54b/11
- aşlan** : arslan
a.+lar 73b/03
- 'aşr** (A.) : asır, yüz yıl
a. 72b/14, 72b/16, 72b/17
- 'aşr** (A.) : İkinci vakti, asır namazı
a. 72b/13
- aşşı** : kār, fayda
a. 10b/14, 34a/10
a.+nuñ 11a/02
- aşağa** : aşağı, aşağıya
a. 27a/05, 30a/14, 49a/17
- 'aşere** (A.) : onlar (sayı)
a.+i mübeşşere 21a/06
a.+i mübeşşerenüñ 68b/07
- aşık** : aşık oynamak, aşık kemiğiyle oynanan oyun
a. 62b/05
- āşikār** (A.) : belli, açık, meydanda
a.+e 30b/01, 60a/10
- 'āşüre** (A.) : muharrem'in onuncu günü pişirilen buğday tatlısı, bugüne verilen isim
a. 39a/01
- at** : bir hayvan, at
a. 45b/15, 61b/14
- 'Atā** (öz. ad) : ihsan
a.+bin'acılān el-'atār el-başrī 40b/08
a.+bin es-sāyib bin zeyd 40b/07
a.+ibn ebī ribāh 40b/01
a. 34b/16, 34b/17, 71b/15, 72a/07, 72a/09, 72a/09
- ata** : ata, baba
a.+dan 40b/04
a.+dur 72a/07
a.+ları 43a/16
a.+m 14b/14, 57b/08, 69b/11, 69b/12
a.+ñ 69b/12
a.+nuñ 43b/01
a.+nuñdur 72a/05
a.+ñuz 34b/04
a.+sı 36b/08, 38a/11, 39a/05, 42b/03, 45a/17, 69b/08, 69b/13, 72a/07
a.+sıdur 48b/13
a.+sından 29b/04, 29b/06, 53a/10
a.+sını 45a/08, 69b/09, 72a/04, 72a/06, 72a/09
a.+sınuñ 65b/02, 72a/05
- 'avām** (A.) : halk, avam
a.+a 67b/10
a.+ı ümmetüñ 58a/12
- a'vān** (A.) : yardım edenler
a. 7a/17
- āvāz** (F.) : ses, avaz
a. 13a/01, 31b/13, 47b/15, 53b/04
a.+ı 40b/13
a.+ıla 48a/12
- 'Avf** (öz. ad) :
a.+bin mālīk el-eşcā'ī 20b/02
- 'Avn** (öz. ad) :
a. 43a/07, 43a/11

- a.+bin‘abdullah bin ‘atryye bin mes‘ūdi`l-hezlī 43a/05
a.+dan 43a/06
- ‘avrat (A.)** : kadın, eş, zevce
a. 54a/07, 55b/12, 59a/06, 59a/06,
59a/07, 59a/07, 59a/08, 59a/12,
59a/14, 59a/14, 59a/17, 59b/02,
62b/12, 65a/04
a.+a 56a/13
a.+da 55b/14, 64b/11
a.+dan 55b/11
a.+ı 34a/02, 56a/09, 58b/09, 64b/11,
65a/10, 67a/06
a.+ıla 54a/05
a.+ın 60a/01, 67a/01
a.+ına 58b/10
a.+ını 67a/05, 73a/08
a.+ıñuzuñ 64b/01, 64b/01
a.+ları 17b/02, 54a/09
a.+larıñuzda 64a/14, 64a/16
a.+larıñuzdan 64a/13
a.+larumuñ 22b/17
a.+uñ 23b/02, 62b/10
- ay** : ay, 30 günlük zaman birimi
a. 23a/10, 24b/16, 24b/16, 28a/04,
30a/07, 39b/01, 42a/14, 45a/02,
57a/01
a.+da 26a/07, 45a/03, 59a/02, 63a/11
- ayaq** : ayak
a.+ı+(ayağınıñ) 31b/10
a.+ını+(ayağını) 11a/12, 17a/14
a.+um+(ayağum) 43a/15
- āyet (A.)** : Kur‘ānın cümlelerinden her biri, ayet
a. 26b/04, 26b/04, 26b/06, 33b/17
a.+de 31a/10, 57b/13, 58a/14
a.+ikerimede 34a/07
a.+ile 45b/07
a.+inüñ 58a/11
a.+üñ 21b/04, 9a/05
- ‘ayb (A.)** : ayıp, kusur, noksanlık
a.+ına 16b/13
a.+ını 14a/10
a.+ıyla 64b/13, 65a/01
a.+ile 64b/15, 64b/17
- āyide (A.)** : (āide) kar, kazanç, fayda
a.+si 7a/12
- ‘Āyişe (öz. ad)** :
a. 17a/07, 22b/16
a.+binti acerdī 17a/06
a.+den 40b/06, 43b/05
a.+i 23a/01
a.+yi 40a/10
- ‘ayn (A.)** : göz, aslı kendisi
a.+ı ināyet 7b/03
- ayrıl-** : ayrılmak
a.-duğından 27a/14
a.-mayam 59a/05
- ayru** : ayrı, uzak
a. 55b/08
- ‘ayyār (A.)** : zeki, kurnaz, çevik, atik
a.+ı ḥadīş 50b/06, 50b/06
- az** : az
a. 15b/17, 16a/01, 16a/02, 21b/08,
38b/10, 42a/14, 46b/02, 55a/14,
60a/10, 66b/09, 70b/01, 70b/02,
70b/09
a.+dur 28a/01, 52a/12
a.+ı 67a/11, 67a/14, 74a/06
- az-** : bozulmak, aslından farklı hale gelmek, azmak
a.-mı 61b/01
a.-ar 28a/04, 31a/05
a.-r 28a/04
- ‘azāb (A.)** : işkence, keder
a. 42b/15, 69a/03
a.+dan 26a/12
a.+uñdan 47a/16
- āzād (F.)** : kurtulmuş, serbest olan
a. 55b/16, 56a/01, 56a/02, 56b/04,
56b/04, 56b/04
- a‘zam (A.)** : daha, pek, çok büyük
a. 69a/01, 69a/02
a.+dur 29b/10
- azdur-** : azdırmak, yoldan çıkarmak
a.-urlar 31a/05
- azgun** : azgın
a.+lıgda 70b/15
- azırğan-** : azımsamak
a.-ur 45a/02
- ‘aziz (A.)** : aziz, sevgili
a. 49a/08
- ‘azl (A.)** : işinden çıkarma, yol verme
a. 73a/15, 73a/16
- baba** : baba
b.+m 14b/16
b.+ma 14b/16
- Bābil (öz. ad)** : bir ilk çağ şehri (Irak)
b. 35a/06
b.+den 35a/03
- Bağdād (öz. ad)** : Bağdad şehri
b.+a 35a/05, 39a/11, 44a/14
b.+da 36b/10, 44a/14, 53a/07
- Bağdādī (A.)** : Bağdadlı
b. 36b/10
- bağ** : ilgi, ilişki, rabıta
b.+ı 73b/02

- bağışla-**: bağışlamak
b. 31b/13
- bağla-**: bağlamak
b. 11a/13
b.-miş 73b/02
b.-yayım 11a/12
- bağl** (A.) : cimri, cimrilik
b. 28a/09, 33a/12
b.+dür 28a/06
- bağş** (A.) : bahis, münakaşa, söz etmek
b. 27a/13, 27b/10, 30a/07, 47b/14, 50a/14, 52b/16, 57a/09, 60b/05, 60b/07, 60b/09, 60b/16, 60b/16, 61a/01, 61a/09, 61a/10, 61a/10, 61a/11, 61a/12, 63b/02, 71a/06
b.+i 12a/07
b.+ikitab 25a/17
b.+imüz 54a/15
- bağş** (F.) : kısım, hisse, parça
b.+dur 24b/11, 25a/02
b.+ı 24b/15
b.+ıdur 24b/17
b.+ın 21b/14
b.+ında 21b/14, 24b/11, 25b/02
b.+ından 24b/14, 24b/17, 25a/01
- bağ-** : bakmak
b.-ar 23b/09
b.-ayduñuz 51a/06
b.-dı 23b/03
b.-sa 62b/06
- Bākır** (A.) : 12. imamın beşincisi
b.+ıladur 37a/07
- bākī** (A.) : baki, kalıcı
b. 24a/03, 24a/03, 52a/05
b.+si 70b/15
b.+sinde 21a/07
- bal** : bal
b. 66b/08, 67b/01
b.+a 54b/09
- balçık**: bataklık yer
b.+dan 17b/08
- balık** : balık
b. 17a/13, 17b/01
- bālig** (A.) : ergin, buluğa ermiş
b. 72b/03, 72b/05, 72b/09
b.+a 72b/10, 72b/11, 72b/12
- bār** (F.) : defa, her defa
b. 53b/13
- bardağ**: bardak, su kabı
b. 54b/12, 54b/13
- barmak**: parmak
b.+da 73b/13
b.+ıla+(barmagıla) 58b/08
b.+lar 73b/15
- b.+lardan 73b/13
- Başra** (öz. ad) : Basra şehri
b.+da 10a/01, 16a/12, 16a/13, 24a/12, 39a/07, 50a/10, 50b/01, 60b/03
b.+dan 59a/01
b.+ya 10a/01, 10a/07, 50a/16, 59a/02, 66a/15
- Başrī** (öz. ad) : Basralı, imām-ı Başrī
b. 22b/02
- baş** : baş
b. 22a/17, 43a/13, 73b/13
b.+da 42a/07
b.+ı 17a/11
b.+ıma 58b/16
b.+ına 67a/04
b.+ımı 17a/14, 36a/01
b.+umuz 18a/10
- başar-** : başarmak, muvaffak olmak
b.-ımadı 49a/17
b.-maduğlarından 67b/11
- başla-**: başlamak
b.-dı 31a/07
- bātil** (A.) : boş, beyhude
b. 12a/07, 28b/02, 29a/08, 63a/16, 63b/02
b.+a 35b/09, 36a/16
b.+dur 18b/10, 32a/08, 45a/05, 63b/01, 64b/06, 73a/06
- bāṭinen** (A.) : dahilen, iç, iç yüz
b. 68b/11
- bay** : zengin
b. 45b/03, 45b/04, 45b/06
- bāyin** (A.) : aralayıcı, ayırıcı (fikih terimi nikāh-ı bāyin)
b. 56a/12
- bayram** : bayram
b. 44b/17, 74a/09, 74a/10, 74a/11
- bāzār** (F.) : pazar, alış veriş
b.+a 45a/11
b.+da 59b/11
- ba'zı** (A.) : bir şeyin küçük kısmı, parçası
b. 11b/02, 12a/02, 13b/17, 15b/14, 17b/12, 22a/01, 22a/01, 22a/02, 23b/02, 26b/10, 27b/14, 28a/05, 35a/08, 36a/13, 36b/02, 44b/09, 49b/03, 57b/04, 63a/04, 63b/07, 68a/13, 68b/04, 68b/08, 69a/07, 69a/12, 72a/10, 73a/01, 7b/05, 9a/04
b.+lar 10a/02, 10a/04, 13b/02, 13b/04, 14b/01, 21a/05, 27b/16, 55b/07, 55b/08, 62b/08, 69a/15, 72b/04, 8b/11, 8b/13, 9b/16
b.+ları 10a/03

- b.+sı 47b/13, 47b/14, 47b/14,
68a/14, 8b/02
b.+sın 36b/02
b.+sından 68a/15
b.+sınıñ 7a/10
- Bedir** (öz. ad) : Mekke Medine arasında
bir yer, Bedir gazası
b. 41a/11, 68b/07
b.+irisaletden 41a/11
- beg** : bey
b. 16b/16, 73a/15, 73a/16
b.+i 63b/05
b.+ler 45a/11, 49b/11
b.+leri 56a/05
- begen-**: beğenmek
b.-mek 20a/16
b.-ürseñ 71b/03
- Behlül** (öz. ad) :
b. 38a/03
b.+e 38a/06
b. 37b/12
b.+bin hãmzat eş-şüfî el-mecnün
37b/10
- Bühz** (öz. ad) :
b.+bin el-ḥakīm bin mu‘āviye
37b/10
- Beki*** (öz. ad) :
b.+de 37a/08, 38a/11
- Bekr** : (öz. ad) :
b.+bin‘abdu‘llah bin el-eşecce 9a/02
- Bekkā‘un** (öz. ad) :
b. 37a/13
- belāgat** (A.) : iyi, güzel söz söyleme
b. 33b/13
- Belḡ** (öz. ad) : Belḡ şehri
b. 29a/03
b.+de 36b/10
b.+dendür 53a/15
b.+denidi 53b/07
b.+un 53b/03
- belī** (F.) : evet
b. 47a/07, 49b/14
- belki** (F.) : ihtimal, umulur, olabilir
b. 12b/16, 13a/09, 13b/12, 16b/02,
17a/13, 20b/01, 20b/09, 21b/07,
21b/15, 22a/06, 23a/05, 24a/09,
24a/17, 26b/10, 28a/09, 28b/02,
30b/04, 30b/14, 32b/12, 32b/14,
33b/02, 33b/03, 33b/09, 34b/11,
39b/14, 41a/14, 52b/05, 54a/01,
54a/09, 54b/02, 54b/05, 54b/16,
55b/09, 56a/10, 60b/08, 62a/01,
63a/13, 63b/04, 66a/09, 66a/13,
66a/15, 67b/12, 6b/11, 70a/07,
- 71b/07, 72b/11, 73a/09, 73b/12,
7a/14, 7b/09, 8a/03, 8b/03, 8b/04,
8b/11, 9a/04, 9a/11
- belvā** (A.) : keder, gam, tasa
b.+yı āmdur 62a/06
- ben** : ben (zahir)
b. 17a/04, 24b/02, 25a/06, 41a/07,
42a/16, 45b/09, 47b/12, 47b/16,
52a/07, 52a/08, 53b/16, 58b/14,
61b/05, 72a/10
b.+den 13a/02, 20a/06, 20b/07,
20b/09, 20b/16, 24a/04, 28a/13,
41a/08, 41b/06, 42b/01, 43b/07,
47b/09, 58b/09
b.+em 24b/01
b.+i 20a/11, 20b/07, 21a/11, 21a/11,
21a/12, 23a/01, 42a/11, 47a/16,
59a/01, 59a/06, 61a/10
b.+üm 14a/04, 15b/07, 18b/04,
19b/05, 19b/08, 19b/08, 23b/05,
24b/04, 28b/06, 30a/17, 32a/15,
46a/17, 47b/08, 49a/08, 49a/13,
50a/03, 50a/06, 50a/07, 58a/01,
65a/08, 69b/12, 71a/12, 71b/04
b.+ümile 42a/12, 50a/12, 57a/01,
65b/05
- baña** : bana
b. 13a/02, 13a/11, 15b/07, 15b/08,
20a/11, 20b/07, 27a/09, 27a/11,
28b/13, 31b/09, 41b/01, 42a/10,
42a/16, 45b/08, 45b/12, 46b/13,
47b/04, 48a/08, 49b/16, 50a/05,
50a/12, 52a/06, 52a/08, 56b/09,
58b/08, 58b/11, 58b/12, 59a/04,
59a/11, 59a/11, 59a/12, 59a/13,
59b/12, 59b/12, 60a/06, 65b/06,
71b/03, 72a/01, 74a/11
- beñ** tende veya yüzdeki benek
b.+i 24b/05
- benc** (A.) : uyku verici, sarhoş edici bir ot
b. 67a/07
b.+den 67a/09
b.+i 67a/01, 67a/04
- benī** (A.) : oğullar
b. 12a/05, 12a/14, 14b/14, 38a/07,
43a/11
b.+adem 6b/12, 6b/12
b.+leysden 33b/10
b.+beyzā 34a/01
b.+hāşimūñ 39b/04
b.+şeybānuñ 35a/04
b.+temīm 62a/10
b.+ümeyye 44b/03

- b.+ümeyyenüñ 41b/14
beñze- benzemek, andırmak
 b.-mez 60b/12
 b.-mezidi 51b/01
 b.-r 16b/08, 19b/14, 43a/08, 48a/07,
 51b/17, 53b/01, 66b/08, 67b/01,
 70a/14
beñzet- benzetmek
 b.-di 19a/08, 19a/11
 b.-düginden 19a/10
 b.-mek 19a/12
berāber (F.) : birlikte bulunan, bir arada
 b. 19a/03, 19a/04, 19a/07, 20a/01,
 21a/08, 32b/11, 54b/05, 54b/16,
 55a/07, 55a/11, 55b/06
 b.+dür 18a/12, 21a/07, 54a/08,
 73b/15
 b.+lik 18b/13, 18b/16, 18b/16,
 19a/02
Berber (öz. ad) : Afrika'nın kuzeyinde
 oturan halk
 b.+dendür 43b/04
bereket (A) : bolluk, saadet, mutluluk
 b.+ile 31b/02
 b.+iyile 35b/01
besle- beslemek
 b.-mek 30b/04
 b.-mekdür 30b/09
beş : beş (5)
 b. 13b/08, 13b/10, 13b/11, 13b/12,
 13b/16, 14b/11, 15b/05, 31b/07,
 39a/08, 39b/08, 40b/06, 42a/04,
 45b/09, 46b/01, 52a/15, 58a/17,
 70b/13, 72b/08, 74a/04
 b.+den 14b/12
 b.+idi 13b/03
 b.+inde 15a/06
 b.+yüz 31a/15
Beşir (öz. ad) : müjde getiren, müjdeleyici
 b.+el-mürisiden 33a/06
bevl (A.) : idrar, sidik
 b.+i 71a/03
bey' (A.) : satma, satış, satın alma
 b. 56b/06
 b.+i fāsīd 51b/11
beyān (A.) : anlatma, açıklama
 b. 12a/08, 37a/06, 41b/03
 b.+ı 9a/17
 b.+ı mezāhib 63a/03
beyit (A.) : beyit, iki mısra
 b. 42a/05
Beyrüt (öz. ad) : Orta Doğu'da bir şehir
 b. 27a/08
 b.+da 39b/11
beyt (A.) : ev, mesken, hane, oda
 b.+ü'l-māldan 45a/07
beze- donatmak, süslemek
 b.-mekiçün 72a/12
bezek : süs, ziynet
 b.+ligi 74a/01
bezzāz (A.) : bezci, kumaşçı
 b.+idi 35a/10
bıraç- bırakmak
 b.+a+(bırağa) 63b/12
 b.-aydı+(bırağaydı) 56b/11
 b.-dum 43a/14, 43a/14, 43a/14
 b.-mağa 64a/04
 b.-mağ 17a/14
 b.-ur+ 30a/05
bī (F.) : -sız, -maz
 b.+edeb 27b/17
bil- : bilmek
 b.-di 11b/17, 49a/17
 b.-dügi 23b/01, 28b/08
 b.-dügün 30a/06
 b.-dügüm 42a/15
 b.-düklerin 30a/06
 b.-düm 31b/12
 b.-dün 31b/13
 b.-e 37a/02
 b.-emedi 59b/08
 b.-en 32a/11, 60a/10
 b.-eydünüz 51a/06
 b.-gil 10a/17, 10b/08, 12a/08, 15b/14,
 17a/09, 17b/11, 36b/04, 52a/12,
 68a/13, 7b/04, 7b/08
 b.-ür misiz 27a/02
 b.-meden 41b/01
 b.-medügi 33b/09
 b.-medüm 46a/10, 51b/09, 59b/12
 b.-mege 48a/15, 61a/03, 63a/01
 b.-mek 15a/13, 51a/05, 51a/06
 b.-mekde 50a/08
 b.-megüme 31b/12
 b.-meñ 51b/12
 b.-mese 54a/03, 63a/12, 67a/06
 b.-mesem 48b/07
 b.-mez 46b/04, 53b/15, 55a/09
 b.-mezdük 53b/07
 b.-mezem 43a/14, 43a/14, 50b/03
 b.-mezler 67b/12
 b.-mez misiz 65a/13
 b.-mezsiz 59b/13
 b.-mezsiz 49a/12
 b.-se 67a/06
 b.-ün 34b/05
 b.-ür 33b/08, 42b/01, 51a/11, 66a/07,
 66a/09

- b.-ürdi 28a/14, 32a/05, 33b/09,
36a/11, 40b/13, 41b/14, 49b/07,
70b/02
b.-ürdüm 50b/02
b.-ürler 18a/07
b.-ürlerdi 29a/06, 60b/07
b.-ür misin 49a/06
b.-ürmiş 33b/15
b.-ürsin 27b/07
b.-ürüz 47a/03, 47a/04
- bilād** (A.) : beldeler, şehirler
b.+ı ehl-i imān 7a/04
- Bilāl** (öz. ad) :
b. 11b/05, 11b/06, 34b/17
b.+bin ebī bilāl 37b/08
b.+bin mirdās 37b/09
b.+bin veheb 37b/09
b.+e 11b/03
- bildür-**: bildirmek, haber vermek
b.-di 63b/09
b.-mekdedür 7b/08
- bile** : 1. birlikte, beraber
b. 19b/15, 47a/13, 48b/02,
: 2. dahi, bile, de, da
8a/15
- bilin-**: bilinmek
b.-mese 56b/04, 56b/05
b.-mez 19b/05
b.-ürse 60b/16
- biñ** : bin (1000)
b. 17b/04, 24a/11, 26a/08, 26a/08,
29a/01, 31a/15, 37a/11, 40a/09,
41b/08, 45b/08, 45b/09, 45b/09,
49b/16, 51a/13, 51a/17, 52a/10,
70b/12, 70b/13, 70b/14, 70b/14,
70b/14, 72a/15, 72a/16, 72a/17,
72a/17
b.+den 49b/17
- bin-**: binmek
b.-miş 37b/14
b.-üp 45b/13, 46a/01
- binek** : binek, vasıta
b.+i+(binegi) 67a/04
- bir** : bir (1)
b. 10a/02, 10a/06, 10a/08, 10b/03,
10b/08, 10b/11, 10b/13, 10b/14,
10b/15, 11a/02, 11a/02, 11a/05,
11a/07, 12b/10, 13b/13, 14a/03,
14a/09, 14a/11, 14b/01, 15a/13,
15a/13, 15a/13, 16b/07, 17a/05,
17a/12, 17b/11, 17b/13, 18a/13,
18b/03, 18b/08, 18b/08, 18b/08,
18b/09, 19a/02, 19a/03, 19a/03,
19a/04, 19a/12, 19b/06, 20a/06,
20a/06, 20b/06, 20b/08, 20b/11,
20b/16, 21b/12, 21b/13, 22a/03,
22a/12, 22b/06, 22b/07, 23a/04,
23a/16, 23a/16, 23b/02, 24a/01,
24b/02, 24b/04, 24b/05, 24b/11,
24b/14, 24b/17, 25a/01, 25a/02,
25a/03, 25a/07, 25b/11, 25b/14,
26a/10, 26a/15, 26b/03, 27a/01,
27a/05, 27a/12, 27b/03, 28a/04,
28b/10, 29a/04, 29a/08, 30a/05,
30a/06, 30a/07, 30b/01, 30b/04,
30b/13, 31a/17, 31b/04, 31b/11,
32b/08, 32b/08, 32b/11, 33a/08,
33a/09, 33a/09, 34a/02, 34a/02,
34a/02, 34a/03, 34a/10, 34a/12,
34a/17, 34b/04, 34b/04, 35b/05,
35b/06, 35b/15, 35b/17, 36a/01,
36a/04, 36a/04, 36b/05, 36b/06,
36b/06, 36b/07, 36b/11, 36b/16,
37b/14, 39a/01, 39b/07, 39b/12,
39b/16, 40a/11, 40b/02, 40b/14,
40b/16, 41a/04, 41a/08, 41a/15,
41b/17, 42a/14, 42a/15, 42a/16,
42a/16, 43a/03, 43a/04, 43a/09,
43a/12, 43a/13, 43a/15, 44a/14,
44b/13, 45a/01, 45a/01, 45a/03,
45b/08, 45b/13, 45b/13, 45b/15,
46a/01, 46a/01, 46a/02, 46b/02,
46b/06, 46b/16, 47b/01, 47b/04,
47b/11, 47b/12, 47b/16, 48a/05,
48a/08, 48a/08, 48b/07, 48b/09,
48b/10, 49a/09, 49a/09, 49a/14,
49b/15, 49b/16, 50a/09, 50b/12,
50b/12, 51a/04, 51a/08, 51a/08,
51b/10, 52a/12, 52b/03, 53a/03,
53a/08, 53a/13, 53b/04, 53b/08,
53b/14, 53b/16, 53b/16, 54a/03,
54a/11, 54a/11, 55a/12, 55b/15,
56a/09, 56a/13, 56b/02, 56b/03,
56b/07, 56b/07, 57a/01, 57a/01,
57b/05, 57b/07, 58a/16, 58b/01,
58b/03, 58b/09, 58b/09, 58b/09,
58b/13, 59a/01, 59a/06, 59a/06,
59a/07, 59a/07, 59a/08, 59a/12,
59a/14, 59a/14, 59a/14, 59a/17,
59b/01, 59b/07, 59b/12, 59b/15,
60a/03, 60a/05, 60a/12, 60b/01,
60b/04, 60b/06, 61a/13, 61a/14,
61b/01, 61b/04, 61b/15, 61b/16,
61b/17, 62a/07, 62a/12, 62a/12,
62b/01, 62b/10, 62b/10, 62b/11,
63a/11, 63a/11, 64a/01, 64a/02,
64a/03, 64b/14, 64b/14, 65a/04,
65a/04, 65b/05, 66a/05, 66a/06,

66a/11, 66a/13, 66a/14, 66a/15,
 66a/15, 66a/16, 67a/04, 67a/07,
 68a/03, 68a/11, 68a/12, 68b/12,
 68b/17, 69a/06, 69a/11, 69b/04,
 69b/09, 69b/11, 70a/09, 70b/02,
 71a/06, 71a/09, 71a/16, 71b/01,
 71b/09, 71b/09, 71b/10, 71b/12,
 72a/01, 72b/12, 73b/02, 7b/07,
 7b/15, 8a/03, 8a/03, 8b/04, 8b/04,
 8b/14, 8b/17, 9b/03
 b.+i 10a/17, 17b/01, 17b/012, 8b/07,
 28b/07, 28b/07, 55a/13
 b.+biri 17b/06, 54a/17, 56a/14
 b.+isi 16a/12, 18b/09, 19b/03,
 20a/04, 20a/07, 20a/12, 20b/02,
 20b/10, 26a/16, 6b/10, 9b/12,
 29b/10, 29b/11, 29b/13, 29b/13,
 29b/14, 29b/14, 29b/15, 29b/15,
 29b/16, 29b/16, 29b/17, 29b/17,
 37a/06, 37a/08, 37a/09, 37a/10,
 37a/14, 37a/14, 37a/14, 37a/15,
 b.+birisini 21a/03, 21b/15
 b.+birinden 33b/05, 68a/13
 b.+birine 54a/16, 54b/04, 54b/17,
 57b/04
 b.+birinün 54b/11
 b.+den 55a/14
 b.+dür 70a/03, 70a/04
 b.+gün 57b/05, 60b/06
 b.+inde 9b/09
 b.+iñüz 23b/05, 62a/14
 37a/15, 37a/15, 37a/16, 37a/16,
 37b/01, 37b/01, 37b/02, 37b/02,
 37b/03, 37b/03, 37b/04, 37b/05,
 37b/06, 37b/06, 37b/07, 37b/07,
 37b/07, 37b/08, 37b/08, 37b/09,
 37b/09, 37b/09, 37b/10, 38a/08,
 38a/08, 38a/12, 38a/12, 38a/14,
 38a/14, 38a/15, 38a/15, 38b/01,
 38b/01, 38b/02, 38b/02, 38b/03,
 38b/03, 38b/04, 38b/04, 38b/05,
 38b/05, 38b/06, 38b/06, 38b/07,
 38b/08, 38b/08, 38b/09, 38b/10,
 38b/12, 38b/12, 38b/13, 38b/13,
 38b/16, 38b/16, 39a/01, 39a/02,
 39a/03, 39a/04, 39a/04, 39a/06,
 39a/06, 39a/08, 39a/08, 39a/09,
 39a/12, 39a/13, 39a/13, 39a/14,
 39a/14, 39a/15, 39a/17, 39b/01,
 39b/03, 39b/03, 39b/06, 39b/07,
 39b/07, 39b/08, 39b/08, 39b/09,
 39b/09, 39b/10, 39b/10, 39b/17,
 40a/03, 40a/03, 40a/04, 40a/07,
 40a/07, 40a/08, 40a/08, 40a/10,

40a/12, 40a/17, 40a/17, 40a/17,
 40b/07, 40b/08, 40b/09, 40b/09,
 40b/10, 40b/11, 40b/12, 40b/15,
 41b/07, 42a/01, 42a/02, 42a/02,
 42b/02, 42b/04, 42b/06, 42b/06,
 42b/07, 42b/07, 42b/11, 43a/04,
 43a/04, 43a/05, 43a/11, 43b/03,
 43b/07, 43b/08, 43b/08, 43b/08,
 43b/09, 43b/09, 43b/10, 43b/12,
 43b/13, 43b/14, 43b/14, 43b/15,
 43b/16, 43b/16, 44a/01, 44a/01,
 44a/02, 44a/02, 44a/03, 44a/03,
 44a/04, 44a/04, 44a/05, 44a/05,
 44a/05, 44a/07, 44a/08, 44a/08,
 44a/09, 44a/10, 44a/10, 44a/11,
 44a/15, 44a/16, 44b/05, 44b/05,
 44b/06, 44b/06, 44b/07, 44b/07,
 44b/08, 44b/08, 45a/11, 45a/11,
 45a/12, 48a/01, 48a/01, 49a/13,
 51a/14, 52b/14, 52b/15, 53a/08,
 53b/14, 53b/14, 54a/14, 54a/14,
 54a/14, 54a/16, 54a/16, 54b/03,
 54b/03, 54b/12, 56b/02, 56b/04,
 58a/15, 58b/02, 69b/15, 69b/16,
 70a/01
 b.+isinden 43a/13, 43a/15
 b.+isine 43a/11, 44b/17, 54a/12,
 56b/05
 b.+isini 55b/16, 56a/09
 b.+isinün 56b/03
 b.+isiyidi 40b/02, 43b/04
 b.+isiyle 54a/11, 54a/11, 28b/17,
 53b/16
 b.+iydi 70a/11
 b.+iyile 53b/16
 b.+kaç b. 23b/12, 28b/06, 7b/07,
 8b/07, 52b/14, 54b/12, 54b/13,
 58a/14, 59a/16, 69a/11
 b.+kez 15b/05, 8a/03
 b.+ligine 70a/03

bismi`llahi`r-raḥmani`r-raḥim

b. 6b/01

bit- : bitmek

b.-ecek 65a/15

b.-er 48a/07

b.-se 36b/03

bitägü: Metindeki anlamıyla, cinsel anlamda sağlam olmayan kız

b. 64b/14

bitür- : bitirmek

b.-ürdi 70b/05

biz : biz (zamir)

- b. 18a/11, 20b/04, 20b/09, 22b/01, 25b/16, 27b/05, 42b/17, 48b/14, 61a/10
b.+i 43a/03
b.+e 47a/04, 58a/06
b.+de 71b/12
b.+den 20a/05, 27b/06, 48a/05, 52a/05
b.+dendür 70a/14, 70a/15
b.+e 17a/17, 20b/03, 22a/17, 23b/17, 27b/08, 42b/15, 44b/09, 47b/02, 48b/15, 58a/03, 58a/08, 63b/07, 70a/06
b.+i 39b/16, 51b/08, 62a/17, 66a/04, 72b/12
b.+üm 12b/03, 45a/04, 47a/02, 54a/15, 68a/12, 69a/10, 72b/05, 73a/10
b.+ümile 52a/04
- boğaz:** boğaz
b.+ına 55a/03
- boğazla-:** boğazlamak
b.-mak 17a/11
- borc** : borç
b.+uñ 38a/07
- boş** : boş
b. 54a/07, 56a/10, 67a/01, 67a/06, 67a/06
- boş-** : boşamak
b.-sa 56a/09, 67a/01, 67a/05
- boya-** : boyamak
b.-miş 59b/14
- boyun:** boyun, başı bedene bağlayan organ
b.+a 15a/06
b.+ına+(boynına) 14b/14
- boz-** : bozmak
b.-ar 63b/04
b.-makdan 71a/02
- boza** : tahıl hamurundan yapılan mayhoş içecek
b. 66b/07, 67b/04
b.+da 67b/01
- bozıl-:** bozulmak
b.-sa 71a/04
b.-ur 71a/04
- bölük:** parça, kısım
b. 41b/16
b.+i+(bölüğünü) 41b/17, 41b/17
- böyle** : böylelikle, bu suretle
b. 33b/01, 35b/08, 35b/08, 49b/04, 53a/05, 53a/13, 67b/07
b.+yidi 31a/06
- bu** 1. bu (sıfat)
- b. 10b/01, 10b/03, 10b/15, 10b/16, 11a/01, 11a/06, 11a/06, 11b/11, 11b/13, 12b/04, 12b/09, 13a/08, 13b/02, 13b/03, 13b/03, 14b/08, 15a/06, 15b/08, 15b/14, 16b/05, 16b/07, 16b/07, 17b/05, 18a/09, 18a/11, 18b/09, 19b/10, 19b/13, 19b/15, 20b/17, 21a/04, 21b/01, 21b/03, 21b/11, 21b/16, 23a/05, 23b/13, 24a/07, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/17, 24b/06, 24b/07, 24b/13, 25a/17, 25b/14, 26b/07, 26b/10, 27a/02, 27a/06, 27a/09, 27a/11, 28a/05, 28b/08, 29a/07, 30a/01, 31a/13, 31b/03, 32b/07, 33a/13, 33b/17, 36a/04, 36a/06, 37a/03, 61a/05, 61a/05, 61a/06, 61a/07, 61b/08, 62b/15, 63a/09, 65a/06, 66a/13, 67b/07, 67b/08, 67b/11, 68b/10, 69b/04, 69b/05, 69b/10, 69b/12, 69b/16, 70a/10, 70a/12, 70b/15, 70b/17, 71b/13, 73a/06, 74a/13, 7a/10, 7b/03, 7b/17, 8a/04, 8a/17, 8b/08, 8b/09, 9a/02, 9a/05, 9a/15, 9b/15b. 11a/09, 12b/09, 15a/13, 16b/02, 16b/15, 19b/03, 19b/09, 19b/12, 19b/12, 24a/04, 24a/09, 25b/12, 26a/07, 27a/02, 27a/03, 27a/15, 29a/02, 31a/14, 32b/16, 34a/07, 35a/05, 35b/15, 36a/02, 36a/07, 36b/16, 38a/03, 38a/06, 39a/10, 41a/16, 42a/05, 42a/12, 42b/01, 43a/07, 45a/02, 45a/12, 45b/16, 45b/17, 46a/16, 47a/16, 47b/17, 48a/05, 48a/07, 48b/01, 49b/05, 49b/06, 50a/12, 51a/09, 52b/10, 52b/12, 52b/16, 53a/14, 53a/15, 53b/17, 53b/17, 54a/05, 54a/08, 55a/01, 55b/10, 55b/12, 56b/12, 57a/14, 58a/14, 58b/01, 59a/08, 59a/15, 60a/02, 60a/06, 60a/10, 60b/07, 60b/09, 60b/09, 60b/13, 61a/02, 63a/03, 63b/06, 63b/15, 63b/16, 64a/05, 64a/05, 64a/06, 64a/07, 64a/08, 64a/17, 64b/04, 64b/15, 64b/17, 65a/11, 66a/04, 66a/10, 66a/12, 66b/07, 67a/05, 68a/05, 68b/11, 6b/14, 70a/06, 72a/01, 72a/03, 72a/04, 72a/05, 72b/12, 73b/14, 74a/05, 7a/10, 7b/03, 7b/04, 8a/10, 44b/14, 45b/03, 45b/06, 45b/12, 47b/07, 50b/13, 53a/04, 61a/10, 61a/17

- b.+düş 66a/16
b.+söz 67a/06
b.+şiiir 37b/15
- bu** 2. bu (zampir)
b. 24b/08, 38a/02, 41b/16, 63a/08, 67b/06, 68b/06, 69b/06, 6b/08, 71a/10, 71b/10, 71b/13, 7a/12, 8a/11
b.+dur 10b/08, 11a/07, 12a/02, 12a/08, 12b/03, 12b/04, 12b/05, 12b/10, 12b/12, 13b/08, 16a/12, 16a/16, 16b/03, 16b/05, 16b/07, 18a/05, 18a/14, 18b/13, 19a/03, 19a/04, 19a/10, 19a/12, 19b/04, 19b/06, 19b/10, 19b/12, 20a/04, 20a/12, 20b/02, 20b/10, 22a/04, 22b/17, 24b/09, 24b/15, 25a/14, 26a/12, 26a/17, 26b/11, 28a/06, 28a/17, 28b/02, 28b/16, 30b/08, 30b/13, 31b/02, 32a/06, 33a/17, 35b/11, 35b/17, 36b/05, 37a/01, 41a/09, 41a/14, 41b/12, 42b/11, 43b/01, 44b/14, 45a/05, 45a/06, 45a/13, 45a/14, 45b/04, 45b/13, 49b/15, 53b/16, 54a/01, 54a/10, 54a/14, 54b/12, 54b/17, 55a/05, 56a/01, 56a/11, 56b/07, 57a/16, 58a/12, 58a/12, 58a/15, 58b/01, 58b/02, 61a/08, 61a/16, 61b/08, 61b/16, 62a/06, 62a/07, 62b/15, 63a/04, 63b/06, 63b/16, 64a/16, 64b/05, 65a/03, 65b/05, 66a/13, 66a/14, 66a/15, 66b/09, 66b/09, 66b/13, 67a/01, 67b/01, 67b/03, 67b/09, 67b/15, 68a/03, 68a/14, 68b/06, 69a/02, 69a/04, 69b/01, 69b/12, 69b/16, 70a/01, 70a/10, 71b/05, 73a/06, 73a/09, 73a/10, 8b/05, 9a/14, 9b/02
b.+idi 41b/14, 42a/13, 44b/10
b.+lar 8a/14
b.+na 14a/01, 14a/04, 15b/09, 21a/05, 22a/12, 22b/01, 27a/04, 27b/02, 46a/05, 57b/05, 63a/02, 63a/03, 67b/01, 69a/13, 70b/17
b.+nca 20b/15, 22a/07, 22a/09, 31b/04, 47a/07, 47a/17, 50b/03, 51b/10, 62b/12
b.+nda 39b/17
b.+ndan 12b/15, 19a/14, 19b/01, 21a/17, 21b/01, 21b/03, 56a/03, 58b/01, 63b/13, 67b/09, 71b/06, 72a/14
b.+nı 12b/12, 63a/08, 63a/10, 63b/11, 69a/13
- b.+nlar 32b/06, 33a/07, 43a/16, 52b/04, 63b/14
b.+nlara 66b/08
b.+nlardan 25b.07, 44b/02
b.+nları 43a/16
b.+nlarıñ 30a/03, 30a/04, 44b/10, 64b/06
b.+nsuz 60b/02
b.+nuñ 12b/06, 13b/07, 15b/05, 26b/09, 26b/11, 30a/09, 31b/03, 31b/05, 32b/08, 47b/16, 54b/09, 60a/03, 8b/10
b.+nuñçün 62a/11
b.+nuñla 26b/16, 38a/07, 54b/08, 60a/16, 60b/01, 60b/06, 61a/04
b.+nuñladur 60a/17
b.+ydı 14a/16, 6b/10, 49a/09, 60b/05
- bucağ:** kenar, köşe, yer
b.+ı+(bucağından) 31b/13
b.+ında+ 47b/12, 47b/12
- buçuk:** buçuk, yarım
b. 8b/04
- buğday:** buğday
b. 67b/15
- buğz** (A.) : kin, nefret
b. 64a/04
- Buğārī** (öz. ad) :
b. 57b/15, 69a/10, 7b/17
b.+ile 40a/11
b.+nüñ 36b/17
- buğul** (A.) : cimrilik
b. 20a/15
- bul-** : bulmak
b.-a 26a/12
b.-alar 20a/07
b.-amazsız 48a/14, 48a/15
b.-dı 43a/11
b.-dum 28a/13, 50b/07, 50b/08
b.-duñ 53b/05
b.-madılar 65b/03
b.-maduk 33a/14
b.-madum 50a/09, 51b/17, 71b/17
b.-masa 36b/01
b.-mayaydı 51b/11
b.-uram 25a/07, 25a/07
b.-urdum 50a/07
b.-uruz 50a/15
- bulun-**: bulunmak, mevcut olmak
b.-sa 63b/14
b.-dı 16a/02
b.-mazdı 39a/10
- Burhān** (öz. ad) : delil
b.+ el-aḥlām el-ğaznevī 16b/17
b.+ el-islām el-ğaznevī 10a/09

- burun:** burun
 b. 73b/17
 b.+da 73b/16
 b.+ı+(burnında) 41b/06
 b.+luyıdı 40b/01
 b.+uñ+ 74a/01
- buyruk:** buyruk, emir
 b.13a/07
 b.+ını+ 20a/09, 30b/06, 57b/14,
 58a/06, 71a/08
 b.+umı+ 58a/01, 58a/02, 58a/10
- buyur-:** buyurmak
 b. 13a/11
 b.-a 58a/11, 58b/03
 b.-dı 10b/09, 17a/17, 17b/10, 17b/14,
 18a/16, 18b/02, 18b/05, 18b/11,
 19b/06, 20a/05, 20a/13, 20b/12,
 21a/09, 22b/03, 23b/07, 25a/12,
 26a/06, 30a/14, 30b/16, 32a/08,
 32b/15, 33a/03, 34a/01, 35b/14,
 38a/07, 57b/10, 57b/16, 58b/03,
 58b/07, 62a/02, 62b/01, 62b/14,
 64a/10, 69a/13, 73b/14, 74a/05,
 7a/10
 b.-duñ 58a/09
 b.-maduğı 60a/01
 b.-updur 12a/10
 b.-ur 26b/05, 26b/12, 33b/16,
 36a/09, 41a/02, 41b/01, 57b/02,
 64a/12, 64b/07, 64b/07, 70a/15
 b.-urdu 73b/13
- bülüg** (A.) : erginlik
 b.+ımı 72b/04
- büyü-** :büyüme, yetişmek
 b.-di 36b/10
 b.-miş 36b/06
- büyük:** büyük
 b.+idi 39a/11
- Cābir** (öz. ad) : cebreden, zorlayan
 c. 44a/13
 c.+bin'abdu'llah bin'ömer 16b/09
 c.+bin zeyd 65b/02
 c.+den 16b/10, 18a/01, 39b/02,
 40a/05, 40b/06
 c.+ile 39b/01
- Ca'fer**(öz. ad) :
 c.+bin Muḥammed bin 'alī bin ebī
 ṭalib 38a/09
 c.+bin rebā 46b/01, 52a/15
 c.+i sādık 23a/13, 44b/13, 44b/15
- cāhe** (A.) : itibar, makam
 c. 45b/05
- Cāhız** (öz. ad) :
 c. 52b/02
- cāhil** : bilgisiz, tecrübesiz
 c. 29a/13
 c.+dür 51b/13
 c.+ler 31a/04
 c.+leri 31a/04
- Cāmi'**(A.) : cem eden, derleyen, toplayan
 c.+el-mīrāt 7a/05
 c.+el-'usul 35a/02
 c.+es-sağir 31a/17
 c.+bin şeddad 38a/08
- cān** (F.) : can, ruh
 c.+ımuzun 6b/03
- cānib** (A.) : taraf, yan, cihet
 c.+edür 54a/03
- cārī** (A.) : cereyan eden, akan, geçen
 c.+dür 56a/06
- Cāriḥa**(A.) : yırtıcı kuş
 c.+bin mus'āb 51a/11
- cāriye**(A.) : halayık, esir veya odalık kız
 c. 58b/10
 c.+de 55b/14
 c.+sine 56b/05
 c.+yi 55b/16, 56a/02, 56a/02
- cāyiz** (A.) : caiz, işlenmesinde sakınca
 olmayan
 c. 12a/09, 13b/10, 13b/11, 17b/12,
 19a/12, 21a/16, 22a/04, 22a/08,
 24b/08, 25a/11, 31a/08, 33a/13,
 36a/16, 41a/02, 43b/03, 45a/05,
 45a/12, 45a/15, 54b/06, 54b/07,
 54b/11, 54b/15, 55b/15, 55b/17,
 56a/16, 56b/02, 61a/17, 61b/11,
 67b/10, 69a/06, 69a/10, 69a/17,
 69b/06
 c.+dür 12b/03, 13b/06, 15b/16,
 17b/15, 24a/06, 24a/08, 36a/05,
 36b/01, 36b/02, 36b/05, 41b/12,
 45a/07, 45a/14, 54b/08, 55a/02,
 55a/04, 56a/15, 56b/03, 58a/16,
 58a/17, 61b/02, 69a/05, 69a/07,
 69a/08, 69a/15, 73a/01
 c.+idi 43b/02, 43b/03
 c.+imiş 11b/17
 c.+midür 41b/11, 43b/01
- cebr** (A.) : zor, zorlama
 c. 15b/12, 45a/08
- Cebra'il** (A.) : Cebra'il, Cibril
 c. 20b/14, 71b/07
 c.+i 71b/08
- cedd** (A) : ced, büyük baba
 c. 72b/09
 c.+lerinden 27b/08
 c.+i 71b/14
 c.+ümi 71b/02

- c.+üm 71b/04
c.+ümüñ 23a/15, 71b/02
c.+ünüñ 34a/15
- cedel** (A.) : sert münakaşa
c. 60b/08
- cehālet**(A) : cahillik, bilmezlik
c. 56b/06
- cehd** (A.) : çalışma, çabalama
c. 73b/05
c.+ihırs 41a/010
- Cehennem** (A) : günahkarların gideceği azap yeri, tamu
c. 11b/07, 57b/11
c.+de 22b/10, 69a/09
c.+den 10b/06
- cehl** (A.) : cehalet, bilmezlik
c. 32b/17
c.+i ħorlığından 57a/02
- celāl** (A.) : büyüklük, ululuk
c.+üm 12a/06
- cem´** (A.) : toplama, yığma
c. 24a/15, 28b/07, 33b/03, 47b/13, 50a/13, 52b/16, 65b/03, 65b/09, 68a/04, 73a/04
- cemā´at** (A.) : insan topluluğu, imamın arkasında namaz kılanlar
c. 16b/03, 18a/05, 28a/05, 34a/11 çık-dı, 66b/02, 68b/02, 8b/17
c.+den 13a/11, 7a/01, 70a/11
c.+e 48a/13, 59b/03
c.+inden 25a/03
- cemād**(A.) : taş gibi cansız olan şey
c. 21b/04, 6b/11
c.+a 21b/05
- Cemāle`d-din** (öz. ad) :
c. 26a/12
- cemī´** (A.) : cümle, hep
c.+i 11b/01
c.+idünyāya 38a/01
c.+iħorāsān 23a/03
- cenāze** (A.) : insan ölüsü, cenaze
c. 24a/07, 24a/08, 57b/05, 57b/07
c.+sini 53b/03
- Cündeb** (öz. ad) :
c.+i`l-ġaffārī 38b/17
- Cennet** (A.) : uçmak, mükafat yeri, ferah ve havadar yer
c. 53b/01
c.+e 26b/13, 70a/10
c.+likdür 58b/02
- Cerīr** (öz. ad) :
c.+bin sa`īd bine`z-zuħākdan 23a/02
c.+ibn-i abdu`llahu`l-beceleī 8b/02
- cevāb** (A.) : karşılık, yanıt
c. 11a/15, 11a/16, 11b/01, 11b/02, 11b/08, 12a/02, 12a/04, 12b/14, 13b/09, 16b/03, 16b/05, 16b/07, 18b/13, 19a/02, 19a/04, 19a/09, 19a/12, 21b/02, 21b/17, 22a/10, 24b/09, 24b/15, 25a/14, 26a/02, 26a/17, 26b/11, 28a/06, 28a/17, 30b/08, 32a/06, 33a/10, 33a/11, 33a/12, 33a/17, 33b/08, 35b/11, 36a/04, 37a/01, 41a/09, 41b/12, 45a/05, 47b/15, 48a/10, 51a/09, 52a/17, 53a/03, 53b/17, 54a/01, 54a/10, 54a/13, 56b/07, 57a/16, 58a/12, 58b/10, 58b/14, 59a/03, 59a/13, 59b/01, 59b/02, 59b/15, 61a/08, 61b/16, 62a/05, 62a/06, 62b/15, 63b/16, 64a/15, 64b/05, 65a/03, 66b/08, 67a/05, 68a/03, 69a/16, 69b/12, 73a/06, 8b/07, 9a/11
c.+da 22a/01, 22a/02
c.+dur 21b/16
c.+ı 30a/11, 43b/01
c.+ın 59a/02
c.+um 59a/04
c.+umı 59a/03
- ceyš** (A.) : asker, ordu
c.+ül`asra 15a/16
- cezā** (A.) : suça verilen karşılık, ceza
c. 68b/15, 68b/16
- Cezīrī** (öz. ad) : köke ait, kökle ilgili
c. 51a/09
- cihet** (A.) : yan, yön, taraf
c.+inden 11b/05
- cimā´** (A.) : çiftleşme
c. 55b/17, 56a/02, 56a/03, 56a/05, 56a/08, 56b/05, 60a/01, 64b/16, 65a/02
c.+dur 64b/15
c.+nuñ 55b/17
- cimā´la-**: çiftleşmek
c.-mağ 65a/10
- cimrī** (F.) : dilenci, alçak
c.+ler 66b/11
- cism** (A.) : beden, gövde
c. 30b/05
c.+inami 6b/11
- cömerd** (F) : eli açık, para ve mal esirgemeyen
c.+idi 65b/07
- cum´a** (A.) : cuma, perşembeden sonra gelen gün
c.+dan 73a/08
- cumhūr** (A.) : halk, ahali
c. 68a/14

- Cühud** (A.) : yahudi, cehud
c. 55b/02
- cümle** (A) : bütün, hep
c. 42b/10, 6b/12
c.+sinden 6b/10
- Cüdü** (öz. ad) :
c.+den 40a/05
- cüz'** (A.) : kısım, parça
c.+den 25a/01
c.+dür 25a/01
- çağır-** çağırmaq, bağırmaq
ç.-a 41a/14, 41a/14
ç.-dı 71a/06
- çanağ** : toprak, metal vb. den yapılmış
yayvan, çukurca yemek kabı
ç. 54a/07
ç.+dağı 54a/10
ç.+ıla+(çanağıla) 54a/07
- çäre** (F.) : yol, yardım
ç. 36a/17
ç.+si 41b/12
- çek-** : çekmek
ç.-üp 60a/14
- çekil-** : tartılmak, karşılaştırılmak,
ölçülmek
ç.-se 50b/09
- çekürge**: çekürge
ç. 17a/08, 17a/10, 17b/01, 17b/06,
17b/07, 17b/11, 18a/02
ç.+dür 17b/05
ç.+nüñ 17a/15
ç.+yi 17b/02, 17b/14
- çerāğ** (F.) : ışık, kandil, mum
ç. 19a/01, 19a/10
ç.+a 19a/11, 19a/11
ç.+ıdur 19a/06
ç.+un 19a/12, 19a/13
- çerāk** (F.) : (bkz. çerāğ)
ç. 18b/16
ç.+dur 19a/05
ç.+larıdur 32b/07
- çeri** : asker
ç.+sidür 17a/08, 17b/15
- çık-** : çıkmak
ç.-a 22b/06, 24b/04
ç.-duğdan 56a/14
ç.-ınca 56a/14
ç.-mağa 15b/17
ç.-mağdan 10b/06, 61a/05
ç.-maz 71a/04, 71b/04
ç.-mazlar 70b/06
ç.-sa 64b/14, 65a/05, 67a/04
ç.-updur 27a/09
- çıkar-** : çıkarmak
ç.-asız 61a/13
ç.-dı 21b/09, 45b/15
ç.-dılar 47b/07, 51a/07
ç.-mağ 61a/14
ç.-updur 29a/07
ç.-urdu 50a/10
- çoğ** : (bkz. çok)
ç. 30b/02, 30b/03, 55b/04, 65b/16,
66b/10, 74a/01, 47a/11
ç.+çok 32b/09, 33b/17
ç.+ı 56a/06, 67a/12, 67b/12, 68b/05,
72b/03
ç.+ıdı 32a/11, 60b/03, 70b/07, 73b/10
ç.+ısa 54b/14
- çok** : çok
ç. 17a/08, 20a/15, 22b/14, 23b/03,
23b/13, 28b/04, 30a/05, 30a/07,
30b/08, 33a/15, 33a/15, 33b/10,
34a/06, 34a/11çık-dı, 36a/01, 40b/04,
40b/17, 43a/15, 44b/11, 48a/16,
50a/01, 50a/05, 51b/05, 52a/03,
52a/04, 53b/12, 55a/07, 56b/11,
65b/07, 67a/15, 74a/12
ç.+çoğ 32b/10
ç.+dur 21a/02, 28a/17, 36b/13,
45b/16, 73b/17, 9b/10
ç.+dururlar 37a/04
ç.+ı+(çoğı) 32a/17
ç.+ıdı+(çoğıdı) 12b/02
ç.+iken+(çoğıken) 49b/04
- çöz-** : çözmek
ç.-mezem 73b/02
- çün** : için, çünkü, eğer, gibi
ç. 12a/07, 19a/11, 26a/05, 30b/11,
30b/15, 31a/05, 31a/11, 31b/10,
35b/07, 37a/04, 37b/12, 38a/03,
38a/05, 41a/12, 42a/08, 47a/13,
51a/05, 52b/03, 57a/16, 63b/08,
63b/13, 65a/17, 6b/09, 71b/01,
73b/13, 74a/01, 74a/04
- çünkü** : madem ki, o halde
ç. 49b/09
- çürük** : çürük
ç.+ı+(çürügidür) 31a/10
- dād** (F.) : adalet, doğruluk
d.+uñ 7a/17
- dağla-**: yaralamak
d.-dılar+(tağladılar) 12b/17
- dağlan-** yaralanmak
d.-duğdan+(tağlandıduğdan) 13a/01
d.-mağ+(tağlanmağ) 12b/11, 12b/13
- dağı** : dahi, da, de, daha
d. 10a/16, 10b/08, 10b/12, 11a/16,
11b/02, 11b/06, 11b/11, 11b/13,

12a/14, 12a/17, 12b/16, 13a/15,
 13b/11, 13b/15, 15a/02, 15a/06,
 15a/14, 15b/09, 15b/12, 15b/16,
 16a/02, 16b/07, 16b/17, 17a/06,
 17b/17, 18a/08, 18a/11, 18a/13,
 18a/17, 18b/05, 18b/12, 18b/15,
 18b/16, 18b/17, 19a/02, 19a/04,
 19a/05, 19a/05, 19a/07, 19a/11,
 19a/12, 19b/06, 19b/15, 20a/07,
 20b/02, 20b/06, 20b/10, 21a/02,
 21a/11, 21a/11, 21b/15, 21b/15,
 21b/17, 22a/03, 22a/11, 22a/15,
 22b/01, 22b/01, 22b/01, 22b/01,
 23a/02, 23a/08, 23a/09, 23a/13,
 23a/16, 23b/10, 23b/14, 23b/15,
 24a/06, 24a/13, 24b/17, 25a/02,
 25a/04, 25a/05, 25a/12, 26a/09,
 26a/12, 26b/01, 26b/06, 26b/16,
 27a/05, 27a/07, 27a/17, 27b/12,
 27b/12, 28a/06, 28a/11, 28b/03,
 29a/04, 29a/08, 29a/14, 30a/07,
 30b/04, 30b/12, 30b/12, 30b/13,
 31a/05, 31a/05, 31a/07, 31a/14,
 31a/16, 31b/16, 32a/01, 32a/04,
 32a/05, 32a/09, 32a/11, 32a/16,
 32b/07, 33a/02, 33a/04, 33a/06,
 33a/08, 33b/04, 33b/08, 33b/14,
 33b/15, 34a/05, 34a/10, 34b/07,
 34b/13, 35b/08, 35b/10, 35b/11,
 36a/10, 36a/12, 36a/15, 36b/03,
 36b/09, 36b/09, 36b/09, 37a/06,
 37b/12, 38a/01, 38a/02, 38a/02,
 38a/03, 41b/03, 41b/11, 42a/13,
 42a/14, 42a/15, 42a/16, 42b/09,
 42b/17, 43a/03, 43a/11, 43a/17,
 45a/03, 45b/01, 45b/07, 45b/16,
 47b/17, 48a/15, 49a/09, 49a/11,
 49a/17, 49b/05, 49b/07, 49b/13,
 50a/04, 50a/05, 50a/08, 50a/11,
 51a/09, 51a/13, 51b/08, 52a/11,
 52b/12, 53a/05, 53a/08, 53a/08,
 54a/04, 54a/09, 54a/14, 54a/15,
 54b/01, 54b/04, 54b/04, 54b/05,
 54b/08, 55a/10, 55b/10, 56a/05,
 56a/08, 56b/05, 56b/13, 57a/04,
 57b/07, 58b/01, 60b/10, 60b/17,
 61a/01, 61a/03, 61a/03, 61a/05,
 61a/16, 61b/12, 62a/04, 62a/09,
 62a/12, 62a/15, 62b/01, 62b/06,
 62b/07, 62b/07, 62b/17, 63a/01,
 63b/09, 63b/12, 63b/14, 63b/17,
 64a/02, 64a/03, 64a/04, 64a/07,
 64a/14, 64b/01, 64b/07, 64b/10,
 64b/11, 65a/11, 65b/15, 65b/16,

66a/07, 66b/07, 66b/08, 66b/15,
 67a/09, 67a/11, 67a/14, 67a/17,
 67b/01, 67b/09, 67b/16, 68a/06,
 69b/01, 69b/03, 69b/04, 69b/06,
 69b/16, 69b/16, 70a/04, 70a/04,
 70a/12, 72a/07, 72b/16, 73b/03,
 73b/07, 73b/08, 73b/09, 74a/03,
 74a/08, 74a/12, 7a/12, 7a/16, 7b/09,
 7b/16, 8a/09, 8a/12, 8b/04, 9a/10,
 9a/11, 9b/03, 9b/04, 9b/04, 9b/07,
 9b/08

dāhil (A.) : iç, içeri, içinde
 d.+dür 9a/05

dakāyık (A.) : ince ve anlaşılması güç,
 dikkate muhtac olan şeyler
 d.+ulum 29b/01

danuq: tanık
 d.+lık 58a/17

da'vet (A.) : bir şeye çağırma, çağrı
 d. 66a/04, 71b/08
 d.+ine 36a/02, 36a/05

Dāvud (öz. ad) :
 d.+bin'abdu'r-raḥman 38b/05
 d.+bin nāşırı't-ṭāyīdür 38b/06
 d.+bin zāhid 65b/11
 d.+ı tāiden 17a/02
 d.+ı ṭāyī 48a/17

dāyim (da'im A) da'im, devamlı
 d. 53a/07

dāyimā (dā'imā A) : her vakit, sürekli
 d. 43a/02, 48a/03, 48b/03, 73b/05

dāyire (dā'ire A) : da'ire, çember
 d.+dür 51b/07
 d.+nüñ 51b/06

Deccāl (öz. ad) :
 d.+ıla 19b/15

def (A.) : öteye itme, savma, giderme
 d. 61b/13
 d.+i zulm 36a/17

def'a (A.) : kere, kez, yol
 d. 31b/07, 48a/07

def'aten (A.) : bir defāda, birden
 d. 56b/01

degin- : e kadar, dek
 d. 19b/09, 21a/12, 21b/09, 29a/03,
 29a/07, 33b/05, 46a/04, 59b/05,
 65b/05, 66b/16, 74a/07, 7b/12
 d.+idi 14b/12

degül : değil
 d. 12a/02, 12a/09, 12b/04, 12b/07,
 12b/09, 13a/06, 13a/10, 16b/08,
 17a/13, 17b/12, 17b/14, 21a/08,
 21a/17, 23a/05, 23b/07, 24b/09,
 25a/11, 26a/17, 28a/09, 30b/10,

- 31a/08, 33a/13, 33a/14, 33b/15,
34b/16, 34b/17, 36a/07, 36a/08,
36a/15, 36b/04, 37a/02, 37a/03,
39b/14, 41a/02, 42a/07, 45a/06,
45a/15, 47a/07, 51a/05, 51a/09,
53b/06, 54b/06, 54b/07, 54b/11,
54b/15, 55b/17, 56a/16, 56b/02,
58a/12, 61a/17, 61b/07, 63a/12,
63a/12, 63a/16, 63b/01, 63b/16,
64a/17, 67b/04, 67b/10, 68b/10,
69a/03, 69a/05, 69a/06, 69a/09,
69a/10, 69a/17, 69b/05, 69b/06,
70a/09, 71b/10, 72a/14, 73a/03,
73a/08, 7b/17, 8b/09, 8b/11
d.+diler 16b/02, 32b/01
d.+dür 24a/13, 38a/08, 7b/09, 7b/09
d.+em 45b/16
d.+idi 11a/14, 24a/09, 24b/13,
27b/11, 32b/07, 33a/02, 33a/04,
33a/05, 41b/14, 43b/03, 70a/16,
70a/17
d.+ise 56a/08
d.+ler-idi 33a/07, 33a/15
d.+ler mi 50b/13
d.+mi 38a/02
d.+misiz 65a/13
d.+misse-y-idi 31b/03, 39a/10
d.+miş 64a/02
d.+miyüz 20b/04, 20b/09
d.+sin 24a/17
- degür-** değdirmek, dokundurmak d.-di
58a/06
d.-ür 16a/09
- dek** : kadar, değin, dek, -e kadar
bkz.degin
d. 31b/15
- delâlet** (A.) : iz, işaret, gösterme
d. 14a/11, 15b/09, 16b/14, 20a/04,
21a/01, 21a/02, 21a/14, 22b/02,
24b/12, 32a/02, 57a/16, 62a/05,
64b/10, 67a/07, 67a/16, 67b/08,
70a/13, 74a/13, 8a/04, 8b/08
- delâylil** (delâ'il A) : delâ'il, deliller
d. 62a/04
- delîl** (A.) : yol gösteren, kılavuz, şahit,
belge, tanık
d. 18a/13, 61b/16, 64b/08, 64b/17,
68b/17, 69a/02, 8b/04, 9b/01
d.+dür 23b/14, 35b/16, 9a/02
d.+ile 21a/14, 68b/17
d.+i muhkem 64b/06
d.+ler 30a/08
d.+lerden 62a/05
- delü** : deli
- d. 12b/09, 12b/09
- demren** temren, okun ucundaki sivri, kesici
metal parça
d.+iyle 11b/03
- demür:** demir
d. 53a/14
- deñil-** denilme, söylenme
d.-misse-y-idi 70b/15
- deñiz** : deniz
d.+dedür 17b/04
d.+ine 47b/10
- deñlü** : kadar, dek
d. 52a/14
- deñşür-** bir şeyin yapısını veya niteliğini
bozmak, değiştirmek
d.-di 14a/16
- depele-** dövme, hırpalama
d.-yeler 67a/09
- derd** (F.) : dert, gam krş. dert
d.+i 10b/14
d.+üñüz 11a/02
- deri** : deri
d.+ye 54b/06
- ders** (A.) : öğretme işi, ders
d. 58b/16
- derd** (F.) : derd, gam krş. derd
d.+leri 60b/13
- dervîş** (F.) : Allah' b kavuşma arzusunda
olan, fakir, muhtaç kimse
d.+lerine 35b/17
- derzi** (F.) : terzi
d. 45b/14, 45b/13
d.+ye 45b/14, 45b/15
- destî** (F.) : testi
d.+de 66b/05
- destür** (F.) : izin, müsâde, ruhsat
d. 13a/08, 45a/13
- devâ'** (A.) : ilaç, çare, tedbir
d. 12a/02, 12a/06, 12a/08, 12a/15,
12b/01, 12b/01, 12b/03, 12b/11
d.+sın 12a/04
d.+sını 51a/11
d.+suz 12a/05
d.+yı 12b/07
d.+içün 67a/02
d.+yla 13a/08
- deve** : deve
d. 26b/14
d.+m 11a/11
d.+sini 11a/13
d.+ye 37b/14
- devha** (A.) : büyük, ulu ağaç
d. 7b/01
- devlet** (A.) : devlet

- d.+i 60a/17
d.+i cezîl 7b/01
d.+i gölgesinde 7a/14
d.+in 7a/15, 7a/16
di- : demek, söylemek
d. 58b/11
d.-di 11a/07, 11a/10, 11a/12, 11b/12, 11b/14, 12a/12, 12a/13, 12a/14, 12a/16, 12a/17, 14a/03, 14a/03, 14b/16, 14b/16, 16b/09, 18b/14, 18b/15, 19a/01, 19a/08, 20a/06, 20b/06, 20b/06, 22b/15, 23a/07, 24b/03, 25a/04, 25b/17, 26a/01, 26a/05, 26b/04, 26b/07, 27a/03, 27b/14, 28b/13, 31b/02, 32a/15, 33b/08, 34a/04, 34b/07, 36a/04, 38a/03, 39b/14, 43b/07, 44b/14, 46a/04, 46b/06, 47a/07, 49a/06, 49a/07, 49b/14, 51a/04, 51a/09, 52a/15, 53b/11, 54b/08, 56b/17, 57b/06, 57b/08, 58b/01, 58b/15, 59b/04, 61a/09, 62b/10, 62b/17, 65a/10, 65a/14, 66a/10, 66a/15, 67b/04, 70b/11, 72b/09, 72b/13, 73a/17, 7b/12, 8b/15
d.-di ise 8a/11
d.-diler 11b/12, 12a/04, 12a/12, 12a/13, 12a/14, 12a/15, 12a/16, 12b/01, 13a/11, 14b/01, 19b/13, 21b/16, 27b/15, 34b/06, 43b/06, 52b/04, 60a/07, 63a/04, 69a/16, 8a/14
d.-dügi 11b/05, 11b/08, 22b/01, 24a/09, 24b/11, 24b/13, 31b/16, 32a/01, 32a/02, 33a/14, 54a/11, 65a/06
d.-düginden 11a/01, 28b/01, 32a/07
d.-dügünüñ 46a/10, 64a/16
d.-dügümüz 21a/12, 61a/02
d.-dügümüzden 73a/10
d.-dügüñ 28a/09, 66a/10
d.-dük 19a/11, 20b/06, 26a/02, 27a/02
d.-dükde 16b/09
d.-dükleri 67a/02, 67b/06
d.-düklerinde 33a/17
d.-düklerini 58a/17
d.-düm 27a/12, 40b/17, 49b/13, 50a/13, 56b/17, 58b/12
d.-dün 55a/08, 55b/14
d.-dünüz 21b/04
d.-gil 12b/08
d.-medi 62b/17, 71b/11
d.-mek 21b/05, 21b/07, 25b/12, 34a/09, 37b/15, 58b/02
d.-mekden 18b/16, 18b/16
d.-mekdür 37a/13
d.-meyince 26a/01, 71b/13
d.-mezdi 71b/05, 71b/07
d.-mezler 71b/12
d.-mişler 34a/05
d.-mişlerdür 41b/16
d.-r 46a/10, 67b/13
d.-rdi 25b/13, 30a/06, 40a/16, 58b/13, 68a/11, 71b/04
d.-rdünüz 11a/02
d.-rler 8b/13, 18b/04, 22a/05, 36b/09, 36b/09, 36b/10, 42b/17, 53a/13, 54b/01, 60a/10, 64b/14, 67b/12, 73a/02, 8a/03, 8a/09
d.-rleridi 8b/15, 25b/1135a/06, 37a/13, 70a/14, 70a/15
d.-rmişsin 65a/08
d.-rse 33a/11, 33a/12, 58b/11, 60a/10
d.-rseñ 63b/06
d.-rsin 46b/06, 53a/14, 53a/15, 65a/12, 72a/01, 72a/02, 72a/04, 72a/05
d.-rsün 65a/09
d.-sevüz 27b/05
d.-rüz 43a/01
d.-se 10a/15, 22b/15, 27a/03
d.-señ 33a/08
d.-ye 33a/01, 58a/01, 58a/02, 58a/02, 58a/03, 58a/04, 58a/05, 64b/02
d.-yeler 58a/03
d.-yemez 60a/10, 67a/08
d.-yenler 26b/04, 26b/04
d.-ye-y-di 71a/17
d.-yü 26b/08, 45a/15, 61b/05, 63a/07, 67b/13, 72b/15
dik- : dikmek
d.-di 45b/15
d.-diler 65b/01
dikdür-: dikdirmek
d.-eidi 45b/14
dil : dil
d.+ile 69b/15, 69b/17, 70a/01
d.+ini 59b/16
d.+süzdür 59a/09
d.+ümzü 6b/04
dile- : dilemek, istemek
d. 41a/07
d.-di 42a/11, 45b/14
d.-mekde 41a/12
d.-mekdür 38a/06
d.-mez 63b/11

- d.-miş 61a/14
d.-r 63b/11
d.-rdüm 12b/01
d.-rem 12a/13, 12a/17, 14b/16, 27b/15, 41a/06
d.-rise 25b/06, 25b/06, 32b/13, 46a/12, 55a/15, 55a/15
d.-rseñ 60a/17
d.-rsin 12a/06, 12a/13, 14b/16, 50a/01
d.-se 61a/14, 61a/15
d.-sek 71a/17
d.-sem 42a/14
d.-señ 12a/16, 29b/01
d.-ye 41a/15, 41a/15
- dilek** : istek, istek
d.+üm+(dilegüm) 49b/15
- dileñ-** : istenme, dilenme
d.-se 10b/01, 10b/06
- dimāg** (A.) : akıl
d.+mı 6b/03
- dīn** (A.) : din
d. 21a/17, 21b/10, 31b/03
d.+de 28b/08
d.+i 21a/16, 21b/01, 21b/02, 21b/06, 21b/11, 24a/03
d.+ile 44b/05
d.+inde 15a/04, 47b/17
d.+ini 24b/05
d.+üñüzi 49a/12
- dīnār** (A.) : dinar, altın sikke
d.+ı 46a/02
- dīñdür-** : dindirmek, durdurmak
d.-e 47b/17
- dinle-** : dinlemek
d.-misse-y-idi 21b/10
d.-meye 22a/07
d.-mez 26b/04
d.-r 26b/12
d.-rdi 42b/10
- direk** : direk
d.+e+(direge) 27a/03
d.+i+(diregi) 26b/07
- dirhem** (A.) : okkanın dört yüzde biri, gümüş para
d. 30b/07
d.+den 67a/15
- diri** : canlı, diri
d. 17a/15, 18b/05, 21a/16, 21b/02, 21b/05, 21b/07, 21b/11, 22a/04, 22a/05, 23a/15, 24a/02, 24b/06, 69b/10, 69b/13
d.+idi 9b/11
- diril-** : dirilmek, canlanmak
d.-e 25a/09
- diş** : diş
d.+lerini 8a/11
- divān** (A.) : büyük meclis
d.+ında 38a/05
- divīt** (A.) : divit, yazı yazma aracı
d. 32b/06
- diyet** (A.) : diyet, baha
d. 73b/16, 74a/02
d.+i 73b/13
- dolan-** : dolanmak, bağlanmak, düvlenmek
d.+ursa 54b/14
- dost** (F.) : sevgili, dost
d.+ı 66a/15
d.+lar 64a/04
d.+larumsuz 19b/01
d.+laruñ 70b/05
- dög-** : dögmek, ezmek
d.-di 70b/03
d.-mek 37b/15
- dögül-** : döğülmek, ezilmek
d.-di 70b/04
d.-mekligi 70b/11
d.-ürsin 70b/10
- dök-** : dökmek
d.-er 54a/10
d.-üp 60a/13
- dön-** : dönmek
d.-di 43a/10, 74a/03, 74a/08
d.-erdi 73b/12
d.-erler 10a/17
d.-üp 15a/10, 15a/12
d.-üpdür 74a/13
- döndür-** : döndürmek
d.-mege 42a/16
d.-ürler 46b/11
- dört** : dört (4)
d. 13a/12, 13b/03, 13b/13, 13b/17, 14a/13, 14b/08, 17a/03, 17a/04, 17b/05, 21b/14, 28b/11, 32b/05, 37a/13, 38b/11, 48b/01, 51a/14, 52b/01, 54b/12, 56a/09, 64a/05, 64a/07, 64a/08, 72a/16, 72b/09, 74a/12, 9b/11, 9b/11
d.+bīn 36b/15, 8a/10
d.+den 21b/15, 55a/13, 55a/14, 68b/06
d.+dür 48a/17, 57a/06
d.+i+(dördi) 48b/02
d.+ünci 14b/02, 55a/17
d.+üncinüñ 56a/16
- döşe-** : döşemek
d.-rdi 36a/14
- du‘ā`** (A.) : Allaha yalvarma, niyaz

- d. 12a/16, 12b/12, 12b/16, 29b/03, 38b/15, 41a/16, 41a/17, 43a/17, 45b/10, 48a/11, 48b/03, 53b/12, 53b/13, 68b/14, 68b/16
d.+cı 7b/04
d.+da 40b/17, 41a/01, 41a/03, 41a/09, 41a/14, 42b/10
d.+larıla 41a/16
d.+nuñ 45b/03
d.+sı 40b/17
d.+sın 36a/07
d.+sını 36a/08, 55b/03
- dudağ** : dudak
d.+lu 34a/03
- dur-** : durmak
d.-am 43a/16
d.-urdu 33b/10
- durağ** : durak, merkez
d.+ı+(durağı) 73b/03
- dut-** : tutmak
d.-sa 20a/09
- dübür** (A.) : kış, makat
d.+den 64b/12, 64b/16, 65a/03, 65a/10
d.+i 64b/01, 64b/01
d.+ine 64b/02
- düken-** : tükenmek, bitmek
d.-e+(tükene) 21b/08
- dükkān** (A.) : öteberi satılan yer, oda
d.+ı 26a/09, 73b/08, 73b/09
- dülbend** (F.) : tülbent
d.+ile 73b/17
- dünyā** (A.) : ālem, yer yuvarlağı
d. 30b/03, 48b/14, 50a/04, 52a/14, 52a/17, 60a/17, 7a/15
d.+da 14b/06, 15a/11, 46b/12, 57b/04, 58a/12, 58a/13, 60a/17, 61a/02
d.+dan 10a/03, 13a/16, 14b/05, 8a/12
d.+içün 49b/04
d.+ya 49b/11
d.+yı 50a/05
- dür** : tür, çeşit
d.+lü 10b/15
d.+lödür 54a/15, 54b/12, 10a/17, 10b/08, 12b/05
d.+lüsü 11a/07, 12b/10
- düriş-** : çalışmak, sebat etmek
d.-düm 59a/13
- düre-** : meydana getirmek, uydurmak
d.+üpdür 52b/14
- dürüt-** : meydana getirmek, ortaya çıkarmak, uydurmak
d.-miş 31b/05
- dürt-** : dürtmek, sürmek, sıvamak
d.-e 54b/07
- dürüst** (F.) : doğru, düzgün, sağlam
d. 28a/15, 51b/12
d.+dür 36b/07
- düş** : rüya, düş
d. 24a/17, 24b/10, 24b/14, 24b/16, 66a/05
d.+de 39b/15
d.+den 24a/15
d.+i 24a/16, 24b/13, 24b/17, 25a/01, 66a/10, 66a/13
d.+ile 24b/07
d.+inde 24a/14
d.+ün 24a/17, 24b/07, 24b/11
- düş-** : düşmek
d.-di 43a/09, 46a/02, 47b/03
d.-düginden 10b/14
d.-en 59a/09
d.-miş 59a/08
d.-se 54b/09
- düşmen**(F.) : düşman
d.+e 28a/10
d.+i 61b/13, 62b/07
d.+idür 62b/06
d.+ile 36a/13
d.+lık 63b/12, 64a/04
- düvlen-** : düğlenmek, bağlanmak
d.-meye 54a/12
d.-ürse 54a/02, 54a/04, 54b/14
- düz-** : yapmak, meydana getirmek, sıralamak
d.-di 70b/12
d.-diler 62b/13
- ebedī** (A.) : sonu olmayan
e. 22b/10
- ebī** (A.) : ebū, baba
e.+‘abdu`r-raḥmān selīmden 40b/12
e.+‘āşımdan 29a/11
e.+derdā 44a/06
e.+leylāya 47b/04
e.+ḥafzikebīrden 36b/11
e.+ḥamza 23b/11
e.+hureyre 18a/15
e.+hureyreden 18a/15, 33a/05
e.+imāme 32b/02
e.+ishāk 65b/02
e.+kebirden 35b/05
e.+leheb 35a/01
e.+leylā 37a/12
e.+lühey‘adan 18b/05
e.+mālik-i eş‘ārīden 34b/07
e.+muḳatıl 66a/01, 68b/12

- e.+mūsā 32b/01
e.+mūsādan 42b/03
e.+na‘īm 9b/05
e.+na‘īmden 24a/14
e.+n-nāşır 65a/07
e.+sa‘īde 50a/10
e.+yūsuf 28a/15, 28a/16, 53a/13
e.+yūsufdan 28a/11, 53a/16
e.+ebī zer‘a 8a/06
- Ebī bekr** (öz. ad) :
e.+bin el-muķrī 13b/17
e.+i şıddīķuñ 73b/08
e.+i şıddīķ 73b/05
- Ebū bekr** (öz. ad) :
e. 11b/10, 65b/07, 66b/02, 74a/02, 22b/08
e.+‘āşım 40b/12
e.+bin ‘abduallah el-cehīm ebu es-süvār 44b/08
e.+bin dāvuddan 29b/06
e.+ile 22b/09
e.+i şıddīķ 41a/13, 71b/17, 73b/16, 73a/16, 68b/02, 68a/16
e.+i-hendelī 65b/10
e.+i-nehşelī 65b/02
- Ebī ħanīfe** (öz. ad) : Hanefī mezhebinin kurucusu, Numan bin Sābit
e.+ye 29b/03
e.+dan 8a/05, 8a/05, 8a/09
e.+nuñ 8a/17
- Ebū ħanīfe** (öz. ad) : Hanefimezhebinin kurucusu, Nu‘man bin Sābit
e. 24b/01, 24b/05, 26a/13, 29a/10, 33a/16, 46b/04, 46b/12, 46b/13, 47a/02, 47a/14, 48a/09, 48b/08, 48b/10, 49b/09, 49b/10, 50b/17, 52a/11, 52a/14, 53a/13, 56b/10, 56b/17, 57a/10, 57a/13, 18a/05, 18b/04, 22b/07, 23a/04, 23b/16, 24a/02, 29a/11, 46a/11, 47a/06, 49a/12, 51a/10, 71a/02, 7b/04
e.+ye 67b/05
e.+den 28a/01, 46b/05, 50a/12, 52b/03, 67a/03, 46a/09
e.+dür 24a/17, 25a/08, 27a/10, 27a/12, 27b/15, 29a/16, 51a/14, 57a/07
e.+ile 49a/02, 49a/02, 47b/01, 57a/09
e.+mi 52a/14, 57a/12
e.+nüñ 25b/05, 29a/12, 46a/16, 47a/12, 48a/06, 48b/02, 49a/15, 49b/14, 49b/16, 50b/14, 52a/08, 52b/13, 53a/04, 53b/16, 57a/08, 57a/08
e.+nüñdür 46b/01
e.+ye 25b/04, 29b/01, 46b/06, 47b/05, 48a/13, 50a/05
e.+yi 26b/07, 47a/13, 50b/07, 21b/13
- ebū** (A.) : ebī, baba
e. 46b/07, 46b/12
e.+‘abduallah bin rebī‘adur 37a/09
e.+‘abduallah bin ‘ömer 44b/09
e.+‘ābid 46a/12
e.+‘āşım 29a/13
e.+‘āşım-ı nübyel 57a/11
e.+bekir 22b/08
e.+berde‘āmır bin ‘abdulah 42b/02
e.+berze 65b/07
e.+cum‘a 20a/04
e.+ed-derdādan 12a/11
e.+üsāme zeyd ebī enīse 38b/10
e.+esmä` 52b/02
e.+ĥafz-ı kebīr 59b/06, 59b/06
e.+ĥālid ‘abduallah bin ribāĥ el-enşārī 43b/10
e.+ĥamza 51a/08, 51b/11
e.+ĥuşayn 65b/08
e.+hureyre 43a/05
e.+hureyreden 40b/05, 42b/05, 43b/05, 43b/11
e.+imām 20a/07
e.+l-cā‘fere 62a/17
e.+leylī 46b/13
e.+l-ĥākimi‘l-mü`ezzın 37b/08
e.+l-mevālī 9b/04
e.+manşūr ibn-i‘l-bagdādī 14b/13
e.+mu‘āviye 48b/15, 49a/03, 49a/05, 49a/07
e.+mu‘āviyenüñ 49a/05
e.+muĥammed ĥasan bin ‘alī bin ebī tālib 39b/03
e.+mūsā el eş‘ārī 62a/15
e.+na‘īm 49b/01
e.+nehşelī 48b/01
e.+‘ömer el-evzā‘ī 39b/10
e.+‘ömer el-hemedānī 38b/06
e.+sa‘īd 50a/11, 50a/15, 50a/17
e.+sa‘īdden 40b/05, 43b/05
e.+sā‘lebe 20a/12
e.+sināndur 37a/15
e.+süfyān talĥa bin nāfī 39a/17
e.+tālib 35a/01
e.+ümeyye‘abdü‘l-kerım bin ebū el muĥārıķ 40a/10
e.+yūsuf 26a/14, 28b/02, 50a/04, 50a/06, 50a/08, 50a/10, 67b/05

- e.+yūsufa 49b/13, 50a/02
e.+yūsufdan 23a/10, 23a/12, 47b/02
e.+Yūsuf ya'kūb bin İbrāhīm el-enşārīdür 29b/12
e.+zerr 12a/14
e.+zübeyr Muḥammed el-mekkīdür 37a/15
e.+z-ziyād 45b/07, 45b/08
- ecdād** (A.): dedeler, atalar
e.+ın 7a/16
- ecnebi** (A.): yabancı, misafir, taşralı
e. 54a/05
e.+yle 54a/06
- ecsām** (A.): cisimler
e.+ınāmiye 6b/11
- ecved** (A.): daha, pek, en iyi, eli açık
e. 73b/07
e.+iydi 73b/08
- edā** (A.): ödeme, yerine getirme
e. 15b/08, 7a/10
- edeb** (A.): iyi terbiye, naziklik
e. 34b/15
e.+dür 34b/16
e.+ini 27b/01
- Edhem** (öz. ad):
e. 24a/11
- efendi** (Yun.) saygı ve büyüklük ifade eder
e.+si 35a/14
e.+dur 29a/12, 29a/13, 52a/14, 52a/15
e.+idi 29a/10
- efkâh** : fıkıhta daha üstün olma
e. 46a/09, 47a/01, 73b/06
e.+dur 44b/15, 57a/12, 57a/13
e.+ı 73b/07
e.+ıdur 44b/15
e.+ıdı 44b/12
- efsün** (F.): büyü, sihir
e. 10b/11, 11b/15, 11b/17
- efzāl** (A.): en üstün, en faziletli
e. 69a/01, 19a/09, 19a/14, 19b/02, 31b/06, 9a/08
e.+dür 68a/15, 68a/16, 68a/17, 68b/01, 68b/01, 68b/03, 68b/04, 68b/06, 68b/09, 73b/06, 68b/14, 68b/17, 73a/10, 73a/12, 15b/09, 18b/17
- efzāliyyet** (A.): faziletlilik, üstünlük
e. 21a/04
- eger** (F.): eğer, şart edati
e. 10a/15, 10b/01, 10b/05, 11a/01, 12a/11, 12b/07, 12b/13, 12b/14, 13a/07, 13a/08, 13b/09, 13b/11, 16b/13, 18b/09, 18b/12, 19a/07, 21a/15, 21b/10, 22a/07, 24a/04, 24b/06, 24b/13, 25a/10, 26a/04, 26a/10, 26a/16, 26b/07, 26b/08, 27a/03, 27b/04, 27b/07, 28a/04, 28a/14, 28b/12, 28b/14, 28b/16, 28b/17, 29b/01, 30b/08, 31b/03, 31b/15, 32a/07, 32a/12, 32b/10, 32b/13, 33a/11, 33a/12, 33b/01, 33b/06, 35b/04, 35b/05, 36a/17, 36b/17, 39a/10, 41a/01, 41b/10, 41b/12, 41b/12, 42a/14, 43a/16, 43a/17, 45a/04, 45a/17, 46b/11, 47b/08, 48a/15, 49b/04, 50b/08, 51a/06, 51b/04, 51b/10, 53a/04, 53a/05, 53b/17, 54a/12, 54b/01, 54b/02, 54b/04, 54b/05, 54b/07, 54b/10, 54b/10, 54b/14, 54b/16, 55a/06, 55a/07, 55a/17, 55b/01, 55b/03, 55b/04, 55b/06, 55b/14, 56a/07, 56a/11, 56a/12, 56a/12, 56a/14, 56b/01, 56b/02, 56b/03, 56b/06, 57a/14, 57b/12, 60a/10, 60a/17, 60b/01, 60b/13, 60b/14, 61a/04, 61a/17, 61b/01, 61b/05, 61b/06, 61b/09, 62a/04, 62b/09, 63a/01, 63a/13, 63b/14, 64a/08, 64b/02, 64b/16, 65a/01, 65a/03, 66a/10, 66b/06, 66b/06, 66b/11, 67a/06, 67a/15, 68a/01, 69b/10, 70b/15, 71a/17, 71b/03, 72b/17, 73a/05, 73b/03, 9a/09
e.+çe 13b/10, 13b/11, 19a/04, 19b/09, 30b/05, 36a/15, 47a/11, 61b/08, 65a/03, 70a/03, 70a/04, 70a/11
- ehl** : sahip, malik, mutasarrıf olan
e.+i 69b/04
e.+i başranuñ 39a/07, 50a/15, 56b/12
e.+i beytüñ 44b/15
e.+i bid'atdür 47a/04
e.+i bid'atile 10a/08, 60b/04
e.+i bid'atüñ 61a/04
e.+i cezīrenüñ 51a/07
e.+i ḥadīş 15b/14, 19b/03, 50b/15
e.+i ḥadīşüñ 13b/07
e.+i ḥorāsān 23a/04
e.+i ictihād 21b/08, 28b/14
e.+i 'ilm 50b/13, 50b/13, 50b/14
e.+i 'ilme 27b/17
e.+i 'ilmüñ 25a/07
e.+i 'imān-ı mähī 7a/04
e.+i islāmdan 70b/04
e.+i islāmuñ 51b/05
e.+i kıble 70b/06

- e.+i kitāb 25a/13
e.+i k̄ubaya 32a/08
e.+i k̄ūfe 53b/11
e.+i k̄ūfenūñ 48b/12, 49a/03
e.+il-‘ilm 7a/05
e.+i medīne 44a/09, 8a/14
e.+i mekke 8a/14
e.+inden 52b/11
e.+indenidi 42b/05
e.+inūñ 25a/06
e.+i-sünnet 16a/16, 16b/02, 68b/02,
6b/14, 70a/11, 7a/01
e.+i-sünnetdür 47a/03
e.+i-sünnetūñ 68b/05
e.+iṣāmuñ 39b/11
e.+i tevḥīd 6b/13, 6b/13
e.+izimmetūñ 36a/05
- e’imme** (A.) : imāmlar
e. 70a/13
e.+den 9a/09
e.+i ḥanefīyyenūñ 66b/17, 67a/17
e.+müzūñ 25a/15
- ek-** : ekmek
e.-meden 11a/05
- ekābir** (A.) : rütbece, görgü ve faziletçe
büyük olanlar
e.+indendür 48b/12
e.+isahabe 16a/01
e.+ün 27b/10
- ekin** : buğday
e. 11a/05, 43a/12, 64b/09, 65a/14,
65a/14
e.+emi 43a/14, 43a/14
- Ekremü’l-ekremīn** (öz.ad) Cenāb-ı hak
e. 69b/02
- ekşer** (A) : en çok, daha çok
e. 13b/02, 13b/04, 17a/12, 41b/14,
41b/15, 51b/14
e.+i 24b/07, 68a/15
e.+iulema 17b/15, 21b/05, 69a/06,
8b/10
e.+iyile 46a/07
- eksi** : eksilmek, azalmak
e.+medi 70a/07
- eksük** : eksik, noksan
e. 72a/13
e.+ligini 31b/12
- el** : el,
e.+i 24b/06, 63a/08
e.+in 49a/05
e.+indeki 45b/05
e.+inden 26b/08, 36a/11
e.+ine 49a/05, 62a/14
e.+ini 47a/12
- e.+iyile 49a/05
e.+ümden 22b/17, 23a/01
e.+üñe 49a/06
- elbette** (A.) : mutlaka, kesin olarak
e. 17a/13, 40b/16, 48a/08, 53b/13
- elli** : elli (50)
e. 13b/12, 18a/08, 20a/10, 20a/17,
20b/01, 31b/07, 35b/05, 39b/12,
44b/16, 46a/02, 52b/12, 53b/02
- elma** : elma
e.+sına 48a/07
- elzem** (A.) : daha lazım, lüzumlu
e. 60b/05
- emānet** : korumak üzere birine, bir yere
bırakılan eşya, kimse vb.
e. 16a/09, 16a/11, 16b/01
e.+e 16a/11
e.+i 16a/09
- emānetkār** : emanetçi, emanete sahip çıkan
e.+idi 70b/09
- emīn** (A.) : güvenilir, Hz. Peygamberin
sıfatı
e. 47a/16
e.+i dururlar 70a/09
- emīr** (A.) : bir kavmin bir şehrin başı
e.+e’l-müminīn 23b/03, 23b/03,
25b/09, 26a/01, 26a/02, 33a/02,
35a/17, 35b/01, 35b/02, 36a/10,
37b/12, 40a/06, 50b/05, 62a/10,
62b/09, 73b/05
e.+el-mü’minīndür 49a/06
e.+el-mü’minīne 26a/01
e.+iyidi 53b/03
e.+el-‘ulemā 50b/05
- emr** (A.) : iş buyurma, buyruk
e.+imaruf 20a/14, 27b/10
- eñ** : üstünlük bildiren kelime
e. 29a/13
- en’ām** (A.) : at, deve, sığır vb. hayvanlar.
e.+ı 7a/12
e.+ı ām-ile 7b/04
- Enbiyā’**(A.) : nebiler, peygamberler
e. 6b/03
e.+ya 24a/06
- Enes** (öz. ad) :
e. 17b/02, 40a/09, 9b/15
e.+bin el-ḥazercī 9b/12
e.+bin mālīk 43b/17
e.+bin mālīkden 39a/16
e.+den 10a/10, 17b/01, 18a/01,
18b/01, 43b/13, 44b/01, 57b/05,
74a/04
e.+dür 10a/01
e.+ibn-i mālīke 8b/06

- e.+üñ 10a/06
- ensāb** (A.) : şerler, belalar
e.+dan 62b/08
- enşār** (A.) : yardımcılar, muavinler
e. 35a/06
e.+un 34a/02, 43b/11, 7a/17
- envā'** (A.) : çeşitler, türler
e.+ıfezayilde 50b/16
- epsem** : susmak, şaşırmaq
e. 26b/04, 47b/15, 52a/16, 60b/08,
62b/14, 72a/06
- er** : erkek, koca
e. 60a/01, 73a/08
e.+de 64b/11
e.+den 55b/12
e.+e 56b/02, 56b/02
e.+i 55b/11
- eren** : erkek, koca
e.+lerdür 22b/01
e.+lerüz 22b/01
- erkek** : erkek
e.+de 64a/14
e.+ler 51a/02
e.+lere 64a/12, 64a/15
- erzānī** (F.) : layık görülme, liyakat
e. 7a/15, 6b/10, 7a/16
- eşahh** (A.) daha doğru
e.+ı 63b/06
e.+ıkavli 68b/05
- esbāb** (A.) : sebebler, vasıtalar
e.+un 13a/03
- Esed** (öz. ad) :
e.+bin 'ömer 65b/09
- eşer** : nişan, iz, etki
e. 74a/14
e.+i 57a/15
e.+ile 73b/12
e.+ivāridile 29a/17
- eshī** (A.) : cömert
e.+ydi 73b/07
- eski** : eski, önceki
e. 34a/12, 37b/14
- Eşme'i** (öz. ad) :
e. 49b/12, 49b/17
- esri-** : sarhoş olmak
e. 66b/07
e.+dür 63b/15
e.-mek 64a/07, 67a/09, 67a/10
e.-mege 63b/17
e.-mekden 64a/07
e.-mekiçün 67a/07
- esrük** : sarhoşluk
e.+lik 66b/06
- esrit-** : sarhoş etmek
- e.-e+(esrüde) 67a/14
e.-erse+(esrüderse) 66b/11
e.-ici+(esrüdicilerün) 68a/01
e.-meden 67b/03
e.-mez 64a/01, 64a/02
e.-se 67b/16
- eşā'ire** (A.) : sünnet ehlinin bir kısmına dahil olanlar
e. 69a/06
- eşek** : eşek
e. 13b/06
- Eşheb** (öz. ad) :
e. 63a/17
- eşkāl** : biçimler, suretler
e. 16a/16
- et** : et
e. 55a/05
e.+i 66b/10
e.+ile 55a/05
e.+in 62a/03
- etmek** : ekmek,
e. 12b/06
- ev** : ev
e.+i 42b/09
e.+inde 63a/10, 63a/11
- evāhir** (A.) : sonlar, ayın son günleri
e. 19b/15
- evāyil** (A.) evā'il, ilk vakitler
e. 19b/14, 61b/07
- Evfā'** (öz. ad) :
e.+dan 17a/10
- evlā** (A.) : daha uygun
e. 65b/04
e.+sı 54b/17
e.+yuz 25b/17
- evlen-** : evlenmek
e.-miş 36b/07
- evliyā'** : veliler
e.+ya 24a/06
- evra'** :
e. 73b/06
- evtād** (A.) : direkler, kazıklar
e. 48a/17
- evvel** (A.) : önce, ilk, başlangıç
e. 17b/05, 17b/07, 18b/10, 19b/10,
19b/16, 20a/01, 20a/02, 21a/07,
23a/06, 23a/11, 30b/09, 31a/07,
32b/15, 39a/07, 53a/07, 54b/09,
56b/07, 58b/05, 59a/07, 61a/03,
66a/02, 71a/07, 73a/03, 74a/03,
74a/04, 74a/08, 9b/10
e.+i 19b/05, 19b/10, 19b/12
e.+ile 19b/11
e.+in 70a/02

- e.+inde 73a/11, 73a/12, 73a/13
e.+ine 19b/13
e.+ki 11b/08, 73a/11
e.+kiler 19b/17
- evvelā** (A.) : birinci oalarak, her şeyden önce
e. 10b/01, 10b/06
- Evvāi** (öz. ad) :
e.+dür 57a/06
e.+nüñ 27a/17
e.+ye 27a/11, 27a/15
e.+yi 27a/13, 27b/01
- eyit-** : söylemek
e.-di 10a/10, 10b/03, 11a/11, 11a/17, 11b/04, 11b/07, 12b/01, 13a/01, 13b/13, 13b/16, 14a/01, 14a/04, 14a/07, 14a/08, 14b/14, 14b/17, 15b/02, 15b/02, 15b/08, 16a/04, 17a/02, 17a/06, 17a/06, 17a/07, 17a/10, 17b/02, 18a/09, 20a/08, 20b/01, 20b/03, 20b/09, 20b/13, 20b/15, 21b/04, 21b/13, 21b/16, 23a/03, 23a/14, 23b/04, 23b/06, 23b/07, 23b/11, 23b/12, 23b/16, 23b/16, 23b/17, 24a/11, 24a/16, 24b/01, 24b/01, 24b/02, 24b/09, 24b/15, 25a/02, 25a/06, 25b/03, 25b/14, 25b/17, 25b/17, 26a/01, 26a/10, 26a/13, 26b/03, 26b/03, 26b/03, 26b/07, 26b/17, 27a/02, 27a/06, 27a/07, 27a/09, 27a/11, 27a/15, 27b/15, 27b/17, 28b/10, 28b/13, 28b/14, 29a/09, 29a/12, 29a/13, 29a/14, 29a/14, 29a/17, 29b/04, 29b/05, 31a/15, 31b/03, 31b/09, 31b/11, 32b/06, 34a/13, 34a/14, 34b/01, 34b/07, 34b/08, 35a/04, 35a/11, 35a/11, 35a/12, 35a/13, 35a/13, 35a/15, 35a/15, 35b/03, 36b/13, 37b/12, 37b/13, 38a/07, 38a/07, 39a/10, 39b/16, 41a/06, 41a/07, 41a/13, 41b/04, 41b/05, 41b/09, 42a/04, 42a/11, 42a/13, 42b/01, 43a/03, 43a/11, 43a/12, 43a/12, 43a/15, 43a/16, 44b/13, 44b/16, 45a/01, 45a/03, 45b/02, 45b/06, 45b/08, 45b/12, 45b/14, 46a/03, 46a/09, 46a/12, 46a/17, 46b/05, 46b/06, 46b/15, 46b/15, 46b/17, 47a/07, 47b/04, 47b/07, 47b/08, 47b/11, 48a/05, 48a/16, 48b/10, 49a/06, 49a/07, 49a/08, 49a/10, 49a/11, 49a/14, 49b/08, 49b/15, 49b/17, 50a/01, 50a/03, 50a/05, 50a/12, 50a/14, 50b/12, 50b/13, 50b/14, 50b/17, 51a/04, 51a/08, 51a/09, 51a/09, 51a/13, 51b/03, 51b/06, 52a/04, 52a/07, 52a/08, 52b/04, 52b/13, 52b/14, 52b/15, 53a/02, 53a/02, 53a/04, 53a/10, 53a/13, 53a/14, 53a/17, 56b/09, 56b/17, 57a/02, 57a/08, 57a/12, 57b/08, 58b/07, 58b/07, 59a/06, 59a/10, 59a/15, 59b/03, 59b/04, 59b/06, 59b/08, 59b/11, 60a/05, 60a/05, 60a/06, 60a/08, 60b/03, 61a/10, 61b/04, 62a/07, 62a/08, 62a/11, 62a/13, 62a/15, 62a/17, 62b/12, 63a/17, 63b/03, 63b/09, 64b/11, 65a/10, 65a/12, 65b/05, 66a/04, 66a/10, 66b/02, 66b/11, 67b/05, 68a/09, 68a/16, 69b/11, 69b/11, 69b/14, 70b/10, 70b/13, 70b/16, 70b/17, 71a/06, 71a/07, 71a/11, 71b/04, 71b/05, 71b/06, 71b/11, 71b/13, 71b/15, 72a/01, 72a/02, 72a/04, 72a/05, 72a/06, 72a/07, 72a/11, 73a/09, 74a/10, 8a/06, 8a/10, 8a/14
e.-diler 14a/01, 16b/09, 17b/12, 20b/01, 20b/12, 20b/13, 20b/15, 21b/05, 26b/10, 27b/04, 27b/05, 34a/02, 39b/16, 45a/08, 45a/17, 51b/02, 51b/05, 52b/17, 53a/14, 55b/07, 55b/08, 56a/04, 57b/04, 59b/12, 62b/10, 63b/07, 65a/12, 65b/04, 66a/04, 66a/08, 67b/05, 68a/13, 68a/17, 68a/17, 68b/01, 68b/04, 68b/08, 69a/12, 70a/12, 72b/03, 72b/04, 8b/11, 8b/13
e.-dük 20b/04, 20b/08
e.-düm 20b/11, 27a/15, 28b/11, 28b/13, 28b/14, 39b/13, 50a/02, 52a/02, 52a/07, 53b/16, 58b/11, 60a/02, 61b/05, 65a/07, 65a/09, 65a/10, 71b/01, 71b/05, 71b/07, 71b/11, 71b/12, 71b/14, 72a/02, 72a/03, 72a/05, 72a/10
e.-dünüz 58a/11
e.-e+(eyide) 58a/04, 58a/07
e.-eler+(eyideler) 58a/06, 58a/08
e.-elüm+(eyidelüm) 66a/09
e.-miş 33b/12, 35a/02
e.-mişler 21a/06, 26a/07, 28a/16, 62b/08
e.-se 22b/12, 24a/11
e.-ti 17b/03

- e.-ür+(eydür) 10a/05, 10a/11, 13b/07, 16b/10, 22a/01, 27b/12, 28b/09, 28b/10, 29a/01, 29b/02, 34b/14, 39b/12, 40b/03, 40b/16, 41a/17, 41b/05, 42a/17, 44b/14, 45a/10, 46a/06, 46a/07, 46a/10, 46a/15, 46b/01, 46b/05, 47a/01, 47a/02, 47a/04, 47a/05, 47a/10, 47a/12, 47a/17, 47b/01, 47b/06, 48a/02, 48a/06, 48a/08, 48a/12, 48a/13, 48a/16, 48b/06, 48b/14, 48b/15, 49a/13, 49a/16, 49b/03, 49b/05, 49b/13, 50a/02, 50a/08, 50a/10, 50b/01, 50b/04, 50b/08, 50b/10, 50b/16, 51a/03, 51a/17, 51b/01, 51b/07, 51b/09, 51b/10, 51b/12, 52a/02, 52a/06, 52a/10, 52a/11, 52a/15, 52b/07, 53a/09, 53b/06, 53b/09, 53b/12, 55b/10, 56b/13, 57a/06, 59a/06, 59b/06, 60a/07, 60b/02, 61b/04, 61b/15, 63a/07, 63a/17, 65a/07, 65a/09, 67a/03, 68a/08, 68a/10, 68b/13, 6b/09, 70b/07, 70b/12, 70b/13, 70b/16, 71a/01, 71a/17, 71b/14, 72a/10, 72a/14, 72a/16, 72b/01, 72b/13, 73a/15, 73b/04, 74a/08, 8a/01, 8a/04, 8b/17, 9a/12
- e.-ür+(eydürdi) 10a/12, 14b/17, 15a/02, 15b/03, 16a/04, 16a/05, 16b/10, 17a/03, 17a/04, 17a/05, 17a/07, 18a/02, 20a/08, 25a/03, 28b/05, 29a/05, 40a/14, 40a/15, 41a/04, 42a/04, 42a/14, 42b/11, 43a/01, 43a/07, 47a/14, 63b/03, 71a/02, 71a/13, 46b/12, 47b/03, 47b/17, 51b/16, 68a/11, 71a/16, 71b/08, 73b/16, 74a/03
- e.-ürdüm+(eydürdüm) 47b/16
- e.-ürler+(eydürler) 72a/11
- e.-ürlerdi+(eydürlerdi) 46b/03
- e.-ürmiş+(eydürmiş) 71b/07
- e.-ürsüz+(eydürsüz) 53a/15
- eyle** : öyle
- e. 13b/11, 14a/05, 21a/08, 28a/14, 33a/14, 39b/14, 71b/07
- e. 11a/13, 12a/05, 21a/08, 21a/08, 26a/05, 29b/01, 29b/02, 45b/03, 45b/03, 47a/16, 47b/05, 61a/07, 70b/10, 71b/04
- eyle-** : yapmak, eylemek (yardımcı fiil)
- e. 'adl eyle- 22b/17
- e. 'afv eyle- 69a/04
- e. 'ah eyle- 49a/10
- e. 'amel eyle- 15a/13, 25a/11, 28b/16, 33a/02, 46a/07, 49b/11, 51a/10
- e. 'arz eyle- 24a/16
- e. 'azāb eyle- 53a/06
- e. āzād eyle- 55b/16'
- e. azīz eyle 49a/08
- e. 'azl eyle- 42b/04
- e. bahş eyle- 52b/17
- e. beyān eyle- 54a/13
- e. buḥul eyle- 33a/12
- e. cehd eyle- 49a/16
- e. cem' eyle- 18a/08, 22a/06, 32a/10
- e. cenk eyle- 36a/13
- e. dā'vet eyle- 36a/01
- e. da'v eyle- 26b/08
- e. def' eyle- 27b/02
- e. delālet eyle 28a/05, 39b/16
- e.-du'āeyle 18a/02, 35b/01
- e. edā eyle- 60a/16
- e. efsūn eyle- 10b/12
- e. fā'ide eyle- 49a/10
- e. fetḥ eyle- 25b/10
- e. ğazā eyle- 19b/15
- e. ḥac eyle- 31b/07
- e. ḥāl eyle- 49a/11
- e. ḥased eyle- 27a/15
- e. ḥāşıl eyle- 30b/06
- e. ḥaṭā eyle- 22a/02
- e. ḥatm eyle- 31b/11
- e. ḥıfz eyle- 59b/05
- e. hizmet eyle- 15a/17
- e. hüküm eyle- 19b/17, 36a/06
- e. ihtilāf eyle- 55b/11
- e. imām eyle- 52b/04
- e. inkār eyle- 8a/05, 61b/10
- e. işbāt eyle- 18a/06
- e. işāret eyle- 11b/13, 18a/09, 21b/12, 30a/14
- e. i'tidā eyle- 41a/14
- e. izhār eyle- 24b/08
- e. 'izzet eyle- 49a/08
- e. kabūl eyle- 36a/07
- e. kat'i eyle- 30a/11
- e. geñez eyle- 48b/16
- e. kerem eyle- 36a/15
- e. keşf eyle- 28a/02
- e. lānet eyle- 69a/04
- e. men' eyle 12a/09, 28a/09, 45a/11
- e. meşhūr eyle 51a/13, 52a/02
- e. meyl eyle 10b/16, 11b/11, 28a/13
- e. muḥālef eteyle 16b/01
- e. muṭāla'a eyle- 52a/07, 57a/03
- e. mu'ālece eyle- 13a/05
- e. mübālağa eyle 26b/15, 41a/12

- e. mülâzemet eyle 27a/17, 27b/12, 52a/06
e. müsâvî eyle 52a/12
e. müşerref eyle 49a/02
e. nakl eyle- 27b/16, 32b/15, 7a/11
e. nazâr eyle- 34b/11, 57a/04
e. nefy eyle- 34a/07
e. nehy eyle- 61a/09
e. niyyet eyle- 55b/04
e. nizâ' eyle 22a/02, 25b/14
e. rahmet eyle 7a/16
e. red eyle 71a/08
e. rivâyet eyle 14a/07, 8a/06
e. rucû' eyle- 25b/13, 73b/15
e.-rüsivây eyle 72b/13
e. secde eyle- 39b/13
e. şefa'at eyle- 45b/08
e. şerh eyle- 48b/16
e. sihir eyle- 11b/15
e.-şoḥbet eyle- 52a/04
e. şürû' eyle- 31a/11
e. taklid eyle- 26a/11
e. taleb eyle 28a/03, 52a/08
e. ta'lîm eyle 11b/16, 28a/10
e. taşnîf eyle 22a/06
e. taşyîh eyle 30a/11
e. tefsîr eyle 51b/16
e. temâm eyle 31a/12
e. tercîh eyle 33b/06
e. terğîb eyle 11a/06
e. terk eyle 12b/08
e. tertîb eyle 7b/06
e. tevbe eyle 13a/03, 27b/09
e. tevekkül eyle 10b/12, 12a/11
e. va'd eyle 16a/08
e. vahy eyle 12a/05
e. vaz' eyle 30a/04
e. vefâ eyle 16a/08
e. vefât eyle 10a/02, 13a/17, 14b/11
e. e. yardım eyle 14a/12, 19b/14, 20b/05, 36a/16
e. zabt eyle 8a/07
e. zâyi' eyle 49a/12
e. zîkr eyle 15b/14, 19b/03, 31a/08, 31a/09, 46a/05e.
e. zinâ eyle 25b/01
-di 10a/04, 10b/05, 10b/09, 12a/01, 13a/17, 13b/05, 14b/05, 14b/14, 15a/07, 16a/13, 17b/02, 18a/02, 18a/09, 18b/01, 18b/05, 19a/17, 20a/13, 20b/03, 20b/11, 21a/03, 21b/05, 21b/07, 21b/11, 22a/01, 22a/07, 22b/02, 22b/13, 23a/02, 23a/06, 23a/10, 23a/10, 23b/11, 23b/15, 23b/15, 24a/13, 25a/02, 26a/10, 26b/17, 27a/01, 27a/05, 27a/07, 28a/11, 28b/07, 29a/09, 31b/08, 32a/09, 32a/10, 34a/15, 34a/17, 35a/09, 36b/10, 37a/10, 37a/12, 37b/04, 37b/05, 37b/11, 38a/11, 38a/14, 38a/17, 38b/01, 38b/08, 38b/12, 38b/15, 39a/03, 39a/08, 39a/12, 39a/17, 39b/03, 39b/12, 40a/03, 40a/05, 40a/06, 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40b/06, 40b/07, 41a/04, 42a/03, 43b/06, 44a/01, 44a/15, 44b/04, 44b/11, 45b/10, 46a/03, 46b/06, 47a/07, 47a/14, 49a/04, 50b/12, 53b/03, 53b/09, 57a/10, 57b/15, 58b/06, 59a/04, 59a/06, 59a/07, 59a/09, 59a/13, 59b/03, 59b/06, 59b/08, 59b/09, 59b/10, 61b/05, 61b/12, 63a/15, 63b/09, 64a/09, 64a/09, 64b/05, 65a/07, 65b/01, 65b/07, 65b/13, 65b/16, 66a/02, 66a/02, 66a/03, 66b/01, 68b/12, 69b/10, 6b/06, 6b/13, 6b/14, 70b/11, 70b/13, 70b/14, 71a/08, 71b/13, 72a/15, 72b/05, 73a/13, 73a/15, 7a/02, 7b/06, 8a/06, 9a/15, 9b/17, 11b/15, 12a/14, 13a/03, 15b/07, 18a/14
e.-dükleri 67b/16
e.-diler 10a/10, 12a/03, 15b/14, 16b/02, 17a/01, 17b/12, 18a/01, 19b/03, 19b/14, 19b/15, 21b/14, 25a/06, 40a/12, 46b/16, 50a/02, 50b/15, 53a/01, 57b/13, 60b/10, 61b/07, 65b/06, 65b/15, 66b/16, 66b/17, 67a/14, 68a/15, 68b/02, 68b/04, 68b/10, 69a/11, 71b/15, 8b/01, 9b/10
e.-dügi 13a/06, 25b/02, 46a/11, 60b/17, 61a/16, 9b/01
e.-dügiçün 42a/12
e.-düginde 10a/03, 14b/05
e.-düginde 41a/01
e.-dügini 41a/14
e.-dügümüz 61a/11, 61a/12
e.-dügümüzde 61a/11
e.-dügümüzden 40a/15, 68a/12
e.-dügümüzü 53b/06
e.-dügün 57a/14
e.-dük 16b/12, 20b/05, 20b/05, 26b/06, 29b/08, 37a/04
e.-dükde 13b/02, 14b/01, 37a/02, 37a/03
e.-düklerinde 27b/11

- e.-düm 27a/15, 27a/17, 47b/04, 52a/16, 58b/12, 58b/15, 58b/16, 59a/04, 59a/05, 59a/17, 60a/04, 60a/09, 60b/06, 60b/10, 66a/08, 71a/11, 71b/16, 71b/16, 71b/17, 74a/12
e.-dün 31b/14, 60a/08, 66a/04, 66a/04, 67b/05, 71b/15
e.-dünüz 53a/02
e.-me 23a/01, 52a/13
e.-meden 9a/03
e.-medi 41b/10, 6b/11, 70a/06, 70b/11, 72b/17
e.-mediler 60b/08
e.-medüğinden 41b/14
e.-medüm 22a/02, 28a/12
e.-mege 10a/08, 20a/17, 48b/04
e.-megi 71b/11
e.-mek 15a/02, 21a/15, 21b/03, 24a/05, 24a/06, 25a/10, 25a/15, 28a/15, 36a/05, 41b/11, 43b/01, 53a/05, 55b/17, 61a/06, 64b/16, 68b/14, 68b/16, 69a/07, 69a/15, 69b/07
e.-mekde 13b/09, 21a/03, 22b/17, 41a/010, 41a/09
e.-mekdedür 12a/01
e.-mekden 15b/13, 36a/08, 60b/13, 68a/08
e.-mekdür 60a/12, 60a/13, 66b/02, 66b/04
e.-mekiçün 12a/01, 7a/10
e.-mekile 22a/04, 70b/06
e.-memek 28a/06
e.-meñ31b/17, 71a/13
e.-mesün 7b/11
e.-meye 28a/04, 54b/16, 56a/10
e.-meye-y-di 31b/04
e.-meyeler 55b/09
e.-meyince 16a/17
e.-mez 21b/15, 34a/10, 34b/11, 40a/16, 41b/03, 46b/11, 49a/15, 54a/09, 56a/08, 69b/17, 70a/01, 72a/09
e.-mezdi 47a/11, 73b/12
e.-mezdük 53a/05
e.-mezdüm 46a/15
e.-mezem 12a/06
e.-meziz 68a/14
e.-mezler 10b/11, 42a/11, 52b/05
e.-mezlermiş 28a/06
e.-misseydi 65a/04
e.-miş 73a/01, 8a/13
e.-mişem 27a/16
e.-mişsin 27a/12
e.-mişüz 43a/01
e.-ñ 12a/11, 31b/10, 52a/05
e.-r 14a/10, 17a/06, 21b/13, 21b/16, 22a/03, 26a/13, 29b/07, 39a/16, 43b/13, 45b/11, 46a/09, 46a/12, 46a/15, 47b/01, 53a/10, 53a/16, 57b/05, 60a/05, 61a/09, 63a/09, 63a/09, 65a/15, 67a/16, 69b/13, 71a/13, 72a/09, 8a/07
e.-rdi 40b/04, 70b/02, 72a/16, 73b/12
e.-rdüm 50b/05
e.-rdün 61a/10
e.-rem 42a/14, 53a/15, 59b/08
e.-rler 10b/12, 65a/07, 65a/12
e.-rseñ 28b/15
e.-rsin 61a/10
e.-rsiz 49a/12
e.-se 12b/08, 16a/10, 17b/11, 17b/17, 18a/02, 26a/11, 28b/14, 35b/05, 38a/05, 46b/11, 56b/04, 56b/14, 56b/15, 56b/15, 63a/11, 68b/14, 69a/17, 69b/05, 69b/07
e.-seler 28b/13
e.-sem 28a/13
e.-señ 23a/15
e.-señüz 10a/16
e.-seyidi 47b/08
e.-sün 46a/13, 49a/08, 50a/05, 65b/05, 67a/16, 71a/12, 72b/16, 7b/11
e.-sünler 52b/16
e.-üpdür 56b/11
e.-yelüm 37a/06, 46a/05
e.-ye 13b/07, 21b/03, 24a/02, 24b/06, 41a/16, 47b/16, 49a/01, 64b/15, 65b/06, 71b/09, 72a/13, 73b/06
e.-yeler 29b/03, 55b/09
e.-yem 58b/16, 7a/11
e.-yen 52b/05, 56b/04, 62a/03, 65a/13, 71a/07
e.-yenden 18a/07
e.-yendür 39a/07
e.-yene 68b/14
e.-yenler 37a/03
e.-yesin 12a/07, 61b/15
e.-yici 22a/05
e.-yicilerden 69a/15
e.-yicilikile 21a/16
e.-yüp 11b/08, 14b/08, 30a/08, 41a/15, 57b/01, 67b/08
e.-yüp dururlar 61b/10, 64b/13
e.-yüpdür 31a/16, 32a/11, 52a/04
eyleyibi- yapabilmek, yeterlilik fiili

- e.-di 41b/17
- eyü** : iyi
e. 20a/17, 24b/10, 31b/13, 38a/03, 43a/07, 44b/13, 49b/07, 51b/01, 61b/08, 66a/09
e.+dür 20b/12
- eylük** : iyilik
e. 21a/07, 36a/05, 65b/07
e.+i 33b/13
e.+ine 24b/11
e.+de 19b/11
e.+si 30a/17
e.+ye 14a/16, 36a/05
- Eyyüb** (öz. ad) :
e.+bin‘ābidi‘t-tayyīb 37b/06
- ezberle-**: ezberlemek
e.-düm 42a/16, 58b/13
e.-mişidüm 13b/16
- ezel** (A.) : başlangıcı olmayan, öncesizlik
e.+iāzelde 11a/04
- ezhed** (A.) : zühde ve takvada çok üstün
e. 73b/06
e.+i 53a/16
- Ezher** (öz. ad) :
e.+bin el-eğīr 71a/05
- fāhīr** (A.) : onurlu, şanlı, şerefli
f. 34a/11çık-dı
- fā’ide** (A.) : fayda, yarar
f. 30a/05, 49a/14, 58b/01
f.+si 25b/15, 25b/16, 61a/04
f.+yiçün 61a/05
- fakīh** (A.) : fıkıh ilminin ustası
f. 15a/11, 29a/10, 29a/16, 29b/05, 40b/03, 46a/12, 46b/13, 49a/15, 59a/06, 59b/05
f.+dür 47a/01
f.+i 29a/16
f.+idi 28a/02, 44b/04, 44b/13
f.+ler 32b/09, 53a/12
f.+lerindenidi 43b/11
f.+lerinüñ 40b/02
- fakīr** (A.) : yoksul, zavallı
f. 6b/08, 7a/10
- fāriğ** (A.) : başı dinç, rahat, müsterih
f.+ul-bāl 7a/15
- fāris** (A.) : İran halkı ile ilgili olan
f. 35a/16
- farīza**(A.) : borç, vazife
f. 59b/12, 70a/03, 73a/07
f.+larda 15b/11
- farķ** (A.) : ayrı, başka
f. 13b/06, 19b/11
- farz** (A.) : zaruri, luzumlu, gerekli
f. 15b/09, 59b/13
- f.+dur 15a/02
- faşd** (A.) : Kan alma
f. 12b/14, 13a/04
f.+dan 12b/15
- fāsīķ** (A.) : Allah`ın emirlerini tanımayan, fesatçı, sapkın
f.+lar 68a/04
- fāsīd** (A.) : kötü, fena
f. 51b/12
- faşīh** (A.) : güzel, düzgün, açık konuşan
f. 33b/13
- faşl** (A.) : ayrıntı, bir kitabın başka bölümlerinden her biri
f. 58b/05, 66a/17
f.+a 7b/07
- Fātima** (öz. ad) :
f.+binti el-hüseyin bin ‘alī 39b/05
- fa’ide** (A.) : fayda, yarar
f. 65b/03
f. 10b/13, 40a/16, 58a/14
f.+si 34a/07, 7a/11
- fāyız** (A.) : muradına ulaşan, başarı kazanan
f.+ler 10b/01
- fāzī** (A.) fazilet, iyilik, kerem
f. 28a/07, 41b/04, 41b/05, 52b/12
f.+ı 70b/08
f.+ına 19b/17, 21a/14, 22b/02, 57a/17, 9a/16
- Fāzī** (öz. ad) :
f.+bin‘amrū‘bni hammāddan 9b/05
f.+bin dükeyn 29b/03
f.+bin ıyāz 29a/15, 46b/10, 70b/07
f.+bin şemīl 52b/07, 52b/11
- fāzīl** (A.) : iyilik eden, lutufkār
f.+dılar 30a/02
- fāzīlet** (A.) : insanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye olan devamlı ve değişmez istidad, güzel vasıf
f. 24b/07
f.+de 9a/15
f.+dür 36b/16
f.+ine 21a/01, 21a/02
f.+lerine 22b/14
- fehīm** (A.) : zeki anlayışlı
f. 19b/10, 69b/07
- fehīm** (A.) : anlama, anlayış
f. 24b/06
- felāsife** (A.) : felsefe ile uğraşanlar, filozoflar
f. 25b/11
- ferah** (A.) : gönül açıklığı, sevinç
f.+muz 11a/03
- ferā’iz** (A.) : bkz. farīza

- f. 15b/12
- ferāset** (A.) : anlayışlılık, çabuk sezgiş
f.+dür 23b/07
f.+ile 23b/01
f.+inden 23b/08
- ferc** (A.) : dişilerin cinsel organı
f.+de 64b/15
f.+den 65a/02
- ferīd** (A.) : tek, eşsiz, eşi olmayan
f.+i'aşr 30a/01
- feriştēh** (F.) : melek
f.+ler 13a/01, 20b/12
f.+lerden 13a/10
- feryād** (F.) : bağırma, çağırma
f. 41a/14
- fesād** (A.) : bozukluk
f. 67b/17
f.+ı 16b/14
f.+ıdır 16b/15
- feşāhat** (A.) : güzel konuşma
f.+ile 33b/14
- fetāvā** (A.) fetvalar
f.+da 35b/16
- feth** (A.) : bir şehir veya ülkeyi
savaşarak ele geçirme
f. 8b/01, 26a/08, 47b/02, 50a/04,
56b/11
- fetvā** (A.) : şer'ī hüküm, karar
f. 28a/16, 28b/12, 28b/13, 31a/04,
41b/10, 41b/11, 41b/11, 41b/15,
45a/06, 45a/15, 51a/08, 53a/11,
53b/17, 66b/16, 67b/10, 71a/16,
72b/08
f.+da 18a/12, 28b/16, 51a/12
f.+larda 22b/11
- fevt** (A.) : elden çıkarma, kaçırma
f. 39a/01, 73a/06
- fazāyil** (A.) : fazā'il, güzel vasıflar,
erdemler
f.+i 45b/16
f.+inden 36b/16
- fıkh** (A.) : şeriat ilmi, usul ve hükümler
f. 56b/12
f.+a 59a/13, 59b/09, 60b/10
f.+ı 23b/13, 49b/07, 70b/01
f.+ını 27a/06, 49b/15
f.+ıyla 51b/03, 51b/04
f.+uñ 21b/17, 22a/03, 60a/15
f. 15a/12, 15a/14, 25a/06, 25b/07,
32b/06, 32b/09, 37a/01, 37a/02,
37a/02, 45a/14, 47a/10, 57a/08,
57a/10
- f.+da 14b/09, 25a/08, 46a/14, 47b/05,
48a/01, 52b/01, 56b/11, 57a/04,
57a/09
f.+dan 51a/16
f.+muñ 49a/13
f.+ile 44b/05
f.+la 70b/07
f.+suz 49a/14
- fısk** (A.) : yoldan çıkma, ahlaksızlık
f. 67b/07
f.+ifücūr 67b/13
- fıkr** (A.) : fikir, düşünce
f. 60b/06, 54a/02, 71b/16
f.+i 10b/14, 54a/02
f.+ini 20a/16
f.+iyile 30a/10
f.+üm 60b/05
- Ferās** (öz. ad) :
f.+bin yaḥyā`l-kūfī 43b/14
- fırşat** (A.) : uygun zaman, elverişli durum
f. 61b/13
- Fir'avn** (A.) : eski zamanlarda Mısır
hükümdarlarına verilen ad
f.+a 35b/15
- fukahā`** (A.) : fakihler
f. 57a/06, 7b/14
f.+yla 49b/08
- fukarā** (A.) : fakirler, yoksullar
f.+ya 38a/04
- fuşul** (A.) : fasıllar
f.+e 58b/04
- fütühāt** (A.) : zaferler, zaptedilen
memleketler
f.+ışamda 26a/07
- fücūr** (A.) : işret, günahkarlık
f. 67b/07
- fülān** (A.) : biri, belirsiz bir şey
f. 34a/09
- fürāt** (A.) : tatlı su, Fırat nehri, bkz. fırat
f. 27b/03, 50a/03
- fürüc** (A.) : fercler
f. 56b/08
- gāfil** (A.) : dikkatsiz, ihtiyatsız
g. 30b/04, 39b/13
- gaflet** (A.) : dikkatsizlik, dalgınlık
g. 64a/06, 64a/06
g.+den 64a/07
- gāh** (F.) : zaman bildiren edat, ara sıra
g. 10a/07, 10a/08, 30a/06, 60b/04,
60b/04
- galat** (A.) : yanlış, yanılma
g. 27a/16
- galebe** (A.) : galib gelme, yenme

- g. 49b/02
ġalib (A.) : galib gelen, yenen
g. 26a/15, 26a/16, 48a/06, 54b/05,
54b/07, 54b/16, 55a/07, 55a/10,
55a/11, 55b/03
g.+dür 12b/11, 13a/04, 54a/08
ġalib (öz. ad) :
g.+bin huzeyli`l-küfî 43b/13
- ġanîmet** (A.) : düşmandan alınan mal,
çalışmadan elde edilen
g. 48a/14
ġaraz (A.) : hedef, gaye
g.+ı 30b/06
ġarîk (A.) : gark olunmuş, boğulmuş
g.+i rahmet 7a/16
- ġavġa** (F.) : kavga, dögüşme
g. 47b/15
g.+yı 47b/17
ġayb (A.) : gizli olan, görünmeyen
g.+a 19b/17, 20a/01, 24a/08, 24a/09,
34b/06
ġâyet (A.) : nihayet, son, uç
g. 24b/08, 26b/04, 60a/02
g.+e 58b/07
g.+i 9a/14
ġayr (A.) : ayrı, başka
g.+ı 15b/08, 33a/12, 67b/03, 71b/10
g.+ında 54b/07
g.+iehlinden 28a/09
g.+iehline 28a/10
ġayret (A.) : çalışma, çabalama
g.+inden 59a/13
ġazâ (A.) : din uğruna savaşma
g. 19b/15, 42a/17, 8b/03
g.+da 42b/01
g.+dan 73a/08
g.+larda 13a/15
g.+sına 68b/07
g.+sında 41a/11, 8a/08, 8b/01
g.+sından 11a/17, 8b/12
g.+ya 17a/10, 7b/16
geç : (zaman için) geride kalmak
g. 72b/15
geç- : geçmek
g.-di 43a/09, 45b/13, 53a/07, 57b/05,
57b/07, 62a/10, 62a/12
g.-düm 43a/13, 60a/05
g.-e 46a/16, 72b/15
g.-en 15b/14, 60b/13
g.-enleri 41a/03
g.-erdüm 59a/08, 59a/14
g.-erler 41a/09
g.-medi 49a/17, 50a/03
g.-medüm 13a/11
g.-mek 41b/01
g.-mekdür 11b/02
g.-mezidi 28b/05
g.-miş 10b/13, 30b/11, 32a/17
g.-ürdi 27a/01
geçen : geçen
g. 12b/13, 21b/07, 30b/13
geçür- : geçirmek
g.-düm 60b/06
g.-ürdi 51b/14
gedâyilik (F.T.) : dilencilik, yoksulluk,
kölelik
g.+ 60a/12
gel- gelmek
g.-di 17a/03, 23a/14, 23b/03, 23b/12,
23b/16, 25b/04, 25b/04, 25b/05,
27a/01, 27b/04, 31a/14, 31b/13,
33a/15, 36a/03, 39a/11, 42a/09,
44a/14, 45a/01, 48a/06, 50a/11,
50b/12, 52b/01, 53a/17, 53b/10,
59a/02, 59b/01, 59b/02, 60b/07
g.-diler 52b/11, 63b/06, 65b/03,
65b/08
g.-dükde 14a/17, 9b/15
g.-düm 27a/08, 50a/11, 50b/02,
56b/09, 59b/04
g.-dün 59b/03
g.-e 24a/01, 52a/06
g.-eler 20a/06, 20b/17
g.-en 19b/17, 22b/17, 30a/13, 30a/14,
30b/11, 30b/12, 56a/04, 73a/16
g.-endür 30a/17
g.-enler 19a/16, 19b/01, 19b/02,
20a/01, 21b/01
g.-enlerdür 20b/07, 20b/10
g.-esi 21b/07, 21b/08
g.-eydi 50b/09
g.-icek 29a/05, 59a/04
g.-ince 59a/02
g.-iserdür 52b/01
g.-meden 18b/08, 24b/16
g.-medi 29b/11, 53b/02, 58a/03
g.-mekdür 22a/09
g.-meyen 23a/01
g.-meyince 51b/11
g.-meyüp 32a/04
g.-mez 18b/16, 18b/17, 19a/04,
19a/10, 19a/14, 19b/02, 28b/01,
35b/13, 41b/01
g.-se 10a/07, 9a/17
g.-sün 66a/09
g.-üp dururlar 22a/10

- g.-üp dür 13a/10
g.-ür 18b/13, 19a/09, 21a/17, 23a/15, 69b/05
g.-ürdük 50a/09
g.-ürdüm 48b/08
g.-ürem 56b/17
g.-üridi 26b/08, 42a/06
g.-ürise 22a/17
g.-ürleridi 48b/02
g.-ürsin 56b/17
- geñez** : kolay
g.+likile 57a/05
- gerçek** : doğru, dürüst
g. 10a/15, 16a/08, 58a/11
g.+ise 66a/11
g.+lik 25a/14
g.+seler 43a/16
- gerçekle-**: gerçeklemek, doğrulamak
g.-yeler 20a/07
- gerek** : gerek, lüzum
g. 10a/07, 14a/11, 14a/11, 17a/14, 18b/03, 23a/15, 48b/11, 49b/01, 61b/17, 64b/09, 64b/09, 64b/10, 64b/11, 66a/09, 66b/10, 67b/12, 69a/05, 69a/05, 73a/02, 73a/11, 9a/17
g.+di 65a/04
g.+dür 37a/02, 60a/03, 63b/01
g.+i+(geregi) 27b/04, 54a/02
g.+idi 48a/09
g.+leyin 31b/11, 31b/12, 33b/15
g.+se 29a/01, 29a/02, 55a/10, 55a/11, 55a/11, 59b/16, 7b/10, 7b/11
- gerek-**: gerekmek, gerek olmak
g.-mez 26a/04, 58b/12, 61b/14, 64b/09, 49b/01, 52a/08
- getür-** : getirmek
g.-di 44b/03, 45b/07, 49a/04
g.-diler 13b/14, 19a/15, 19a/16, 36a/02, 52b/08, 59a/01, 69a/12, 69a/13, 69b/10
g.-dük 20b/04, 42b/17, 70a/05
g.-düklerine 70a/05
g.-düm 27a/11
g.-eler 20b/17
g.-elüm 11b/11, 12a/14
g.-mek 61b/01
g.-meyeler 20b/14, 20b/15
g.-miş 20a/11
g.-se 26a/12
g.-seler 48b/14
g.-sevüz 48b/14
g.-üñ 51b/08
g.-üpdür 31b/08, 69b/09
- g.-ür 20b/14
g.-ürdi 30a/08, 53a/08
g.-ürdük 61a/12
g.-ürler 20b/07
- geyik** : geyik
g. 43a/09, 43a/09
g.+e+(geyige) 43a/10, 43a/10
- gez-** : gezmek
g.-düm 51b/09
- gezdür-** : gezdirmek
g.-diler 47b/07
- gibi** : gibi
g. 10a/16, 12b/06, 12b/06, 12b/06, 12b/12, 12b/14, 12b/16, 13a/04, 13a/04, 13a/05, 13a/08, 15b/06, 16a/01, 17a/14, 19b/10, 21a/07, 21a/07, 24a/06, 26b/09, 26b/11, 27b/04, 27b/09, 28b/10, 29b/10, 30a/03, 30a/09, 31b/03, 31b/05, 32b/01, 32b/02, 32b/02, 32b/03, 37a/02, 39b/17, 43a/08, 46b/03, 46b/04, 46b/07, 46b/08, 46b/09, 46b/10, 46b/13, 46b/14, 47a/08, 47a/08, 47b/05, 47b/10, 47b/16, 48a/14, 48a/15, 49b/09, 50a/06, 50b/15, 50b/17, 51a/01, 51b/07, 51b/16, 52b/01, 52b/01, 52b/02, 52b/02, 52b/02, 53b/11, 54a/02, 54b/09, 55a/03, 55a/04, 55a/04, 55a/05, 55b/01, 55b/10, 56b/06, 56b/06, 56b/10, 57a/13, 60a/03, 60a/11, 61b/02, 61b/13, 61b/13, 61b/14, 61b/14, 64a/16, 64b/01, 65b/02, 65b/02, 65b/03, 65b/12, 65b/17, 65b/17, 65b/17, 66b/07, 66b/07, 66b/08, 66b/08, 66b/10, 67a/11, 67b/15, 68a/02, 68a/09, 71b/15, 72b/17, 7a/12, 7a/12, 8b/13, 8b/13, 8b/16
g.+dururlar 32a/16
g.+dür 14a/11, 15a/07, 17a/13, 19b/05, 45a/09, 45a/10, 50a/03, 52b/04, 54b/09, 55a/04, 62a/04, 64a/07, 64a/17, 67a/07, 67a/11, 67a/14, 67a/17, 68a/05, 71b/07
- gice** : gece
g. 10a/17, 29a/04, 36a/13, 39b/15, 44b/16, 48a/08, 48a/08, 53b/08, 70b/08
g.+lerde 49b/03, 70b/01
g.+si 44b/17
g.+yi 41b/16
- gider-** : yok etmek, ortadan kaldırmak
g.-e 54b/03

- g.-icek 54b/02
g.-eler 54b/10
g.-mekdür 10b/07
- gine** : yine, tekrar
g. 36a/12, 69b/10
- gir-** : girmek
g.-di 10a/07, 27a/05, 31b/10
g.-düm 39b/13, 58b/17
g.-er 23b/06
g.-eriken 47a/14
g.-mege 47a/13
g.-megidür 10b/01
g.-mek 10a/17, 10b/01, 10b/06
g.-mekde 26b/14
g.-mekden 10b/01, 10b/05
g.-mekdür 10b/01, 10b/06, 10b/07, 54a/16
g.-meyince 26b/14
g.-mezler 26b/14
g.-ür 10a/15
- girü** : tekrar, yine
g. 13a/03, 54b/03, 58b/04, 58b/17, 59b/02
- git-** : gitmek
g. 37b/15, 46a/04
g.-di 23b/12, 59a/02
g.-dükden 27a/01, 27a/06
g.-er+(gider) 26a/05, 48a/16, 61a/04, 62b/07, 63b/05
g.-er+(giderdiler) 25b/14
g.-er+(gidermekile) 31a/03
g.-er+(gidermez) 31a/02
g.-erdi+(giderdi) 45b/13, 46a/01, 66a/15
g.-erdügi+(giderdügi) 12b/05, 12b/11
g.-eresin+(gideresin) 23a/17
g.-erleridi+(giderleridi) 47b/13
g.-erür+(giderür) 12b/05
g.-mek 71b/01
g.-se 48a/15
- giy-** : giymek
g.-e 55a/13
g.-miş 34a/11 çık-dı, 34a/12
g.-sün 55a/15, 55a/16
- gizlü** : sakılı, gizli
g. 63a/11
- gizle-** : gizlemek
g.-miş 33a/13
- gögüs** : göğüs, bağır
g.-iñe+(gögsine) 24a/15
g.-üm+(gögsüm) 66a/06
- gök** : gök
g. 70a/02
- gökcek** : güzel, şirin
g. 23b/13, 29b/05
- göm-** : gömmek
g.-diler 37a/08
g.-eler 55b/05, 55b/07, 55b/07, 55b/08, 55b/10, 55b/13
- gömül-** : gömülmek, defnedilmek
g.-e 55b/04
- gönder-** : göndermek
g.-ürleridi 17b/03
- gönül** : gönül
g.+i+(gönli) 11b/09, 22b/07, 30b/05, 34b/12, 54a/04, 54a/12, 54b/14
g.+inde 30b/14, 41b/06
g.+inden 31a/02
g.+ile 45b/07, 69b/15, 69b/17, 70a/01
g.+inden 10a/15
g.+ine 56b/11
g.+ini 71a/11
g.+leri 60b/12
g.+üme 48b/09
g.+ümi 71a/12
g.+ümüz 6b/03
g.+ünüz 34b/12
- gör-** : görmek
g.-di 15a/16, 15b/15, 16a/03, 16b/10, 17a/06, 21a/11, 21a/11, 21a/12, 23a/14, 24a/14, 24b/02, 26a/07, 27a/17, 30b/15, 31a/13, 31b/01, 32b/05, 32b/06, 37b/12, 38a/13, 38a/17, 40a/02, 40a/06, 40a/10, 43a/10, 44a/13, 45a/05, 61a/09, 62a/11, 62b/13, 66a/14, 9a/04
g.-diler 24a/12, 27b/03, 39b/15, 8b/07
g.-diyse 8a/16
g.-dügi 9b/01
g.-dügini 18a/05
g.-dügün 44b/12
g.-dükleri 27b/09
g.-düm 13b/14, 26b/07, 27a/13, 35a/08, 37b/14, 39b/13, 41b/05, 45a/13, 47a/12, 48a/09, 50b/02, 50b/05, 50b/06, 50b/06, 50b/07, 51a/14, 51a/14, 51a/17, 52a/10, 53a/10, 59b/14, 59b/16, 59b/17, 60a/09, 60b/11, 66a/05, 66a/05, 74a/10
g.-dün 26b/07, 27a/15, 41b/04, 51b/05
g.-emedi 66a/13
g.-emezsin 47b/06
g.-ene 8a/03
g.-eni 21a/11, 21a/12, 21a/12
g.-evüz 13b/10

- g.-eyidüm 20b/03, 20b/08
g.-eyim 24b/01
g.-meden 20b/17, 58a/15
g.-medi 15b/15
g.-medüm 29a/10, 29a/16, 29b/05, 39b/17, 40b/03, 40b/04, 40b/16, 46a/09, 46a/10, 46b/02, 46b/14, 47a/02, 52a/10, 52a/16, 56b/10, 57a/09, 57a/13
g.-mege 27a/08
g.-mek 16a/15, 8b/09, 8b/11, 9a/03
g.-mekden 14a/10
g.-mekdür 66b/04, 66b/06, 72b/06, 72b/07
g.-mese 63a/12
g.-meyince 52a/09
g.-meyüp 19a/16
g.-mezmisin 16a/17, 19a/14, 28a/07, 29a/07, 32a/14, 33a/01, 34a/03, 34a/06, 34b/17, 35b/09, 35b/14, 36b/01, 43b/02, 55a/12, 68a/05, 73a/07
g.-mezüz 13b/11
g.-miş 15b/16, 7b/10, 8a/01
g.-se 48a/03
g.-sek 20a/16
g.-señ 52a/12
g.-ün 34a/14, 34a/14, 48a/14
g.-üp 19a/15, 20a/11
g.-üp dururlar 61b/11
g.-ür 21b/10
g.-ürdüm 13a/01, 51a/15
g.-ürem 60a/06
g.-üridi 17a/15, 24a/10, 24b/16
g.-ürler 20b/13, 20b/16
g.-ürüz 33a/15
g.-meyiserler 53b/12
- götür-** : götürmek
g.-di 14b/15, 53b/03
g.-ile 68a/01
g.-ürler 15a/06
- göz** : göz
g. 22a/17
g.+i 12a/15, 40b/02
g.+ile 23b/06
g.+in 38b/15
g.+süz 13a/17, 38b/15, 40b/02, 48b/06
g.+süzdür 49a/03
g.+ümden 12a/15, 12a/17
g.+ümüz 18a/10
g.+üñ 12a/16
- gözle-** : gözlemek
g.-mek 61b/13
- güyā** (F.) : sanki, diyelim ki
g. 6b/06, 50a/09, 57a/11
- güç** : güç, kuvvet
g.+ümüz 70b/17
- gül-** : gülmek
g.-di 71b/10
g.-diler 63b/06
- gümān** (F.) : zan, sanma
g. 15b/05, 32b/17, 42b/16, 46a/15, 46b/15, 51b/13
- gün** : gün(24 saat)
g. 10a/06, 20a/17, 20b/11, 25b/14, 27a/11, 28b/11, 34a/09, 34a/10, 34a/17, 35b/03, 36a/01, 36b/11, 39a/01, 39b/12, 41a/04, 43a/03, 43a/12, 45b/13, 46a/01, 47b/04, 48a/05, 48b/10, 49a/09, 49a/14, 51a/08, 53b/16, 53b/16, 54a/11, 54a/11, 57a/01, 58b/09, 59a/14, 59a/16, 59b/07, 60a/05, 62a/12, 62b/11, 65b/12
g.+de 35b/12
g.+den 74a/07
g.+dür 74a/04, 74a/07
g.+e 29a/07, 74a/07
g.+i 35b/06, 36a/11, 67b/10
g.+ile 71a/03
g.+inde 15b/11, 24a/11, 57b/16, 59b/11
g.+ine 7b/12
g.+üñ 35b/06
- günāh** (F.) : günah, suç
g. 16a/16, 20a/15, 36b/03, 68b/16, 70b/06
g.+da 69a/01
g.+dandur 12a/12
g.+ı 16b/06, 36b/01
g.+ı-kebīre 68b/13
g.+ın 49a/01
g.+ına 68b/15
g.+ları 16b/07
g.+suza 68b/16
- günāhkār**: günah işleyen
g. 62a/16, 68b/14, 12b/08, 13a/09, 22b/15
g.+lara 69a/08
- gündüz**: gündüz
g. 36a/13, 68a/09, 70b/08
g.+de 49b/02
- güneş** : güneş
g. 19a/02
g.+den 19a/01
g.+e 19a/01
- güzāf** (F.) : boş söz, lakırtı

- g.+ile 71b/16
ha` : evet (kabaca)
 h. 20b/06, 28b/13, 34b/06, 50a/13
- haber** (A.) : bir olay üzerine edinilen bilgi
 h. 22b/06, 23b/17, 42a/12, 47a/04, 58a/16
 h.+i 52b/10, 52b/17, 53b/10
 h.+in 59a/01
- Habīb** (öz. ad) : sevgili, dost
 h.+bin ebī sbit 38a/12
- habs** (A.) : alıkoyma, hapsedme
 h.+den 47b/07
 h.+inde 39b/06
- hac** (A.) : İslam`ın beş şartından biri
 h. 15b/09, 16b/08, 37b/11,
- hacāmet** (A.) : kan alma
 h. 13a/04, 13a/11
 h.+a 37b/12
 h.+da 31b/07
 h.+dan 15b/09, 73a/08
 h.+dur 62b/08
 h.+ında 8a/07
 h.+ını 31b/08
- Haccāc** (öz. ad) :
 h. 42b/04, 59b/11
 h.+bin el-artās el-kūfī 38b/03
- hāccetü'l-veda** (A.) : veda haccı
 h.+ 8a/15
- hācēt** (A.) : ihtiyaç, lazım
 h. 36b/03, 42a/16
 h.+ini 70b/05
 h.+lerine 47b/13
- hacīl** (A.) : utanmış, yüzü kızarmış
 h. 59b/14
- hadd** (A.) : derece, mertebe
 h. 64a/03, 68a/03, 68a/07, 69a/15, 69a/16
 h.+i 67b/16, 68a/03, 68a/06
 h.+den 41a/03, 41a/09
 h.+i-iķāmet 69a/17
 h.+i-nedbe 63a/05
- hādī** (A.) : hidayet eden, doğru yolu gösteren
 h.+isübülün 6b/06
- hādīs** : Hz. Muhammed`in kutsal sözü
 h. 13a/12, 13b/06, 13b/08, 13b/10, 14a/01, 14a/04, 14a/05, 14b/16, 15a/06, 16b/02, 16b/04, 19b/06, 19b/09, 25b/07, 27b/13, 28a/04, 28a/06, 37a/01, 37a/02, 37a/03, 40a/02, 40a/09, 40a/11, 41b/08, 41b/17, 43a/07, 43b/05, 44a/07, 48b/03, 49a/09, 49a/11, 49a/14, 49a/14, 50b/04, 52a/07, 52a/08, 62a/07, 69b/04, 69b/09, 69b/12, 72a/15, 72a/16, 72a/17, 72a/17, 73b/11, 73b/14, 74a/05, 7b/10, 8a/03, 8a/06, 8a/10, 8a/13, 8a/13
 h.+de 16a/11, 20a/01, 20a/02, 41a/16, 51a/12, 62b/01, 72a/12, 72a/12
 h.+den 15b/17, 16b/05, 69a/16
 h.+e 12b/10, 18a/08, 29b/09, 69b/10, 73b/10
 h.+i 21a/05, 27b/16, 39b/11, 40b/04, 41b/07, 42b/03, 42b/05, 51a/05, 51b/15, 70b/01, 8a/11
 h.+ile 24a/09, 29b/11, 73b/12
 h.+i-meşhūrda 13a/10
 h.+ine 21b/02
 h.+ini 27b/13, 51a/04, 74a/01
 h.+ler 20a/04, 21a/02, 22a/06, 63a/03, 64b/10
 h.+üñ 10b/03, 19b/03, 19b/09, 19b/13, 50a/08
- hādīşe** (A.) : vakı'a, olay
 h. 60b/01
 h.+yi 58a/15
- hāfā** (A.) : gizli olma, gizlilik
 h. 9a/03
- Hafş** (öz. ad) :
 h.+bin ğıyāş 46b/08
 h.+dan 65a/15
- hāffif** (A.) : önemsiz, basit
 h.+dür 55a/12
- hāk** : Allah, Tañrı
 h. 28b/01, 31b/03, 31b/03, 61a/17, 69b/01, 73a/04
 h.+a 27b/05, 46b/11, 61b/01
 h.+dan 63a/16
 h.+misseyidi 33b/06
 h.+te'ālā 12a/05, 12a/09, 13a/03, 15a/04, 15a/10, 16b/08, 17b/10, 18b/10, 18b/13, 19a/01, 20a/12, 24b/05, 26b/05, 26b/12, 30a/10, 33b/16, 34a/03, 34b/11, 35b/14, 36a/08, 38a/04, 38b/15, 41a/02, 49a/01, 49a/02, 49b/13, 57b/02, 57b/17a, 58b/01, 63b/08, 64a/10, 64a/12, 64b/07, 69a/03, 69b/09, 70a/15, 71a/11
 h.+te'ālānuñ 60a/16, 6b/09
- hākāyık** (A.) : doğrular, hakikatler
 h.+ı 60b/07
- hākīkāt** (A.) : gerçek, doğru
 h.+de 21b/06
- hākīm** (A.) : alim, bilgin, bilen
 h.+bin süheyb 38b/02
 h.+ebū 'abdullah 8b/16

- h.+ler 49b/10
- ḥaḳīr** (A.) : itibarsız, değersiz
h. 51a/15, 6b/08
h.+e 7a/10
- ḥaḳ** (A.) : doğruluk, adalet
h.+ı 73a/04, 73a/06, 73a/07
h.+içün 12a/06, 26a/17
h.+ımuздan 70a/07
h.+ına 46b/16, 73a/05
h.+ında 22b/16, 24b/03, 26b/12,
27a/16, 28a/12, 28b/01, 34a/01,
34a/04, 64a/12, 68a/11, 73a/07,
73a/17
h.+ından 69b/02, 73a/02
h.+ımı 73a/03, 73a/04
h.+ıyіçün 62a/11, 73b/02
- ḥāl** (A.) : durum, suret, oluş,
h. 19a/01, 28a/03, 48a/11, 48b/08,
50b/03, 69b/01
h.+de 45a/12
h.+i 28a/07, 35b/08, 35b/08, 42b/16
h.+idür 31a/13
h.+ile 56b/08
h.+ine 13b/09, 69a/08
h.+ini 18a/07, 34a/14
h.+i-zarüretde 55a/08
- ḥalās** (A.) : kurtulma, kurtuluş
h. 26a/12
- ḥalāyīḳ** (A.) : halk, insanlar
h. 54a/09, 56a/08, 56b/05
h.+a 39b/13
h.+ı 54a/06, 55b/15, 56b/03
h.+ımı 56b/04
h.+ise 56a/07
h.+ları 56a/04
- ḥalef** (A.) : babadan sonra kalan oğul
h. 53a/15
h.+bin eyyüb 53b/05
h.+bin eyyübden 25b/03
h.+bin eyyübden 53a/12
h.+den 26a/10, 53b/02
h.+ibn-i eyyüb 48b/06
h.+i'l-aḥmer 74a/08
- ḥālī** (A.) : hale mensup, şimdiki
h. 12b/15, 12b/15, 31b/10, 73a/03
- Ḥalīd** (öz. ad) :
h. 50b/01, 53a/03
h.+bin'abdul a'la 38b/05
h.+bin şabīḥ 52b/09, 53a/05, 71a/12
h.+bin şabīḥa 53a/03
h.+bin süleymān 51b/01
h.+bin zeydden 26a/13
h.+ibn-i velīd 8b/13
- ḥalīfe** (A.) : birinin yerine geçen kimse
h. 18b/14, 18b/15, 18b/16, 32b/10,
42a/10, 48b/05, 49a/05, 49a/06,
49a/08, 73a/15
h.+ler 65b/14
h.+ye 13b/14, 52b/13
- ḥalīḳ** (A.) : yaratan, yoktan var eden
h.+u'l-eşyā 6b/02
- ḥalīl** (A.) : samimi dost
h. 52b/02
- ḥalḳ** (A.) : insanlar, insanlardan bir bölük
h. 17b/07, 21b/09, 31a/04, 33a/08,
34b/04, 41b/03, 46a/13, 47a/02,
49a/14, 49b/01, 49b/02, 53a/09,
65a/12, 65b/14, 67b/06, 69b/14,
69b/16, 69b/17, 70a/02, 70b/15,
71b/08
h.+a 23a/05, 27b/13, 32b/05, 41b/10,
70b/02, 72a/10, 72a/13, 7a/12, 9b/17
h.+da 30b/03, 30b/02
h.+dan 15a/10, 15a/12, 20a/15,
22a/11, 22a/15
h.+ı 28b/13, 31a/05, 32a/04, 32b/08,
33a/09, 33a/14, 36a/04, 48b/04,
48b/14, 49a/01, 49a/02
h.+ı azimdür 17b/13
h.+ına 48b/10, 53a/11
h.+ından 17b/13, 22a/14
h.+ımı 42a/10
h.+ınuñ 48b/04, 53a/16, 53b/01,
67b/08, 70a/02
h.+ıyla 63a/11
h.+içün 48b/16
h.+sız 27b/17
h.+uñ 29a/15, 30b/05, 70a/09
- ḥalḳa** (A.) : yuvarlak şekil
h.+da 72b//02
h.+lardan 65b/14
h.+sı 65b/13
h.+sına 59b/01, 59b/02, 59b/03
h.+sında 47a/05, 58b/17
- Ḥallād** (öz. ad) :
h. 56b/16
- ḥammām** (A.) : hamam
h. 26a/08
h.+larına 26a/06
- ḥamd** (A.) : Allah'a olan şükran
duygularını bildirme
h.+ı-bī inḳıza 6b/02
- Ḥamid** (öz. ad) : hamd eden
h.+bin ādem 53a/09
h.+il-arāci`l-mekkī 38a/14
- ḥāmīle** (A.) : gebe
h. 55b/12, 72b/06

- Ḥammād** (öz. ad) :
 h. 23b/16, 24a/04, 35a/13, 44b/11,
 44b/13, 44b/15, 45a/05, 45b/13,
 45b/14, 45b/15, 58b/08, 58b/12,
 59b/02, 59b/03, 59b/03, 59b/04,
 61a/09, 65a/16, 65a/17
 h.+a 45b/08, 47b/01, 59b/01, 60a/04,
 61a/08
 h.+bin ebū ḥanīfe 26a/14
 h.+bin müslim 38b/01
 h.+bin seleme 53b/01
 h.+bin selīm 65a/16
 h.+dan 40b/03, 45b/12, 58b/11,
 59a/03, 72a/17
 h.+ı 45b/14, 60a/08, 61a/09
 h.+uñ 58b/17
- ḥamr** (A.) : şarap, sarhoşluk veren içki
 h. 55a/03, 63b/11, 63b/15, 67a/07,
 67a/14, 68a/01, 68a/05
 h.+dan 67b/03
 h.+ı 63b/08
 h.+ıla 63b/17
 h.+uñ 63b/13, 64a/02
- Ḥamza** (öz. ad) :
 h.+nuñ 46a/15
 h.+nuñdur 46a/17
- Ḥanefiyye** (öz. ad) : dört büyük mezhepten
 biri
 h.+ye 7a/13
- ḥarāc** (A.) : Müslüman olmayan tebaaden
 alınan vergi
 h. 45b/07
- ḥarām** (A.) : yasaklanmış şey
 h. 13a/07, 17a/09, 35b/10, 35b/10,
 35b/11, 35b/12, 35b/13, 48a/15,
 51b/09, 54a/09, 56a/11, 63a/12,
 63b/08, 63b/09, 63b/13, 63b/14,
 63b/17, 64a/01, 68a/02, 68a/03,
 72a/11, 72a/14
 h.+dan 48b/11
 h.+dur 12b/07, 36a/12, 43a/02,
 54b/08, 61b/08, 62a/01, 63b/08,
 64a/03, 64b/10, 66b/06, 66b/10,
 66b/11, 67a/10, 67a/10, 67a/12,
 67a/15, 67b/02, 67b/09, 67b/13,
 67b/16, 68a/06, 72a/11
 h.+līgına 62a/04, 66b/16
- ḥarb** (A.) : savaş
 h. 61b/13, 63a/01, 63b/03
 h.+de 63b/04
 h.+e 63b/06
 h.+i 63b/04
- ḥarbī** (A.) : savaşla ilgili
 h. 69a/05
- ḥarbiye** (A.) : savaşan, düşman
 h. 36a/12
- ḥarc-** (A.) : vergi, sarf, gider
 h.-it 11b/04
- ḥarem** (A.) : gizli, kutsal yer
 h.+iyidi 15b/06
- Ḥarezmi** : Ḥarzem
 h. 56a/03, 9b/02
- Ḥarezmi** : Ḥarezmlı
 h. 36b/09
 h.+den 46a/01
 h.+yyedür 36b/08
- ḥarf** (A.) : alfabeıi oluşturan işaretlerden
 her biri
 h. 40b/14
- Ḥārice** (öz. ad) :
 h. 51b/02
- Ḥāriş** (öz. ad) :
 h.+bin ‘abdu`r-raḥman el-hemedānī
 38a/15
 h.+bin ‘alḳame el-hemedānī 38b/04
 h.+bin ḥātib 38b/03
 h.+bin yezīd 38b/01
 h.+ibn-i idris 35a/11
- ḥarş** (A.) : kültür
 h. 65a/13
- Ḥārūn** (öz. ad) :
 h. 50b/15
 h.+a 50b/17
 h.+bin sa`īd 46a/08
 h.+er-reşīd 37b/11, 49a/03
- Ḥasan** (öz. ad) : hüznü, güzel
 h. 27b/02, 33a/03, 37a/08
 h.+bin şālih 49b/09
 h.+bin ziyād 65b/10, 72a/15
 h.+bin ziyāduñ 12a/08
 h.+dan 40a/13
 h.+ı-başrīden 56b/13
 h.+ıla 38a/11
 h.+ibn-i ziyād 70b/16
- ḥased** (A.) : çekememezlik
 h. 42a/12
 h.+den 28a/07
- ḥasenāt** (A.) : iyilikler, iyi işler
 h. 62b/07
- ḥasf** (A.) : yere batma, nuru, ışığı sönme
 h. 11b/07
- ḥāşıl** (A.) : peyda olan, çıkan, biten
 h. 10b/13, 15a/14, 15b/11, 48b/09,
 49b/16, 50a/08, 64a/06, 64b/16,
 64b/17, 66b/05, 69a/04
 h.+ıkelam 18a/04, 45a/13
- ḥaslet** (A.) : özellik, güzel huy, tabiat
 h. 16b/07

- h.+idür 16b/07
- Ḥaşm** (öz. ad) : düşman
h. 22a/01, 73a/12
h.+a 22a/02
- ḥasta** (F.) : hasta
h. 12a/03, 12a/14, 12b/17
h.+dur 30b/05
h.+lığı 12a/05, 12b/04, 12b/05,
12b/06, 12b/10
h.+lığında 12a/12
h.+lığıñ 12a/03
- ḥastalık** (F.T.) : hastalık
h.+uñ+(ḥastalıguñ) 51a/11
- ḥasūd** (A.) : hased eden
h.+ları 28a/08, 49b/04
h.+ler 71b/02
h.+leri 65b/16
- ḥaşā** (A.) : asla, katiyen
h. 58b/03
- Ḥaşīm** (öz. ad) :
h.+bin ḥabībi`l-kūfi 44a/11
- ḥaṭā** (A.) : yanlış, kusur, günah
h. 22a/02, 22a/02, 46b/06, 46b/10,
46b/11, 58b/14, 71b/06
- ḥātem** (A.) : cömert
h.+i enbiya 6b/13
- ḥātır** (A.) : zihin, fikir
h.+uma 23a/15, 60b/07
- Ḥatīb** (öz. ad) :
h.+ḥāfız-ı baġdādi 7b/12
h.+ı baġdādi 46a/10
h.+i ḥarezmi 70b/13
- ḥatm** (A.) : sona erdirme, bitirme
h. 13b/14
- ḥātime** (A.) : son nihayet
h.+ye 7b/07
- hattā** (A.) : dahi, bile, hem de
h. 36a/17
- Ḥaṭṭāb** (öz. ad) :
h.+ye 68a/16
- ḥavāşş** (A.) : muhterem, saygın
h.+ışında 66b/12
- ḥavāşī** (A.) : etraf, kenar, çevre
h. 66b/12
- Ḥayyān** (A.) : şahıs ismi
h.+bin müsā 27b/12
- ḥayāt** (A.) : dirilik, canlılık
h.+ında 68b/09
- Ḥayber** (öz. ad) : Hayber
h. 13a/15
- ḥayr** (A.) : iyi, faydalı iş
h. 14a/11, 16b/14, 30a/13, 35b/17,
42a/13, 45b/10, 60b/13, 63b/01,
68a/11, 68b/14, 70b/05
- h.+da 26b/03, 26b/04
h.+dan 66b/03
h.+dur 19b/16, 34b/16
h.+ı+(hayrı) 34b/17
h.+ıla 68b/16
h.+la 57b/06, 57b/10
h.+lu 20a/02
h.+ullah+(hayrullahiteala) 34b/16
- ḥayz** : aybaşı hali, ādet
h. 72b/06
h.+dan 59a/12
h.+dur 72b/07
h.+uñ 74a/03, 74a/06
- ḥayriyyet** (A.) : hayırla, iyilikle ilgili
h.+ine 19b/17a
- ḥayvānāt** (A.) : hayvanlar
h. 6b/12
h.+dan 6b/12
- Ḥazāne** : İmām-ı ḥamedānīn kitabı
h. 31b/08
- ḥazāyin**
h.+ini 70b/10
- ḥāzır** (A.) : meydanda göz önünde
h. 28b/04, 34b/06, 47a/05, 49b/12,
49b/17, 53a/08, 53b/15, 63b/06,
68b/07, 8a/08, 8a/16
h.+a 43b/03
h.+duk 53b/10
h.+dum 72b//02
h.+idiler 50b/11, 53a/12
h.+idüm 42b/01
h.+lar 13b/17, 50b/13, 69a/12
h.+lardan 14a/03
- ḥazīne** (A.) : devlet malının saklandığı yer.
h.+deki 25b/17
- Ḥazret** (A.) : saygı, büyüklere verilen
ünvan
h. 12a/02, 24a/10
h.+i 10b/2, 11a/11, 11b/03, 74a/03
h.+inden 8a/06
h.+inüñ 11b/09, 66a/05
h.+i-‘ömer 9b/17
h.+i-risālet 11b/14, 13a/16, 14b/04,
15a/07, 15b/02, 16a/13, 17b/14,
21a/09, 30b/16, 8b/03, 8b/14
h.+i-risāletden 10a/11, 14b/17,
15b/06
h.+i-risāleti 8b/07
h.+i-risāletile 7b/13
h.+i-risāletüñ 15b/06, 9b/12
h.+i-sallallahu ‘aleyhi vesellem
19a/05
h.+ünüñ 17b/02
- ḥazz** (A.) : hoşlanma, zevklenme

- h.+nefse 11b/10
- hediyye** (A.) : hediye, armağan
h. 35b/06, 45a/06, 45a/08, 45b/01
h.+ler 36a/02
h.+sini 36a/07
- hekīm** : Lokman hekīm
h. 34a/03
h.+i tirmīdī 17b/06
- helāk** (A.) : mahvolma, ölme
h. 12b/02, 17b/05, 17b/06, 17b/06,
17b/08, 17b/09, 22b/08, 22b/08,
24a/04, 55a/03, 62b/11, 62b/12,
63b/05
h.+ine 43a/17
- helāl** (A.) : yapılması dinen sakıncasız olan
h. 17a/09, 17a/11, 17a/17, 41b/13,
41b/14, 47a/07, 48a/15, 51b/09,
56a/01, 56a/08, 66b/06, 67b/04
h.+den 48b/10
h.+dür 47a/07, 67a/08, 67b/03,
67b/06, 67b/11, 67b/12
h.+midür 67b/04
h.-misseydi 64b/16
- hemān** (F.) : o anda, derhal
h. 13a/02
- her** (F.) : her, bütün
h. 12a/02, 15a/02, 15a/04, 16b/07,
16b/08, 16b/12, 16b/16, 18a/09,
18a/10, 18b/09, 20a/08, 20a/15,
21a/03, 22a/12, 22b/11, 23a/16,
23a/16, 24a/11, 26a/16, 28a/03,
29a/01, 33b/01, 33b/02, 33b/03,
39b/15, 40a/16, 41a/17, 44b/16,
44b/17, 45a/02, 45a/03, 47a/03,
47a/03, 48a/11, 49b/11, 51a/11,
51a/15, 51b/14, 53b/13, 56a/13,
56b/03, 56b/05, 57b/10, 57b/11,
58b/13, 60b/15, 62a/08, 63a/01,
63b/14, 66b/09, 67a/14, 69b/01,
71a/16, 73a/02, 8a/02
h.+birisi 30a/01, 30b/14, 68b/12
h.+birisine 36b/07
h.+gün 30b/07, 35b/03, 59b/04,
59b/04
h.+kim 15a/09, 31a/13, 51b/12,
56b/13, 57a/02, 57a/03, 61a/13,
61a/14, 62b/05, 63a/10, 66b/13,
67a/08, 69b/04, 69b/07, 70b/17,
71b/05, 8a/10
h.+kime 38a/04
h.+kimse 10a/14
h.+kimüñ 34b/12
- hergiz** (F.) : asla ,katiyen
- h. 29a/04, 35a/17, 42a/15, 42a/15,
46b/10, 49b/02, 57a/13, 63a/07
- hevā** (A.) : heves, istek
h.+dan 53b/04
- hıfz** (A.) : saklama, ezberleme
h. 30b/14, 50b/04
h.+da 48b/12, 50a/16
- hınzır** (A.) : domuz
h. 62a/03
- hısım** : Akriba, aynı aileye mensup, yakın
h.+inuñ 59a/01
h.+ıyam 34a/09
- hıyānet**(A.) : hayinlik
h. 16a/11, 16b/01
- Hicāz** (A.) : Arap yarımadasında Mekke ve Medine'nin bulunduğu ülke
h.+da 32b/02
- hicv** (A.) : şiir yoluyla alay etme
h. 60a/13
- Hicret** (A.) : Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye göçü
h. 20b/05
h.+üñ 10a/01, 13a/17, 14b/06,
14b/11, 16a/14, 17a/03, 39a/02, 9b/07
- hiç** (F.) : hiç, asla
h. 18b/17, 19b/11, 20a/05, 26b/07,
27a/04, 28a/01, 29a/16, 29b/05,
31b/17, 32a/15, 33b/05, 39b/17,
40b/16, 43b/06, 47a/01, 47b/10,
49a/17, 49b/12, 49b/13, 50b/03,
51b/16, 54a/12, 54b/13, 55a/06,
55b/05, 55b/17, 58a/03, 60b/07,
63a/12, 65b/03, 70a/06, 70a/09, 8b/06
h.+bir 29b/10, 29b/10, 51b/15,
56b/08, 63a/08, 71b/04, 13a/11,
21a/15, 28a/11, 28a/14
h.+birisi 32b/07, 51a/17
h.+kimesne 57a/09
- hidāye** (A.) : hak yoluna, doğru yola kılavuzlanma
h.+nüñ 67b/14
- hikāyet** (A.) : hikaye
h. 25b/08, 31a/05, 35b/15, 35b/17,
45b/12, 45b/12
h.+den 36a/07
h.+e 45b/16
h.+i 45b/17, 52b/13
h.+ini 42a/17
- hikmet** (A.) : hakimlik, sebep
h. 25b/17, 34a/04
h.+i 28a/09
h.+ile 22b/07
h.+üm 12a/06
- hılāf** (A.) : karşı, zıt, yalan

- h. 54b/08, 55a/16, 69a/09, 71b/02, 8b/09
- h̄ilāfet** (A.) :
h.+inde 25b/09, 9b/17
h.+inüñ 42a/03
h.+lerine 22b/10, 22b/14
h.+miş 32b/15
- Hilāl** (öz. ad) :
h.+ibn-i eb̄r̄l-‘ulādan 14b/14
- h̄il‘at** (A.) : süslü elbise, kaftan
h. 44b/17
- h̄ile** (A.) : oyun, aldatma
h. 49b/01, 55b/17, 56a/11
- h̄ilm** (A.) : insanın tabiātındaki yavaşlık
h. 42a/07, 42a/07
- h̄immet** (A.) : gayret etmek, çalışmak
h.+i 30b/04
h.+üñüz 51a/05, 51a/06
- Hindī** (A.) : Hindli, Hindistanla ilgili
h.+ler 12b/16
- h̄isāb** (A.) : hesap, sayma
h.+da 30a/02
- Hişām**
h.+bin‘abdu`l-melik 41b/09
h.+bin‘imādi`l-esedi`l-kūfi 44a/15
h.+bin ‘avāmi`l-k̄ureyi`l-medenī 44a/12
h.+bin yūsuf 47a/01
- h̄izmet** (A.) : iş, iş görme, vazife
h. 9b/17
h.+indeidi 8a/08
- h̄izmetkār** (A.) : hizmet eden
h.+ı 9b/12
h.+lar 34a/12
h.+larına 31b/09
- h̄od** (F.) : kendi
h. 21b/01, 41a/02, 63b/06
- h̄or** (F.) . ehemmiyetsiz, değersiz
h. 50b/02
- Ḥorāsān** (F.) : İran`ın doğusunda bulunan arazi
h. 51a/13, 53b/01
h.+a 52a/01
h.+da 52a/01
h.+danidi 35a/11
- Ḥorāsānī** (F.) : Horasan`a ait
h. 23a/05
- h̄orlīg** : aşâğılık, zillet
h.+ından 34a/16
- h̄oş** (F.) : gezel, iyi, tatlı
h. 23b/17, 41b/01, 42a/05
- h̄üb** (F.) : gezel, iyi, hoş
h. 31a/13, 40b/13, 70b/01
h.+idi 40b/13
- h̄ubüb** (A.) : taneler, tohumlar
h.+dan 67b/15
- h̄ud‘a** (A.) : aldatma, oyun
h. 33a/13
- Ḥudeybiyye** (öz. ad) : Hz. Peygamber zamanında yapılan antlaşma
h. 13a/15, 8b/12
- h̄udūd** (A.) : sınırlar, uçlar, hududlar
h.+da 25b/01
- h̄ükemā`** (A.) : hakimler
h.+yise 61b/06
- h̄ulefā** (A.) : halifeler
h.+ierbai 21a/07
- h̄ulq** (A.) : huy, tabiat
h. 65b/06
- h̄urma** (A.) : hurma
h. 11b/06
- Ḥuşayn** (öz. ad) :
h.+bin ‘abdurrahmāni`l-kūfi 38a/16
h.+dan 59a/17
- Ḥusrem** (öz. ad) :
h.+bin ‘abdurrahman 38b/04
- h̄uşūmet** (A.) : hasımlık, düşmenlik
h. 26b/01
h.+de 26a/15, 26a/16
h.+i 26a/17
- h̄uşūşā** (A.) : başka, ayrıca
h. 31b/06, 43b/01, 69b/02, 7a/13
- h̄uş** (F.) : akıl, şuur, anlayış
h. 12a/06, 12a/16, 71b/03
- h̄uṭbe** (A.) : halka verilen dini öğüt
h.+sinde 34a/17
- Huzeyfe** (öz. ad) :
h. 32b/01
- h̄üccet** (A.) : senet, vesika, delil
h. 24a/09, 26a/12, 62b/16
h.+ile 21a/14
h.+dür 47a/02
- Ḥudāvend** (F.) : Allah, Tanrı
h.+i-lutf 7a/06
- h̄ükemā`** (A.) : alimler, hakimler
h. 29a/05, 49b/10
h.+yı felāsifeden 25b/10
- h̄üküm** (A.) : hüküm
h. 55b/01, 19b/16, 25a/12, 25a/16, 29a/05, 71a/04
h.+i 17a/13, 17a/13, 55a/12
h.+ine 25a/16
h.+ini 20b/14, 24a/02, 24a/02
h.+iyile 25a/11
h.+de 25a/08, 68a/05
- Hümāme`d-dīn**
h. 46a/03
h.+e 46a/02

- h.+el-ğarezmi 45b/17
hürmet (A.) : saygı, haramlık
 h.+i 64b/12, 68b/17
 h.+ine 65a/01, 66b/16
 h.+ini 25b/14
 h.+lüyidi 48b/05
Hüseyn (öz. ad) :
 h. 15a/07
 h.+bini`l-hâriş 38b/02
 h.+bin şâlih 48a/01
 h.+den 27b/02
 h.+e 33a/03
 h.+binsaid 38a/14
hüsn (A.) : güzel, iyi
 h. 38a/04
 h.+ü hulk 35b/13, 36a/14
 h.+ü hulkile 27b/01
 h.+inde 38a/05
Hüsrev (F.) : padişah, hükümdar
 h.+dururlar 35a/17
hüzn (A.) : gam, keder
 h.+idi 14a/15
‘ikâb (A.) : eza, cefa, eziyet
 i. 53a/06
ılduz : yıldız
 i.+a 19a/08
 i.+dan 18b/17
 i. 24a/05
Irâk (öz. ad) : Irak
 i. 23a/07, 29a/05
 i.+a 44b/03
 i.+da 32b/01, 39a/10, 42b/05
irag : uzak
 i.+ı 24a/05
 i.+idi+(iragıdı) 35a/01
 i.+iken+(iragiken) 42b/09
irmağ : ırmak, akarsu
 i. 50a/03
‘irz (A.) : şan, şeref, namus
 i.+ını 60a/13
işsi : sahip, malik
 i. 24a/17, 24a/17, 28a/07, 34a/10,
 35a/04, 54a/01, 67a/13, 69b/01,
 73b/04
 i.+na 16a/09, 59a/10
 i.+ydı 65b/06
‘İşâm (öz. ad) :
 i.+bin yûsuf 50a/01
ışlah (A.) : iyileştirme
 i. 20a/16
ıslan- : ıslanmak
 i.-miş 66b/05
ıştulâh (A.) : ilim sözü, terim, tabir
 i.+ında 7b/14
ıtlak (A.) : salıverme, koyuverme
 i. 8a/02
‘ıyâl (A.) : bir kimsenin geçindirmek
 zorunda olduğu kimseler, eş, çocuk
 i.+idür 46a/14
ıztırâb (A.) : acılar, elemeler
 i. 10b/14
i‘âde (A.) : geri çevirme
 i. 67a/16
‘ibâdet (A.) : Allah`ın emirlerini yerine
 getirme
 i. 15b/13, 31a/11, 35b/05, 47b/01,
 60b/02, 60b/02, 68a/12
 i.+de 25a/08, 31b/06, 70b/15
 i.+e 66b/05
 i.+i 33b/17
 i.+iyile 51b/03
‘ibâdile (A.) : Tanrı kulları, insanlar
 i.+i-şelâsedan 41b/07
iblâğ (A.) : vardırma, gönderme, ulaştırma
 i. 59b/07
İblîs (öz. ad) : şeytan
 i.+dür 71a/07
 i.+i la‘în 41b/05
 i.+üñ 36a/08
ibn-i : oğul, oğlu
 i. 11b/15, 23a/02
 i.+‘abbâs 18b/01, 20b/10, 71b/17,
 72a/07
 i.+‘abbâsdan 39b/02, 40a/09, 40b/05,
 44a/06
 i.+‘abbâsı 38a/13, 40a/02
 i.+‘avn-ı zâhid 52a/10
 i.+câbir 65b/08
 i.+cerîh 46b/17, 46b/17
 i.+dekîn-ile 9b/05
 i.+ebî evfâdan 14a/05
 i.+ebî leylâ 47b/08, 49b/08, 65b/17
 i.+ebî leylâyâ 47b/03
 i.+ebî leylâyla 37a/17
 i.+ebî meryem 65b/11
 i.+ebî süleymân 65a/17
 i.+ebî süleymândan 65a/17
 i.+hezîme 66a/14
 i.+hârâm 16b/10
 i.+hubeyre 70b/03
 i.+el-‘abdu`l-berr 10a/04
 i.+el-‘arabî 63a/07
 i.+el-cübeyr 38a/16
 i.+el fazl ez-zâhid 29a/08
 i.+el-muqrî 14a/01
 i.+el-mübârek 50b/06
 i.+el-velîd 39b/12
 i.+mâcce-i kızvinî 41a/03

i.+mācce 17b/01, 18a/01
 i.+māciş 64b/04
 i.+mezāhim 29a/14
 i.+muḳrī 14a/04
 i.+‘ömer 42a/17, 42b/01, 44a/06,
 59b/17, 59b/17, 64a/09, 64b/02,
 65a/09
 i.+‘ömerden 17a/16, 40b/05, 42b/03,
 44a/13
 i.+‘ömeri 38a/13
 i.+sa‘īd 51b/09
 i.+şalāh 13b/05, 8a/04
 i.+semmāk 48a/16, 48b/03
 i.+sūrīn 24a/15, 24a/16, 24b/01,
 66a/08, 66a/10, 66a/10
 i.+sūrīne 24b/13
 i.+es-şalāh 9a/12, 13b/07
 i.+şibrime 49b/08, 65b/17
 i.+şirīme 47b/07
 i.+‘uyeyne 56b/09, 56b/13
 i.+‘uyeyneyi 50b/05
 i.+vehm 65a/11
 i.+yesār 44b/02
 i.+zübeyri 40a/02

İbrāhīm

i. 23b/17, 24a/11, 65a/16, 70a/14,
 70a/16
 i.+bin ‘abdu’l-‘azīz 50b/16
 i.+bin ‘abdu’r-raḥmāni’l-kūfī 37b/02
 i.+bin firūz 53a/10
 i.+bin el-muḥācir 37b/07
 i.+bin muḥammed 37b/02
 i.+bin rüstem 51a/16
 i.+bin rüsteme 51b/05
 i.+bin sa‘īd el-cevherī 13b/12
 i.+bin süleymān 48b/09
 i.+bin süveyd bin neḥāī 9a/01
 i.+den 24a/05
 i.+ibn-i rüstem 51b/12
 i.+i‘n-neḥāīdür 37b/08

ibrīşim : kumaş

i. 70b/01

icmā‘ (A.) : dağınık şeyleri bir araya
 getirme, toplama

i. 32a/11, 64b/17, 8b/01
 i.+ı-‘ulemāyla 64b/12
 i.+ı-ümmete 71a/10
 i.+ı-ümmetile 68a/01
 i.+i-ḥarāmdur 67b/07
 i.+ile 65a/05, 8b/01
 i.+ı-‘ulemā 32b/08

ictihād (A.) : bir konu ile ilgili ortaya çıkan
 görüş, fikir
 i. 22a/07, 41a/01, 61b/16

i.+dan 28b/15
 i.+ı 23a/10, 23a/11
iç : iç
 i.+inde 25b/11
 i.+lerinde 12b/02
 i.+imüzde 42b/15
 i.+inde 46a/02, 51a/14, 63b/03,
 70a/13, 70a/14, 71a/02
 i.+indekiyle 25a/15
 i.+inden 6b/11, 6b/12, 6b/13, 6b/14,
 7a/01
 i.+lerinde 32b/11, 33a/08
 i.+ünüzde 53a/06

iç- : içmek
 i.-di 28a/04
 i.-dügi 67b/07, 67b/09
 i.-er 67b/13
 i.-erler 67b/07
 i.-mek 55a/04, 67b/07, 67b/12
 i.-mekden 63b/11, 67b/17
 i.-mekile 68a/05
 i.-mekiledür 68a/03
 i.-mese 55a/03
 i.-mesi 67b/11
 i.-mesine 68a/04
 i.-seler 67a/10
 i.-di 45b/16
 i.-düm 59a/04
 i.-e 30b/02
 i.-mek 12b/08, 13a/05, 55a/02,
 67b/04
 i.-se 66b/06

içün : için

i. 11b/06, 12b/06, 17b/09, 26b/01,
 36a/17, 41b/03, 45b/09, 49b/03,
 51b/01, 56b/12, 66b/06, 67b/07,
 71a/10, 9b/17

‘iddet (A.) : kocasından ayrılan kadının
 evlenebilmesi için beklemesi gereken
 süre

i. 56a/13, 56a/14

iftihār (A.) : öğünme

i. 50a/17

i.+ı 52b/06

igne : iğne

i. 26b/14

iḥlās (A.) : halis, temiz, doğru

i.+dan 10b/01, 10b/07

i.+ıla 10a/14, 31b/14

iḥsān (A.) : iyilik etme, bağış, bağışlama

i. 70b/05

i.+ı 70b/08, 7a/12

iḥtilāf (A.) : ayrılık

- i. 17a/11, 17b/11, 29a/05, 35a/02, 50a/09, 55b/10, 55b/13, 61b/10, 68a/02, 68a/15, 68b/04, 68b/10, 71b/15
- ihtilām** (A.) : düş azma, baliğ olma
i. 72b/06
- ihtilāt** (O.) : karışma, karşılaşır görüşme
i. 70b/02
i.+ı mücāvere 54b/01, 54b/11
i.+ı mücāverenüñ 55a/05
i.+ı-mümāzecedür 54a/16
- ihtiyār** (A.) : seçme, seçilme, katlanma
i. 11b/08, 28b/15, 46a/08, 53a/01, 60a/08, 61a/06
i.+ı 30b/10, 67b/01
i.+suz 30b/09
- ihtiyāt** (A.) : sakınma, tedbirli davranma
i. 56a/07
i.+ludur 28b/03
- iḳdām** (A.) : gayretle çalışma
i. 29b/08
- iki** : iki (2)
i. 10a/08, 10a/17, 10b/08, 13b/03, 14b/06, 16a/11, 17a/17, 19b/03, 19b/09, 19b/12, 24b/01, 24b/05, 25b/01, 26a/08, 30b/07, 31a/10, 39a/11, 39a/16, 43a/11, 43a/12, 44b/14, 48a/01, 48a/07, 49b/16, 53a/07, 53a/14, 53b/02, 53b/09, 53b/14, 54a/15, 56b/06, 59a/02, 64a/05, 64a/06, 68b/08, 68b/17, 71b/09, 72a/17, 72a/17, 72b/09, 73a/04, 7b/15, 7b/16
i.+nci 11a/14, 11a/16, 13a/09, 16a/16, 19a/16, 19b/11, 20a/02, 55a/05, 59a/12, 66a/17, 69a/02, 73a/10
i.+ncisi 13a/12
i.+nüñ 39b/05
i.+si 10a/05, 27a/13, 43a/17, 46a/16, 54b/01, 54b/04, 54b/05, 54b/16, 55b/06, 66b/15
i.+sinüñ 63b/17
- iḳlīm** : memleket
i.+inde 51a/13
i.+ler 51b/09
- iḳrām** (A.) : hürmet, saygı, ağırlama
i. 58b/02, 65b/15
- iḳrār** (A.) : dil ile söyleme, tasdik, kabul
i. 31b/04
i.+dur 69b/14
- iḳrime** (öz. ad) :
i. 43b/03
- i.+dür 43b/03
- iḳtidā'** (A.) : tabi olma, uyma
i. 23a/10, 28b/07, 74a/12
i.+sıyla 6b/04
- iḳtizā'** (A.) : lazım gelme, gerekme
i. 21b/03
- ilā'** (A.) : Yemin etme, erkeğin bir süre eşine yaklaşmamak için yemin etmesi.
i. 59b/07
- ilāhī** (A.) : Allah'ım, ey Allah
i. 42b/16, 43a/16, 7a/15
- ilçi** : ilçi, haberci, temsilci
e.+lige 42a/08
e.+yi 42a/10
- ilerü** : ileri
i. 21b/01, 22a/09, 29b/10, 30b/05
- ilet-** : iletmek, ulaştırmak
i.-di 14b/15
i.-diler 13b/17
i.-üp+(iledüp) 52a/02
- ilḥaḥ** (A.) : üzerine düşme, zorlama, ısrar etme
i. 41a/01
- ilik** : ilik
i.+ini 27b/15
- illā** : aksi halde, yoksa
i. 12b/09, 13a/11, 15a/11, 15a/12, 28a/12, 28b/14, 28b/15, 29a/06, 33b/13, 36a/12, 40b/16, 41b/03, 42a/16, 51b/15, 55a/08, 55b/03, 57a/10, 60a/16, 62a/16, 63a/16, 63b/11, 65a/14, 65a/15, 71a/16, 71b/03
- 'illet** (A.) : hastalık
i.+i 64a/01
i.+in 22b/13 i.
- 'ilm** (A.) : ilim
i. 28a/09, 45a/12, 46b/03, 47b/02, 47b/09, 48a/16, 48b/16, 59b/04, 60b/06, 70b/08, 25b/03, 27a/16, 28b/04, 28b/07, 30b/15, 31a/03, 31a/03, 32a/13, 37a/05, 40a/16, 40a/16, 40a/16, 60b/17, 65b/04i.+de 47b/05, 48b/12, 50a/02, 50b/15, 60b/09, 60b/13, 60b/15, 61a/10, 32a/12, 32b/11, 48a/05, 51a/17
i.+e 25b/08, 27b/17, 28a/06, 45b/06, 49a/08, 60a/06, 60a/07, 61a/06, 66a/04, 66a/09, 7a/13
i.+i 23a/06, 23a/07, 28a/02, 28a/03, 28a/10, 31a/02, 31a/06, 32a/11, 32b/10, 33a/05, 33a/13, 40a/14, 43b/17, 45a/15, 45b/05, 49b/03,

- 50a/03, 50b/08, 50b/09, 51b/16,
52a/12, 56b/10, 57a/10, 60a/10,
60b/09, 61a/06, 61a/07, 61b/17,
66a/08
i.+i-dīndür 61b/09
i.+i-ferāsetde 23b/09
i.+i-ferāyızda 33a/01
i.+i-fıkh 56b/15, 15a/04, 21b/16,
27a/04, 29b/03, 29b/11, 30a/02,
32b/05, 46b/09, 9b/17
i.+i-fıkhda 27a/04, 57a/13
i.+i-fıkhdur 34a/05
i.+i-fıkhūñ 60a/14
i.+i-ḥadīş 39a/10, 46b/08
i.+i-ḥadīşde 48a/07
i.+i-ḥadīşe 28a/13
i.+i-ḥadīşi 49b/07
i.+i-keḷām 58b/12
i.+i-keḷāma 60b/11
i.+i-keḷāmda 58b/07, 59b/07, 59b/11,
59b/12, 60b/03, 61a/01, 61a/08,
61a/09, 61b/04
i.+i-keḷāmdan 60b/05
i.+i-keḷāmı 60b/10
i.+i-keḷāmile 26a/15, 60b/07
i.+i-keḷāmuñ 60a/09
i.+i-kıra'atın 60a/13
i.+ile 22b/07, 6b/03, 50b/09
i.+i-megāzī 56b/14
i.+i-menāsikī 56b/14
i.+in 32b/09
i.+ine 57a/17
i.+ini 30b/14, 32b/06, 37a/02,
43a/07, 43a/07, 48a/14, 51a/13,
52a/01
i.+i-şi'irūñ 60a/12
i.+i-tābirī 66a/08
i.+üm 50a/03
i.+ümüz 23a/09
i.+üñ 21b/14, 27b/15, 53b/11,
60b/14
i.+den 25b/06
i.+lerin 30b/14
i.+süz 31a/04
- iltifāt** (A.) : hatır sorma, gönül alma
i. 24a/10, 71a/13
i.+ı 11b/10
- ilzām** (A.) : susturma, cevap veremez hale
getirme
i. 21a/15, 47b/15, 47b/16, 57a/10,
61a/11, 61a/12
- īmā`** (A.) : işaret, işaretle anlatma
i.+ile 55a/16
- imām** (A.) : önde, önde bulunan
i. 10a/07, 14a/07, 14b/03, 14b/08,
15b/08, 15b/14, 15b/16, 16a/02,
16a/03, 16b/10, 17a/06, 17a/06,
18a/05, 18a/09, 18a/12, 19a/05,
19a/06, 19a/14, 21a/16, 21b/10,
21b/12, 22a/02, 22a/08, 22a/14,
23a/04, 23a/05, 23b/10, 24a/17,
24b/12, 27a/05, 27a/14, 28a/02,
28b/04, 28b/05, 29a/01, 29b/04,
30b/12, 30b/15, 31b/04, 31b/08,
32a/04, 32a/10, 32b/10, 32b/12,
32b/13, 33a/13, 33b/09, 40b/04,
46a/10, 46b/17, 46b/17, 47b/09,
47b/12, 48b/13, 48b/13, 48b/13,
49a/10, 49b/11, 50a/03, 50a/11,
50a/16, 50b/02, 51a/01, 51a/02,
51a/09, 51a/14, 51b/11, 51b/16,
52a/04, 52b/01, 52b/05, 52b/05,
53a/09, 53b/06, 59a/06, 59a/17,
59b/02, 59b/03, 60a/08, 60b/03,
61a/07, 61a/10, 65b/05, 68a/09,
71a/05, 71a/07, 71a/16, 71a/17,
72a/06, 72b/14, 72b/14, 73b/07,
74a/08, 9a/05, 9a/08, 9b/07
i.+a 18b/15, 22a/03, 24b/07, 28a/12,
28a/14, 47b/04, 48b/03, 49b/01,
51b/09, 52a/02, 52b/07, 53b/12,
56b/15, 60a/07, 74a/05
i.+`abdullah bin el-mübārekden
27a/07
i.+`abdullah bin el-mübārekdür
29b/15
i.+`abdullah el-ḥalīmī 62a/06
i.+beşir bin gıyāş el-müreysidür
29b/15
i.+bin mā`ın 46a/07
i.+dan 13a/11, 14a/06, 14b/14,
15b/02, 21a/15, 21b/05, 22a/09,
29b/05, 29b/05, 31a/13, 31a/14,
44b/12, 46b/15, 51a/12, 51b/06,
51b/13, 68b/04, 69b/14
i.+dāvud eṭ-ṭā`idür 29b/16
i.+dur 48a/01, 48b/13
i.+ebī süleymān el-cürçāniden 73a/14
i.+ebī yūsuf 61a/16
i.+ebū ḥafz-ı kebīr 36b/13
i.+ebū ḥanīfe 10a/06, 16b/09, 30b/12,
42b/08, 43a/01, 47b/06
i.+ebū ḥanīfedan 31a/15
i.+ebū ḥanīfenüñ 21a/13, 29b/07,
33b/12, 36b/11
i.+ebū ḥanīfeye 26a/11, 46a/13,
72b/16
i.+ebū el-faẓl el-kirmānī 29b/05

- i.+ebū el fażl el-mağdesī 63b/02
 i.+ebū muṭī‘ 72b/11
 i.+ebū yūsuf bin ḥāliddür 29b/16
 i.+ḥalebī 59a/17
 i.+ḥasan bin ziyāddur 29b/14
 i.+1 17a/02, 24a/14, 26a/11, 48a/02,
 48a/05, 51a/15, 52a/12, 52a/13,
 53a/10, 57a/16
 i.+1-‘abdu`l-‘azīz el-merġiyānī
 59b/09
 i.+1-‘abdu`l-mecīd 70a/17
 i.+1-ebū el-meāl el-esferānī 26b/02
 i.+1-aḥmed bin muḥammed bin
 aḥmed el-müdmīnī ve müdmīne
 9b/02
 i.+1 aḥmed ḥanbel 72b/07
 i.+1 a‘zam 23a/13, 23b/11, 30a/03,
 31a/06, 33b/10, 33b/14, 35a/06,
 35a/09, 35a/15, 38a/10, 40b/03,
 48b/15, 58b/07, 59b/07, 59b/11,
 60a/05, 61b/09, 64a/08, 65b/03,
 66a/02, 66b/01, 67b/02, 68a/10,
 68b/13, 70a/11, 70a/13, 70b/01,
 70b/12, 70b/16, 71a/13, 72a/11,
 72a/14, 72a/16, 72b/01, 73a/13,
 73b/04, 74a/03, 7b/04
 i.+1 a‘zama 23a/09, 68a/08, 71b/14,
 72a/10
 i.+1 a‘zamdan 28b/05
 i.+1 a‘zam ebū ḥanīfe-i küfnüñ
 7a/01
 i.+1 a‘zamu 18b/07, 23a/14, 26b/15,
 48b/14
 i.+1 a‘zamuñ 23b/09, 23b/14, 27a/10,
 35a/01, 36b/14, 36b/16, 37a/04,
 44b/09, 46a/04, 68b/05, 7a/11
 i.+1 baḥterīden 23a/13
 i.+1 bāķır 23a/14, 23a/14, 23b/11,
 23b/12
 i.+1 bāķır 38a/11
 i.+1 bāķırdan 23b/12, 23b/13
 i.+1 bāķıruñ 23b/01
 i.+1 başır 18b/05, 23a/02, 24a/13,
 25a/02, 25a/05
 i.+1 başırīden 23b/15
 i.+1 cezerī 35a/02
 i.+1 debbūs 73a/09
 i.+1 deylemī 53b/12, 60a/04
 i.+1dur 39b/11, 51a/07, 71a/16
 i.+1 ebī yūsuf 61b/12
 i.+1 ebī yūsufuñ 72a/09
 i.+1 ebū bekr-i ‘aķıķ 70b/12
 i.+1 ebū bekrilḥarezmi 36b/08
 i.+1 ebū ḥafz 36b/11
 i.+1 ebū ḥafz-ı kebīr 67b/03
 i.+1 ebū ḥanīfe 46b/01
 i.+1 ebū ḥanīfedden 10a/10
 i.+1 ebū ḥanīfeyi 47a/17
 i.+1 ebū el-ķāşım 36b/09
 i.+1 ebū el-me‘ālī 46b/06
 i.+1 ebū el-me‘ālī el ḥalebī 70b/16
 i.+1 ebū yūsuf 46b/12, 65b/09, 67b/02
 i.+1 ebū yūsufdan 23a/06
 i.+1 ebū zamīr 47a/17
 i.+1 evzā`īden 46b/03
 i.+1 evzā`ıyi 27a/08
 i.+1 eyķānī 67a/13
 i.+1 faḥre`r-rāzī 33b/11
 i.+1 faķıth ebū el-leys 45a/10
 i.+1 ġaznevī 25b/02, 35a/09, 58b/06,
 66a/17
 i.+1 ḥāfız 45b/10
 i.+1 ḥamedānī 31b/07
 i.+1 ḥammād 23b/16, 44b/16
 i.+1 ḥammāda 45a/01, 45b/10
 i.+1 hammād bin ebī Süleymān el-kūfī
 44b/11
 i.+1 ḥanefī 31b/03
 i.+1 ḥarişī 29a/12, 46a/06
 i.+1 ḥasan ibn-i ‘alīden 29a/10
 i.+1 ḥaşırdan 31a/16
 i.+1 ḥattābī 24b/15
 i.+1 hezhāddan 23b/15
 i.+1 ḥişām 67a/12
 i.+1dı 41b/16, 44a/10, 50a/15
 i.+1 kāmıldür 51a/12
 i.+1 ķurtübī 69b/08
 i.+1la 27a/13, 50a/13, 51b/17
 i.+1ılayıdı 52b/06
 i.+1 mālik 17a/13, 26b/15, 26b/17,
 28b/09, 28b/10, 33b/09, 34b/14,
 47a/10, 53b/17, 61b/11, 63a/14,
 63b/07, 65a/11, 67a/11, 67a/17,
 71b/01, 71b/10, 9a/10, 9a/12, 9a/15,
 9a/16
 i.+mālik bin ma‘zule`l-becelīdür
 29b/17
 i.+1 mālikden 26b/09, 33a/06, 63a/10,
 64b/05
 i.+1 mālike 26b/06, 53b/13, 63a/17
 i.+1 māliki 47a/12
 i.+1 māliküñ 26b/10
 i.+1 manşūrī 67a/13
 i.+1 mevlānā cemāleddīn ‘ömer en-
 nesefī 26a/09
 i.+1 muḥammed 67a/16, 23a/07,
 23a/09, 67a/13
 i.+1 muḥammedden 33a/06

i.+1 muḥammedūn 31a/17, 55a/16
i.+1 muḥammed bin ‘alī bin hüseyin bin ‘alī bin ebī ṭalibdür 37a/06
i.+1 muḥammed bini`l-ḥasanü`ş-şeybānīdür 29b/13
i.+1 müznī 66b/15
i.+1 nesefī 65a/15, 65b/04, 65b/17, 68b/12, 73a/14
i.+1 nisābūrī 44b/15
i.+1 riżāfī 73a/12
i.+1sa 32a/07
i.+1 şālīhī 61b/04
i.+1 seraḥsī 61b/11
i.+1 süfyān 73a/01, 73a/13
i.+1 şāfī`ī 32a/02, 33a/01, 33a/06, 33b/08, 33b/12, 36b/13, 39a/09, 45b/11, 46a/11, 57a/03, 57a/04, 61b/11, 63a/04, 66b/09, 66b/11, 67a/11, 67a/17
i.+1 şāfī`īden 26b/06, 45b/11, 46a/09
i.+1 şāfī`īnūñ 24a/08, 36b/12, 47a/09
i.+1 şemsi`l-e`immet el-ḥulvānī 45b/06
i.+1 şu`aybīden 40a/05
i.+1 şu`be 53b/12
i.+1 tāberī 34a/17
i.+1 taḥāwī 66b/15, 67a/12
i.+1 ṭarsūsī 63b/03
i.+1 timurtāşī 61b/14
i.+1 yāsīn 48a/07, 48a/12
i.+1 yāsīn-i zeyyāt 48a/06
i.+1ıydı 28b/08, 56b/13
i.+1-zāmīrī 35a/15
i.+1-züheyr 72b/13
i.+1-zerencīrī 59b/05, 73b/04
i.+1-zumeyrī 26b/16
i.+ibn-i`abdi`l-berr 64b/11
i.+ile 9a/15
i.+lar 31b/05, 31b/16, 32a/07
i.+lardan 21a/13, 30b/12, 32a/03
i.+laruñ 30a/01
i.+ul müslimīn 29b/11
i.+umuz 9a/03
i.+umuzuñ 30b/07
i.+uñ 13b/01, 13b/03, 14a/05, 14b/12, 16a/14, 16a/15, 16b/03, 16b/14, 18a/06, 18a/06, 18a/07, 18a/08, 22a/15, 22b/02, 23a/06, 28b/01, 28b/02, 28b/06, 28b/12, 28b/15, 28b/17, 29a/06, 29b/10, 30a/03, 30a/12, 36b/04, 46a/06, 46a/07, 47a/11, 49a/16, 49b/03, 50a/07, 50b/08, 50b/09, 51a/06, 51a/08, 51a/09, 51a/13, 51b/02,

51b/04, 51b/14, 51b/15, 52a/01, 52a/07, 52b/06, 52b/08, 52b/09, 53a/03, 53b/10, 54a/10, 56b/15, 57a/03, 57a/04, 57a/05, 57a/15, 58b/05, 61a/08, 61a/15, 73b/09, 9a/16, 9a/17, 9b/11
i.+uñuz 18b/12
i.+veki` bini`l-cerrāḥdur 29b/14
i.+zāhid 18a/14

imāmet (A.) : imamlık

i.+liḡ 32a/09
i.+liḡe 32a/12
i.+liḡise 32a/12

imāmeyn (A.) : iki imam, İmam-ı A`zam Ebu Hanifenin yetiştirdiği iki büyük fıkıh bilgini Ebu Yusuf ve İmam-ı Muhammed için kullanılır.

i.+ile 29a/02
i.+üñ 28b/16

imān (A.) : İslam dinini kabul etme, inanma

i. 19a/15, 19a/16, 20a/11, 20b/04, 20b/07, 20b/14, 20b/15, 20b/17, 42b/17, 69b/10, 69b/14, 70a/05, 70a/05, 71b/09
i.+a 71b/08, 71b/11
i.+da 69b/15, 71b/11
i.+dan 31a/09, 68b/17, 69a/01, 70b/06, 71b/04
i.+ı 20b/12, 70a/03, 71b/07, 71b/10
i.+ınuñ 71b/10
i.+ıyla 71b/09
i.+il fāyīz 7a/05
i.+ları 20b/12, 20b/16
i.+um 71b/07

imkān (A.) : olabilirlik

i.+ısabıt 15b/15

İmrān (öz. ad) :

i.+bin `āmīr 43b/10
i.+bin hüseynden 12b/17

imsaḡ (A.) : oruca başlama zamanı

i. 20a/15

imtinā` (A.) : çekinme, geri durma

i. 41b/11

in-

: inmek
i.-di 34a/01
i.-mege 45b/14

inan- : inanmak

i.-dılar 20a/01, 20a/01, 70a/03
i.-makdur 66b/03
i.-urlar 20b/08

ināyet (A.) : ltuf, ihsan, gayret

i.+ile 7b/03

ince : ince, enli olmayan, zarif

- i.+dür 59b/13
- incid-**: incitmek
i.-mek 27b/11
- İncil** (A.): Hz. İsa'ya gönderilen kitap
i. 25a/14
- inkār** (A.): yaptığıııı saklama, reddetme
i. 61b/14, 61b/15, 64a/09, 71b/11, 71b/13, 72b/11
- inşāf** (A.): merhamete, vicdana dayanan adalet
i.+ını 27a/17
- inşā`allah**: Allah isterse, Allah nasip ederse
i. 10a/07, 22b/15, 52a/06, 71b/13
- intifā`** (A.): ortadan yok olma
i. 54b/06, 54b/07, 54b/08, 54b/10
- intişār** (A.): saçılma, dağılma
i. 36b/16
- ir-**: ermek, yetişmek, ulaşmak
i.-se 28b/12
- irgür-**: erdirmek, ulaştırmak
i.-di 49b/13
- iriş-**: ulaşmak, kavuşmak
i.-di 14b/03, 17a/02, 18a/08, 26a/05, 34a/15, 34a/16, 36b/14, 36b/15, 37a/01, 37a/05, 38b/15, 38b/17, 42a/12, 43a/10, 44b/10, 46a/17, 47a/13, 47b/10, 48b/17, 55a/10, 65b/16, 70b/17, 74a/05, 74a/11
i.-dügi 37a/04, 9a/12
i.-düklerine 70a/10
i.-düm 42a/04
i.-düñ 45b/06
i.-dürdüm 34b/06
i.-eli 45b/12
i.-emedi 43a/10
i.-eydüñüz 11a/05
i.-medi 63a/03
i.-medüğüñüz 58a/07
i.-medüñüz 58a/06
i.-mek 61b/01
i.-mekden 11a/03
i.-memekden 11a/04
i.-mesine 14b/08
i.-meyüpdür 9a/13
i.-mişdüm 58b/07
i.-se 18a/11, 67a/15
i.-sen 24a/04
i.-üpdür 9a/11, 9a/13, 9a/14
i.-ür 33b/01
i.-ürem 41b/01
i.-ürise 22a/17
i.-ürsüz 32a/16
- irişdür-**: ulaştırmak, kavuşturmak
- i.-di 58a/10, 63a/05
i.-dimi 58a/03
i.-düklerini 57b/14
i.-düm 58a/02
i.-düñmi 58a/02
i.-süñ 34b/07
i.-ür 64a/05, 64a/05
- İsā** (öz. ad):
i.+bin 'alī 43b/09
- işbāt** (A.): kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma.
i. 18a/07, 26b/08
i.+ıbātıl 26b/01
- İşhāk** (öz. ad):
i. 52b/16
i.+bin rāhüye 52b/15
i.+bin şābit 37b/07
- İskenderiye** (öz. ad):
i. 26a/08
i.+de 25b/10
i.+nün 26a/06
i.+yi 25b/10
- İslām** (A.): Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, Allah tarafından tebliğine memur edildiğıi din
i. 24a/03, 47b/17
i.+a 22a/09, 22a/10
- İsmā`il** (öz. ad):
i. 33b/02, 65b/01
i.+bin 'abdu'l-melik 37b/05
i.+bin ebī fadīk 47a/12
i.+bin ebī hālīdi`l-becelī 37b/03
i.+bin müsl imi`l-mekkī 37b/06
i.+bin ümeyye 37b/04
i.+hāmmād 35a/15
- isnād** (A.): bir şeyi yaptı deme, Peygamber sözü olan hadislerin, sırasıyla kimler tarafından söylenegeldiğini bildirme.
i. 63a/07
i.+ıla 15b/15, 17b/01
i.+ı-şāhīhile 18a/06
i.+larıla 10a/10
- İsrā`il** (öz. ad): İsrāil oğulları
i. 48b/10
i.+de 43a/11
- issi**: sıcak
i.+yi 13a/05
i.+yle 13a/05
- iste-**: istemek
i.-diler 29a/08
i.-düm 71b/01
i.-miş 41a/15
i.-r 57a/03
i.-rem 52a/07

- i.-rmisin 65b/04
i.-rsen 60b/02
i.-yenüñ 43a/08
- istidlāl** (A.) : delile dayanarak sonuç çıkarma.
i. 25a/10
i.+ile 30a/04
- istifāde** (A.) : faydalanma, kazanma, bir şey öğrenme
i.+sindedür 58b/06
- istiftā`** (A.) : fetva almak isteme, mürācaat etme
i. 50b/12
- istihzā`** (A.) : eğlenme, alay etme
i.+dur 74a/07
- istiḥyā`** (A.) : haya etme, utanma
i.+ya 63a/05
- istincā`** (A.) : pislikten temizlenme
i. 52a/09
- istiḡnā`** (A.) ayırma, ayrı tutma
i. 50a/13
- iş** : iş
i. 36a/02, 51b/10, 66a/11, 67a/05
i.+i 12b/09, 49a/17, 65a/11
i.+inden 62b/01
i.+ler 63b/15, 63b/16, 63b/16, 65b/15
i.+lermi 65a/11
- işāret** : iz, nişan, gösterme
i. 19a/17, 21b/11, 58b/08, 59a/08, 7a/10
i.+dür 21a/04, 21a/05, 22b/01
- işe-** : işemek, sidikleme
i.-mek 71a/02
i.-miş 39b/14
- işidil-** : işidilmek
i.-medi 51a/01
- işit-** : işitmek
i.-di 21b/12, 38a/03, 38a/06, 40a/09, 41a/04, 41b/07, 41b/08, 42a/17, 42b/03, 42b/05, 43a/06, 43b/05, 43b/17, 44a/07, 44a/13, 44b/03, 52b/03, 52b/10, 53b/04, 62b/12, 74a/02
i.-diler 52b/17
i.-diyse 8a/16
i.-dügi 14a/06
i.-dügümüz 50a/14
i.-dük 70b/04
i.-dükde 16b/04
i.-dükise 46a/06
i.-düm 10a/11, 10a/12, 14a/08, 14b/17, 15a/02, 15b/02, 15b/03, 16a/04, 16a/05, 16b/10, 17a/02, 17a/04, 17a/04, 17a/07, 17b/03, 20a/08, 25a/03, 37b/13, 41a/07, 45b/17, 46b/11, 47a/14, 48a/12, 66a/12, 71a/01, 71b/06
i.-e+(işide) 13b/06
i.-evüz+(işidevüz) 16b/13, 16b/16
i.-meden 58a/15
i.-medügümüz 52a/03
i.-medümidi 59a/03
i.-mege 13b/08
i.-mekden 14a/10
i.-mekdür 51a/05
i.-mekle 58a/17
i.-mesini 13b/10
i.-miş 60a/03, 8a/13
i.-se 58a/16, 73b/11, 73b/11
i.-sem 48b/07
i.-üp+(işidüp) 20a/11
i.-ür+(işidürdi) 43a/16
i.-ürdüm+(işidürdüm) 13a/01
- işitdür-** : işitdirmek
i.-meñ 14a/01
i.-üñ 14a/04
- işkāl** (A.) : müşküllük, güçleştirme
i. 16a/12
i.+i-evvelden 16b/03
i.+i-şāniden 16b/05
- işle-** : işlemek
i.-di 65b/15
i.-memiş 66a/12
i.-mesine 13a/07
i.-meye 58b/03
i.-mez 12b/09
i.-r 12b/09
i.-se 16a/16, 16b/08
i.-yen 14a/11
i.-yene 69a/03
i.-yesin 66a/11
- it-** : etmek, yapmak (yardımcı fiil)
i. cebrit- 45b/01
i. def'it- 11a/09
i.-di 13b/01, 27b/04, 57a/09
i.-diler 19b/15, 50a/14, 55b/13, 57b/01, 65b/01
i.-dügi 14a/06
i.-dükde 13a/17
i.-e+(ide) 12b/12, 42a/12, 54a/02, 54a/02, 54a/03, 54a/04, 54a/12, 54b/02, 54b/03, 54b/14, 55a/01, 55a/07, 55a/11, 56a/01, 56a/12, 56b/05, 56b/06, 61a/07, 61a/07, 61a/13, 63b/02, 63b/13, 68a/04, 69b/01
i.-eler+(ideler) 45a/08, 45b/01

- i.-emediler+(idemediler) 29a/08
 i.-emedüm+(idemedüm) 31b/125, 8b/17
 i.-esin+(idesin) 42b/16
 i.-eler+(ideler) 56a/04, 56a/05, 56a/07, 61b/17, 66b/14
 i.-elüm+(idelüm) 12a/08, 58b/05
 i.-em+(idem) 58b/16
 i.-emedi+(idemedi) 19b/16
 i.-emez+(idemez) 49b/01, 54a/06
 i.-en+(iden) 14a/11, 20a/17, 24a/03, 62a/05
 i.-ene+(idene) 61b/16, 61b/16, 69b/06
 i.-enlere+(idenler) 68b/09
 i.-er+(ider) 8b/11, 10b/15, 10b/16, 13b/08, 15a/05, 15a/10, 16a/10, 16a/11, 17a/16, 17b/16, 20a/04, 21a/01, 21a/14, 22b/02, 24a/15, 24b/12, 26b/02, 29b/04, 32a/02, 43b/12, 51b/13, 59a/17, 67a/07, 67b/08, 69b/15, 69b/17, 70a/01, 70a/13, 71a/15, 71b/06, 73a/09, 74a/14, 8a/04, 8a/17, 8b/08, 8b/09, 9a/03, 9b/06, 9b/09
 i.-erleridi+(iderleridi) 27a/13, 29a/05
 i.-ermisin+(idermisin) 42b/15, 49b/14
 i.-erüz+(iderüz) 28b/17, 29a/02, 41b/03
 i.-erdi+(iderdi) 46a/08, 46a/08, 47a/11, 47b/14, 47b/15, 48a/04, 48b/04, 48b/09, 50a/17, 52b/06, 53b/12, 53b/13, 68a/10, 70b/05, 70b/08, 71a/06, 71a/06, 71b/11, 72a/17, 72b/01, 72b/12, 73b/05, 30a/07, 30b/15, 35b/17, 41b/17, 43a/02, 51a/12
 i.-erdük+(iderdük) 50a/09, 61a/11
 i.-erdüm+(iderdüm) 47b/03, 48a/11, 50a/11, 50b/01, 50b/04, 60b/05, 60b/05, 72a/10
 i.-erken+(ideriken) 15a/16
 i.-erler+(iderler) 20b/07, 64b/10, 8a/02, 9b/05, 9b/08
 i.-erlerdi+(iderlerdi) 48b/03, 58b/08, 58b/14, 63a/07
 i.-er mi+(ider mi) 57a/16
 i.-erse+(iderse) 52a/05, 60b/16
 i.-ersin+(idersin) 46b/15, 51b/06
 i.-erüz+(iderüz) 58a/10, 71a/09
 i.-esin+(idesin) 14b/17
 i.-evüz+(idevüz) 16b/14, 16b/14, 16b/17
 i.-eydi+(ideydi) 65a/05
 i.-eyim+(ideyim) 11a/12, 11a/12
 i.-ici+(idici) 18a/07, 21a/02, 23b/05
 i.-in+(idinmiş) 36b/06
 i.-in+(idinürler) 31a/04
 i.-ince+(idince) 13a/16
 i.-indi+(idindi) 12a/02
 i.-ineyidim+(idineyidim) 12b/01
 i.-inmek+(idinmek) 12a/09, 13a/06
 i.-inmeyeler+(idinmeyeler) 16b/06
 i.-inmez+(idinmez) 63a/10
 i.-inse+(idinse) 66b/13, 67a/09
 i.-inseñ+(idinsen) 12a/15
 i.-inseñüz+(idinsenüz) 12b/01
 i.-meden 11a/05, 30a/11, 45b/17, 54b/15
 i.-mege 29a/06, 73a/08
 i.-mek 11a/14, 12b/12, 15b/13, 26b/08, 29a/08, 36b/07, 37a/01, 37a/02, 43a/02, 57b/01, 60a/01, 61b/13, 69b/06, 72a/11, 7b/15, 8b/01, 8b/11, 9a/05
 i.-mekden 15b/08
 i.-mekdür 63b/05
 i.-mekiçün 11a/09, 70a/08
 i.-mekle 58b/03
 i.-meñ 64b/12
 i. men'it- 73a/08
 i.-mese 13a/09
 i.-mesüñ 15b/05
 i.-meye 55a/08
 i.-meyeydi 64b/17
 i.-meyince 12a/06, 73a/16
 i.-mez 13a/06, 56a/03, 68a/06
 i.-mezem 42b/16
 i.-mezleridi 29a/06
 i.-miş 33a/11, 56a/02, 56a/03, 7b/11, 7b/13, 7b/14, 8a/01, 8a/03, 8b/08
 i.-mişdi 13b/14
 i.-se 13a/07, 55b/13
 i.-sek 12b/13
 i.-süñ 69a/13
 i.-üñ+(idün) 31b/17
 i.-ünse+(idünse) 63a/13
 i.-üp+(idüp) 43a/07, 45b/05, 60a/12, 61b/13, 68a/07
 i.-üpdür+(idüpdür) 9a/11 i.-esrit- 63b/15
 i. ħal it- 27a/14
 i. ħıfz it- 30b/15
 i. işbāt it- 27a/03
 i. lānet it 69a/08

- i. medh it- 26b/15
i. meyl it- 68a/06
i. nakl it- 13a/16, 51b/16
i. taqdīm it- 31b/17
i. te`hir it- 73a/09
i. terk it- 13a/07, 33a/11
i. vefāt it- 13b/01
- itā`at** (A.) : boyun eğme, dinleme
i. 12a/01
- i`tibār** (A.) : saygı gösterme, ehemmiyet verme
i. 25b/08, 33b/15, 52a/12
i.+ı 32b/13
- i`tidād** (A.) : nazlanma, gururlanma
i. 41a/010, 41a/02
i.+dur 41a/01
- i`tikād** (A.) : bağlanma
i. 16a/17, 43a/01
- i`timād** (A.) : dayanma, güvenme
i. 11a/14, 49b/12, 61b/17
- i`tirāf** (A.) : saklamaktan vaz geçme
i. 31b/04
- i`tizāl** (A.) : bir tarafa çekilme
i.+den 70a/11
- itme-** itmek
i.-se 16b/08
- ittifāq** (A.) : birleşme, sözleşme
i. 14b/08, 18a/01, 50a/02, 50b/15,
62b/11, 64b/13, 66b/16, 68b/02,
9b/10
i.+a 37b/11
i.+ı 13b/07, 17a/11
i.+ıyla 14b/07
- iy** : ey (hitap)
i. 21b/13, 31b/11, 34a/13, 34b/04,
40a/14, 41a/06, 42b/14, 49a/01,
49a/02, 49a/11, 49a/14, 51a/04,
53b/04, 71a/07
- izhār** (A.) : gösterme, meydana çıkarma
i. 47a/11
- izn** (A.) : izin, müsaade, ruhsat
i. 11a/07, 12b/03
- ‘izzet** (A.) : değer, kıymet, yücelik
i. 27a/01, 49a/04, 58b/03, 65b/15
i.+inden 34a/15
i.+lü 48b/05
i.+lühüz 33b/16
i.+üm 12a/05
- Ḳa`ab** (öz. ad) :
k. 25a/06
k.+ibn-i mālīk 11a/16
k.+el-aḥbārdan 25a/06
k.+el-aḥbāruñ 25a/03
- kabaq** : kabak
k.+ı+(kabagı) 22b/12
- Ḳā`be** (A.) : Müslümanlar için Mekke`deki kutsal yapı
k.+i-şerrefeha`llahu 31b/09
k.+nüñ 31b/09, 31b/13
k.+ye 31b/10
- ḳabz** (A.) : ölme, ayrılma
k. 8a/12
- Ḳābil** : Afganistan`ın hükümet merkezi
k.+den 35a/03
k.+denidi 35a/14
- ḳabīle** (A.) : aynı soydan sayılan, bir başa itaat eden insan topluluğu
k.+sinden 62a/10
k.+sindendür 35a/07, 35a/10
- ḳabīn** (F.) : geline verilen ağırlık, para, eşya (mehr-i müeccel)
k. 56a/12
- ḳabr** (A.) : mezar, kabir
k.+ı+(kabri) 66a/07, 66a/08
k.+ini+(kabrini) 24a/14, 66a/05
- ḳabūl** (A.) : razı olma, alma
k. 28a/05, 30a/08, 36a/08, 41a/09,
41a/17, 41b/10, 41b/14, 47b/08,
49a/01, 52a/05, 70b/10, 70b/11,
70b/11
k.+eyle 36a/08
- ḳaç** : kaç, ne kadar
k. 72b/03, 8a/06
- ḳaç-** : kaçmak
k.-aridi 70b/09
k.-dı 33b/10
- ḳaçan** : ne zaman, ne zaman ki, nasıl
k. 13b/06, 13b/15, 16a/07, 16a/08,
16a/08, 16a/10, 16a/10, 16a/10,
17a/11, 17b/05, 17b/11, 17b/17,
20a/14, 22b/13, 28a/07, 29a/17,
32b/08, 34a/08, 36b/03, 41b/15,
43a/15, 45b/04, 46b/02, 48a/02,
48a/03, 48b/07, 50a/06, 50a/07,
50b/17, 51a/02, 52a/11, 52a/13,
52a/16, 54b/09, 55a/12, 55a/14,
55b/15, 56a/09, 58a/16, 58b/13,
63a/06, 64b/13, 67a/01, 67a/07,
67a/10, 67b/16, 69a/17, 70b/02,
71a/04, 73a/15, 73b/11
- ḳadar** (A.) : ölçüsünde, derecesinde, dek
k. 16a/16, 21b/09, 28a/08, 36a/06,
39b/15, 45a/02, 50b/03, 51a/10,
60b/17, 60b/17, 66a/07, 72b/15
- ḳader** (A.) : inanılması İslami iman esaslarından olmak üzere insanların başına gelebilecek her türlü işlere dair Allah`ın ezeli hüküm ve takdiri.

- k.+e 11a/14
k.+ine 66b/03
- ķādir** (A.) : kudret sahibi
k. 13b/09, 57a/13
- ķāfi** (A.) : yeter, yetecek
k. 35a/04
k.+dūr 18b/09
- ķāfir** (A.) : Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan
k. 16a/16, 16b/09, 22b/12, 24a/12, 35b/07, 55a/17, 61a/14, 61a/15, 61a/15, 71b/05
k.+dūr 56a/06, 69b/17, 70a/02
k.+e 35b/12, 36a/11, 69a/04, 69a/06
k.+ile-y-se 36a/15
k.+i mu'ayyene 69a/07
k.+lerde 55b/08
k.+ūñ 36a/07
- ķāfire** (A.) : kadın kafir
k. 55b/11
- ķāfirūn** (A.) : kafirler
k. 14a/02
- ķaftān** : çoğu ipek olan bir tür uzun, süslü diş giysi
k. 34a/11, 54a/01, 55a/09, 55a/12
k.+a 67a/15
k.+dur 55a/08
k.+ı 45b/13, 53b/14
k.+la 55a/09
k.+lar 34a/12
k.+uñ 55a/12
- ķāęid** (F.) : kağıt
k.+a 42a/15
- ķahr** (A.) : üstün gelerek mahvetme, helak etme
k.+ı-sultān 7a/07
- ķā'il** (A.) : söyleyen, diyen, inanmış, razı olmuş
k. 68a/09
k.+dūr 9a/16
k.+idi 25b/12
- ķākı-** : kızmak, öfkelenmek
k.-dukda 41b/06, 42a/07
k.-dum 39b/13
k.-mak 27b/11
k.-mazdı 70b/03
k.-sun 25b/06
k.-ya 27b/05
- ķal-** : kalmak, geriye kalmak, artmak
k.-a 24a/03, 62b/13
- k.-an 29b/07, 32a/03, 32a/06, 47b/12, 61a/06, 68a/01, 72b/01, 73b/13, 9a/09, 17b/06, 21a/13
k.-amı 10a/05, 54b/02, 54b/10, 68b/07
k.-anın 36b/02
k.-anımı 56b/02
k.-anlardan 68b/10
k.-dı 48b/05
k.-dılar 65b/16
k.-duğında 11a/17
k.-duķa 24a/03
k.-madı 14b/07, 45a/16, 45a/16, 8b/04
k.-maduğiçün 21b/10
k.-maķ 69a/09
k.-maķdur 22b/10
k.-mayup 8b/08
k.-updur 8b/07
k.-upmıdur 8b/06
k.-ur 73b/17
k.-urlardı 70b/16
- ķal'a** (A.) : kale
k.+dur 9b/03
k.+lerinden 9b/03
- ķāmil** (A.) : bütün, tam, eksiksiz
k. 27a/16, 29b/11, 30a/02, 57a/04
k.+dūr 25a/09
k.+idi 11b/09, 48a/08, 50a/16, 59b/07
- ķāmū** : bütün, hep, herkes
k. 12b/02, 13a/02, 18a/13, 18a/13, 21b/17, 33a/08, 49b/01, 51b/07, 54a/09, 55a/04, 60b/01, 61a/02, 62b/06, 64b/08, 65b/14, 69b/03, 72a/02, 7a/12
k.+muzdan 48a/06
k.+ñuz 34b/12
k.+sı 17b/09, 21b/17, 42a/04, 47b/13, 55a/14, 56a/10, 70b/06, 73b/15
k.+sın 50a/15, 66b/04
k.+sına 47b/15, 55b/03, 56a/12
k.+sından 44b/12, 50b/09
k.+sını 37a/12, 54b/17, 56a/13
k.+sınuñ 49b/10, 56b/01
k.+sıyla 56a/11
- ķanat** : kanat
k.+ını+(kanadımı) 17a/14
- ķanda** : nerede, nereye
k.+idi 8a/14
- ķandur-** : kandırmak, doyurmak
k.-a 42a/12
k.-urdu 48b/04
- ķanı** : hani
k. 49a/10, 69b/11, 71a/10
- ķankı** : hangi

- k. 43a/12, 54a/03, 54a/04
k.+sı 44b/13, 53b/15, 53b/15,
55a/09, 55a/09
k.+sın 28b/15
k.+sına 32a/16, 32b/13, 54a/02,
54b/14
k.+sını 55b/17
k.+sınıñ 32b/10, 36b/13
- kapu** : kapı
k.+muzda 45a/05
k.+sın 43a/09
k.+sına 45a/11, 52a/15
k.+sında 43a/08
k.+sından 49b/02
- ķara** : kara (kötü anlamı ifade eder)
k. 34a/03, 60b/12
- ķardaş** : kardeş
k. 43a/11
k.+ını 72a/02, 72a/03, 72a/04,
72a/06
k.+ı 48b/13
k.+ları 16a/17
k.+larum 20b/06, 20b/09, 20b/17
k.+larumdur 19b/01
k.+larımı 20b/03, 20b/08
k.+laruñ 20b/04, 20b/09
- ķarış-** : karışmak
k.-dı 54a/05, 54a/06, 54a/07, 54a/08,
54b/13, 55a/09
k.-mağuñ 54b/01
k.-mağda 54a/15
k.-miş 55a/06
k.-sa 54a/17, 54b/04, 55a/17, 55b/02
- ķarışdur-** : karışdırmak
k.-a 54b/17
- ķarīb** (A.) : yakın, yakın olan
k. 15a/06
- ķāriḥ** (öz. ad) :
k. 53b/13
- ķaşd** (A.) : isteme, niyet etme
k. 26b/12, 58b/16
- ķāsım** (öz. ad) :
k.+bin ‘abdurrahmān bin ‘abdullah
bin mes‘ūd 43b/14
k.+bin ‘adī 60a/07
k.+bin ma‘īn 46b/09
k.+bin muḥammed bin Ebī bekr
44b/02
k.+bin muḥammedi`l-kūfī 43b/15
k.+ibn-i ma‘īn 65b/09
- ķāşki** (F.) : keşke
k. 20b/03, 20b/08, 28b/10, 49a/12,
49b/06
- ķat** : kat, huzur, makam
k.+ımızda 69a/10
k.+ına 13b/17, 14b/15, 23a/14,
23b/03, 24a/16, 28b/11, 35b/01,
42b/09, 44a/14, 48a/09, 49a/04,
50a/09, 50a/11, 50b/01, 50b/13,
52b/11, 53a/01, 53a/17, 56b/16,
59b/15, 65b/03, 66a/10, 69a/11,
72b/15
k.+ında 10a/02, 10a/03, 11b/09,
13b/02, 13b/03, 16a/08, 16a/11,
16a/16, 33b/17, 38a/12, 44b/16,
46b/01, 46b/07, 46b/17, 48a/05,
48b/05, 48b/10, 49a/13, 49b/10,
50a/03, 50a/03, 51a/15, 52b/08,
53b/10, 53b/13, 59b/07, 62b/06,
62b/13, 67b/02, 68a/11, 69a/06,
69a/07, 69b/16, 69b/16, 69b/17,
69b/17, 70a/01, 70a/02, 71b/01,
73a/11, 7b/16, 9b/16
k.+ındaki 48a/13
k.+ından 56b/17
k.+ındayduk 23b/11, 51a/03
k.+ındaydum 23b/16, 26b/17, 28b/09,
50b/10, 51b/02, 61b/04, 71a/05
k.+umda 46a/17, 47b/08
k.+umuzda 28b/10
k.+uñda 27b/07, 50a/15, 71b/02
- ķatāde** (öz. ad) :
k. 59b/15
k.+bin du‘āme 43b/16
k.+den 43b/11
k.+raziyallahu‘anhü 21b/03
- ķatı** : çok
k. 27a/01, 36a/03, 43a/12, 47b/17,
48a/12, 49a/04, 55a/01, 55a/02,
60a/02, 60a/10, 65b/15, 70b/03
k.+dur 64b/09
k.+ysa 54b/10
- ķaṭī** (A.) : kesin
k. 12b/14, 69a/03
k.+dür 12b/05
- ķätıl** (A.) : katil, katleden, öldüren
k.+üṭ ṭāgat ve`l-kāfirīn 7a/07
- ķaṭre** (A.) : damla, damlayan şey
k.+si 64a/02, 64a/03
- ķavış-** : kavuşmak
k.-ur 33b/04
- ķavıl** (A.) : söz
k. 55b/13, 66b/08
k.+i 28a/17, 28b/01, 28b/02, 29a/12,
43b/04, 53a/04, 53b/16, 64b/06
k.+inden 28b/05
k.+ine 50a/07
k.+ini 46a/08, 49b/07

- k.+iyile 28b/14, 28b/17, 29a/06,
47a/11
k.+iyile 51a/10, 53a/03
k.+üm 50a/06, 50a/07
k.+üh 30b/10
k.+ce 13b/03, 16b/04
- ķavlaķ**: güneŖten derisi soyulmuŖ
k.+idi+(kavlagidi) 40b/01
- ķavm** (A.) : kavim, dil, t6re, boy yakınlıķı
olan insan topluluķu
k.+i 64a/12
k.+ile 42b/01
k.+inden 52b/11
k.+ine 58a/09 k. 20a/06, 20b/16,
22b/07, 41a/08, 49a/11, 52b/03
k.+den 62a/12
k.+d6rler 26a/15
- ķayķu** : kayķı, tasa
k.+lular 39b/17
k.+lunuñ 23a/16
k.+m 66a/07
k.+sımı 23a/16
- ķays** (6z. ad) :
k.+bin d6n6r 38a/12
k.+bin m6slimi`l-k6f6 43b/16
- ķaz6`** (A.) : olacağı ezelden Allah
tarafından takdir edilen Ŗeylerin
vukua gelmesi
k. 11a/14
k.+ya 10b/13, 28a/16, 28b/05
- ķaz6i** (A.) : fetva veren din bilgini, hakim
k. 29b/06, 40a/05, 46b/14, 52a/05,
70b/03, 70b/04, 70b/04, 73a/15
k.+`abdullah bin muħammedi`l-
isfeħ6n6 13b/15
k.+idi 42b/04, 44b/03
k.+l6ĝa 52b/12
k.+l6ĝı 47b/06
k.+l6ĝımı 23a/08
k.+lık 23a/10
k.+l-kużza 50b/07
k.+l-kużzat 14b/12, 23a/07, 35a/12
k.+l-kużzat-ı ecma`6n 29b/12
k.+l-`ulem6 50b/07
k.+sıdur 40b/11
k.+sıydı 52b/10
- ķeb6re** (A.) : b6y6k g6nah
k. 16a/16, 69a/03
- ķel6m** (A.) : Allah ve Allah`ın birliğinden
bahseden ilim
k. 25b.07, 61a/16
k.+danidi 47a/10
k.+dur 61a/17
k.+ı 59b/09, 61b/05, 61b/06
- k.+ı ĥ6kem6 61b/03
k.+ı mec6dde 18b/10
k.+ı meŖ6yih 61b/03
- ķelime** (A.) : fikir, d6Ŗ6nce anlatan
hecelerden oluŖan ses, s6z
k. 8a/03
k.+i-Ŗeh6detile 6b/05
- ķelimetullah** (A.) : Allah`ın s6z6
k.+i ĥ6m6 7a/04
- ķem6l** (A.) : olgunluk, en y6ksek değer
k.+i 23b/10, 30b/13
k.+i-d6nine 23b/14
- ķemh6**(F.) : ipek kumaŖ
k. 35a/10
- ķem6k** : kemik
k.+lerini 24a/15, 66a/06
- ķemter** (F.) : daha aŖađı
k. 49b/06
- ķend6** : kendi
k. 20a/15, 20a/16, 22a/11, 22a/14,
30a/04, 30a/06, 30a/09, 30a/10,
49a/05, 51b/10, 59a/01, 59a/10,
61a/15, 62b/11, 62b/12, 63a/11,
66a/13, 66a/14, 66a/15, 72a/13
k.+den 22a/06, 22a/07, 31a/16,
31b/05
k.+lerden 8a/13
k.+leri 31a/05
k.+lerine 10b/11
k.+mden 59a/03
k.+mi 50b/01, 50b/02
k.+m6zden 45a/03
k.+ne 11b/02
k.+n6ñ 57a/10
k.+ye 59a/10, 69b/05
k.+yi 11b/14, 12b/08, 30b/09, 42a/07
k.+yile 26a/11, 36a/11, 36b/05
- ķend6z** : kendisi
k.+ini 61b/05
- ķer** (F) : sağır
k. 14a/10
- ķer6met** (A.) : kerem, bađıŖ, ihsan
k. 24a/05, 24b/08, 24b/08
k.+d6r 24a/05, 24a/13
k.+ı 13a/03
- ķes-** : kesmek
k.-medi 70a/07
k.-mek 17a/14
- ķesil-** : kesilmek
k.-me 47b/05
k.-mekile 15a/12
k.-mezidi 49b/03
k.-se 15a/10, 17a/11
k.-6pd6r 45a/08

- keşret** (A.) : çokluk, bolluk
k.+i-‘ilmine 23b/14
- keşiş** (F.) : papaz, karabaş
k.+çün 31a/17
k.+lerden 31a/17
- kez** : def’a, kere
k. 17a/10, 39a/11, 47a/01, 49b/17,
57b/06, 57b/07, 63a/11, 69a/11
k.+den 10a/07, 60b/04
- kible** (A.) : Müslümanların namaz
kılarken yöneldiği Kâbe tarafı
k. 54a/03, 54a/03, 68b/08
- kıgır-** : çağırarak, bağırarak, seslenmek,
davet etmek
k.-a 32a/04, 57b/17a
k.-madan 30b/01
k.-ayıdı 33a/14
k.-urdu 36a/14
- kıgır-** : bağırarak, kızmak
k.+dı 11a/06
- kıgırl-** : çağırılmak
k.-mamış 11a/08
- kıl** : kıl, tüy
k.+da 59b/13
- kıl-** : yapmak, etmek, eylemek (yardımcı
fiil)
k. 7a/16, 7a/17
k.-a 54a/05, 55a/13
k.-alum 27b/07
k.-anlar 68b/08
k.-ar 59a/15
k.-dı 28a/03, 30a/12, 53b/04, 6b/04,
6b/10, 6b/11, 6b/12, 6b/12, 72b/15,
73a/13, 73a/14, 7a/01
k.-dılar 27b/08, 65b/06
k.-duğı 24a/07, 8a/05
k.-duğda 24a/10
k.-dum 59a/16, 72b/14
k.-duñ 31b/13, 53b/05, 7a/15
k.-madı 27b/04
k.-maga 32a/10, 42b/09, 64a/03
k.-mak 24a/08, 61a/17, 73a/02,
73a/11
k.-makdan 63b/13
k.-mamış 72b/16
k.-maya 55a/14
k.-mayalar 55b/05, 55b/06
k.-mazdı 74a/09
k.-suñ 54a/11, 55a/15, 55a/16,
55a/16
k.-ur 48a/09
k.-urdu 41b/17, 74a/10, 74a/12
k. erzānīkıl- 7b/02
k. talebkıl- 30a/12
- kılıç** : kılıç
k.+ın 36a/10, 36a/11
- kılın-** : kılınmak,
k.-b 55b/03
- kır-** : kırmak
k.-mak 17b/12
- kirā`at** (A.) : okumak
k. 46a/17
k.+ı 46a/15
- Kırāt** (öz. ad) :
k.+ibn-i maḥbūb 65b/17
- kırk** : kırk (40)
k. 24b/11, 24b/14, 24b/17, 24b/17,
37a/17, 37b/04, 38a/10, 39a/03,
39b/06, 40a/02, 44a/15, 44b/04
k.+bin 8a/07
k.+ıncı 39a/01
- kışm** (A.) : bölüm, parça, takım
k. 55a/08
k.+ı+(kısmı) 55a/05
k.+ın 11b/08
k.+ına 13a/10
k.+ıyla 11a/14, 11a/16
k.+dur 69b/15
- kısmet** (A.) : bölme, pay etme, nasip
k. 11a/04
- kışsa** (A.) : hikaye,
k.+yı 36a/04
- kıvrık** : kıvrık
k.+idi+(kıvrığı) 40b/01
- kıy-** : Nikah kıymak, nikahlamak
k.-a 56a/12
- Kıyāmet** (A.) : dünyanın sonu, bütün
ölülerin dirilip mahşerde
toplanacakları zaman
k. 15b/11, 57b/16, 7b/12
k.+de 58a/13
k.+e 31b/15
- kıyās** (A.) : bir meselenin hükmünü, o
meselenin aynı veya benzer olan
diğer bir meseleye uygulama yöntemi
k. 71a/02, 71a/04, 71a/06, 71a/07,
71a/08, 71a/09, 71a/15
k.+da 46b/07
k.+dan 73b/12, 74a/13, 74a/14
k.+la 73b/11
- kız** : kız
k. 64b/14, 72b/10, 72b/12
k.+da 72b/08
k.+ı 64b/15, 72b/12
k.+idi 10a/05
k.+larını 56a/07
k.+uñ 72b/05, 72b/11
- kız-** : kızmak

ki (F.) : bağlama edati

k. 10a/04, 10a/07, 10a/10, 10a/11,
 10a/11, 10a/12, 10a/14, 10a/16,
 10a/17, 10b/01, 10b/04, 10b/06,
 10b/08, 10b/08, 10b/09, 10b/11,
 10b/2, 11a/02,
 11a/06, 11a/07, 11a/08, 11a/09,
 11b/01, 11b/02, 11b/03, 11b/06,
 11b/07, 11b/09, 11b/11, 11b/13,
 11b/15, 11b/16, 11b/16, 11b/17,
 11b/17, 12a/02, 12a/03, 12a/04,
 12a/06, 12a/08, 12a/08, 12a/09,
 12a/10, 12a/11, 12a/16, 12b/01,
 12b/02, 12b/03, 12b/04, 12b/04,
 12b/05, 12b/10, 12b/12, 12b/12,
 12b/13, 12b/14, 12b/17, 13a/01,
 13a/02, 13a/07, 13a/08, 13a/10,
 13a/11, 13b/06, 13b/08, 13b/08,
 13b/13, 13b/14, 13b/14, 13b/16,
 14a/01, 14a/07, 14a/08, 14a/15,
 14a/16, 14b/03, 14b/09, 14b/14,
 14b/16, 15a/07, 15a/11, 15a/12,
 15a/14, 15b/02, 15b/02, 15b/03,
 15b/05, 15b/06, 15b/07, 15b/10,
 15b/11, 15b/12, 15b/13, 15b/14,
 15b/15, 15b/16, 16a/01, 16a/01,
 16a/02, 16a/03, 16a/04, 16a/05,
 16a/11, 16a/12, 16a/16, 16a/17,
 16b/03, 16b/05, 16b/07, 16b/08,
 16b/08, 16b/09, 16b/10, 16b/12,
 16b/12, 16b/14, 16b/15, 16b/16,
 17a/01, 17a/02, 17a/03, 17a/06,
 17a/07, 17a/09, 17a/10, 17a/11,
 17a/11, 17a/12, 17a/12, 17a/13,
 17a/15, 17a/17, 17b/02, 17b/03,
 17b/09, 17b/12, 17b/14, 17b/15,
 17b/16, 17b/17, 18a/02, 18a/02,
 18a/07, 18a/08, 18a/10, 18a/12,
 18a/14, 18b/03, 18b/10, 18b/10,
 18b/10, 18b/11, 18b/13, 18b/17,
 19a/01, 19a/03, 19a/04, 19a/07,
 19a/08, 19a/10, 19a/10, 19a/11,
 19a/12, 19a/13, 19a/14, 19a/14,
 19a/16, 19a/16, 19b/02, 19b/03,
 19b/04, 19b/05, 19b/06, 19b/09,
 19b/10, 19b/10, 19b/12, 19b/13,
 19b/14, 19b/17, 20a/01, 20a/04,
 20a/06, 20a/07, 20a/08, 20a/08,
 20a/09, 20a/11, 20a/12, 20a/14,
 20b/02, 20b/03, 20b/10, 20b/11,
 20b/11, 20b/13, 20b/14, 20b/15,
 20b/16, 21a/04, 21a/06, 21a/08,
 21a/08, 21a/09, 21a/11, 21a/11,
 21a/12, 21a/14, 21a/16, 21a/17,
 21a/17, 21b/02, 21b/04, 21b/05,
 21b/06, 21b/08, 21b/09, 21b/10,
 21b/12, 21b/12, 21b/13, 21b/16,
 21b/17, 22a/04, 22a/07, 22a/08,
 22a/08, 22a/10, 22a/13, 22a/14,
 22a/17, 22b/02, 22b/03, 22b/06,
 22b/08, 22b/12, 22b/12, 22b/13,
 22b/13, 22b/15, 23a/04, 23a/06,
 23a/06, 23a/07, 23a/08, 23a/09,
 23a/13, 23a/15, 23b/01, 23b/02,
 23b/09, 23b/11, 23b/16, 23b/17,
 24a/01, 24a/01, 24a/06, 24a/09,
 24a/11, 24a/11, 24a/12, 24a/14,
 24a/14, 24b/02, 24b/06, 24b/07,
 24b/08, 24b/09, 24b/14, 24b/15,
 25a/02, 25a/03, 25a/06, 25a/07,
 25a/10, 25a/11, 25a/11, 25a/12,
 25a/13, 25a/14, 25a/15, 25a/16,
 25b/03, 25b/08, 25b/09, 25b/09,
 25b/11, 26a/02, 26a/02, 26a/06,
 26a/07, 26a/08, 26a/10, 26a/10,
 26a/12, 26a/13, 26a/16, 26a/17,
 26b/04, 26b/06, 26b/09, 26b/11,
 26b/12, 26b/17, 27a/04, 27a/07,
 27a/09, 27a/11, 27b/01, 27b/03,
 27b/03, 27b/06, 27b/15, 27b/16,
 28a/03, 28a/04, 28a/05, 28a/05,
 28a/06, 28a/08, 28a/10, 28a/11,
 28a/14, 28a/16, 28a/16, 28a/17,
 28a/17, 28b/01, 28b/02, 28b/04,
 28b/06, 28b/07, 28b/16, 29a/06,
 29a/07, 29a/09, 29a/11, 29a/11,
 29a/17, 29a/17, 29b/03, 29b/04,
 29b/07, 29b/08, 29b/11, 30a/06,
 30a/08, 30a/09, 30a/11, 30a/14,
 30b/04, 30b/05, 30b/08, 30b/08,
 30b/09, 30b/13, 30b/15, 30b/15,
 31a/02, 31a/07, 31a/08, 31a/10,
 31a/10, 31a/12, 31a/13, 31a/13,
 31a/14, 31a/16, 31a/17, 31b/04,
 31b/06, 31b/06, 31b/07, 31b/08,
 31b/08, 31b/13, 31b/15, 32a/02,
 32a/03, 32a/04, 32a/06, 32a/08,
 32a/08, 32a/09, 32a/10, 32a/11,
 32a/14, 32b/03, 32b/05, 32b/06,
 32b/07, 32b/08, 32b/09, 32b/14,
 32b/15, 32b/15, 32b/17, 33a/01,
 33a/02, 33a/03, 33a/04, 33a/06,
 33a/08, 33a/09, 33a/14, 33a/14,
 33a/15, 33a/15, 33a/15, 33a/17,
 33b/03, 33b/08, 33b/10, 33b/11,
 33b/12, 33b/12, 33b/14, 33b/15,
 33b/16, 34a/01, 34a/03, 34a/06,

34a/10, 34a/17, 34b/05, 34b/07,
 34b/12, 35a/02, 35a/05, 35a/09,
 35a/13, 35a/15, 35b/02, 35b/05,
 35b/09, 35b/09, 35b/11, 35b/13,
 35b/14, 35b/14, 35b/16, 35b/16,
 35b/17, 36a/03, 36a/03, 36a/05,
 36a/07, 36a/08, 36a/08, 36a/10,
 36a/11, 36a/11, 36a/14, 36a/16,
 36b/01, 36b/03, 36b/04, 36b/05,
 36b/05, 36b/10, 36b/11, 36b/17,
 37a/01, 37a/02, 37a/02, 37a/13,
 37a/17, 37b/13, 38a/01, 38a/04,
 38a/06, 39a/02, 39b/13, 39b/14,
 39b/15, 39b/16, 40a/16, 40b/16,
 41a/02, 41a/04, 41a/04, 41a/07,
 41a/08, 41a/09, 41a/11, 41a/12,
 41a/13, 41a/14, 41a/15, 41b/01,
 41b/04, 41b/04, 41b/05, 41b/10,
 41b/10, 41b/12, 41b/13, 41b/15,
 41b/15, 42a/04, 42a/04, 42a/04,
 42a/05, 42a/07, 42a/08, 42a/09,
 42a/10, 42a/10, 42a/11, 42a/15,
 42a/16, 42a/17, 42b/11, 42b/16,
 42b/17, 43a/08, 43a/10, 43a/15,
 43a/17, 43b/01, 43b/01, 43b/02,
 43b/02, 43b/06, 44b/02, 44b/09,
 44b/10, 44b/11, 44b/12, 44b/14,
 44b/16, 45a/01, 45a/02, 45a/04,
 45a/05, 45a/06, 45a/06, 45a/06,
 45a/07, 45a/08, 45a/09, 45a/09,
 45a/12, 45a/13, 45a/13, 45a/14,
 45a/14, 45a/15, 45a/17, 45b/02,
 45b/04, 45b/06, 45b/07, 45b/08,
 45b/11, 45b/13, 45b/14, 45b/16,
 46a/01, 46a/01, 46a/03, 46a/09,
 46a/10, 46a/12, 46a/12, 46a/13,
 46a/15, 46a/15, 46b/02, 46b/03,
 46b/05, 46b/06, 46b/12, 46b/14,
 46b/14, 46b/16, 46b/17, 47a/03,
 47a/03, 47a/03, 47a/04, 47a/11,
 47a/12, 47a/17, 47b/02, 47b/05,
 47b/06, 47b/10, 47b/10, 48a/02,
 48a/10, 48a/12, 48a/14, 48b/07,
 49a/08, 49a/17, 49b/11, 49b/13,
 49b/15, 50a/01, 50a/02, 50a/07,
 50b/02, 50b/03, 50b/15, 50b/17,
 51a/02, 51a/07, 51a/08, 51a/11,
 51a/15, 51b/04, 51b/06, 51b/12,
 51b/14, 51b/16, 52a/04, 52a/12,
 52a/12, 52a/13, 52a/14, 52a/16,
 52b/01, 52b/03, 52b/05, 52b/10,
 53a/02, 53a/06, 53a/07, 53a/10,
 53a/10, 53a/10, 53a/14, 53a/15,
 53b/02, 53b/03, 53b/04, 53b/10,
 53b/13, 53b/14, 53b/15, 53b/17,
 54a/01, 54a/03, 54a/03, 54a/05,
 54a/06, 54a/06, 54a/10, 54a/11,
 54a/12, 54a/14, 54b/08, 54b/09,
 54b/11, 54b/12, 54b/13, 54b/14,
 54b/17, 55a/05, 55a/06, 55a/08,
 55a/09, 55a/12, 55a/12, 55a/13,
 55a/14, 55b/02, 55b/11, 55b/14,
 55b/14, 55b/15, 56a/01, 56a/04,
 56a/05, 56a/07, 56a/11, 56a/16,
 56b/05, 56b/06, 56b/07, 56b/07,
 56b/08, 56b/13, 57a/03, 57a/07,
 57a/08, 57a/09, 57a/10, 57a/11,
 57a/16, 57b/02, 57b/05, 57b/10,
 57b/10, 57b/11, 57b/13, 57b/15,
 57b/16, 58a/05, 58a/09, 58a/11,
 58a/12, 58a/15, 58b/01, 58b/02,
 58b/03, 58b/03, 58b/03, 58b/05,
 58b/06, 58b/07, 58b/08, 58b/09,
 58b/13, 58b/13, 58b/16, 59a/02,
 59a/07, 59a/07, 59a/09, 59a/10,
 59a/10, 59a/10, 59a/11, 59a/12,
 59a/12, 59a/14, 59a/15, 59a/16,
 59a/17, 59b/05, 59b/06, 59b/06,
 59b/08, 59b/10, 59b/12, 59b/14,
 59b/16, 59b/17, 59b/17, 60a/02,
 60a/03, 60a/03, 60a/05, 60a/06,
 60a/07, 60a/09, 60b/01, 60b/05,
 60b/11, 60b/14, 61a/08, 61a/08,
 61a/11, 61a/12, 61a/13, 61a/14,
 61a/16, 61b/07, 61b/07, 61b/08,
 61b/13, 61b/15, 61b/16, 62a/01,
 62a/04, 62a/04, 62a/05, 62a/06,
 62a/07, 62a/09, 62a/09, 62a/11,
 62a/12, 62b/05, 62b/08, 62b/09,
 62b/10, 62b/12, 62b/15, 62b/16,
 62b/17, 62b/17, 63a/02, 63a/02,
 63a/03, 63a/04, 63a/04, 63a/06,
 63a/10, 63a/10, 63a/12, 63a/16,
 63b/01, 63b/04, 63b/06, 63b/08,
 63b/09, 63b/11, 63b/14, 63b/15,
 63b/16, 64a/01, 64a/03, 64a/05,
 64a/07, 64a/09, 64a/10, 64a/16,
 64a/17, 64b/02, 64b/05, 64b/06,
 64b/09, 64b/10, 64b/12, 64b/13,
 64b/15, 64b/15, 65a/01, 65a/01,
 65a/03, 65a/04, 65a/07, 65a/07,
 65a/12, 65a/13, 65a/16, 65b/01,
 65b/04, 65b/05, 65b/05, 65b/13,
 65b/15, 65b/16, 66a/01, 66a/02,
 66a/02, 66a/05, 66a/07, 66a/11,
 66a/13, 66a/14, 66a/15, 66b/01,
 66b/01, 66b/07, 66b/08, 66b/09,
 66b/09, 66b/13, 66b/14, 67a/01,

67a/02, 67a/04, 67a/05, 67a/07,
 67a/07, 67a/08, 67a/08, 67a/09,
 67a/10, 67a/14, 67a/14, 67a/16,
 67b/01, 67b/03, 67b/04, 67b/08,
 67b/09, 67b/13, 67b/15, 68a/01,
 68a/03, 68a/04, 68a/05, 68a/05,
 68a/06, 68a/07, 68a/13, 68a/14,
 68b/04, 68b/08, 68b/10, 68b/13,
 68b/15, 68b/16, 68b/17, 69a/01,
 69a/02, 69a/03, 69a/04, 69a/09,
 69a/10, 69a/11, 69a/16, 69a/17,
 69b/01, 69b/04, 69b/04, 69b/04,
 69b/05, 69b/07, 69b/07, 69b/08,
 69b/09, 69b/10, 69b/11, 69b/12,
 69b/14, 69b/14, 69b/15, 69b/16,
 6b/03, 6b/10, 70a/01, 70a/03,
 70a/06, 70a/08, 70a/09, 70a/10,
 70a/12, 70a/13, 70a/14, 70b/04,
 70b/16, 70b/17, 70b/17, 71a/02,
 71a/03, 71a/04, 71a/04, 71a/12,
 71a/13, 71a/15, 71b/01, 71b/05,
 71b/06, 71b/08, 71b/10, 71b/15,
 71b/16, 72a/01, 72a/03, 72a/04,
 72a/05, 72a/06, 72a/08, 72a/09,
 72a/11, 72a/12, 72b/03, 72b/15,
 72b/17, 72b/17, 73a/01, 73a/01,
 73a/02, 73a/03, 73a/04, 73a/06,
 73a/06, 73a/07, 73a/09, 73a/09,
 73a/10, 73a/15, 73a/15, 73a/16,
 73b/02, 73b/03, 73b/05, 73b/06,
 73b/08, 73b/09, 73b/11, 73b/12,
 73b/14, 73b/15, 73b/16, 73b/17,
 74a/02, 74a/05, 74a/08, 74a/10,
 74a/11, 74a/14, 74a/14, 7a/11, 7a/15,
 7a/17, 7b/03, 7b/08, 7b/10, 7b/11,
 7b/12, 7b/13, 7b/13, 7b/13, 7b/17,
 8a/02, 8a/05, 8a/05, 8a/06, 8a/07,
 8a/09, 8a/09, 8a/10, 8a/17, 8b/01,
 8b/01, 8b/05, 8b/05, 8b/05, 8b/06,
 8b/07, 8b/07, 8b/08, 8b/10, 8b/11,
 9a/02, 9a/03, 9a/09, 9a/10, 9a/11,
 9a/14, 9a/14, 9b/02, 9b/05, 9b/07,
 9b/09, 9b/10, 9b/10

kifāyet (A.) : yeterli olma, elverme

k. 13b/08, 15a/05, 15a/10, 8b/09,
 8b/11, 9a/03

kim : ki bağlama zamiri ve edatı

k. 13b/05, 13b/06, 15a/04, 15b/14,
 16b/07, 16b/08, 16b/09, 17b/10,
 19b/16, 20a/09, 24a/11, 25b/06,
 25b/06, 28a/03, 40a/16, 46a/12,
 47a/03, 47a/03, 48b/17, 52a/04,
 52b/17, 53b/16, 56b/12, 60b/07,

62a/09, 63a/02, 66a/12, 71b/13,
 7a/11, 7b/04, 8a/15, 8a/15

kim : soru ve belirsizlik zamiri

k.+den 37a/05

k.+dür 27a/02, 27a/09, 27a/11,
 27b/14, 49a/06, 52b/14, 58a/04, 8a/07

k.+e 37a/05

k.+i 41b/04, 57b/10, 57b/11, 70b/04

k.+üñ 20b/11

kimesne : (olumsuz cümlede) hiç kimse

k. 20a/06, 21a/08, 28a/01, 33b/05,

47a/01, 47b/10, 48b/01, 49b/01,

49b/12, 50a/03, 51b/16, 51b/17,

53b/02, 59b/01, 63a/12, 66a/12,

70a/09, 8b/08

k.+yi 31b/17, 57a/09

kimse: kimse

k. 22b/12, 46b/04

k.+nüñ 18b/17, 21a/11, 21a/11,

21a/12, 25b/15, 8a/02

k.+yi 37b/15

Kirām (A.) : soydan gelenler

k.+bin ‘abdurrahmān bin el-kūfī

44a/01

Kisāyī (öz. ad) :

k.+ebī n-nāşır 65a/06

kise (A.) : kese

k. 45b/15, 46a/01

kişi : kişi, adam

k. 14a/03, 16b/12, 18b/03, 20a/15,

21b/12, 21b/13, 21b/13, 23a/04,

24a/01, 24b/04, 25a/07, 25b/11,

26a/11, 26b/03, 27a/01, 27a/01,

27a/05, 28b/10, 30b/01, 35b/05,

36a/02, 37a/13, 42a/15, 43a/08,

44b/17, 45a/01, 45b/08, 45b/10,

46a/02, 46b/02, 46b/06, 46b/07,

46b/09, 46b/16, 47b/16, 48a/01,

48a/05, 48a/15, 50b/12, 50b/17,

51a/04, 51b/08, 52a/16, 52b/01,

52b/12, 52b/12, 52b/14, 54a/04,

56b/03, 56b/04, 56b/07, 56b/10,

58b/09, 61a/15, 61b/02, 61b/04,

62a/17, 64b/14, 65a/04, 65b/05,

66a/16, 67a/04, 69b/11, 69b/16,

71a/06, 71a/07, 71a/11, 72a/01,

72b//02, 73a/02, 8a/06, 8a/07, 8a/08,

9b/11

k.+den 52a/10, 53b/14, 61b/17

k.+dür 18a/11, 20a/17, 38b/14,

47b/01, 59a/15, 8b/15

k.+ile 22b/06

k.+ler 46b/08, 46b/10, 58a/07

k.+lerdür 21a/06

- k.+leri 47b/16
k.+nüñ 16a/09, 20a/10, 20a/17,
55b/15, 56a/09, 58b/09, 61a/14
k.+sin 24b/02, 27b/06
k.+ye 10b/11, 27a/15, 36b/14,
36b/15, 54a/03, 61a/11, 61a/12,
69a/16
k.+yi 17b/16, 51a/07, 52a/12,
60a/12, 61a/13, 61b/01
k.+yle 70b/02
k.+yüz 18a/11
- kitāb** (A.) : kitab
k. 20a/06, 57b/02, 58a/09, 61b/04,
7b/03
k.+a 53a/02, 53a/04, 60b/12
k.+da 31b/08, 35a/02, 35b/04,
36b/17, 66b/11, 66b/14
k.+dandur 71a/14
k.+ı 26a/03, 26a/04, 31b/01, 31b/02
k.+ıdır 25b/17
k.+ı hacda 40a/11
k.+ı keriminde 19a/01
k.+ın 31b/01, 71a/08
k.+ına 26a/03, 26a/04, 71a/09
k.+ında 62a/07
k.+ımı 31a/12
k.+il ‘arūs 66a/03
k.+la 57b/02
k.+lar 26a/02, 26a/07
k.+lara 31a/06
k.+larda 30b/14, 35a/08, 54a/13
k.+ları 52a/08
k.+larıla 21b/11
k.+ların 52a/09
k.+larına 51a/06, 52a/07, 57a/03,
57a/04
k.+larında 66b/09, 66b/17, 72a/15
k.+larını 52a/01, 52b/08, 52b/09,
52b/14
k.+umuzuñ 25a/15
k.+uñ 31b/02, 58b/04
k.+unda 58a/09
k.+u’s-şalāt 66a/02
k.+u’s-siyer 64b/05
- kizb** (A.) : yalan söyleme, yalan
k.+dür 63a/09
- ko-** : koymak, bırakmak
k. 11b/02, 43a/04
k.-dı 14a/15, 43a/09, 59a/01, 66a/03,
72a/02, 72a/03, 72a/05, 72a/06
k.-dum 50a/11
k.-madı 45b/14
k.-ñ 32b/17, 62a/17
k.-ram 66a/06
k.-rsız 64a/14, 64a/15
k.-salar 16a/09, 16a/11
k.-ya 49a/17, 56a/14
k.-yan 49a/06
k.-ydi 49a/05
k.-ymakdan 49a/09
- Ḳonya (öz. ad)** : Konya
k. 66b/12
- kop-** : kopmak
k.-madı 50b/16
- korq-** : korkmak
k.-aram 43a/15
k.-arları 29a/06
k.-arsın 43a/12
k.-dı 24a/15
k.-dum 66a/05, 72b/15
k.-ma 11b/05
k.-madı 72a/08
k.-mazmısın 11b/07
- korqu** : korku
k.+muzı 40a/14
k.+sı 33b/17
- korqut-** : korkutmak
k.-makdur 16b/05
- Ḳoyun** : koyun
k. 43a/08, 43a/10
k.+ı 43a/10
- Ḳoyuvir-** : koyuvermek
k.-eyim 11a/11
- koz** (F.) : iskanbilde diğer kağıtlara üstün
gelen farklı şekle ve renge sahip kağıt
k. 62b/05
- köbrü** : köprü
k.+sinden 46a/16
- kör** : kör, göremeyen
k. 14a/10, 17a/05
k.+idi 40b/02
- körün-** görünmek
k.-ür+(görünür) 14a/10
- köşk** (F.) : büyük, ihtişamlı ev, köşk
k.+i 41a/06
- Ḳübā** (öz. ad) : Arabistan yarımadasında
bir yerleşim yeri
k.+ya 32a/09
- Ḳubbe** : kümbetimsi yapı damı
k.+sinde 38a/11
- Ḳudret** (A.) : güç, kuvvet, takat
k. 12b/07
k.+ümüz 70b/17
- Ḳudüs** (öz. ad) : Filistin’in merkezi olan
şehir
k.+e 15b/01
- Küfe** (öz. ad) : Kufe şehri
k. 48b/04, 49a/01, 49a/02

- k.+de 13a/17, 40a/09, 42b/04, 48a/01, 53b/11, 65a/17, 73b/09
k.+den 22b/06, 27a/09, 50a/16
k.+nüñ 42b/08, 48a/04, 49b/08
k.+ye 17a/03, 32b/04, 45b/07, 50a/11, 50a/11, 50b/02, 56b/15
küfî
k.+dür 35a/10
- kul** : kul, hizmetçi, köle
k. 35a/17, 73a/02, 73a/03, 73a/04, 73a/05, 73a/07
k.+a 34a/02
k.+dı 34a/03
k.+ına 34a/02
k.+ımı 73a/07
k.+idi 35a/14
k.+ları 49b/06
k.+larınuñ 29a/13
k.+lıgı 31b/14
k.+lıguñ 31b/12
k.+lık 31b/12
k.+um 15b/07
- kuġaġuz**: kılavuz
k.+ıdururlar 70a/08
- kuġaġuzla-**: kılavuzlamak, yol göstermek
k.-yasın 23a/17
- kuġaġ** :
k.+da 74a/02
k.+dan 74a/01
k.+lar 73b/17
k.+lardan 73b/16
- kuġmār** (A.) : para karşılığı oynanan oyun
k. 63a/11, 63b/08
- kuġmāş** (A.) : ipek, yün, keten vesairenden yapılan dokuma
k. 73b/09, 73b/10
- kuġr`ān** (öz. ad) : Hz. Muhammed`e inen kutsal kitap
k. 33a/03, 40b/14, 43a/07, 45a/04, 45a/06, 45a/14, 45a/15
k.+a 29b/08
k.+da 31a/10, 36a/09, 41a/16, 41a/17, 72a/12
k.+ı 13b/14, 13b/16, 31b/11, 32a/11, 40b/12, 40b/13
k.+uñ 64a/10
- kuġrbān** (A.) : eti yoksullara dağıtılmak üzere kesilen koyun, keçi, sığır vb. hayvan
k. 57b/08
- kuġreş** (öz. ad) : Hz. Muhammed`in mensub olduġu Arap kabilesinin adı.
k. 31b/17
k.+den 31b/16, 32a/01, 32a/03, 32a/10, 32b/14, 33a/12
k.+dendür 32a/07, 32a/13
k.+e 32b/14
- kuġreşî** (A.) : kureşli
k.+ 31b/17, 32a/02, 32b/07, 32b/11, 32b/17, 33a/02, 33a/04, 33a/05, 33a/07, 33a/09, 33a/11, 33a/14, 33a/15, 33a/15, 33b/01
k.+idi 33a/05, 33a/06
k.+ler 33a/08
k.+ye 32b/12
- kuġurma** : hurma
k. 66b/08
- kuġurtar-**: kurtarmak
k. 47a/16
k.-ıcı 28a/13
k.-ıdırur 28b/01
- kuġurtübî** (öz. ad) : Ünlü tefsirci
k. 62b/07
- kuġurtul-**: kurtulmak
k.-a 41b/06
k.-duk 58b/04
k.-magı 57a/02
- kuġuru** : kuru, yer, toprak
k.+dadur 17b/05
- kuġuş** : kuş
k.+lar 10a/16
k.+laruñ 11a/03
k.+lık 47b/13
k.+uñ 11a/01
- kuġuġb** (A.) : dünya yuvarlaġının ekseninin geçtiġi kabul edilen iki noktadan her biri, bir grubun, bir kavmin başı
k.+udur 51b/06
- kuġuvvet** (A.) : güç, takat, kuvvet
k. 30b/06, 50a/07, 66b/05
k.+i 30b/07
- kuġüccük**: küçük krş. küccük
k. 31b/01, 50a/03
k.+dür 14a/01
- kuġüccük** : küçük krş. küccük
k.+i+(küccüġi) 29a/13
- kuġüffār** (A.) : kafirler
k. 26b/12, 55b/04, 55b/05, 55b/07, 55b/10
k.+uñ 70a/04
- kuġüfr** (A.) : Allah`a ve İslam`a ait şeylere inanmama
k. 69b/07, 70a/04
k.+ine 36a/06
k.+üñ 61a/14
k.+den 69a/01

- kūlhān** (F.) : hamamlarda su ısıtmak için ateş yakılan yer
k.+da 26a/06
- kūnbet** (F.) : tavanı kubbe şeklinde bina edilmiş yapı
k.+inde 37a/08
- kūnyet** (A.) : bir kimsenin adı, soyadı, kaydı
k.+i 18b/04, 22b/06, 23a/04, 24a/01, 24b/05, 25a/08, 27a/09
- kütüb** (A.) : kitaplar
k.+i-fıkh 14b/09
k.+i-menāqib 14b/09
- kütübīn** (A.) : kitaplar
k. 61b/07
- lā** (A.) : Arapça olumsuzluk edatı
l. 34b/08, 34b/08
- lafz** : söz, kelime
l.+ı-ḥadīṣ 22a/11
- lāḥza** (A.) : göz ucu ile birkez bakıncaya kadar geçen süre
l. 69b/01
- la'in** (A.) : kovulmuş, nefret kazanmış
l. 71a/08
- lākin** (A.) : ama, fakat, ancak
l. 13a/08, 20b/06, 23b/07, 31a/03, 33b/09, 44b/10, 56a/06, 61b/17
- la'net** (A.) : Allah'ın mağfiretinden uzak, fena, kötü, uğursuz
l. 68b/14, 69a/07, 69a/13, 69a/15, 69a/17, 69b/04, 69b/05, 69b/05, 69b/06, 69b/07
l.+üñ 68b/15, 69a/09
- lāṭif** (A.) : Yumuşak, hoş, güzel
l. 34a/11çık-dı
l.+idi 33b/13
- lāyık** (A.) : yakışan, yaraşır
l. 28a/01
l.+dur 31b/05, 61b/02, 61b/06
- lāzım** (A.) : gerekli şey
l. 18b/13, 18b/16, 18b/17, 19a/04, 19a/09, 19a/10, 19a/14, 19b/01, 21a/17, 28b/01, 35b/13, 37a/03, 45a/06
l.+dur 28b/07
- Lebīd** (öz. ad) :
l. ibn-i a'sım 11b/05, 51a/03
- lehv** (A.) : oyun, eğlence, faydasız iş
l.+i-lu'b 67b/13
- Leylī** (öz. ad) :
l. 46b/13
- Leyṣī** (öz. ad) :
l. 47b/06
- lezzet** (A.) : tat, çeşni
l.+icimada 64a/17
- livāṭa** (A.) : erkekler arasındaki cinsi sapıklık
l. 64b/10
- luḡma** : (A.) lokma
l.+sı 55a/03
- Lūḡmān** (öz. ad) : lokman hekim
l. 34a/03
l.+a 34a/04
- lūḡat** (A.) : kelime, söz, lugat kitabı
l.+ı 60a/11
l.+ını 32a/05, 33b/08, 33b/14
- Lūṭ** (öz. ad) : Lut peygamber
l. 64a/12
- luṭf** (A.) : hoşluk, güzellik
l.+la 70b/02
- ma'anī** (A.) : mânâlar
m.+lerini 48b/16
- mādām** (A.) : mâdem, çünkü, değil mi
m. 31a/02
- maḡfūr** (A.) : günahlarının affı için dua edilen kimse
m.+dur 63a/13
- maḡfiret** (A.) : Allah'ın kullarını bağışlaması
m. 12a/13
- maḡrib** (A.) : garb, batı
m. 53a/11
m.+ün 57a/16
- maḡal** (A.) : yer
m.+i 41a/15
m.+ihars 64b/09
- māḡhān** : hamam
m.+a 52b/08
m.+daki 52b/09
- maḡbūb** (A.) : sevgili
m.+dan 66a/01
- māḡhir** (A.) : hünerli
m. 66b/07
m.+düm 60b/03, 61b/05
- maḡlūkāt** (A.) : yaratılmışlar
m.+uñ 70a/08
- maḡmūl** (A.) : yüklenmiş, bir şey üzerine kurulmuş
m.+dür 63a/02, 63a/03, 67a/02
- maḡsūd** (A.) : hased olunan
m. 25a/09, 25a/09
- maḡşūş** (A.) : ayrılmış, müstakil
m. 21a/06, 32b/12
- ma'hūd** (A.) bilinen, sözleşilen
m. 45b/01
m.+i 45a/09
- Miḡvel** (öz. ad) :
m.+bin rāşid b. mihrāk l-kufi 44a/08

- maḥzūz** (A.) : hazetmiş, hoşlanmış
m. 7b/04
- Ma'ḳal** (öz. ad) :
m. 16a/12
m.+bin yesār bin mu'abbīrī 16a/03
m.+den 16a/04
m.+uñ 16a/15
- maḳbere** (A.) : mezar, mezarlık
m.+sinde 55b/05, 55b/07, 55b/07,
55b/10
m.+sine 55b/04
- maḳbūl** (A.) : kabul edilen
m. 58a/13, 58a/14, 68b/10
- maḳşūd** (A.) : kasdolunan, istenen
m. 16b/05, 26b/14, 63b/04, 64b/15,
64b/16, 70a/10
m.+ı 38a/06
m.+ına 47b/10
m.+um 42a/13, 49a/09
m.+uñ 61b/05, 61b/06
m.+uñuza 32a/16
- maḳtū'** (A.) : kesilmiş
m. 13a/08
- ma'kul** (A.) : akıllıca, akla uygun
m. 36a/06
- māl** (A.) : mal, mülk
m. 38a/04, 38a/06, 72a/02, 72a/03,
72a/05
m.+a 45b/05
m.+ı 41b/14, 49b/16, 70b/07
m.+ından 38a/04, 70b/09
m.+ını 36b/02
m.+inuñ 31b/08
m.+umdan 11b/02
m.+umdur 18a/12
m.+uñ 31a/10
m.+uñı 11b/02
m.+uñuza 34b/11
- Mālik** (öz. ad) :
m. 38a/01, 45b/16, 73a/08
m.+bin enesi'l-medīnī 44a/09
m.+bin mu'avvel 48a/17
m.+den 52a/15
m.+dür 57a/06
m.+ibn-i enes 70b/11
m.+i rikābi'l-en'am 7a/02
m.+mi 52a/14
m.+uñ 57a/07
m.+den 40a/09
- Mālikiyye** (öz. ad) : İmam-ı Mālik'in
mezhebi
m.+den 64b/04
- ma'lūm** (A.) : bilinen
m. 22a/13, 32b/14, 33b/14, 64a/01,
69a/03, 73b/03
m.+uñ 49b/15
m.+unuñ 60b/15
- ma'nī** (F.) : ma'na, anlam
m.+si 21b/16, 22a/09, 28b/02
m.+si 16b/15, 58a/12, 64a/16, 68b/15,
69a/09
m.+sini 41b/01, 46a/10, 48b/07,
49a/12, 50a/08, 51a/05
- manī'** (A.) : men' eden, geri bırakan
m.+dür 26a/03, 41a/17
- Manşūr** (A.) : yardım edilen
m. 44a/14, 44b/03
m.+bin dīnār 44a/04
m.+bin zādān el-vāsītī 44a/04
m.+dan 39b/05
- maraz** (A.) : hastalık, dert, bela
m.+ını 11b/12
- ma'rifet** (A.) : bilme, biliş, ustalık
m.+ünüz 28a/01
- marḳad** (A.) : türbe, kabir
m.+ına 6b/07
- ma'rūf** (A.) : bilinen, tanınmış, belli
m.+bin ḥassān 52a/02
m.+idi 70b/07
- maşlahat** (A.) : iş, emir, husus, dirlik
m.+dur 23a/09
- maḳlūb** (A.) : talep olunan, istenilen
m. 63b/04
- mazlūm** (A.) : zulme uğramış
m.+a 15a/01, 23a/16
m.+lara 14a/12
- maznūn** (A.) : şüphe edilen
m. 13a/08
m.+dur 13a/04
- ma'zūl** (A.) : azledilmiş
m. 73b/04
- mebsūtād** (A.) : yayılmış, açılmış
m.+a 67b/15
- mecāl** (A.) : kuvvet, güç, tākat
m. 54b/05
- mecāz** (A.) : hakikatin zıddı, benzetme
m.+dur 21b/05
- meclis** (A.) : oturulacak, toplanılacak yer
m. 51b/14, 58b/16
m.+de 32b/06, 47a/06, 49b/11,
50b/11
m.+den 51a/07
m.+i 48a/14, 49b/16
m.+ine 28b/04
m.+i 'ilm 66a/03

- m.+inde 49a/09, 49b/17, 53a/12, 72b//02
m.+inden 34a/10, 46b/12, 46b/13
m.+ine 48b/02, 48b/06, 48b/08, 49a/15, 50b/02, 53a/07, 58b/08, 58b/12
m.+ini 48a/13, 51b/14
- mecmū'** (A.) : toplanmış, bir araya getirilmiş
m. 17b/09, 20b/17, 35b/07, 38a/01, 46a/13, 48b/14, 49b/15, 57a/15, 65b/14, 68a/04, 68a/12, 69a/04, 69b/14
m.+ı 50b/14
m.+ı-dünyā 14b/06
m.+ı-e'imme 66b/17
m.+ı-kitābları 26a/05
m.+ı-nesnede 19a/04
m.+ını 36a/13
m.+ı-re'āyā ve ümem 7a/14
m.+ı 'ulemā 17b/17
m.+ı ümmet 21b/14
m.+muz 70a/05
m.+sı 21a/13, 30a/08, 32b/11, 41a/16, 70a/03
m.+sına 56a/01
m.+sından 31b/06
m.+sını 56b/01, 56b/06
- Mecūsī** (A.) : ateşe tapan kimse
m. 35b/17, 62b/01
- Medāyi** (öz. ad) : övülmeye layık olan
m.+nüñ 40b/11
- medh** (A.) : övme, medh etme
m. 26a/17, 27a/07, 60a/12, 61b/05
m.+e 61b/06
m.+i-ğıybetde 23b/13
m.+inde 47a/06
m.+iyle 51b/14
- Medīne** (öz. ad) : şehir, Medine şehri
m. 42b/05, 73b/03, 8a/15
m.+de 14b/02, 33b/10, 33b/11, 44b/03
m.+deyidi 13a/16
m.+ye 14a/17, 56b/14, 9b/15
- medrese** (A.) : ders alınan yer
m.+de 63a/05
- meflūc** (A.) : felc olmuş, inmeli
m. 12a/17
- meger** (F.) : oysaki, halbuki
m. 17a/15, 34b/05, 69b/08
- Mekhūl** (öz. ad) :
m.+den 40a/13
- Mekke** (öz. ad) : Hicaz'da Kābe'nin bulunduğu, Hz. Muhammed'in doğduğu şehir
m. 33b/11, 40b/02, 41b/16, 43b/04, 8a/14
m.+de 14b/05, 27a/13, 40a/13, 40a/14, 48a/12, 73b/08
m.+nüñ 47a/09, 71a/15
m.+ye 56b/15
- Mekkī** (öz. ad) : mekke'ye ait, Mekke ile ilgili
m.+abbāndan 18b/01
- mekrūh** (A.) : hoş görülmeyen hal
m. 17a/15, 41b/16, 63a/12
- mektüb** (A.) : mektub, nāme
m. 26a/02, 26a/05
- melāhīde**(A.) : inkar edenler, dinsizler
m.+lerūñ 61a/03
- melā'ike**(A.) : melekler
m. 20b/12
- melekūt** (A.) : hükümdarlık, saltanat, azamet
m.+üñ 19a/06
- melhūz** (A.) : kavuşmuş, karışmış
m. 7b/03
- Melīh** (A.) : güzel, şirin, sevimli
m.+bin vekī 29b/04
- melīk** (A.) : padişah, hakan, hükümdar
m.+idür 35a/05
m.+i-rüm 42a/12
- melūl** (A.) : bıkmış, bezmiş
m. 48b/07
- mel'ūn** (A.) : lanetlenmiş, kovulmuş
m. 25b/12
m.+dur 62a/03
- memdūh** (A.) : övülmüş
m.+dur 26b/01
- memleket** (A.) : memleket, şehir
m.+üñ 70b/10
- memnü'** (A.) : yasaklanmış
m. 67b/17
m.+dur 33b/09, 62a/01, 9a/12
- Me'mūn** (öz. ad) : korkusuz, emin bulunan
m. 13b/14, 52b/13, 52b/15, 53a/01, 53a/01, 53a/03, 53a/04, 53a/06, 53a/08
- men'** (A.) : men etme, yasaklama
m. 63b/13, 73a/09
- menābir** (A.) : minberler
m.+i-tevhīd 6b/05
- menākīb** (A.) : menkabeler, övünülecek vasıflar
m.+da 14b/09, 15a/14, 16a/03, 17a/02
m.+ı 15b/15

- m.+ındandır 7b/06
m.+ını 7a/11
- menfa'at** (A.) : fayda, kar, çıkar
m. 21b/09
- menhī** (A.) : haram olmuş, yapılması yasaklanmış
m. 36a/15
- menkūhā** (A.) : nikahlı kadın, zevce
m.+sı 54a/05, 54a/09
m.+sıyla 54a/07
- menkul** (A.) : nakledilmiş, taşınmış
m. 66b/12
m.+dür 67a/08
- mendūf** (A.) : atılmış
m. 43a/02
- menzil** (A.) : yol, konak, mesafe
m. 39b/17
m.+i 39b/17
m.+in 41a/15
- merci'** (A.) : dönülecek yer, başvurulacak yer
m.+idi 51a/12
- merdūd** (A.) : reddolunmuş, kovulmuş
m.+dur 25a/16
- Merra** (A.) : def'alar, kereler
m.+el mezārī 41a/17
- mertebe** (A.) : derece, basamak
m.+de 33a/17, 33b/01, 70a/09
m.+si 50a/04
- Merv** (öz. ad) :
m. 28b/08, 52b/10
m.+de 52a/05
- mervī** (A.) : rivayet olunan
m. 15b/09, 31a/15, 61a/16
m.+dür 12a/11, 12b/17, 15b/02, 15b/12, 16a/02, 17a/02, 17b/03, 23a/07, 23b/02, 26b/06, 27a/07, 28b/03, 29a/11, 29a/17, 31a/14, 31a/17, 31b/07, 32b/03, 34a/10, 34b/07, 35b/05, 36a/10, 41a/12, 42a/04, 42a/05, 42a/08, 42a/15, 45a/01, 45b/02, 45b/07, 46b/03, 46b/14, 46b/17, 47b/02, 47b/10, 52b/01, 53a/06, 62a/09, 63a/10
- Merzūbān** (öz. ad) : sınır muhafızı
m. 35a/16
- mesābīh** (A.) : kandiller, çırağlar
m.+i-'ilm 6b/03
- mesā'il** (A.) : meseleler
m. 21b/09, 31a/15
m.+e 29b/04
m.+i 21a/14, 27a/11
m.+de 29a/05
m.+ile 21b/11
- mescid** (A.) : namaz kılınan yer, küçük cami
m. 71a/02, 71a/03
m.+de 47b/14, 63a/06
m.+e 47a/13, 58b/16
m.+i-aqşāda 63b/02
m.+i-harāmda 53a/11
m.+inde 72b/14
m.+inden 49b/02
m.+ine 72b/14
m.+leri 49b/08
m.+likden 71a/03
m.+ün 47b/11, 71a/03
- meşel** (A.) : örnek, benzer, emsal
m.+i 19b/05, 19b/05, 39a/05, 43a/08
m.+ine 43a/08
m.+leri 41b/02, 41b/03
- meşelā** (A.) : misal olarak, şunun gibi
m. 54a/17, 55a/02, 55b/15
- mes'ele** (A.) : çözülmesi istenilen şey, problem
m. 15b/17, 22a/07, 23b/12, 30a/05, 41a/17, 48a/08, 50b/12, 53a/03, 53a/13, 53a/14, 56b/07, 58b/13, 58b/13, 59a/02, 59a/12, 59b/01, 59b/04, 59b/05, 59b/15, 60b/17, 69a/04, 70b/12, 70b/13, 70b/14
m.+de 12b/04, 28a/14, 30a/07, 35b/15, 50a/09, 50a/11, 55a/01, 71a/17, 72a/01, 72a/03, 72a/04, 72a/05, 74a/13
m.+den 46b/02
m.+dür 31a/16
m.+i-ihtilāfide 61b/14
m.+ler 52a/03, 70b/15
m.+lerde 54a/05, 54a/08
m.+lerden 27a/14
m.+leri 31b/04, 46b/04, 54a/13
m.+lerinden 27a/10
m.+leriyle 33b/05
m.+si 60b/16
m.+sinde 50a/13
m.+sini 59b/07
m.+ye 33a/09, 51a/08, 71a/09
m.+yi 29a/07, 48a/10
- mesh** (A.) : bir şeyi el ile sığama
m. 66b/04, 68a/08
m.+a 68a/09
- meskūt**(A.) : sukut edilmiş, söylenmemiş
m. 25a/16
- mest** (F.) : sarhoş
m.+ligi 67a/08
m.+lik 66b/13, 66b/14, 68a/07
- mestlik** (F.) : kendinden geçme, sarhoşluk

- m. 66b/11
Mes'ūd (öz. ad) : saadetli, bahtlı
 m. 43a/06
Mes'ūr (öz. ad) :
 m. 47b/17, 48a/02, 48a/04
 m.+bin ğedām 44a/05
 m.+bin ğedāmuñ 49b/14
 m.+bin kirāmdan 47b/11
 m.+dan 25a/05, 41b/04
meşāyih (A.) : şeyhler
 m.+den 72b/01
 m.+ile 60a/15
 m.+indenidi 47a/09
 m.+ini 46a/04
 m.+inüñ 7b/05
 m.+sa 61b/06
 m.+uñ 27b/10
meşakkāt (A.) : zahmet, sıkıntı
 m.+ini 6b/03
meşgul (A.) : bir işle uğraşan, dolgun
 m. 10b/17, 11b/16, 12a/01, 15b/17,
 16a/01, 20a/17, 59b/09, 60a/07,
 60b/08, 60b/10, 60b/11, 60b/14,
 61a/06, 65b/04, 66a/13, 73a/05
 m.+düm 59b/11
 m.+em 12a/16
 m.+idi 15b/17
 m.+idiler 16a/01
meşhūr (A.) : şöretli, ünlü
 m. 23a/08, 39b/01, 54a/13, 63a/13
 m.+dur 37a/17, 39a/02, 39a/17,
 9a/09, 9b/05
 m.+idi 44b/05, 70b/07
meşriķ (A.) : şark, doğu
 m. 53a/11, 57a/16
meşrūṭ (A.) : şartlı, şarta bağlanmış
 m. 45a/09
meş'ūr (A.) : şuurlanmış, şuur haline
 gelmiş
 m.+ dur
 m. 22a/12
meşveret (A.) : danışma
 m.+i 11a/15
 m.+iile 30a/04
meūnet (A.) : ölmeyecek kadar yiyecek,
 içecek, zahmet, sıkıntı
 m.+ini 15a/10
Mevālī (A.) : mevleviyyet payesine
 ulaşmış alimler
 m.+ebī ṭalḥa bin 'abdu'llahu't-
 teymīden 9b/06
mevcūdāt (A.) : mahluklar, var olan şeyler
 m. 6b/11
mevhūm (A.) : aslı, esası olmayan
 m.+dur 12b/11
mevhūm (A.) : vehm olunmuş, aslı esası
 yokken zihinde kurulmuş
 m. 13a/06
mevkūf (A.) : vakfedilmiş
 m. 63b/16
Mevlā (A.) : Allah, sahip, malik
 m. 73a/07
mevlā (A.) : mürebbi, terbiye eden, hoca
 m.+sı 59b/17, 64a/09
 m.+sıdur 59b/17
 m.+sından 43b/04, 60a/03
Mevlānā (öz. ad) : hazret anlamında
 kullanılan saygı ifadesi, bazı ilim
 adamlarına verilen unvan,
 Mevleviliğin kurucusu Mevlana
 Celeleddin-i Rūmi
 m. 45b/17
 m.+seyfeddīn 66b/12
mevzī (A.) . bir şey konulacak yer
 m.+i-nebetde 65a/14
meyl (A.) : eğilim, gönül akışı
 m. 68a/04
Meymūn (öz. ad) : uğurlu, bereketli, kutlu
 m.+bini'l-a'veri'l-kūfī 44a/05
 m.+bin mihrān 44a/06
 m.+bin sīnān 44a/08
 m.+e 15b/06
meysir (A.) : kumar
 m. 64a/01
 m.+i 63b/17
meyv (F.) : yemiş, meyve
 m.+i-şecere-i memleket 7b/01
meyyite (A.) : hayvan leşi
 m. 17a/17
mezāhib (A.) : mezhepler, tutulan yollar
 m. 12a/08
 m.+den 18a/13, 18a/13
Mezāhim (öz. ad) :
 m.+bin ziyāddan 9b/09
mezheb (A.) : dinin görüş, yorum ve anlayış
 ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan
 kollarından her biri
 m. 30a/08
 m.+de 72b/05, 73a/10
 m.+den 30a/09
 m.+e 54a/01
 m.+i 12a/08, 18a/12, 18a/13, 28b/03,
 28b/06, 29b/08, 32a/06, 49b/04,
 67a/11, 67a/11, 67a/17, 68a/14,
 46a/16, 67a/17
 m.+idür 68b/12
 m.+iile 33a/02
 m.+imüz 12b/03

- m.+inde 72b/07
m.+indedür 33a/16
m.+inden 7a/02
m.+ine 32a/04, 33a/14, 52b/06
m.+ini 28a/12, 29b/07, 30a/04,
30a/11, 33a/11, 33b/06, 71b/03
m.+iyle 73a/12
m.+ler 29b/07
m.+lerden 32a/06
m.+leri 33b/05, 9a/09
m.+ünde 31b/14
- mezkür** (A.) : zikredilen
m. 28b/16, 30a/01
m.+dur 17a/09, 25b/02, 36b/17
- mezmüm** (A.) : yerilmiş, beğenilmemiş
m. 30b/09, 30b/10
m.+dur 26b/01
- mıh** : mıh, çivi
m.+larıdur 48b/01, 48b/02
- Mısr** (öz. ad) : Mısır
m. 23a/08
m.+da 14b/10, 23a/08, 25b/13
- Mihrân** (öz. ad)
m.+bin süfyân-ı başrî 39a/06
- Mikâ'il** (öz. ad) :
m.+i harezmi 70a/17
- minhâc** (A.) : açık, geniş yol, İmâm-ı
Abdullah'a ait bir eser
m.+uşûli'd-dîn 62a/06
- Minhâl**
m.+bin hâlifehi'l-küfî 44a/03
m.+bini'l-cerrâh 44a/03
- minnet** (A.) : teşekkür, yapılan iyiliğe
karşı kendini borçlu görme
m.+i 48b/17
- miskîn** (A.) : aciz, zavallı
m. 47b/07
m.+dür 47b/08
- mu'aftar** (A.) : ıtırılı, güzel kokulu
m. 6b/04
- mu'älece** (A.) : ilaç yapma, ilaç kullanma
m. 13a/09
- mu'âhız** (A.) : çekiştiren, tenkit eden
m. 23a/01
- mu'allim** (A.) : talim eden, öğreten
m.+den 45a/03
m.+e 45a/01, 45a/03
- mu'âmelât** (A.) : kayıt, takip işleri
m.+a 31a/11
- mu'âmele** (A.) : davranma, davranış
m.+de 70b/15
m.+ye 59b/11
- Mu'âviye** (A.)
m. 16a/13
- m.+bin râfi'i'l-küfî 44a/10
m.+den 43b/12
- mu'avvezeteyn** (A.) : Kur'an'ı Kerim'in
113. ve 114. sureleri
m.+ile 11b/15
- mu'ayyen** (A.) : tayin edilmiş, belli, belirli
m. 69a/06
- mu'ayyin** (A.) : tayin eden, belirten
m.+i 69a/09
- Mu'az** (öz. ad) :
m. 32b/02
m.+a 32a/08
- mubâh** (A.) : işlenmesinde sevab va günah
olmayan şey
m. 56b/08, 56b/08, 62a/01, 62b/16,
63a/02
m.+dan 63a/05
m.+dur 61b/16, 69b/07, 63a/04
- mu'cizât** (A.) : mucizeler
m. 20b/16
m.+ı 19a/15
- mu'cize** (A.)
m. 24a/13
- Muğîr** (öz. ad) :
m. 47b/01
- Muğîre** (öz. ad) :
m.+ibn-i hamza 65b/12
m.+yi 40a/06
- muhabbet** (A.) : sevgi
m.+indendür 7a/13
- muhaddis** (A.)
m.+ler 14b/07, 26b/10, 8a/02, 9b/10
m.+lerden 18a/05, 18a/08
- muhaqqık** (A.) : hakikati arayan
m.+ıdi 51b/05
- muhâlefet** (A.) : muhaliflik, aykırılık,
düşmenlik
m. 16a/10, 28a/12, 28a/15, 28b/13,
28b/14, 29a/06, 33b/07, 58b/17,
67b/05, 59a/04, 60b/12
- muhâlif** (A.) : muhalefet eden
m. 16b/03, 25a/17, 50a/06, 53a/04
m.+dür 12b/10, 21b/02, 53a/02,
54a/01, 63b/06, 69b/11
m.+ile 27b/10
m.+ise 26a/04
m.+ler 71a/13
- muhalled** (A.) : daimi, sürekli
m. 69a/09
- Muhammed** (öz. ad) :
m.+bin 'abdurrahman 37a/17
m.+bin 'abdurrahman bin zerrâddur
37a/16
m.+bin aḥmede 51a/01

- m.+bin bāyezīdhān 7a/09
m.+bin hālidden 25a/05
m.+bin ḥasan el-esterābādī 35a/13
m.+bin ka‘bi ḳurraṭī 64b/03
m.+bin mālīk bin zūbeyd el-hemedānīdür 37b/01
m.+bin na‘īmden 24a/13
m.+bin ‘ömerü’l-halebī 6b/08
m.+bin sa‘dān 50b/09
m.+bin selimden 25b/03
m.+bin semā‘a 72a/14
m.+bin yezīd 52a/06
m.+bin yūsuf 24a/10
m.+bin zārīf 49a/13
m.+el-kerderī 7b/06
m.+ibn-i el ḥasan 65b/12
m.+i’t-ṭāyifī 47a/06
m.+muştafa 6b/13
- muḥayyer** (A.) : seçmeli, beğenmeye bağlı
m. 32b/13
m.+dür 55a/15
m.+üz 29a/01
- muḥadremīn** (öz. ad) : Cahiliya devrinde doğan ve İslamlık zamanında yaşayan kimselere denir.
m. 8b/14
- muḥḥ** (A.) : ilik
m.+ini 27b/15
- muḥkem** (A.) : tahkim edilmiş, sağlam kılınmış
m. 20b/12, 20b/16, 28b/08, 29a/07, 30a/07, 50a/12, 51b/10, 67a/04, 71a/16
m.+dür 29b/08, 9b/10
- muḥtāc** (A.) : ihtiyacı olan, yoksul, muhtac
m. 17a/13, 32b/08, 33a/09, 73a/04, 73a/05
m.+dur 60b/01
m.+mıdur 17a/12
- muḥtār** (A.) : seçilmiş, seçkin
m. 45a/13
- muḥtaşar** (A.) : kısaltılmış, kısa
m. 29b/08, 7b/04
m.+ında 67a/12
- muḥtelif** (A.) : türlü, çeşitli
m.+dür 43b/01
m.+ise 70a/04, 70a/05
- muḥyī** (A.) : ihya eden, dirilten, canlandıran
m.+ş-şerrile 18b/08
- Muḥyīṭ** (öz. ad) :
m. 72b/08
- muḥkadem** (A.) : takdim edilen, sunulan
m. 18a/13, 18a/14
m.+diler 34a/06
m.+dür 32a/03, 73a/04, 74a/14
- muḥkaddes** (A.) : mübarek, kutsal
m. 6b/07
- muḥkaddim** (A.) : takdim eden, sunan
m. 29b/07
- muḥkaddime** (A.) : başlangıç, giriş, önsöz, önde giden
m. 7b/07
m.+sinden 58b/04
m.+ye 7b/07
- muḥkarrer** (A.) : kararlaşmış, şüphesiz
m.+i 19b/02
- muḥkātil** (A.) : birbiriyle vuruşan
m.+bin süleymānuḥ 25a/04
- muḥkavvī** (A.) : takviye eden, kuvvet veren
m.+dür 57b/05
- muḥkırī** (A.) : ikrar eden, doğruyu söyleyen
m. 47a/08
- muḥkedā** (A.) : uyulan, örnek tutulan
m. 28a/01, 61b/02
- münkād** (A.) : boyun eğen
m. 51a/03
m.+idi 49b/02
- münkaşım** (A.) : kısım kısım bölünen, bölük bölük
m.+dur 7b/07
- münkaṭī‘** (A.) : kesilen, kesilmiş, aralıklı
m. 13a/02
- munşıf** (A.) : insafılı
m.+idi 26b/15
- murād** (A.) : arzu, istek, dilek
m. 10b/07, 21a/06, 32a/07, 32a/12, 32b/15, 57b/04, 57b/13, 61b/01, 62b/08, 73a/10
m.+allah 10b/2
m.+ı-ḥaḳıḳatde 21b/06
m.+ı-ḥelākdan 22b/09
m.+ı-ḥikmetden 34a/05
m.+ı-‘ilm 25b/06
m.+ı-kelāmdan 61b/09
m.+ı-kelām-ı münhīden 61b/03
m.+ına 11a/03
m.+ı-peygamber 10b/17
m.+ı-sābıḳdan 22a/10, 22a/13
m.+ı-tevekkülden 11a/13
m.+uñ 27b/14
m.+uña 49b/13
- Murād** : Sultan II. Murat
- murahhac** (A.) : kıymetli
m. 9a/09
- murdār** (F.) : kirli, pis
m. 54a/17, 54b/02, 54b/13, 55a/05

- m.+dur 55a/10
- Mūsā** (öz. ad) :
m.+‘aleyhi`s-selām 12a/03
m.+bin hārūndan 13b/05
m.+bin keşir 44a/02
m.+bin Müslim el-kūfî 44a/02
m.+bin ʔalḥa bin ‘abdu`llah el-
kureyşî 44a/02
m.+ya 43b/03
- muşaddık** (A.) : tasdik eden
m.+dur 19b/02
- muşahib** (A.) : muhasebe eden, sohbette
bulunan, arkadaş
m. 51b/17
- muşallā** (A.) : namaz kılmaya açık yer
m.+sına 39b/12
- muşannif** (A.) : düzenleyici, kitap yazar,
müellif
m. 22a/04
m.+ı 61b/03
m.+ıkitab 8a/04
- mütaba‘at** (A.) : tabi olma, arkasından
gitme
m. 20b/05, 48b/04, 7b/11
m.+ı 73b/10
m.+ıçokdur 29b/09
- muṭahhar** (A.) : temizlenmiş
m. 6b/07
- muṭala‘a** (A.) : okuma, tetkik, düşünce
m.+dan 63a/06
- muallāka** (A.) : havada boŖta duran,
sürüncemede
m.+i-selase 56a/16
- mu‘terif** (A.) : itiraf eden, açıklayan
m. 22b/14, 47a/08, 57a/17, 9a/16
- mu‘tezile** (A.) : kaderi inkar edenlerin
oluŖturdukları kol
m. 10a/08
- mu‘tezilī** (A.) : itizāl eden, bir tarafa
çekilen
m.+dür 70a/12
m.+idi 47a/10
m.+ler 70a/12
m.+ye 73a/01
- muṭī‘** (A.) : itaat eden, boyun eğen
m. 16b/13, 16b/15, 27b/05, 49b/01,
51a/03, 51a/16
m.+bin ‘abdullahdan 29a/09
- muṭlak** (A.) : kayıtsız, Ŗartsız, tek
m. 10b/06, 7b/11
- muṭlaka** (a.zf.)
m. 19b/02, 44b/15, 54b/09
- müttakī** (A.) : salkınan, çekinen, Allah`tan
korkan
m. 34b/13
- muṭṭali‘** (A.) : öğrenmiş, haber almış,
bilgili
m. 16b/13
- muṭṭaşif** (A.) : vasıflanan, kendisinde bir
hal, bir vasıf bulunan
m. 11a/01
- muvāfaqat** (A.) : uygunluk, uyma
m. 65b/16, 66b/17, 73a/01
- muvāfiq** (A.) : uygun, yerinde
m. 25a/17, 71a/10
m.+dur 29b/09, 64a/10
m.+dururlar 63b/07
m.+ısa 26a/03
- mübālağa** (A.) : abartma
m. 26b/11, 41a/01, 41a/09, 47a/07
m.+dur 26b/14
- mübārek** (A.) : kutlu, uğurlu
m. 29a/01, 34a/13, 34a/15, 34a/16,
52b/06
- mübāşeret** (A.) : bir işe başlama, girişme
m. 11a/05
- mübtedi‘** (A.) : yeni başlayan, bir yenilik
ortaya koyan
m. 27a/09
m.+dür 60a/10
m.+ler 60b/03
- mücāhid** (A.)
m.+den 40a/13
- mücāvir** (A.) : komŖu, mabet ve tekke
yakınlarına çekilip oturan
m. 33b/11, 39b/01
- mücerred** : (A.) : tecrit edilmiş, tek, yalnız
m. 32a/12, 33b/15
- müctehid** (A.) : içihad eden, din
hükümleriyle ilgili çalışan
m. 21b/10
m.+e 61b/15
- müddet** (A.) : zaman, vakit
m. 60b/06, 71b/01
m.+den 27a/12
m.+i 72b/04, 74a/04
m.+ivahiy 24b/15
- müfessir** (A.) : tefsir eden, açıklayan
m.+ler 57b/04, 57b/13, 63b/07
- müfti** (A.) : fetva veren
m. 41b/15, 50b/17, 65b/01
m.+ydi 65a/17
- mühim** (A.) : ehemmiyetli, lüzumlu,
düşündüren
m. 12a/17, 48a/08
- mühimmen** (A.) : lüzumlu, gerekli
m. 15a/04

- mükellef** (A.) : bir şeyi yapmaya, öğrenmeye mecbur olan
m. 12b/09, 17b/13
m.+e 61a/03
- mülâzemet** (A.) : bir yere veya kimseye sımsıkı bağlanma
m. 29b/01, 29b/02, 44b/11, 47b/03, 47b/03, 47b/04, 47b/05, 50a/10, 50b/01, 52a/16, 58b/15, 59a/05, 59b/08, 60a/04, 60a/06, 65b/06
- mülâzım** (A.) : bir yere veya bir kimseye sımsıkı bağlanan
m.+duk 47b/02
- mülhid** (A.) : Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
m. 61a/03
- mülk** (A.) : padişah, hakan, hükümdar
m.+üñ 19a/06
- mülük** (A.) : hükümdarlar
m.+i-acem 35a/08
m.+likile 56a/02
- mülzem** (A.) : ilzam edilen, lüzumlu görülen
m. 48b/15
- mü`min** (A.) : iman etmiş, inanmış
m. 16a/07, 18b/17, 23b/09, 71b/12
m.+dururlar 70b/06
m.+dür 69b/16
m.+i-fâşıkun 25a/01
m.+ile 19a/02
m.+i-sâlih 24b/17
m.+iseñüz 12a/11
m.+üñ 23b/08
- mümkinât** (A.) : olabilen, olabilir şeyler
m.+uñ 61a/02
- mümkün** (A.) : mümkün, olabilir
m. 65a/02
m.+dür 65a/03
- münâfık** (A.) : nifak sokan, ikiyüzlü davranan
m. 16a/09, 16b/02, 16b/06
m.+lar 16b/07
m.+lara 16b/08
m.+lardan 16b/08
- münâfi** (A.) : zıt, uymaz, aykırı
m. 13a/10, 23a/05
m.+dür 10b/15, 10b/16
m.+i-tevekkül 13a/06
- münâsib** (A.) : uygun, yerinde
m. 45b/17, 46a/05, 61b/08
m.+dür 27b/02
- münâzara** (A.) : ilmi münakaşa, tartışma
m. 10a/08, 60b/09
- müncerr** (A.) : varıp sona eren, neticelenen
m. 12a/07
- münevver** (A.) : nurlandırılmış
m. 6b/03, 71a/11, 71a/12
- münker** (A.) : inkar edilmiş, edilen
m. 14a/06
m.+idüñ 20a/14
- münkir** (A.) : inkar eden
m. 22b/10
- müntakıl** (A.) : intikal eden, geçen
m. 10a/01, 15b/01
- münzecir** (A.) : men' edilmiş, yasaklanmış
m. 67b/17
- müreffeh** (A.) : feraha, rahata kavuşturulmuş
m.+ul hâl 7a/14
- Mürselât** (A.) : Kur`ân`ın 77. suresi
m. 14a/03
- mürüvvet** (A.) : ihsaniyet, mertlik, yiğitlik
m. 35b/13, 36a/15
m.+dendür 36a/06
m.+i 45a/16
- müşâb** (A.) : sevap kazanan
m. 13a/09
- müsâvî** (A.) : eşit, denk, aynı
m. 21b/13, 43a/02
m.-eylersin 21b/13
- müsellem** (A.) : teslim edilmiş, verilmiş
m. 22a/01, 22a/03, 33b/08, 61b/16
- müşelleş** (A.) : üçleştirilen, üçlü
m. 66b/07, 67b/01
- müsellim** (A.) : teslim eden, veren
m. 19a/13, 21b/06, 21b/14, 21b/15
- Müselmân** (öz. ad) : İslam dinine mensub
m. 15a/17, 17b/16, 31b/02, 35b/12, 55b/03, 55b/11, 55b/12, 65a/10, 67a/07, 8b/01, 8b/12
m.+a 15a/02, 16b/16
m.+dur 56a/05, 70a/01
m.+lar 29b/02, 34a/13, 55b/04, 55b/06
m.+lara 17b/16, 30a/05, 55b/03
m.+larda 55b/08
m.+lardan 36a/01, 69a/08
m.+ları 16b/06
m.+laruñ 35b/17, 36a/06, 55a/17, 56b/10
m.+lık 32a/17
- müşhil** (A.) : kolaylaştıran
m. 13a/05
- müskir** (A.) : sarhoş eden, sarhoşluk veren
m. 66b/09, 67b/11
- Müslim** (öz. ad) :
m. 40a/11, 47a/06, 47a/07, 57b/05, 69a/10, 8b/15, 9a/13

- m.+bin h̄alid 47a/05, 47a/08
m.+bin h̄alid 33a/07
m.+den 69b/01
m.+il k̄ufi 44a/04
- müstağnī** (A.) : doygun, gönlü tok
m.+dür 51b/13
- müstecāb** (A.) : kabul olunmuş
m. 40b/17
- müsteḥakk** (A.) : hak edinmiş, layık
m. 25b/16
m.+ı-medḥ 61b/06
- müstevfī** (A.) : yeteri derecede
m. 25b/02
- müşāhede** (A.) : bir şeyi gözle görme
m.+i-mu‘cizāt 21a/08
- müşāreket** (A.) : şeriklik, ortaklık, ortak
koşma
m. 9a/15
- müşkilāt** güçlükler, zorluklar
m.+ını 48b/16
- müşkil** (A.) : güç, zor, çetin
m. 46b/04, 48a/08, 49a/10
m.+ini 27a/14
m.+lerüm 50a/01
m.+üm 48a/10, 48b/08
m.+ümüzi 49a/11
- müşrik** (A.) : Allah`a ortak koşan
m.+e 35b/06
- müştebeh** (A.) : karışık, zor
m. 54a/03
- mütāba‘at** (A.) : tabi olma, uyma
m. 46a/08, 46a/13
m.+iyle 6b/04
- müte‘aḥḥir** (A.) : sonraya kalan, geciken
m.+lerün 20a/03, 21a/01
m.+lerinün 67b/01
- müte‘arız** (A.) : taaruz eden, saldıran
m.+dur 19b/09
- müte‘ayyin** (A.) : meydana çıkan, meydana
çıkan
m. 32b/12, 56b/01
m.+idi 23a/12
- mütebeddil** (A.) : değişen, başka hale
gelen
m. 23a/11
- müteberrik** (A.) : mübarek sayılan, uğurlu
m.+dür 61b/02
- müteḥakkık** (A.) : tahakkuk eden,
doğruluğu meydana çıkan
m. 16a/15
- müteḥallik** (A.) : huy edinen, yeni huy
kazanan
m. 60a/15
- müteḥayyir** (A.) : hayrette kalan, şaşmış,
şaşırmış
m.+ler 23a/17
- mütekaddim** (A.) : öne geçen, önde bulunan
m.+ler 20a/03
m.+lerde 51a/01
- mütekellim** (A.) : söyleyen, konuşan
m. 61a/17
- müteveccih** (A.) : bir tarafa dönen, yönelen
m. 41a/010
- mütevekkil** (A.) : tevekkül eden, işini
Allah`a bırakan
m.+leri 12b/13
- mütevellī** (A.) : birinin yerine geçen
m.+ye 36b/01
- müttefik** (A.) : birleşmiş, anlaşmış
m. 50a/07
- mütteḳi** (A.) : dayanan, dayanmış
m. 63a/08
- müzāhim** (A.) : zahmet, sıkıntı veren
m. 18a/12
- Nāfi‘** (öz. ad) :
n. 42a/17, 60a/02
n.+a 59b/17, 65a/07
n.+den 64b/02, 65a/06
n.+uñ 64a/09
- nāfile** (A.) : lüzumlu değilken yapılan,
faydasız, işe yaramaz
n. 15b/09
- nā-gāh** (F.) : vakitsiz, ansızın
n. 43a/09, 71a/06
- naḥiv** (A.) : Arapça söz dizimi
n. 60a/11
n.+de 52b/02
- Naḥvī** (A.) : sözdizimi ile ilgili
n. 25b/12
- Na‘īm** (öz. ad) : bollukta yaşayış,
Cennet`in bir bölümü
n.+ibn-i ‘ömer 59b/10
- naql** (A.) : taşıma, aktarma
n. 10a/03, 13a/16, 14b/05, 21a/15,
27a/12, 28a/04, 50b/04, 57a/14,
64b/05, 65a/07, 65a/12, 65a/13,
71b/03
n.+ı-‘ādildür 15b/16
n.+eyle 28a/06, 46a/01, 51a/04
- namāz** (F.) : namaz, salat
n. 27b/04, 27b/07, 27b/08, 27b/09,
31a/08, 41b/17, 48a/09, 53b/04,
53b/05, 53b/14, 55a/10, 55a/13,
55b/03, 55b/05, 55b/06, 61a/17,
63b/12, 64a/03, 68b/08, 73a/09,
74a/09, 74a/10, 74a/12
n.+a 43a/15

- n.+da 31b/07, 32a/07, 40b/16, 54a/14
n.+dan 15b/05, 51b/12, 73a/08
n.+dur 31a/09
n.+ı 27b/06, 29b/05, 31a/08, 46b/05, 51b/12, 73a/02
n.+ıla 31a/11
n.+ın 24a/07, 24a/09, 67a/16, 72b/13, 72b/14, 72b/16, 72b/17
n.+ından 47b/11, 74a/09, 74a/10, 74a/11
n.+nı 24a/08, 59a/15
n.+uñ 31a/07, 48a/11
- Nāṣārī** (A.) : Hıristiyanlar
n. 25b/13
n.+dür 25a/13
- Nāṣīḥ** (öz. ad) : nasihat eden, öğüt veren
n.+bin ‘acelān el-baṣrī 44a/10
- Nāṣīr** (öz. ad) : yardımcı, yardım eden
n. 28b/10
n.+bin ‘alī 53b/09
n.+bin ismāil 49a/16
n.+bin muḥammed bin nāṣīr el-meruzī 35a/10
n.+bin ziyād 28b/09
- nasīḥat** (A.) : öğüt
n. 16b/14, 16b/16, 71b/03
n.+üm 20a/11
- Naṣrānī** (A.) : Hıristiyan
n. 25b/12, 70a/17
n.+ler 70a/15
- nāṣīr** (A.) : neşreden, saçan, yayan
n.+ulhayrat 7a/05
- nāṭīk** (A.) : söyleyen, konuşan
n. 6b/06
- naẓar** (A.) : bakma, göz atma, düşünme
n. 12b/10, 13b/09, 20a/02, 20a/03, 21b/07, 21b/07, 34b/11, 62a/03, 69a/08, 71b/16
- ne** : ne, hangi (zamir)
n. 11a/03, 11a/04, 12a/13, 14b/16, 16a/16, 17a/09, 17a/09, 22a/17, 22a/17, 23b/12, 23b/13, 25a/14, 25a/14, 25a/17, 25a/17, 27b/17, 28a/08, 29a/13, 29b/10, 29b/10, 31a/13, 31b/02, 42a/10, 43a/10, 46a/06, 46b/15, 47b/08, 50a/04, 50b/03, 50b/17, 52a/04, 52b/01, 52b/01, 53a/14, 53a/15, 54b/06, 54b/06, 54b/06, 54b/06, 55b/08, 55b/08, 55b/13, 56b/10, 56b/17, 57b/09, 58b/11, 59b/16, 60b/16, 60b/17, 64a/09, 65a/09, 66b/08, 67a/06, 67b/01, 67b/12, 72a/01, 72a/02, 72a/04, 72a/05, 8b/05
n.+dedür 9a/05
n.+den 12a/12, 60b/16
n.+dür 21b/16, 25b/17, 62b/10, 65a/10, 66b/02, 66b/08, 71b/12
n.+ye 50a/01, 59b/03, 61a/10
n.+yile 45b/06, 53b/06
n.+yise 60b/16
- nebīz** (A.) : hurma ve arpadan yapılan içki, şarap
n.+i 66b/08
- necāset** (A.) : pislik, murdarlık
n.+inde 68a/02
- Necāṣī** (A.) : Habeş hükümdarının ünvanı
n. 24a/07, 24a/09
- necāt** (A.) : kurtulma, kurtuluş
n. 53b/05
- necis** (A.) : pis, murdar
n. 53b/14, 54a/07, 54a/08, 54a/08, 54b/05, 54b/16, 55a/07, 55a/09, 55a/11, 55a/14, 64b/09
n.+den 54b/11, 55a/06
n.+dür 53b/15, 67a/15, 67b/02, 67b/16, 68a/01
n.+i 27b/01, 54b/03, 55a/02
- nefī** (A.) : çıkar ile ilgili, faydacı
n. 18a/07, 60a/09
- nefs** (A.) : öz, varlık, kişilik, kendi
n.+ine 59b/08
n.+ini 20a/16, 30b/04
n.+ümde 50a/06, 50a/07
n.+üñ 10b/13
- Neḥā’ī** (öz. ad) :
n.+den 65a/16
- nehy** (A.) : yasak etme
n. 61a/10, 61a/16, 63b/01
n.+i-münker 20a/14
- nerd** (F.) : tavla, tavla oyunu
n. 62b/05, 62b/06, 62b/08, 63a/16, 63b/07, 63b/15, 64a/05
- neseb** (A.) : soy
n. 32a/13, 32a/15, 33b/06
n.+i 32a/12
n.+ile 33b/06
n.+inde 35a/02, 36b/04
n.+üñ 32b/13, 34a/07
n.+üñüze 34b/11
n.+e 33b/15
- Nesefī** (öz ad) :
n.+den 28b/03
- nesl** (A.) : nesil, kuşak
n.+i+(neslindendür) 35a/08, 35a/17
- nesne** : nesne, şey, bir şey

- n. 15a/13, 18a/09, 18a/10, 19b/03, 22a/06, 22b/02, 28b/06, 36b/16, 38a/06, 41b/11, 41b/13, 45a/05, 45a/09, 46b/13, 47b/14, 48b/07, 49b/14, 50b/03, 52a/16, 59a/09, 61a/02, 62b/15, 62b/16, 63b/01, 64a/07, 64a/08, 64a/14, 67b/16, 70a/07, 71b/11, 7b/17, 8a/16
n.+de 25b/15, 28a/11, 28a/16, 56b/07, 58a/17, 63b/14, 70a/06
n.+den 10b/2, 25b/16, 45a/10, 63b/02
n.+i 59a/09, 59b/13, 66b/05
n.+ile 36a/06
n.+ler 46a/05, 55a/04
n.+lerde 66b/07
n.+nüñ 14a/09
n.+ye 11a/05, 12a/15, 14a/11, 48b/11, 59a/08, 64a/05
n.+yi 14a/09, 17a/05, 45a/12, 58b/03, 69b/04
n.+yile 11b/10, 23a/01, 15a/12, 15b/05, 15b/08
- nev‘** (A.) : çeşit, tür, sınıf
n.+i-tevekküldür 11a/06
- Nevâdir** (A.) : nadir olan, az bulunan, İmâm-ı Hişâm’ın eseri
n.+ında 67a/12
- nevâfil** (A.) : nafileler
n. 15b/12
n.+ile 15b/11
- nevbet** (A.) : sıra, sıra ile görülen iş
n.+i-gazaya 7b/16
- nev-rûz** (F.) : yeni gün, ilkbaharın başlangıcı
n. 35b/03, 35b/06
n.+umuzdur 35b/04
- neyle-** ne yapmak, ne etmek
n.-ylersin 51a/05
n.-ylesün 32a/13, 53b/15
- nışf** (A.) : yarım, yarı
n.+ı-şâninüñ 73a/13
- ni‘am** (A.) : nimetler
n.+ı 6b/09
- nice** : nice, çok, bir çok, nasıl
n. 10b/09, 12b/12, 13a/15, 16a/01, 16b/08, 18b/11, 19a/08, 19a/11, 19a/16, 19b/14, 20b/12, 20b/14, 20b/15, 21a/09, 22b/08, 22b/15, 23a/06, 23b/01, 24a/06, 24b/14, 25b/08, 26b/04, 26b/09, 27a/15, 30b/15, 32b/17, 33b/15, 34a/02, 34a/07, 34b/17, 35a/01, 35b/09, 35b/10, 36a/08, 36b/08, 41b/06, 45a/05, 46b/06, 47a/17, 48b/01, 49a/08, 54a/03, 55a/08, 55b/14, 58a/07, 58a/08, 58b/10, 61a/07, 67b/11, 69a/01, 71a/12, 72a/06, 73a/16, 73b/15, 7a/15
n.+dür 51a/09, 57a/08
n.+si 60a/08
- niçün** : niçin, neden, ne sebeple
n. 12a/09, 15a/12, 17b/09, 17b/12, 19a/10, 22a/07, 22a/08, 22b/12, 24a/12, 28b/06, 29b/08, 31a/07, 31a/08, 31a/10, 31a/12, 32a/03, 32a/08, 35b/09, 36b/10, 41b/01, 44b/11, 45a/09, 45a/14, 45a/15, 46a/10, 53a/02, 55b/14, 56a/05, 56b/06, 61b/13, 62b/16, 63b/04, 63b/08, 63b/09, 64a/03, 64a/07, 64a/09, 64a/15, 65a/01, 68a/06, 68a/07, 68b/15, 69a/10, 70a/03, 70a/06, 70a/08, 71a/03, 71b/14, 72a/08, 73a/02, 73a/04, 73a/06, 73b/06, 73b/17
- nifâk** (A.) : münâfıklık, ikiyüzlülük
n.+ı 10b/07
- nikâh** (A.) : nikah, kanuni evlenme
n. 56a/01, 56a/03, 56a/04, 56a/07, 56a/08, 56b/01
n.+ı 56a/15, 56a/16, 56b/02
n.+ile 56a/08
n.+la 56a/02
n.+suz 56b/08
- ni‘met** (A.) : iyilik, lutuf, ihsan
n. 28a/07
n.+in 6b/10
n.+lerüñ 7a/10
- nisbet** (A.) : bağlılık, ilgi, mensubiyet
n. 24b/16, 36b/07
- nişân** (F.) : nişan, iz, belirti
n. 54b/13, 55a/06, 55b/01
n.+ı 16a/07
- nite** : nasıl
n. 26b/12
- niyet** (A.) : niyet, meram, namaza ve oruca başlama süreci
n. 51b/04
n.+ile 67b/12
n.+ine 67a/10
n.+ini 67b/11
n.+le 58b/16
- nizâ‘** (A.) : çekişme, kavga
n. 21b/15, 22a/03, 33b/07, 33b/07, 9a/04
n.+ı 18b/17, 25b/16
- noğşân** (A.) : eksiklik, azalma

- n. 15b/11
- Nūḥ** (öz. ad) : Nuh Peygamber
n. 52a/01, 52a/03, 52a/04, 53b/05, 57b/17a, 57b/17a, 58a/04, 58a/04, 58a/05, 58a/09
n.+bin esed 53b/03
n.+ibn-i ebī meryem 65b/11
n.+ibn-i meryem 66b/01
n.+uñ 58a/06
- Nu'mān** (A.) : İmam-ı A'zam`ın adı
n. 24a/01, 27a/11, 35a/16, 35a/16
n.+bin merzūbān 35b/02
n.+bin sābit 18b/03, 27b/14
n.+bin sābit bin ṭāvus bin hürmüz 35a/04
n.+bin sābit bin züvtā bin māḥ 35a/03
n.+bin sābit bin züvtā bin yaḥyā bin rāṣidi`l-enṣārīdür 35a/07
n.+bin sābitdür 25a/07
n.+bin sābitüñ 25a/04
n.+sın 23b/17
- nūr** (A.) : aydınlık, parıltı
n. 13a/01, 48b/09
n.+ı 19a/12, 19a/13, 53b/11
n.+ından 19a/13, 19a/13
n.+ıyla 23b/09
- nuṣret** (A.) : yardım, Allah`ın yardımı
n. 41a/12, 52b/06
- o** (işaret sıfatı)
o. 37b/12, 71a/04
- od** (F.) : ateş
o. 62a/15
o.+a 17a/14
o.+dadur 69b/12
o.+dan 47a/16
o.+ıla 40a/15
o.+ında 11b/07
- oda** : oda, evin bir bölümü
o.+ma 27a/10
- oğlan** : çocuk, erkek çocuk
o. 13b/05, 64a/17, 72b/08
o.+a 64b/01
o.+cuğu 15a/05
o.+cuğ 13b/13, 39b/14
o.+cuğlarıyla 60a/11, 60a/14
o.+da 72b/08
o.+ı 43b/02
o.+idi 10a/05
o.+larından 43a/06
o.+larından 35a/08
o.+larını 56a/06
o.+uñ 13b/09, 36a/01, 43a/08, 45a/08, 45a/17, 72b/04
- oğul** : oğul, erkek çocuk
o. 41a/06, 72a/04, 72a/06, 72a/08
o.+a 43b/01
o.+dur 72a/07
o.+ı+(oğlu) 21b/12, 23a/14, 33b/01, 33b/02, 33b/03, 34a/15, 34a/16, 35a/15, 35a/15, 35a/16, 35a/16, 61a/08, 62b/10, 72a/06, 72a/08
o.+ıdur+(oğludur) 33a/17, 48b/13
o.+ından+(oğlından) 37a/12
o.+inuñ+(oğlunuñ) 31a/12, 34a/14, 72a/03
o.+ıyam+(oğlıyam) 34a/09
o.+ıyıdı+(oğlıyıdı) 32a/05, 65b/01
o.+ını+(oğlını) 26b/05, 34a/13, 41a/04, 72a/02, 72a/03, 72a/08
o.+ınundur 72a/04
o.+umı 45a/01, 45a/02
o.+uma 14b/16
o.+uñdur+(oğluñdur) 72a/02
- ok** : ok
o. 11b/03
- oku-** : okumak
o. 14a/02, 14a/03, 14a/03
o.-dı 37b/16, 40b/12, 40b/14
o.-dum 14a/02, 14a/03, 14a/04
o.-rdı 46b/03, 47b/14
o.-rsız 49a/11
o.-yam 42a/14
o.-duğımı 15a/13
o.-duğıyla 15a/13
o.-mak 15a/13, 49a/14, 61b/07
o.-rduğ 49a/14
- ol** : o (zamir)
6b/02, 9b/11, 23b/15, 25a/09, 25b/17, 30b/10, 38a/02, 46b/10, 48a/15, 52a/02, 54a/15, 56a/10, 56a/16, 58b/15, 63b/14, 70b/09, 15b/11
o. 13a/12, 21a/10, 21a/11, 21b/12, 21b/15, 23a/12, 30a/08, 30a/09, 30b/02, 32a/09, 45a/17, 67b/13, 71a/10,
o.+dur 11a/08, 19a/01, 20a/07, 30b/04, 35b/02, 42a/07, 56a/07, 61a/08, 68b/16, 72a/12, 73a/03, 7b/10, 7b/11, 7b/13, 7b/13, 7b/17
- aña** : ona
a. 11a/07, 11a/08, 11b/07, 14b/03, 15a/06, 16b/13, 18b/03, 20a/12, 21b/14, 24a/04, 27a/17, 28b/07, 32b/10, 34a/15, 34b/12, 34b/13, 34b/16, 34b/17, 36b/09, 40a/16, 43a/01, 43a/03, 45b/10, 47b/02, 48a/11, 48b/04, 48b/17, 49b/01,

- 50a/06, 50a/17, 51a/03, 51b/07, 51b/17, 52a/12, 53a/17, 54b/01, 57a/10, 59a/11, 59b/05, 61b/17, 62a/03, 63b/03, 64b/14, 65b/14, 66a/10, 66a/15, 68a/04, 68a/06, 69b/07, 71b/12, 74a/12
- anda** : onda, orada
a. 11a/15, 21b/15, 23a/06, 24a/01, 25a/17, 30b/10, 63b/01
- andan**: ondan, oradan
a. 11b/16, 11b/17, 13a/03, 13a/17, 14b/07, 16a/02, 19b/08, 21a/15, 23a/12, 23b/03, 24a/02, 25a/11, 27a/05, 27a/12, 28a/04, 29a/10, 29a/16, 30a/10, 30a/14, 30a/17, 30a/17, 30b/07, 31a/08, 31a/09, 31a/12, 32a/04, 33b/09, 35a/01, 35b/06, 37a/03, 37b/15, 40a/11, 40b/02, 40b/04, 41b/15, 43a/13, 45a/03, 45a/17, 45b/16, 46b/02, 47a/01, 48a/11, 48b/03, 48b/08, 48b/11, 50a/08, 50a/13, 51b/17, 52a/16, 52a/17, 53b/07, 54b/17, 55b/16, 56a/04, 56a/10, 57b/07, 58a/10, 58b/11, 58b/15, 65b/07, 65b/08, 65b/15, 66a/03, 66a/04, 68a/15, 68b/03, 68b/07, 68b/08, 68b/10, 70b/04, 72a/01, 72b/15, 73a/03, 74a/09, 8a/16, 8b/03
- anlar** : onlar
a. 18a/11, 20a/07, 22b/01, 26a/04, 42b/17, 67b/06, 70a/10
a.+a 16b/01, 20b/14, 21b/15, 30a/06, 34a/01, 37a/13, 62b/06, 63a/03, 65b/05, 65b/07, 66b/17, 70a/07, 8b/14
a.+dan 20b/01, 26a/03, 40a/02, 70a/12
a.+dur 10b/11, 20b/17, 8b/15
a.+ı 26a/04, 9a/01
a.+uñ 27b/12, 29b/11, 70a/06
a.+uñla 30a/07, 52b/17, 70a/09
- anuñ** : onun
a. 17b/09, 17b/15, 24b/06, 27a/16, 28a/03, 28a/12, 28b/07, 28b/10, 29a/02, 32a/06, 34a/04, 34a/15, 34a/16, 47b/05, 47b/10, 48a/13, 48a/14, 48a/15, 48b/17, 48b/17, 49a/17, 49b/12, 49b/17, 51a/01, 51b/07, 52a/07, 53b/11, 55a/03, 57a/13, 59a/13, 61a/14, 61b/02, 64a/16, 64a/17, 71b/10, 8a/11
a.+çün 48a/03, 50a/01, 50a/04, 51b/06, 53a/02, 61a/11, 63b/15, 66a/14 11a/14, 17b/08, 17b/16, 18b/10, 20b/16, 22b/13, 23a/05, 36a/16, 56b/11, 57a/11
a.+dur 21b/17, 59a/09, 71a/01, 71a/01
a.+ıla 17a/12, 21b/09, 25b/13, 39b/16, 50a/17, 53a/05, 54a/02, 54b/14, 54b/15, 55a/06, 55a/13, 55b/01, 55b/01, 56b/10, 57a/01, 71a/04
- ol** : o (sifat)
o. 11a/08, 11b/06, 11b/11, 11b/13, 11b/15, 12a/03, 13a/03, 14a/09, 14a/13, 14b/12, 21a/12, 23b/17, 24a/01, 24b/02, 25a/15, 26a/02, 26a/08, 27a/14, 27b/09, 31a/04, 32b/09, 32b/11, 33a/09, 33a/10, 33a/10, 34a/01, 34a/09, 35b/06, 35b/12, 36a/02, 40a/16, 41b/02, 41b/03, 42a/10, 42a/16, 43b/02, 43b/02, 45a/03, 45b/10, 45b/12, 45b/15, 47b/06, 48a/10, 48a/10, 48b/08, 50b/11, 51a/06, 52b/11, 53a/16, 53b/02, 54a/05, 54a/10, 54a/11, 55b/11, 55b/12, 59a/09, 59a/09, 59a/15, 59b/02, 60b/16, 60b/17, 60b/17, 61a/09, 61a/15, 63b/16, 64a/06, 64a/10, 64a/14, 64b/15, 64b/17, 67a/10, 69a/16, 69b/05, 71a/08, 71a/11, 73b/15, 74a/02, 19b/03, 20a/17, 22a/01, 22b/02, 23b/06, 24a/03, 25b/09, 27a/01, 31b/02, 47a/06, 54a/01, 62b/10, 66a/07
o.+(ol ‘avrat) 65a/04
o.+(ol hikāyet) 35b/17
o.+(ol kız) 64b/14
- ol-** : olmak, meydana gelmek
o.-a 10a/06, 11a/09, 11b/16, 11b/17, 12a/16, 12b/08, 13a/07, 15b/05, 15b/16, 16a/15, 16b/03, 16b/04, 16b/08, 16b/15, 16b/16, 18a/07, 18a/13, 18b/04, 19a/12, 19a/13, 19a/14, 19b/02, 19b/10, 19b/12, 20a/06, 20a/12, 20a/17, 20b/16, 21a/17, 21b/07, 21b/08, 22a/03, 22a/04, 22b/07, 22b/07, 22b/08, 23a/04, 23a/04, 23a/04, 23a/09, 23b/01, 23b/01, 24a/01, 24a/02, 24b/05, 24b/05, 24b/08, 24b/08, 25a/10, 25a/12, 25a/17, 27b/07, 28b/01, 28b/02, 30a/09, 30a/10, 30b/01, 30b/02, 30b/03, 30b/04, 30b/05, 30b/12, 31b/02, 31b/05,

31b/05, 31b/06, 32a/06, 33a/11,
 33a/12, 33a/13, 36b/06, 36b/07,
 36b/07, 41b/05, 43b/02, 45a/06,
 46a/12, 51a/01, 54b/12, 56b/08,
 57b/02, 58a/14, 59a/11, 60a/03,
 61b/03, 61b/14, 62b/12, 63b/14,
 65a/02, 65b/04, 66a/08, 66a/12,
 67a/02, 69a/02, 69b/13, 71b/09,
 71b/10, 71b/10, 73a/01, 73b/02,
 74a/01, 7a/12, 7a/12, 7b/04, 7b/10,
 7b/12, 7b/13, 7b/14, 8a/01, 8a/01,
 8a/03, 9a/09
 o.-alar 16b/06, 67b/17, 67b/17,
 68a/04
 o.-alardı 48b/15, 60b/14
 o.-amaz 15b/08
 o.-an 10a/01, 11b/10, 14b/06,
 15b/10, 16a/09, 17b/07, 22a/11,
 22a/14, 22a/15, 25b/15, 28b/16,
 30b/09, 31a/09, 31a/15, 32a/11,
 33b/01, 34a/07, 34b/06, 34b/13,
 45a/09, 47b/02, 48b/11, 55b/16,
 56a/01, 56b/04, 56b/10, 61a/16,
 62b/15, 62b/16, 63b/04, 64a/14,
 65a/10, 66b/13, 74a/07, 8b/12
 o.-ana 34b/06
 o.-andan 32a/12
 o.-andur 22a/11, 22a/14, 33b/17,
 34b/13, 61a/03
 o.-anı 17b/05, 31b/14, 42b/16
 o.-anıla 33b/06
 o.-anını 56a/10
 o.-anıdı 14b/02
 o.-anlar 21a/01, 47a/08, 63b/06,
 68b/07
 o.-anların 60b/11, 8b/02
 o.-anun 16a/07
 o.-asım 11b/08, 23a/16
 o.-avuz 16b/13, 16b/15, 39b/16
 o.-ayduğ 51b/14
 o.-aydı 28b/10, 33b/02, 33b/03,
 47b/08, 49a/13, 56b/10
 o.-dı 10a/01, 11a/15, 12a/03, 12a/07,
 12a/17, 12b/17, 13a/02, 13a/12,
 13a/16, 15a/17, 15b/02, 16a/12,
 17b/01, 17b/07, 20a/02, 20a/03,
 22a/13, 23a/06, 23a/08, 23a/11,
 23a/11, 23a/12, 26a/07, 28a/07,
 28b/04, 30b/11, 31b/03, 32b/14,
 33b/11, 33b/14, 35b/10, 38b/11,
 38b/15, 39a/01, 39b/01, 40a/05,
 40a/09, 40a/14, 40b/02, 48a/06,
 48a/08, 48a/11, 48b/06, 49a/10,
 49b/09, 50a/04, 50b/04, 52a/05,
 53b/15, 56b/01, 57b/07, 57b/09,
 57b/10, 57b/11, 58b/13, 59a/11,
 59a/16, 59b/05, 59b/09, 60a/07,
 62b/14, 64a/01, 64b/17, 65b/13,
 65b/14, 65b/16, 66b/15, 72b/12,
 73b/03, 8a/08
 o.-dılar 12b/03, 16a/02, 16b/02,
 22b/09, 26a/15, 27b/16, 50a/13,
 57a/17, 60b/08, 60b/08, 65b/03,
 65b/09
 o.-dıysa 35b/10, 35b/11
 o.-duğı 16b/04, 20a/03, 30b/03,
 62a/01, 63a/02, 63b/13, 64a/02
 o.-duğın 61a/15
 o.-duğma 24b/12, 27a/16, 30a/13,
 30a/13, 30a/14, 31b/04, 57a/15,
 62b/16, 72b/11
 o.-duğından 23a/07, 30b/03, 35b/12,
 40b/14
 o.-duğımı 21b/03, 63b/09
 o.-duğmuñ 63b/17, 72b/06
 o.-duğuyıçun 22b/10, 73a/05
 o.-duğda 36a/13, 42a/07, 44b/17,
 64b/06
 o.-duğdan 17b/09
 o.-duğları 20a/02
 o.-dum 45b/12, 46b/02, 47a/06,
 51b/17, 59b/14, 60a/07, 60b/10,
 66a/13, 72a/06
 o.-duñ 38a/01
 o.-duñuz 72b/03
 o.-ınan 13a/12
 o.-ınca 48a/09
 o.-ısar 41a/08
 o.-madanıdı 69b/13
 o.-madı 36a/16, 42a/17, 47b/02,
 55b/15, 63a/08, 70b/04, 8b/03
 o.-madılar 35a/17
 o.-madın (-dan) 28b/11, 61a/15
 o.-maduğı 10b/15
 o.-maduğına 24b/12
 o.-maduğından 10b/13, 65a/02
 o.-maduğları 12b/15
 o.-madum 68a/09
 o.-mağa 23a/05, 23a/11, 23a/11,
 28a/01, 32a/13, 41a/010, 41a/17,
 61b/02, 70b/04
 o.-mağı 49b/17
 o.-mağıla 36b/03
 o.-mağılayıdı 52b/07
 o.-mağııçun 30a/05, 66b/05, 70b/03,
 55b/02, 65a/03
 o.-mağla 56a/16

- o.-mağ 10b/17, 12a/01, 13b/08, 15a/11, 16b/13, 19a/04, 19a/09, 26a/17, 35b/13, 61a/06, 7b/08, 7b/09
o.-mağda 19a/07, 41a/010, 68a/02, 7b/15, 9a/02
o.-mağdan 19a/03
o.-mağdur 35b/09, 54a/17, 60a/16, 72b/06
o.-mamağıçun 31a/06
o.-mamağ 19a/10
o.-maması 12b/11
o.-mamasından 11a/02
o.-mañ 69a/15
o.-masa 11a/03, 13b/11, 33a/09, 41b/12, 54a/04, 55b/02
o.-masaydı 53a/06
o.-masıdır 10b/13
o.-masında 11a/02, 56a/01
o.-masuñ 61a/12, 63b/08
o.-maya 14a/06, 16a/16, 19b/11, 20b/13, 21b/06, 21b/07, 22a/08, 22b/15, 24a/04, 24a/09, 27b/05, 28a/15, 61b/03, 63b/16, 68a/03, 68b/15, 71b/09, 72a/12
o.-mayalar 19a/07, 68a/03
o.-mayalardı 12b/15
o.-mayan 25b/16, 41a/16, 56a/02
o.-mayanı 71a/15
o.-mayaydı 32b/14, 33b/07, 48b/15, 64a/01
o.-mayınca 15a/14, 31a/08, 68a/09
o.-maz 13a/09, 15a/11, 15a/12, 15a/14, 16a/17, 26a/01, 26b/16, 32b/12, 33b/13, 45b/05, 56b/09, 57a/04, 57a/05, 60a/16, 60b/02, 62b/11, 65a/14, 65a/14, 67a/02, 67a/06, 68a/06, 73a/07, 73b/04
o.-mazsız 49a/15
o.-miş 16b/04, 21a/17, 30a/09, 59b/13, 62a/09
o.-mişdi 13a/17
o.-mişsin 39b/14
o.-sa 13a/08, 13b/10, 14a/05, 16b/06, 16b/09, 16b/12, 16b/13, 17b/06, 18b/03, 22b/14, 28a/14, 28b/17, 28b/17, 32b/09, 32b/10, 32b/11, 33a/08, 33a/09, 35b/08, 36a/17, 36b/03, 41a/01, 41b/13, 41b/15, 45b/04, 45b/04, 49b/16, 50a/06, 50a/07, 51b/04, 54a/03, 54b/03, 54b/03, 54b/04, 54b/05, 54b/05, 54b/07, 54b/16, 54b/16, 55a/01, 55a/06, 55a/07, 55a/07, 55a/07, 55a/13, 55a/13, 55a/14, 55a/14, 55b/01, 55b/03, 55b/05, 55b/06, 55b/11, 55b/12, 55b/15, 56a/09, 56b/03, 58a/13, 58b/10, 61a/07, 61b/01, 61b/02, 63a/13, 63b/13, 65a/04, 67a/04, 73a/04, 73a/06
o.-salar 32b/09, 32b/11, 33a/10
o.-sañuz 11a/01
o.-sun 19a/02, 29a/02, 29a/02, 55a/10, 55a/11, 55a/11, 57b/09, 63b/08, 66b/09, 66b/10, 69a/05, 6b/07, 71a/10
o.-sunlar 52b/16
o.-uñ 34b/04
o.-up 33b/10, 48b/07, 55a/01, 55b/12
o.-updur 33b/07, 64b/04, 64b/12
o.-ur 13a/09, 15a/12, 15b/11, 17a/11, 20b/16, 21a/05, 22b/12, 23b/06, 24a/06, 24a/12, 24b/07, 24b/15, 25a/16, 25b/12, 26b/11, 30b/05, 35a/05, 35b/07, 35b/08, 39b/15, 40b/17, 41a/16, 50b/17, 52a/16, 54a/09, 55a/03, 56a/02, 56a/03, 56a/08, 56a/11, 56b/07, 56b/08, 58b/02, 60a/17, 60b/01, 61a/14, 61a/15, 62a/09, 62b/07, 62b/11, 62b/12, 63a/14, 63b/15, 64a/06, 64a/07, 64a/08, 64b/16, 67a/05, 67a/06, 71a/03, 72b/09, 72b/10, 72b/10, 72b/11, 73a/06
o.-urdu 15b/17, 30a/06, 47a/11, 47b/15, 48b/09, 49b/12, 50a/08, 52a/13, 64b/17
o.-urdum 51a/15, 51a/16
o.-urlar 17b/06, 17b/09
o.-urlardı 47b/13, 47b/16, 51a/03, 53a/08
o.-ursa 56a/15, 73b/03
o.-urum 41b/06, 41b/07
o.-ma'lüm ol- 36a/14
o. şadır ol- 26b/09
o. şālih ol- 34b/12
o. temām ol- 31a/11
o. cem ol- 53a/01
o. defn ol- 38a/11
o. def' ol- 57a/05
o. devā ol- 13a/04
o. epsem ol- 26b/04, 47a/08
o. fari' ol- 42a/09
o. ḥalk ol- 17b/07
o. ḥarām ol- 35b/11
o. ḥāşıl ol- 15a/12
o. ḥasta ol- 12b/17, 40b/13
o. ḥāzır ol- 13a/15, 36a/02
o. muḥālif ol- 25a/16

- o. muhtâc ol- 37a/12
o. muṭî' ol- 38a/01
o. muṭṭali' ol- 31b/01
o. mürted ol- 36a/04
o. nizâ' ol- 36b/12
o. rāzî ol- 25b/06
o. vâkı' ol- 36b/05
o. yok ol- 35b/07
o. žäyi' ol- 31a/03, 45a/15
- olın-** : olunmak, meydana getirilmek
o.-a 13b/09, 32b/17, 55b/01
o.-an 11a/04, 19b/10, 61a/01, 67a/01
o.-dı 16a/03, 24b/07, 26a/08, 38a/11, 44b/10, 63a/02, 66b/14, 67a/09, 69b/07, 8a/05, 8a/09, 8a/10, 8b/05
o.-duğı 65a/01
o.-duğda 26b/12, 8a/12
o.-madı 21a/15
o.-mamışdur 54a/13
o.-maya 24a/10, 28a/15
o.-maz 65a/05, 73a/15
o.-miş 14b/09, 22b/11, 25a/12, 30a/10, 35b/16, 45a/10
o.-sa 16a/11, 18b/09, 19a/07, 21a/16, 22a/08, 24b/06, 24b/14, 25a/10, 26a/16, 26b/09, 28a/05, 28a/14, 30b/08, 31b/15, 35b/04, 36b/17, 41b/10, 43a/17, 45a/04, 53b/17, 54a/12, 55b/14, 57b/12, 60b/14, 61b/09, 62a/04, 62b/09, 63b/15, 64a/08, 64b/02, 65a/01, 66b/07, 68a/01, 69a/17, 69b/10, 72b/17, 9a/10
o.-updur 15a/14
o.-ur 15b/12, 25b/09, 27b/03, 33b/03, 33b/05, 64b/13
- omuz** : omuz
o.+ı 24b/05
o.+ı+(omzı) 24b/01
- on** : on (10)
o. 10a/06, 10a/06, 17a/04, 26a/08, 38a/13, 39a/11, 39a/16, 40b/06, 43b/17, 44a/07, 53b/09, 55b/15, 56b/03, 58b/15, 59a/05, 65b/05, 71b/16, 72b/03, 72b/04, 72b/05, 72b/08, 72b/09, 72b/10, 74a/04, 74a/07, 74a/07, 9b/15, 9b/16
o.+biñe 37a/01
o.+dörtbiñ 8a/12
o.+ındaydı 66a/16
o.+ıncı 33a/17
- orta** : orta
o.+muzda 47b/03
o.+sında 13b/06, 19b/11, 24b/05, 26a/11, 28b/06, 30a/09, 33b/07, 36b/12, 44b/10, 44b/14
o.+sından 43a/13
o.+ya 30a/05
- oruç** : oruç
o. 44b/17, 67b/10
- 'Osmân** (öz. ad) :
o. 23b/03, 23b/04, 23b/06, 66b/03, 68b/03, 68b/06
o.+bin 'abdu'llah 42b/04
o.+bin 'abdu'r-raḥmân 42b/06
o.+bin 'affâne's-sencerî 29a/04
o.+bin 'aşımı'l-küfî 42b/06
o.+dan 23b/02, 68b/05
o.+ı bessî 50b/01
o.+ı nehdî 8b/15
- otur-** : oturmak
o. 41b/10
o.-anlar 27b/14
o.-dı 47b/12
o.-duğı 68a/12
o.-duguñ 57a/01
o.-dugundan 57a/01
o.-dum 47b/12, 48a/10, 58b/17
o.-mağdur 60a/11, 60a/14, 60a/15
o.-mişdi 53a/11, 72b/03
o.-sa 48a/03, 62b/06
o.-sun 58b/15
o.-urdu 48a/03
o.-urdum 58b/09, 60b/04
- otuz** : otuz (30)
o. 37a/10, 38a/17, 38b/07, 38b/11, 39b/07, 40a/06, 40b/08, 45a/02, 70b/14, 72b/02
- oyna-** : oynamak
o.-maz 62a/16
o.-dılar 62b/13, 63a/07
o.-mağ 62a/05, 63a/01
o.-mağda 64a/06
o.-mağdan 63a/17
o.-masını 61b/10
o.-r 59b/15
o.-rdı 63a/06
o.-rlar 62a/11
o.-rlardı 62a/12
o.-sa 62a/09, 62b/05, 63a/12
o.-yan 62a/03
o.-yanlar 62b/06
- öde-** : ödemek
ö. 38a/07
ö.-mek 73a/12
ö.-ye 73a/03
- ög-** : öğmek, medh etmek

- ö.-erdi 48a/04
 ö.-se 52a/13
öğren- öğrenmek
 ö. 59b/04
 ö.-di 27b/09, 31a/14, 33a/05, 33a/07, 37a/05
 ö.-diler 33a/12, 60b/09
 ö.-dük 46b/05
 ö.-medüm 52a/09
 ö.-mege 59b/04, 66a/12
 ö.-mek 61b/17
 ö.-se 15a/04
 ö.-ün 32a/02, 48a/14
öğrenci: öğrenci
 ö. 45b/04
 ö.-ciyi 45b/03
 ö.-cinün 45a/16
öğret- : öğretmek
 ö.27b/08, 33a/04
 ö.+ici+(öğredici) 45b/04
 ö.+icinün+(öğredicinün) 45a/16
 ö.+iciyi+(öğrediciyi) 45b/03
 ö.-diler 60b/09
 ö.-dügiyiçün 29b/03
 ö.-e+(öğrede) 32b/09
 ö.-mege 45a/07, 45a/12, 45a/14, 45a/16, 66a/12
 ö.-mek 32b/17, 9b/17
 ö.-memege 70b/08
 ö.-meñ 32a/02
 ö.-ür+(öğredür) 45b/05, 63b/03
 ö.-ürler+(öğredürler) 32b/05
öğün- : öğünmek
 ö.-mekičün 24b/13
öl- : ölmek
 ö.-di 37a/07, 39b/06, 39b/07, 39b/08, 40a/02, 40b/08, 40b/15, 42a/01, 43a/17, 44a/07, 72a/01
 ö.-diler 69b/10
 ö.-dügi 31a/03
 ö.-dükden 23a/15, 31a/03
 ö.-e 17a/12, 25a/09
 ö.-mekile 30b/15, 73b/04
 ö.-mez 31a/02
 ö.-mişini 17a/15
 ö.-se 53a/08, 56b/02, 56b/03, 73a/15
 ö.-ince 59a/05
 ö.-ürdi 21b/10
öldür- : öldürmek
 ö.-ene 12b/08, 71b/05
 ö.-me 17b/17
 ö.-mege 18a/01, 42a/11
 ö.-mek 17b/15, 43b/02
 ö.-mekile 31a/03, 66b/13
 ö.-meñ 17b/14
 ö.-miş 21b/01
 ö.-ür 36a/12
ölü : ölü
 ö. 21b/05
 ö.+idi 21b/06
 ö.+leri 55a/17
 ö.+si 59a/01
 ö.+siyle 55a/17, 55b/02
‘Ömer (öz. ad) :
 ö. 16a/01, 22b/08, 25b/09, 32a/09, 42a/03, 57b/08, 62b/14, 68a/17, 68b/03
 ö.+bin ‘abdullah bin ‘alī el-ḥemedānī 42a/01
 ö.+bin ‘abdullah el- ‘āmīr 37b/13
 ö.+bin dīnār 41b/13, 41b/16
 ö.+bin dīnār el-mekkī 41b/07
 ö.+bin şu‘ayb 42a/02
 ö.+den 15a/07, 17b/03, 41b/08, 46b/03, 60a/01
 ö.+dür 52b/05
 ö.+e 62b/09
 ö.+i 22b/09, 66b/02, 68a/10
 ö.+ibn-i Beşīr el-ḥemedānī 43a/04
 ö.+ibn-i ḥammād 46b/11, 71a/17
 ö.+ibn-i şa‘īd el-kūfī 43b/09
 ö.+ibn-i zerr bin ‘abdullah el-kūfī 42b/07
 ö.+ibn-i zerr 43a/02, 43a/03
 ö.+übni merrāh 40b/16
 ö.+übni merrāt el-mezārī 40b/15
 ö.+ün 71b/09
 ö.+bin el-ḥaṭṭāb 39b/17
‘ömr (A.) : yaşama, var olma
 ö. 60b/06
 ö.+e 60a/14
 ö.+i 10a/03, 13b/02
 ö.+i-ṭavīl 7b/01
 ö.+ümüzde 68a/12
 ö.+ünüzi 49a/12
öñ : önce, daha önce, ileri
 ö.+den 16a/15, 21a/17, 21b/03
 ö.+din (-den) 21b/06, 22a/09, 49a/13, 66a/11, 74a/09
 ö.+inde 37b/15
 ö.+ümde 58b/14
 ö.+ünde 34a/11
‘örf (A.) : yaygın gelenek, âdet
 ö.+de 45a/09
örküc : tümsek, çıkıntı
 ö.+lü 55b/09
örtül- : örtülmek
 ö.-ür 73b/17

- ötrü** : dolayı, ötürü
 ö. 14a/17, 16a/02, 45a/17, 58a/10, 63b/13, 64a/02, 65a/02, 67b/11, 68b/17
 ö. 11b/16, 11b/17, 25a/11, 30b/07, 37a/03
- öyle** : öğle vakti
 ö.+den 29a/03, 53b/08
 ö.+ye 29a/03, 53b/08
- özge** : başka
 ö. 12a/15, 21a/15, 23a/05, 25b/08, 28a/03, 32a/04, 33a/13, 33b/09, 36a/17, 41b/12, 41b/15, 52a/17, 61a/05, 70b/04, 8b/06
 ö.+den 32a/05
 ö.+dür 71b/06
 ö.+si 72a/14
 ö.+ye 45b/16
- pādişāh** (F.) : padişah, hükümdar
 p. 62b/10
 p.+ı 42a/10, 7a/12
 p.+ı-islām 7a/02
 p.+ına 42a/08
 p.+ından 69b/02
 p.+lar 69b/02
 p.+larının 35a/16
- pālān** (F.) : semer, eğer
 p. 37b/14
- pālūde** (F.) : saf hale getirilmiş, süzölmüş, pelte
 p. 35b/03
- perhiz-kār** (F.) : mahrem olan şeylerden kaçınan, sofu
 p.+lıgıla 34b/05
- pes** (F.) : öyle ise, imdi, sonuç olarak
 p. 10a/05, 10b/17, 13b/01, 15b/16, 16a/15, 16a/15, 16b/02, 16b/07, 18a/12, 18b/07, 18b/16, 19a/06, 19a/08, 19a/11, 19b/15, 20a/01, 21a/02, 21b/05, 21b/11, 22a/02, 22a/03, 22a/13, 24a/08, 24a/10, 30a/08, 30b/11, 32a/05, 33b/14, 36a/14, 56a/07, 57b/01, 61a/07, 61b/14, 63b/16, 64a/01, 64a/15, 64b/17, 68a/02, 68a/03, 69a/02, 71b/09, 73a/03, 73a/12, 73b/03, 73b/17, 9a/05, 9a/08
- peşimān** (F.) : pişman
 p. 43a/13
 p.+lık 49a/10
- Peygamber** (F.) : Allah'ın emirlerini insanlara haber veren, ilçi
 p. 10b/08, 10b/2, 11a/10, 11a/11, 11a/14, 11b/01, 11b/03, 11b/06, 11b/07, 11b/09, 12b/12, 14a/15, 16b/02, 17a/04, 17a/07, 17b/02, 17b/16, 18a/02, 18b/07, 19a/05, 19a/05, 19a/07, 19a/17, 19b/04, 20a/08, 20b/03, 20b/06, 22b/10, 22b/12, 22b/15, 23b/07, 24a/06, 24b/02, 24b/09, 25a/12, 28a/08, 30a/12, 32a/08, 32a/14, 33b/04, 34a/01, 34a/14, 34a/17, 34b/08, 37b/14, 57b/09, 57b/17a, 58a/03, 62a/01, 62a/07, 62b/01, 66a/05, 66a/11, 68a/11, 68b/08, 69a/11, 69a/13, 70a/16, 73b/02, 74a/05, 7b/08, 8a/05, 9b/15
 p.+de 33b/02
 p.+den 14a/08, 15b/01, 16a/04, 17b/03, 17b/08, 18a/15, 18b/01, 18b/05, 20a/13, 21a/05, 23a/03, 23b/06, 32b/15, 41a/07, 45b/01, 57b/16, 68b/09, 8a/02, 8a/09
 p.+e 15a/17, 16b/15, 19b/14, 20b/11, 33b/04, 70a/14, 71b/08, 9b/16
 p.+i 12a/02, 18b/11, 24a/10, 57b/17a, 7b/17
 p.+içün 69b/09
 p.+i hāzret 14a/17, 15a/16, 25b/01, 32b/16
 p.+ile 16b/12, 17a/10, 18b/13, 33a/17, 33b/02, 69b/06, 7b/15, 8a/01, 8a/07
 p.+imüz 11a/06
 p.+ine 62a/09
 p.+ler 20b/13, 20b/14, 70a/05, 70a/13
 p.+leri 57b/14
 p.+lerüñ 70a/02
 p.+ligüñ 24b/10, 24b/14, 25a/01
 p.+şalla`llahu `aleyhi vesellem 17a/16
 p.+üñ 14a/15, 16a/17, 22b/13, 24a/02, 24a/14, 31b/15, 32a/04, 33a/16, 33b/01, 33b/03, 41a/15, 42b/16, 51a/04, 69b/03, 69b/08, 69b/09, 71a/09, 73b/14, 74a/01
- pīr** (F.) : yaşlı, ihtiyar
 p. 27b/06
 p.+i-`arab 27b/03
- Rabb** (A.) : Allah
 r.+ul-arzı 6b/02
 r.i+ 58a/02
- rā`fet** (A.) : merhamet etme, esirgeme
 r.+i-sāyesinde 7a/14
- Rāfizi** (öz. ad) : Rāfiza fırkasından olan
 r.+ler 52b/04, 22b/08, 68b/01
- ragbet** (A.) : istek, arzu

- r.+i 45a/16
- rahmet** (A.) : acıma, esirgeme
r. 50a/05, 72b/16
r.+ullahi aleyh 7b/17
- rāī** (A.) : gören, görücü
r.+yle 13b/14
- rā'ıyyet** (A.) : idare altındaki halk
r.+üñ 16b/15
- Ramazān** (A.) kameri aylardan biri
r. 66a/16
r.+da 44b/16
- Rāvendī** (öz. ad)
r.+ye 68a/17
- rāvī** (A.) : rivayet eden
r.+leri 8a/07
- ravza** (A.) : bahçe
r.+sına 6b/07
- rāy** (A.) : rey, fikir, oy
r.+ı 57a/07, 57a/08
- rāzī** (A.) : rıza gösteren, kabul eden
r. 10b/13, 35b/09
- Rebī'** (öz. ad) : bahar, erkek adı
r.+bin haşım 12a/17
- rebī'ī** (öz. ad) : bahara ait, kısım, bölüm
r.+i 22a/03
r.+inde 22a/03
- Rebī'a** (A.) : "rebī'ī" in müennesi
r.+bin 'abdu'r-raḥman 38b/07
- recm** (A.) : taş tutma, taşlama
r. 25b/02
- redd** (A.) : deri döndürme, döndürülme
r. 64b/13, 64b/15, 64b/17, 65a/01,
65a/05, 65a/05
- rek'at** (A.) : namazda bir kıyam, bir rüku
ve iki secdeden ibaret bölüm
r. 74a/12
r.+de 31b/11
- Rukıyye** (öz. ad) :
r.+bin sefle 47b/09
- Resūl** (A.) : peygamber, ilçi
r. 58a/08, 6b/04
r.+allah 41a/13, 69b/11, 20b/01,
20b/04, 20b/08, 20b/13, 20b/15,
57b/09
- Reşīd** (öz. ad) : doğru yolu tutan
r. 38a/03, 38a/05, 38a/06, 48b/05
r.+i 37b/12
- retka'** (A.) : üreme organında cimağa mani
bitişiklik olan kadın
r. 64b/13, 64b/14, 65a/01
- re'y** (A.) : görme, görüş, fikir, düşünce
r. 46a/17
r.+de 39a/03
r.+inden 46a/06
- r.+ine 46a/08
- ribāh** (A.) : kârlar, kazançlar
r.+il-kūfī 38b/06
- rızık** (A.) : Allah'ın herkese bahşettiği
nimet
r. 15a/05, 32b/10, 32b/12, 38a/07,
41b/10, 46a/03
r.+ın 15a/11
r.+ını 17b/13
r.+uñdur 46a/03
- rızıklan-**: rızıklanmak
r.-ayıduñuz 10a/16
r.-dugı 10a/16
- ribā'** (A.) : artma, çoğalma, faiz
r. 35b/09
r.+da 36b/03
- ric'at** (A.) : geri dönme
r. 56a/12
- risālet** (A.) : ilçilik, sefaret
r.+den 14b/17, 15b/06, 16a/13,
42a/09
r.+i 8b/07
r.+üñ 15b/06, 9b/12
- rivāyet** (A.) : rivayet, söylenti, hikaye
r. 10a/04, 10a/10, 10b/05, 13a/12,
13b/05, 13b/07, 14a/06, 14b/13,
14b/16, 15a/07, 15b/07, 17a/01,
17a/16, 17b/01, 18a/01, 18a/09,
18a/14, 18a/17, 18b/05, 20a/13,
20b/02, 20b/10, 22b/02, 23a/02,
23b/10, 23b/15, 23b/15, 24a/13,
25a/02, 25a/06, 25b/02, 26a/10,
26a/13, 26b/02, 26b/16, 27b/03,
27b/13, 28a/11, 29a/09, 29b/04,
29b/06, 34a/17, 35a/09, 36b/10,
37a/01, 37a/01, 37a/02, 37a/03,
37a/03, 39a/16, 39b/03, 40a/03,
40a/05, 40a/11, 40a/13, 40b/04,
40b/06, 41a/03, 42a/14, 43b/12,
43b/13, 44b/14, 45b/11, 46a/09,
46a/12, 46a/15, 46b/04, 48b/03,
51a/12, 51b/06, 52a/05, 53a/10,
53a/14, 53a/16, 57b/05, 57b/15,
58b/06, 59a/17, 59b/06, 59b/10,
60a/02, 60a/05, 63a/02, 63a/15,
64a/09, 64b/04, 65a/06, 65a/06,
65a/15, 66a/02, 66b/01, 67a/14,
68b/12, 69a/10, 69b/13, 71a/12,
72a/16, 72a/17, 72b/01, 73a/14,
7b/10, 8a/03, 8a/05, 8a/13, 8b/05,
9a/03, 9a/04, 9a/11, 9b/01, 9b/04,
9b/06, 9b/08, 9b/09, 9b/10
r.+de 10b/03, 20b/08, 36b/05, 44b/13,
49b/15, 66a/13, 66a/14, 66a/15

r.+dür 13b/12, 13b/15, 23a/13,
68b/04
r.+e 15b/17, 16a/01, 64a/10
r.+i 13b/04
r.+ince 13b/04, 13b/05
r.+inde 65b/04
r.+leri 16a/02

Rızāfī (öz. ad) :
r. 72b/14

ruḡṣat (A.) : izin, müsadde
r. 17b/17
r.+ını 60a/01

rūkū' (A.) : öne doğru eğilme
r. 55a/15
r.+la 55a/17

Rum (öz. ad) : Anadolu
r. 42a/08, 42a/09
r.+lu 33b/03

rūṣen (F.) : aydın, parlak
r. 30a/07
r.+ligi 68a/09

rūy (F.) : tunç
r.+ı zemīn 7a/13

rūṣvet (A.) : para ve mal karşılığında
görevi kötüye kullanma
r. 35b/10, 36a/16, 36a/17

a

s. 21a/10

sā'at (A.) : saat, vakit
s. 68a/12

ṣabāḥ (A.) : sabah vakti
s. 47b/11, 59a/15

sābīk (A.) : geçici, geçen, geçmiş
s. 22a/08, 22a/11, 22a/13, 22a/14
s.+ıdı 22a/15
s.+ıla 18b/08
s.+lar 10b/11
s.+uñ 22a/08

Sabīḥ (öz. ad) : güzel, latif, şirin
s. 52b/11

Ṣābit (öz. ad) :
s. 24b/07, 35a/11, 35a/16, 35a/17,
64b/04, 64b/12
s.+bin züvṭī 35a/13
s.+dür 65a/06, 69b/04, 71a/04
s.+e 35b/01

ṣabr (A.) : dayanma, katlanma
s. 70b/08

saç : saç
s.+ı 40b/01
s.+ını 59b/14

saç- : saçmak
s.-mayıser 38a/02

ṣadr (A.) : göğüs, yürek

s.+a 27a/01
s.+il-e`immeden 31a/14
s.+il-e`immetilmekki 16b/17
s.+il-islāmuñ 67b/15
s.+ul-e`immete 44b/14

şag : sağ, hayatta olmak
s. 30b/05, 31b/10, 40b/13, 41a/06,
62b/13
s.+iken 62b/14

şagın- : sakınmak
s.-(sakın-) 41a/07

şagır : sağır
s. 17a/05

Şahābī (A.) : Hz. Peygamber`i görmüş ve
sohbetinde bulunmuş kimse
s. 13b/02, 14b/03, 19a/15, 20b/15,
20b/15, 22a/09, 23b/02, 23b/06,
68a/13, 6b/04, 74a/13, 74a/14, 7b/13,
7b/15, 7b/17, 8a/03, 8a/13, 8a/17,
8b/17, 9a/03, 9a/04, 9b/01 14b/07,
55b/13, 68a/11, 68a/11, 71a/14,
71b/15, 71b/16, 73b/10, 73b/11
s.+de 8b/04, 8b/08

s.+dedür 8b/09
s.+den 10a/01, 13b/03, 14b/02,
18a/08, 18a/10, 22a/17, 25b/04,
7b/10, 9a/04, 9b/01, 9b/10, 14b/06,
68b/09, 8b/06, 9a/01

s.+denidiler 8b/02
s.+ile 7b/09, 7b/13, 8b/10
s.+nūñ 13a/12, 14a/13, 21a/01,
34a/05, 68a/14, 14b/08, 9b/11
s.+ye 9a/13, 25b/04, 29b/09, 38b/15,
42a/04, 63a/06, 7b/11, 8b/12, 9a/10,
9a/14

s.+yi 8b/11, 15b/15, 18a/05, 19a/10,
19a/11, 32a/09, 37a/04, 7b/10, 8a/02

şāḥib (A.) : sahip, malik
s. 58a/15

s.+i 67b/14
s.+i fuṣūlinūñ 67b/14
s.+i kāfī 55b/09
s.+i ḳavāṭī' 8a/01
s.+ül-adl ve`l-ikrām 7a/02

şāḥiḥ (A.) : gerçek, doğru
s. 10a/10, 20a/04, 51b/04, 64b/10
s.+den 51b/11
s.+dür 13b/04
s.+i-müslimde 17a/09
s.+ini 28a/13

şāḥir (A.) : büyücü, sihirci
s.+lerinūñ 42b/16

Sa'īd (öz. ad) :
s. 50a/14, 56b/12

- s.+bin cübeyire 43b/06
s.+bin ebī ‘arveye 39a/06
s.+bin ebī ‘urūbi 56b/09
s.+bine`l-müseyyib 64b/03
s.+bini`l-merzübān 39a/08
s.+bini`l-müseyyib 17a/15, 44b/01
s.+bin mesrūk 39a/04
s.+bin mu‘āviye 56b/16
s.+bin müseyyib 7b/14
s.+bin yesār 65a/08
s.+ibnü`l-müseyyib 33a/04
- şakal** (A.) : sakal
s.+ı 52a/13, 63b/01
s.+ını 59b/14
- şakın-** : sakınmak
s.-magīdi 11a/13
s.-uñ 23b/09
- sākıt** (A.) : susan, sükut eden
s. 26b/11, 26b/16, 27b/16, 63a/14
s.+dur 25a/10
- sākin** (A.) : hareketsiz olan, oynamayan
s. 16a/12, 38b/11, 40a/09, 40a/14
s.+idi 11b/10, 42b/05
- şakla-** : saklamak, korumak
s. 59a/10
s.-dı 11b/06, 63a/05
s.-magiçün 36b/02
s.-mağ 59a/11, 59a/11
s.-maz 59b/16
- şalāhiyet** (A.) : yetki,
s.+de 39a/05
s.+ile 34b/06
- şalāt** (A.) : namaz
s.+il-ħamse 15b/04
- şalāvātnāme** (A.) : Hz. Peygamber`e ve Onun soyundan gelenlere okunan dua
s.+ye 6b/06
- Şa‘lebe** (öz. ad) :
s.+bin haris 14a/14
- Şalet** (öz. ad) :
s.+bin behrām 39a/14
- Şaliħ** (öz. ad) :
s. 38a/05
s.+bin aħmeden 35a/09
s.+bin şaliħ el-ħamedānī 39a/15
s.+idi 28b/08
s.+in 60b/13
s.+ler 30b/08
s.+lerüñ 60b/11
- sālīm** (öz. ad) : sağlam, eksiksiz
s.+bin ‘acelān 39a/02
- şan-** : sanmak, zannetmek
s.-asın 50b/03, 56b/12
- s.-dı 38a/06, 49b/10, 62b/17, 63a/02
s.-mazam 41b/04
s.-dum 59a/09
s.-ursın 71b/16
- şaña** : sana
s. 20b/04, 20b/05, 20b/05, 23a/17, 25b/15, 25b/16, 28b/12, 34a/16, 38a/01, 38a/07, 40a/15, 41a/13, 41b/10, 42a/12, 45b/09, 46a/03, 57b/08, 59b/13, 60b/01, 61b/15
- şan‘at** (A.) : sanat, hüner, yöntem
s. 63a/10
s.+ıdur 57a/08, 57a/11
- şāni‘** (A.) : yapan, işleyen
s.+i 61a/02
- şarf** (A.) : harcama
s. 60a/11
- şarīħ** (A.) : açık, meydanda, belli
s.+i delalet 8a/17
- şat-** : satmak
s.-a 54b/06
s.-ardı 35a/10, 70b/01, 73b/09, 73b/10
s.-arlar 56a/07
s.-dı 35a/14
- şavāb** (A.) : doğruluk, dürüstlük
s. 71b/05, 71b/17, 73a/09
s.+ı 30a/12
- şavaş** : savaş, kavga
s. 36a/10, 63a/01
s.+da 62b/11
s.-an 36a/11
- sa‘y** (A.) : çalışma, gayret
s.+ini 49a/01
- şay-** : saymak, kabul etmek
s.-dılar 36b/14, 36b/15
s.-mazidi 9a/01
s.-magiçün 71a/09
- şayıl-** : sayılmak, kabul edilmek
s.+urmu 8a/12
s.-urdu 8b/17
- Sāyib** (öz. ad) :
s.+bin yezīd 44b/01
- sebeb** (A.) : bir hükümde veya sonuçta dolaylı olarak etkili olma
s. 12b/04, 13a/06, 17a/14, 60a/07
s.+den 15b/08
s.+dururlar 70a/10
s.+dür 61a/03, 63a/01
s.+e 10b/16, 10b/16, 11a/05, 11b/16, 12a/01, 17a/12
s.+i 13a/07, 41b/14
s.+inden 22b/08
s.+iyile 10b/07, 22b/08, 28b/07

- s.+lerdendür 12b/14
- secde** (A.) : namazda alını yere koyma durumu
s. 40a/15
s.+si 39b/14, 39b/15
- seç-** : seçmek
s.-emez 54a/06
- seçil-** : seçilmek
s.-e 54b/14, 55a/06, 55b/01
- segir-** az oynamak, hareket etmek, kımıldamak
s.-mekiciğündür 67b/06
- sehl** (A.) : kolay, sade
s.+ce 36b/16
s. 14a/15
s.+i 44a/13
s.+ibn-i mezâhim 72b/01
s.+üñ 14a/17
- sekr** (A.) : sarhoşluk
s.+den 64a/02
- sekiz** : sekiz (8)
s. 14b/02, 14b/05, 37a/11, 37a/17, 37b/11, 38a/10, 40b/07, 40b/15, 59a/05, 70b/14, 72b/05
s.+de 44a/07, 72b/04
s.+e 14b/12
s.+i 14b/11
s.+inde 39a/03
- seksen**: seksen (80)
s. 10a/05, 13b/01, 13b/01, 14b/02, 14b/11, 31a/10, 70b/14, 36b/14, 37a/11, 37b/05, 37b/11, 38a/09, 38b/15, 39a/11, 40b/07
s.+idi 16a/14
s.+inde 9b/07
- selâm** (A.) : barış, rahatlık, namazı bitirirken sağa sola selam verme
s. 13a/02, 24a/04, 53b/04
- selef** (A.) : bir yerde, bir işte daha önce bulunan kişi
s. 36a/13, 60b/07, 61b/07
s.+den 51b/15
s.+i-şâlihîne 60b/12
- Seleme** (öz. ad) :
s.+bin küheyl bin hüseyin 38b/16
s.+bin lâkîr 39a/04
- Selmân** (öz. ad) :
s. 32b/03
- semâ'** (A.) : gökyüzü
s.+ile 21a/04
- Sem'âni** (öz. ad) :
s. 28a/11, 9b/08
s.+ebî yūsufdan 9b/08
- semere** (A.) : meyva, yemiş
s.+i devhâ-i salţanât 7b/01
- Semerķandî** (öz. ad) : Semerkandlı
s.+den 68b/13
s.+dür 66a/01
- semiz** : semiz, şişman
s.+ligüñ 30b/02, 30b/03
s.+lik 30b/02
- Semmâķ** (öz. ad) :
s.+bin ĥarb 38b/13
- Şemüd** (öz. ad) : Semüd kavmi
s. 12b/02
- semür-**: sömürmek, tüketmek
s.-mekiciğün 30b/09
s.-ürler 30b/08
- sen** : sen (zamid)
s. 23b/16, 24a/17, 24b/02, 27b/06, 27b/06, 27b/12, 28b/15, 29a/17, 34a/16, 42b/17, 53a/14, 53a/15, 61a/10
s.+de 60a/06
s.+den 23b/17, 25b/16, 43a/01, 43b/06, 47b/09, 50a/02, 52a/03, 65a/07, 65a/12, 66a/11, 8b/06
s.+i 12a/06, 17a/05, 31b/11, 31b/14, 42a/11, 49a/08, 49b/13
s.+üñ 31b/14, 38a/08, 42b/15, 46a/03, 47b/08, 50a/15, 69b/12, 71b/02
s.+üñile 20b/05, 25b/15
- senâ'** (A.) : övme, övüş
s.+i bî intihâ 6b/02
- sene** : sene, yıl
s. 15b/01, 16b/03
- sep-** : serpmek
s.-iyiçün 54b/06
- ser-** : sermek, yaymak
s.-mek 37b/15
- Seraĥs** (öz. ad) :
s.+uñ 51a/11
- Şevrî** (öz. ad) :
s.+den 39a/10
s.+dür 29a/16, 57a/06
- sev-** : sevmek
s.+er 51a/02
s.-düğün 17a/05
s.-düğini 22b/13
s.-dügiyiçün 22b/11
s.-düğüñ 14a/09
s.-eler 22b/09
s.-er 14a/12, 45b/12
s.-erdi 22b/12
s.-erem 22b/14, 51b/04
s.-erler 20b/07
s.-ersin 51b/03
s.-medüginüñ 22b/13

- s.-mekde 23a/01
s.-mekdür 66b/03
s.-memek 63b/12
s.-memekdür 22b/11
s.-mese 47a/03
s.-meyeler 22b/09
s.-mez 41a/03
s.-mezem 22b/12
s.-se 47a/03
- sevgü** : sevgi
s.+lü 34b/13, 12b/04, 46b/13
s.+si 30b/03
- sevâb** (A.) : Allah tarafından mükafatlandırılan hareket
s. 22a/01, 70a/07, 71a/01
s.+ı 20a/17, 70a/06
s.+ın 20a/11
- sevin-** : sevinmek
s.-dükde 41b/06
s.-ür 11a/04
- Seyyid** (öz. ad) :
s.+il-ḥaffāzı`d-deylemī 14a/06, 16b/17, 17a/06
s.+i-resül 6b/06
s.+i-sahîḫi`n-neseb 34a/12
s.+ü`l-ḥaffāz 10a/09
s.+ü`l-mürselīn 66a/07
- sıçan** : sıçan, fare
s. 54b/09
s.+ı 54b/10
- Şiddik** (A.) : doğru, Hz.Ebubekir`in lakabı
s. 11b/11
- şifat** (A.) : sıfat, özellik, görünüş
s. 10b/09, 37a/03, 6b/05
s.+da 19a/03, 19b/14, 19b/16
s.+ı 70a/04
s.+ıdur 11a/03, 61a/01
s.+ıla 18b/08, 18b/10
s.+ıyla 11a/01, 22a/08
s.+ları 25a/04
s.+larıyla 25a/07
s.+uñ 18b/09
- şifatla-** : sıfatlamak
s.-dı 12b/13, 18b/08, 18b/11
- şifatlan-** : sıfatlanmak
s.-mak 18b/10, 21a/16, 22a/04, 22a/08
s.-sa 18b/13, 19a/09
- şığır** : şığır
s.+ıla 13b/06
- şın-** : sinmek, saklanmak, gizlenmek
s.+dı 49b/10
- sırr** (A.) : gizli tutulan, kimseye söylenmeyen
s.+ile 63a/11
- sıvık** : sıvı, sulu, akıcı
s. 54b/03, 54b/04, 55a/04
s.+dan 30b/07
s.+ısa+(sıvıgısa) 54b/10
- sicāl** (A.) : içi dolu kovalar
s.+el-lutf ve`l-iḥsan 7a/06
- Sicistānī** (öz. ad) :
s. 45b/11
- sidük** : sidik
s.+i+(sidügi) 68a/05
- sil** : sel
s. 46b/03
- silāḥ** (A.) : silah
s. 28a/10, 36a/12
- sin** (F.) : mezar, kabir
s.+ile 38a/02
s.+lerni 55b/09
- sirāc** (A.) : ışık, kandil
s. 19a/07
s.+ıla 18b/12, 19a/09
s.+ı münirile 18b/11
s.+ı ümmetile 18b/08
s.+ıdur 19a/06
- sirke** : sirke
s. 55a/04
- siz** : siz (zahir)
s. 10a/16, 19b/01, 57b/12, 61a/13
s.+den 20a/07, 20b/01, 34b/13
s.+e 11a/04, 22b/06, 42a/14, 53a/06, 58a/02
s.+i 21b/04, 49a/01, 49a/02
s.+uñçün 64a/13
- sufra** : sofrası
s. 36a/14
- şoḥbet** (A.) : görüşüp konuşma
s. 21a/08, 69b/06, 7b/09, 7b/13, 7b/14, 7b/15, 8a/01, 8a/17, 8b/05, 8b/08, 8b/09, 8b/10
- şoñ** : son, sonra
s. 31b/08
s.+dan 20a/02
s.+ından 19b/12
- şoñra** : sonra
s. 10b/06, 13a/03, 14b/07, 15b/01, 16a/13, 17b/07, 17b/09, 19a/16, 19b/01, 19b/02, 19b/08, 19b/08, 20a/01, 20a/06, 20b/07, 20b/10, 20b/17, 23a/03, 23a/07, 23a/10, 23a/12, 23a/15, 23b/03, 23b/06, 24a/03, 27a/02, 27a/05, 27a/06, 27a/12, 27a/15, 28a/04, 29b/10, 30a/10, 30a/13, 30a/13, 30a/17, 30a/17, 30b/12, 31a/04, 31a/09,

- 31a/09, 31a/13, 32b/04, 35a/01,
35b/06, 37b/15, 40a/05, 40a/15,
40b/02, 40b/14, 41a/08, 42b/04,
43a/01, 46a/05, 47b/11, 48a/05,
48a/11, 49a/04, 50a/13, 51b/17,
55b/16, 56a/10, 56a/14, 56b/13,
57b/07, 58b/11, 58b/15, 63a/16,
65a/16, 65b/07, 65b/08, 66a/03,
66a/04, 68a/15, 68b/03, 68b/06,
68b/07, 68b/08, 68b/09, 68b/10,
72a/01, 72b/15, 73a/15, 74a/09,
74a/09, 74a/10, 74a/11, 8b/03, 8b/12
- şor-** : sormak
s. 58b/11
s. 29a/13
s.-acak 54a/04
s.-ardı 30a/06, 47b/14
s.-ardum 48b/08, 50a/01
s.-dı 23b/12, 53a/03, 58b/09, 59a/12,
59b/01, 72b/03
s.-dılar 41b/04, 44b/12, 45b/06,
50b/17, 52a/14, 53a/13, 57a/07,
57a/12, 59a/02, 59b/12, 62a/17,
62b/09, 63a/17, 67b/04, 68a/08
s.-duğ 66b/01
s.-dum 29a/11, 46b/15, 48a/10,
59b/15, 67a/04, 74a/10, 8b/06
s.-salar 33a/10, 46b/02, 52a/17,
58b/14
s.-sam 48a/09
- şorul-** : sorulmak
s.-dı 53b/14
s.-sa 34a/09
- şoyun-** : soyunmak
s.-dı 53b/11
- şög-** : söğmek
s.-erdi 43a/03
s.-mek 27b/11
s.-mekde 43a/03
- şöyle-** :
s. 38a/03
s.-di 22a/01
s.-diler 16b/01
s.-dün 70b/17
s.-medi 22a/06, 42a/16
s.-medün 71a/07
s.-mek 21a/14
s.-mekden 59b/16
s.-meye 60a/04
s.-meyeyim 45b/10
s.-mezdi 49b/12, 52a/17
s.-ñ 35b/15
s.-r 16a/08, 16a/10, 52a/04, 65a/13,
71b/06, 71b/14
- s.-rdi 13b/15, 70b/09
s.-rise 71a/01
s.-rler 65a/08
s.-rsin 59b/13
s.-se 16a/08, 16a/10, 51a/02, 61a/17
s.-ye 72a/13
s.-yiler 71b/02
- şöyleş-** : söyleşmek
s.-di 50a/12
s.-se 70b/02
s.-ürdi 70b/03
- şöz** : söz
s. 12a/07, 13b/09, 13b/15, 23a/05,
26b/09, 26b/11, 28a/05, 35b/15,
38a/03, 42a/16, 60a/06, 61b/08,
63a/09, 67b/07, 68b/10, 69b/10,
70a/12, 71a/01, 73a/06, 74a/13, 8b/08
s.+de 12b/09, 62b/15
s.+den 18a/11, 24b/06, 69b/05,
70a/10, 73b/15, 74a/02, 74a/08
s.+dür 61b/08
s.+e 18a/09, 21b/11, 71b/13, 8a/04
s.+i 29a/08, 38a/03, 38a/06, 42a/16,
49a/17, 49b/10, 49b/10, 57a/05,
60a/04, 61a/08, 66a/12, 67b/14,
67b/15, 71a/07, 71a/14, 71b/13,
8a/10, 8a/17
s.+idür 74a/14
s.+ile 26b/10
s.+in 51a/01, 51b/15, 52a/17, 72a/12,
73b/11
s.+inden 71b/17
s.+indendür 71a/14
s.+ine 24a/11, 51a/15, 71a/13,
71b/16, 73b/10, 74a/13
s.+ineydi 49b/12
s.+ini 16b/12, 28a/05, 49a/16, 49b/06
s.+iyle 28a/15, 28b/16, 29a/02,
49b/11, 73b/05
s.+le 53b/17
s.+ler 21a/13, 9a/02
s.+leri 42b/10, 50a/12, 70b/17
s.+lerinden 29a/07
s.+lerine 31b/01
s.+lerini 43a/16
s.+lü 46b/02
s.+ni 16b/16
s.+ümden 71a/11
s.+ümüze 35b/16
s.+ün 21b/16, 32b/16, 50a/14
- şu** : su
s. 12b/06, 49a/05, 49a/06, 49a/09,
55a/04
s.+lu 54b/13

- s.+luya 54b/13
s.+suz 55a/01
s.+suzluk 12b/06
s.+ya 52b/09
- su`āl** (A.) : soru
s. 12b/13, 16a/11, 18b/09, 19a/07, 21a/15, 21b/17, 22a/07, 24b/06, 24b/13, 25a/10, 26a/16, 26b/09, 28a/04, 28a/14, 30b/08, 31b/15, 35b/04, 36b/17, 41a/01, 41b/10, 43a/17, 45a/04, 53b/17, 54a/12, 55b/14, 57a/14, 57b/12, 60b/14, 61b/09, 62a/04, 62b/09, 63b/14, 64a/08, 64b/02, 65a/01, 66b/06, 68a/01, 69b/10, 72b/17, 8a/05, 8a/09, 9a/09
s.+den 21b/17
s.+dür 21b/16
s.+e 13b/09
- sücüd** (A.) : secde etme
s.+la 55a/15, 55a/17
- şuğrak**: kadeh, bardak
s.+ı 67a/10
- Süheyb** (öz. ad) :
s. 32b/03
- şulehā** (A.) : salih, iyi
s.+nuñ 43a/17
- sultān** (A.) : sultan, padişah
s. 70b/09
s.+bin sultānmurad 7a/08
s.+ı 70b/10
s.+ul-gazāt ve`l-mücāhidīm 7a/07
- süre** (A.) : Kuran`ın 114 bölümünden her biri
s.+sini 14a/02, 14a/03, 14a/02
- şusa-** : suşamak
s.-dı 55a/02
- şovuğ** : soğuk
s.+ı+(suvuğı) 13a/05
s.+ıla+(suvuğıla) 13a/05
- süci** : şarap, içki içme
s. 67a/11, 68a/02
- süd** : süt
s. 55a/04
s.+inden 67a/09
- Süfyān** (öz. ad) :
s. 29a/12, 39a/05, 72b/15, 72b/17
s.+a 29b/01
s.+bin `uyeyne 46a/14
s.+dan 29a/09, 29a/12, 29a/14
s.+ı şevrī 48a/17, 49a/16, 50b/05, 52a/11, 67a/03
s.+ı şevrīdür 27a/06
s.+mı 57a/12
- Süleymān** (öz. ad) :
s.+bini`l-muğīre 39a/04
s.+bin mihrān 39a/02
s.+dan 44b/02
s.+is-sinānī 38b/16
- sünnet** (A.) : Hz. Muhammed`in sözleri, işleri ve tasvirleri
s. 66b/02
s.+dendür 71a/14
s.+e 53a/02, 53a/04, 60b/12
s.+i 22a/05, 23a/15, 29b/03
s.+ile 57b/02, 58b/10
s.+inde 66a/11
s.+ine 71a/10
s.+iyile 34a/15
s.+ümi 18b/04
- sünnetlen-**: sünnetlenmek
s.-mek 55b/01
- Süveyd** (öz. ad) :
s.+bin ğafle`l-kindī 8b/16
- Şāfi`ī** (A.) : İmam-ı Şāfi mezhebinden olan
ş. 8a/04
ş.+den 33a/13, 46a/12
ş.+nuñ 36b/14, 54b/08
ş.+ye 33a/08, 63a/04
ş.+yidi 21b/12
- şāh** (F.) : satranç taşlarının en mühimi
ş. 62b/13
ş.+ı 63b/05
ş.+ımerdan 47a/04
- şākird** (F.) : talebe, öğrenci
ş. 29b/11, 52b/07
ş.+i 36b/13
ş.+iyidi 51a/08
ş.+leri 29b/09, 30a/03, 31b/05, 36b/12, 37a/01, 49a/15, 65b/13
ş.+lerile 21b/11, 36b/12
ş.+lerin 36b/14, 36b/15
ş.+lerinden 32b/05, 72b//02
ş.+lerinüñ 57a/10
ş.+leriyidi 49b/06
- Şām** (öz. ad) : Suriye`nin başkenti, Şām şehri
ş. 27a/08
ş.+da 23a/08, 32b/02
- şāmil** (A.) : içine alan, kaplayan
ş. 7a/12
- şāri`** (A.) : şariat koyan, Allah
ş.+i-evvelde 19b/16
- şarāb** (A.) : şarab, mey
ş. 67a/14
ş.+lar 68a/05
- şārib** (A.) : içen, içici
ş.+i-ḥamr 69a/11

- şart** (A.) : şart, koşul
 ş. 45a/10, 7b/09, 7b/17, 8b/09, 8b/11
 ş.+dur 32a/13, 7b/16
 ş.+ı 12b/12, 7b/09
 ş.+ı bătılıdi 8b/05
 ş.+ıdur 31a/07
 ş.+ı sākıtdur 8b/01
- şatranc** (A.) : satranc oyunu
 ş. 62a/03, 62a/09, 62a/11, 62a/12,
 62a/15, 62b/05, 62b/06, 62b/13,
 62b/17, 63a/16, 63a/17, 63b/03,
 63b/15, 59b/15, 61b/10
 ş.+da 63a/03, 63b/05
 ş.+dan 62a/17, 62b/09
 ş.+dur 62b/08, 64a/05
 ş.+ile 62a/05, 62a/16
 ş.+la 62b/17, 63b/07
 ş.+uñ 62b/15
- şāyed** (F.) : eğer, ola ki
 ş. 16b/06, 23b/01, 25a/11, 27b/05,
 27b/06, 43b/02, 45a/06, 69a/03,
 69b/12, 71b/02
- Şebīb** (öz. ad) :
 ş.+bin bārekī 39a/09
- Şeddād** (öz. ad) :
 ş. 29a/03
 ş.+bin ‘abdurrahmāni`l-başrī 39a/13
 ş.+bin hākīm 28b/11, 51b/13,
 53b/05, 53b/07
- şefā‘at** (A.) : iyilik, ihsan
 ş. 10b/07
 ş.+i 69b/03
- şehādet** (A.) : şahitlik, şehitlik
 ş. 57a/17, 58a/10, 58a/12
 ş.+den 57b/13
 ş.+e 19b/17
 ş.+leri 58a/13
 ş.+lerinüñ 57a/14
 ş.+leriyle 57b/01
- şāhen-şāh** (F.) : padişahlar padişahı
 ş.+ı baħr 7a/06
 ş.+ı berr 7a/06
- şehr** (A.) : şehir, il
 ş. 33a/09
 ş.+i 25b/15, 47b/07 ş.+de 33a/08
 ş.+ler 12b/15
 ş.+lerinde 32a/17
 ş.+üñ+(şehrūñ) 32b/07, 36a/02,
 36a/04
- şeh-zāde** (F.)
 ş.+lerin 7a/17
- şekk** (A.) : şüphe, zan, tereddüt
 ş. 15a/11, 15b/12, 19a/16, 22a/14,
 67b/10, 50a/06, 71b/11, 71b/12
 ş.+i 61a/04
- şems** (A.) : güneş
 ş.+i nübüvvetden 41a/11
- şerr** (A.) : kötülük, fenalık
 ş. 14a/11
 ş.+a 20a/03
 ş.+de 26b/03, 26b/04
 ş.+den 66b/03
 ş.+ile 57b/11
- şerāyi‘** (A.) : şeriatler
 ş.+a 43b/01, 60b/08
- şeref** (A.) : büyüklük
 ş.+i 21a/07, 60b/14
 ş.+iyle 60b/15
- şerħ** (A.) : açma, ayırma
 ş.+inde 72b/08
- Şerī‘at** (A.) : doğru yol, ayet, hadis, icma-i
 ümmet esaslarına dayanan din
 kaideleri
 ş. 21a/17
 ş.+de 43b/02
 ş.+ı 21a/16, 22a/04
- şerīf** (A.) : şerefli, mübarek, kutsal
 ş.+dür 60b/17
 ş.+ün-neseb 32b/01
 ş.+ün-nesebden 34a/06
- Şerih** (öz. ad) :
 ş. 21b/12
- Şerik** (öz. ad) :
 ş. 48a/05, 49b/05, 49b/09, 65b/17
- Şeybān** (öz. ad) :
 ş. 46a/15
 ş.+bin ‘abdurrahmāni`l-kūfī 39a/14
 ş.+dan 46a/14
 ş.+i 65b/02
- şeyħ** (A.) : tekke ve zāviyede reislik eden
 müridleri bulunan kimse
 ş. 27b/05, 35b/04
 ş.+bin ‘ömerü`l-verrāk 52b/07
- şeyħeyn** (A.) : şeyhler
 ş.68b/02
 ş.+ül-islām ebī`l-ħasani`s-sa‘īd
 36a/03
 ş.+ün 39b/14
- Şeytān** (A.) : şeytan
 ş. 63b/11
 ş.+a 69a/14
- şi‘ir** (A.) : edebi değeri olan nazımlı,
 kafiyeli söz
 ş. 42a/14
 ş.+de 52b/02
 ş.+den 42a/14
 ş.+i 33b/12, 37b/16
 ş.+inden 33b/13

- ş.+ün 33b/13
şikâyet (A.) : sızlanma
 ş.+üñ 12a/12
şimdi : şimdi, şu an
 ş. 45a/12, 45a/13, 52b/14
 ş.+den 46a/05, 58b/04
 ş.+ye 21a/12, 46a/04, 33b/05, 66b/16
 ş.+ye
şira` (A.) : satın alma, satın alınma
 ş. 56b/06
şol : şu
 ş. 66a/07, 72b/15, 21b/09, 24b/06,
 39b/15
şöhret (A.) : ün, ad yapma
 ş.+i 37a/07
şöyle : şöyle
 ş. 10b/04, 10b/2, 11a/02, 11a/09,
 12a/10, 13b/05, 16a/03, 17b/10,
 19b/13, 23a/14, 30b/10, 35b/10,
 35b/11, 36b/03, 36b/17, 37b/13,
 41a/02, 41a/11, 48a/10, 50b/02,
 51a/09, 53a/02, 54a/06, 54a/06,
 55b/02, 57b/02, 57b/13, 57b/15,
 58b/07, 58b/08, 58b/13, 61b/12,
 62a/01, 63a/12, 64b/06, 65a/08,
 65a/12, 65b/13, 66a/05, 71b/15,
 73b/12, 7b/12, 7b/13, 8a/09
 ş.+ki 11a/03
 ş.+misseydi 12b/14
 ş.+yidi 59a/07, 59a/12, 59a/14
şu : şu
 ş.+ña 9a/02, 28a/05, 65b/16, 67a/02,
 67b/08
 ş.+ndadur 17a/12
 ş.+nuñ 43a/08
Şü`abî (öz. ad) :
 ş. 42a/11, 42a/13
 ş.+den 42a/15, 8b/05
 ş.+nüñ 61b/09
 ş.+ye 42a/09, 42a/13, 59b/14
 ş.+yi 42a/08, 42a/17
Şu`be (öz. ad) :
 ş. 40b/15, 53b/09
 ş.+yi 50b/06
 ş.+den 60a/05
şuğl (A.) : iş, meşgale
 ş.+ı 47a/17
şübhe (A.) : şüphe, kuşku
 ş. 21a/04
 ş.+m 50b/03
 ş.+si 61a/03
şükr (A.) : görülen iyiliğe karşı gösterilen
 memnunluk
 ş.+üni 7a/10
 ş. 58b/03
Şüreyhâ (öz. ad) :
 ş.+dan 42b/03
şürü` (A.) : başlama
 ş. 58b/04
tâ (F.) : kadar, dek, değin
 t. 67b/17, 7a/11
tabak (A.) : tabak, kab
 t.+ıla 17b/02
Ṭaberî (ş.i.) : İslam tarihçisi
 t. 36b/09
 t.+yyedür 36b/08
tabî`at (A.) : tabiat, huy, yaratılış
 t. 68a/04, 68a/06
tabîb (A.) : doktor, hekim
 t. 11b/11, 12a/13, 12a/14, 12b/02
 t.+i-haz 51a/10
 t.+e 11b/12
Tâbi`î (A.) : Hz. Muhammed`i görmüş
 olanları gören ve hadis nakledenler
 t. 19a/09, 7b/08, 7b/09, 7b/11, 7b/12,
 8b/10, 8b/12, 9a/02
 t.+de 8b/10
 t.+den 18a/10
 t.+dür 43b/11
 t.+idi 38b/10
 t.+ne 18a/12
 t.+nüñ 21a/02, 73b/07, 7b/08
Tâbi`în (A.) Hz. Peygamberi göreni gören,
 hadis dinleyen kişiler
 t. 22a/10, 6b/04, 8b/15
 t.+den 22a/17, 25b/04, 37a/04,
 37a/13, 8b/17
 t.+dendür 39a/17, 9a/05, 9a/13
 t.+e 25b/04, 63a/07, 9a/13
 t.+üñ 38b/17
tâc (A.) : hükümdarların başlarına
 giydikleri başlık
 t.+i`l-islâm 9b/03
 t.+i`l-islâm-ı sem`ânî 59a/05
 t.+i`l-islâm-ı sem`ânî ebî hanzadan
 23b/10
ta`dîl (A.) : doğrultma, değişiklik
 t. 46b/16
tafḫîl (A.) : üstün tutma
 t. 66b/02, 68a/10, 68a/14
 t.+ikatimidür 68b/11
tağ : dağ
 t. 48a/07
 t.+dan 53a/14
 t.+lar 48b/02, 50a/06
tağla- : dağlamak
 t.-dı 11b/03
 t.-mîş 43a/10

- tağlan-**: dağlanmak
t.-dum 13a/02
- tağyır** (A.) : değiştirme, bozma
t. 25a/12
- tağaddī** (A.) : meydan okuma
t. 45a/08, 63a/04
- tağāret** (A.) : temizlik
t. 31a/07, 31a/08
t.+den 31a/07
- tağarri** (A.) : arama, araştırma
t. 54a/01, 54a/04, 54a/09, 54a/12,
54a/12, 54a/14, 54b/02, 54b/03,
54b/14, 54b/15, 54b/16, 55a/01,
55a/07, 55a/08, 55a/11, 55b/15,
56a/10, 56b/07
t.+ye 54b/04
t.+yle 55b/17
- tağayyūl** (A.) : hayale getirme,
canlandırma
t. 24b/12
- tahayyūlat** (A.) : hayale getirmeler, hayale
dalmalar
t.+dur 24b/08
- tağhir** (A.) : temiz, pak
t. 18b/03, 53b/14, 54b/07, 55a/06,
55a/09, 55a/10, 71a/03
t.+dūr 54b/10
- tahıyyāt** (A.) : hayır dualar, selamlar
t.+ı zākıye 6b/06
- tağkīk** (A.) : doğru olup olmadığını
açıklama
t.+a 61a/05
t.+i-ūkelam 12b/04
- tağmīs** (A.) : beşleme, beş kat veya beş
kōře
t. 65a/09
t.+a 65a/09
- tağrīf** (A.) : bozma, kalem oynatma
t. 25a/11
- tağşil** (A.) : hasıl etme, ilim oğrenme
t. 40a/14
t.+inde 58b/05
- tağt** (F.) : hūkūmdarlık makamı
t.+a 53a/07
t.+inde 9a/06
- tağ`ife** (A.) : bōlūk, takım
t. 71b/12, 8b/14
t.+nūñ 68b/12
t.+sin 12b/02
- tağ`in** (A.) : terk etme, değiştirme, (nikāh-ı
ta`in)
t. 61a/07
- tağaddūm** (A.) : önce gelme, ileri geçme
t.+ine 9a/16
- tağāt** (A.) : takatler, güçler
t.+ları 48b/15
- tağdīm** (A.) : öne geçme, sunulma.
t. 31b/17, 47a/14
- tağdīr** (A.) : beğenme, değer verme
t. 60a/03
t.+çe 29a/01, 35a/05
t.+e 12a/01, 65b/16
t.+i 11b/17
- takī** (A.) : günahıtan, haramdan kaçınan
t.+yidi 28a/02
- tağlīd** (A.) : din icablarını anlayarak değil
bakarak yapma
t. 61b/15
t.+den 61a/04
- tağva** (A.) : Allah`tan korkma
t. 28b/07
t.+da 48a/02
t.+sı 33b/17
t.+yadur 33b/15
t.+yla 34b/05
- tağ-** : dalmak
t.-dı 47b/10
t.-madı 47b/10
- tağāk** (A.) : boşama
t. 58b/10
t.+ı-ric`ı 56a/13
t.+ı-ric`ıyse 56a/11
t.+ise 56a/13
- tağleb** (A.) : isteme, dileme
t. 30a/12, 56b/14, 56b/14, 56b/15
t.+ciyidi 29b/04
t.+de 41a/09
- tağlebe** (A.) : istekliler, oğrenci
t.+den 47b/01
- Tağha** (öz. ad) :
t. 42a/05
- tağlib** (A.) : isteyen, istekli
t.+ül-`ilm 63a/06
- ta`līm** (A.) : oğrenme, oğretme, ders verme
t. 61b/13
t.+ine 45a/04
- tağama*** (A.) : doymazlık, aęgōzlülük
t. 45b/05
- tamām** (A.) : tamam, tam, eksiksiz
t. 25b/02, 13a/12, 37a/04, 48a/09,
74a/02
- Tağmūğ** : Cehennem
t.+dan 41a/07
- tağñ** : tan, sabah vakti
t.-ılacak 10a/16
- ta`n** (A.) : sōęme, yerme, ayıplama
t. 61a/07
- Tağrı** : Tanrı, Yaratıcı

- t. 14a/12, 25b/13, 28b/06, 31b/11, 33b/17, 40a/14, 41a/05, 42a/13, 42b/15, 57b/14, 58a/10, 60a/01, 62a/11, 64a/13, 69a/12, 69b/16, 69b/17, 70a/01, 70a/06, 72b/16, 73a/03, 73a/06, 73b/02, 8a/11
t.+dan 11b/07, 12a/13, 18a/09, 24b/12, 41a/12, 43a/12, 72a/08
t.+ları 10b/12
t.+nuñ 30b/06, 57b/12, 58a/05, 70a/08
t.+ñuz 34b/04
t.+sına 42b/17
t.+sından 11b/05
t.+te‘ālā 58a/03, 58a/07
t.+ya 35b/05, 39b/16, 62a/09
t.+yı 64a/03
t.+yla 51b/10
- tanuq** : şahit, tanık
t.+lara 58b/02
t.+larısız 57b/12
t.+lığa 30b/01
t.+lığı 63a/14
t.+lık 30b/01, 57b/04, 57b/14, 58a/05, 58a/08, 58a/16
t.+sız 58a/07
t.+umdur+(tanugumdur) 58a/05
t.+uñ+(tanuğun) 58a/04
- taraf** (A.) : yan, yön, bölge
t.+a 54a/04, 54a/05
t.+dandur 56b/06
t.+ından 44b/03
- Tarīf** (öz. ad) :
t.+bin süfyān el-başrī 39b/03
- tarīk** (A.) : yol
t.+de 28a/03
t.+inden 28a/03
t.+ine 27b/12, 34a/16
t.+leri 27b/11
- tarīkat** (A.) : Allah`b ulaşmak arzusuyla tutulan yol
t.+denidi 24a/07
- taşadduq** (A.) : sadaka olarak verme
t. 37a/12, 38a/04
- taşarruf** (A.) : idare ile kullanma, ekonomi, sahip olma
t. 56b/05
- taşdıq** (A.) : doğrulama
t. 69b/14, 69b/15, 69b/17, 70a/01
- taşnīf** (A.) : sınıflama
t. 22a/06, 39a/07
t.+de 52b/02
- taşrīh** (A.) : açık açık söyleme, bildirme
t. 61b/07
- Tatar** (öz. ad) : Tatar
t.+dan 56a/04
t.+uñ 56a/05, 56a/06
- ıavr** (A.) : hal, eda, gidiş, davranış
t.+ı 23b/13
- ıāvus** (öz. ad) .
t.+dan 40a/13
- ıayı** : dayı, annenin erkek kardeşi
t.+sıdır 72a/10
- ıāyifī** (öz. ad) : ıā`ifli
t. 47a/06, 47a/07
- ıāyy** (A.) : atlama, geçme
t.+i mesāfet 24a/12
- ıāyyib** (A.) : iyi, güzel, hoş
t. 41b/13
- tazarru‘** (A.) : kendini alçaltarak yalvarma
t. 40b/17
- ta‘zīm** (A.) : saygı gösterme, ikram etme, ululama
t. 48a/04, 70a/07
t.+iyiçün 35b/06
- ta‘akıkul** (A.) : akıl erdirme, hatırlama
t. 41b/03
- Te‘ālā** (A.) : yüksek olsun anlamına gelen bir cümle
t.+nuñ 17a/08, 17b/15
- te‘alluq** (A.) : ilişiğı, ilgisi olma, sevme
t. 28a/16
- tebe-i tābi`ın** tābi`inden aldığıını nakleden
t.+den 37a/05
- Tebük** (A.) : şehir, tebük gazası
t. 11a/16, 8a/08
- tecrīs** (A.) : tecrübe sahibi olma durumu
t.+i 28a/17
- tedāvī** (O.) : iyileştirme, ilaç verme
t.+de 12a/07
t.+ye 12a/07
- te`emmül** (A.) : iyice, etraflıca düşünme
t. 60a/09
- tefe`ül** (A.) : fal açma, fala bakma
t.+den 14a/16
- tefsīr** (A.) : Kur`ān`ı Kerīm`in mana bakımından izahı
t.+de 30a/02, 51a/17
t.+dür 25b/07
t.+inde 21b/04, 62b/08, 63a/15, 69b/08
- te`hīr** (A.) : sonraya bırakma
t. 72b/17
- taqaddes** (A.) : “mukaddes olsun” anlamında
t. 58a/04, 58a/07
- tekaddüm** (A.) : önce gelme, önce davranma

- t.+üne 57a/17
t.+ünün 9a/17
- tekālif** (A.) : teklifler, vergiler
t.+ini 60a/16
- teḳarrüb** (A.) : iki şeyin birbirinr yakın olma hali
t. 15b/13, 15b/13
- temennī** (A.) : di,leme, dilek, istek
t. 49b/14
- temyīz** (A.) : ayırma, ayrılma
t. 54a/06, 55b/02
- terākki** (A.) : ilerleme, yükselme
t. 65b/13
- terāvih** (A.) : ramazanda yatsıdan sonra kılınan namaz
t. 32a/10, 42b/09
- tercīh** (A.) : üstün tutma, daha çok beğenme
t. 21a/03, 33b/05, 33b/06, 57b/01
t.+de 18b/09, 57a/15
t.+ine 20a/03, 21a/13
- tergīb** (A.) : isteklendirme, arzu ettirme
t. 42a/11
- terk** (A.) : bırakma, koyu verme
t. 43a/07, 58b/12, 59a/16, 59b/08, 59b/09, 60b/10, 61a/07, 66a/03, 66a/04, 66a/08
t.-ide 12b/12
t.-itmek 12b/07
- terre-fürüş** (F.) : tazelik veren
t. 26a/09
- tertīb** (A.) : dizme, sıralama
t. 31a/13
t.+dür 31a/13
t.+i 31a/14
- teskīn** (A.) : sakin kılma, yatıştırma
t.+i-şehvetde 64a/17
- teşlīs** (A.) : üçleme, Hristiyanlıkta Allah`ın üç olduğuna inanma
t.+den 25b/13
t.+e 25b/12
- taşhīh** (A.) : iyileştirme, düzeltme
t. 30a/11
- teşhiz** (A.) : uyandırma, kuvvetini artırma
t.+i 63a/09
- tevābi'** (A.) : bir kimsenin hizmetinde bulunanlar
t.+ile 15b/13
- tevaḳḳuf** (A.) : durma, eğlenme, bekleme
t. 25a/17
- tevalūd** (A.) doğma, doğurma
t.+i-tenāsül 65a/02
- tevātür** (A.) : bir haberin, bir hadis-i şerif in bir cemaat tarafından rivayet edilmesi
t.+le 58a/16
- tevbe** (A.) : yapılan günahdan pişmanlık duyma, Allah`tan af dileme
t. 27a/16, 28b/08, 69a/17, 69b/01, 71a/11
t.+binsaad 28b/04, 28b/09
t.+mden 11b/01
- tevāfuk** (A.) : muvaffak olma, başarma
t. 21a/03
- tevekkül** (A.) : işi Allah`b bırakıp kadere razı olma
t. 10a/16, 10b/08, 10b/08, 10b/12, 11a/08, 11a/12, 11a/12, 11a/13, 12b/07, 12b/12
t.+dür 11a/01
t.+e 10b/15, 10b/16, 11a/06, 11b/11, 11b/13, 13a/06
t.+i 11a/11, 11b/09, 12a/09
t.+i-nāḳıṣdur 11a/09
t.+ün 11a/07, 11a/14, 11b/08, 13a/09
- tevfik** (A.) : uygunlaştırma, Allah`ın yardımı, inayeti
t. 23b/01, 27a/04, 30a/10, 36b/04, 44b/14, 51b/11
t.+inde 19b/03
t.+inden 19b/13
t.+iyle 60a/08
t.+uñ 7a/17
- tevḥīd** (A.) : bir kılma, Allah`ın birliğine inanma
t.+den 69a/02, 6b/13
t.+ün 42b/15
- te'vīl** (A.) : sözü çevirme, söze ayrı mana vermeye çalışma
t.+in 49a/11
- Tevrāt** (A.)
t. 25a/14
t.+tuñ 25a/11
t.+da 25a/03, 25a/07
t.+ıla 25a/10
- teyemmüm** (A.) : su bulunmayan yerlerde veya bazı özel durumlarda, abdest alma yerine, avuç içini kum, toprak, tuğla gibi nesnelere vurduktan sonra yüze ve dirseklere kadar kollara sürme, sıvazlama işi.
t. 54a/10, 54b/16, 55a/01
- Teymī** (öz. ad) :
t. 35a/10
- Teymullah** (öz. ad) :
t.+bin şa'lebeye 35a/14
- Tirmiz** (öz. ad) : Tirmiz şehri

- t.+denidi 35a/12
tiz (F.) : tez, çabuk
t. 63a/09
- toğ-** : doğmak
t.-dı 10a/04, 10a/05, 36b/10, 38a/10,
39a/01, 39a/03, 39a/11, 42a/03,
43b/17, 44a/14, 46a/11, 9b/07, 9b/09
t.-dugı 38a/10
t.-miş 36b/06
- toğrı** : doğru
t. 23a/17, 61a/12, 61a/13, 61a/13
- toğur-** : doğurmak
t.-maz 65a/05
- toğ** : tok
t. 10a/17
- toğsan:** doksan (90)
t. 10a/02, 10a/02, 10a/03, 14b/01,
17a/03, 38a/17
t.+dan 40a/10
- toğuz** : dokuz (9)
t. 37b/05, 38a/14, 72b/10, 72b/10,
72b/11, 72b/12, 9b/16
t.+da 72b/04
t.+ıncı 33a/17
t.+idi 10a/04
- tol-** : dolmak
t.-miş 22b/07
- tolı** : dolu
t.+yıldı 49b/08
- ton-** : donmak
t.-miş 54b/01, 54b/03
- toñuz** : domuz
t. 66b/10
- toprak:** toprak
t. 38a/02
- tur-** : durmak
t.-dı 10a/08, 31b/10, 43a/09, 55a/03
t.-dum 71b/01
t.-sam 43a/15
t.-ugelürdi 48a/03
t.-urlar 10a/17
- tut-** : tutmak
t. 38a/01
t.-a 42a/08
t.-dı 65b/14
t.-madı 63a/08
t.-mağa 30b/06
t.-mağ 67b/10
t.-mağdur 63b/05
t.-maya 72a/13
t.-mayayıldı 49b/05
t.-miş 47a/13
t.-sun 24a/01
- tutul-** : tutulmak
t.-maz 63a/14
- Türk** (öz. ad) : Türk
t.+ler 12b/16
- Türkî** (öz. ad) :
t.+ye 7a/11
- Uçmağ:** cennet
u.+a 10a/15, 10a/17
- Uçmağ:** cennet
u. 41a/06, 57b/10
u.+dadurlar 42a/05
u.+uñ+(uçmağ) 41a/05
- uğra-** : uğramak
u.-dı 34a/13
u.-mayınca 51b/09
- uğraş-** : uğraşmak
u.-dılar 27a/13
u.-dum 47b/04
- 'uhde** (A.) : söz verme, bir işi üzerine alma
u.+si 14a/04
- 'ukübet** (A.) : ceza, eziyet, işkence
u. 66b/14
- ülā** (A.) : birinci, ilk
u. 65b/04
- 'ulemā** (A.) : alimler
u. 12a/03, 17b/11, 17b/12, 19b/12,
29a/07, 30a/09, 30b/13, 30b/15,
31a/02, 31a/02, 31a/03, 32a/10,
32a/11, 32a/13, 33a/15, 41b/15,
45a/17, 48b/06, 50a/02, 51a/03,
51b/05, 51b/07, 52b/09, 60b/14,
64b/13, 64b/17, 65b/09, 67b/10,
68b/08, 69a/07, 72a/11, 8b/01
u.+da 51b/07
u.+dan 15b/12, 41b/04, 50a/14,
57a/15
u.+ı 'aşr 65b/15
u.+ı mütekellimîn 68a/13
u.+i hadîş 7b/16
u.+i hadîşde 29a/09
u.+i hanefiyye 7a/13
u.+ların 48b/14
u.+nuñ 17a/12, 45a/07, 49b/07,
50b/08, 57a/14, 58a/13
u.+sı 29a/05, 56a/03, 57a/16
u.+sından 25a/09
u.+sınuñ 29a/03
u.+ya 7a/13
u.+yı 31a/03, 45a/10, 51b/02
- ulu** : ulu, büyük, ileri gelenler
u. 17b/15, 18b/15, 25a/09, 26a/16,
31a/04, 31b/02, 32a/17, 38b/10,
38b/14, 40a/01, 43b/11, 47a/01,
50a/04, 52a/01, 53a/12, 60b/06,
60b/17, 65b/09

- u.+dur 47b/09, 47b/17, 48b/17
u.+ları 48b/04
u.+larından 48a/04, 49a/03
u.+larından idi 38b/17, 39b/04
u.+lığı 60b/15, 70b/11
u.+lığına 70a/12
u.+lığıyladır 60b/15
u.+nuñ 34a/09
u.+sıydı 29a/03
u.+yısı 60b/17
- ulula-** : ululamak, yüceltmek
u.-dı 49a/01
- 'ulüm** (A.) : ilimler
u. 61a/06
u.+a 60a/09
u.+ı edebüñ 60a/11
- umma-** : ummak, ümit etmek
u.-dugı 15a/05, 15a/10
- unut-** : unutmak
u.-maz 38a/07
u.-sa 55b/16, 56a/10
- urul-** : vurmak, basmak
u.-madan 69a/15
u.-maz 68a/07
u.-mışydı 69a/16
u.-ur 64a/03
- uşül** (A.) : asıllar, kökler
u. 28b/07
u.+den 29a/07
u.+i fiğh 25b.07
u.+ile 15b/13
- usüli** (A.) : usule ait, usulle ilgili
u.+ler 7b/14
- 'Utbe** (öz. ad)
u.+bin işbāt 52a/13
- 'Utye** (öz. ad)
u.+bin sa'di'l-küfi 40b/09
u.+bin el-hārīş el-hemedāni el-küfi 40b/09
- uvat-** : öğütmek, ezmek
u.-sun 8a/11
- uy-** : uymak, tabi olmak
u.-sañuz 32a/16
- uyan-** : uyanmak
u.-dum 66a/07
- uyandır-** : uyandırmak
u.-dı 53a/09
- uyku** : uyku
u.+dan 66a/06
- uyu-** : uyumak
u.-rdı 53a/09
- 'uyün** (A.) : gözler, pınarlar, kaynaklar
u. 67a/13
- uzun** : uzun
u. 60a/13, 62b/01
- ücret** (A.) : hizmet karşılığı verilen para
ü. 45a/04, 45a/06, 45a/07, 45a/12, 45a/14, 45a/17
- üç** : üç (3)
ü. 10a/02, 10a/03, 10a/06, 12b/05, 15a/12, 15a/13, 15a/17, 15b/15, 16a/07, 16a/09, 16b/07, 18b/08, 18b/09, 21b/14, 22a/03, 24b/15, 24b/16, 25b/13, 27a/10, 37a/07, 38a/17, 39a/11, 39a/12, 41b/07, 41b/16, 45a/10, 45a/12, 47a/01, 51a/14, 52a/10, 54a/14, 56a/12, 57b/06, 57b/07, 59b/04, 59b/05, 70b/14, 71b/09, 74a/06, 55b/13, 69b/15
ü.+ünci 42a/03, 42a/03, 44b/04, 53b/09, 55a/08, 59a/14
ü.+üncisi 13a/04, 14a/13
ü.+üncisidür 54a/15
ü.+ünün 56a/15
- ümmet** (A.) : peygambere inanıp bağlanan cemaat
ü. 17b/04, 17b/06, 17b/07, 6b/14
ü.+e 11b/16, 58b/01
ü.+i 58a/03, 58a/04, 58a/06
ü.+i muhammed 51b/01, 58a/05, 58a/08
ü.+inden 69b/03, 6b/14
ü.+ine 58a/06
ü.+ler 17b/09, 57b/13
ü.+lerün 17b/05
ü.+ümde 22a/12, 24b/04
ü.+ümün 19b/05
ü.+ün 19a/06, 19a/06, 19b/10, 19b/12, 19b/13, 19b/17, 48b/01
ü.+üne 13a/11, 58a/01, 58a/02
- Üsāme** (öz. ad) .
ü. 73a/17
ü.+bin zeyd 32b/02
- üst** : üst
ü.+in 55b/09
ü.+inde 45b/15
- üstād** (F.) : muallim, öğretmen
ü. 36a/04, 45b/17
ü.+idi 47a/09
ü.+ına 36a/03
ü.+ından 27b/01
ü.+lardan 44b/12
ü.+ları 44b/09
ü.+larını 46a/04
- üşendür-** : uğraştırmak, meşgul etmek
e.-meñ 51b/08
- üzen** : üzen, rahatsız eden

- ü.**+idi 12a/05
üzer : üst
 ü.+ime 14a/05, 23b/05, 65a/08
 ü.+indeyidiler 27b/03
 ü.+ine 10a/15, 10b/12, 18a/10, 20a/03, 22a/17, 23a/04, 23a/05, 24a/07, 24a/08, 24b/06, 29b/02, 29b/07, 31b/10, 31b/17, 32b/17, 34b/05, 36b/04, 37b/14, 42b/16, 43a/15, 53b/04, 55b/13, 57b/01, 57b/14, 58a/08, 61a/06, 65b/03, 65b/08, 66a/06, 69b/07, 8a/02, 9a/16, 18a/02, 48b/17, 53b/05, 6b/05
 ü.+inedir 32b/08
 ü.+inedür 13b/07, 17a/12, 17b/15, 28a/17, 36b/04, 38a/08, 8b/10
 ü.+ümüze 16b/12, 16b/16, 6b/09
 ü.+ine 38a/02, 38a/08
va'z (A.) : dini öğüt
 v. 43a/02
 v.+da 42b/10
 v.+ın 42b/10
vâcib (A.) : terki câiz olmayan, yapılması gerekli olan
 v. 31a/09, 57b/02, 57b/07, 57b/09, 57b/10, 57b/11, 59a/11, 59a/11, 61a/03, 68a/03, 68a/06, 69a/05, 73a/03
 v.+dür 29b/02, 67b/16
 v.+i 59b/08
va'de (A.) : belirtilen zaman, ecel
 v. 16a/10, 41a/13
 v.+sine 16a/08, 16a/10
vaḥy (A.) : bir fikrin veya emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi
 v. 23b/06, 23b/07, 24b/16
vâ'iz (A.) : dini öğütlerde bulunan, va'z veren
 v.+lerindenidi 48b/05
vakf (A.) : bağlama, bir malı bir hayır kurumuna bağışlama
 v.+uñ 36b/02
vâki' (A.) : vuku' bulan, olan, düşen
 v. 11a/15, 71b/02
vakı : anlattı, hikaye etti
 v.-dı 47a/10, 9b/08
vâkı'ât (A.) : başa gelen hadiseler
 v. 35b/04
vakt (A.) : vakit, zaman
 v. 11b/06, 11b/11, 11b/13, 11b/15, 12a/02, 15b/05, 21b/12, 25a/15, 25b/09, 26a/08, 32a/09, 34a/01, 47b/06, 50b/17, 51a/15, 53b/02, 61a/09, 67a/05
 v.+de 14b/12, 23a/12, 50b/03, 52b/12, 55a/03, 73a/05
 v.+dür 54a/11
 v.+i 53b/15, 55a/10
 v.+inde 47b/13, 55a/02, 73a/02, 73a/14
 v.+uñ 73a/10
vâlid (A.) : baba
 v.+üm 61b/04
var : var
 v. 12b/10, 20a/06, 23b/13, 46b/07, 66a/07, 68a/02
 v.+dur 16a/07, 16a/09, 16a/12, 22a/13, 25a/17, 30a/03, 35b/14, 35b/16, 42b/10, 46b/08, 46b/09, 46b/10, 48a/01, 50a/04, 56b/05, 58a/14, 64a/15, 64a/16, 64b/01, 71b/12, 74a/02
 v.+ıdı 23b/10, 25b/11, 26a/09, 28a/08, 37a/11, 37a/13, 47a/06, 52b/12, 53b/14, 72b/12, 8a/14, 73b/08, 73b/09, 43a/11, 46a/02, 8b/14
 v.+iken 33a/11, 47a/17, 12b/07, 26a/04, 42b/15
 v.+ısa 27b/08, 50b/03, 67b/02, 8a/15
 v.+messeyidi 60b/13
 v.+mı 43b/07, 57a/15
 v.+mıdur 20a/06
 v.+mıseyidi 32b/13
 v.+mış 62b/10
var- : varmak, ulaşmak, gitmek
 v. 50b/13
 v.-acak 38a/02
 v.-dı 24a/16, 32b/04, 35b/01, 49a/04, 59b/02, 59b/03, 66a/10
 v.-dıydı 37b/12
 v.-duk 17a/10
 v.-dum 27a/09, 27a/10, 28b/11, 48a/09, 56b/16, 58b/12, 59b/14, 59b/16, 59b/17, 72b/14, 72b/16
 v.-duñ 34a/16
 v.-madı 66a/14
 v.-mağdan 45a/11
 v.-mağı 51b/04
 v.-mağımı 51b/03
 v.-mağ 36a/05, 66a/09, 7b/16
 v.-mağdan 45a/11
 v.-mañ 64b/01
 v.-mayınca 49a/15
 v.-sun 56b/14, 56b/15, 56b/16
 v.-uñ 48a/13, 64b/02

- v.-urdu 42b/09
v.-urdum 48b/07
v.-ursuz 64a/13, 64a/15
- var-** : bir erkeğe varmak, evlenmek
v.+madan 56b/02
- varak** (A.) : yaprak, kağıt veya kitap yaprağı
v.+da 12b/13
- vasat** (A.) : orta,iki şeyin arası
v. 58b/01, 58b/02
- vaşif** (A.) : nitelik, hal, sıfat
v.+ında 20a/08
- Vāşıla** (öz. ad) :
v. 15a/17
v.+dan 15b/02
- vāsiṭ** (A.) : ortada bulunan
v.+dan 50b/15
- vaṭan** : yurt, vatan
v. 36b/06
- vaz‘** (A.) : koyma, konulma, temel atma
v. 30a/10, 72a/10, 72a/11, 72a/13
- vāzi‘** (A.) : koyan, temel kuran, yapan
v. 31a/16, 66a/02, 70b/13, 70b/14, 72b/05
- vazīfe** (A.) : ödev, görev
v.+si 45a/07
- ve** (F.) ve
v. 10a/08, 10a/15, 10b/05, 10b/11, 10b/12, 10b/14, 10b/14, 10b/14, 10b/15, 10b/15, 10b/15, 10b/16, 10b/16, 11a/03, 11a/04, 11a/06, 11a/08, 11a/08, 11a/11, 11a/13, 11a/14, 12a/02, 12a/06, 12a/11, 12a/17, 12b/02, 12b/03, 12b/06, 12b/16, 12b/16, 13a/15, 13a/15, 13a/16, 13b/04, 13b/10, 13b/10, 13b/11, 13b/14, 13b/17, 14a/06, 14a/10, 14a/11, 14b/09, 15a/05, 15a/10, 15a/13, 15a/17, 15a/17, 15b/12, 15b/13, 15b/16, 16a/01, 16b/01, 16b/01, 16b/03, 16b/13, 16b/16, 16b/17, 17a/04, 17a/05, 17a/09, 17b/05, 17b/14, 18a/01, 18a/06, 18a/10, 18a/12, 18b/04, 18b/14, 19b/02, 19b/15, 19b/17, 20a/11, 20a/11, 20a/14, 20a/15, 20a/15, 20a/15, 20b/04, 20b/05, 20b/05, 20b/07, 20b/08, 21a/01, 21a/07, 21a/07, 21a/08, 21a/08, 21a/14, 21a/14, 21a/16, 21a/17, 21b/01, 22a/02, 22a/09, 22b/07, 22b/08, 22b/09, 22b/14, 23a/08, 23b/01, 23b/12, 23b/13, 23b/14, 24a/02, 24a/02, 24a/05, 24a/05, 24a/06, 24a/12, 24a/15, 24a/16, 24b/12, 24b/12, 25a/04, 25a/08, 25a/08, 25a/08, 25a/08, 25a/09, 25a/10, 25a/12, 25a/13, 25a/14, 25a/14, 25a/15, 25a/17, 25b.07, 25b.07, 25b.07, 25b.07, 25b/14, 25b/15, 25b/17, 26a/04, 26a/06, 26a/07, 26a/08, 26a/13, 26a/14, 26a/14, 26a/14, 26a/14, 26b/06, 27a/01, 27a/06, 27a/16, 27b/02, 27b/04, 27b/06, 27b/07, 27b/08, 27b/10, 27b/10, 27b/17, 28a/03, 28a/07, 28a/09, 28b/04, 28b/05, 28b/07, 28b/08, 28b/08, 28b/08, 28b/11, 28b/12, 28b/15, 28b/17, 29a/02, 29a/03, 29a/03, 29a/04, 29a/15, 29a/16, 29a/16, 29b/01, 29b/03, 29b/08, 29b/08, 29b/09, 29b/09, 29b/10, 29b/10, 29b/11, 30a/01, 30a/02, 30a/02, 30a/06, 30a/06, 30a/07, 30a/07, 30a/11, 30a/12, 30a/13, 30a/13, 30a/14, 30b/01, 30b/02, 30b/02, 30b/08, 31a/12, 31b/01, 31b/03, 31b/04, 31b/05, 31b/06, 31b/07, 31b/07, 31b/09, 31b/11, 31b/11, 31b/13, 31b/14, 31b/14, 32a/04, 32a/05, 32b/01, 32b/01, 32b/02, 32b/02, 32b/02, 32b/03, 32b/03, 32b/05, 32b/09, 32b/12, 33a/06, 33a/07, 33a/13, 33b/07, 33b/13, 33b/14, 33b/17, 33b/17, 34a/11çık-dı, 34a/14, 34b/04, 34b/06, 34b/08, 34b/11, 35a/01, 35b/01, 35b/07, 35b/13, 35b/15, 35b/16, 36a/04, 36a/05, 36a/12, 36a/12, 36a/15, 36a/15, 36a/16, 36b/01, 36b/07, 37a/05, 38a/01, 38a/04, 38a/05, 38a/07, 38a/16, 38b/05, 38b/17, 39a/16, 39b/02, 39b/02, 40a/02, 40a/05, 40a/06, 40a/09, 40a/15, 40b/05, 40b/17, 40b/17, 41a/01, 41a/07, 41a/11, 41b/03, 41b/16, 42a/05, 42a/05, 42a/05, 42a/12, 42a/13, 42b/03, 42b/03, 42b/08, 42b/10, 42b/10, 43a/01, 43a/01, 43a/03, 43a/06, 43a/09, 43b/05, 43b/05, 43b/12, 44a/13, 44a/13, 44b/01, 44b/01, 44b/01, 44b/02, 44b/02, 44b/15, 45a/01, 45a/02, 45a/09, 45a/14, 45a/15, 45a/17, 45b/03, 45b/04, 45b/05, 45b/07, 45b/09, 45b/12, 46a/03, 46a/04, 46a/08, 46a/13, 46a/16, 46b/03, 46b/05,

46b/07, 46b/07, 46b/08, 46b/08,
 46b/08, 46b/09, 46b/09, 46b/12,
 46b/13, 46b/16, 47a/08, 47a/08,
 47a/10, 47a/10, 47a/16, 47b/05,
 47b/07, 47b/10, 47b/15, 48a/02,
 48a/04, 48a/04, 48a/07, 48a/10,
 48a/13, 48a/14, 48a/15, 48a/15,
 48b/02, 48b/03, 48b/03, 48b/04,
 48b/05, 48b/05, 48b/06, 48b/11,
 48b/12, 48b/15, 49a/01, 49a/02,
 49a/03, 49a/04, 49a/10, 49a/12,
 49a/15, 49b/02, 49b/02, 49b/03,
 49b/06, 49b/06, 49b/07, 49b/07,
 49b/07, 49b/08, 49b/09, 49b/09,
 49b/10, 49b/10, 49b/11, 49b/11,
 49b/11, 49b/12, 49b/14, 49b/16,
 50a/04, 50a/06, 50a/07, 50a/08,
 50a/10, 50a/15, 50a/16, 50a/16,
 50b/04, 50b/10, 50b/10, 50b/11,
 50b/11, 50b/15, 51a/03, 51a/06,
 51a/12, 51a/15, 51a/16, 51a/17,
 51a/17, 51b/02, 51b/15, 51b/16,
 51b/17, 52a/01, 52a/03, 52a/11,
 52a/11, 52b/01, 52b/07, 52b/11,
 52b/16, 53a/02, 53a/04, 53a/06,
 53a/11, 53a/12, 53a/13, 53a/15,
 53a/15, 53a/16, 53a/16, 53b/04,
 53b/06, 53b/07, 54a/04, 54a/09,
 54a/10, 54a/15, 54b/06, 54b/06,
 54b/06, 55a/06, 55a/07, 55a/16,
 55b/04, 55b/04, 55b/05, 55b/05,
 55b/06, 55b/08, 55b/11, 55b/12,
 56a/03, 56b/04, 56b/05, 56b/06,
 57a/05, 57a/10, 57a/17, 57a/17,
 57a/17, 57b/15, 58a/04, 58a/07,
 58a/09, 58a/09, 58a/15, 58b/03,
 58b/03, 58b/05, 58b/12, 58b/14,
 58b/16, 59a/03, 59a/06, 59a/07,
 59a/09, 59b/08, 60b/01, 60b/05,
 60b/08, 60b/09, 60b/09, 60b/09,
 60b/09, 60b/15, 60b/15, 60b/16,
 60b/16, 60b/17, 61a/01, 61a/01,
 61a/02, 61a/04, 61a/04, 61a/12,
 61b/02, 61b/11, 61b/13, 62a/09,
 62b/05, 62b/05, 62b/05, 62b/06,
 62b/07, 62b/08, 63a/04, 63a/05,
 63a/06, 63a/07, 63a/08, 63a/08,
 63a/12, 63a/13, 63a/13, 63a/16,
 63b/01, 63b/01, 63b/04, 63b/07,
 63b/12, 63b/12, 63b/15, 64a/03,
 64a/04, 64a/05, 64a/17, 64b/03,
 64b/03, 64b/10, 64b/14, 65a/11,
 65b/06, 65b/07, 65b/08, 65b/08,
 65b/08, 65b/09, 65b/15, 66a/01,

66a/06, 66a/06, 66a/12, 66a/16,
 66b/02, 66b/02, 66b/15, 67a/03,
 67a/04, 67a/05, 67a/06, 67a/12,
 67a/13, 67a/13, 67b/01, 67b/01,
 67b/01, 67b/02, 67b/07, 67b/14,
 67b/14, 68a/04, 68a/10, 68a/11,
 68b/02, 68b/03, 68b/03, 68b/05,
 68b/11, 69a/06, 69a/10, 69b/12,
 69b/14, 69b/15, 6b/02, 6b/04, 6b/04,
 6b/04, 6b/05, 6b/06, 6b/06, 6b/06,
 6b/06, 6b/07, 6b/11, 6b/12, 6b/12,
 6b/13, 6b/13, 6b/14, 70a/02, 70a/02,
 70a/02, 70a/08, 70a/09, 70a/17,
 70b/01, 70b/05, 70b/08, 70b/14,
 71a/05, 71a/06, 71a/06, 71a/14,
 71a/14, 71b/03, 71b/06, 71b/13,
 71b/17, 72a/03, 72a/04, 72a/06,
 72a/10, 72a/12, 72a/13, 72b//02,
 73a/13, 73a/15, 73b/03, 73b/06,
 73b/06, 73b/06, 73b/06, 73b/06,
 73b/07, 73b/07, 73b/07, 73b/07,
 73b/08, 73b/10, 74a/09, 7a/01, 7a/01,
 7a/06, 7a/07, 7a/12, 7a/14, 7a/15,
 7a/16, 7a/16, 7a/17, 7a/17, 7a/17,
 7a/17, 7b/01, 7b/01, 7b/03, 7b/05,
 7b/05, 7b/07, 7b/14, 8a/09, 8a/14,
 8a/14, 8a/15, 8a/15, 8a/16, 8b/02,
 8b/13, 8b/16, 8b/16, 9a/02, 9a/09,
 9a/15, 9a/16, 9a/16, 9b/01, 9b/08,
 9b/10

vech (A.) : yüz, surat

v.+i 45b/03

v.+ile 16a/11

vedā⁶ (A.) : ayrılma, ayrılış

v. 8a/07

v.+da 8a/15

vefā (A.) : sözünde durma, dostluğu

devam ettirme

v. 16a/08, 65b/06

vefāt (A.) : ölüm, ölme

v. 13b/02, 14b/01, 14b/05, 16a/13,

30a/11, 37a/10, 37b/01, 37b/04,

37b/05, 38a/10, 38a/14, 38a/17,

38b/01, 38b/08, 38b/12, 39a/03,

39a/08, 39a/12, 39a/17, 39b/11,

40a/06, 40a/12, 40b/06, 42a/03,

43b/06, 44a/01, 44a/15, 44b/04,

46a/11, 53b/03, 53b/09, 55b/12,

65b/01, 68b/09, 69b/07

v.+eyle 13a/17

v.+ı 10a/06, 16a/14, 16a/15, 53b/10

vaḥīd (A.) : yalnız, tek

v.+i dehrdürler 30a/01

Vekī⁶ (öz. ad)

- v. 46b/16, 49a/09, 49a/10, 49a/11, 49a/13, 71a/01
- veled** (A.) : çocuk, erkek evlad
v.+i 10a/04, 10a/05
- Velîd** (A.) : yeni doğmuş çocuk, köle, kul
v.+bin abân 65b/10
- vera'** (A.) : haramdan kaçınma
v. 29a/17
- verhem:** teesüfte bulunmak, gözden düşürmek
v. 59a/13, 59b/03
- vezn** (A.) : tartma, ağırlık
v.+idi 30b/07
- vilâdet** (A.) : doğma, doğurma
v.+i 16a/14, 16b/03
v.+inden 16a/15
- vilâyet** (A.) : vilayet, il
v. 32b/08
v.+de 32b/09
v.+i 25b/15
v.+inde 23a/07, 27a/08, 53b/02
v.+ine 27a/08
v.+inüñ 28b/08
v.+üñ 42a/10
- vir-** : vermek
v. 24a/04, 41b/10, 45a/03, 62a/05
v.-di 11a/15, 11a/16, 11b/01, 11b/02, 11b/08, 12a/04, 13a/03, 22a/01, 23b/17, 27a/04, 30a/11, 31b/09, 36a/11, 38b/16, 45b/15, 46a/02, 47a/04, 48a/10, 51a/08, 53a/04, 53b/17, 59b/02, 70a/07, 71b/08, 8b/07
v.-diler 66b/16, 67a/05, 67b/10, 68b/16, 69a/16
v.-dügi 34b/16, 34b/16, 69a/03
v.-dük 34a/05
v.-dükde 53b/04
v.-düm 45a/02, 59a/03, 59a/10
v.-e 20a/12, 30b/01, 32b/10, 32b/13, 56a/13
v.-eler 34a/02, 58a/05
v.-elüm 34a/02, 45a/04
v.-em 41b/10, 49b/16
v.-emedi 59b/01
v.-emedüm 58b/01, 59a/13
v.-en 36b/04, 38a/07
v.-esin 59a/10
v.-eyidi 32b/14
v.-eyim 28b/12, 45b/09
v.-eyin 22b/06
v.-ilüpdür 12b/03
v.-me 28b/14
v.-meden 30b/01
- v.-medi 59b/15, 71a/16
v.-medin 56b/02
v.-mege 32b/12, 41b/11, 45a/08
v.-megi 41b/15
v.-mek 35b/09, 35b/11, 36a/12, 36b/02, 45a/07, 58a/16, 58a/17
v.-mekden 36a/17, 41b/11, 45a/05
v.-mekdür 28a/10, 57b/04, 57b/15, 68b/15
v.-menüñ 35b/08, 35b/12
v.-mese 45a/17, 45b/01
v.-mesin 33a/10
v.-mesün 33a/12
v.-meyince 56b/02
v.-mişler 9a/11
v.-se 35b/07, 38a/04, 38a/04
v.-sin 33a/10
v.-sün 33a/11, 42a/13, 45b/08, 58b/10
v.-üpdür 17b/17
v.-ür 15a/05, 15a/11, 41a/14
v.-ürdi 45a/01, 47b/15, 50a/10, 50a/17, 52a/17, 53a/11
v.-ürdüm 58b/14
v.-ürem 45a/02, 45a/13
v.-ürler 31a/05
v.-ürlerdi 13a/02
v.-ürsüz 58a/08
v.-ürüz 12b/14, 21b/02, 33b/08
v.-üz 22a/10
- viribi-** : verebilmek
v.-di 26a/06, 35b/03, 42a/08, 66a/16
v.-dün 58a/09
- viril-** : verilme
v.-di 16b/01
v.-miş 11a/08
v.-se 40a/16, 45a/15
v.-üpdür 13a/08
- vücüd** (A.) : bulunma, var olma, varlık
v. 6b/10
v.+a 18b/07
- ya...ya:** bağlaç
y. 10a/06, 10b/06, 10b/07, 10b/14, 11a/02, 11a/05, 11b/05, 11b/16, 11b/17, 13b/01, 13b/02, 13b/03, 14b/11, 14b/11, 14b/11, 15a/06, 16a/13, 16a/14, 17a/14, 20b/04, 20b/08, 20b/13, 20b/15, 21b/08, 22b/10, 23a/10, 23a/12, 24a/04, 24b/14, 27b/05, 29a/13, 30a/07, 34a/09, 37b/12, 38a/03, 41a/13, 47b/05, 50a/12, 50a/14, 51a/09, 51a/14, 54a/06, 54a/08, 54a/08, 54b/05, 54b/09, 54b/16, 54b/17, 55a/03, 55a/07, 55a/14, 55b/14,

- 57a/12, 57b/09, 58a/02, 58a/04,
60a/02, 60a/02, 60a/13, 61a/07,
61b/01, 61b/16, 63a/03, 63a/11,
63b/05, 69a/17, 69b/11, 71a/03,
71a/10, 72a/12, 72a/13, 72b/06,
72b/06, 73b/11, 7b/15, 8a/03, 8a/16
y.+(ey) 20b/01
- ya** : Ey (hitap)
y. 42a/11
- yağ** : yağ
y. 54a/17, 55a/04
y.+a 54a/17, 54b/09
y.+ı 54b/02
- yağmur**: yağmur
y. 19b/05
- yāhud** (F.) : veya, isterseniz
y. 16b/15, 41a/15, 41a/16, 41b/15,
51b/03, 54a/06, 54a/07, 64a/06,
70b/10
- Yahyā** (öz. ad) :
y. 25b/10, 25b/12, 25b/14, 25b/17
y.+bin ‘abdullahi`l-kindī 44b/05
y.+bin ādem 49b/03, 49b/05, 49b/06,
49b/07
y.+bin ebī zāyide 46b/07
y.+bin eyyūbi`l-ābid 48a/16
y.+bin ma‘īn 46a/17, 46b/15,
50b/10, 57a/05
y.+bin nāsır 66a/01,66a/17
y.+bin necāri`l-enşāri 44a/16
y.+bin ‘ömer ibn-i selim 44b/05
y.+bin sa‘īd 46a/07, 50b/07
y.+bin sa‘īd 50b/07
y.+dan 60a/04
y.+ibn-i muḳātil 69b/13
y.+ibn-i ya`kūb 72a/09
y.+ibn-i zekeriyyā 65a/15, 65b/11,
71b/14
- yağ-** : yakmak
y.-a 54b/06
y.-alar 26a/06
y.-ma 40a/15
- yakın** : yakın
y. 15b/05, 15b/08, 24a/05, 39b/16,
58b/08
y.+ı 24a/05
y.+idi 34b/17
- Ya`kūb** (öz. ad) :
y. 47b/05, 50a/12
- yalan** : yalan
y. 16a/10, 16b/01, 30a/17, 65a/08,
65a/13, 71b/06
y.+lık 25a/14
- yalancı**: yalan söyleyen
y.+dur 60a/02
- yalıguz**: yalınız
y. 28b/17, 29a/01, 30a/04, 30a/10,
34a/13
- yalıncağ**: yalın, sade, tek
y.55a/13, 55a/15
- yan** : yan, kenar, taraf
y.+ında 54a/17, 54b/11
y.+ındağı 41a/06
- yan-** : yanmak
y.-dı 26a/07
- yañıl-**: yanılmak, hata etmek
y.-duñ 27b/04
y.-madı 40b/14
y.-madum 14a/04
y.-uruz 27b/06
- ya`ni** (A.) : sözün kıtası, şu demek, senin anlayacağın
y. 10a/14, 10b/11, 11a/01, 11a/11,
11b/01, 11b/04, 12a/04, 12a/10,
12b/11, 13a/04, 14a/09, 14a/10,
14a/12, 15a/01, 15a/04, 15a/09,
15b/04, 15b/04, 15b/07, 15b/11,
16a/07, 16b/12, 17a/05, 17a/08,
17a/17, 18a/05, 18a/11, 18b/03,
19a/17, 19b/05, 20a/05, 20a/10,
20a/14, 20b/11, 20b/12, 21a/10,
22a/05, 22a/06, 22a/12, 22a/16,
22b/06, 22b/09, 22b/17, 23a/04,
23a/11, 23b/05, 23b/08, 24b/04,
24b/10, 25a/13, 25b/06, 25b/11,
25b/13, 26a/03, 26b/05, 26b/13,
27b/15, 30a/16, 31a/02, 31b/16,
32a/01, 32a/13, 32a/15, 32b/10,
33b/16, 34a/04, 34a/08, 34b/04,
34b/11, 34b/15, 35b/15, 37a/13,
37b/17, 41a/03, 41a/05, 41a/08,
41b/02, 41b/07, 42a/06, 42b/14,
45a/09, 45b/03, 47a/08, 47a/15,
48b/01, 49a/08, 54a/02, 54a/16,
54a/17, 57b/07, 57b/12, 58b/01,
60b/15, 62a/03, 62a/08, 62a/14,
62a/16, 62b/05, 63a/01, 63a/05,
63a/09, 63a/16, 63b/11, 64a/12,
64a/14, 64b/09, 64b/13, 65a/14,
65b/01, 66b/04, 67a/04, 67b/17,
68b/02, 69a/12, 69a/14, 70a/16,
73b/02, 73b/14, 74a/06
- yañılış**: yanlış
y.+umuz 27b/07
- yarar** : yarar, elverişli
y.52b/12
- yara-** : yaramak, faydalı olmak
y.-maz 60a/09, 65a/01

- yaradıl-**: yaratılmak
y.-maduñuz 62a/12
y.-updurur 56b/12
y.-updururlar 57a/11
- yarat-**: yaratmak
y.-a+(yarada) 30b/10
y.-dı 17b/04
y.-duğını 64a/13
y.-ıldı+(yaradıldı) 17b/08, 17b/10
- yardım**: yardım
y. 14a/12, 15a/01, 19b/15, 20b/07,
23a/17, 41a/12, 69a/14
y.+cı 23a/16
y.+ıyla 37a/05
- yārān** (F.) : dostlar
y.+ları 52b/16
y.+larınuñ 7b/05
- yarındası**: ertesi günü, yarımı
y.+ 53a/01
- yarı** : yarım, buçuk
y.+sıdur 21b/17
y.+sını 31b/09, 49b/15
y.+sınıñ 73a/11, 73a/11
- yarın** : yarın
y. 38a/02, 47b/09, 52b/16, 52b/17
- yarlığa-**: bağışlamak, affetmek
y. 42b/17
y.-dum 31b/15
y.-duñ 42b/17
y.-ya 49a/01
- Yāsın** (öz. ad) :
y.+bin mu‘āz 44b/07
- yassı** : yassı, yayvan, düz
y. 40b/01, 55b/09
- yaş** : hayatın evrelerinden herbiri
y. 39a/11, 39b/13, 39b/15, 52a/13
y.+dı 39a/12
y.+ı 14a/17, 14b/12
y.+ında 10a/06, 10a/06, 13b/08,
13b/11, 13b/13, 16b/04, 39a/08,
72b/09, 72b/10, 72b/11, 72b/12
y.+ındadır 13b/12, 13b/12
y.+ındaydı 14b/01, 14b/02, 14b/05,
37a/07, 38a/17, 39b/06, 40b/07,
9b/16, 9b/16
y.+ındaydım 17a/04
y.+ıyla 38b/10
y.+umda 13b/16
y.+umdaydım 13b/17
- yaşa-** : yaşamak, hayatının devam ettirmek
y.-dı 38b/11, 40a/10
- yat-** : yatmak
y.-ardı 41b/17, 70b/01
y.-madı 29a/04
y.-mazdı 53b/08
- yatlu** : kötü
y. 14a/16
- yatsu** : yatsı vakti
y. 59a/15
- yay** : yay, ok atmaya yarayan alet
y. 61b/14
- yayıl-** : yayılmak
y.-dı 49b/11
- yaz-** : yazmak
y.-arlar 32b/06
y.-arları 30a/08
y.-dı 26a/02, 31a/06, 36a/03, 36a/05,
39b/11
y.-dılar 26a/02
y.-duğum 27a/14
y.-dum 27a/11, 59a/03
y.-madılar 30b/14
y.-madum 42a/15
y.-mağdan 27b/16
y.-miş 42a/10
- yazıl-** : yazılmak
y.-updurur 25a/04
y.-ur 38a/05
- yedi** : yedi (7)
y. 13b/02, 17a/10, 39b/12, 40a/02,
40a/12, 43b/17
y.+de 37a/07
y.+nci 43b/06
y.+si 14b/11
y.+sinde 13b/01
y.+sindeydi 16a/14
- yeg** : iyi, daha iyi
y. 15b/05, 18a/07, 19b/12, 20a/05,
27b/07, 28a/13, 30a/13, 30b/11,
30b/12, 32a/05, 32a/06, 32a/11,
42b/01, 50a/09, 53b/02, 60b/07,
71a/01
y.+durur 32a/12
y.+dür 15b/13, 18a/07, 19a/16,
19b/06, 19b/06, 20a/07, 30a/09,
57a/01, 62a/15, 68a/13, 71a/02
- yigrek** : iyi, daha iyi
y. 13b/08
y.+i+(yigregi) 19b/08
- Yehūd** (A.) : Yahudi
y. 25a/13
- Yehūdī** (A.) : Yehuda`ya mensup olan.
yahudi
y. 25b/01, 70a/16
y.+ler 70a/14
- Yemāme** (öz. ad) : Yemen
y.+de 39b/11
- yimek**: yemek

- y. 36a/14, 49a/04, 67b/06
y.+ile 68a/07
- yeñi** : yen, elbisenin kol kısmı
y.+inden 46a/01, 50a/09
- yerin-** : yerinmek, teessüf, üzölmek
y.-ür 11a/04
- yetim** (A.) : yalnız, tek, anası-babası ölmüş
y.+ün 36b/01
- yetime** (A.) : tek, eşsiz
y.+tüddehr 66b/14
- yetmiş**: yetmiş (70)
y. 16a/14, 24b/14, 39a/12, 52a/08, 72a/15
y.+bin 8a/08
- Yezid** (öz. ad) :
y. 51a/04
y.+bin hârün 50b/10, 50b/12, 50b/14, 51a/03
y.+bin hâründan 57a/07
- yığ-** : yığmak, biriktirmek
y.-aram 66a/06
- yıgılan-**: alıkonmak, yasaklanmak
y.-makdur 10b/2
- yıl** : yıl, sene
y. 10a/08, 10a/08, 15a/17, 29a/04, 35b/05, 37b/12, 38a/10, 38b/11, 42a/03, 46b/01, 52a/08, 52a/15, 53b/08, 53b/09, 58b/15, 59a/05, 60b/04, 71b/16, 7b/15, 7b/15, 8b/04, 8b/04, 9b/16
y.+a 24b/16, 65b/05
y.+da 39a/01, 43b/06, 46a/11, 48a/07, 63a/11, 72b/03, 72b/05, 72b/09, 72b/10
y.+dur 24b/16, 72b/08
y.+ı 42a/03
y.+ında 10a/02, 10a/02, 14b/06, 14b/11, 15b/01, 17a/03, 37a/10, 37a/17, 37b/04, 37b/05, 37b/11, 38a/10, 38a/10, 38a/14, 38a/17, 38b/01, 38b/08, 38b/12, 39a/01, 39a/03, 39a/11, 39a/12, 39a/16, 39b/07, 39b/08, 39b/12, 40a/02, 40a/06, 40a/12, 40b/06, 40b/08, 40b/15, 42a/01, 43b/17, 44a/01, 44a/14, 44b/04, 53b/03
y.+idi 10a/03
y.+lar 40b/13
- yılan** : yılan
y.+ı 17b/17
- yılduz**: yıldız
y. 19a/13, 19a/13, 32a/16
y.+a 19a/10
- y.+ı 19a/11
- yırag** : uzak, ırak
y.+ın 15a/16
- yırtıl-** : yırtılmak
y.-dı 45b/13
- yi-** : yemek
y.-dügi 66b/11, 67a/05
y.-dügini 67a/06
y.-megi 66b/13
y.-mek 12b/07, 17a/15, 54b/07, 54b/07, 66b/15
y.-mekden 30b/06
y.-miş 67a/02, 62a/04
y.+r 17b/13, 43a/04
y.-rdük 17a/10
y.-se 67a/04, 67a/07
y.-ye 54b/04, 54b/06
y.-yen 67a/01
- yidür-** : yedirmek
y.-di 50a/05
y.-ürdi 36a/14
- yigirmi**: yirmi (20)
y. 10a/07, 13b/03, 13b/03, 24b/15, 24b/16, 28b/11, 37a/11, 38b/11, 39a/01, 40a/12, 40b/14, 42a/01, 60b/04, 72b/09, 8b/15
y.+nci 38b/01
y.+sinde 59a/04
- yigit** : genç
y.+lerle 60a/14
- yin-** : yemek yenmek
y.-dükden 49a/04
y.-mez 68a/07
- yine** : yine, tekrar
y. 57b/08
- yiñil-** : yenilmek, mağlup olmak
y.-ürmiş 62b/14
- yir** : yer, dünya
y. 27a/05, 47a/16, 70a/02
y.+de 17b/11, 36b/06, 36b/06, 36b/06, 36b/07, 39b/13, 55b/08, 55b/13, 57b/12, 65a/15
y.+dedür 54a/14
y.+den 15a/05, 15a/11, 56b/17, 60a/01
y.+i 39b/15, 64b/09, 64b/09
y.+ine 39b/14, 53a/08, 65b/01, 16b/09, 59a/01
y.+lerde 45b/01
y.+idür 47a/16
y.+inde 62a/04, 71a/07
y.+inden 27a/05
y.+indedür 17a/11
y.+üñ 38a/02, 48b/02

- yirinde:** Münâsib olmak, doğru olmak
y.+dür 17a/11
- yiryüzi :** yeryüzü
y.+nde 67b/17, 14b/07
- yit-** kaybolmak
y.-mekden 11a/13
- yit-** yetmek, erişmek, ulaşmak
y.-er 28b/06, 41a/13, 61a/07
- yoğ :** yok
y. 69a/02
y.+ıdı 11b/10, 53b/08
y.+ısa 61a/05
y.+yokiken 6b/10
- yoğun :** yoğun, katı
y. 34a/03
- yoğsa :** yoksa
y. 11a/12, 19b/06, 29a/11, 68b/11
- yoğsul:** yoksul
y.+ları 34a/05
- yok :** yok
y. 10b/14, 15a/11, 15b/13, 19a/16,
20b/09, 21a/04, 22a/14, 25b/16,
26a/04, 27a/02, 34b/05, 49a/06,
51b/10, 54b/02, 54b/05, 54b/13,
55a/06, 60b/13, 66a/09, 9a/03, 9a/14
y.+dur 13a/07, 18b/17, 25b/08,
27a/04, 28a/02, 30b/11, 32b/16,
36b/01, 41a/11, 60b/06, 61b/15,
62b/16, 63b/01, 69a/01, 69a/01
y.+ısa+(yoğısa) 13b/11, 51b/08
y.+ıdı+(yoğıdı) 37b/15, 39a/05,
43a/07, 48b/11, 23a/13, 46b/13
y.+mı 17a/12
- yoksul:** yoksul
y. 45b/03, 45b/04
y.+lık 11b/05
- yol :** yol
y.+a 23a/17, 61a/12, 61b/01
y.+da 34a/13, 59a/08
y.+dan 59a/08, 59a/14, 61a/13,
61a/13
y.+ı 50a/04
y.+ına 16b/14
y.+ımı 48b/16
- yol-** : yolmak, çekip koparmak
y.-madan 63b/05
y.-magiçün 36a/01
- yoldaş:** arkadaş, aynı yolu paylaşan
y.+ları 62b/11, 62b/12, 62b/14
- yor-** : bir sebebe bağlamak, olaydan çıkarım yapmak
y.-magiçünidi 24b/13
- yorıl-:** yorulmak
y.-sa 63a/06
- yu-** : yıkamak
y.-dı 49a/06
y.-dılar 52b/09
y.-magıla 71a/03
y.-mayalar 55b/05, 55b/06
y.-yan 52b/14
- yukarı:** yukarı
y. 36a/08
- yumşak:** yumuşak
y. 35b/15
y.+lıgile 70b/03
- yun-** : yıkanmak
y.-a 55b/04
- yund :** yabancı kısrak
y. 67a/09
- Yünus** (öz. ad) :
y.+bin ‘abdullah el-medenî 44b/06
y.+bin işhak el-küfî 48b/12
- yurd :** yurt, iğne deliği
y.+uzı
- Yūsuf** (öz. ad) :
y. 16a/17, 16b/01, 24a/11, 46b/07
y.+bin hâlid 50a/17, 65b/11
- yürü-** : yürümek
y.-rlerdi 34a/12, 47a/13
- yüz :** yüz (100)
y. 10a/03, 10a/04, 14b/06, 32b/05,
37a/10, 37a/11, 37a/17, 37b/04,
37b/05, 37b/11, 38a/10, 38a/13,
38a/17, 38b/01, 38b/07, 38b/11,
39a/01, 39a/03, 39a/07, 39a/12,
39a/16, 39b/06, 39b/08, 39b/12,
40a/01, 40a/06, 40a/12, 40b/06,
40b/08, 40b/14, 42a/01, 42a/03,
43b/06, 43b/17, 44a/07, 44a/14,
44b/04, 45a/01, 45a/04, 53a/07,
53b/02, 53b/09, 65b/14, 70b/13,
70b/14
y.+bin 8a/12
y.+i 17b/04, 17b/05, 60b/11
y.+on 37a/07
- yüz :** yüz, çehre
y.+ine 23b/02, 60b/11
y.+ümüzi 40a/15
- Zafer** (öz. ad) .
z.+den 58b/06
z.+ün 55a/16
- zâhid** (A.) : aşırı sofu, kaba sofu
z. 53b/07, 59a/07
z.+i 29a/15
z.+ıdı 28a/02, 44b/04
z.+i şâlihîdi 70b/05
z.+i sirâcî 23b/14
z.+lerdendür 39b/02

- z.+leri 34a/06
z.+lerindendir 39a/07
z.+lerindenidi 42b/08
- zāhir** (A.) : görünen, açık, belli
z. 23a/06, 23a/09, 49b/09, 63a/09,
69a/07, 69b/01, 73a/07
z.+dür 13b/04
z.+e 19b/09
z.+i 64a/10
z.+midür 68b/11
- zāhiren** (a.zf.) : görünüşe göre, açıkta olarak
z. 68b/11
- zahmet** (A.) : sıkıntı, eziyet
z. 60a/14
z.+i 27a/04
z.+le 59a/16
- za'if** (A.) : zayıf, güçsüz, kuvvetsiz
z. 50a/06
- zālāl** (A.) : gölge den, gölgesi olan
z.+dendür 63a/16
- zamān** (A.) : zaman
z. 20a/08, 24a/01, 30a/14, 30b/11,
33b/11, 53a/16
z.+a 21b/07, 21b/07, 21b/09
z.+da 20a/09, 20a/15, 21b/08,
21b/10, 22a/12, 22b/07, 30b/02,
32a/17, 45a/14, 67b/06
z.+dan 30a/13, 30b/11
z.+dur 19b/08
z.+esinde 53b/07
z.+ı 30a/13
z.+ı kadīmde 35a/05
z.+ına 14b/08, 48b/05
z.+ında 16a/14, 22a/11, 22a/14,
33b/04, 39a/05, 7b/08, 8b/14, 8b/17,
9b/11
z.+ındaki 50b/08
z.+umdan 19b/08
z.+umdur 19b/08, 30a/17
z.+uñ 25a/09, 30a/17, 70b/09
- zamāne** (A.) : şimdiki zaman
z. 22a/13, 28b/13, 48b/10, 67b/08
z.+sinüñ 29a/03
z.+nüñ 19b/07
- zenādīk** (A.) : zındıklar, münafıklar
z.+a 8a/11
- zannī** (A.) : zan ile ilgili
z.+midür 68b/11
- zār** (F.) : ağlayan, inleyen
z.+lık 40b/17
- zarār** (A.) : ziyzn, eksiklik
z. 56a/08
z.+ı 9a/14
- zarūret** (A.) : çaresizlik, muhtaçlık
z. 36b/03, 55a/02
z.+de 56b/08
- zarūrī** (A.) : mecburi, zorunlu
z. 55a/01
- zāt** (A.) : kimse
z.+ı 61a/01
- zāyi'** (A.) : elden çıkan, kaybolan, yitik
z. 30b/15, 31a/06, 45b/05
- zacr** (A.) : önleyen, yasak eden
z.+dür 16b/05
- zekāt** (A.) : belirli bir miktara ulaşmış bir malın, belirli bir zaman sonra müstehak olan kişilere hiç karşılıksız Allah rızası için verme.
z. 31a/09, 37a/12
z.+da 54a/14
- Zekerıyyā** (öz. ad) :
z.+bini'l hārişi'l-kūfī 38b/12
z.+bin zāyide 38b/12
- zemm** (A.) : yerme, kınama, ayıplama
z.+dür 26a/17
- zemīn** (F.) : yeryüzü
z.+üñ 7a/13
- Zeyd** (öz. ad) :
z. 33a/02
z.+bin arqame 38b/17
z.+bin eslem 38b/08
z.+bin şābit 32b/01, 33a/01, 65b/08,
72a/08
z.+i'l-sekenī 38b/13
z.+üñ 71b/09
- Zeyn** (öz. ad) :
z.+bin 'abdullah 48a/12
- Zeynel** (öz. ad) :
z.+ābidīn 38a/12
- zeyrek** (F.) : anlayışlı, uyanık, zeki
z. 13b/10, 45b/07, 63a/10
z.+dür 52a/04
z.+ler 51a/02
z.+lik 60a/06
z.+likile 28a/02
- zihn** (A.) : anlam, bilme
z. 63a/09
z.+i 63a/09
- zıkr** (A.) : anma, anılma
z. 14b/09, 15a/14, 15b/14, 16a/03,
21a/01, 22b/11, 23a/06, 35b/16,
37a/04, 37a/06, 44b/10, 46a/05,
54a/13, 57b/13, 61b/12, 66b/14,
67a/01, 67a/09, 72a/15
- zımmī** (A.) : İslam devleti tebaası (Hiristiyanlar, Yahudiler)
z. 69a/05

- zinā`** (A.) : nikahsız çiftleşme
z. 23b/05
- zīrā** (F.) : çünkü, şundan dolayı
z. 11a/15, 11b/09, 12b/09, 12b/10,
13a/10, 14a/15, 16b/14, 17a/11,
19b/09, 19b/14, 19b/17, 21a/14,
21a/17, 22b/11, 23a/09, 23a/12,
24a/09, 28a/10, 28a/17, 29a/06,
30b/10, 33a/11, 33a/14, 33b/02,
33b/03, 35a/05, 35b/13, 36a/11,
37a/02, 41a/15, 45a/07, 51b/04,
55a/02, 55a/12, 56a/16, 60b/01,
61b/07, 62a/05, 64b/12, 64b/15,
68b/17, 69a/09, 69b/11, 70a/09,
70a/13, 70a/14, 8b/01
- ziyā`** (A.) : ışık, aydınlık
z.+nuñ 11a/02
- Ziyād** (A.) : fazlalık, aydınlık
z.+bin 38b/09
z.+bin ‘abdullah 16a/13
z.+bin küleyb 38b/08
- ziyāde** (A.) : fazla, artma
z. 10a/07, 19a/13, 50b/09, 60b/04,
60b/04, 65b/14, 70a/07, 74a/07,
7a/17
z.+dür 19a/13, 70a/06
z.+yidi 49b/17
- ziyān** (F.) : zarar, kayıp
z. 10b/14, 10b/15, 10b/15, 10b/16,
11a/08, 13a/06, 17b/11, 17b/16,
56a/03
- z.+ı 54b/02
- zulm** (A.) : zulum, haksızlık, eziyet
z.+e 36a/16, 70a/06
- Zübeyd** (öz. ad) :
z.+bini`l-ḥāriş ibn-i ‘abdi`l-kerīm
38b/09
- Zübeyr** (öz. ad) :
z. 42a/05
z.+i`l-enşārīdür 37a/16
- Züfer** (öz. ad)
z. 26a/14, 46b/07
z.+den 71a/13
z.+ibnü`l-huzeyl 65b/10
- zühd** (A.) : her türlü zevke karşı koyarak
kendini ibadete verme
z.+de 25a/08, 31b/06, 46b/10, 48a/02,
48a/04, 50a/16, 50b/16
z.+den 51a/16
z.+ile 70b/07
z.+in 49b/14
z.+ini 27a/06
- Züheyr** (öz. ad) :
z.+bin mu‘āviye 71a/05
z.+bin ḥarb 50b/11
z.+i 32b/02
- zürriyet** (A.) : soy, kuşak, nesil
z.+ine 35b/01
- Züvtā** (öz. ad) :
z. 35a/14
- Toplam kelime: 19675
Alt madde: 6507

ŞAHIS ADLARI LİSTESİ

Abbâs ibn-i el-Velîd	Abdurrahman b. Nâfi'
Abdul'alâ el-Kûfî	Abdulazîz Tirmîdî
Abdulkerîm b. Mes'ur	Abdumelik ibn-i el-Mâciş
Abdulkerîm ibn-i Muhammed	Abdurrahman el Müsennî
Abdulkerîm el Cezir	Abdullah b. Dâvud
Abdullah b. Âmir b. Rebî'a	Abdullah b. Me'dî
Abdullah b. Oşmân el-Mekkî	Abdullah b. Mu'kil
Abdullah b. Ömer	Abdullah b. Muhammed el-İşfihânî
Abdullah b. Ebî Evfâ	Abdullah b. el-Hâris
Abdullah b. Ebî Lebâne	Âdem (Hz.)
Abdullah bin Ebî Revvâd	Affân b. Sinân
Abdullah bin Enîs	Ali (Hz.)
Abdullah b. Hâlid el-Kûfî	Ali b. Abdulazîz el Mergıyânî
Abdullah b. Kûfî	Ali b. ebî Âşım
Abdullah b. Muğaffel	Ali b. Ziyâd
Abdullah bin Nâfi'	Alî b. el-Aķmer el-Hemedânî
Abdullah b. Nuhay	Alî b. el-Hüseyin b. Muhammed
Abdul-lah b. Şehâb	Ali b. el-Medâyinî
Abdullah b. Zübeyir	Alķame b. Mezîd
Abdullah ibn-i el-Mübârek	Âmir b. Şerâcîl
Abdumelik b. Ebî bekr ibn-i Hafş	Ammâr b. Abdullah el-Kûfî
Abdumelik b. İyâs el-Kûfî	Amr ibn-i Beşr el-Hemedânî
Abdumelik b. Süveyd el-Kûfî	Amr ibn-i Merra el-Mezârî
Abdumelik b. el-Cer	Amr ibn-i Meymûn
Abdumelik b. el-Meyser	Amr ibn-i Şuayb
Abdurrahman b. Abdullah el-Mes'ûdî	Amr ibn-i Zer
Abdurrahman b. Hezim	Âsım b. Süleymân el-Ahvel
Abdurrahman b. Mervân el-Ezdî	Atâ b. Aclân el-Atţâr el-Başrî
Abdurrahman b. el-Mehdî	Atâ b. es-Sâyib b. Zeyd
Abdurrahman-ı Muķrî	Atâ ibn-i ebî Ribâh
Abdur-rahman el-Mekkî	Avf b. Mâlik el- Eşcaî

Avn b. Abdullah	Ebî Mûsâ
Âyişe (Hz. Peygamberin eşi)	Ebî Naîm b. Fazl
Ahmed b. Hâcî-yi Nisâbûrî	Ebî Talha b. Abdullah et-Teymî
Ahmed b. Ali b. Mûsâ	Ebî Useyd b. Rifâ'a
Ahmed b. Muhammed el-Bağdâdî	Ebî Ümâme
Amr ibn-i el-Âs	Ebû Abdullah
Behlül b. Hamza es-Şûfî el-Mecnûn	Ebû Abdullah b. el-Münkedir
Bekîr b. Abdullah b. el-Eşecce	Ebû Abdullah b. Ömer
Bilâl (Habeşî)	Ebû bekr Âsım
Bilâl b. Ebî Bilâl	Ebû bekr b. Abdullah el-Cehim
Bilâl b. Mirdâs	Ebû bekr b. Dâvud
Bilâl b. Veheb	Ebû bekr -i Şiddîk
Buğârî	Ebû bekr-i Nehşelî
Burhân el-İslâm el-Gaznevî	Ebû berde Âmir b. Abdullah
Cafer b. Rebî'a	Ebû Cum'b
Câfer-i Sâdik	Ebû ed-Derdâ
Câbir b. zeyd	Ebû el-Avn Muhammed
Câmiî b. Şeddâd	Ebû el-Hâkim el-Müezzin
Câriha b. Muş'ab	Ebû el-Mevâlî el-Esferânî
Cerîr ibn-i Abdullah el-Becelî	Ebû el-Mevâlî
Cündeb el-Gaffârî	Ebû es-Süvâr
Dâvud (Hz.)	Ebu et-Tufeyl Âmir b. Vâbıla
Dâvud b. Abdurrahman	Ebû Hafz-ı Kebîr
Dâvud b. Naşîr et-Tâ'î	Ebû Hâlid Abdullah
Dâvud b. Zâhid	Ebû Hureyre
Dâvud-ı Tâ'î	Ebu İbrahim Abdullah b. Ebî Erfâ
Ebî Abdurrahman Selîm	Ebû Manşûr
Ebî bekr b. el-Muqrî	Ebû Muâviye
Ebî İshâk-ı Şeybânî	Ebû Muhammed b. Abdullah
Ebî Leheb Ebî Leylâ	Ebû Mûsâ el Eş'arî
Ebî Leylâ	Ebû Nehşelî
Ebî Lühey'a	Ebû Ömer el-Evzâî
Ebî Muqâtil-i Semerkândî	Ebû Ömer el-Hemedânî

Ebû Sa'îd	Ḥammâd bin Ebû Hanîfe
Ebû Sinân	Hammâd b. Müslim
Ebû Ṭâlib	Hammâd b. Selîm
Ebû Ümeyye Abdülkerîm	Har b. Şabbâh el-Kûfî
Ebû Üsâme b. Zeyd	Hâris b. Abdur-rahman el-Hemedânî
Ebû Yûsuf	Hâris b. Alḳame el-Hemedânî
Ebû Zübeyr Muhammed el-Mekkî	Hâris b. Ḥâtib
Ebû el-Fazl el-Kirmânî	Hâris b. Yezîd
Enes b. Naşır b. Zamzam	Ḥâris ibn-i İdrîs
Enşârî el-Ḥazercî	Harun er- Reşîd
Esed b. Ömer	Hârûn b. Sa'î
Eyyûb b. Âbid et-Tayyîb	Hasan (Hz. Peygamberin torunu)
Fazl b. Dekîn	Hasan bin Ziyâd
Fazl b. Şümeyl	Hasan-ı Başrî
Fazîl b. İyâz	Haşîm b. Habîb el-Kufî
Fâzl b. Sehl el-Halebî	Ḥatîb Hâfız-ı Bağdâdî
Ferâs b. Yahyâ el-Kûfî	Haṭîb-i Ḥarezmî
Ġâlib b. Huzeyl el-Kûfî	Hayyân b. Mûsâ
Habîb b. Ebî Sâbit	Hilâl ibn-i Ebî 'l-Ulâ
Haccâc b. el-Artâş el-Kûfî	Hişâm b. Abdülmelik
Ḥafs b. Aşım b. Ömer b. el-Ḥaṭṭâb	Hişâm b. İmâd el-Esed el-Kûfî
Hafş b. Gıyâş	Hişâm b. Urve
Hâkim b. Şüheyb	Hişâm b. Yûsuf
Hâkim Ebû Abdullah	Husayn b. Abdurrahman el-Kûfî
Ḥalef ibn-i Eyyûb	Husrem b. Abdurrahman
Ḥalef el Ahmer	Hüseyn (Hz. Peygamberin torunu)
Ḥâlid b. Abdul'alâ	Hüseyn b. Sâlih
Ḥâlid b. Şubeyh	Hüseyn b. el-Hâris
Ḥâlid b. Süleymân	Hüseyn b. Sa'îd
Ḥalid b. Zeyd	İbn-i Abbâs
Ḥâlid ibn-i Velîd	İbn-i Avn-ı Zâhid
Hâmid b. Âdem	İbn-i Ömer
Hamîd el- A'rec el-Mekkî	İbn-i Cerîh

İbn-i Ebî Leylâ	İmâm-1 Ebû bekr el-Ĥarezmi
İbn-i Salâh	İmâm-1 Ebû Hafz Ebî Hafz-1 Kebîr
İbn-i Seyrîn	İmâm-1 Ebû Muṭî'-1 Belhî
İbn-i Sîrîn	İmâm-1 Ebû Yûsuf
İbn-i Şibrime	İmâm-1 Ebû el Faḫr el Maḫdesi
İbn-i Şureyme	İmâm-1 Ebû el-Ķâsım
İbn-i Mâce	İmâm-1 Ebû el-Meâlî
İbn-i Mezâḫım	İmâm-1 Evzâ'î
İbn-el-Mukrî	İmâm-1 Faḫr er-Râzî
İbn-i ez-Zübeyr	İmâm-1 faḫîh Ebu el-Leys
İbrâhîm (Hz.)	İmâm-1 Hâfız-1 Sicistânî
İbrâhîm b. Abdulazîz	İmâm-1 Hârişî
İbrâhîm b. Abdurrahmân el-Kûfî	İmâm-1 Hasan b. Ziyâd
İbrâhîm b. Edhem	İmâm-1 Hemedânî
İbrâhîm bin el-Muhâcîr	İmâm-1 Hişâm
İbrâhîm b. Muhammed	İmâm-1 ibn-i Abdûlberr
İbrahîm b. Rüstem	İmâm-1 İḳânî
İbrâhîm bin Sâ'îd el-Cevherî	İmâm-1 Ķurtûbî
İbrâhîm b. Süleymân	İmâm-1 Mâlik
İbrâhîm b. Süveyd b. Neḫa'î	İmâm-1 Manşûrî
İbrâhîm b. el-Muhâcîr	İmâm-1 Mevlânâ Cemâleddîn
İmâm-1 Abdullah el Halîmî	İmâm-1 Muhammed
İmâm-1 Abdulmecîd	İmâm-1 Müznî
İmâm-1 Ahmed	İmâm-1 Nûh b. Ebî Meryem
İmâm-1 Ahmed Hanbel	İmâm-1 Şâlihî
İmâm b. Mu'în	İmâm-1 Seraḫşî
İmâm-1 Bâḫır	İmâm-1 Şâfî
İmâm-1 Başrî	İmâm-1 Şems el-Eimme el-Hilvânî
İmâm-1 Beşîr b. Ğıyâş el-Müreysî	İmâm-1 Timurtâşî
İmâm-1 Cezîrî	İmâm-1 Ṭahâvî
İmâm-1 Davûd et-Ta'î	İmâm-1 Ṭarsûsî
İmâm-1 Deylemî	İmâm-1 Vekî b. el-Cerrâh
İmâm-1 ebî Süleymân el-Cürcânî	İmâm-1 Yâsîn-i Zeyyât

İmâm-ı Zerencirî	Mezâhim b. Ziyâ
İmâm-ı Züheyr b. Keysân	Mihrân b. Süfyân-ı Başrî
İmâm-Züfer el-Huzeyl	Mihvel b. Râşid b. Mihrâk el-Kûfi
İmrân b. Umeyr	Minhâl b. Hâlif el -Kûfi
İsâ b. Alîy eş-Şayyirfî	Minhâl b. el-Cerrâh
İsmâîl b. Abdulmelik	Mis'ar b. Kirâm
İsmâîl b. Ebî Hâlid el-Becelî	MisAr b. Küdâm
İsmâîl b. Müslîm el-Mekkî	Muâviye b. Râfi' el-Kûfi
Ka'ab el-Ahbâr	Mugîre ibn-i Hamza
Kâsım b. Abdurrahman	Muhammed b. Abdurrahman
Çâsım b. Muhammed b. Ebî bekr	Muhammed b. Ömer
Kâsım b. Muhammed el-Kûfi	Muhammed b. Ahmed
Çâsım ibn-i Ma'in	Muhammed b. Ebî Naîm
Çatâde b. Di'âme	Muhammed b. Hâlid
Çays b. Dînâr	Muhammed b. Hasan el-Esterâbâdî
Çays b. Müslim el-Kûfi	Muhammed b. Ka'ab el-Çurrafi
Kirâm b. Abdurrahman b. el-Kûfi	Muhammed b. Çays
Kisâyî b. Nasır	Muhammed b. Mâlik
Ma'kal b. Yeşâr b. MuAbbîr	Muhammed el-Kerderî
Ma'rûf b. Hassân	Muhammed b. Selîm
Mâlik b. Enes el-Medenî	Muhammed b. Yezîd
Mâlik b. Mi'vel	Muhammed b. Zübeyr el-Enşârî
Manşûr b. Dînâr	Muhammed ibn-i el Hasan
Manşûr bir Zâdan el-Vâsıtî	Muhammed et-Tâyifi
Manşûr-ı Dâniği	Muğâtil b. Süleymân
Meğâlid b. Amîr el-Kûfi	Mûsâ b. Küşeyr
Mekkî-i Âbân	Mûsâ b. Müslim el-Kûfi
Melîh b. Vekî'	Mûsâ b. Talha
Mendil	Mücâhid
Mevlâna Seyfeddîn Allâme	Müseyb b. Şerîk
Meymûn b. Mihrân	Müslim
Meymûn b. Sînân	Müslim b. Hâlid
Meymûn b. el-Aver el-Kûfi	Müslim el-Kûfi

Nâşih b. Aclân el-Başrî	Sehl b. Sa'd es-Sâ'id
Necâşî	Seleme b. Küheyl b. Husayn
Numân b. Sâbit	Seleme b. Lakîṭ
Numân b. Şâbit b. Züvṭâ	Semmâk b. Hurb
Numân b. Şâbit b. Züvṭî b. Mâh	Seyyid el-Haffâz ed-Deylemî
Nûh ibn-i Ebî Meryem	Süfyân Ṭalha b. Nâfi'
Nuh (Hz.)	Süfyân-ı Şevrî
Osmân (Hz.)	Süleymân b. Mihrân
Osmân b. Abdullah	Süleyman b. el-Muğire
Osmân b. Âşım el-Kûfî	Süleymân es-Sinânî
Osmân-ı Besî	Süveyd b. Ğufl el-Kendî
Osmân-ı Nehdî	Şâfi'î-i Ebî Zer'a
Ömer b. Abdullah	Şebîb b. Arqade el-Bârîkî
Ömer b. Abdullah el-Âmir	Şeddâd b. Abdurrahman el-Başrî
Ömer b. Dinâr el-Mekkî	Şeddâd b. Hakîm
Ömer ibn-i Hammâd	Şehriyâr b. Şiyrûye ed-Deylemî
Ömer (Hz.)	Şerâcîl b. Müslim
Rebi' b. Huseym	Şerahîl b. Sa'id
Rebi'a b. Abdurrahman	Şeybân Abdurrahman el-Kûfî
Ribâh el-Kûfî	Şeyhül-İslâm Ebî el-Hasan es-Sa'd
Ruqıyye b. Süfle	Tâc el-İslâm-ı Sümânî
Sa'id b. Ebî Urûbe	Teymullah b. Şalebe
Sa'id b. Müseyyib	Tirîd b. Şuheyb el-Mısrî
Sa'id b. Cübeyir	Ṭalaḳ b. Habîb el-Anevî
Sa'id b. Ebî Arûbe	Ṭalha
Sa'id b. Mesrûk	Ṭarîf b. Süfyân el-Başrî
Sa'id b. Muâviye	Ṭâvus
Sa'id b. el-Merzübân	Ubeyd b. Muğîb ez-Zabî
Şadr el-Eimme el-Mekkî	Ulâ b. Zehîr el-Kûfî
Şalet b. Behrâm	Umeyr ibn-i Sa'id el-Kûfî
Şâlih b. Şâlih el-Hemedânî	Utye b. Sa'd el-Kûfî
Sâlim b. Aclân	Utye b. Hârîs el-Hemedânî el-Kûfî
Sâyib b. Yezîd	Yale b. Aṭâ et-Tâyfi

Yahyâ b. Abdullah el-Kendî	Yûnus b. Abdullah el-Medenî
Yahyâ b. Ömer ibn-i Selîm	Yûnus b. İshakıl-Kûfî
Yahyâ b. Âdem	Yûsuf b. Hûlîd
Yahyâ b. Ebî Zâyide	Zarâr b. Merre
Yahyâ b. Sa'îd	Zekeriyyâ b. el-Hâris el- Kûfî
Yahyâ ibn-i Yağûb	Zeyd b. Arçame
Yahyâ ibn-i Zekeriyyâ	Zeyd el Sekenî
Yahyâ İbn-i Zekeriyyâ	Zeynel Âbidîn
Yâsîn b. Muâz ez-Ziyât el-Kûfî	Ziyâd b. Kûleyb
Yezîd b. Hârûn	Ziyâd b. Musîr el-Kûfî

EKLER

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 حمد في انقضاء وثناء في انتها وخالق الاشياء رب الارض والسماء
 كه مصابيح علمه لو كلهم مشكاة في منور ايلد وجامع ايمانك دماغه انبيا
 ورسالتنا بعقبه وصحابه وناجيهن اقتداسيله معطر قلده ودره
 كلمة شهادته عندليب صفت منابر توحيد وانغضا تقريدا ورز
 ناطق وكوي ايلد وصلوة ناميه ونختيار ايكه سندر سل وهادي
 سلك مطهر روضه سنه ومقدس مرقد اولسون **اما بعد**
 بوقير حقيق محمد بن عمر الجلي غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما
 واليه ايدرجون حق تعالينك نجي از روزه لا تغذ ولا تحصى ايلدي
 جمله سندن برسو بو يوكه بو عكن وجود نعمت ارزاني قلدي ووجود
 اجندن جماد ايلدي بلك جسم نامي قلدي واجسام ناميه اجندن
 جمله جوانان قلدي وحيوانات اجندن بجدم قلدي وحي دم اجندن
 اهل توحيد دن ايلدي واهل توحيد اجندن محمد مصطفي وخالق
 انبيا صل الله عليه وسلم استند دن ايلدي وبعولت اجندن اهل سنت

وجامعتن قلدي واهل سنت اجندن امام اعظم ابو حنيفة كوفيك
 مذهبتن ايلد لا حرم **بسم الله** اسلام مالك رقابا لا نام صاحب
 العدل والكرام المؤمنين عند الملك العلام المجاهد في سبيل الله
 الغازي لاعلاء كلمة الله حامي بلاد اهل الايمان ماحي آثار الكفر
 والطغيان ناسر الخيرات جامع الميزة مزني اهل العلم والايان القاد
 عليهم بحال اللطف والاحسان شهنشاه بر وبعجز خدو تدلطف
 وقر سلطان الغزاة والمجاهدين قاتل الطغاة والكافرين بظلاله
 في الارضين السلطان بن السلطان السلطان مراد بن السلطان
 محمد بن بايزيد خان نصر الله بنصره العزيز وايدعسا كره بلفظ العزيز
 بو نعمتلك بعضنك شكر في ادراكك بوقير حقيقه اشارت
 بو يوكه امام اعظمك منافقني عربيدن تركيه نقل اليهم تاكه فايده
 احسا ابي عام اوله وعائده شعاي كي قوم خلق شامل اوله بودني **بسم الله**
 روي زمينك علم وعلايه محبتن در خصوصاً علماء حنفيته كه
 دولتي كوكه سنه ورافتي ساينده بلكه مجموعي رعايا وامم ترفه
 وفارغ البال در رولو الهي تحكه دنيا دولتن ارزاني قلده كثرت
 دولتن دخي ارزاني قل ابا واجدادن غريبن رحمت ايله وعدل
 ودادن وتوفيق زياده قل اعوان وانصارن وشاهزاده نونكه

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلوة والسلام على
 سيدنا محمد وآله الطيبين
 الطاهرين

اتمك شرط ساقط در اجماع زیرا که علماء اجماع فرغ غنا سنده مسلمان
 او نلنرك بعضی و غیر بر ابن عبد الله الجلی صحابه اید بر یومع
 هذا ان ذن صکره غزا اولدی بلکه حضرت رسالت صلی الله
 علیه و سلم بریل بلکه بجی بل قلدی بر دلیل دخی صحابه
 صحبت شرط باطل بویکنه بودر که شعبیدن روایت اولدی که
 انسن ابن مالک صوردم که هیچ سندن از که صحابدن قلمی در
 جواب وزید کرا ایدن بر قاچ قلدی که حضرت رسالتی کوردی
 اما صحبت انش کسنه قلمیدر بر سوز دلالت ایدر که صحابه
 کورمک کفایت ایدر صحبت شرط دکل بوخلاف صحابه در
 اما تابعی اکثر علماء بونک از رنه در که تابعیده صحابه صحبت
 اتمک شرط دکل بلکه صحابی کورمک کفایت ایدر بعضی کوردی که
 تابعی حدیثیه غزا سندن صکره مسلمان اولان صحابه
 در لر خالد ابن ولید کی و عمر و بن العاص کی بعضی ایدر
 حضرت رسالت زمانده بر طایفه واریدی نلن مختصین
 در لردی تابعین انلر در مسکیر بکره کشدر دیک عثمان هند
 و سوبدن غفله الکندی و عمرو بن یمنون کی اما حکم ابو
 عبدالله ایدر بر جماعت صحابه زمانده تابعیدن صابرده

هیچ کس را نلری صحابدن صبردی ابراهیم بن سوبدن النخعی
 و کبر بن عبدالله بن الاشج بوسوز دلایل در شونک که تابعی اولده
 صحاب کورمک روایت ایلدن کفایت ایدر خفا بوق که امام سن
 رضی الله عنه بعض صحاب کوردی بلکه نزاع صحابدن روایت
 اتمکنده در سپ امام رضی الله عنه تابعیدن ندر داخله روایت
 تحتند. **والذین اتبعوهم باحسان رضی الله عنهم و رضوا**
عنه و اعدتهم جنات تجری تحتها الانهار خالد بن
فیها ذلك الفوز العظيم پس امام رضی الله عنه افضل
 و ترجیح اوله فلان ایمنن که مذهبی مشهور در کوسول
 اولنسه که امام مالک دخی رضی الله عنه صحابه
 ارشیدر بلکه روایت دخی ایدر جواب و مشرکه
 ارشد کی ممنوع در ابن الصلاح ایدر امام مالک تبع
 تابعیدن ندر تابعینه ارشیدر صحابه ارشیدر مسلم
 که صحابه ارشیدر اما ضرری بوق غایبی بودر که امام
 مالک بوفضیلده امامله مشارکت ایلدی و مع هذا
 امامک فضلنه معترف و تقدیمه فایلدن و امام مالک اولر
 تقدیمک بانی کلسه کونک ان شاء الله تعالی اما امام رضی

الله عنه صحاح كوردكي وصحاح بدن روايت ايلديك ديل
 بودر كه امام احمد بن محمد بن احمد المديني ومدينه خورن
 قلعه لر بنده بر قلعه در دخی تابع الاسلام عبدالكريم ابن محمد
 الشيعاني دخی بولمولى دخی فضل بن سهل الخليلي روايت
 ايدر لرابي نعيم فضل بن عمرو بن حماد دن كه مشهور در ابن
 دكين له روايت ايدر موالى ابى طلحه بن عبد الله التيمي دن
 كه امام رضی الله عنه هجرتك سگسند ه طوعدي دخی
 انجلين واقدی و سمعانی بوسفدن روايت ايدر لر دخی سمعانی
 روايت ايدر مزاحم بن زياد دن كه الشمس برنده طوعدي امانا
 اول كه روايت چوقدر و محمد در محمد ثلثا اتفاق ايلدر كه صحابه دن
 درت كشي امامك زمانده در يدي اول درت صحابتك
 برسي حضرت رسالتك صلى الله عليه و سلم خذ متكاري اسن بن
 نصر بن ضميم بن زيد بن حرام بن جندب بن عامر بن غنم بن
 عدی بن مناة بن عدی بن عمرو بن مالك بن النجار الاضا
 الخزرجي ربيع امير عليه السلام مدنيه كل كده بواسن اون
 باشنده يدي بعضلر قيده طغوز باشنده ايدى اون پلن بغير
 خدمت ايلدي حضرت عمر خلافتده خلقه علم فقدا كورمكچون

صحاح كوردكي و صحاح بدن

بصرية منتقل ولد صحاح بدن بصره آخر اولان اسن در هجرتك
 طفسان بر ينده بعضلر قيده طفسان اوج ينده وفات ايلدي
 دنيان نقل ايلد كنده عمري يوز اوج يلدی بعضلر قيده طفسان
 طغوز دن ابن عبد البر روايت ايلدي كه يوز و لدی طوعدي بعضلر
 ايلدر سكسن و لدی طوعدي كشي قزدي قلان اوغلا ندی پس امام
 ابو حنيفة اسنك وفات كون اون اوج باشنده يا اون بر باشنده اوله
 ان شاء الله كلسه كوك كه امام بكرم كز دن زياده بصرية كوردی كاه
 بريل كاه ايلدي طورده معتزله و اهل بدعت له منافق ايلدك انا
 سيد الحفظ شهر بلر بن سير وبة الذبلي دخی برهان الاسلام العزيفي
 صحیح اسناد لر له روايت ايلدر امام ابو حنيفة دن كه ايتدي اسندن
 رضی الله عنه استدم كه ايدر كه حضرت رسالتك صلى الله عليه و سلم
 استدم كه ايدر من قال لا اله الا الله خالصا مخلصا من قلبه
 دخل الجنة ولو توكلتم على الله حتى توكله لر زنتم كما برزق
 الطير تغدوا خالصا و تروح بطاناً يعني هر كسه كه اخلاصله
 كوكلدن لا اله الا الله دسه او چغنه كرز و اگر الله اوزيز كركچك
 توكل ايلسكوز قوشلر زقلند غني كشي سيز دخی هر زقليند كور كه طغوز
 آج طور لر كچ طوق دو نزلو بللكر او چاعة كرمك اكي در لودر و

اولا كرمك ركه فائز لركرمكى در كو كرمك بو كرمك دلشه اخلا^{صدا}
 مراد الله حرلم ابلدى نسته دن بغلمقدر شونيكه ببعابر حضرت
 بر رو ايده بوحد ينك آخرنده ابتدى واخلاصه ان بحجج عن
 محارم الله تعالى في جواب من قال ما خلاصه يا رسول الله شيكاه
 علامه سيد جلال الله والدين الكرامى رويت ابلد واكو كرمك
 مطلق كرمك دلشه كه جهتم دن چيفقدن صكره كرمك با اولا
 عفو يا شفا سبيله كرمكدر اخلاص دن مراد نفاقى كرمكدر
 دخی لجل كه توكل اى در لودر بر توكل بودر كه بغير صل الله عليه و
 ان سابقله صفت ابلد بجه كه بومر هم الذين لا يرقون ولا
 يسترقون ولا يكرون ولا يكثرون وعل رتهم يتوكلون
 بعنى سابقله نلر در كه بر كشييه افسون ايلر و كند لرنه
 دخی افسون ايلر و كنى اى اى زرنه توكل ايلر و بو توكل
 نفسك مرضى اولسد ركچش قضايه بر فائده حاصل اولد عند
 يا بر زبان د شد كندن دردى و فكرى بوق واضطراب و فنى
 و زبان بر اولد و دخی بودر لو توكل منافىدر و زبان ايدر و
 ايجلان بو توكل منافىدر و زبان ايدر سببه ميل ايلك و سببه
 مشغول و لوق پس مراد بغير صل الله عليه ولم ولو توكلتم على الله

دید كندن بو توكلدر بعنى كو قوشك صفتى بله متصرف اولد
 شيكاه بر اصنك اولمستدن يا بر زبانك اولمستد در دكوز
 و فن حكز اولسه شيكاه قوشلك صفتدر نه مراد نه ارشمك دن
 سو نور و نه ارشمك دن برز ادلا آزالده سینه قسمت اولن
 لسنيه ارشيد كوز اكن اكدن يا بر سببه مباشرت امدن
 بو نوع توكلدر كه ببعابر مز بو توكله تغردى و ترغيب ايلد
لو توكلتم على الله دیدى توكل بودر لوسى بودر كه ااذن
 و ريش اما كافر لمش اولد توكل اولد كره زبان و آفات
 دفع ايلچون اولد و بو توكل ناقصدر شيكاه كه عمرو بن اميه
 الضميرى بغير حضرتنه دیدار سيل ناقى و انوكل امر ائيد
 و انوكل بغير حضرت ائيد بل قيد و توكل بعنى دوّم قبو و ريم
 توكل ادم بوخسه بعلبیم توكل ادم ددى بومر كه ايعنى
 بعلد و توكل ايله عمر و ك مرادى توكل دن دو سنى بتك دن صفتد
 قضا و قدره اعتقاد تمك دكلى ايلچون بغير توكل كنى قسيله
 جواب ورد زير عمر كه مشور فى انده واقع اولدى المستشار
 مؤتمن دخی كنى قسيله جواب وردى كعب بن مالكه بتوك
 غزاسندن قالدغنده ابتدى من توپى ان انخل من مالى

پیغمبر جواب ورد که بق علیک بعض مالک یعنی تو بمدن جمع
 مالدن یکجگدر جواب ورد که بعض مالکی کند و که خودی سعد بن
 الزبیریه که پیغمبر حضرت آن طفلدی اوق در نبله اما بلاله
 ایتدی انفق بلال ولا تخش من ذی العرش ولا یعی خرج
 یا بلال عرش تکر سندن یوقسالتو جهتندن فورقمه دیدی
 دخی اول وقت که بلال پیغامبر علیه السلام را بچون خرما سفلی
 پیغمبر کا ایتدی تکر دن فورقمه سپین که جستم اوردند خسف
 اوله سپین دیدی توکل او لکی قسم اختیار ایلیب جواب ورد
 زیرا که پیغمبر حضرت تک توکل کامل ادی کو کل الهک قینه
 اولان سننه بله ساکندی حفظ نفسه التفات یوعدی او بکر
 صدیق دخی بو توکل میل ایلدی اول وقت که طیب کورله
 دیدلر الطیب مرضی دیک ابرهیم الخلیل علیه الصلوه والسلام
 دخی بو توکل اشارت ایلدی اول وقت که فاذا مرضت وهو
 یشفین دیک اما حضرت رسالت صل الله علیه وکم کندی
 معوذتینله افسون ایلدی اول وقت که لبید ابن اعصم صحرا ایلد
 یا اذن او ترو اوله که امته تعلیم ایلد که سببه مشغول اولمق
 جایز ایش یا اذن او ترو اوله که بلدی که اللهک تقدیر افسون

ایلد که در تقدیر اطاعت ایلچی ن ایلدی سببه مشغول اولمق
 دکل و هر وقت که پیغمبر حضرت دو اددندی جواب بود بعض
 علما نقل ایلد بیکر که موسی علیه السلام خسته اولدی اول خسته
 لعنک دو اسن در در جواب ورد که بغاضی هو من غیره وایعین
 دو اسن بنی خوش ایلر خستلغی اوز ندی حق تقا و حق ایلد عز بن
 وجله حقیقین سنی خوش ایلزم دو اتمینجه در سیدن که حکم
 باطل ایلد سپین چون سز بخت تداویه منجر اولدی تداویه
 مذاهب بیان ایدله بلکل که حسن بن زیاد که مذهبی بود که
 دو ادمک جایز دکل بچون که توکل منع ایلر مع هذا حق
 شیده یور بیکر که **و علی الله فتوکلوا ان کنته مؤمنین** یعنی
 الله توکل ایلک اگر مؤمن اسکوز و ابوالدردان مروی که
 خسته لغده شکایتک ندندرد در کناهدن در دیدی
 نه در سیدن دیدلر تکریدن مغفرت در لرم دیدی طیب
 کور لرمی د دیلر بی طیب خسته ایلدی دیک دخی بود رضی الله
 عنه کوزی اعزده دو ادمک دیدلر کوزمدن اوز که سنیه
 مشغول دیک الله دن دعاد لسک که کوزک خوش اولد دیدلر
 کوزمدن دخی هم در لرم دیدی و ربیع بن حشیم مفلوح اولد

دوا د شكنز ديدلر ايتدي دلردم كه دوا اد نديم اما عاد
 وعود طایفه سين اقدم كه چلرنده طبيب چوغندی قموهلاک
 اولد بلر اما بزم مذهمز بودر که دواجا بزدر واذن وریله
 اما سوکو دکل تحقیق کلام بو مسیله بودر که سبب کخستلغ
 کدره اوج درلودر برسی بودر که خسته لغی کدره کی قطعده
 صوکی تمک کی صوسزلق و اجلق خسته یعنی ن بونک کی
 دوا ای ترک تمک حرام در توکل دکل کو قدرت وارکن تمک
 و اجک ترک ایسه اول عامی اوله کندی الدر ای کاه کاریک
 زیرا بواشی مثل الا دلو اسلور لو خود مکلف دکل اما بوزنه
 نظر وارز بر حدیثه مخالفدر بر دلو سی بودر که خستلغ
 کدره کی موهوم در بعضی دوا اولمسی غالبدر اعلمتی کی
 دوا تمک کی شرط توکل بودر که بوف ترک ایده نیجه کی بیجیر
 توکل بر و صفتدی کچن ورته اگر سوال استک که داغلق
 قطع سبیلدر ندر نصد کی جواب ورر که کرشیه مسیده
 جمع شهر لر بوندن خالی اولیه کرد فصد دن خالی اولدقلر
 کی بلکه عمر بلر و ترکلر وهند یلر عاد ندر دواخی اچلین
 عمران بن حصیندن مرویدر که خسته اولدی دغلدر

دغلند قدن صکره ایدکه نوز کورردم و او از اشدر دم و قوتلر
 بکاسلام و بر لر دی همان که طغلند دم قمو بندن منقطع اولد
 ایدن صکره توبه ایلدی حق تعالی اول کراماتی کرویدر اسبابک
 او جنسی مظنون در بعضی دوا اولسی غالبدر نصد کی حجامت
 مسهل اچک کی ایسی صوغله صوغی ائیده معالجه ایلک کی بو مظن
 سبب اد تمک منافعی توکل دکل توکل زبانه اتمز موهوم ایلدی کی
 اما اشکسته بویرق بو قدر که اگر ترک اشه حرام اوله سبب
 مقطوع کی لکن دستور ولیدر که اگر ایسه بو منظون دوا یله
 معالجه ائسه کاه کار اولمز بلکه مشاب اولر اما توکل کچن
 قسمه منافعی کل زیر حدیث مشهوره کلیدر که فوشم بلردن
 هیچ بر جاعتدن کچدم الا بکا دیدر که استک حجامت بو امام
 دن روایت اولن حدیث عام اولد اول درت صحابک کجسی
 امام زمانده دریدر ابو ابرهیم عبدالله بن ابی ارقابن علقه بن
 قیس بن خالد بن الحارث بن ابی اسید بن رفاعه بن ثعلبه بن
 هوزن بن اسلم الاسلمی رحه بنیه و خیر و خیر عر الزده حاضر
 اولدی و حضرت رسالت دینان نفلد انجه مدینه یدی
 ایدن صکره کوفته وفات ایلد ایدکه کوز سزا اولشد هجر تک

سكان السنده باسكان يدسنده وفات ائدی پین مامک
 عمری بو صحا وفات ایلدکه اکثر قینده بد بالائی بد اما بعضدر
 قینده یکر درت با یکر مین اید بو کی قولجه امامک بو صحا بد
 روایتی صحیح در اما بعضدر روایتیجه ظاهر در و اما اکثر
 روایتیجه بن صلاح موسی بن هرون دن شید روایت ایلدکه ^{ایله}
 قحندکم صغر لاشک ارسنده فرق ایلسه جایز در که حدیث ائده
 و روایت ایلیه بن الصلاح ایدر اهل حدیثک اتفاق بونک ازر نه
 در که حدیث اشتمکه بش یا شنده اولمق کفایت ایدر اما لیکر بودر
 او غلذک حاله نظر اولد اکر سوز اکلوق سؤال و جواب ایلدکه قادر
 وزیرک اولسه حدیث اشتمسی جایز کورم و زو اکر چه بش
 یا شنده بو غسه دخی و اکر ایله اولسه جایز کورم زو اکر چه
 بش یا شنده در بلکی الی یا شنده در روایت در ابرهیم بن
 سعید الجوهردین که ائدی درت یا شنده براو غلذ بحق
 کوردم که مامون خلیفه کوردر که قرانی ختم اشتمد و رایله
 سوز سیکرد اما تجان اچقسه اکثر دخی روایتدر قاضی عبد
 الله بن محمد لاصفا دن که ائدی قرانی بش یا شنده از بر لمشد
 و ای بکر بن المقری قینه التدر درت یا شنده بدم بعض حاضر

ایتدر بو کا حدیث اشتمدر مک که کو خلدن بن المقری ائدی قل یا ایتهما
 الکافرون سور سنی اوقی او قدم اذ الشمس کورت سور سنی
 اوقی دیک او قدم حاضر لردن بر کشی رسلا ت سور سنی اوقی دیک
 او قدم یا کلمم ابن مقری ائدی بو کا حدیث اشتمدرک و عمه بدیم
 از رمر ایله اولسه ابن ابی اوفان رضی الله عنه امامک حدیث
 اشتمدی و روایت ائدی منکر اولیه سید الحقاظ الدیلمی امام
 دن روایت ایلدکه امام رضی الله عنه ائدی عبد الله بن ابی
 اوفان اشتمد که بیغیر دن صلوات الله علیه و کلم اشتمد که ائدی
جنتک الشیء یعنی بصیت یعنی بر نستهء سو دک اول سنسک
 عیبی کورمکدن و اشتمدن کور و کرایلر **والذالک منته** یعنی
 بر نسیم دلالت ایدن اشلمن کبدر کرک خیر کرک **شروان الله**
مجت اغانه الهفان یعنی مظلوم لره بر دم ایلینی تنگری سور
 اولدرت صحابنک او چغسی بهل بن سعد الساعدی بر خالد بن
 ثعلبه بن حارثه بن عمرو بن الخزرج الانصاری در رضی الله عنه
 آدی خزن آدی بیغیر عم آدی سهل قدی زین که بیغامبرک
 صلوات الله علیه و کلم عادت بوئد که بتلو آدی ایوبید کشر دی تفالدن
 اتری بیغیر حضرت عم مدینه کلدکه سه لک یا شتی اون بش آدی

وفات ایلد کده طقسان بر یاشنده اید بعضی دیر لیر
سکسان سکر یاشنده اری مدینه صحابدن آخر التی در
صحابه که امام کار شد ابوالطفیل عامر بن وابد بن عبد الله
بن عمرو بن جابر بن سعد بن لیس الکافی در حضرت رسالت
دنیا دن نقل ایلد کده عامر سکر یاشند یک مکه وفات ایلد
هجرتک یوزکی بلده مجموع دیناره صحابدن آخر اولان عامر
پر یوزنده اندن سکر صحابه قلده حد ثلثا ثقیله الحاصل
امام بودرت صحابنک زمانه ار شمسنه اتفاق ایلد در لیر
اتاکت مناقبه وکتب فقهده ذکر اولمش که عبد الله بن
الحارث بن عبد الله بن معد کرب بن عمرو بن زید مصره
وفات ایلد هجرتک سکسان بش یا لیس یا بیسی یا سکر یبلده
امامک یا شی اول وقد بهش دن سکره دکن اری قاضی القضا
ابو منصور ابن محمد بن حسین بن محمد البغدادی روایت
ایلدی هلال ابن ابی العلابن امام دن کراته اقریه بوننده
کوزد عبد الله ابن الحارث قینه التدی عبد الله ابن الحارث
با بانه دلسین دیک با بام دیک دیر که او غله حدیث روایت
ایده سین عبد الله ایتد حضرت رسالت دن ایشتم ایدردی

غائه للهوف فرض علی کل مسلم یعنی مظلومه یاردم
ایلیک فرضدر هر مسلمان دخی ایشتم ایدردی **من تفق**
فین الله کفاه الله ما اقمه و رزقه من حیث لا یحسب
یعنی هر که للهوک دیننده علم فقهه اگر نسه حق تقامین
کفایت ایدر و امد غنی بر دن رزق و بر هر او غلا بخنی
بوینه عادتده یاشنده یا اکا قریب کتور لر دخی بوخت
کبد که روایت ایلد حسین عمر دن رضی الله عنه حضرت
رسالت دن صلی الله علیه و لم من انقطع الی الله کفاه
الله کل مؤننه و رزقه من حیث لا یحسب یعنی هر کم
الله د و نب خلق دن کلسه حق تقامونتی کفایت ایدر و امد غنی
بر دن رزق و ور رشک بوق که دیناده فقیه اولق اولم الا الله
د و نب خلق دن کلسه اولم و یچون که فقه حاصل اولم الا اوج نسته
بر اوقق بر اوقد غنی بلیک و بر اوقد غله عمل ایلک بواج نسته
اولم فقه حاصل اولم دخی مناقبه ذکر اولم دکره واسله بن اسع
بن عبد الله العزی بن غیره بن سعد بن لیس بن بکر بن عبد سناه
بن علی ابن کانه التدی کوزد بچر حضرت عیش الصره بر اغن در کن
وانل مسلمان اولد اوج بیل بعبیره خدمت ایلد و اصحاب صفه دن

بمغیر دن مکره قدسه سنه خمس باسته وثمانین یلده منتقل
اولدی امامدن مرویدر که ایته وائله دن اشتمدم که ایته حضرت
رسالت صلوات الله علیه وکرم اشتمدم که ایته که **لا یظن احدکم انه یقرئ**
الی الله تعالی باقرب من هذه الزکعات یعنی الصلوة الخمس یعنی
برگزیمان انیسونکه الله بش وقت نماز دن یک نسنه یله یقین اوله بونک
کبی همونه که حضرت رسالت کرم حضرت رسالتدن صلوات الله علیه وکرم
روایت ایلد که **ما تقرب الی عبدی فی مثل اداء فریضتی یعنی نیم فوریک**
فویضی ادا اتمکن غیر نسنه یله بکا یقین اولمن بوسبیدن امام ایته
فرض حج افضل در نافله حج دن دخی بوکا دلالت احادینده مره
اولان که **ان التقصا الممکن فی الفریض یجبر یوم القیمه بالتوا**
یعنی اول نقصان که فریضدره حاصل اولور قیامت کوننده نوافله
جبر اولور دخی علادن مرویدر که نوافل تابع و فریض اصلدر
یوق که اصوله تقرب و عبادت اتمک یلدر توابعه تقرب ایلدکن
اما بلکل کور بعضی اهل حدیث ذکر ایلد که امام رضی الله عنه بوکمن
اوج صحیح کورمه اما اصحنا سابقا سنادله ذکر ایلد که کورده اما
ثابت و ناقل عدل در سبب جایزدر که کوروش اولد دخی امام رضی الله
عنه حدیثدن مسیله چقر مغه مشغولدر روایت مشغولان اولورده

نجیه اکابر صحابه ابی بکر و عمر کبی که علم مشغولدر یلور وایت مشغول
اولد بلراندن اتیری وایتلری از بولندی دخی مرویدر که امام رضی الله
عنه معقل بن یسار بن معزی کورده سابقده شیلد ذکر اولد که امام
رضی الله عنه ایته معقلدن اشتمدم که ایته که بمعبردن صلوات الله علیه
و کرم اشتمدم که ایته که **علاما للمؤمن ثلث اذا قال صدق و اذا وعد**
وفا و اذا یتم اذی و علاما للمنافق ثلث اذا قال کذب و اذا وعد
اخلف و اذا یتم خان یعنی مؤمن اولانک اوج نشان وارد ریحان
سویسه کرجک سویلر یحان و عده ایسه و عده سنه و فایله یحین قیده
امانت قوسلدر امانت سنه دگور منافق اولان کسنتک اوج علا و اوج
یحان ایسه یلان سویلر یحان و عده ایسه و عده سنه مخالف ایدر یحان
قتده امانت قوسل امانت خیا ایدر سؤال اولنسه که حدینده اوج
اشکال وارد ربری بودر که معقل رضی الله عنه بصره ساکن اولد
حضرت سالتدن مکه بصره و قایلدر زیاد بن عبد الله بامعاویه
زماننده و قاتحجرتک الشمس بایتمش بوسنده بده امامک ولا دکن
یدی بس معقلک و قاتمامک ولا دندن اوکدن اولد بس کورمه
اولمیه کتبخ اشکال بودر که اهل سنه قنده نقد کبره کناه اشکله کور
اولمن اعتقاد ایلد کور من مسن که یوسف بمعبرک قود شری میهدر

مخالفت ایلدیر و بلان سیلیر و یوسف نلره امانت و برلیکجات
ایلر مع هذا کما فی ذلک بلکہ بیغیر اولدولر بوجودیت اهل سنت
وجاعت صلته مخالف اولر جواب شکال اولدن بودر که امامک ولا دقت
احدی وستین اولد قویجی حدیث اشته که الی باشنده اولش اولد
جواب شکال نایندن بودر که مقصود بوجودیت ن زجر در قورقه مقدر
مسلمانلر که بواج کما فی عادت د غیر که عادت اولسه شاید منافق اولد
برجوا دخی بودر که بواج خصلت منافق خصلتی در پس هر که بوکاهل
اشلسه منافقده بکنر بودر که منافق اولد بیجی که حق تقاهر که که حج
یرنه کم کافراولسه دیکد و من کفر دیکده بیجی ایدر که امام جا بر یعد
الله بن عمرو بن حرامی کورد ایدر جا بردن اشته که ایدر **با ینا**
رسول الله صلی الله علیه و سلم علی السمع والطاعة والتصمیم بکل
مسلم یعنی بیغیر له عهد ایلدک که هر کشتی که از رزمه امیر اولسه سوزن
اشیده و زاکا مطیع اوله و زاکا عینیه مطلع اولوق اولسه
نصیحت ایدر و زخیر بولنه دلالت ایدر و ز زیرا که امامک فسادی
رهیتک فساده در باخو د معنی بو اولد که بیغیر مطیع اوله و ز
سوزنی ایسته و ز و هر مسلمان که اوز رزمه بک اولد نصیحت
ایدر و ز دخی صدر لایته تک و سینه الحفاظا الذلیلی و برهان الاحلام

الغز نور و اب ایلدیر که امام رضی الله عنه عبد الله بن اسسه
ارشدک منافقه داود طائی دن مرویدر که ایتدی امامی اشته
ایدر که عبد الله بن انیس هجرتک طغسان درت یلنده کوفیه کلد
و بن اون درت باشنده یدم اشته یدم بیغیر صلی الله علیه و سلم اشته
ایدر که **حک الشیء یعنی ویضه یعنی بر سنه سودک سنی کورد**
ایلر د تحمید الحفاظا ذلیلی ایتدک که امام عایشه بنت محمد کورد که امام ایتد
اشته عایشه ایدر که بیغیر صلی الله علیه و سلم ایتد **الجراد اکثر جند الله**
الارض لاحله ولا حرمة یعنی چکر که الله تعالی نیک جوق جو سید
نه حلال ایلر و نه حرام بلکل که صحیح مسلم مذکور در عبد الله بن
اوفادن رضی الله عنه که ایتد بکنر بیغیر له غزایم واردق چکر که بوده
چنکر باشی کلسه اتفاقی حلال اولور زیرا که بو غزلق پرنده در خلا
شوند در که بر سببه که انوکلر که محتاجدر بوقی اکثر علما انک ارنه
در که محتاج دکل بلکه حکم بالحق حکم کبدر امام مالک رضی الله عنه البته
بر سبب کرک با یا ایما یا فاد کلمه که یا اوده بر قمتی کبی سعید بن
المسیب چکر که نک السنه بک مکروه کورد مکروه در الفس اوله دار
قطعی بن عمر دن رضی الله عنه روایت ایدر بیغیر دن صلی الله علیه و سلم
که بویرد **احل لنا میتان الموت والجراد یعنی نه کوسیت حلال**

اولد بوي ابي جگر که ابن ماجه اسناد له اسندن رضی الله عنه روى
 ايلد که انس ايته بيغير عم حضرتك عورت جگر که طبله برونه ارغما
 کوندر هر کورده عمر دن رضی الله عنه مرويد که ايته اشتمد بيغير دن
 صلوات الله عليه و کرم ايدر که الله تعالى بيک امت برتد التي يوزي دکنه
 درت يوزي فروده درو بو امتلرک اول هلاک اول چکر که در چا
 چکر که هلاک اولسه فلان امت بر بوي در بجه هلاک اولر لولکيم
 ترمک ايدر آمدن سکره اول هلاک اولان امت چکر که اولدی
 انچون آدم بيغير دن ارتق بلچمدن براد لى آدم اول هلاک
 اولد قدن سکره مجموع امتله هلاک اولر لولچون انچون که قاسم
 آدم اولچون براد لى حق تعالی سئله سور دکم **هو الله خلقکم ما**
الارض جميعا بلکل تجان چکر که بر برده زبان ايلسه علم اخلا
 ايلدر بعض علما ايته کر که فریق جايز دکل بچون الله تعالينک
 خلقندن بر خلق عظيم در الله تعالينک رزقنى يرمع هدا مکلف
 دکل و حضرت رسالت صلوات الله عليه ولم بورده چکر که الدرهمک که الله
 تعالينک اولوچر سدر ما اکثر علما انک از نه در که الدرهمک جايز در
 انچون که مسلمان لره زبان ايدر بيغير صلوات الله عليه ولم مسلمان کيشه
 الدرهمک تجان زبان ايلسه رخصت وریده دخی مجموع علما بلا

وعقر في ولدن هر که اتفاق ايلدر ابن ماجه جابردن اسندن روا
 ايلد که بيغير صلوات الله عليه و کرم جگر که از نه دعا ايلسه ايدر که اللهم
 اهلك كباره و اقل صغاره و افسد بيضه و اقطع دابره و خذ
 با فواهه عن معاشنا و ارزقنا انک جميع الدعاء حامل کلام
 بود که بر جماعت محدثلردن امام صحابي کوردن تکا ايلدر
 اتا امامک اصحا اسناد صحیحله اثبات ايلدر و امامک صحا
 امامک حالتي بيک بلور لاثبات دخی که عدل عالم اوله بلکه نظر ايلد
 دخی امامک حدیثلر فی جمع ايلدر لول جدیدنه ارشد که صحابدن
 روايت ايلد بوسره اشارت ايلد امامک ایتد هر بنسبه که تنکرون بيغير
 دن صحابدن نه ارشسه باشن کوزن از نه و هر بنسبه که تابعندن
 ارشسه **فهم رجال و نحن رجال** یعنی انلر کشدن بز دخی کيشور بون
 معلوم در که امام تابعينه مزاحم و برابر در فواده بس مذهبی
 قومنا هيدن مقدم اولا بر دکل دخی مذهبی قومنا هيدن
 مقدم اولد غنه بود که روايت ايلدی امام زاهد عجب بنایخی
 التراجیح الخور زمی في هر بره دن ابوهريره بيغامبردن صلوات الله
 عليه ولم که بورده **سيكون في امتي رجل يقال له ابو حنيفه**
هو سراج امتي هو سراج امتي هو سراج امتي يوم القيمة دخی روايت

ابداً مکی باذن ابن عباس آمدن پیغمبر صلی الله علیه و سلم که
 پیوسته سکون رجل يقال له النعمان بن ثابت و یکی با پیغمبر
 بجی بن الله و سنتی بعضی بر کشتی ظاهر اولسه کره که انکا نغان
 بن ثابت دیر لکن کتبی ابوحنیفه و له الله و دینی و بنم سنتی
 در ایلیه دخی روایت ابداً امام بصراً بی هیچ حد پیغمبر صلی
 الله علیه و سلم پیوسته فی کل قرن من امتی سابقون و ابوحنیفه
 سابق فی زمانه پس پیغمبر صلی الله علیه و سلم امام اعظم وجوده
 کلدن اوج صفتله صفتله بر سراج استله بر بجی الشعله بر سراج
 بواج صفتله هر برس ترجمه کافیدر اگر سؤال اولسه
 که او لکه صفتله صفتله باطلد را لکن که حق تعالی کلام مجیده
 پیغمبر صلی الله علیه و سلم سراج منیر نام صفتله بجی که پیوسته
 و داعی الی الله باذن و سراج منیر اگر امام مکرز دخی سراجله
 صفتله پیغمبر بر ابرق لازم کلور جواب بود که حق تعالی آدم
 و داوده علیهما السلام خلیفه دیک با داود انا جعلناک خلیفه
 فی الارضانی جا علنی فی الارض خلیفه دخی و لوا ما م خلیفه دیک
 خلیفه دمکدن بر ابرق لازم کلور پس چراق دمکدن دخی بر ابرق
 لازم کلور دخی هیچ کسنتک نزاعی بود که مؤمن افضلد را دزد

کسندن حال اولد که حق تعالی اب کرمینده کشته چراغ دیک
 مؤمنله کسندر اسنده برابر لقی و لسون دخی بر جواب
 بود که بر عالم پیغمبر صلی الله علیه و سلم بر صفتله بر ابرق
 مجموع نسند بر ابرق لازم کلور دخی بر جواب بود که اگر چه
 پیغمبر دخی امام دخی چرا قدر اما پیغمبر حضرت صلی الله علیه و سلم
 ملکه ملکوتک انتک چرا قدر امام انحق انتک سراجله پس
 سراج اولمده دخی بر ابرق اولمده اگر سؤال اولسه که پیغمبر صلی الله
 علیه و سلم اصحاب الدنیه بکندی بجی که اصحاب کالتجور دیک پس
 تابعی سراجله صفتله اصحابدن افضل اولمق لازم کلور جواب
 بود که اصحاب اولدزه بکنند کن چراغ اولمق لازم کلور بجی که
 چون بلد زجر اغه بکندی بجی که دیک بس صفتله دخی چراغ
 بکنند جایز اولد بر جواب دخی بود که لاسلم که چراغک نور
 یلد ز نورندن زیاده اوله سلم که چراغک نور یلد ز نورندن زیاده
 در بوندن لازم کلور که امام اصحابدن افضل اوله کور من مسی که
 صحابه رضوان الله علیهم جمعین معجزات کورب ایمان کورده
 صکر کلندر کور مسی ایمان کوردر شک یوق که کلتی بکندی بجی که
 پیغمبر اشارت ابداً انتم اصحاب و الذین یاتون بعدکم اصحاب یعنی

سزد و ستلوم سبز صکره کلنگ فرود شلم در مع هذا بوند لائم
 کلمه صکره کلنگ مطلقا افضل اوله بولک مقرری و مصدوقه
 اول سنه که اهل حدیث ذکر ایلدیر بولک حدیثک توفیقده برسی
 بودر که پیغمبر صلی الله علیه و سلم **مثل امتی مثل المطر ایدری**
اوله خیر اواخره یعنی بنم امتک منلی بغیر منک کبدر بلیغ که اولی
 یکدر یوخسم آخری کبدر بر حدیث دخی بودر که **بیر خیر لقرن**
قرنی الذی فانیهم قرانی یونیهم الی آخر الحدیث یعنی زمانک
 یگر کنیم زمانه اندن صکره بنم زمانه دن صکره اولان زمانه
 حدیثک آخره دن کن بولک حدیث اگر چه ظاهر اعمار صدر زبانه
 اولک حدیث دن فهم اولان بودر که بوامتک آخری اولی کجی اولی
 هیچ بولکده اوللا آخری اورسنده فرقا ولیه کبجه حدیث دن
 اکلان بودر که بوامتک اولی بولک اوله صوکندن علما بولک
 حدیثک توفیقندن شیلد و بدو که بوامتک اولن آخری اوله
 وصفاته بکن زبانه کجه اوایل پیغمبر صلی الله علیه و سلم یردم ایلدیر
 و بلیغ ایلدیر و آخر دخی یردم ایلدیر رجاله عن ایلدیر پس بو
 صفتده عقل حکم امد بیک اولی خیر در آخری اما شارع اوله
 کل امتک فضل خیر نینه حکم ایلدیر زبانه اولک بر غیبه و شهادة

ایندیلر صکره کلنگ غیبه اندیلر پس اولک حدیثده برابر
 اولد قوی عقل نظر اولد کبجه حدیثده اول صوکندن خیر اولی
 اولد شرع نظر اولد اما متأخر لک متقدملار زنه ترجیح
 صحیح حدیث دلالت ایدر **برسی بودر که ابو جهم رضی الله عنه**
بیر قلنا یا رسول الله هل احذیر منا یعنی هیچ بزدن یک
 کمسنه وار مدد وار دیدک بر قوم اولاکه بندن صکره کلنگ بیک
 بوللانی کوچک ایلر اندلر سزدن یکدر **برسی دخی اولدیر که ابو**
 امام ایتد که اشدیم پیغمبر که ایدر آخر زمان وصفنده هر
 ککله اللهک بو بر غنی دو سه آخر زمانه کتله کاجر حسین
 من رانی و سمع موعظته و آمن بی وصته یعنی الی کشنک
 ثوابن کبخی کورب و نصیحتیم اشدب و بجا ایمان کورمش
 اولحق تعالی کا و مره **برسی بودر که ابو تغلبه رضی الله عنه**
 روایت ایلدی پیغمبر صلی الله علیه و سلم که بویرد **ایمروا بالمعروف**
و تناهوا عن المنکر یعنی امر معروف و نهی منکر ایدک چنانکه
 آخر زمانده خلق دن جوق کاه و مجل و اسماک و هر کسندی
 فکر کنی کیمک کورسک کند و نفسک اصلاح ایلک مشغول اولد
 و اولکون بو عمل ایدن الی کشنک که عامل کشد رثوابی اوله

مطلب
 بیروا حدیث کابو حسین

ابتدرا نزلون اللی یارسول الله **قال ابل منکم** ابتدی بکله مزدن
برسی دخی بود که عوف بن مالک الاشجعی رضی الله عنه روایت
ایلدیکه پیغمبر صلی الله علیه و لم یکن به ابتد کاشکے فردشکر گوریم
ابتدک یارسول الله فردشکرک بز دکله بوزسکا ایمان کزدک و
سنکله هجرت ایلدک وسکا متابعت ایلدک وسکا یاردم ایلدک
پیغمبر صلی الله علیه و لم یکن هادیته بودخی دیکه هادیته کنن فردم
بندن صکره کلندر در بکا ایمان کتور لر برین سور لر و بریم ایدر بر
و اینا نور لور کاشکے فردشکر گوریم بر و آیتده ابتدک یارسول الله
بز فردشکرک دکلیون ابتد یوق بل که اصحاب هم سر فردشکر بندن
صکره کلندر در **برسی دخی** بود که ابن عباس رضی الله عنه روآ
ایلدک پیغمبره بر کون ایندم که **من اعجب الخلق یا انا یعنی کله**
ایمان بودر ابتد فرشته لم یعنی بوی که ملائکه نیجه ایمان لر حکم
اولیکه عالم غیبی کور لر ابتد کور پیغمبر پر یارسول الله ابتد
پیغمبر لر نیجه ایمان کتور میلر که جبرائیل انزل الله کله کتور
ابتد کور صحابه یارسول الله ابتد صحابه نیجه ایمان کتور میلر که بویجه
معجزات کور سر بران کچون ایمان کله حکم اولور بر قوم اولاکه بندن
صکره کلندر کورمدن ایمان کتور لر فردشکر انزلون بودخی

ذکر اولنلر متاخر لیرک فضیلتنه دلالت ایدر صحابنک و
تا بعینک در فضیلتنه دلالت ادجی حدیثلر چوقدر پس عقل
هر برسی ترجیح ایلدکه توقف ایلدی **مثلا تخی مثل المطر لا یبتر**
اوله خیر امر آخره بواشارتدر اما شبهه یوق که افضلیت سما
اولر پیغمبر دن **خیر القرون** **قو حدیثی** بوکا اشارتدر بعضلر
ایتمشکر که خیر القرون دن مراد مخصوص کشلر در عشر پیشتر
کبی و خلفاء اربع کبی یا قیسنده اول و آخر برادر اما شرف
صحت ایلک و مشاهده معجز ایلک هر و ایله کسندن بر ابرد کل
نیجه که حضرت رسالت بوی که صلی الله علیه و لم یکن طوبی من ران
ولن من ران اولن من ران یعنی سعادت اول
کسندن که بنی کورد دخی اول کسندن که بنی کورنی کورد دخی
اول کسندن که بنی کورنی کورد شمدی یادکن دیدکن
سزا محمده امیر ابوحنیفه ک فلان اماملردن ترجیحنه
و فضیلتنه دلالت ایندر زین که مسائلی دیلا سبیلک و خصم حمله
الزام ایلدک اندن **اؤکه هیچ بر امامدن نقل اولتمد اؤسؤلا**
اولسه که امام شریعتی و دینی درمی ایلیج کلک صفتلر جان
دکل خیریکه لارم کلور که شریعت و دین بوندن او کدن اولمکلا

و بوندن الروكنا در دين الدر مش اولال بو خود خير القرون
 قرين حدیثه مخالفه **جواب** و روز که لا سلم که دینی در
 ایلک بوندن او کدن الدکی اقتضایلیه قتاده رضی الله عنه بو
 اینک تفسیر زده **و کنتهم سوا نانا جاکم** بتدی که جادید کن سز
 دری ایلد اکثر علما بتدی که جماده الودمک مجاز در پس مامدن
 او کدن دین حقیقتده الوالیه مسلم که مراد حقیقتده الوالیه
 در ایلد دیمک کچن زمانه نظر الوالیه بلکه کلی زمانه نظر اولیچین
 که کلی زمانه اهل اجتهاد دو کت یا از اوله امام رضی الله عنه
 شول قدر مسایل چقدر دیکه آخر زمانه دکن خلق انکله نفع
 کور که اگر امام دکلمتید آخر زمانه دین الر دجهتد **باید**
 پس مساائل کا بلرله شاگرد لرله دینی در ایلد بوسونه اشارت
 ایلد شرح او غلکه شافعیده اولوق که اشتمد بر کشتی امام
 ابو حنیفه مساوی ایلر ایتدی ای کشتی بر کشتی مساوی ایلر سنکه
 مجموع امت عیلاک درت بخشنده اوج بخشن اکاسم ایلد
 اول درت دن برسی دخی نله مسلم ایلر بلکه انده دخی نزاع
 ایلر بوسوزک معنی ندر در لایتدی که علم فقه سواد لر جلد
 سوا لکه فقهک برسدن قوسوی انکدر قوسوالدن دخی جواب

و بر کخصم ایلر بعض جوابده سوا سید اول بعضی مسلم ایلد
 و بعض جوابده خطا ایلد امام خصم نزاع ایلر که خطا ایلدم پس
 فقهک اوج ربعی امام مسلم اوله بر بعنده دخی نزاع ایلر پس
 شرعی در ایلر صفتلغی جایز اوله عجب بودر که مصنف
 مصابیح بحی السنه در لر ربعی سنتی در ایلر مع هذا که
 تصنیف ایلد یعنی کند و دن سنه سولیدی بلکه حدیث خارج ایلد
 امام که کند و دن بویجه مسئله اجتهاد ایلد بیچن دلیلیه **اگر سوال**
اولسنه که امام سابق صفتلغی جایز الوالیه بیچن نکه سابقه
 معنی اسلام الروکنا امامدن او کدن بویجه صحابه و
 تابعین اسلامه کلیدر لر **جواب** و روز که مراد سابق دن
 کند زمانده اولان خلقدن سابق اولاندر لفظ حدیث دخی
 بوکا مشعره **فی کل قرن من امتی سابق** یعنی هر زمانه ائمه
 بر سابق وارد پس معلوم اولد که مراد سابقدن زمانه
 خلقدن سابق اولاندر شک یوق که امام کند زمانده اولان
 خلقدن سابقدن دخی امامک **ما جاء ناعن الصحابة فعلى**
الراس والعین وما جاء ناعن التابعین فهم رجال ونحو حال یعنی
 صحابدن نکل بز ارش سه باش کوز از زنه تابعیندن نه کلور

انلودخی از نادر در بز دخی از نادر دیدگی دخی بوکا اشارت کرد
 امامك فضلند دلالت ایدر اول سنه که بصیرت روایت ایلد عبدالله بن
 معقلدن عیادن کفر الله وجهه که بویورک الا انبیکم برجل من
 کوفه بلکم هذا کینی بابا حنیفه قد ملی قلبه علما و حکمة و هک
 به قوم فی آخر الزمان کما هلکت الزانضه بابی بکیر و عمر
 رضی الله عنهما یعنی خیر و بر بنی هر کشیدل سز که کوفدن چقه کینی
 ابوحنیفه اوله گوکل عیله و حکمت طولش اوله آخر زمانده بر قوم ک
 سبیل هلاک اوله نیجه که راضیلر بو بکر و عمر سببندن هلاک
 اولدر یعنی علی سوم لروا بو بکر عمری سومیر لورده هلاکدن
 جهنمه ابد قلم قدر خلا قتل بیز سنکر اولد عیچون یا پیغمبر صلا الله
 علیه و سلم سو بکیرن سوم کدر زبیرا فورا رده ذکر اولمش هر
 کسم که ایشه قبیعی سومر میچون که پیغمبر ان سومر که فرا ولوی
 انگیزن که سومد و کک علین پیغامبر ک سومر ایلدی اما چنکه
 خلا قتلر نه و فضیلتلر نه معترف اولسه اما علی جوق سومر
 دسم انشاء الله که کناه کار اولیه نیجه پیغمبر صلا الله علیه و سلم دیش
 عایشه حقننده **هذا قسمی فیما الملک فلا تواخذن فیما الاملک**
 یعنی المدن کلان عورت لورمک ارسنده عدل ایلکه بودس

المدن کلین نسنبله عایشه ار تق سومک ده بنی و اخذ ایلد
دخی امام بصیرت روایت ایلد جریر بن سعید بن الضحاک دن اب
 عیاسدن رضی الله عنه که ایتد پیغمبر دن صکره جمیع خراسان
 ازرنه بوکشی اوله کنتی ابوحنیفه اوله یعنی امام اوله اهل خراسان
 ازرنه از که خلقه امام اولمغه بوسوز مساک کل بلکه خراسان نیچون
 ذکر ایلد بیکه امامک علی اولنده ظاهر اولد نیجه که امام ابو یوسف
 مرویدر که امام محمد دیش قاضی القضاة اولد غندن هر عراق ولایت
 مشهور اولد مصره اصفیله قول ایلد که مصرده دخی و شامده
 دخی علمن ظاهر اولد مصلحت امام محمد قول ایلد زبیرا که امام اعظم
 اقد الیها ما ابو یوسف دن صکره الی قاضی ایلدی یا اجتهاد
 مستدل اولدی یعنی اول اجتهاد قاضی اولمغه اولد آخر اولمغه
 اولدی یا ابو یوسف دن صکره متعبد زبیرا اول وقده اذن
 عالم بوعد **دخی** امام بختر دین روایتدر که امام اعظم جعفر صادق
 اعظم امام باقر قینه کدی امام باقر امام اعظم کورد ایتد شبیه
 کلور حاضر مه که جزمک سنتی ایلد کن صکره در ایلد کرت
 دخی هر بر مظلوم بار دخی اولد سن هر بر بغلونک قیغوسی
 کدره سن مستحیر لری طغر بولر قولغز لیا سن الله دن سکا باردم

و توفیق و لا شایدا ما م با فرك بلدی فرستاده اوله بنجر که
 عثمان دن رضی الله عنه مر ویدر که بعضی صحابا بر عورتک یوزنه
 جوق بقند اندن صکره امیر المؤمنین عثمان قیته کلد امیر المؤمنین
 عثمان ایته **ایدخل احدکم علی بعین زانیة فقال و حیاء بعد**
رسول الله قال لا ولكن فواصة یعنی بر کوز بنم از مره زناد
 کوز که کور اول صحابه ایته پیغمبر دن صکره وحی اولر عثمان
 ایته وحی دکل لکن **فواصة** پیغمبر صلی الله علیه و آله یوردی
انفقوا فواصة المؤمن فانه ينظر بنور الله یعنی مؤمنک فرستدن
 سفتک که مؤمن اللهک نور یله بقر امام اعظمک علم فرستده
 کمالی واردی **دخی** امام تاج الاسلام سمعنا ابی حمزة دن روایت
 روایت ایله بکه ابی حمزه ایته امام باقر قیته بدقی امام اعظم
 کلد بوچ مسئله امام باقر دن صورته و کلد امام باقر ایته نه
 کویک طور و نه جوق فقیه وار امام باقر دن بودج غیبته
 امام اعظمک کما دیننده و کثرت علمنه دلیل در **دخی** تراهد ارجی
 روایت ایله امام بصیر دن اول **دخی** روایت ایله امام هار فاده
 کرا ایته امام حماد قیته یدم ابو حنیفه کلدی حماد ایته دی سن
 اول نعمان سنکه بنه ابرهیم سندن خبر یوردی ایته الله خوش

طوسون اول نرمان که انده برکشی کلد کرا دی نعمان اوله کینی
 ابو حنیفه اوله الله تعالی تک حکمی و پیغمبر حکمی خرابلیه و آندن
 صکره اسلام دخی با کلد فیه احکام باقی قلد اول احکام ملامه عمل دن
 هلاک اولیله یا خاد کرا کرا ارشک بندن سلام و ر بوستر
 ابرهیم دن کرامت در و کرامات راع یقین ایلمک و یقین راع
 ایلمک کبی جایز در نیجه که انبیایه و اولیایه دخی اولر پیغمبر صلی
 الله علیه و آله نجاشی از رنجان نمازن قلد غی بو طریقتدن
 ادی پس امام شافعی تک غایب از رنجان نمازنی قیلو جایزه
 بو حدیثله دید کجحت اولیله زبر که نجاشی غایب دکلد بلکه نماز
 قلد قده پیغمبر حضرت اخی کور و ردی پس القات اولغیه محمد بن
 یوسف سوزنه کرا ایته هر کیمک ایته ابرهیم بن ادهم عرفه کونده
 عرفانده و بصیر ده کور در کاف اولر نیچون که طی مسافت
 کراماتدر مجمع دکلدر **دخی** امام بصیر روایت ایله محمد بن
 ابی نعیم دن که امام اعظم دوشنده کورده که پیغمبر ک قرنی
 اچور و ککلرینی کوکسنه جمع ایدر بو سندن قور قدا اب
 سیرین قیته واردی و بودشی عرض ایله دی این سیرین ایته
 بودش استی سن دکل سن بلکه بودشک استی ابو حنیفه در امام

ابتداء ابو حنیفه بن سیرین ابتدا ارکلی احو کو رویم احمد کی امور
 ار اسنده بر بک کورد ابتدا سن اول کنی سین که پیغمبر صلی الله
 علیه و آله حنفی کده دیک **سجج فی امتی رجل یقال له ابو حنیفه بن**
کثیفه خال یحیی الله دینه علی یدیه یعنی بنی امیه بر کثیفه
 کنیتی ابو حنیفه اوله کی امور ار سنده بر یکی و لایق تمام یستی
 انک کی از رنه در ی بلیه **الکر سوال** اول نسکه بوسزدن سؤل فهم
 اولند که امامه بوفضیلت دوشله ثابت اولورد و شک کنی
 تختی ندر غایت بواولا که کرامات اوله کرامات انهار ایلک جابن
 دکل **جواب** بودر که پیغمبر صلی الله علیه و لم ابتدا **الروایة الصالحة**
جزء من سنة و اربعین جزء من النبوة یعنی ابودو ک پیغمبر
 لغک قرق الی بخشنده بر بخشند رید کی دوشک ابولکنه
 و تحیل اولد غنه و تنکردن اولد غنه دلالت مع هذا که امام
 بود بن سیرینه دیک بودر معیونند او کنی کچون دکله **الکر سوال**
 اول نسکه دوش پیغمبر لغک قرق الی با یتش بخشندن سجد بر
 بخشی اول **جواب** بودر که امام خطا ابتدا مدت وحی یکوم بر
 بلدر وحی کلدن الی آی و ش کورد الی آی یکوم اوج بله نسبت
 قرق الی بخشندن بر بخشند دخی موین صالحک دوش قرق الی

جز فدن بر جز در مؤمن فاسقک دوشی پیغمبر لغک یتش بخشنده
 بر بخشند **دخی** امام بصیر روایت ایلد عبد اکرم بن سعید که ابتدا
 اهل عکک بر جا اعتندن اشتم که ایبر بود توراتده کعب الاحبارک
 دخی نعمان بن ثابک و معاتل بن سلیمانک صفتل یاز لیدر **دخی**
دخی اما بصیر عبد الرحمن مقریدن سعید بن محمد بن خالد دن
 کعب الاحبار دن روایت ایلد لکه کعب یتد بن فقه اهلنک دلو
 توراتده بولورم اولر یله صفا تلر یله بر کنی بولورم که نعمان بن
 ثابت بر کنیتی ابو حنیفه در فقهده و حکمده و عبادتده و زهدده
 کامله محسود در له و محسود اله اول زمانک علی اسندن اولو
 و اعلم اول **الکر سوال** اول نسکه که توراتله استدلال ایلک ساقطه
 اندن او ترک توراتک حکم یله عمل ایلک جایز دکل شاید که تحریف
 و تغییر اولمش حکم اولد دخی پیغمبر صلی الله علیه و لم بوردیکه **لا تصدقوا**
اهل الکتاب ولا تکذبوهم یعنی اهل کتاب که بهود و تصادق
 درنه کر چکلک و نه یلا نلک **جواب** بودر که تورات و انجیل
 اچنده کله عمل ایلک اول وقت جایز دکل که کتابک و انجیلک
 حکمنه مخالف اولد یتک مردود در انما سکوت اولر حکم
 نه مخالف و نه موافق اولد انه توقف وارد بر بوجت کتاب

حدوده پیغمبر حضرت صلی الله علیه و آله بود زنا ایلدیلر
رحم ایلدی بخشنده عام مستوفی مذکور در امام غزالی روایت
ایلدی محمد بن سلمان خلف بن ابوبدن که ایتک علامه دن محمد
کله محمد دن صحابه کله صحابدن تابعین تابعین ابو حنیفه
ابو حنیفه اصحاب کله **فمن شاء فلیرض ومن شاء فلیسخر**
یعنی کیم دلوسه راضی اولسون کم دلوسه قاسون مراد عدل
اصول فقهه و کلام و فقه و حدیث و تفسیر در بولردن
از که علم اعتبار بوقدر اصل بحکم عمرو بن العاص دن حکایت
اولنکه اول وقت که امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه خلافتده
اسکندر تیره فتح ایلدی اسکندر تیره یحیی اول حکماء فلا سفین
بر کشتی وارد که فلا سفینه بقرها طیفوس در لود یعنی
نخوی دمک اولور بویحیی ملعون نصرانید تنلیت فایلار
یعنی تکروی اوج دره تنلیدن رجوع ایلدی مضار مصدره انکه
نزاع ایلدی و حرمتی کدر در بر کون بویحیی عمر و ایلدی
شهری و ولایتی لایک شگافایده اولان نسنده سنک کسنک
نزاع بوق اما سگافایده اولان نسنده نسنده نسنده مستحق
اولا بوز عمر و ایلدی ندر اولخر ندر کی حکمت کتابه دیک عمر

امیر المؤمنین دینچه اولم دیک امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه
مکتوب یاز در امیر المؤمنین **جواب** یاز که اول کتابه دیک
اللهه کتابه موافقه اللهه کتابه نلردن مغنی در یعنی الله
کتاب و ارنک نلر کمر و لکر اللهه کتابه مخالفه نلری بوغ
ایلدی کدر دیک چون مکتوب عمرو بن العاص ارشد مجموع کتابه
اسکندر تیره تک حامله ندر و ربک و یورد که کنی انده بقدر لکی
ایده بوکا بلرینده و آخر اولد فوجاه شامده کورد که ایتملر
اول وقت که اسکندر تیره فتح اولند بیک حاکم و اون کی بیک
توره فروش دکان واردی **دخی امام** مولانا جمال الدین
عمر الشافعی رحمة الله علیه روایت ایلدی خلفدن که ایتک که اکرید
کشی امام ابو حنیفه تقلید ایلم کند بیه الله او نسنده امام
حجت کتور سه امیز بودر که عذاب دن خلاص بولار **دخی** جمال
الدین روایت ایلدی خالد بن زید دن که ایتک ابو حنیفه و
ابو یوسف و محمد و زفر و حاد بن ابو حنیفه رحمهم الله
بر قوم در لور علم کلامه خصوصتده خصمه غالب اولد لور
هر هر می اولو عالمدر **اگر سوال** اولنسه که خصوصتده غالب
اولنق ز مدر مدح دکل **جواب** بودر که خصوصتده امام ابو حنیفه

محمد و حدر اما خصوصت اثبات باطل بچون مذموم در
 امام عدل بولغا الا سفر انی روایت ایدر عبد الله بن
 المبارکدن ایتد امام اعظم ایتد بر کشتی ایتد خیر می شری
 ایتد اول دیکه ایتد خیره دنیلر غایت شریه دنلر ایتد دنلر
 حق تعالیور **وجعلنا ابن مریم و امه ایه یعنی او غلنی**
 و آسنی ایتد ایلد **دخی** امام شافعی دن مرویدر که امام مالک
 ایتد هیچ ابو حنیفه کوردگی کوردیم دیکه اگر بودر کب
 التو ندر بودر عو الیس اثبات انک التندن کلوردی **کدر**
سؤال اولسنه کونک کبی سوز امام مالکدن بخره صادر
 اوله بل که بعضی حد ثلر ایتدلر بوسزله امام مالکوک
 عدالتی ساقط اولور **جواب** بودر که بونک کبی سوز باغنه
 قضد اولند قدده دنلر نتم که حق تعالیور کفار حقیقده **ولا**
یدخلون الجنة حتی یلقوا فی ستم الخیاط یعنی جننه
 کرمز لردوه اکنه پردوزنه کرمینجه مقصود کرمسکه میا
 لغه در امام مالک منصفد امام اعظم مدح ایتد که باغنه
 ایلد بونک عدالت ساقط اولور **دخی** امام ضمیری روایت
 ایلد عبد الله بن المبارکدن که ایتد امام مالک قنده یدم

بر کشتی کلد قاتی عزت ایلد و صدره کچورد اول کشتی کتدکن
 صکره ایتد بلور مسز بومکدر بوق دیکه بو ابو حنیفه
 عراقیدر دیکه اگر بودر که التو ندر دسه اثبات ایدر الله تعالی
 بوکا علم فقه توفیق ورد که علم فقهده هیچ زحمتی بوقده
 اذن صکره بر کشتی **دخی** امام بربندن اشغه بر ایلد
 کتدکن صکره ایتد بوسفیان ثوریدر فقهنی و زهد
 مدح ایلد **دخی** امام عبد الله بن المبارکدن مرویدر که ایتد
 شام ولایت کلام بیروت ولایتنده امام اوزاعی کورد
 واردیم بکا ایتد کمدر بومستدع که کوفدن چقیدر کینتی
 ابو حنیفه در اودمه واردیم امام اعظمک مسئله لردن اوج
 کون یازدم اوزاعیه کتوردم بکا ایتد نمان کمدر که بوسال
 اذن نقل ایلش سن ابو حنیفه در دیدیم برمدتدن صکره
 کسی مکده اوغرشدلر اوزاعی بکوردیم امامه بحث ایدر کرد
 اول یزدغم مسئله لردن امام مشکلی حل ایدر که ایلد عدن
 صکره اوزاعیه ایتد نیچه کوردک ایتد حسد ایلدیم بوکشیه
 علم و عقل کامل اولد و غنه غلط ایلشیم انک حقیقده توبه
 ایلدیم انک ملازمت ایلد کورا و زاعنک انصاف **دخی** عبد

بن المبارک ادبخی که استاد ندن اوزاعی بی بخشی حسن خلقه
 دفع ایلد بوکامنا سید حسن و حسین دن رضی الله عنهما
 روایت اولغور که فرات از رنده یدیلر کوردلر که بر پیر عرب
 گلد ابدست و غار اندی کرکی کی قلد ابدلر اکر یکلرک
 درسا و شاید فقیه حقه مطیع اولمیه ایدلر یا شیخ بن
 یکلر سن پیرکشی سن ابدست و تماری شاید که سن بر دن
 یک بلور سن اوله قلد ابدست الالم و غار قلد اکر یکلر سن
 و ارسه بن اکر ابدست الدار و غار قلد ابدلر ندن علی
 الله علیه و لم کوردلر کی و عرب توبه ایلد ابدست
 غار اکر ندن مشایخ و اکابرک مخالفله بحث و امر معروف
 ایلد کلر ندن طریق لری بوید فقیق سوکک انجدمک دکدی
 سندخی انلرک طریقه ملازمت ایلد **دخی** حیوان بن موسی ابد
 عبد الله بن مبارک خلقه حدیث روایت ایلر حدیثی
 نعمان بن ثابت دیکه بعضی او تور نلر نعمان دن مراد کدر
 دیدلر ایتد ملک **مُحَنِّي** درم یعنی الکفی که ابو حنیفه در
 بعضی نقل ایلد کی حدیثی بز مقصدن ساکت اولد
 عبد الله بن المبارک ایتد نه بی د ب خلق سن علمه و اهل علم

معرفت کوز آرد هر هیچ کمنه مقصد اولغه ابو حنیفه دن ایتد
 بو قدر امام زاهد د تقیه فقیهده علی زیر کلر کشف ایلد
 و حل قلد هر کیمکه علی انک طریقه دن از که طریقه طلب ایلد
 از راندن صکره اند اچد که برای حدیث نقل ایلد **اگر سوال**
 اولسه که بوسه شوگا دلالت ایلر که بعضی جماعت سزنی قبول
 ایلر بقیل **دخی** حدیث نقل ایلد علمه بخلد **جواب** بودر که
 نچان فضل و نعمت استی خالی اولد حاسد دن کورن سزنی
 که بیغیر صلوات الله علیه و لم نه قدر حسود لری وارک اما
 بخلد ایدک بخلد دکل بلکه علم و حکمتی غیر اهل ندن منع ایلد
 در زیر که علی غیر اهلند تعلیم ایلد دشمنه سلاح و ملکه
دخی سمعانی بوسفدن روایت ایلد که هیچ بر نسته
 امامه مخالفت ایلد الا انک مذهبی آخرت حقه
 قورن محی بولدم علم حدیثه میل ایلد صحیحی بندن یک
 بلور **اگر سوال** اولسه که ایلد اولسه هیچ بر مسئله امامه
 مخالفت ایلد درست اولمیه ای یوسف سوز ایلد عمل اولمیه
 مع هذا ایتمشدر که قضایه تعلق نسته قوی ای یوسف
 قولی از رنده در زیر که تجر بی چو قدر **جواب** بودر که آتوت

حقیقه فرزند پدر دیدند که لازم که امام کوفی حق اوله
 انجیق و ابو یوسف قوی باطل اوله بلکه معنی بود که امامک
 مذهبی احتیاط بود در **دخی** سنه ۷۰۰ م و پدر عبد العزیز بن
 زرمین که توبه بن سعد امام مجلسه حاضر اولد و جوق علم
 امام اعظم دن آندی قضا یاره امام قولندن کچمزد و ابتر
 بمله تکرری ورتسنده امامک مذهبی بتر نیچونکه بر قیاس سنه
 جمع اولد که انک سبیل اقا اقتدا لارند در علم بر تقوی و بر اصول
 بلدگی و بونوبه مرو و لایتک امامتک و دینده محکم و صالح اید
 نصر بن زیاد ایدر امام مالک قینه یدم توبه بن سعد کلده
 امام مالک ایتد کاشکی قیمره انک کبی بر کشی اولدیکه نصر اید
 شتاد بن حکیم قینه بکرم درت کون المذین واردم و ایتد
 اگر سکا اجل رسه امامک و اصحابک مذهبیل قوی و **دخی**
 هاء دید ایتد اگر زمانه خلق بخا مخالفت ایلسلر ایتد قوی
 و رما لا قولیل ایتد اگر اصحابیله مخالفت ایلسه ایتد اهل
 اجتهاد دن سن ققسن اختیار ایلسک ایله و الا امامک
 سوز یله علم یله فتواده مذکور اولان بودر که اگر امامتک
 بر سبیل اولسه امامک قولیل علم ایدر زو و اگر بلغز اولسه

مختیر عبد الله بن مبارک ایدر هر تقدیر چه کرسد امام بلغز
 اولسون کرسد اما سینه اولسون انک سوز یله علم ایدر زو بو
 شتاد بلغز علم اسنک اولوسید و زما سنک عابدید و اولدون اولدیکه
 بر ایدست الموریکه و التمش یله هر کچمزد **دخی** عثمان بن عفان
 الشجرعی ایدر عراق علما سایلده ایتد ایدر اردو حکم کلچک حکم
 ایتد ایدر امامک قولیله مخالفت انک فور قور کور ذر بلور اردو که
 هر مسئله بر حکم اصلدن جعفر بیدر کور زمنسن که علما بو کور دکن سوز
 لریدن بر سوز باطل انک استدلالده مدور **دخی** ابن الفضل الزاهد
 روایت ایلدی مطیع بن عبدالله دن که ایتد علماء حدیثده سفیان دن
 فقیه کور مدیم ابو حنیفه اذن افقه ادعی امام حسن ابن علی دن
 مرویدر که ابی عاصم دن صوردم که ابو حنیفه افقه در یوش
 سفیان ایتد ابو حنیفه نیک قولی افقه در سفیان دن امام حارث
 ایدر ابو عاصم صورته ایتد یا جاهل قوللر انک کوچکی افقه
 در سفیان دن **دخی** ابن مزاحم ایتد عبدالله بن المبارک ایتد
 خلقک عابد عبدالله بن ابی رفاد و زاهد فضیل بن عیاض
 و عالمی ثوری مرو فقیهی ابو حنیفه دهیچ اذن فقیه کورده
 عبدالله بن داود دن مرویدر که ایتد فحاکم اثر و روح دلسک

سفینه ملازمت ایلم و اگر دقایق علوم دلسک ابی حنیفیه
 ملازمت ایلم عبدالله بن داود ایدر و اجیدر مسلما نلزارز
 که ابی حنیفیه دعا ایلمد عارفه و سنتی او کورتد بچون فضل بن
 دکین ایتمد امام ساینه طلیح بن علیج بن وکیع روایت ایدر استند که
 اینده هیچ امامدن فقیه امامدن غازی کوکچک کوردم امام
 ابو الفضل الکرمانی استندن قاضی بی بکر بن داود دن روایت
 ایلمد که امام ابی حنیفیه مذهبنی قلم مذهب لار زنه مقدم
 ایلمد که بچون که مذهبی اقدم و محکمدر مختصر و کلدر در قرآن
 و حدیث موافق در صحابه متابعتی چو قدر شاکرد لری علم
 واعظم در برسی هیچ بر امامک نه الروی صکره هیچ بر
 شاکرد کلمه انلرک برسی که عارفه و حدیثه کامل امام المسلمین
 قاضی القضاة اجمعین ابو یوسف یعقوب بن ابرهیم الاضایی
 برسی امام محمد بن الحسن الشیبانی برسی امام زفر الهذیل
 التیمی در برسی امام حسن بن زیاد در برسی امام وکیع بن الجعد
 برسی امام عبدالله بن المبارک برسی امام بشر بن عیاش
 المرسی در برسی امام داود الظائی در برسی امام ابو یوسف
 بن خالد در برسی امام مالک بن معمر البجلی در برسی امام نوخ بن

بسی در حدیث

ابی هریم در بو مذکور امام لری هر برسی فرید عصر و حید
 دهد لر علم فقه و تفسیر ده کامل و حساسیده فاضله بلر قیسی
 امامک بونلرک بکی شاکرد لری وارد امام اعظم رضی الله عنه
 بونلرک مشورتله مذهبنی وضع ایلمد کند و بلغز استدلالم
 وضع ایلمد سلما نلر فایده جوق و المنجی بر مسئله اورتیه بر تو
 کند و بلد و کن درده و انلر بلد کلرن صورده و گاه اولورده بر
 مسئله بر ای بدی جوق انلرک بخت ایدر و روشن و محکم
 دلیل لرتورده مجموعی قول ایلمد بن لرتد پس اول مذهب
 بونلرک بکی علما استنده اولمش اولایلمد اول مذهبند که کند
 بلغز کندی فکر بله وضع اولمش اوله اندن صکره حق تعالی توفیق
 ورد که وفات تمدن مذهبنی تصحیح ایلمدی و جوابی قطع ایلمدی
 و صواب طلب قلدی مع هذا که بی غیر صلوات الله علیه و لم امامک
 زمانی خبر اولدغنه و صکره کلان زماندن یک اولدغنه و صکره
 کلان زماندن اشغه اولدغنه اشارت ایلمدی و پیورده که
 خیر القرون قرنی قرآنی لبیه تیر نفسوا الذب فی شهادته
 قبل ان یشهد و یحلف قبل ان یشهد و یحلف قبل ان یشهد
 زمانک ایوس بن زمانعد راندن صکره کلان راندن صکره کلان

اشکاره اوله برکشی طانقلغه قغرمدن طانقلق و برع و اندویر
انداجه و سیرک خلفده چنی اوله و سیرک لک اول زمانه جوع
اولدغی نیا سوکسی خلفده جوع اولدغدن اوله و سیرک لک
بر علامتی دخی اولدرکه آخرتدن غافل اوله بلکه همتی نفسی بسلاک
اوله جسم اگر چه صاف اولور اما کولی خسته در اما ایلر و کوی خلفه
غرضی بکدن تکوینک بویرغنی طوغه قوت حاصل بیلدی
اندن اتر و اما مزک قوین هر کون سو بقدن کی در هم وزینه
اگر سوال اولنشد که جوق صالح لر و عالم لر سمر لر جواب بو دنا
مذموم اولن سمر کیچون کندوی بیلکدر اما اول که اختیارین
الله تعالیله براده اول مذموم دکل زیر قولک انده اختیار
یوقدر چون کجش زمان یک اولدی کلن زماندن پس
امام دخی یک اوله صکره کلن امام لر دخی امام ابو
حنیفه ک رضی الله عنه برکما الی دخی بودر که کچن علما
علا لرن کنا بلرده یزمدیلر بلکه هر برسی علی کوی کولنده حفظ
ایدن چون امام کورد که علما الکله علم ضایع اولرنجی که
حضرت رسالت صلوات الله علیه و سلم یوردن ان الله لا یقبض
العلم تنزاعا و لکن یقبضه بقبض العلماء حتی انما

العلماء اتخذوا الناس رؤسا جفا لانا فتوا بغير علم فاضلوا
واضلوا یعنی الله تعالی علما کوی کولنده که رهنما دام که علما المنز
لکن علم اللدغ علما کی در سکلدر سکل علم ضایع اولر علما اللدکن
صکره خلق جاهل لر ی اولو اد نزل اول جاهل لر علمسز قوی
ورر لکن دخی دخی از خلق دخی زدر لر چون حکایت
بو یله بدی امام اعظم علی ضایع اولمچون کنا بلرده یزده
دخی طهارتدن بشلد نیچونکه طهارت نمازک شرط در اوله
طهارت اولما نیجه نماز جایز دکل اندن نمازی ذکر ایلد نیچون که
ایماندن صکره واجب اولن نماز راندن صکره زکاة ذکر ایلد
نیچونکه مالک چر کینر مع هذک قرانده سکان کی ایتده
نمازله اکبدر چون عبادات تمام اولد معاملاته شروع ایلد
اندن کابخی و صایایله تمام ایلد نیچونکه آدم او غلینک آخر
حالدن بو ترتیب کور که نه خوب تر تبیدر هر کیمکه امامده سکره
کله بو ترتیبی امامدن او کرتد **دخی صدر** لایمندن مرویدر که
ایتده امام ابوحنیفه درن مروی اولان مسایل بش یوزیک
مسئله در که کند و دن وضع ایلبدر **دخی امام** حصردن
مرویدر که کشتیلردن برکشی چون امام محمد ک جامع الضعیف

اولو کابن کوزح و سزرنه مطلع اولد کونک محمد کتاب
 بودر اولو محمد کابنه اولد دیدا اول کابک برکتله سلیمان
 اولدی و ایندی که بود بن حنی دکلمتید بونک بی امام حنی حنی
 اولدغنه قرار و اعتراف ایله بیبر امام که بونجه مسئله لری
 کند و دن درتش اوله و بونک کب امام لوشا کردن اوله لا
 بقدر که بجموعسندن افضل اوله خصوصاً که عبادت ده و زهد
 و غا زده و حجه مرویدر که الی ش دفع حج ایلد امام هادی
 خزانه اولو کابده کوزدیر که امام صوک حنی که ایلد ما لک
 یارسی کعبنک خدمتکار لر نوردی و ایندی کابعبه نرفها
 الله خالی یلک چون کعبیه کردی صاغ ایغنک ازرنه طردی
 و بر رکعتده قرانی ختم ایلد و ایندی ای سکی سنی کر کیلین
 بلدم اما کر کیلین قولون ایده مدم قولغنک اسککنی بلکم
 بغشله اواز کدی کعبنک بجاغندن که بلک ابو قلده
 و قولغنی اخلا صل ایلدک سنی و سنک مذهبکده اولان
 قیامته دک بر لغدم اگر سوال اولسه که پیغمبرک صل الله علیه
 وسلم الاینة من قریش یعنی امام لور قریشدن دیدا دخی
 قریشی تقدیم ایلدک هیچ کسنه قریش ازرنه تقدیم ایلدک

صحیح امام زین العابدین

دیدکی دخی تعلمو من قریش ولا تعلموها یعنی قریشدن
 اکر نک قریشی کرتمک دیدک دلالت ایدر که امام شافعی
 رضی الله عنه مقدمه قلان امام لرون بیچونکه قریشی
 اندن اکر امام کلمبدر که خلق مذهبده فخره و دخی پیغمبرک
 عموسی و غلاید و دخی عرب لغتنی اکر کن یک بلور کسین
 انک مذهبی قلان مذهب لرون یک اوله جواب بودر که
 اکر امام لور قریشدن در دیدکندن مراد غا زده امام سه
 باطلدر بیچونکه پیغمبر صل الله علیه و لم معاذه بیور که اهل
 قبا به امامت لغ ایلدی دخی عمر رضی الله عنه اول وقت که صحابا
 تراویح قلمغه جمع ایلد ای امام ایلمع هذا که قریشدن علما
 جوعند دخی علما اجماع ایلمیدر که قرانی یک بلن علی ارتقا و
 بحر نسبی اولاندن امامت لغه بکدر اکر مراد علوه امامت لغه
 یعنی علما قریشدن در عالم اولمغه علم شرطدر نسب یلسون
 کور سن سین که پیغمبر صل الله علیه و لم اصحاب النبی بایتم
 اقتدیتم اهتدیتم دیدا هیچ سبب اگدی یعنی بتم صحابم
 ایلد کجی هر لر قفسنه اوسکوز مقصود کن ارشاد سن
 مسلمانلق شهر لر ننده کجش زمانده اولو عالم لورک چوغنی

شریف النسب دکل لابی موسی و حذیفه کی عراقی و زید بن
 ثابت و زهر کی حجازی و معاذ و ابی امامه کی شامی اما
 بن زید و صهیب و یحیی و یونس که عارضی الله عنه عبد
 الله بن مسعود بن صکره کوفی و عبد الله بن مسعود
 شاکر دین کورد که خلق علم فقه او کرد لروردت یوز
 دویت کورد که مجلسده فقه علنی بزیر ابدی بونلر
 بوشهرک چراقلدر مع هذا که هیچ برسی قریشی دکل دخی
 اجماع علمایونک از زنده که بر ولایت خلق فغان بر علمه محتاج
 اولس که فقه علم او کرده و اول ولایتده فقه لرجوع اولس
 ققسنک که علی جوع اولس امام یعنی خلیفه کارزق و ره او
 مجموع علمه برابر اولس لجرنده بر قریشی عالم اولس اول
 عالم قریشی به رزق و ریکه متعین و مخصوص اولس بلکه امام
 ققسنده دلر سه و ره او نسبت اعتبار و رسید امام خیر
 اولس بلکه قریش و ریش انجی معلوم اولدی که الاثمه من قریش
 مراد خلافتش اما اولکه پیغام بردن نقل ایلدی که بویزه **تعلوا**
من قریش و لا تعلوها اصلاً بویزه اصل بوقدر پیغمبر
 صل الله علیه و لم نجد کما اولدی که قریشی جهل از زنده قول او کرد که

دیکو بر منس که امام شافعی رضی الله عنه علم فرایسته زید بن
 ثابت مذهبیه علی ایلمع هذا که زید قریشی دکل دخی امیر المؤمنین
 علی رضی الله عنه عبد الرحمن السلیمی بویزه که حسن حسین قرآن
 او کرت مع هذا که عبد الرحمن قریشی دکل دخی سعید ابن المسیب
 قریشی بیک علی ابوهر بردن او کرت مع هذا که ابوهر بر قریشی دکل
 دخی امام شاکر قریشی بیک امام مالک دین و امام محمد دین و بنی السید
 و مسلم بن خالد دین او کرت مع هذا که بونلر قریشی دکل بر دی
دخی شافعیه دس که بر شهرده که قوم خلق قریشیلر اولس لجرنده
 بر عالم اولس که قریشی اولس اول شهر خلق بر مسنیله محتاج
 اولس لاول عالمه صور سل اول عالم جواب و رسمی و رسمی
 اگر جواب و بر من دیر سه متذکره امتش اولر زین قریشی وارکن
 غیر قریشدن او کند بیلر اگر جزا و بر من دیر سه بخل ایش اول
 و علی کریش اول بو خود اصلاً جابر دکل اما شافعی دن از که امام
 قریشی بولدی که خلق مذهبیه تقریبدی کی ایله دکل زین که
 چون علم کلدیک قریشی دکل بر مع هذا که جوق قریشی کورر که
 ابو حنیفه مذهبنده در اما پیغمبر که صل الله علیه و لم عمومی
 او غلدر دیکلر نه جواب بودر که پیغمبر که طرخی مرتبه یا او

یعنی قریشی اولد قیوم دکل

مرتبده ارشاد کربوبله اولن پیغمبرک عموئی و غلا اولسید هر قده
 بلکه هر عرب عموئی و غلا اولید زیر اسمعیل پیغمبرده پیغمبرله
 جمع اولوبلکه هر و ملو پیغمبرک عموئی و غلا اولاید زیر که پیغمبرله
 صلوات الله علیه و کلام پیغامبرده قوش **دخی** پیغامبر زماننده
 شمید کن مذهبک بر بردن سبیل اولیه ترجیح اولن هیچ کسسه
 مذهبنی نسبل ترجیح ایلاک حق سبیل اولانک نسب اولیان
 اورسندده نزاع و مخالفت اولیید مع هذا که چوقه نزاع اولید
دخی امام شافعی عرب لغتی بلورید جواب و روز که مسلم
 بلورید لکن اذن از که امام بلید کی ممنوع در بلکه امام مالک
 مدینه اولید هر که امام اعظم بنی افسدن که قاجد چوق
 زمان مکده مدینه ده مجاور اولد مع هذا که امام فخر الرازی
 که شافعی المذهب را پیش که امام ابو حنیفک شعر امام شافعی
 شعر دن فصیح و لطیف اید شعرک ایلی اولن الا بلادت
 و فصاحتله پس معلوم اولد که امام اعظم **دخی** عرب لغتی
 کر کلین بلورمش **دخی** اعتبار تقواید در سحر و نسب دکل پیغمبر
 حق تعالی بران **کریمک عند الله اقیبکم** یعنی که عزت کوز
 تنگزی قینده تقوایی و عبادت و قور قسی جمع اولاندر بوایت

بنی یاسن حقه آند اول وقت که پیغمبر صلوات الله علیه و سلم الله بوردیکه
 بر عورتا نهارک بر قولده و بره لرا بتدل بر قولده عورت نیچ و بره لهر
 کور من مسین که لقمان حکیم بر یوغون دود قلو قه قولده حق تمام
 انک حقه **ولقد اتينا لقمان الحكمة** دید یعنی لقمان حکمت
 وردک مراد حکمتدن علم رفقه در دیشل **دخی** صحابنک یخسل
 زاهد لر علم چوق شریف الشیخدن مقدم بلر کور من مسین که
 الله تعالی مجلس اولان نسبک فایده شیخه نفی ایله بوایت کریده که **فان افخ**
فی الصور فلا انساب بینهم يومئذ ولا یساء لون یعنی چنان
 صور اولسا اول کون فلان اولونک اولغیم باخصیه هم دمک
 اضی المیز **دخی** مریدر عبد الله بن مبارکدن که بر کون مجلسند
 چقد لطیف فاخر قفتان بکمش اوکنده اردنه چوق جماعت و
 خدمتکار لر برور کرد بر سید صحیح الشیخ ایکی قفتان کریمش
 یلغز بولده عبد الله او عزادی آید ای مسلما نل مبارک او غلن
 کورک و پیغمبر او غلنک حالنی کورک عبد الله ابن المبارک آید
 مبارک او غلنک سنیتله عمل ایله آنکه عزتدن اکا ایشدی
 سن مبارک او غلن طریقه واردک انک خور لغندن سکار شد
امام طبری روایت ایله پیغمبر دن صلوات الله علیه و سلم که بر کون خطبندده

آیتها یا ایها الناس الا ان ربکم واحد وان بآکم واحدا لا
 فضل لعربی علی عجمی ولا لعجمی علی عربی ولا لاسود علی احمر
 لا الاحمر علی اسود الا بالتقوی لاهل بلغت قالوا نعم قال فلیبلغ
 الشاهد الغائب یعنی خلق نکر و بزوا تا کون بر آگاه اوله
 بلکه که عربک عجم از زرتقلع یوق مکر تقوا بله برهین کارهلم
 و صلاحیت ارشد رومی هاء دیدل حاضر اولان غایب اولان
 ارشد رسون دیدنخی ابی مالک شعر بدین مروید که آیت
 پیغمبرین صلی الله علیه و سلم آیت ان الله لا ینظر الی انسابکم ولا
 الی احسابکم ولا الی اموالکم و لکن ینظر الی قلوبکم فمن کان
 قلبه صالحا یتحنن الله علیه و انما انتم بنوادم و احکم الیه
 انقیادکم یعنی حق تعالی نظر الیه سببکن و مالکونه بلکه نظر الیه
 کو کلکونه هر کس که کو کلک صالح اولسه اگر رحمت الیه قوی
 آدم او غل سیزا کا سو کلک اولان سیزدن متفق اولاند رخی
 امام مالک ایضا لادب ادب الله تعالی لادب الالباء و الائمة
 و الخیر خیر الله تعالی لادب الالباء و الائمة یعنی ادب الله تعالی
 وردگی دبیر آت آت ادبی دکل خیر الله تعالی وردگی خیر ورد
 آت آت خیری دکل کور من مسین بلال رضی الله عنه نیجه بقید

ابوهب و ابوطالب بخیر اعدا ندن صکره اصحا تواریخ امام عظمه
 سنبنده لختلا بلدر امام جز جامع الاصول ادو کابده ایتمت که
 نغان بن ثابت بن زوطی بن ماه در کابلدن بعضی آیتد با بلدن
 اما کلتی آیتد نغان بن ثابت بن طاوس بن هرمت بن شیبانک
 ملکش یوق تقدیر چه عربدن اولور زرتیر که بغداده زمان قدیمه
 بابل یور کرد اما هر ابو مطیع الحلی ایضا امام عظمه عبد بن اصرار
 فیلسندن در نغان بن ثابت بن زوطا بن عجمی راشد الانصار
 در بعضی کابلده کوردم ملوک عجم نسندن ندر افریدون و غلن
 کوند ندر امام غزنوی روایت الی صلی بن احمد دن که امام عظم
 کوفید مرتب فیلسندن ندر بزازه کجا احصا زده نصر بن محمد بن
 نصر المروری آیتد ثابت حرسانندند حارث بن ادریس آیتد
 ترمذندی احمد بن بهلول آیتد انبارندند فاضلی القضاة
 محمد بن حسن الاسترآباد آیتد که حماد آیتدی ثابت بن زوطی
 کابلندند اما زوطی قوله اندسی تیم الله بن تغلبیه صاندند
 امام ضمیری آیتد که اسمعیل حماد او غل امام عظم غل آیتد
 ثابت نغان او غلدر نغان مرزبان او غلیدر فارس بارشاهد
 نسندن ندر خسرو در لر هر کن قول اولد بلو ثابت امیر المؤمنین

طلب نسبه امام رحمه الله

علیه و آله و امیر المؤمنین برکتی دعا ایله ثابت و ذرینه
 نغان بن مرزبان اولدر که امیر المؤمنین علیه رضی الله عنه
 نوروز کون بالوده و ربک علیه رضی الله عنه ایتم هر کون
 نوروز مندر **اگر سؤال** اولسه واقعات اولو کتبا به شیخ
 ابی کبیر من مرویدر که اگر برکتی تنگیر الی بل عبادت ایسه
 اندن صدک نوروز کون اول کونک تعظیمیچون بر مشرک هت
 و پرسیه کافر اولر و مجموع علی یوغ اولور چون ار مغان
 و یرمکوک حالی بو یله اولسه ار مغان الموقادخی بو یله اولور
 بیچونکه باطله را اولمقدر کور من مسین که ربا و یرمک بیجه
 حرام اولد یسه ربا ای الموقادخی حرام اولدر رشوت الموقادخی
 حرام اولد یسه و رمک دخی شیله حرام اولد **جواب** بودر که
 مسلمان کافر اول کونده ار مغان و رمک حرام اولد غن
 الموقادخی حرام اولمق لانه کلن زیبا که المغنده حسن خلق و مروت
 وارد کور من مسن که حق تعالی بوردیکه **فقولاه قولاً لیتاً**
 یعنی فرعون بمشق سوز سوبلک و بو مسئله بر حکایت
 واردر که فتا واده ذکر اولمش که سوز منر د لیل در اولد
 حکایت بودر که بریحوی مسلمانلرک درویشلر نه خیر اینر

بر کون او غنک باشنه بولکچون دعوت ایله مسلمانلر در چوق
 کندی دعوت من حاضر اولد هدیته لرم کورد اول شهرک عالمه بویش
 قانی کلد **اوستاد** نه که شیخ الاسلام ابی الحسن السعدی بزرگ
 بو شهرک خلق مرید اولدر و قصه بر بردید **اوستاد** جواب
 بزد که اهل ذمتک دعوت من وار موقا بزور و ایوبه ایلمک ایلمک
 مروت ندر مسلمانلرک بو قدر نسننیکه کفر نه حکم ایلمک معقول
 دکل بو حکایتدن اکلند که کافرک هدیسی قول ایلمک دعان
 قبول ایلمدن یقار و دکل که حق تعالی ایلمک دعا قبول ایلمک بیجه
 فرآنده **بیومر انظر الی یوم یبعثون قال فانک من المنظرین**
 دخی امیر المؤمنین علیه رضی الله عنه مرویدر که قلبی صواب
 کون کند یله صواشن کافر و ردن زیبا که بلور دیکه قلبی اللدین
 کنه الور و الآخر و الآخر بیه سلاح و رمک حرامدر
 بعض سلف کندر دشمنله جنک ایلمر دیکجا اولد قدده مجموع
 قهر هر صفر دو شرعیک بدس هر کس معلوم اولدیکه حسن
 خلق و مروت و کرم ایلمک اگر چه کافر لیسه دخی منی دکل
 امار رشوت ایچون جاین اولدیکه باطله وظله بر دم ایلمک در
 حتی اگر دفع ظلم ایچون اولسه رشوت و رمکدن اوزر که چاره

بولسه جايز در كتابه بوقدر كور من مسين كه وصيه و متوليته
 بعضي ها و وقفك بعضسن قلان صفايچين و ريك جايزه
 دخر باده چنان مزورت اولسه شيله كه حاجت العله بنسه كاه
 ورن ازرنه در الان ازرنه دكل بلكل كه توفيق امامك نسبنه
 واقع اولان روايته بود كه جايزه كند و بيله انكر ي بر
 برده طوغش اوله بر بروه وطن ادغش اوله بر بروه بوغش
 اوله و بر بروه اولمش اولاه بر بيسنه نسبت اتمك در سدر
 نجه امام ابو بكر الخوارزمي آسي خور زمينه در آسي طبريه در
 اكا خور زمي دخي در لر طبري دخر در لر دك امام ابو القاسم
 بعتله دبر لر نجه كه بلخده طغه بغداد ده بود روايت ايلد
 امام ابو حفص لى حفص كبر دك بركون امام ابو حفصك
 شاگرد لر ايلد امام شافعيك شاگرد لر عار سنده نواع اوليكه
 قفسك شاگردى چوقدر امام ابو حفص كبر ايلد امام
 شافعيك شاگرد لر ن صايد لر سكان كشيده ارشد امام
 اعظك شاگرد لر ن صايد لر دوت بيله كشيده ارشدى
 امام اعظك بونسنه فضايلندن بر سه لجه فضيلته ارتقا
 اد لو كتابه شيله مذ كور در كر سوال اولسه كه بخار نيك

حاشيه
 حاشيه
 حاشيه

شاگرد لرى اون بيله ارشد جواب بود كه حديث روايت اتمك فقرو
 اتمك كج دكل زير كه فقه روايت ايلد كه كوكه كه فقه علمى بيله امامت
 روايت ايلد كه بوصفت لازم دكل اندن اتر حديث روايت البيلو
 چوقدر لر جون امام اعظك ارشدى صحاح امام ذكر ايلدك تابعين
 تبع تابعيندن كه ايرتد و كمدن علم او كرتد اللهك بر بيله
 دخي بيان ايلد لر برى امام محمد بن عابن حسين بن عابن ابى
 طالب در شهر باقره در روز اون بيله الله العلى وچ ياشنده بدي
 بيقعه كومدر لر حسن رضى الله عنهما كو نبتده برى محمد بن
 قيس برى ابو عبدالله بن المنكر بن عبدالله بن ربيع در
 يوز او تو زيلنده وفات ايلد برى ابو العون محمد بن عبدالله
 بن السعيد الكوفي سكان سكر حج ايلد يوز بكرى بيله ايجسى ارد
 قموتى تصدق ايلد اجزايي ايلدا و غلندن زكوة المفاخره اولد
 تابعيندن درت كشته وار كه اناره بگاؤن در رود بيه اظهير بيله
 برى ابو العون محمد در برى ضرار بن مزه در برى عبدالله بن
 احمد در برى ابوساندر برى ابوزبير محمد لكيدر برى محمد بن
 زبير الانصار بيه برى محمد بن عبدالرحمن بن ذرادر برى
 محمد بن عبدالرحمن كه مشهور در ابن ابى ليلا بيله بوز قرق سكر بلنده

حاشيه
 حاشيه
 حاشيه

وفات **آباد بری محمد بن مالک بن زبید الهذلی در بری محمد بن**
عمر در بری ابرهیم بن محمد در بری ابرهیم بن عبدالرحمن
الکوفی در بری اسمعیل بن ابی خالد البجلي در بری عبدالله بن
ابا و فی در یوز قرق التي بلنده وفات آباد بری اسمعیل بن
امیه در یوز سکان طغوز بلنده وفات آباد بری اسمعیل بن
عبد الملک در بری ایوب بن عابد الظاہدر بری اسمعیل بن
مسلم الملکدر بری اسحق بن ثابت در بری ابرهیم بن الماهر در بری
ابو لکیم المودن در بری ابرهیم النخعی در بری بلال بن ابی بلال
در بری بلال بن مرداس در بری بلال بن وهب در بری
بهن بن الحکیم بن معاویه در بری بهلول بن حمزه الصوفی
المجنون در یوز سکان سکن بلنده حج آباد انفا قاهره و الزئید
دخی اول بل حج وارد چون بهلول رشید کورد ایتد یا امیر
المؤمنین عمر بن عبدالله العامردن شیلد اشددم کز ایتدی
کوردیم پیغمبر صلا الله علیه و سلم برد ویر بنش اسک بالان اوزرن
او کنده کسه کملک سهرک کت دملک یوقد اندن صکره بو
شعره و قد هب انک قد ملک الارض طرا و دان لك العباد و
کان ماذا البسر غدا مصیر الی غیره و یحیی التراب هذا تره هذا شیعی

طوبکه جمیع دنیایه مالک اولدک و دخی مجموع نوالر سکا مطیع
اولد یارن و ارجق یرک سنبلد کلی از رکا اولد بود طبراق پیچیر
رشید چون بو سز اشدد یا بهلول اوسوز دشوبله دیک بهلول ایتد
هر کسه کحق تمام و رسه و حسن و رسه مانندن فقرایه نصفتد
ایلسه و حسنده صالح اولسه ابرارد بواننده بز نور رشید چون
بو سز اشدد صاندیکه مقصود نشند دملکدر رشید بهلوله مال
بو سز ایتد بو نکل بورجک اوده ایتد سکا ورن بی اونقریز
الله از ریز در سنک از رکه دکلدر بری جامع بن شذاد در بری
جعفر بن محمد بن علی بن حسین بن علی بن ابی طالبدر سکان
بلنده طوقد امام اعظم طغندی بل یوز قرق سکن بلنده و قأ
آباد بقیعه حسنله عباس فبتسنده دفن اولند انشی امام باقر
جدیز بن العابدین قینده بری حبیب بن ابی ثابت در بری قید
بن دینار در ابن عباسی بن عمر رضی الله عنهما کورد یوز اون
ظفر بلنده وفات آباد بری حسین بن سعد در بری حمید
الاعرج المکدر بری حارث بن عبدالرحمن الهذلیدر بری
حسین بن عبدالرحمن الکوفیدر عماره شعبی و ابن جبر
کورد یوز اتوز التي بلنده وفات آباد طقسان اوج یا شنده بد

برسی خاد بن مسلم یوز بکر منجی بلنده و فایله **برسی** حارث بن
 بن زید **برسی** حکیم بن مهیب **برسی** حسین بن الحارث **برسی** حارث
 بن خابطه **برسی** حرم بن الصباح الکوفی **برسی** حجاج بن الارطاب
 الکوفی **برسی** حارث بن علقمة الحمد انبدر **برسی** حمزه بن عبدالرحمن
برسی خالد بن عبدالاعلی **برسی** داود بن عبدالرحمن **برسی**
 داود بن نصیر الطایر **برسی** ابو عمر الهذلی **برسی** رباح
 الکوفی **برسی** رجیع بن عبدالرحمن در یوز او تورا بنجی
 بلنده و فاته ایله **برسی** زید بن اسلم **برسی** زیاد بن کلب در
 زیاد بن مسیره الکوفی **برسی** زید بن الحارث بن عبدالکویک
برسی ابواسامه زید بن ابی نعیمه در آذ یا شیله اولو تابعیه
 رو هاده ساکن اولدی او تورا کی پیل یا شکه یوز بکریم درت
 بلنده و فاته ایله **برسی** زکویا بن زاید **برسی** زکویا بن الحارث
 الکوفی **برسی** زید السکفی **برسی** سمالک بن حرب بن اویس
 بن خالد معاویه بن حارث بن ربیع الکوفی در او کوشدر
 ساکن صحابه ارشد کوز سز اولد دها ایله حق تعالی کوزن
 و یزه **برسی** سلیمان السنادر **برسی** سلمه بن کهیل بن حصیندر
 تابعینک اولولار ندند زید بن ارقمه و جندب الغفاری ارشد

در یوز او تورا بنجی
 بلنده و فاته ایله

قرقینج بلنده طعنه و عاشوره کون فوت اولد یوز بکریم بر بلنده **برسی**
 سالم بن عجله **برسی** سلیمان بن مهران که اعش له مشهور در هجرته
 الشمس بلنده ریده طوقه یوز قرق سکن زده و فاته ایله **برسی**
 سلیمان بن المغیره **برسی** سلمه لقیط **برسی** سعید بن
 مسروق **برسی** سفیان اشعری زماننده صلاحیتده مشغول بوعدی
برسی سعید بن ابی عروب **برسی** مهران بن سفیان بصره
 اهل بصره زاهد لرندن در بصره اول تصنیف بلیندر یوز
 الشمس بن بلنده و فاته ایله **برسی** سعید بن المرزبان **برسی**
 شیب بن عرقده الباری **برسی** عبدالله بن شهاب بدر امام شافعی
 ایتد اگر بو عبدالله دکلمه شیب عرقده علم حدیث بولمتر توری
 اون یاش بو یکدی جده ای کوز کلدی ساکن اوچ بلنده طوقه
 یوز الشمس بلنده و فاته ایله **برسی** شریح بن سعد
 در **برسی** شریح بن مسلم **برسی** سنان بن عبدالرحمن البصری
برسی شیبان عبدالرحمن الکوفی **برسی** صلت بن بهرامدر
برسی صالح بن صالح الهذلی **برسی** ابو عبدالله در عبدالله بن
 ابی وفادن و انس بن مالکدن روایت ایلر یوز اون کی بلنده
 و فایله **برسی** ابوسفیان **برسی** نافع در مشهور در تابعیندر

جابره التي آى مجاور ولد **بري** طلق بن جيب العنوبلي مشهور
 زاهد ولد **عبد الله** بن زيبر بن جابرون وابن عباس بن
 روايت **ابن بري** طريف بن سفيان البصري **بري** ابو محمد **عبد**
 بن حسن بن حسن بن علي بن ابي طالب بن هاشمك اول ولد ندى
 انسى فاطمه بنت الحسين بن علي كرم الله وجهه منصور داؤد بن
 حبسند **الذي** قرق التي باشنده **بري** **عبد الله** بن يحيى **بري**
 او توزير بلنده **الذي** **بري** **عبد الله** بن عثمان الكوفي **بري** **عبد**
 بن كوفيدس يوزيش بلنده **الذي** **بري** **عبد الرحمن** الكوفي **بري**
عبد الله بن خالد الكوفيد **بري** **عبد الله** بن نافع **بري**
عبد الله بن عمر **بري** **عبد الرحمن** بن عمر **بري** ابو عمر **بري**
 زاعيد راهل شامك امام **بري** **عبد الله** بن زياد **بري** **عبد**
ابن يوز التي **عبد** بن عباس بن الوليد ايدر بركون مصلد
 كوردم **سجده** ايلدي يره باش كوردم خلايقه تقدم ايتدم كه غافل
 اولش سنكه او غلجق شيخك **سجده** برن انمش ايلد كل ديد بلكه
 هر كچه سول قدر اغلر كه **سجده** **بري** باش اولور دوشده كوردر
 ايتدر نزي بر علم دالات ايلكه انوكه تنكبه يقين اولور ايتدي
 بونده فيقولر منزل كي هي منزل كوردم **بري** **عبد الله** بن عمر

حفص بن عامر بن عمر بن الخطاب بن مفضل بن عبد الله بن عبد
 قرق يد بلنده **الذي** **عبد الله** بن عبا بن زيبر بن عمر كوردم **الذي** **عبد**
 روايت **ابن بري** **عبد الرحمن** بن عبد الله المسعودي **بري** **عبد**
 الرحمن بن مروان الازدي **بري** **عبد الملك** بن سويد الكوفيد
 امام شعبيدين صكه قا اولد جنديدن وجا برون روايت **ابن**
 امير المؤمنين علي بن ابي طالب كوردم يوزا تورا التي بلنده **وقا**
بري **عبد الملك** بن اليسر **بري** **عبد الملك** بن ابي بكر بن حفص
بري **عبد الملك** بن ياسر الكوفيد **بري** **عبد العزيز** بن رفيع
 كوفده ساكن اولد ابن عباس بن **عبد الله** بن مالك بن **عبد**
 عايشة كوردم طقسندن ارتق باشد **بري** **ابو امية** **عبد**
 ابو المحارق در بخار ايلد مسلم كتاب حجه انذن بر حديث روا
 ايلدر يوز بكرم يد بلنده **وقا** **ابن بري** **عبد الله** الكوفيد
 طاوس بن حسن بن مجاهد بن مكي ولدن روايت **ابن**
 ساكن اولد على مكنه تحصيل ايلد ايدر **بري** **عبد** كوردم
 ارتق **سجده** ايلد كوردم صكه يوز ترا اولد يقه وايدر **بري**
 هر كچه علم ورسه علم ابي غلتمسه اول علم كا فائده ايلد **بري**
بري **عبد بن مغيب** الضبي **بري** **عبد** بن الاقر **عبد**

عطا بن ابي رباح موصفاً قورقيداً قرايداً يضيء نور لونه قورقيداً
 بركورقيداً انذون صكره كوز سن اولد مكد فقيه لرنك برسيد
 امام اعظم ايدر رضی الله عنه خادون فقيهه كور مدم
 عطاردن عالم كور مدم امام انذون چوق روایت ايلرد عتد
 ابن عباسدن ابن عمر دن ابوهريره دن وابوسعید دن
 جابرون عایشندن روایت ایلدی بوزاون بش بلنده وفا
 ایلد سگان سكر باشنده يد برسی عطا بن السائب بن
 زید در بوزاونوز التي بلنده الدی برسی عطا بن عجلان
 العطار البصرید برسی عطية بن سعد الكوفید بر عطي
 بن الحارث الهذلي الكوفید برسی عاصم بن سليمان الاحول
 ملايتك قاضی در برسی عاصم بن كليب ابن شهاب الكوفید
 برسی ابوبكر عاصم در قرانی ابي عبد الرحمن سليمان اوقد
 آوازی خوبد و قرانی خوب بلورد بلل خسته اولد صاغ
 اولد غندن صكره قرآن اوقد بد حرف يا اكله بوز كبری
 سكر بلنده الدی برسی عمرو بن مرة الزاریدر شعبه رضی الله
 عنه ایدر عمر بن مروه هبج بر غازده كور مدم الاك البتة
 دعاسی مستجاب اولردیدم دعاده چوق زارلق و نضرع و

اجتهاد ایلد كندن كرسؤال اولسه الحاج و مبالغه دعاده اعتدادر
 اعتدادر جان دكل شیکه حق تقا بورد ان الله لا یحب المعتدین
 یعنی الله دعاده حد دن كجخلری سومن ابن ماجه قزوینی روایت
 ایلد عبد الله بن مغفلدن كه اعلونی بركون اشدنگه ایدر دع
 اللهم ان اسئلك القصر الابيض عن بين الجنة یعنی تکریم چاغله
 صاغ یانده غم كوشك دلره عبد الله بن مغفل آیتد اعلى الله دن چان
 دلره و طامودن صغن كه بن پیغمبر دن اشدم آیتد الله سیکون بید
 قوم یعتدون فی الدعاء یعنی بیدن صكره بر قوم اولسره كه
 دعاده حد دن كچله جواب بودر كه طلبده مبالغه ایلد ببول
 اولمغه جهده حرص ایلد الله بالكلیه متوجه اولمغه اعتد
 یوقدر شیکه بد غزا اسنده بدر رسالتدن و شمس بنوتدن
 مریدر كه چون تکر دن یردم نصرت دلمكده مبالغه ایلد
 ابوبكر صدیق رضی الله عنه آیتد یتربار رسول الله كه الله سكا وعده
 ایلد كنی و رربلكه دعاده اعتد ایلد بودر كه چاغره چاغره فریاد
 ایلد دلیه یاخوذ بر پیغمبرك منزلدن دلیه زبانه محالی استمش
 اولور یلجود قرآنده حدیثده اولمین دعالمرد دعا ایلد بوجو
 دعا قبول اولمغه ماغدر عمر بن مرة الزار ایدر قرآنده هر سلكه

ابوشرم معسني بلدين كحك بكا خوش ككر بيجوت كه الله تعابور **تلك**
الامثال نصرها بالتاس وما يعقلها الا العالمون يعني اول تلذز
 خلق ايجون بيان ايدو رزواو شلاري تعقل ايلن الا عالم الورخي
 مسعدن صور دكر كه علامدن كيمي فاضل كوردك ايتد صفر كه
 عمر دن فاضل كوردم اولاه كه ايتد بليس لعين ايدرم او غل
 بدن نجه تورنله قانقدقه بوننده اولور سوندكه كوكلنده
 اولور **بري** عمرو بن دينار الملك رحمة عباد له تلذذ يعني ايج
 عبدالله دن حديث اشتد عبدالله بن عمرو بن عبدالله بن
 عباس دن عبدالله بن زبير دن هشام بن عبدالله ايتد
 او ترخلفه فتوى ور كه سكار زق وره قبول ايلدي **كسؤال** اولسه
 فتوى ور مكدن امتناع املك دخي فتوى وير مكه نسنة الموت ايز
 مدر **جواب** بودر كه اگر المقتد ان كه چاره هم اولسه الموت چايزدو
 الدغي نسنة حلال طبيا اولسه عمرو بن دينار اللغ انجون اوكه
 بلور دكه بخي ايشك كتر مال جلال دكله قبول ايلد كندن سببي بويد
 يا خود بويد كه كاش علما فتوى ور مكي چنكه ان دن از كه نفع اولسه
 مكر وه دستلور بو عمرو بن دينار كه اماميكه كچه نيا وج بلك
 ايلسيه بر بلكوني بازدي بر بلكوني نماز قلرد بر بلكوني حديث ايله

بوز بكمي التي ايلنده الذي **بري** عمرو بن عبدالله بن علي الهذلي
بري عمرو بن شعيب در **بري** عامر بن شراجيل بن عبدالله الشعبي
 الكوفي در عمرا فتنك او جنيح لي طوعه بوز او جنيح لي وفا ايلد
 مرويد كه عامر ايتد بش بوز صحا اير شدم كه فتوى ايدر كه عقاب
 وعظ و طلحه و زبير اجمده در لر مرويد كه بو بيت عامر خوش
 مكره **ليست الا حلام في النهي انها الاحلام في حال الغضب** يعني
 حلم باشده عقل اولد قده دكلر حلم اولدر كه قهيد قده كندوي
 طوتمرويد عبدالله الملك شعبي در روم **چهار** شاهنه ايلد كه وريد چو
 رسالندن فارغ اوكد عبدالله الملك كادي عبدالله ايتد شعبيكه روم
 چهارهاي نكانه باز سن كه مجلد اول ولايتك خلفه كه الموحدي خليفه
 ايلدر شعبي ايتد يا امير المؤمنين دلديكه بخي الدر مكره سني ترعيب
 ايدو وقتدره بملك سكا حسد ايلد ايجون بو خبر ملك روم ايتد
 ايتد نكري خير و رسون شعبيه مقصودم بويد و دخي شعبي
 ايلدر شعورن سزه روايت آز ايلدر كدر لسم بر اي شعرا و قيم دخي
 شعبيدن مرويد كه هر كز بلكوم كا غده بر ندم دخي هر كز بكتشه
 بكا بوز سيلد بكا لابن اول سوزي از بر لدم بردخي دنه مكره تا
 وكد نافع ايدر ابن عمر رضي الله عنه شعبي اشد يكفر احكام

ایدرا بن عمر **برسی** غزاده قومله حاضر ایم اما بو بندن یک بلور
برسی ابو برده عامر بن عبدالله بن قیس بن ابی موسی الاشعری
 حدیثی استی ابی موسی بن ولید بن و ابن عمر دن استند سن مجتد
 صکره کوفه قاضی حج **برسی** عزرا یلد **برسی** عثمان بن عبدالله
 مدینه اهلندتد عرافده ساکن اید حدیثی ابوهریره دن استندی
برسی عثمان بن حاصم الکوفی در **برسی** عثمان بن عبدالمجید
برسی عدک بن ثابت **برسی** عمر بن در بن عبدالله الکوفی در
 سوزک عالمی لردن و زاهد لردن ایما اما ابوحنیفه رضی الله
 عنه او ای براغکن آنسی لورد تراویج قلغه قینه واروردی
 وعظن دکلمه وعظده ودعاده عجایب سوزلوی واردرجه
 ادعیستند بر بود که **برسی** تعذبا یاریت وفي جافنا التوحید
 لا اراک تفعل اللهم اغفر لمن لم یزل علی مثل حال التوحید والناس
 التي غفرت لهم فانهم قالوا انما یرتب العالمین ونحن **نقول** ایضا
 ذلك وقد عقدنا ضمنا یرنا علی ذلك وذلك ومنک یعنی آی
 تشریحی اجمزده سنک توحیدک وارکن بره عذاب در مسن
 کما تمز که ایده سن الهی موسی پیغمبرک ساحر لرتک حال از رت اول
 سن بر لغبره انرا عالمی سنک سنا ایمان کتوردک ددر بر لغزک برده

دزر و اعتقاد البشیر و اما ابوحنیفه کا ایدر سنندن صکره
 وعظمتک حرلم در عباس سنوف دایما عمرو بن دزر سا ایدر
 وسو کرد عمرو بن دزر برکن کا ایتد بز سو کمده افراط الیه صلوات
 بر یقوی **برسی** عمرو بن بشیر **برسی** عمار بن عبدالله الکوفی
برسی عون بن عبدالله بن عتب بن سعود الهذلی در ابوهریره
 دن و ابو موسی الاشعری دن استند مسعود او غل لردن عون
 ابوعلو یوقد و بو عون ایدر قران علی ترک ایدب حدیث علی
 استینک مناشونک کمی منکنه بکن زکی قون اغلنک قوسنده
 طورک ناگاه بریک کج دی غل قوسن تودی ویکه اردنه دشت
 یککه ایشید دوند کوردیکه قون طعلمش نه یککه ایشید نه قیون
 بولدی دخی عون ایتد بجی امر نله اکی فرداش وارده **برسی** برسنه
 ایتد ققی عملکن شکر دن قاتی قور قوسن ایتد بر کون اکی کوز
 اورسنندن کچدم برسنندن بر باش لدم اندن پشیمان اولدم
 بر قدم بلز لدم غم کننری بر قدم بلز لدم و غم کننری بر قدم
 ایتد قین نمازه طور سم قور قوم که بر با غم از رنه برسنندن چوه
 دویم آنکری سوز لونی اشد در ایتد الهی اگر بونلر که چکسلر بونلر
 آن فی الحال کسی **الذی** **کرسؤال** اولشم که علی انک هلاکنده

ايلك جايزمد رخصوصا که آنک اعوله جواب بود که شرايع مختلفند
 شايد که اول شريعتده جايزد اول که کور من مسن کراول او غلا الدر مک
 خضره جايزد موسی به علیها السلام جايزد کله بری عکره در عید الله
 بن عباسک قولی اصل بر برد ندر مک عالم لرنک بر سیدک مولا سندن
 و ابوهریر بن دن و ابو سعید دن و عایشه دن حدیث اشدی
 یوزید نخچیلده و فایله سعید بن جبینه دید که هیچ سندن
 اعلم واری هاء عکره سندن اعلمه دید بری علقه بن مزید در
 بری عبد الله بن ابی لیلان در بری علا بن زهیر الکوفیدر بری
 عمرو بن سعید الکوفیدر بری عیسی بن علی الضیر فیدر بری
 عمران بن عمیر در بری ابو خالد عبد الله بن رباح الانصاری
 انصارک فقیه لرند تک اولو تابعی در قتا در دن ابوهریر بن دن
 و معاویه دن رضی الله عنهم روایت ایسر بری عبد الرحمن
 بن حرم در اسندن روایت ایسر بری غالب بن هذیل
 الکوفیدر بری فراس بن یحیی الکوفیدر بری قاسم بن عبد
 الرحمن بن عبد الله بن مسعود در بری قاسم بن محمد الکوفیدر
 بری قیس بن مسلم الکوفیدر بری قتاده بن دعام در
 علی بن مالک دن اشتهد الشمس بلنده طغند یوزا و نیک

بلنده وفات آیلد بری کرام بن عبد الرحمن الکوفیدر بری موسی
 بن طلحه بن عبد الله القرشی در بری موسی بن کثیر در بری موسی بن
 سلم الکوفیدر بری مناهل بن الجراحدر بری مناهل بن خلیفه
 الکوفیدر بری منصور بن زادن الواسطه در بری منصور بن
 دینار در بری مسعر بن کلام در بری یعمون الاعور الکوفیدر
 یعمون بن مهرا ندر بری عیاسدن ابن عمر دن الجاند زادن رضی
 الله عنهم اجمعین حدیث اشتهد یوزا و ن سکندره الادی بری
 یعمون بن سیناندر بری خالد بن عمیر الکوفیدر بری محمد بن
 راشد بن محراق کوفیدر بری مالک بن انس الدیندر اهل
 مدینتک لما تیک بری معاویه بن رافع الکوفیدر بری نافع بن
 عجلان البصری بری هشیم بن حبیب الکوفیدر بری
 هشام بن عروه بن العوام القریشی المدیندر عموسی عبد الله
 بن الزبیر دن و ابن عمر دن اشتهد جا بر انسی و سهیل کورد
 منصور قیزی بعداده کله الشمس بر بلنده طغند بعداده یوز
 قرقالته وفات آیلد بری هشام بن عماد الاسدی الکوفیدر
 بری یحیی بن سعید بن قیس بن عمرو بن سهل بن تغلب بن
 الحارث بن زید بن تغلب بن غنم بن مالک بن الحارثی انصاری

انشدن و هيبايب بن يزيد و عبدالله بن عامر بن ربيع و سعيد بن
 المسيب و قاسم بن محمد بن ابى بكر و سليمان بن كرام بن يسار در بوند
 اشهد مدينه قاصده بنى اميه هر چند آخر تصور علم كورده
 يوز قرق اچينجى بلنده و فوات ايله فقيه اد عالمك زاهده
 ديبله فقهله مشهوره برسى يحيى بن عمرو بن سلمه در برسى يحيى بن
 عبدالله الكندي ريش برسى يزيد بن مهيب المصر ريش يونس بن
 عبدالله المديني ريش يعلى بن عطاء الطائفي در برسى ياسين بن
 معاذ النابا الكوفي ريش ابو بكر بن عبدالله الحميم بوشوار در برسى
 ابو عبدالله بن عمرو در امام اعظمك بعض استاد لري كه بن
 ارشد بويديكه ذكر اولت كن بونلر وك اور تا سده امام
 حاد بن ابى سليمان الكوفي حوق ملازمت ايله بچو كه حاد
 قمو سندن افتقادى امامدين صورت كركه كوردكك استاد
 لردن قفسه ابو فقيه ايله ايند حاد بر روايته جمع هلافت
 ديگه صدر الايتمه مكابدر توفيق بواكي روايت ار سنده بودر
 جمع صادق اهل بيتك فقهدر و حاد فقره در مطلقا امام
 نسا بو ايند كه امام حاد قنده رمضانده هر كچه الي
 كشي اوروج اچاره بپرام كسي اولدقه هر ستر خلعت

حقيقه ايشه ايشه

و بوز اچيه ورده مرويدر كه بر كشي امام حاده كلكه ايند اعل بر عمل
 و بوزم كه هر ايله او بوز اچيه و بر بر و بوقدر اچيه آرزغور او غل
 اول مغلدن آل بر معلو غي و رايته اندن المده ايله كند مزدن
 بوز اچيه و روم كرسول اولنسه كه اجرت الموقر قرآن تعليمه بزم
 بيمزده باطلدر حاد بيجر جاين كورده جواب بودر كه سنسه ورمكدن
 اجرت الموقر لازم دكل شايده كه هديه اوله مع هذا كه فتوا بودر كه قرآن
 او كر كه اجرت ورمك جايند رز بر كه بيت المالدن علم ايك و طيفسه
 كسلبد زاحد بيله ايتديلر او غل انك اشسي هديه ورمك جبر ايله
 بچو كه مهور و مشروط كيدر يعنى كه عاده و عرفنده اولان سنسه
 شرط اولنمش كيدر امام فقيه ابوالقاسم ايدر علم اويچ سنسندن
 منع اليردم برسى بازاره وارمقدن برسى بگر قيسوسنه وارمقدن
 برسى علم او كر كه اجرت الموقر شمدك حلالده بواج سنسه جاين
 كوردم و دستور و روم حاصل كلام بودر كه تختا شمدك
 زمانده بودر كه قرآن و فقه او كر كه اجرت الموقر جايند رنجو كه
 جايند كل ديوفتوي و ريس قرآن و علم ضايع اولور بچو كه
 او كر دجينتك او كر كه رغبي قلمه و او كر بختك مرقوت قلده
 اندن انرى علما ايند كركه او غل انك اشسي او كر اجرت و رسم اولد

حقيقه ايشه ايشه

مع بود برورده هدیه و رسمه جبرایله لرد پیغمبر دن صلوات
 علیه و آله و سلم و دیگر که ایتد **الفرغ غنی المتعلمین و افاقر المعلمین**
 یعنی او که بخنی ای ابله و اگر دجی بقسول ابله بود عانک و جی
 بود که او کرد جی چنان بقسول اولسه و او که بخنی ای اولسه
 الله کی ماله و جاهه طبع اید ب که در علم ضایع اولنر امام
 شمس لایحه الخلو اذن صور ذکر که بوعلمه بنده ارشدک ایتد بای
 ایتد و زبیرک کو کله رخسرو بیدر که ابوالزیاد کو فیه خراج کتره
 برکشه خاده ایتد شفاعت ایلکه ابوالزیاد بکایک آنچه ویرسو
 امام خاد ایتد بن سکا بش بیک آنچه ویریم و بیک آنچه بچون
 انکا سولیمیم اول کشی امام خاده خبر ده ایلد امام حافظ
 سجستان امام شافعی دن رضی الله عنه روایت ایلکه امام شافعی
 ایتد خاد دن بگا بو حکایت ارشلی سوز اولدم و اول حکایت
 بود که بر کون خاد نب کله در قفتا بر تلدی بر در زری کجی
 دلدی که خاد ایتد در زریه دکدر یک در زری خادی نکه تومدی
 آت او ستنده یکن دکدی خاد بر کیسه جگر اولد در زری و برید
 اندا چد بکرا اذن از کیه مالک دکلم در خنی فضا یلی جو قدر بو حکایت
 مناسب بو حکایت تمدن اشتمد استاد مولانا همام الدین

الخوارزمیدن نقل ایلدی که بر کون بن کدره دیکندن بر کیسه
 اچنده آلی دیناری وارزد شد بر کشی لکدهام الدینه وردی
 همام الدین لکده و ایتد که سنک ز کدر الله تعالی سگار زقا ایلد ان
 کت ریکه **شند یاد کن** امام اعظمک مشایخنی و استاد لرین ذکر
 ذکر ایلدی که شند بدن صکره بو کا مناسب سنه لرد ذکر ایلیالم
 انشاء الله تعالی امام خاد ایدر امامک را ایدن نه اشتد کسه
 اکثر بیلعل ایلدی امام بن معین ایدر بچی بن سعید امامک
 را بنه متابعت ایدر د و قولی اختیار ایدر د هارون بن سعید
 امام شافعی دن روایت ایلکه ایتد ابو حنیفدن افقه کوردم
 خطیب بغداد ایدر کوردم دیدر کک معننی بلدم در بچونکه ما
 ابو حنیفه وفا ایلدی بده امام شافعی رضی الله عنه طفدی
 ابو عیبه شافعی دن روایت ایلکه ایتد کم در کسه که فقیر اوله
 امام ابو حنیفه و اصحابن متابعت ایلسون که مجموع غلت
 فقیده ابو حنیفهک عمالدر سفیان بن عیینه شیباندن
 روایت ایلکه شیبان ایدر کمان البزدم که حزنک قرافت
 و ابو حنیفهک مذهبی کبر سندن کچه عاقبت بو کسی آفاقه
 ارشد بچی بن معین ایتد بنم فیده قرات حمزه کدر برای

ابو حنیفہ کنکد رجف بن ربیع ایبریش بی امام ابو حنیفہ قینده
 اولدم اندن آرسوز کوشه کوردم چکنکه برمسئلدن صورسلر
 سیک کی علم او قره امام اوزاعیدن و عمر دن مرویدر که ایبریش
 ابو حنیفہ کی مشکل مسئلہ ای کاسم بلز علی بن الحسین بن محمد رثا
 ایبریش عبد الرحمن دنکه ایته ایستی وغازی ابو حنیفہ دن اوکرته
 امام ابو یوسف ایبریش ابو حنیفہ خطا ایله دی ایته نیجه دیر تنکه
 قینده ابو یوسف وز قو کی کشتی وار قیاسده و بجی بن ابی زاید
 و حفص بن غیاث و حیان و مندک کی کشتی وار در علم حدیثه
 قاسم بن معن کی کشتی وار در علم فقهده و عربیتده داود و
 فضیل بن عیاض کی کشتی وار در زهدده هرگز اول خطا
 ایلمز اگر خطا ایلمس حقه دندر لر عمر و بن حماد ایبراشتم
 امام ابو یوسف دن که ایبریش دیناده ابو حنیفہ مجلسنده و ابو
 یوسف مجلسندن بکا سوکلو نسند بو عتد ابو حنیفہ کی فقیه و ابو
 یوسف کی قاضی کوردم مرویدر که احمد بن محمد البغدادی دن که
 ایته بجی بن معین امام دن صوردم ایته نه کمان ایبریش
 بر کشتی حقه که عبد الله بن مبارک و وکیع آن تعد بل ایلدلر
 مرویدر که ابن جریج قینده امام اکلدی ابن جریج ایته امام

اولو فقیه در او جکر هشام بن یوسف ایبراشدن انقه هیچ کسده
 کوردم عبد العزیز ایبریش و مله خلق ارا سنده ابو حنیفہ بخند
 هرگز که ان سوسه بلورز که اهل سنت در هرگز که ان سوسه
 بلورز که اهل بدعتدر عبد الله بن یزید ایبراشد خبر ورد بن شاه
 مردان احمد بن حاتم ایبراشد ابو ایبریش مسلم بن خالد حلقه سنده حاضر
 اولدم اول مجلسده محمد الطایفی وارد ابو حنیفہ اکلدی مسلم جنده
 مبالغه ایله طایفی ایته حد دل بو نیجه آن امک بلو جلاد لدر طایفی
 ایسم اولدم قری کی بعضی مقر و معترف اولنر کی و مسلم بن خالد
 امام شافعیک استاد یه متکلف نر فایده مشایخند فقه اصحا
 حدیث و فقه و کلام دند معتزلیه و افندی ایبر امام مالک
 جریج اولور دیکه امامک قولیله عمل ایبریش اگر چه اظهار ایبریش
 اسمعیل بن ابی ذبک ایبر کوردم امام مالکی که ابو حنیفہ کی
 طومش بلورز کرد چون مسجد ارشد کریمکه ابو حنیفہ
 تقدیم ایله ابو حنیفہ رحمة الله کر کن اشتم ایبریش **بسم الله**
هنا موضع الامان فامنی من عذابك وتنجی من النار یعنی
 بو برامان بر در عذابکن بنی امین ایله و او در دن قرقر امام
 ابو ضمر ایبریش عجلو مر امام ابو حنیفہ که بو نیجه شعر و ارونجه

عبادت یلر غیر ایله ملا بدن برکشی در ابوحنیفه جاده
 ملازمه کاک فتح اولن علم بن اولک ابو یوسف دن روید
 ایله کابن ابی ایلا یه ملازمت ایله دم اورتمزده ملازمت دشد
 امام ملازمت یلدم برکون بن ابی ایلا یه اوغوشدم بکایتد
 یا یعقوب ابوحنیفه ملازمت یله کسلکه انک کبی علمده و فقهده
 کورمن سن لیث ایله اول وقت که امام ابوحنیفه قاضی لایق
 حسدن جعفر لرو شهری کوزدر لرو بن شریه ایله بوسکین
 نه اولک کوقول ایلسید بن ابی ایلا ایله سنک بزم قیده مسکین
 اما یارن سندن بندن اولودر رقیته بن سفله ایله امام علم
 کوزنه طالکد و مقصودنه ارشد که هیچ کسندنک کبی طلدم روید
 مسعر بن کرام دن که ایله صبح نماز دن صکره مسجدک بر
 بجاغنده بن اتردم بر بجاغنده امام او ترزد قلان ایضا
 حاجترنه کدر کرد قوشلق وقتده قوسوی جمع اولور کرد بعضی
 او قرد بعضی نسن صورتد بعضی بخت ایله مسجدده
 آواز غوغا اولور قوسونه جرا و برزد الزام ایله اسم
 اولور کد بن ایله دم برکشی بونک کبی کشلری الزام ایله و
 بو غوغای دکنه اسلام دیننده قتی اولودر دخی مسعر ایله

کوفده کوشنی وارد بر امامد فقهده برس حسن بن صالح
 در زهدده و تقواده عبدالله بن مبارک ایله چکنک سعما
 کورسه انکچون طر و کلور دچین او ترسه اوکنده او ترزد دایما
 تعظیم ایله کوزد او قردی سعر کوفک اولور نده در زهدده و
 علمه برکون امامی شریک قیده کدلایندی بوکشی بزدن مکه
 کلد قانمزدن قالی اولک امام یاسین زیات ایله ابوحنیفه ک
 اصحا طایف لاسنه بکوز یله کدی فعه بترو بو یاسین علمه نده
 کاملد ایله بر کجه برهم سنه کاسکل اولک الله الله کجه
 صور سم کور کدی بوحنیفه قینه واردم کوردم غاز فلور تمام ایضا
 او تردم و اول مسئله صورتد جواب ویرد شیده که اول مشکل
 حل اولک اذن مکه هر غازک ارد بجه انک دعا ایله دم وزین
 بن عبدالله ایله امام یاسین مکه اشتمدم که قاتی آواز له
 قیده که جماعته ایله کبو ابوحنیفه وارک وانک مجلسی
 غیفت کورک و علمی او کونک که انک مجلسی کبی بولمن سن
 حلال حرام بیکم وانک کبی کشی دخی بولمن سن و اگر اول کشته
 جوق علم کدر بیحی بن ایوب العابد ایله ابن سماک ایله
 او تاد در تدر سفیان سوریدر مالک بن معولدر داود طاکدر

ابو حنیفہ در بعضی بودرت کسسه امّک مخلوید رنجبه که
 طاغیر برك مخلویدر و در د بله ابو حنیفک مجلسنه کلور کرد
 و اندن حدیث روایت ایدر کرد و ابن سناک دایما امامه دعا
 ایدر و خلقه اکا متابعت ابلکه قدر هر کوفه خلقک او کرد
 و اعظمرند ند خلفا قینده عز بلو و حرمتلو بیک زمانه قلده
 و اعظمدن کوز سز اولد خلف بن ابومبا ایدر علما مجلسنه
 و ارردم تچن بر سینه اشتمم که معنستی باسم ملول اولب
 ابو حنیفه مجلسنه کلوردم اندن صورردم اول مشکل حل
 ایدر که کولکه بر نور حاصل اولور ابرهیم بن سلیمان ایدر
 بر کون ابو حنیفه اسرا یل قینده اکلده ایتد زمانه خلقنه خلاصه
 حرامدن کرک اولان سنینه اندن عالم بوغده اسرا یل یوسف
 بن اسحق الکوفیدر اهل کوفک عله و حفظده اکا برتنددر
 امامدر امام اولد امام فردش امام اشعی در مسیب بن شریک
 ایدر مجموع دنیا خلقه علما لرن کتور سلر بن امام اعظم کتور سوز
 بن طاقلری اولیسید و ملزم اولور ابو معاویه ایدر امام
 اعظم علم یولنی خلقچون اچد معارفی شرح ایلد مشکلا تی کز
 ایلد اکا کما رشده اللهک منعی انک ازرن اولور الله انک

کاهن بر لغیه و سمیع قبول ایلد ای کوفه خلق حق تعالی سز اولور
 اعمشله ابو حنیفک ای کوفه خلق حق تعالی سز اولور ابو حنیفک
 و اعمشله ابو معاویه اهل کوفک اولورند ندر کوز سز رهارون
 الرشید فینه وارد قانی عزت ایلد و عیال کتورک بند کدن صکه
 خلیفه کند و لیل ابو معاویه نک الله صوقوید ابو معاویه الدن
 بود خلیفه ایتد الوکه صوقوین کدر بلور سین بوقه دید امیر
 المؤمنین در دید ابو معاویه ایتد **اگر ملک الله کما اکر منک العلم**
 یعنی الله سنی عز بن یلسون بچکه علی عزت ایلد خلیفه ایتد بم
 دخی صوقویدن مقصودم بوید بر کون و کعب مجلسنده برتد
 مشکل اولد و کعبه ایلد و ایتد بشیه نلق فائده ایلر قانی امام که
 مشکلی حل ایلد و کعبه ایتد ای قوم حدیث او قور سز اما اولین
 و معنستی بلز سز عمر کوزی و دینگری ضایع ایلر سز کاشک ابو حنیفه
 فقههک اوندن برسی نیم اولید محمد بن طریف ایدر و کعبه قیده
 حدیث او قورده بر کون ایتد ای خلق فقه سز حدیث اوقی فائده
 ایلر و فقیه اولر سز ابو حنیفه نک شاگرد لری مجلسد و اریسجه
 نصر بن اسمعیل ایدر سفیان ثوری جهید ایلد که امامک سوز
 اشعه قویه باشه بید سوز دخی جهید بلدیکه انک اشعی الله دندره

کمسنه اكا حيله ادم ابو نعیم ایمن فموظق کرک کرکن امامه مطیع
 منقادده و هرگز خلق و قلبه مسجد نندن و قابوسندن کند زده
 و بعض بجزده کسکه دیجی بن ادم ایدر امامک علی الله اجون
 ادم اگر دنیا چون مسید حسود کر بویله جو عنک آفاقی مذهبی
 طویبیده دخی بجی بن ادم ایدر شریک و داود ابو حنیفک
 کت قو لری و شاگرد لری و کاتک سوز اکلیرده بوجی بن ادم
 علما نك قولی و علم حدیثی و فقی ابو بلورده و دخی بجی بن
 ادم ایتمه کوفک مسجد کوفه اهل طلوید ابن ابی لیل و ابن
 شیره و حسن بن صالح و شریک کبی چونکه ابو حنیفه ظاهر اولد
 فموسنک سوز ابو حنیفه سوز قینده صد و خلفا و اکابر
 و بکر سوز بله علی ایلدرد و بنایه یا لیلده و هر مجلسده که امام
 حاضر اولدده هیچ کمسنه سولیزد و اعتماد انک سوز نه یا صغ
 ایدر ابو یوسف دیدم که حق تعالی مراد کر از کورد دخی هیچ
 نسنه تمنا ایدر من یا دیدم سعیر بن کد امک زهدن و ابو حنیفه
 فقهی بر روایده ایتمه دکم بودر که مجموع مالک یارسی
 ورم ابو حنیفک بر مجلسی بکا حاصل اولسه و مالک کی بک
 کن سیکدن زیاده یا صغ ایتمه انک مجلسنده حاضر اولغ

نیردر سن ایتمه انکجو تک جوق مشکل ارم صوردم عصا مین
 یوسف ایدر ابو یوسف ایتمه علما اتفاق ایلد که سندن عله
 کمسنه کجه ایتمه امام علی قینده بنم علم کو تک ارمق کبیر فراینده
 نه اولور تبسی واردرد نیا و آخرت بولی انکچون فتح اولد دخی ابو یوسف
 ایتمه الله رحمت ایلسون ابو حنیفه دنیا بکا جوق بیدر دخی
 ابو یوسف ایدر تچان مخالف اولسه نفسیده طغری کی شدک وضعف
 بولوردم و قینکه بنم قولم امامک قولن متفق اولسه نفسیده قوت
 حاصل اولورده و دخی ابو یوسف ایدر حدیثک معنیست بلکده انده
 یک بولدم بر مسئله اختلاف ایدر یک قینه کلردک کو یا لیلدن
 چقره و بز و برده ابو یوسف ایدر بصره ابی سعیده ملازم
 ایدر دم قودم امام قینکوفیه کلام ابو سعیدد کوفیه کله بر مسئله
 بنم سولیشد بکا ایتمه یا یعقوب بو حکم سز لری ابو حنیفه دخی
 اذک هاء دیدم انده صکنه امام جمع اولدلا استنا سئله
 بحث اولد سعید ایتمه یا ابو حنیفه علادن استد کتر سوزک
 فموسن سنک قیکده بولرز و ابو سعید اهل بصره نك امامیده
 حفظده و فقهده و زهدده کاملده امام کوفدن بصره به
 انکار مغان و برود ابو سعید انکل افتخار ایدر ابو یوسف بن

خلاصه اتفاق علما فصل الامام رحمه الله

خالد بن بصره عثمان بنی قینه ملا زمت ایتردم کندمی علم
 بلوردم کوفیه امام مجلسند کلام کندمی شویله خور کوردم
 صناسنکه هیچ نشند بلزم بو بخره و قنده نقد رشیم و ار سه عل
 اولد عبد الرحمن بن المهدي ایتر حدیث حفظ ایتردم و نقل
 ایتردم سفیان ثوری امیر المؤمنین کوردم ابن عیینة امیر
 علما کوردم شعبه عیار حدیث کوردم ابن المبارک عیار حدیث
 کوردم یحیی بن سعید قاضی علما بولدم ابو حنیفه قاضیه
 بولدم علی بن ابی عاصم ایتر کور امامک علی زمانده کی علامک
 علیله چکلسه قوسندن امامک علی زیاده کلید محمد بن سعد
 ایتر بزید بن هارون قینه یدم و یحیی بن معین و علی بن
 المدائنی و احمد حنبل و زهیر بن حرب اول مجلسده حاضر اول
 برکنی کلدی بر مسئله استفتا ایله بزید بن هارون ابندی
 اهل علم قینه وار علی بن المدائنی بو حاضر اهل علم دکلری
 بزید بن هارون ایتر اهل علم ابو حنیفه اصحاب ایتر مجموع
 اهل حدیث اتفاقا ایله که واسطدن هارون کی علقده و
 زهدده انواع فضایلده قویله ابرهیم بن عبد العزیز ایله
 هر وقت صورت کنی نه وقت صفت اولو ایتر چکنکه ابو حنیفه کی

اولو محمد بن احمد ایتر امام کی متقدملرده استدلک انک سوزن
 ارکک لور سوزن بر کلر اکثر احمد بن علی بن مو ایتر امام فخر کنه سنیه
 علما اکا منقاد و مطیع اولر کرد لبید ایتر بزید بن هارون قینه
 یدک برکنی بیخبر که حدیثی نقل ایله دید بزید ایتر ای حق
 حدیث نلر سن چون معنی کلمه سن هکتک استدلک ریلک دکله
 اگر هکتک بلیک مستید امامک کتا بلر نه بقید کوز بلیک کوز اولو
 کنی مجلسدن چقره لر عبد الکرم الجزیه که اهل جزیرنک امامه
 بر کون بر مسئله قوی ویرد ابو حمزه که امامک شاکر دید ایتر
 جواب بود کل ایتر یا نجد ایتر امام شیله دید جزیره خانیله
 قولیله علی ایله عقان بن سنان ایتر ابو حنیفه طیب جاز قد
 هر خسته لغتک دو اسنی بلور جاز رحه بن مصعب که سر خشک
 امام کاملر فواده حدیثده مرجع امامدن روایت ایتر
 دخی امامک علی خراسان اقلیمده مشهور ایله ایتر بیک
 عالم کوردم اچنده اوج یادت عالم کوردم بر امام ابو حنیفه
 هر وقت که امامی کوردم قینه حقیر اولوردم و سوزنه
 مطیع اولوردم فقهندن و زهدندن ابرهیم بن رستم
 ایتر بیک عالم کوردم هیچ برمی تفسیرده علقده و علقده

امام بکن نزدی امت محمدی چون ابو علی خاندان بن سلیمان ایدر
 خارجه قبتده یدم علماء و زاهد کما کدر ایتد کر الله امامک
 فقهدله وار معنی سورسن یا خود عبد العزیزک عبادتله ایتد
 اگر نیت صحیح اولسه امامک فقهدله وار معنی سورم زبر که
 اهل اسلامک محکم ایدی برهیم بن رسته ایتدله جوق علا کورده
 امامدن روایت ایدر سن ایتد انکون که دایر نک قطعه در
 قوعلما اکا دایر در عبدالله ابن المبارک ایدر علامه آنکه
 کنی کورک بوغسه بوی شندر مک دخی عبدالله بن المبارک
 ایدر اقله کزدم امامه اغراضیجه جلال حرام بلدم ابن سعید
 ایدر اگر تکویله کند وارا سنده بر حکم اش یوقشید بوئجه
 توفیق بولید ابو خزیه ایدر امام کمینجه بیع فاسد صحیح
 فاسد نماز درست غازدن بلیک ابرهیم بن رستم ایدر هر که
 کمان ایدر امامدن مستغنیدر جاهلدر شداد بن الحکیم ایدر
 هر مجلس که نوح بن مرمله اولیدق اکثر مجلسی امامک کجورده
 وهیج بر حدیث سلفدن نقل بلیزه الا اردنجه امامک سورده
 نقل ایدر و ایدر که هیچ کسندن علم امام کج تفسیر ایلدی
 و ایدر امامه منا اولدم اندن صکره اکا بکر کسندن بولدی

ونوح خراسانده اولو امامه امامک علی کابلون خراسان
 اول ایدر مشهور ایلد معروف بن خندان ایدر امامه ایتدم که
 نوح سندن جوق روایت ایلر و سندن اشتمد کز مسئله ایلر
 سوبلر امام ایتدیکم نوح زبر کدر بن مرمله جوق صحبت ایلیدر نکه
 بزدن روایت ایدر سه بقول ایلک مروده قا اولدی باقی احوال
 انشاء الله کله محمد بن بزید ایدر علمه ملا زمت ایلردم بخا
 ایتدم امامک کما بلر مطالعه ایلد بن ایتدم حدیث استرم انکه
 کما بکر کما کز ایتدم بن یقش یل حدیث طلب ایلدم بو حنیفک
 کما بلون کور سینه استیجا المتی اوکر ندیم عبدالله بن المبارک
 ایدر بیک علم کوردم اوج کشیدن عاقل کوردم ابن عون
 و ابو حنیفه و سفیان ثوری دخی عبدالله بن المبارک ایدر حق
 بر کشی کور سک که امامی مساوی ایلر بلیک که علی آرزدر اکانا اعتبار
 ایلد قحکله اماما و کسه اغلقدن صفه یاش اولورد عطیه بن اسباط
 مورد که مالکی افقه در ابو حنیفه می ابو حنیفه دنیا دگلو
 مالکدن افقه در دیدیم جعفر بن روح ایدر بش یل قابوسنه
 ملا زمت ایلدم اندن ایسم اولور کشی کوردمم تجمک نشنه
 صور سل حوایب و برده اندن از که دنیا سوزن سوبلر نری

مروید که درت کشی کنی نه کلد و نه کلس در امام کی فقهده
 خلیل که بخوره جا حفظ کی تصنیفه ابو تمام کی شعره ابو
 عصمه چون اشتد که بر قوم عبد الله بن المبارکی بو حنیفه
 اعلی در بر لایت بو نر افضلی کی در علی امام ابو لیل
 علی امام ابلیسی که عمر در امام ابو لیل بلکه عبد الله بن
 المبارک امامک مذهب نصرت ایدر افتخار امام لیل
 و امام شاکر و املغیله یه شیخ بن عمر و الوزاق ایدر فضل
 بن شمیل وقتنده امامک کتابلری ما خانه کورد لر
 ما خانه کی علما امامک کتابلری صوبه بود لر خالد بن
 صبیح که مره قاضی دی بو خبر اشتد آل صبیحله
 فضل بن شمیل قینه کلد لر صبیح اهلندن و قومندن اول
 وقتده الی کشی قاضیغه یرار کشی وارد فضل دخی بو
 حکایتی مأمون خلیفه دیک مأمون خلیفه ایتده ابو حنیفه
 کتابلری و یان کهدر ایتده بر قاج کشی شمده دورید بر
 اسحاق بن راهویه برسی احمد بن زهیر مأمون ایدی
 یارن جمع اوسونلر بخت ایلسونلر اسحق و بار نلری بو
 خبری اشتد لر ایتده یلریارن انلر کلریم بخت ایلر احمد بن

زهیری اختیار ایلر لر بارند مأمون قینه جمع اولدر مأمون
 ایتده نیچون شویله ایلر کن احمد ایتده انجو تک کابیه و سنته مخالفه
 مأمون خالد بن صبیح بر مسئله صورت خالد امامک قولیه جوا
 و برده مأمون ایتده کر بو ابو حنیفه قولی کابیه و سنته مخالفه
 مستقیمه انکه عمل ایلر تک دخی بو یوله ایلک کر خالد بن صبیح
 اچو کنده اولمشیکد سزه عقا و عذا ایلر دم مرویدر که مأمون
 اول که بغدادده نخته کچه کی یوز عالم فقیه مجلسنده ایم
 حاضر اولور کورده برسی ائسه بر نه برده کورده مأمون دخی
 عالم فقیه ایدر احمد بن آدم ایدر خلق او برده امام او ایدی
 ابو هیم بن فیروز آستندن روایت ایلر که ایتده امامی کوز
 مسجد حرامده او تر مشد مشرقه و مغرب خلقنه فتوی ورده
 اولو عالملر و فقیه لر مجلسنده حاضر ایلر خلف بن ابوبکر
 بر مسئله صورت لر ایتده ابو حنیفه و ابی یوسف بو یله ددر
 ایتده بر سن بو مسئله نه دیر سن ایتده بکه در مطاعتن روایت
 ایلر و ایدر سن که سن نه دیر سن و بو خلف بلخند ندر امامدن
 و ابی یوسفدن روایت ایلر اول زمان خلقک عبد رزاق
 ایدی عید الله بن مبارک قینه کلدی عید الله بن مبارک اکتایده

علامتک جنت خلقک علامتہ بلزخا دین سلا ایدر خلیا
 ولایتندہ خلف دن یک کمسنہ کلہ اول وقتک کی بوزالی
 بلندہ و قایلہ نوح بن اسد کہ بلخک امیر یک جنازہ سی کو تر
 وازرنہ نماز قلہ سلام ورد کہ ہوادن براوازاشتد بلکہ
 نوح خلف بن ایوب ازرنہ نماز قلہک نجات بولدک شدہ
 حکیم یدہ اگر امام واصحاب دکلمتید نیلہ عمل ایلد کفر
 بلرک و شداد بن حکیم بلخند ندی نماسنده اندن زاہد
 یوغد کجہ تیزد الشمس بل او یلم دن او یلیہ بر بدست آورد
 اکی بوزاون او جینی بل وفات ایلد نصر بن علی ایدر
 قیندہ حاضر دق کہ امامک و قاضی کلہ **انا لله وانا الیه**
راجعون دید کوفدہ علمک نور سیند اهل کوفہ انک کمی
 کور میسر لر امام دیلی ایدر امام شعبہ امام جوق دعا ایدر
 ہر بار کہ قیندہ اکلسہ البتہ دعا ایدر د کا رخ ایدر امام مالک
 صور کد بر کشدن کہ اکی قفتا وارد برسی طاهر بر جین نماز
 وقتی حاضر اولد بلکہ کہ قفسی اردن قفسی بخسدر نیلسون
 بن ایتم ابو حنیفک قوی بودر کم بر کون بر یلم بر کون بر یلم
 امام مالک بوسوزلہ فتوی ورد **اگر سوال** اولنسہ کہ بوجو

مدھیہ مخالفدر بلکہ **جواب** بودر کہ اول قفتان اسی تخری
 ایدہ یعنی کرکی کجی فکر ایدہ قفسنہ کہ فکری دولانورسہ انکلہ
 عمل ایدہ نیجہ کہ برکشیدہ قبلہ مستنبہ اولسہ بلکہ قبلہ قنف جانہ در
 و صور حق کتی دخی اولسہ تخری ایدہ قنف طرف کہ کوکلہ دلن
 اول طرف قلم اما بومسئلہ لو کہ منکو حسی اجنبی عورتلم قارتہ
 شیکہ کہ پیچر یا خلاقیہ اجنبیلہ قرشتہ شیکہ کہ تمیز ایدہ مزایو
 بوش عورت منکو حسدلم قرشتہ با خود آری جین بخش جنم
 قارشد یا بخش قابلدیر یا اریلم بخش بر ابردر بومسئلہ اودہ
 تخری ایلر بلکہ تموعورتلری حرام اولر منکو حسی و خلاقیہ دخی
 و اول چنقد غی صوی ذکر و تیمم **اگر سوال** بودر کہ امامک
 بر کون بر سیلم قلسون بر کون بر سیلم دیدکی اول وقتدر کہ
 تخری ایدہ **جواب** کوکل بر سنہ دولہنیہ **اگر سوال** اولنسہ کہ تخری
 مسئلہ اری مشهور کابلردہ ذکر اولنمشدر بیان ایلد **جواب**
 بودر کہ تخری اوج پردہ در برسی نمازہ برسی زکاتہ برسی دخی
 قرشمقدہ بزم بختنر او جینی سیدر و اول دخی اکی در لودر
 برسی اختلاف اما زہد بر یعنی بر یلم کر مکدر بر اختلاف مجاورہ
 در یعنی بر بر یلمندہ اولمقددر مثلامر در بلغ آری ابعہ قرشہ

مطالبہ اختلاف امامت و امامت و امامت

اگر کسی دخی طوکش اسه انکا اختلاط مجاوره در لبو قرفله
 زبانون بلکه تخری ایده مردار باغی کدر جک قلات آریدر کر
 برسی صوق اولسه بر طوکش اولسه کرو تخری ایده بجسی کیدن
 آری بیه اگر کسی دخی صوق اولسه دخی بری برن قوشه تخری بیه
 مجال یوق بلکه کسی دخی اگر برابر اولسه با جنس غالب اولسه اصلا
 انقاع جایز دکل بزیمه و نه صانته و نه باقره و نه دریمه سپیچ
 درته اگر طاهر غالب اولسه یک جایز دکل اما یک غیر نده انقاع
 جایز در خلاف شافعی ک که بو نکل دخی انقاع حرام در دید
 مطلقا اولک کجی بونک کبدر سچان قچان یاغنه یا باله دشسه
 اگر قایتسه سچانی کدره لوقلا طاهر در اگر صوغسه انقاع
 جایز دکل اصلا بخسدن اختلاط مجاوره که بر بونک یا نده
 اوله درت در لودر برسی بودر که بر قاج بردن یا چقن آری
 صولو بر قاج بردن مردار صولو بر قشده هیچ نشان یوق
 انکله سچله اگر آرسی جو غسه تخری ایده قفسنه که کوکل دولا
 نورسه انکله آبدست الم تخری تمدن آبدست الموق جایز دکل
 اگر جنس غالب اولسه یا کسی برابر اولسه تخری ایلیمه بلکه بیتم
 الم اما اوله بودر که قوسنی دوه یا قوسنی بر برنه قشده راندن

بیتم که اما قاصوسن اولب ضروری اولسه بو مستلده تخری ایده
 زیر ضرورت وقتنده بجسی اچک جایز در مثلاً قاصوسادی
 یا بو غازنه لقمسی طور دچسمه هلاک اولور انک کجی وقتنده خمر
 اچک جایز در صوبی ر قوصوق سننه لریاع کجی سود کجی بر که
 کجی اختلاط مجاوره نکه کنجی قسسه بودر که مردار ات آری انله
 قوشش اولسه و هیچ نشان یوق که انکله سچله اگر طاهر بخسده
 چوق اولسه تخری ایده و اگر جنس غالب اولسه یا برابر اولسه
 تخری اعمیه الا حال ضرورته نیجه که دیدک او چینی قسم قفان
 طاهر قفان بجسی قفانله قشده بلر که قفسنه آرد ر قفسنی
 مردار در غاز و قفی دخی بر شد کر کسه طاهر غالب اولسون
 کر کسه جنس غالب اولسون کر کسه برابر اولسون تخری ایده
 زیرا که قفانله حکم خفیفدر کورمز مسین که قچان بر قفان
 اولسه که در تدن بر آری اولسه البجی کیه انکله غاز قله بلنجی
 قلمیه اما چنکه در تدن بردن آزا اولسه یا قوسنی جنس اولسه
 بخیر در درسم کیسون قلسون رکوع سجودله درسه بلنجی
 قلسون ایما نله خلاف امام مجتذک و زفر ک کیسون قلسون
 رکوع سجودله در بجی مسلمانلرک اولری کافر ایلیمه قشده

نشان اولسه انکه بچلسه سنت لثمک کی انکه حکم اولسه اگر
 عین اولسه علامت اولدغیچین شیکه جهود السید قرشه
 اگر مسلمان غالب اولسه قموسته نماز قلنه الاده مسلمانلره
 نیت ایلمه ایچی و یون و مسلمانلر مقبرسنه کوملر و اگر کفار چیغ
 اولسه هیچ یومیالرو نماز قلمیالرو کفار مقبرسنده کوبلا
 اگر کسی برابرو اولسه یومیالرو نماز قلمیالرو مسلمانلر
 مقبرسنده کوملر بعضلر ایتدور کفار مقبرسنده کوملر
 بعضلر ایتدور ایتدور کوملر مسلمانلره و نه کافولره
 سنلرین ایتدور ایلمیالر بلکه استن بضی ایلمیالر صاحب
 کافی ایتدور کفار مقبرسنده کوملر دخی بو اختلاف کی
 اختلاف ایلدور اول عورتده که کافر اولسه واری مسلمان
 اولسه و اول عورت بو مسلمان اردن حامل اولب وفات
 اتسه نه برده کوملر صحابه اوج قول ازرنه اختلاف ایتدور
 نیجه که دیدک **اگر سوال** اولسه که عورتده یا جاریده نیچون
 چتری جایز اولد مثلا چمنکه برکشک اون خلایق اولسه
 برستی آزاد ایلمه اندن صکره از اولن جاریده اونسنه
 هیچ قنقسنی چتری ایلمه ایلمه جایز دکلر اما حیل جماعتک

حلال اولسنده بودر که جموعسنه نکاح ایده آزاد اولن
 جاریده نکاح جماعتک اولور آزاد اولمین جاریده ملک
 لکه جماعتک اولور و نکاح زیان اتمز خورزم علما بوند
 ایلدور که ایتدور تا ناردن کن خلا بقتل نکاح ایده براندن
 جماعت ایده لر نیچونکه تا نازک بگری مسلمانلر درده احکام
 اسلام جاریده لکن تا نازک چوغی کافر در او غنلرین
 قزلون صتار لر پس احتیاط اولدور که نکاح ایده لو اگر خلا
 نکاح ضرر ایلمز اگر خلا بق دکسه نکاح جماعتک حلال اولدور
 انجلین چنان برکشک درت عورت اولسه برستی بوسته
 اندن صکره اول بوش اولاننی اونسنه چتری ایلمه بلکه قو
 حرام اولور و طینه حیل بودر که اگر طلاق رجعیسه قویله
 رجعت ایده اگر باین ایسه قموسته کابن قیه اگر اوج
 طلاق ایسه هر عورت طلاق رجعیسه قویله
 چقنجه قویله عدت چقد قدن صکره کن بربری رنج
 المورسه اوچنک نکاحی جایز در ایلمه و برستی کویله
 ایلمه قلدننی لره و برستی لایزم دکلر لره و برستی لایزم
 در دنجنک نکاحی جایز دکلر لره که مطلقا نلنه اولدور

متعین اولد اگر مجموعی دفعه نکاح ایلسه تموسنک
 نکاحی جایز دکل باره وارمیخه اگر برسی ایلسه فلا ره ویرمدین
 المق جایز دراکوون کیش اولسه هر برسنگ برخله اولسه
 برخله یقینه آزاد ایلسه آزاد ایلمین کشته بلیمسه و آزاد اولان
 خلایق بلیمسه هر برسنه وارد که جار بیسنه جماع ایدیه و نقره
 ایدیه بیج کی و شرابی بیجی که جهالت کی طرفند کریمه اگر مجموعی
 برکشی ایلسه اولکی مسئله اولور **حجاب** بودر که مخفی ایسه برسنده
 اولور که ضرورتیه مباح اولور و چون نکاح حسن هیج بر حاله مباح
 اولور این عینیه ایدر سعید بن ابی عمر و سیه کلام بکا ایدر
 ابوحنیفه کی کشته کوردم نه اولیده انکار اولن علی مسلمانان
 کوکنه بر ائیده الله تعالی فقهده ایچون چوق فتح ایلیب در
 صناستک فقه ایچون برادیدر بر بوسعید اهل بصره
 امام سید حسن بصریدن صکره در این عینیه ایدر هر که
 علم مغازی طلب ایلسه مدینه وارسون علم مناسکه طلب
 ایلسه مکیه وارسون علم فقه طلب ایلسه کوفیه امام امامک
 اصحابه وارسون خلده ایدر سعید بن معاویه قینه واردم
 نه بردن کلر سین دید ابوحنیفه قیندن کلورم دیدم ایدر

والله انکه برکون او تر دغک بمله برای او تر دغدن یلدر
 عبدالله بن داود ایدر هر که مجهول خور لغندن قور تلحی
 اسر امامک کابلر نه مطالع ایلسون امام شافعی ایدر هر که
 امامک کابلر نه نظرا یلن فقهده کامل اولور دخی امام
 شافعی ایدر امامک سوزی کلر لکه دفع اولور و بیجی ابن
 معین ایدر فقهده در تدر ما لکدره و زاعیدر نوریدر
 ابوحنیفه در یزید بن هر و ن صرد کر که مالکک رای
 و ابوحنیفه رای بخدر ایدر که فقه ابوحنیفه صنعت
 در هیج کسنه کوردم که فقهده ابوحنیفه بحث ایدر
 الا که ابوحنیفه کا الزام ایلد فقه علی کندنک و شاکر اولن
 صنعتدر کویا که ایچون برادیدر بر ابو عاصم نیله
 صورت یلر که ابوحنیفه می فقهدهر یا سفیان بن ایدر والله
 ابوحنیفه فقهدهر هر کز انک کی علم فقهده قادر کوردم
اگر سوال اولنسه بو نقل ایلرک علانک شهادت لرنک
 تر حیده اثری وارمی امامک مجموع علمادن عالم اولد
 دلالت ایدر **حجاب** بودر که چون مشرک مغربک علمای امر
 اعظک علمه و فضلنه و تقدسته معترف اولد لرو شهادت

اندلس شهادت لریله عمل ایلیب قران از رنه نوحی اتمک
واجب اوله کتابله سننله اتمک کتاب شیکله حق تعالی بورور
کذلک جعلناکم امة وسطا لکنون شهداء علی الناس
بعضی مفسر لرایت لمراد دنیاده بر برنه طائفلق ویرمکه
بوکا مقویله مسلم اسندن روایت ایلوکه بر کون برجازه کپنه
خیرله اکلدیله پیغمبر صلی الله علیه وسلم وجبت دیک اوج کن
یعنی واجب اولدندن صکره برجازه رشجیدی اوج کن
بنه دیک عمر رضی الله عنه ایتمه اتم نام سکا قربان
اولسون یا رسول الله نه واجب اولد پیغمبر حضرت صلی الله
علیه وسلم بوردیکه هر کیمی خیرله اکر سن اوچاق واجب اولد
هر کیمی کشرله اکر سن جهتم واجب اولد **انتم شهداء الله فی**
الارض یعنی سن تنکنک طائفلق سز برده اکر سوال اولسه
مفسر لوشیله ذکر ایلدیکه مراد شهادتدن آتده آخرتده نلله
از رنه پیغمبر لوی تنکری بویرغنی ارشدردکری طائفلق
ورمکه شیکله بخاری وعبدالله بن المبارک روایت ایلد
پیغمبر دن صلی الله علیه وسلم بوردیکه قیامت کونده اتمه
و صد قاق حق تعالی نوح پیغمبری نعم نوح پیغمبر علیه الصلوة و

و استلام لیتیک وسعدیک یارب دیه بنم بویرغنی اتمکه
ارشدردکی دیه ارشدردم یارب دیه اتمه سزه بویرغنی
ارشدردکی دیه اتمه هیچ بره پیغمبر کلد دیکلر تنکری تعالی
وتقدس یا نوح طائفلق کمدردیه نوح ایده محمد اتمی
طائفلق در دیه اتم محمد طائفلق ویرن لکه نوح تنکنک
بیرغنی اتمه دکر دی نوحک اتمی ایده لریزه ارشدرد
نیجه طائفلق سز تنکری تعالی و تقدس ایده ارشدرد کلوز کشند
از رنه نیجه طائفلق ورر سز اتم محمد ایده لریزه رسول
و کتاب و ربیک و کتابکده بوردیکه نوح قومنه
بیرغنی ارشدرد اتمدن اتری شهادت ایده رز تنکری
تعالی بوردیکه کیر جک اتمدن **و کذلک اتمه وسطا ایتیک**
معنی بودردنیاده شهادت دکل **جواب** بودردیکه عوم
اتمک قیامتده شهادت لری مقبول اولسه علما ناک دنیاده
بالطریق الاولی مقبول اولا بو ایتده بر قاق فایده وار
در بر بودردیکه حادثه کورمدن صاحب واقعدن اتمدن
طائفلق ورمک جایزد رتجان توانرله بر خیر اتمسه
بیش نسنده اتم کلر دانقلق ویرمک جایزدرد دیکلر

بودند ادلر بر فائده بود که حق تعالی بوائمه وسط دیدی
 وسط عدل دیک او لور حجت لکدر برسی بود که طانقلوم اکرم
 و عزت انکله بور حاشاکه بر نشنه بیومر و اشلیله الله شکرکه
 کتابک مقدمسندن قور تلاق شمدیدن کور فصوله تروع
 اید لوم **الفصل الاول** اولکی فصل امامک تحصیلنده و
 استفاد سنده در امام غزنی زفون روایت ایلدیکه
 ایتد امام اعظم شیلد بوردیکه ایتد علم کلامده غایبه ار شمدن
 شیلد که بر ما غله بجا اشارت ایدر لرد حماد مجلسنه یقین
 او تر دم بر کون بر کشتی بندن صور دیکه بر کشتنک عورت
 جاریه اولسه عورتنه سننله بجه طلاق و برسون جواب
 و زمدیم ایتدم حماد دن صورنه دبر سه بگادی اندن صکره
 علم کلام بگا کر کن دیدیم ترک ایلدم و حماد مجلسنه واردم
 هر مسئله که دیدر از بولدم شیلد اولدی که چجان بر مسئله
 صور سل برن جواب و زردم و اصحاب خطا ایدر لرد اولده
 اول او تر سون دید او ن بل ملازمت ایلدم اندن صکره
 قصد ایلدم که باشه مجلس ایلیم و درس ایدم بونیتله مسجد
 کردم مخالفت ایددمم کرو حمادک حلق سنده او تر دم

بصره دن بر خصمیک السه خبرن کتر لوبنی بر نه قود کندو
 بصره به کندی کنی آیده کله گناجه نقش مسئله صوردر که جوان
 حماد دن اشمدمه کندمدن جواب و بردم و جوانمی بازدم
 کلجک جوابم عرض ایلدم بکر مسنده بکا مخالفت ایلد ایلدی
 النجا ایلیم اون سکر بل ملازمت ایلدم تاج الاسلام صحاب
 ایدر امام ایتدی بی بر عورت الداد و بر عورت فقیه ایلدی
 و بر عورت زاهد ایلدی اما اولکی عورت شیلد بیکه بر
 بولدن کچرم بولده دوشمش بر نشنه بر عورت اشارت
 ایلد صاندیم که دلنزدرو اولدوشن نشنه انکدر اول نشنه
 الدم که کند و به و یوم ایتد صقلکه استنه و به سن کند البتکه
 صقلق اکا واجب اولد بکا الدر دیکه صقلق بکا واجب اولد
 انجی عورت شیلد بیکه حیضدن بکا بر مسئله صور دیکه
 جواب و زمدیم بکا و هم ایلد انک غیر تندن فقه در شه
 او جیحی عورت شیلد بیکه بر کون بر بولده کچرم بر عورت
 ایتد بو اول کشتیدر که یا تسوا اید سنیم صبح غازی قلور
 زحمته بر قاچ کون قلدیم که عادت اولدی من بعد ترک
 ایلدم امام حلی روایت ایدر حیضدن که بر عورت امام

حلقسنه كذا بر مسئله صورت كمنه جواب و زمه حماده
 وارد حماد جواب و برد كو و اول عورت امام حلقسنه كذا
 جماعت و رهم ايلد امام حماد حلقسنه وارد حماد ايتد نيه كذا
 علم او كنگه كدم و يد حماد ايتد هر كون اوج مسئله او كرون هر كون
 اوج مسئله حفظ ايلد اكا دكن كه فقيه اولد امام زنجري
 ايدر ابو حفص كبر دن روايت ايلد كه ابو حفص كبر ايتد
 امام اعظم علم كلامده كاملدي بر كون ايلد سلسلتي قينده
 اكد لربلده نفسنه ملامت ايلد و ايتد كه واجب ترك ايلدم
 كلامي ترك ايلد و فقه مشغول اولد امام ابو الحسن ابن عطا
 بن عبد العزيز المرغيناني روايت ايلد نعيم ابن عمر دن كه
 امام اعظم ايتد حجاج كونده بازارده معامليه مشغولدم علم
 كلامده بر فرضه دن بكا صورده لربلدم بكا ايتد لربلدم كلامده
 قله انجدر سو بوسين سكا فرض اولمش سننه بلز سين
 نجيل اولدم شعبيه واردم كوردم كه صا صقالني بو عيش
 شطرنج او بين بر مسئله صورت جواب و زمه حماده قينه
 واردم كوردم كه ابن الزبير دني نه كركسه سو بلكدن صقلان
 نافع واردم كه ابن عمر ك مولا سلمه كوردم كه مولا سبي بن

عمر دن ار عورتن تنكري سو بد عي مردن جماع اتمك خصنه
 روايت ايلر بن ايتدم كه بو نافع با غايت احمد ربا ك ايلد بختي
 بر نقد بر كه مولا سندن اشتمش اولا كركد كه بونك بكي
 سوزي سو بلييه حماده ملا زمت ايلدم امام در يلبي بچي دن
 روايت ايلر كه ايتد امام اعظم ايتد بر كون شعبه دن كچدم
 بكا ايتد علم ملا زمت ايلد كه سنده زيرك كوردم بوسن
 سبب اولد علم مشغول اولدم قاسم بن عبد ايدر امامه ديكره
 نجسي حمادي اخيار ايلد كه امام ايتد الله تعاليك توفيقه
 علومه تا مل ايلدم كوردم كه علم كلامك عاقبتي بر من نفعي
 از بو علمي قات بلن اشكاره دييز كوردم ريسه مبتدع در در
 علومه ادبك لغت مخصوص كبي عاقبتيه اغلج قتل او توفقه
 علم شعرك عاقبتيه بر كشييه مدح ايدوب كدا ايلق ايلكدر
 يا عرضي دكب هجو ايلكدر علم قرآنك عاقبتيه اوزون
 عمرده زحمت چكوب يكلار له او غلنلله او ترمقدر علم
 فقهك عاقبتيه مشايخله او ترمقدر اخلاق قلله منخلف
 اولمقدر حتى تقا لك تكاليفه ادا ايلك اولم الا بونكله
 اولرد نياره آخرتك دولتي بو بكاره در كورديا در رسك

بوئکه اولوزی که بر حادته اولسه قوسکا محتاجه و اگر
 عبادت استرسک بوشز عبادت اولمز بچی بن شبیان ایدر
 امام ایتد علم کلامده ما مردم بصرده مبتد علم چو غدی
 بکرم کزدن زیاده کاه بر بل کاه زیاده او تزددم اهل
 یدعتله بخت ایدردم و الزام ایدردم فکر م بوئکه علم کلانده
 اولو علم بو قدر بر مدت بوئکه عمر کچوردم بر کون فکر ایلم
 خاطر م بو کلدیم سلف حقا بک بلور کوردیم ^{بیت} علم کلامده بخت
 وجدلی ایلدی بلکه ايسم اولدی علم شراجه مشغول اولدی
 بو علم او کرتدی لر و او کرتدی لر بو علمده بخت و مناظره
 ایلدی علم کلامی ترک ایلمد فقه مشغول اولدم دخی
 کوردم که علم کلامه مشغول اوللرک بو صالح لر یوزینه
 بکنمز کو کل لری قوه کتا به سنته سلف صالحینه مخالفت
 ایلکدن درتلی یوق اگر بو علمده خیر وار مستید کچن صالحین
 علما بوک مشغول اولار کد **اگر سؤل** اولنسه که علك شرفی
 و اولوغی معلومک شریفه و اولوغیلدر ربعی هر علمده
 نه بلنسه و ندن بخت ایدر سه و سئیلسی نیشه اول بخت
 ایلمک مسئله نقدرا اولو نیشه اول علم دخی اول قدر اولو و شریف

در علم کلامده بخت اولناه اللهک ذاتی وصفاند رود
 ممکاتک دنیاوه و آخرتده احوالدر بو قود بد کوز نسنه صانع
 بلکه سببدر مکنفه اول واجب اولندردم محمد لره شیه
 و اهل بدعتک شکه بوئکه کدر و اگر فائده تقلیددن
 تحقیقه چقمقدن اولزه دخی بو غسه بو فائده بچون بو
 علم مشغول اولمق و قلان علوم از نه بو علم اختیار ایلمک
 یتر ایلم اولسه پس نجه بو علم امام ترک ایدر یا طعن ایدر
جواب بودر که امامک سور علم کلامده اولدی که او علم حاده
 دید اول وقت که حماد کورد علم کلامده بخت ایلمدی ایلم حاد ایدر
 سن بو علمده بخت ایلمدی بنی نیه نیمی ایلمدن امام ایتد بخت
 ایلمدی ده انچون بخت ایلمدی که بخت ایلمدی کز کشتیه الزام ایدر
 و طوغری یوله کورردک اولما سنکده بخت ایلمدی کز کشتیه الزام
 ایدر سز و طوغر و بولدن چقره سز هر کده بر کشتی طوغر و بولدن
 چقره حق دلسه نکه کفرن دلمش اولر هر کده بر کشتک کافر
 اولدغن دلسه اول کشته کافر اولدن کتد و کافر اولر امامک
 نیمی ایلمدی کلام بودردخی امام ابی یوسفدن مروی اولان
 متکلم در نجه نماز قلن جایز دکل و اگر حق سولیسده بو کلامده

اما اگر مراد حقه ارتك اولسه با بر از من كشي بولم كورمك
 اولسه آنكه كجی كشي متبركدر و مقتدا اولمغه لا يقدر جا بودر
 مراد كلام منهي دن كلام حكما اولا كلام مشايخ اوليه مصنف
 كتاب ينبر والدم ايتده اما مرصفا فنده يدم بر كشي علم كلامه
 ما هر دم ديوكند و ز منج ايتده بن ايتدم اگر مقصودك كلام
 مشايخسه لا يقدر مدخا اگر مقصودك كلام حكما يسه مستحق
 مدح دكل ز يواكه سلف تصریح ايلد كركه او ايلد كتبن اوتق
 حرامدر بوسوزا كچه في نفسه ايسوزدر اما مناسب بودر
 مراد كلام مدعي علم ينبر **السؤال** اولسه امام اعظم شيعينك
 شرطخ اويتمسنى انكار ايلد مع هذا كه اختلافنا يلبسدر هر
 امام مالك و امام شافعي جاين كورب در رلو امام رهنه
 ادب فاصيده ذكر ايلد امام ابي يوسفدن دخي تا ذده شله
 در نيچو نكده چي تعليم ايند فرصت كوزلك كجی و در دفعه ^{ثانيه} **السؤال**
 بس باي كجيات كجی اوله مسئله اختلاف فنده انكار كركر امام
 تاشي ايند بوقدر سكا كه انكار ايليه سين بر حجتده تقليد
 ايند نيا بود دليل اجتهاد ايند نه **جواب** بودر كه مستور مباحدر
 لكن علم بر كشيدين او كركر انكار ايلد مع هذا

لا يلعب بالشطرنج

مباح اولد ممنوع در بله حرام در شيكه بغير صل الله عليه و سلم
 بودر ملعون من لعب بالشطرنج و الناظر اليه كآكل لحم
خنزير يعنى شطرنج اوينين ملعوندر انكا نظر ايلين خنزير انت
 عيش كجدر دلايل كبرنده اكيدر **السؤال** اولسه حرام لغنه
 دلالت ايند دليل لردن جواب و بزر يواكه شرط بخيل اويتمق
 بلوى علمدر **جواب** بودر كه امام عبد الله الحلي مناهج اصوله
 الذي ناولو كائنده ايتده بر حديث بودر كه بغير صل الله عليه
 و سلم ايتده من لعب بالشطرنج فقد عصي الله و رسوله يعنى
 كلكه شرطخ اويشه تنكيه و بغير نه عا اولمش اولد در ويدر
 امير المؤمنين عارضى الله عنه بنى عقيم قبيلسندن كجدر
 كورديكه شرطخ اويوزلور ايتده تنكيه حقيقيون بونكيون
 يراد كركر دخي بركون بر قومدن كجدر يكه شرطخ اويوزلور
 ايتده ما هذه التماثيل التي انتم لها عاكفون لان عيش
 احدكم حجر اخير من ان يحس الشطرنج يعنى بركوز الله
 اودا ليق يكدر شرطخ المقتدن دخي اومو الاسرى ايتده
 لا يلعب بالشطرنج الا خاطي يعنى اويتمق شرط بخيل الاكاه
 كار كشي اويجعه شرطخ دن صوردر ايتده توك نزي

برجوهی شدند دخی وزن حدیثه پیغمبر صلی الله علیه و سلم بود
 من لعب بالشطرنج والنرد والمجوز والكعبه مقتله الله تعالى
 ومن جملته من يلعب بالنرد والشطرنج ينظر اليهم تخيب
 عنه حسنة كلها وصار من مقتله الله تعالى
 یعنی هر کس شطرنج نرد و فوز و اشق او نیست الله تعالی نیک
 دشمن نرد و شطرنج او بیند قینده او ترسم انزه بقسمه قوی
 حسنت و خیر کرد الله تعالی آنکه دخی او بود قوی و انصاف
 تفسیر زده مراد انصافیدن خاجد بعضی است که نرد و شطرنج
اگر سوال اولنسه امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه صور در شطرنج
 دن ندر اول دید ایند که بر عورتک بر چک شاه و غل و اش
 اتفاق بر کون صوا شده کند و هلاک او لر بولد اشتری اولن
 عورت اشتد یتد بونجه و لا که کند و هلاک او لر بولد انند
 ضایع قلم شطرنج دزد لر قینده او بند لر چون کوردی شاه
 بکلور مش بولد اشتر صا غلن اېسم اولد عمر رضی الله عنه بود
 آلت حرب اولان نسنه لا باس در جواب بود که بپزیده شطرنج
 مباح اولد غنه محبت بوقدر نیچو که آلت حرب اولن نسنه
 لا باسدر شطرنج لا باس در دیده آن که دید صاندیکه شطرنج له

او بنفق صواش بلکه سبیدر یعنی اگر حرب نیست لا باسدر هر
 کس دیکه مباح اولد غر و ایت او کند بوکا محمولد که آلت حرب صاند
 یا بونکه محمولد که بوحد بنظر انزه ار شد اما بیان مذا شطرنج زده
 بود که نام شطرنج اصحا با حدر دید لر تا حدیکه بعضی شافعیه
 مباحدن حد نده یعنی استجاب ار شد نرد و مدر سده مقاد
 چنکه طالب العلم مطالعردن بورس مسجدده اوینارده و صحابه
 و تابعین اسناد ایدر کرد اویند لر بو ابن العربی ایدر هر کن
 بو اولد و هیچ بر مشقی صالحه الی بو طوئدی و ایدر لر که
 تشخیص ذهن ایدر یعنی ذهن تیز ایدر ظاهر بو سز کند بدر
 ز برك بو صنعت ادتمز امام مالک دن مرویدر که هر کم که او نده
 قمار ایلسه او نده کند و خلقیله سز که نزلو آیده بر یا بیلده بر کن
 اوینس شیلکه هیچ کمسنه کورسم بلسم حرام دکل و مکروه دکل
 بلکه معفور در و اگر عادت ایدن ستم و مشهور اولس عدالت
 ساقط اولر طالع طوئلن عید الله بن عبدلکم امام
 مالک دن روایت ایلد **فهذا بعد للحق الا الفضل** تفسیر زده
 یعنی حقد نصکره دکل الا باطل که نرد و شطرنج ضلالدن در
 اشبه ایدر امام مالک شطرنج او بنفقدن صور لر ایدر

انده خير نو قدر و سنه دكل و باطله كركدر كه عاتك سقاني
 ايد باطل نسندن امام بولفضل المقدسي سجده افضله بچن
 اچنده ايدر كه شطرنج حرام اوگوردر امام طرسقا اكايد
 بلكه حرامي بوزار نيچونكه مقصود و مطلوب اولن حربه
 بكي طو مقدر باهلا كه اتكدر شطرنجده شاي بولدن كدر
 دبرسك بوخود حربه مخالف قدر حاضر اولن كولد اصره بودر
 امام مالك بزه موافق در دله بعضي مفسر اولن بوز و شطرنج
 قمار اولسون اولسون حرام در نيچون كه حق تعالي چون حرام
 ايلد نيچون حرام اولد غني دخی بلده ايتد **انما يريد الشيطان**
ان يوقع بينكم العداوة والبغضاء و يصدكم عن ذكر الله
وعن الصلوة يعني دلم شيطان حرام اچكدن الا بون دلوكه
 اراكرده دشمنك وسومك برغده دخی الله اقمقندن عمان
 قلفندن منع ايدده چون حرام اولد بوندن اترعاسه
 هر سننه ده كه بونل بولنسه اولد دخی حرام اولد **اكر سوال**
 اولنسه كه حرام اترعاسه بولنسه اولد شطرنج و نرد اسرتمز
 پس بواشلا اولميه **جواب** بودر كه اول اشله موقوف دكل
 اسرتمه ايلستيد ميسر دخی حرام اكميسد اكنسك حرام اولدغنه

عليه بر اولميه مع هذا ك ميسر اسرتمز پس معلوم اولد كه حرام
 اولد سكردن او تر دكلش حرام دخی بوقطره اسرتمز مع هذا
 بوقطره حرام حد اولد نيچونكه ناز قلمغه و سكرت
 الكمغه دخی دوستلار اسنده دشمنك و بعضي برقمغه
 اسرتمز بواكي اعاج كه نرد و شطرنجدر بودرت نسنيه اترد
 ياخود بواكي اعاجله اولمقده غفلت حاصل اولر اول غفلت
 اسرتمه كيبدر نيچونكه اسرتمك بوردت نسنيه اولر غفلت در
 بودرت نسنيه اولر **اكر سوال** اولنسه امام اعظم رضی الله عنه
 ناقصك مولا ابن عمرون روایت ايلد كينه نيچون انكار ايلد
 مع هذا كه قرآنك ظاهر اولر روايته موافق در حقی تعالي بودر
انا انون الذکران من العالمين و نذرون ما خلقكم ربكم من
ازواجكم يعني حق تعالي بورد لوط قومك حقه عالمه اركه
 لره وارر سز سكرت سز نيچون عورتلر كزندن بردد و غني
 قور سز يعني اولر اركده اولان نسنيه عورتلر كوزده دخی
 واردر پس نيچون اني قور سز اركه لره وارر سز **جواب**
 بودر كه انك كبي عورتلر كوزده واردر دكلك معنسي
 سكرت شويده ولدت جماعده انك كيدر بودكل كه اوغلان

دبر کی عورتی که در او غلظت و ارمک عورتی که
 دبر و واژنه دید **سوال** اولنسه که نافع دن ابن عمر دن
 سعید بن المسیب دن و محمد بن کعب القرظی و عبد الملك
 ابن الماجشون مالکیت دن بور وایت ثابت اولدر ابن ماجشون
 کتاب التبره امام مالک دن نقل یلدی **جواب** بودر که علام
 ایدر دلیل حکم اولد قده بونلر که قولی باطل در شیکه
 حق تعالی بور **فانزلهم من حيث امرهم الله** دخی بیورد
سنا و کرم حرت لکم دخی بیور **فانزلهم من حيث امرهم الله** بوقول
 قاطع در که محل حرت کرک یعنی کن بری کرک نجس بر کرک
 دخی صحیح حدیث دلالت ایدر کرک لواط حرامدر کرک
 ارده کرک عورتده **سنا** امام ابن عبد البر ایتد عورت
 دبر دن و طلی اتمک حرام جمع علمایله ثابت اولدر زبکا
 علام اتفاق ایلیدر هر کرک رتقا عیبیلر رد اولور یعنی قبان
 بر کشتی بر قرانسم و اول قرن باکو حقیقه که اکار تقادر لر
 بو عیبیلر اول قرنی در ایلیم زبکا مقصود که جامع فرجه
 حاصل اولر کرک دبر نده جامع ایلک حلال مستیکه مقصود
 حاصل اولر کرک رتقا عیبیلر اول عیبیلر پس بوجامع علام دلیل اولد

حرمته **سوال** اولنسه که رتقا عیبیلر رد اولدغی بچون بری کرک
 توالد تاسل اولدغندن او تری اوله فرجندن جماع ممکن
 اولدغی بچون کرجه دبر دن ممکن در **جواب** بودر که کر
 ایلستیکه کرکد بکر کر بر کشتی بر عورت اسم اول عورت
 طوخرم چقسره ایدر بدشع هذکه رد اولنر ایجا علماینا
 نافع دن بور وایت ثابتدر دیدگی کسای ابی النصر دن زبکا
 ایلدی که ابی النصر ایدر نافع ایتدم سندن نقل ایلر کرک
 شیلر دبر مستن ایتد **سنا** زرم یلان سویلر لر سعید بن
 یسار ایدر ابن عمر ایتدم تخصیصه نه دبر سن تخصیص
 ندر دید ایتدم عورت دبر دن جماعلی ایتد مسلمان اولن
 بو اشقی اشلمی **سنا** ابن وهم و علی بن زیاد امام مالک
 ایتد یلر سندن خلق نقل ایلر کرک شیلر دبر سن ایتد
 نقل ایلن یلان سویلر عرب دکل مسن یلر مسر کرک حرت
 اولنر الا موضع بنده یعنی حق تعالی کن دید اکن اولن
 الا تبک برده امام شافعی روایت ایلر حفص دن بچی
 ابن زکریا حاد بن سلان کر ابرهیم نخف دن صکر حاد
 ابن ابی سلیمان دن کوفه مقبیه چون حاد ابن ابی

سليمان وفات ايلد برنه اسمعيل كه او غلبه د كدر يعني مفتي اند بلر
 اتاسك اصحا ابوبكر بنه شكلي اباحاق شيبا گي جابرين زيد
 كجا زرت جمع اولدو هيچ فايده بولمديلر اما اعظم قينه كلديلر
 ايندلو استر مسين كه علم اولاشغول اولد اما مسفي روايتده
 بود كه اما انلره يتك بمله اون كشي عهد ايلسون كه بربلر كن
 بگاملا زمت ايليه عهد ايلدو وعهد لونه وفا قلدر خلق اسيد
 جومر ايد الله چوق ايلك ايلد اندن صكه ابوبكر و ابو بركه
 و ابن جابرو ابو حصين وزيد بن ثابت كلديلر اندن صكه زرت
 اولو علما جمع اولدو اما ابو يوسف اسد بن عمرو تاسم بن معن
 وز فز ابن الهزبل ابوبكر هذول وليد بن ابان حسن بن زياد
 يوسف بن خالد داود بن زاهد فوح ابن ابى مرزم يحيى بن زكيا
 عبدالله بن مبارك معيره ابن حنن محمد بن الحسن كجى كون
 بكون ترقى ايلد اصحا سنا كردن ارتدى شيلم اولد يكه حلقه
 قوم خليفه بردن زياده اولد مجموع خلق كا بوز طو توك خليفه
 دخی قى عزت و اكرام ايلدو اشلر اشله يكه علماء عصر ايدن عاجز
 قلدر تقدیر موافق ايلد شوگا ارشد يكه مسودلر جمع اولد
 ابن ابى ايلد كجى ابن شهر م كجى بو روى كجى شريك كجى امام بسف فرك ابن

محمود بن وا بولمقا اندن كه سمرقند يدن يحيى بن نصير دن
 روايت ايلد يكه اولكه امام اعظم وضع ايلد كتاب الصلوة ايد
 آدين كتاب بالعمرو سن اندن صكه مجلس علمي ترك ايلد اصحاب
 ايندلو بوعله بزى دعوت ايلد اندن صكه ترك ايلد ايتده
 بردش كوردم قور قدم شيله كوردم كه بيغير حضرتك قيرن
 اچره و كمكلى برا ايد بيغيرم و كو كسم از زرت قورم او يقو
 او نيدم شولقد ر قيعم وار كه الله يلور قير اچى اولد دخى سيد
 المرسلين بيزى اوله علمي ترك ايلد ايندلو ابن سيرين علم تعمير
 اكن ابو بلور ايد لومر كلسون ايتده يوق بلكه علم وار حق كره
 ابن سيرين قينه وارد بودم اكا ديدن ابن سيرين ايتده اورديد
 كرسك ايسم بيغير سنتده براش اشليه سين كه سندن اولدن
 كمسنه آنى اشلمش اوله بوسوز يك اشتم او كره كه واو كره كه
 مشغول اولدم بر روايتده بودر كه بودش كند و كورمه بلكه
 ابن حريم انكچون كورده بر روايتده بودر كه كندو وار مد
 بلكه بودوش كيدرس اكا ديدن بر روايتده بودر كه كندو بصيرت
 بر كشي و ربه و بودوش رمضان اينك آخر اوند ه يدى
الفصل التام كنجي فصل امام عز نوزي يحيى ابن نصير دن

مجلس جمع اصحاب اهل سنت و جماعت

بوج ابن مریدن روایت ایله دیکه امام اعظم دن صور دوقه
 سنت و جماعت ندر اینه ابو بکر و عمری تفصیل ایله دکر
 عثمان علی سوم کدر الله تعالی ک قدر بدخیر دن سردن انقد
 قنوسین الله دن کور مکر ادر و که مسیح ایله دکر بنید جرمه
 دستنده اصلش شسته عبادت قوت حاصل اولمچین
 حلال کور مکر اما اگر اسر کلبچون اچسه حرام در اگر سوله
 اولسه که ماهر عالمک یواسر دخی بنسند لوده منک کی بونه
 فرم بنید کی بال کی دخی که بونله بکر قول ندر **جواب**
 بود که امام شافعی ک کابلرنده بود که هر مسکر از اول
 کرک جوع اولسون حرام در طکوز ات کی مصباح اولو
 کابده امام شافعی ایله کیم بلیک مستلق اگر اسر در س حرام
 قتیله حرام سننده مولانا سیف الدین علامدن منقول
 اولان بود که هر کیم مستلق یکی عادت ادشه الدر مکه
 عقوبت ایله لرینیمه الذهر اولو کابده ذکر اولند کی مستلق
 یک امام طحاوی و امام مزین زمانده اولد اسر
 حرام لعنه فتوی ویردر حرمتنه اتفاق ایله لر شمدیدن
 مجموع ائمه اربع موافقت ایله لر ائمه خیفک کابلرنده

ذکر اولان بود که بنجی پین چان عورتن بوشاسه بوش
 اولمردید کوری شوکا محمولد کر که و اچون عیش اولم اما
 عبد العزیز ترمذ ایله ابو حنیفدن و سفیان ثوری
 صوردم که برکتی بیچ بسمه و باشنه چقسیم نفی حکم نکر اولم
 و عورت بوشسه بوش اولر جواب ویردر که بدکی وقت
 بنیدکی بلسه عورت بوش اولر و اگر بلسه بوش اولم بوش
 دلالت ایله که بیخ خمر کیدر چنکه اسر کی بسم بر مسلمان
 حلالدر دین علامدن منقولدر که هر کیم مستلق عادت
 ایله ندر دبیلر ذکر اولند کی بچدن بوند سودندن اسر
 حرام در چنکه اسر مک بنسند اچسلر اول صغراتی حرام در
 سوچه که امام مالک **مدینه** دخی امام شافعی مذهبی کیدر آری
 و جوعی حرام در امام طحاوی مختصر ندر امام هشام نوادر
 امام ایقانی و امام منصور و عیون اسنی امام محمد دن
 روایت ایله بیلر که هر شراب که اثرده خمر کیدر آری دخی
 حرامدر پنجسدر اگر قفتانه در هندن جوق ارشسه
 نمازن اعاده ایلسون بوسر دلالت ایله که امام محمد
 دخی **مدینه** امام مالک امام شافعی مذهبی کیدر ائمه خیفک

مناخر لربك و اختيار ع بود كه بال روز و سنت و بوه كه بگزرم
 وارسه حرام در نجسند اما امام اعظم و امام ابو يوسف قننده
 بود كه خمر دن غيري سر تمدن حلاله امام ابو حفص
 كبر دن صور دگر كه بوزه اچك حلاله مدخله دكل ديه
 ايند لوا ابو حنيفه ابو يوسف مخالف ايلدك ايتدي
 انلر حلاله ديدك كرى يك سكر ميچون در بوز مانده خلق
 اچدكي فسق و نجور اچون اچر لر بويله اچك اجماع حرام در بو
 سز شوگا دلالت ايند كه بوز مانه خلقك عقد مجلس ايلب
 ابر و چلغويله اچد و كه حرامدر بوندن دخی عجيب بود كه
 علما فتوى و برر كركه شك كون عقامه اوج طوتوق چايزدك
 نيتي شرم دقلر دن اوتري نيجه بوسكر اتك اچمسنى حلاله
 در لومع هذانه نيشله اچك كرك بلر بلر بلكه چومغى حلاله
 ديواچر اول كه حرامدر در نيتي هولعب فسق نجوى در
 صاحب هدايتك سوزى و صاحب فصوليك سوزى و
 صدر الاسلامك بسوسوده سوز بود كه جو بدن بعداى اچك
 ايلدك كرى شسته تچين اسه حرامه نجسند حد و اچيد
 تا اچمكدن منجر اولار بعضى ممنوع اولار ضد بوزنده

كو توله كرسؤال اولسنه كخر نجسند اجماع امتله قلدن اسز
 جلوه نجاستنده اختلاف وارس حرام اولمقده بيجي
 اولمبلر پس حد واجب اولميه حرام بود كه حد بر حرام اچمك
 در كه طبيعت اكامل ايد و فاسقل اچمسنه جمع اولار مجموع
 شراب بوكلده خمر كيدر كور من سين كه سيد اچمك مع هذكه
 حرام در حد واجب اولم بچونكه طبيعت اكامل اتر دخی
 مستلق اچمك حد اولم بچونكه عقد مجلس ايدوب بغير الله
 ابن مبارك ايدرد كه مسج ايلكدن امام اعظم صور دلر
 امام ايتد كند زوشن لغى بچ اولم بچ مسج قابل اولدم بعد
 الرحمن المشق ايدر امام اعظم ابو بكرى و عمرى تفضيل ايدرد
 صحابه حقتده خير ديزد و ايدرد بر صحابه بغير قينده عم
 بر ساءت او بر ديزم مجموع عمر مزده عبادت ايلد كزدن
 يكدن بل كلكه بعض علائ منكله مين ايتدر صحابه بوندن
 تفضيل اللين اما بچور مذهبى بود كه صحابه يك بعض
 بعضسندن افضل راندر منكره اختلا ايلد كرشى
 ايتد ابو بكر صديق رضى الله عنه افضل در خطاينه
 ايتد عمر رضى الله عنه افضل در راوندت ايتد لعاب

افضل در افضل را بنده علی رضی الله عنه افضل در
 اما اهل سنت و جماعت اتفاق ایله در شیخین یعنی ابوبکر
 صدیق و عمر رضی الله عنهما افضل در اندن صکره عثمان و علیه
 اختلاف ایله در بعضی ایله در روایت در امام مدینه که علفه
 عثمان دن اما اهل سنتک جو غی و امام اعظمک اصح قوی
 بود در عثمان افضل علیه دن رضی الله عنهما بود رتد نصکره
 عشره مشرک قلا اندن صکره بدر غزاسنه حاضر اولدو
 اندن صکره کی قبلیه مان قلنو بعضی علما ایله در که پیغمبر
 حیاته صحابدن وفات ایله در افضل در پیغمبر دن صکره
 قلندر دن اما بوسه مقبول دکل اندن صکره اختلاف ایله در
 بو تفضیل مدنی مدنی ظاهر مدنی بو خسم ظاهر و با
 مدنی بوسی برطا یضنک مندر امام در روایت ایله در فانی
 سمرقندی دن که امام اعظم رضی الله عنه ایله در گناه کبیره
 ایله در خیر دعا ایلمک افضل در اما اگر لعنت گناه کار
 اولسه نیچی دن که لعنتک معنی کما هنته جز او بر مکدر
 گناه اولدر که گناه سنه جز او بر دیله تا خیر له دعا ایلمک
 افضل در کی دلیلله بر دلیل حرمت ایماندن او تری در

ایماندن افضل بو قدر نیجه که گناهده کفر دن اعظم بو قدر
 پس توحید دن اعظم بوغ اوله کنجی دلیل بودر که
 حق تعالی کبیره اشلینه قطع عذاب و بر معلوم دکل شایده
 عفو ایله حاصل مسئله بودر که مجموع کافر لعنت ایلمک
 جایز در اما واجب دکل کرک حرزی اولسون کرک ذمی
 اما بر معین کافر اکثر علما و اشاعر قینه جایز دکل
 اما بعضی علما قینه کافر معینه لعنت ایلمک جایز در ظاهر
 حاله نظر اما گناه کار له مسلمان در دن لعنت ایلمک جایز
 زیرا که لعنتک معنی جهنمه سخله قلیق دکل خلاف معین
 عاصیده در بریم قیمر ده جایز دکل نیچونکه بخاری و مسلم رق
 ایله در که بر شارب خمری بر حج کز پیغمبر قینه صل الله علیه وسلم
 کتر در بعضی حاضر روایت ایله در لعنه الله ما اکثر ما یوت به یعنی نکوه
 لعنت تسون بو گناه چوق کورد لو بونی پیغمبر عم بودی
 لا تکنوا عوان الشیاطین علی اخیکم یعنی شیطان نه پرد
 ایله در دن اولمک بعضی حد او رلدن لعنت ایلمک جایز
 دیدر حد بدن جواب و پردر که اولد کتیه حد او رلستد
 اما تجان توبه ایلمه یا حد قامت اولسه لعنت جایز دکل اما

ظاهر حال مسلمان بود که هر لحظه توبه ایده حق استی دخی
 حقندن کچه خصوصاً اکرم الاکرمین پهل شاهلر چله شاهند
 بیغیر که دخی صلا الله علیه و سلم شفاعت تموعاصیلر امتندن
 عامدر بوحدیث دخی ثابتدر که هر کسکه برسنده که لعنت اهل
 دکل لعنت ایلسر اول لعنت کند ویه کلور بوسزدن اکلند که
 بیغیر که صلا الله علیه و سلم صحبت اده لعنت اتمک جایز دکل بود
 فیم اولند که هر کسکه کفر از ربه وفات ایلسر اکل لعنت ایلمک باحد
 مگر که بیغیر که صلا الله علیه و سلم اتاسی نامی امام قرطبی تفسیرنده
 کتر بدیر برحدیث که حق تعالی بیغیر که اتاسی ناسی بیغیر که
 در ایلمک ایمان کتر دکنه الدلو **السؤال** اولنسه که بوسوز حدیثه
 مخالفدر زینکه برکتی ایتد یا رسول الله افر قانی ایتد
 بنم افر وسنه آنک اودده در **جواب** بودر که بوحدیث تااید
 اتاسی ناسی در اولمادند اوله بیجی ابن مقاتل روایت ایلمر
 امامدن که ایتدیکه ایمان تصدیق و اقرار در مجموع خلق
 ایمانده اوج قسمدر بر بودر که دله و کولله تصدیق ایلمر
 بوکنسه تنکری قینده دخی خلق قینده دشومن در بر بودر که
 دله تصدیق ایلمر کولله ایلمن تنکری قینده کافر در خلق قینده

مسلماندر برسی بودر که کولله تصدیق ایلمر دلیل ایلمن تنکری قینده
 خلق قینده کافر در و برکولله خلقنک اولین آخرین و بیغیر برک
 ایما بودر بیجی نکه مجموع اللهنک برکنه اندلر اگر چه فرضه
 مختلفسه دخی اینجاین کفر دخی بر در اگر چه کفارک صفات
 مختلفسه مجموع بیغیر لرایمان کتر دکلر نه ایمان کتر دکلر
 انلرک توارزاده در تنکری بره بوسنده هیچ ظلم ایلمر بیجی که
 حقر دن سننه اکسند بلکه انلر زیاده نواب ورد تعظیم
 ایلمر بیجی نکه مخلوقانک قولاعوذ در رلر و تنکری ایلمی
 در رلر و بر تیده انلر کله هیچ کسسنه بر دکل زینکه خلقنک
 جنته ارشد کلر نه انلر سبب در رلر مقصود بوسزدن بودر
 امام اعظم اهل سنت جامعندند اعتقاددن بری ایتد اگر چه
 معتن لیلر ایتد لکه معتن لیدر بوسوز دخی انلردن اولو
 لغنه دلالت ایلمر زینکه امام اعظم ایتد اچنده بیغیر لیر
 اچنده ابرهیم بیغیره بکنر زینکه یهود لیر بزنده در رلر
 نصرانیلر بزنده در بر کرد حق تعالی بودر **ماکان ابرهیم**
یهودیا و الانصاریتاً یعنی ابرهیم بیغیر عم یهود دکلده
 و نصرانی دکلده امام عبدالمجید بن میکائیل خوارزمی

امام اعظم برشم ستارده بجلده از یا تردی حد و فقیر خوب
 بلورد خلقه اختلاط از بلورنجان برکشید سولیسسه لطفله
 پیشفلغل سولیسره قانزری بن هینره قانولمچون قانودکی
 قانولده اهل اسلام کن استدره قانولمغردوگله اذن اوزکه
 دوسترک حاجتی بفرورد خیر و احسان ایدره زاهد صالحه
 ایدره بکه اهل قبله قوی مؤمن در دررکاه ابلکله ایمانن چقرل
 فضیل ابن عیاض ایدره فقهلم مشهوره زهدله معروف قانولمچون
 فضل احسان اصحاب بنه چوندی بجه و کندنر علم او کر تکمه صبر ایدره
 از سیلور سلطان مانندن چارده امانت کارده اول زمانه
 سلطانی ایدره ملکک خزاینی قبول ایدله یا خود دوکلور سین
 دید دوکلک کله قبول ایدله اولوغی قبول ایدله مالک ابن انس
 ایدره امام اعظم القمش بیک مسئله دزد امام ابو بکر عقیق
 ایدره بش بوز بیک مسئله وضع ایدله خطیب خوارزی ایدره
 اوج بوز بیک و سکان بیک مسئله وضع ایدله او توز سوز بیک
 عبادتده باقیسه معامله اگر بومسئله بود کلمتید خلق از غلفنده
 قانورده امام ابوالعالمی ایدره حسن ابن زید ایدره که امام
 اعظم ایدره بوسر بوزی که سولیدک کوچمن قدرتمن بوکر ارشد هر که

~~بسیار~~

بیک سیرسه صقوانکدر سوزانکدر و کعب ایدره اشتم ابو
 حنیفه که ایدره مسجد اچنده اشتم بکدر قیاس بوزمقد
 بچونکدر مسجد بولی یا غله یا کونله طاهر اولر مسجد کن
 چغاز انا چانکدر قیاس بوز نسو و حکم که انکله نا بندر بوزلوه
 زهیر بن معاویه ایدره امام قینده بدم و ازهر بن الاغزله
 بخت ایدره قیاس ایدره ناکاه برکشی چاغرد و ایدره اول
 قیاس ایلین ایلیدره امام ایدره ای کشی سوز برنده سولیدک
 اول لعین قیاس ایدره اللهک کابن رد ایلکچون بوز غنه
 صیغیچون بز بومسئله قیاس ایدره اللهک کابنه یا پیغره
 سنتنه یا اجماع استه موافق اولسون ایچون قانول قانوبو
 اول کشی ایدره سوزمندن توبه ایلدم حق قانول کلکی متور
 ایلسون نیجه که بم کولکی متور ایلدک خالد بن صبیح روایت
 ایلر فردن که ایدره مخالف سوزنه انفا ایلک امام اعظم
 سوز کابنده و سنت دندرو صحابه سوز ندند بوزلوه
 اولیا بونله قیاس ایدره عبدالملاک ابن عبد العزیز که ممکن
 امام ایدره امام قوی و برمد الا بر حکم اصلدن هر
 مسئله اگر دلسک دینیکه عمر و ابن حماد ابن الامام ایدره

امام مالك قننده بر مذمت طور دم چون گفته استندم ایتدم
 شاید حسود لر چند سنك قبكه خلاف واقع سويلر چندمك
 مذهبی نقل ایلایا هر اگر بگنر يك خوش والا بگا نصیحت
 ایلد بنم چندم هیچ بر احد کاهل ایمان دن چقر دره ایتدی
 صواب بودر ایتدم اذم الذر نه کافر دیزد ایتدم هر کجکه
 بودندن اوزکه دیر خط ایدر ویلان سويلر ایتدم استندم که
 ایدر مش ایمان هر جیر ایل ایمان کبیدر ایتدم ایلد بیزد هیکه
 ایدر الله تعالی بیلن بجزیره ورید که خلق ایمان دعوت
 ایلد بیز ایمان بر اولاد بر اکل وچ اولمیه زیدک ایمانله عمر وک
 ایمان بر اولاد بود کل کانتک ایمانک غیر اولم امام مالك کولده
 سنند دیمد ایتدم ایمان سنك ایلکی نکار ایدر ایتدم ایمانده
 سنك نفر ایتدم برده بر طائفه واردر انامؤمن دیزلر
 ان شاء الله دیمینجه بوسوزه انکار ایلد و ایتدم بوسوز کم
 سويلر بیجی بن زکر یا ایدر امام اعظم ایتدم بیجی چند
 آتا کجی ایلدک مع هدک که صحابه اختلافا ایلد ایتدم شیله
 صانر سنیکه کز اقله ایلدم اون بل فکر ایلدم صحابه سوزنه نظر
 ایلدم ابو بکر صدیق و ابن عباس سوزندن صواب بولدم

اذن صکره بگا ایتدم نه دیر سین بومسئله که بر کشتی ایدر
 اوغلنه قوداشنه قودای ایتدم مال قمو اوغلندر ایتدم نه دیر سین
 بومسئله ده که اغلنک اوغلنه و قوداشنی قودای ایتدم مال
 اوغل اغلندر ایتدم نه دیر سین بومسئله که اتاسنه و قودا
 قودای ایتدم مال انا گلدر ایتدم نه دیر سین بومسئله که اتاسنک
 اتاسنه و قوداشنی قودای ایتدم اولدم امام ایتدم بیجی که اغل اغل
 اغلدر اتا اتاسی دخی تادر ابن عباس رضی الله عنه ایتدم
 زید بن ثابت تنکریدن بیجیون فرما دیکه اغل اغلنه اغل
 ایلر اتا اتا ایلر بیجی این یعقوب که امام ابی بوسنک
 طایسدر ایدر امام اعظم ایتدم بن خلفه و عظم ایدرم و بعض
 علما ایدر لکر که و عظم ایتدم حرامدر امام اعظم ایتدم حرام
 اولدکر که قرآنده و حدیثده اصل اولمیه یا سوزن بیز بیجیون
 ارتوقا کسوک سويلیه یا خلفه و عظم ایلد و کند و طو تمیه
 بودندن انکه سی حرام دکل محمد بن سماعه ایدر امام اعظم
 کتا بلرنده بتمش بک حدیث ذکر ایلد حسن بن زیاد
 ایدر امام اعظم درت بیک حدیث روایت ایلردی
 اکی سیک حدیث حماد دن روایت ایدر اکی بیک حدیث

قلدن مشایخدن روایت ایدر سهیل ابن مزاحم ایدر امام
 اعظم مجلسنده حاضر دم و شاگرد لرندن او ترکشی خلقده
 او ترشد صورتیکه قاجیلده بالغ اولد کوز چوغی ایدر او
 سکرده بعضی اشد لر او نطقوزده اغلا نك مدت بلوغی
 او ن سکر بلده وضع ایلدی بزم بزم منهدده قزک بالغ
 اولد غنک علا حامله اولمقدر یا حیض کورمکدر یا احتلام
 کورمکدر امام احمد حنبل منهدده حیض در انجی اما
 فتوی او غلانده قزده او ن بشیلدر محیط شرحده او غلان
 او ن کی باشنده بالغ اولور دیکه یکوم درت یلده جده
 اولور قز طقوز باشنده بالغ اولور او ن طقوز یلده جده
 اولور امام ابو مطیع بلخی قزک طفر باشنده بالغ اولد غنک کار
 ایدر بر قزی واردی طفر باشنده بالغ اولد بوقز نری
 رسوائی ایلد دینه امام زهیر بن کسبان ایدر عصر نماز ن امام
 رضا مسجدنده قلدن امام مسجدینه واردن امام عصر نماز ن
 شولقدن کچ قلدن کچه دیو قور قدم اندن مکنه سفیان قینه
 واردن عصر نماز ن قلمش تنگری رحمت ایلسون امام ابو
 حنیفه که سفیان کبی عصر نماز ن تأخیر ایلد اگر سوال اولسه که

امام سفیان جایزدر که بعضی معتزلیه موافقت ایلش اوله
 نمازی آخر وقتده قلیق کرک در لر نیچونکه هر کسی قول حقندن
 خالی کل پس واجب اولدر که اول قول حقندن او دیه اذن تنگری
 حقن نیچونکه کی حق جمع اولسه قول حقن مقدمدر محتاج
 محتاج اولد نیچون اما آخر وقتده اگر قول حقن مشغول
 اولسه تنگری حقن فوت اولور **جواب** بودر که بوسر باطلدر نیچونکه
 قول حقن فریضه حقنده ظاهر اولور کور من مسین که مولا توانی
 ارغور نهار دن منع اتمک مالک دکل اما جمعدن محمدن غزالی
 منع ایدر بلکه صواب بودر که امام دوسر ایدر که نماز تأخیر اتمک
 بزم منهدده افضلدر دیکر دن مراد بودر که وقتک انجی
 یارسنک اولنده قلیق کرک خصم قینده اولکی یارسنک
 اولنده اولد مکنه افضلدر پس امام رضا خصم منهدده عمل
 ایلد و امام اعظم نصف ثانینک اولنده قلدن امام سفیان
 آخر وقتده قلدن امام شیخ امام ابی سلیمان الجورجانی دن روا
 ایلد بیکه ایدر دیکه چنان خلیفه لیس قاضی و بک عزل اولور مکه
 کلان بک عدل تعینجه نیچونکه ابوبکر صدیق رضی الله عنه
 اسام حقنده دیند **والله لا اهل عقده عقده هار رسول الله**

صلى الله عليه وسلم ولو صارت المدينة ما وى السباع
 یعنی تکبری حقیق چون چیز مزه بر باغی که پیغمبر عم بخلش اول
 و اگر مدینه اصلا نلد در آ و لورسه دین معلوم اولده عالم
 معزول اولمز عمل سنی المکل امام زنجری ایتر امام اعظم
 دایما جهدا ایتر که امیر المؤمنین ابی بکر صدیق سوزیل
 عمل ایلیه نیچونکه افضل و اعلم و اروع و اتقی و افقه و ازهد
 و اعبد و اجود و آسنی پد امام دخی تا بعینک اعلم و افقه
 و اجودید دخی ابی بکر صدیق مکده دکانی وارد که
 قماش ستارده البکین امامک دخی کوفده دکانی وارد که
 قماش ستارده حدیثه و صحابه سوزینه متابعتی چو غد
 پنجه حدیث اشته یا صحابه سوزن اشته قیاسه عمل
 ایله زده بلکه قیاسدن دو تزد حدیثه انزل عمل ایله دشوایکه
 باش بر مقدمه دیتی ارتوق یورده قلان بر مقلدن چون
 پیغمبر عم بو حدیث که یورده **الاصابع سواء كلها** یعنی
 بر مقلد قوسی بر ابرد اول سوزدن رجوع ایله بحج که
 ابو بکر صدیق رضی الله عنه ایتر که دیت بورنده قولتاره
 چوقدر نیچونکه قولتار دیندله اولتور بورن آچی قولتار

بورنک بر کلکی قولقدن جوغ اوله چون پیغمبر حدیثی
 اشته که قولتاره تمام دیت وارد اول سوزدن ابو بکر
 حضرت رضی دیندی که امام اعظم اول ایتره حیضه
 اول مدت اون بش کوندر چون اشدن رضی الله عنه
 امامه بو حدیث ارشده که پیغمبر عم یورده **اول حیض ثلثه**
العشرة والزاید استحاضة یعنی حیضک آری اوج
 کوندر اون کونه دکن اون کوندن زیاده اولان استحاضه
 در اولکی سوزدن دند دخی خلف الاحمر ایتر امام رضی الله عنه
 بیرام نمازندن او کدن و صکره نماز قلمار داندن صکره
 کوردم که بیرام نمازندن صکره نماز قلمورده صوردم ایتره
 علیدن رضی الله عنه بگا ارشده که بیرام نمازندن صکره
 درت رکعت نماز قلمورده اگا اقد ایلدم دنجوق
 مسئله قیاسدن صحابی سوزینه دو بند بر بو سوز دلالت
 ایتر که اتر که صحابی سوزین قیاسدن مقدمه مدبر الفصل
الثالث فيما ذكره من الخارج على البهامة یعنی وحشی
 فضل آن بلدر که امام اعظم فکر سر مسئله دن جواب ویرد
 وحید او کرتد **اگر سؤال اولنسه که حیل او کرتک باطلد**